

Ellen G. White Estate

ANG PAGSUMPONGANAY

ELLEN G. WHITE

**Ang Pagsumponganay
(Ni San Miguel Kag Ni
Lucifer)**

Ellen G. White

1926

**Copyright © 2021
Ellen G. White Estate, Inc.**

Information about this Book

Overview

This eBook is provided by the [Ellen G. White Estate](#). It is included in the larger free [Online Books](#) collection on the Ellen G. White Estate Web site.

About the Author

Ellen G. White (1827-1915) is considered the most widely translated American author, her works having been published in more than 160 languages. She wrote more than 100,000 pages on a wide variety of spiritual and practical topics. Guided by the Holy Spirit, she exalted Jesus and pointed to the Scriptures as the basis of one's faith.

Further Links

[A Brief Biography of Ellen G. White](#)
[About the Ellen G. White Estate](#)

End User License Agreement

The viewing, printing or downloading of this book grants you only a limited, nonexclusive and nontransferable license for use solely by you for your own personal use. This license does not permit republication, distribution, assignment, sublicense, sale, preparation of derivative works, or other use. Any unauthorized use of this book terminates the license granted hereby. (See [EGW Writings End User License Agreement](#).)

Further Information

For more information about the author, publishers, or how you can support this service, please contact the Ellen G. White Estate

at mail@whiteestate.org. We are thankful for your interest and feedback and wish you God's blessing as you read.

Pauna

NI nga tolon-an bumalasa, dili ginabantala sa pagsugid sa aton nga may yara nga sala, kasakit kag kaimolan sa sini nga kalibutan. Aton nga tanan nahibal-an ini sing maathag.

Ini nga tolon-an dili ginabantala sa pagsugid sa aton nga may yara nga sumponganyay sa ulot sang kadudulman kag kapawa, sang sala kag katarungan, sang sayup kag katadlongan, sang kabuhi kag kamatayon nga dili mapasag-uli. Sa alibutod sang aton tagiposoon aton ini nga daan nahibaloan, kag nahibaloan naton nga kita mga umalambit kag amo gid ang nagabuhat sini nga pagsumponganyay.

Apang sa tagsatagsa sa aton nagaabut ang mga tion sa paghandum sa paghibalo sing tul-id sang labing daku nga inaway. Kon paano ang pagsugod sini? Diri nga daan ini? Anano nga mga butang ang naumid sa iya makangilidlis nga talan-awon? Anano ang akon kalabtanan sa iya? Anano ang akon responsibilidad? Nasapwan ko ang akon kaugalingon sa sini nga kalibutan sa dili akon kaugalingon nga pagpili. Sa kaayohan ko bala ini okon sa kalainan?

Ananong labing daku nga palatukuran ang iya naumid? Tubtub san-o magapadayon ini nga pagsinumponganyay? Anano ang mangin-iyay katapusan? Magalugdang bala ini nga duta sa kadadalman sang walay adlaw, matugnaw kag walay katubtuban nga kagab-ihon subung sang ginasugid sang iban nga mga mangin-alamon sa siensia? Okon may yara bala nga maayo nga palaabuton sa unhan niya, nga nagaidlak sang silak sang kabuhi, nga ginapainit sang walay katubtuban nga gugma sang Dios?

Ang pakiana nagalapit pagid: Anhon nga paghusay sang kagamu nga yari sa akon tagiposoon, ang inanay sa ulot sang nagasulud nga kahikaw kag sang gugma nga nagailig pagowa sa kaayohan nga nalig-on sing walay katubtuban? Anano ang ginasiling sang Biblia? Anano ang ginatudlo sang Dios sa aton sa sini nga pakiana, nga wala sing katubtuban ang iya pagkaimportante sa tagsatagsa ka kalag? Ang mga pakiana nga subung sini masugata naton sa tanan

nga duug. Nagaalabut sila gikan sa kadadalman sang aton mga tagiposoon. Nagakinahanglan sila sing tuhoy nga sabat.

[vi] Sa pagkatotoo ang Dios nga nagtuga sa sulud naton sing handum sa maayo, ang handum sang kamatuuran, dili mag- dumili sa paghatag sa aton sing sabat sa tanan nga kaalam nga kinahanglan; tungud kay ang “Ginoo nga si Jehoba wala gid sing pagahimoon nga indi niya igpahayag ang iya tinago sa iya mga alagad nga mga manalagna.”

Ang katuyoan sini nga tolon-an, bumalasa, amo ang pagbulig sa sadtong mga kalag nga ginagamu sa pagpangita sang nagakaigo nga sabat sini nga mga pakiana. Sinulat sia sang isa nga nakadimdim kag nakasapu nga ang Dios maayo, kag nakahibalo sa iya pagpakig-angot sa Dios kag pagtoon sang iya mga pulong nga ang tinago sang Ginoo upod sa sadtong nagakahadluk sa Iya, kag nga igapahayag Niya sa ila ang Iya mga katipan.

Agud nga mahangpan naton sing labing maayo ang palatukuran sining labing importante nga sinumponganay, nga nagaumid sang kabuhi sang bilog nga kalibutan, ang tagsulat sini nagbukad sa iya sa atubangan naton sa isa ka labing daku, malig-on nga leksion nga nakita nga nagkahanabu sa sulud sang nagligad nga duha ka pulo ka gatus ka mga tuig.

Ang tolon-an nagapamuno sa masubu nga pagtakup sang mga talan-awon sang maragtas sang Jerusalem, ang banwa nga pinili sang Dios, sa tapus niya masikway ang Tawo sang Kalbario, nga nagkari sa pagluwas. Sumugod sa sini padayon sa ubay sang labing daku nga dalanon sang mga nasiones, na gatudlo sia sa aton sa mga pagpanghingabut sa mga inanak sang Dios sa nahauna nga mga ginatus ka tuig; sa labing daku nga pagsipak nga nagsunod sa iya iglesia; sa pagmata sang kalibutan sa Reformasion, nga sa iya ang iban nga mga palatukuran sang-paginaway napahayag sing maathag; same paglutaw kag pagpakamahal sang mga Kasulatan, kag sa ila mga mapuslanon kag manugluwas sang kabuhi nga pagbuyok; sa pagmalata sa mga pagtoloohan sa katapusan nga mga adlaw; sa pagbukas sang masidlakon nga tuburan sang mga pulong sang Dios, nga upod sang iya makatilingala nga pagougana sang kapawa kag kaalam sa pagsugata sang mga nagatulubo nga mga kabutigan kag kadudulman.

Ang sinumponganay nga makita karon, pati ang labing daku nga palatukuran nga iya naumid nga sa iya wala sing indi makapasilabot ginapahayag sa labing mahapus, masanag kag malig-on.

Sa katapusan ginasugiran kita sang walay katapusan kag mahimayaon nga pagdaug sang maayo sa kalautan, sang matarung sa sayup, sang kapawa sa kadudulman, sang kalipay sa mga kasakit, sang paglaum sa pagpakaluya, sang himaya sa kahuluy-an, sang kabuhi sa kamatayon, kag walay katubtuban, mapinadayonon nga gugma sa ibabaw sang dumut.

Ang Manugpabantala

Ang Pagpakilala

Sa wala pa ang pagsulud sang sala si Adan nagaagum sang hilway nga pagpakigpolong sa Iya Magbubuhat sing dayag; apang kutub nga ginbulag sang tawo ang iya kaugalingon sa Dios bangud sa pagkamalinapason, ang bug-os nga mga katawohan ginbulag man sa sining mataas nga kahigayonan. Apang tungud sa paagi sa pagpanubus, wala sapayan, ang dalan ginbuksan agud ang mga pumuluyo sini nga duta makaagum gihapon sing pagpakighiangot sa langit. Ang Dios nagapakighiangot sa tawo bangud sa Iya Espiritu Santo, kag ang langitnon nga kapawa ginahatag sa kalibutan nga iya ginabugna sa Iya mga pinili nga mga alagad.

Sa sulud sang nahauna nga na pulo kag lima ka gatus ka mga tuig sang maragtas sang mga katawohan, walay sinulat nga binugna. Yadtong mga ginpanudloan sang Dios, nagapalaton sang ila kaalam sa iban, kag ginpalatonlaton halin sa ginikanan pa anak, sa mga kaliwatan nga nagsulunod. Ang pag-aman sang sinulat nga pulong nagsugod sa panag-on ni Moises. Ang mga binugna nga mga palanan-awon niyan ginsulat sa binugna nga tolon-an. Ini nga buluhaton nagpadayon sa sulud sang malawig nga panag-on nga mga napulo kag anum ka gatus ka mga tuig,—sumugod sa kay Moises nga amo ang tagsulat sang maragtas sang pagpanuga kag sang kasugoan, tubtub sa kay San Juan, nga amo ang tagsulat sang labing langitnon nga kamatuuran sang balita.

[viii] Ang Biblia nagatudlo sa Dios nga amo ang Iya Autor; apang sinulat sia sang mga kamut nga tawohanon; kag ang nagkalainlain nga dagway sang nagkalainlain nga tolon-an nagpahayag sang kinaugali sang nagkalainlain nga tagsulat. Ang kamatuuran nga pinahayag ginhatag tanan, “nga ginbugna sang Dios.” (2 Timoteo 3:16); apang sila ginhambal sa pulong sang tawo. “Ang mga balaan nga tawo sang Dios naghalambal, nga ginadaldal sila sang Espiritu Santo.” 2 Pedro 1:21. Ang isa nga Makaako bangud sa Iya Espiritu Santo nag-iwag sang mga painoino kag tagiposoon sang Iya mga alagad. Naghatag sia sing mga damgo kag mga palanan-awon, sing mga simbolo kag

mga halimbawa, kag yadtong ginpahayagan sa sini nga bagay sang kamatuuran, sa ila kaugalingon nagpahayag sang hunahuna sang Dios sa pulong nga tawohanon.

Sinulat sa nagkalainlain nga dag-on, sang mga tawo nga nagkalainlain ang kadungganang kag buluhaton, kag binugnaan sing nagkalainlain nga painoino kag espiritu, ang mga tolon-an sang Biblia nagapakita sing nagkalainlain nga dagway, kag nanglaintain ang kinaugali sang mga halambalanon nga ginabukad. Nanglainlain ang dagway sang pulong ang ginagamit sang nagkalainlain nga magsusulat; kag sing masami ang amo man nga kamatuuran mapahayag pagici sing labi kaathag sang isa ka magsusulat sang sa isa.

Subung nga ginpahayag sa nagkalainlain nga mga tawo, ang kamatuuran-nagapaliayag sa nagkalainlain man nga dagway. Ang isa ka magsusulat magabatyag sing labi sang isa ka bahin sang balambalanon; iya nga kuhaon yadtong bahin nga nagasuno sa iya mga agi okon sa iya gahum sa paghangup kag pagpakatam-is; ang isa magakuha sang isa man ka bahin; ang kada isa, sa idalum sang pagmandu sang Espiritu Santo, nagapaliayag sang kon ano ang nagapabatyag sing labi sa iya kaugalingon nga painoino—nagkalainlain ang dagway sang kamatuuran, apang himpit ang pagkasinanto nila tanan. Kag ang kamatuuran nga napahayag natipon tanan kag nahimo nga isa ka himpit nga tolon-an, nga sarang magamit sa pagsugata sang kinahanglan sang tawo sa tanan nga bagay kag agi sang pagkinabuhi.

Ang Dios may kahamuut gid sa pagpalaton sang Iya kamatuuran sa kalibutan bangud sa mga tawohanon nga galamiton, kag sia sa iya kaugalingon, bangud sa Iya Espiritu Santo, nagapakatakus sa tawo kag naghatag sa ila sing ikasarang sa pagbuhat sini nga buluhaton. Iya nga ginadaldal ang painoino nila sa pagpili kon ano ang pagahambalon kag pagasulaton. Ang kamanggaran gintugyan sa dutan-on nga mga suludlan, apang nagikan sia sa langit sa walay kapin kag kulang. Ang mga pamatuud napalaton bangud sa dili himpit nga pagmitlang sang pulong nga tawohanon, apang pamatuud ini sang Dios kag ang mga masinulondon kag matinoohon nga mga anak sang Dios makakita sa iya sang himaya sang langitnon nga gahum [ix] nga puno sang bugay kag kamatuuran.

Ang Espiritu ginsaad sang aton Manluluwas, sa pagbukas sang Pulong sa Iya mga alagad, sa pag-iwag kag sa paggamit sang iya mga pagtolon-an. Kag tungud kay ang Espiritu sang Dios amo gid

ang nagbugna sang Biblia, dili mahimo nga ang mga pagtolon-an sang Espiritu magabatok sa pagtolon-an sang Biblia.

Ang Espiritu wala ginhatag — igahatag—sa pagtal-us sa Biblia; tungud kay ang Kasulatan nagahambal sing tuhoy nga ang pulong sang Dios amo ang talaksan nga sa iya ang tanan nga mga pagtolon-an kag mga agi pagaisanghid. Ang siling ni Apostol Juan, “Mga hinigugma, dili ninyo pagtoohan ang tanan nga espiritu, kondi tilawan ninyo ang mga espiritu, kon iya sang Dios. Kay madamu nga butig nga mga manalagna ang nagalapnag sa kalibutan.” 1 Juan 4:1. Kag si Isaias naghambal, “Sa kasugoan kag sa pagpamatuud! Kon indi sila maghambal suno sini nga mga pulong, wala sa ila sing pamanagbanag.” Isaias 8:20.

Suno sa pulong sang Dios, ang Iya Espiritu magapadayon sa pagpanghikot sa bug-os nga panag-on sang maayong balita. Sa mga dag-on sang paghatag sang Kasulatan nga Daan kag Bag-ong Katipan, ang Espiritu Santo wala mag-untat sa paghatag sing kapawa sa mga painoino sang mga tawo, luwas pa sang mga binugna nga pagaipahamtang sing malig-on sa Balaan nga mga Kasulatan.

Si Jesus nagsaad sa Iya mga gintoton-an, “Apang ang Manugli-pay, ang Espiritu Santo, nga pagaipadala sang akon Amay sa akon ngalan, magatudlo sa inyo sang tanan nga mga butang kag magapahanumdum sa inyo sang tanan nga Akon ginasiling sa inyo.” “Apang, kon magkari sia, ang Espiritu sang kamatuuran, magatuytuy sa inyo sa bug-os nga kamatuuran; ... kag magatalastas sa inyo sang mga butang nga magakalahanabu.” Juan 14:26; 16:13. Ang Kasulatan nagatudlo sing maathag nga ini nga mga saad, nga wala ginapahanungud lamang sa mga adlaw sang mga apostoles, nagalambut man sa iglesia ni Kristo sa tanan nga panag-on. Ang Manlu-luwas nagpasalig sa Iya mga sumulonod, “Ako kaupod ninyo sa tanan nga mga adlaw, tubtub sa katapusan sang kalibutan.” Mateo 28:20. Kag si San Pablo naghambal nga ang hias kag ang pagpahayag sang Espiritu ginbutang sa Iglesia, “sa paghimpit sang mga balaan, nga sa buhat sang pagpanghikot, sa paglig-on sang lawas ni Kristo; tubtub nga makadangat kita nga tanan sa pagkahiusa sang pagtoo, kag sang pagkilala sang Anak sang Dios sa isa ka lalaki nga sukod sa takus sang kataason sa kabug-osan ni Kristo.” Epeso 4:12,13.

[x]

Sa pagpaangot gilayon sa mga talan-awon sa labing daku nga adlaw sang Dios, ang Ginoo bangud sa manalagna nga si Joel nagsaad

sing pinasahi nga pagpahayag sang Iya Espiritu. Joel 2:28. Ini nga tagna nakabaton sing bahin nga pagkatuman sang pagpasagahay sang Espiritu sa Adlaw sang Penticostes; apang madangat ang iya bug-os nga katumanan ugaling sa pagpahayag sang langitnon nga bugay nga magatambong sa pagtakup sang buluhaton sang balita.

Bangud sa pag-iwag sang Espiritu Santo, ang talan-awon sang inaway nga nagpadayon sing madugay na sa ulot sang maayo kag sang malaut nabukad sa magsusulat sini nga mga dinalan. Gikan sa isa ka dag-on pa isa gintugutan ako sa pagtan-aw sang pagpanghikot, sa nagkalainlain nga mga katuigan, sang labing daku nga inaway sa tunga ni Kristo, Hari sang Kabuhi, tag-iya sang aton kaluwasan, kag ni Satanas, hari sang kalautan, tag-iya sang sala, kag amo sia'ng una'ng manlalapas sang kasugoan sang Dios.

Sang ginbuksan sang Espiritu sang Dios sa akon painoino ang labing daku nga kamatuuran sang Iya mga pulong, kag ang talan-awon nga nagligad kag ang sa palaabuton, ginsugo ako sa pagpahibalo sa iban sadtong mga ginpahayag, —sa pagtultul sang maragtas sang sinumponganay sa mga katuigan sa nagligad, kag sing pinasahi sa pagpahayag sa iya agud makaghatag sing kasanag sa nagapalapit sing madali nga kagamo sa palaabuton. Sa pagsunod sini nga katuyoan, gintinguhaan ko ang pagpili kag pagtingub sang mga nagkahanabu sa maragtas sang iglesia sa pagbukad sang labing daku'ng sanghiran nga kamatuuran nga sa nagkalainlain nga panag-on nahatag sa kalibutan, nga nakagpadabdab sang kaakig ni Satanas, kag sang kaaway sang iglesia nga mahigugmaon sang kalibutan, nga ginbayaw sadtong mga saksi nga “walay kahilak sang ila kabuhi bisan pa sa kamatayon.”

Sa sini nga mga sinulat makita naton ang landong sang inaway sa atubangan naton. Tamdon ta sa kapawa sang pulong sang Dios, kag sa pag-iwag sang Iya Espiritu, makita naton nga nabuksan ang mga pahitu sang malaut, kag ang katalagman nga dapat igsikway sadtong buut makit-an nga “walay sala,” sa atubangan sang Dios sa Iya pagkari. [xi]

Dili gid amo ang daku nga tuyo sini nga tolon-an ang pagpahayag sang bag-o nga mga kamatuuran nahanungud sang mga pagsinumponganay sang una nga mga dag-on, kondi ang pagpakita sang mga kamatuuran kag mga palatukuran nga may kalabtanang sa palaabuton nga mga hitabu. Apang sa ginatamud naton subung nga

isa ka bahin sang pag-inaway sa tunga sang gahum sang kapawa kag sang kadudulman, tanan ini nga mga sinulat sa nagligad makita nga may bag-o nga kahulogan; kag bangud sa ila ang isa ka kapawa nabuksan sa palaabuton, nga magaiwag sang mga dalanon sadtong, kasubung sa mga Reformador sa mga dag-on nga nahauna, pagatawgon, bisan pa sa katalagman sang tanan nga mga kaayohan nga dutan-on sa pagsaksi “sa pulong sang Dios, kag sang pagpamatuud ni Jesukristo.”

Ang pagbukad sang talan-awon sang labing daku nga binanggianay sa tunga sang kamatuuran kag kasaypanan; ang pagbukad sang mga daya ni Satanas, kag ang mga paagi nga aton magamit sa pagbat— sa iya sing madinaugon; ang pagpahayag sang igo nga paglubad sang labing daku nga kaiwatan nga ginabutang sang malaut, ang pagbukas sang kapawa nahanungud sa ginsuguran kag katapusan nga gahum sang sala, sa paghayag sang himpit nga katarung kag pagkaayo sang Dios sa tanan Niya nga pagtatap sa Iya mga tinuga; kag ang pagpahayag sang balaan, dili mabaylohan nga kinaugali sang Iya kasugoan, amo ang tuyo sini nga tolon-an. Agud nga bangud sa iya ang mga kalag makuha gikan sa gahum sang kadudulman, kag mangin-umalambit sang panublion sang mga balaan sa kapawa,” sa kanimayaan Sadtong naghigugma sa aton, kag naghatag sang Iya kaugalingon tungud sa aton, amo ang hanuut nga pangamuyo sang tagsulat.

Elena G. White

Contents

Information about this Book	i
Pauna	iii
Ang Pagpakilala	vi
1: Ang Pagkaguba Sang Jerusalem	16
Ang Paghukum Ginpalantang	20
Ang Tagna Natuman	20
2: Ang Pagpanghingabut Sa Nahauna Nga Mg A Siglos	24
Gikan sa Hingabut pakadto sa Oloolo	26
Ang Pagpain sang Matuud sa Butig	28
Ang Pag-uswag sang mga Malauton	29
3: Ang Pagbulag Sa Pagtoo (Apostasia)	31
Ang Tawo Sang Sala	32
Ang Pagbaylo sang Adlaw nga Inugpahuway	33
Ang Silot ni Enrique IV	37
Ang Sayup nga Paganhon sa Iglesia	38
Ang Inkisision	39
4: Ang Mga Valdenses	41
Ang Pagtoon sang mga Kabataan sa Valdenses	44
Ang mga Misionero nga Valdenses	45
Ang Paghingabut sa mga Valdenses	49
5: Si Juan Wicleff	51
Isa ka Hampak sa Pagkahalangdon sang Papa sa Inglatera .	53
Ang Mendicanhon nga mga Fraile	53
Ang Pagsikway sang Roma sa kay Wicleff	55
Ang Nagasumpongany nga mga Papa	56
Pagbadbad sang Biblia sa Iningles	57
6: Si Huss kag si Jeronimo	62
Ang Una nga Kabuhi ni Huss	63
Isa ka Wali sa Larawan	64
Ang Praga sa Idalum sang Pagtagudili	66
Si Huss Nagtambong sa Konsilyo	68
Si Huss Ginbilanggo	69
Ang Pagpatay kay Huss	71
..Ang Pagmartir sa kay Jeronimo	72

Ang mga Naghiusa nga Kautoran	78
7: Ang Pagbulag ni Lutero	80
Ang Pagtoon ni Lutero	81
Nasapuran ni Lutero ang Biblia nga Latin	82
Si Lutero Nagsulud sa pagkamone	83
Ang Pagduaw sa Roma	84
Sa Unibersidad sang Wittenberg	86
Ang Pagbaligya sang Indulgensia	87
Ang Kasiaman kag lima ka Teses (Pahayag) ni Lutero	89
Ang mga Pagtilaw kag ang Pagpamatok	90
Ginpasungka sa Roma	92
Ang Paghukum sa Augsburg	93
Ang Pagpalagyo gikan sa Augsburg	95
Pakig-abyan sa kay Principe Federiko	96
Ang paglapnag sang Pagtolon-an sang Reformation	97
Ang Pagexkomulgar	98
8: Si Lutero sa Atubangan sang Dieta	102
Ang Pinamulong ni Aleandro	103
Ang Panlakatan pa Worms	104
Sa Atubangan sang Dieta	105
Ang Pagtapat ni Carlos Quinto	112
Sa Kastilyo sang Wartburg	115
9: Ang Pag-uswag Sang Reformasinn sa Alemaniam	118
Ang Pagbadbad sang Bag-ong Katipan	119
10: Ang Reformador nga Taga-Suisa	122
Ang Pagkatutum sa Kasulatan	124
So Konbento	125
Gintawag sa Zurich	127
Any PaG-usway sa Suisa	131
11: Ang Protesta Sang Principe	135
Ang Dieta sa Spira	135
Ang Pagbantala sang Kahilwayan sa Religion	139
Ang Dicta sa Augsburg	142
12: Sa Inglatera	146
Ang Bag-ong Katipan sa Iningles	147
Sa Escocia	149
Ang Inglatera Nagbaton sang Protestantismo	151
13: Si Whitefield Kag Mga Wesley	153

Kamunoan sang Pulong Metodista	156
Any Espirituhanon nga Pagkabanhaw kag ang Iya Kabangdanan	157
14: Ang Pag-uswag sang Kahilwayan	161
Ang Matuud nga Tumoloon sang biblia	163
15: Ang Nahaunang Bumanaag nga Balita	171
Ang Ikaduha nga Pagkari ni Kristo	171
Ang Talandaan sang Pagkari ni Kristo	173
Ang Daku nga Linog	173
Ang Madulum nga Adlaw	175
16: Ang Isa ka Daku nga Pagmata sa Religion	180
Ang Buluhaton sa Pagbantala sang Ikaduha nga Pagkari ..	182
17: Ang Reformador sa Katapusan nga Mga Adlaw	187
Kinahanglan sing Isa ka Manluluwas	188
Ang Pagtoon sang Biblia	189
Ang Ikaduha nga Pagkari ni Kristo	191
Ang Tagna sang Panag-on	192
Ang 2300 ka mga Adlaw	194
Nagsugod sa Pagwali	197
Ang Nagkalahulog nga mga Bitoon, isa ka Talandaan	200
Ang mga Panumpong	202
Kaadlawan ni Noe kag ang sa Aton	203
Magkari Ako Liwan	204
18: Ang Pagkadula sang Paglaum	209
Ang Pagdula sang Paglaum sa Nahauna nga Pagkari	210
Nangalig-on sa Ila Pagtoo	211
19: Anano ang Sanktuaryo	215
Ang Duta dili Sanktuaryo	217
Ang Langitnon nga Sanktuaryo	219
Ang Original nga Huwaran	220
Ang Pagtinlo sang Sanktuaryo	223
Any Pag-alagdan	223
Leksion nga Yara sa Pagpanumbas	225
Ang Pag-alagdan ni Kristo	227
20: Atig Balaan sang Labing Balaan	229
Ang Tagna Natuman sa Langit	230
Isa ka Dag-on sa Pagtilaw	233
21: Ang Kasugoan sang Dios Dili Maliwan	234

Ang Ikap-at ka Sugo	235
Ang Pagsimba sa Dios subung nga Manunuga	238
Ang Pagsimba sa Sapat nga Mapintas	239
Ang Sapat nga Mapintas nga may Duha ka Sungay	240
Ang Larawan sang Sapat nga Mapintas	241
Ang Diutay nga Sungay	244
Ang Adlaw nga Inugpahuway wala Mabaylohi	245
Ang Labing Makahaladluk kag Makakulugmat nga Balita	248
22: Isa ka Buluhaton sa Pagliwan	250
Ang Adlaw nga Inugpahuway sa Eden	252
Butig nga mga Katarungan	254
Pamatok	256
23: Ang Paghukum sa Pag-usisa	259
Si Kristo sa Atubangan sang Amay	259
Ang mga Sinulat amo ang Magatapat sa Paghukum	260
Ang Sugo sang Dios amo ang Talaksan	262
Ang Labing Daku nga Pag-usisa	263
Ang Manunumbong	265
Ang Oras sa Pag-usisa	265
Ang Isa ka Solemne nga Tion	268
Ang Katapusan nga Pagtapat	269
24: Ang Gintunaan sang Kalautan	271
Ang Pagkahulog ni Lucifer	273
25: Ang Kaawayon sa Tunga sang Tawo Kag ni Satanas	283
26: Ang Galamiton Sang Malaut nga Mga Espiritu	289
27: Aug mga Siod ni Satanas	296
28: Ang Nahaunane Daku nga Daya	306
29: Ang Espiritismo	323
30: Ang mga Tuyo sang mga Papanhon	332
31: Ang Palaabuton nga Kagamo	349
Ang Duha ka Dalagku nga Sayup	352
Ang Tuyo ni Satanas	355
32: Ang mga Kasulatan Bantay nga Walay Katalaaman	357
Ang Pagkaimportante sang mga Paaman sang Dios	358
Ang Pagpanaysay sang Kasulatan	360
Ang Pagtoon sang Biblia hag ang Pangamuyo	363
Ang mga Madinuhaduhaon	364
Magahatag sing Husay sa Dios	365

33: Ang Katapusan nga Paaman	367
Gahum sang Ikitlo ha Manugtunda	370
Patubas sang Paaman	370
Ang Pagtilaw sang Pagtoo	372
Ang Olihi nga Ulan	374
34: Panag-on sa Kalisdanan	376
Pagkatapus sang Adlaw si Pag-usisa	377
Kalisdanan ni Jakob	378
Ang Kaakig ni Satanas	382
Mga Pahayag ni Satanas	382
Katalagman sang mga Tinawo sang Dios	384
Ang Paghukum sang Dios	385
Mga Saad sa Pagbulig sa mga Tinawo sang Dios	387
35: Ginluwas ang mga Tinawo sang Dios	390
Ang Walay Katapusan nga Katipan	395
Ang Pagkadula sang Paglaum sang Butig nga Manalagna	395
Buluhaton sang Manugtunda sing Kamatayon	398
36: Ang Pagpanaug sang Hari	400
Pagkabanhaw sang mga Minatay	403
Pagpurungpurung sa Mandadaug	404
Ang Pagsulud sa Balaan nga Banwa	405
Ang Pagkitaay ni ,Kristo kag ni Adan	406
Pagtolon-an sa mga Pagtilaw	407
Ang Pagtoon sang Pagpanubus	409
37: Ang Paghublas sang Duta	411
38: Ang Pagtapus Sang Sinu-ay	416
Ang Pagpurungpurung sa kay Kristo	420
Talan-awon sa Ibabaw	421
Sa Hukmanan sang Dios	422
Si Satanas Nagkilala sang Iya Pagkahulog	423
Ang Katapusan sang mga Malauton	425
Ang Lamang nga Agi sang Paghimalaut	426
Ang Tinubus nga Duta	427
Ang Appendice	431
Mga nota general	431

1: Ang Pagkaguba Sang Jerusalem

Sa Ibabaw sang bukid sang Olibo, si Jesus nagalantaw sa Jerusalem. Maambong kag malinong ang mga talan-awon nga nagahumlad sa atubangan niya Panag-on yadto sang Paskua, kag gikan sa tanan nga duta ang mga inanak ni Jakob nagtililipon didto sa pagsaolog sang labing daku nga fiesta sang nasion. Sa tunga sang mga katamnan kag mga kaubasan, kag malagtum nga mga bangilid nga napamugtakpugtakan sang mga payagpayag sang mga manlalakat nga mga sumilimba, makita ang namaludbalud nga mga kabakuluran, ang mga mataas nga mga palasio kag malig-on nga dingding sang kapital sang Israel. Ang anak nga babae sang Sion sa iya bugal daw sa masiling, “Nagpalingkod ako sing hari nga babae, kag dili makakita sing kasubu;” tama ka gayon sa iya, kag nagakabig sang iya kaugalingon nga malig-on sa kahamuut sang langit, subung nga sa mga dag-on nga nagligad, ang harianon nga mga manugambahan nagkinanta, “Magayon sa kataasan, ang kalipay sang bug-os nga duta, amo ang bukid sang Sion ... ang banwa sang daku nga hari.” Salmos 48:2. Ang mga dalagku kag mga matahum nga mga balay [18] sang simbahan makita sing bug-os. Ang silak sang nagahinunod nga adlaw nagasilak sa dingding nga marmol nga maputi subung sang niebe, kag nagabanaag gikan sa bulawanon nga ganhaan kag mga tore kag mga balisbisan. “Sa ka himpit sa kagayon,” nagatindug sia, ang bugal sang nasion nga Judio. Sin-o nga anak ni Israel ang makatamud sa iya nga dili kugmaton sa kalipay kag pagdayaw!

Apang malayo sa iban nga hunahuna ang nagpuno sang painoino ni Jesus. “Sang nagapalapit, nakita niya ang banwa kag naghibi bangud sa iya.” Lukas 19:41. Sa tunga sang kinalipay sang banwa tungud sang mandadaugon niya nga pagsulud, sang ginabayaw ang mga paklang, sang pinamata sang malipayon nga mga hosana ang mga kabakuluran, kag linibolibo nga mga tingug ang nagbantala sa iya nga hari, ang Manunubus sang kalibutan linumsan sang hinali kag dili mahangup nga kasubu. Sia, ang Anak sang Dios, ang Sinaad nga Isa sa Israel, nga may gahum nga nagdaug sang ka-

matayon, kag nagtawag sang binilanggo sang kamatayon gikan sa lulubngan, naghibi, dili kinaugali nga pagkasubu, kondi tama kag dili mapunggan nga pagkasakit.

“Oh, kon ikaw gid kunta ang makakilala, bisan karon lamang nga imo adlaw, sang mga butang nga nahanungud sa imong paghidaet! Apang karon nalipdan sa imong mga mata. Kay magaabut sa imo ang mga adlaw, nga pagalikupan ka sang imo mga kaaway, kag pagalibutan ka nila, kag pagaipiton ka sa tanan nga mga lugar. Kag pagapukanon sa duta ikaw kag ang imo mga anak sa sulud nimo, kag walay bato nga nasampaw sa isa ka bato, nga pagabayaon sa imo; tungud nga wala mo pagkilalaha ang panag-on sang pagduaw sa imo.” Lukas 19:42, 44.

Ang maragtas sang kapin sa isa ka libo ka tuig nga ginakahamutan sing pinasahi kag ginabantayan sang Dios, nga ginpahayag sa mga pinili nga mga tinawo, nabuksan sa mata ni Jesus. Ang Jerusalem ginpadunggan sang Dios sa ibabaw sang tanan nga duta. Ang Ginoo “nagpili sang Sion”, “ginhandum niya sia nga puluy-an nga sa Iya gid.” Salmos 132:13. Didto, sa mga tuig sang katuigan, ang mga balaan nga mga manalagna nagbulungat sing balita sa pagpaaman. [19] Didto, si Jehoba nagpahayag sang Iya kaugalingon sa gal-um sang himaya sa ibabaw sang lingkoran nga pakilooyan. Kon ginhuptan ni Israel ang iya katipan sa Langit, ang Jerusalem nagtindug sing dayon, nga pinili sang Dios. Jeremia 17:21-25. Apang ang sinulat nga maragtas sinang pinalangga nga mga tinawo isa ka tinago nga sinulat sang dimatumtum kag manugrebok nga mga tinawo. Ila nga ginsumpong ang bugay sang langit, ginpatuyangan kag gintiawtiawan ang ila mga kahigayonan.

Kapin pa sa paghigugma sang amay sa iya anak nga pinalangga, ang Dios “nagpadala sa ila tungud sa kamut sang Iya mga manugbalita nga ginpadala niya sila kutub sa aga, kay sia may pagkalooy sa iya banwa, kag sa iya gid nga puluy-an.” 2 Kronika 36:15. Sang wala pagbatona ang mga pagsabdong, mga pagpakilooy kag mga pagsaway ginpadala niya sa ila ang labing maayo nga bias sang langit; boo gin-ula niya ang bugos nga langit sa sinang Isa ka Hatag.

Ang Anak sang Dios sa Iya kaugalingon ginpadala sa pag-ampo sa dili mahinulsulon nga ciudad. Sa sulud sang tatlo ka tuig ang Ginoo sang kapawa kag himaya naglakat sa sulud kag sa gowa sang iya mga tinawo nga nagabugkos sang mga nabuung nga tagiposoon, sa

pagbubi sang mga nagapus, sa pagpasag-uli sang itululok sang mga bulag, sa pagpalakat sang mga piang, kag sa pag-uli sang inugbalati sang bungol, sa pag-ayo sang mga tabukawon, sa pagpamanhaw sang mga minatay, kag sa pagbantala sang balita sa mga imol. Lukas 4:18.

Bisan nga ginbalusan sing malain ang maayo nga Iya nabimo, sing dumut ang Iya gugma, (Salmos 109:5) Iya ginpadayon ang Iya buluhaton sa kalooy sing malig-on. Wala gid sing ginsubul sadtong mga nagpalangita sang iya bugay. Ang balud sang kalooy, nga ginsubol sadtong mga matig-a sing tagiposoon, nagbalik sa labi pagid ka baskug nga balud sa pagkahanuklog, kag dili mamitlang nga gugma.

[20] Apang ang Israel nagtalikod sa ila labing maayo nga abyan kag Manugbulig. Ang pag-ampo sang Iya gugma gintamay, ang Iya mga paglaygay ginyubitan, ang Iya mga pagpaaman ginkaakigan.

Ang oras sang paglaum kag kapatawaran nagtaliwan sing madali; ang tagayan sang Dios sang Iya kaakig nga sing madugay iya nga ginpunggan madali na lamang mapuno. Ang gal-um nga nagtipon sa sulud sang mga panag-on sang pagbulag sa pagtoo (apostasia) kag pagrebok, nga sa karon maitum na sing pagkailo, madali na lamang maula sa malauton nga mga tawo; kag yadtong Isa nga amo lamang ang makaluwas sa ila sa palaabuton nga kapalaran, ila ginpatuyangan, ginsikway kag sa dili madugay ilansang sa kruz. Kon si Kristo magkabit sa kruz sa Kalbario, ang adlaw sang Israel subung nga isa ka nasion nga pinalangga kag pinakamaayo sang Dios matapus. Ang pagdula sing bisan isa lamang ka kalag isa ka kalalat-an nga labing daku kag labi sa manggad nga isa ka kalibutan; apang sang nagatamud si Kristo sa Jerusalem, ang paghukum sa bilog nga banwa, sa bilog nga nasion, pumahayag sa atubangan niya, yadtong banwa, yadtong nasion, nga anay pinili sang Dios, ang Iya pinasahi nga manggad.

Sang ginalantaw Niya ang mga katuigan, nakita Niya ang mga tinawo nga nakigkatipan sa iya nga naglinapta sa tanan nga duta. Sa umalagi nga balus nga madali na lamang mahulog sa Iya mga inanak, nakita Niya ang nabauna nga tinulo sang pagkailo gikan sa tagayan sang kaakig nga sa katapusan nga paghukum mag-ailig pati ang iya linugdang. Ang kalooy nga langitnon, nga nagapanaghoy sa paghigugma, namitlang sa sining panalabiton:

“Jerusalem, Jerusalem! Ikaw nga nagapatay sa mga manalagna, kag ginbato mo ang mga pinadala sa imo; makapila nga buut ko tiponon ang imo mga anak. subung sang isa ka munga, nga nagatipon sang iya mga pis— sa idalum sang iya mga pakpak, kag wala ka magbuut! Mateo 23:37. Kon ikaw paglaglagon, sa imo kaugalingon matungtung ang imo dugo. “Kay indi kamo buut magkari sa akon, agud nga may pagkabuhi kamo.” Juan 5:40.

Si Kristo nakakita sa Jerusalem sing halimbawa sang kalibutan nga pinatig-a sa pagkadilimatinoohon kag pagkamarebokon, kag nagapalapit sing madali sa pagsugata sa balus nga paghukum sang Dios. Ang pagkailo sang nahulog nga kaliwatan, nga nagabug-at sa iya kalag, nagpaawas sing pilit sa mga bibig ni Jesus sadtong mapait nga panalabiton. Nakita Niya ang sinulat nga agi sang sala sa katawohan nga makita sa mga kaimulan, mga luha, kag sa dugo; ang iya tagiposoon bumatyag sing walay katubtuban nga kalooy tungud sa mga ginasakit kag nagaalantus nga mga tawo sa duta, naghandum Sia sa pagpapahuway sa ila sa sini tanan nga mga kasakitan. Apang bisan pa ang Iya kamut nga indi magsagang pabalik sang balud sang pagkailo sa mga katawohan; diutay lamang ang buut magpangita sadtong isa nga amo lamang ang Punoan sang bulig. Handa Sia sa pagbutang sang Iya kalag sa kamatayon, sa pagdala sang kaluwasan malapit sa ila; apang kulang lamang ang buut magkadto sa Iya agud may pagkabuhi sila.

Ang Halangdon sang langit nga nagahibi! Ang Anak sang walay katubtuban nga Dios nga ginagamu sa Espiritu, nagduku sa mapait nga kalisud! Ang talan-awon nagpuno sang bug-os nga langit sing katingala. Yanang talan-awon nga nagpahayag sa aton sang pagkalabing malaut sang sala; nagapakita kon daw ano ka iwat nga buluhaton, bisan pa sa sadtong may walay katubtuban nga gahum ang pagluwas sa makasasala gikan sa patubas sang paglapas sang kasugoan sang Dios. Si Jesus nga nagatamud sa katapusan nga kaliwatan, nakakita sang kalibutan nga naumid sa mga pagdaya nga kaangid sa sadtong nanginkabangdanan sang pagkalaglag sang Jerusalem. Ang labing daku nga sala sang mga Judio amo ang ila pagsikway sa kay Kristo; ang labing daku nga sala sang kalibutan nga Kristohanon amo ang ila pagsikway sang kasugoan sang Dios, ang sadsaran sang Iya pagbulut-an sa langit kag sa duta. Ang mga kasugoan ni Jehoba pagatamayon kag pagasikwayon. Minilyon

[21]

sang mga yara sa gapus sang sala, ulipon ni Satanas, ginatigana sa pag-antus sa ikaduha nga kamatayon, ang dili buut magpamati sa mga pulong sang kamatuuran sa adlaw sa pagduaw sa ila.

[22]

Ang Paghukum Ginpalantang

Malapit sa kap-atan ka mga tuig sa tapus mamitlang ni Jesus sa iya kaugalingon ang pagtagudili sa Jerusalem, nga pagpalantang sang Ginoo sang Iya paghukum sa banwa kag sa nasion. Makatilingala ang pagkamapailubon sang Dios sa sadtong mga nagasikway sang Iya balita kag nagpatay sang Iya Anak. Ang palaangiran sang dili mabungahon nga kahoy nagapahayag sang pag-alima sang Dios sa nasion nga mga Judio. Ang sugo naggowa, “Tapsa, ngaa nga pagahimoon man ang duta nga walay kapuslanan? Lukas 13:7. Apang ang kalooy nga langitnon nagpailub pa sa iya sa pagkabuhi sing diut nga dag-on. May yara pa nga madamu sa tunga sang mga Judio nga walay alam pa sang karakter kag buluhaton ni Kristo nga wala pa makaagum sang kahigayonan okon makabaton sang kapawa nga gintampalasanan sang ila mga ginikanan. Bangud sa pagpanwali sang mga apostoles kag sang ila mga kaupod, ang Dios magapawag sang kapawa sa ila; pagatugutan sila sa pagtan-aw kon paano ang pagkatuman sang mga tagna, dili lamang sa pagktawo kag sa pagkabuhi ni Kristo, kondi sa Iya kamatayon kag pagkabanhaw. Ang mga inanak wala pagtagudilii tungud sang sala sang ila mga ginikanan; apang sang sinikway pa nila ang dugang nga kapawa nga ginhatag sa ila, kaupod sang kapawa nga ginhatag sa ila mga ginikanan, mangin-umalambit sila sang sala sang ila mga ginikanan kag sila ang naghimuta sang sulukban sang ila kalautan.

Ang Tagna Natuman

Ang tanan nga tagna nga ginhatag ni Kristo nahanungud sang pagguba sang Jerusalem nagkalatuman sa tanan niya nga mga tinaga. Ang mga Judio nakaagum sang kamatuuran sang Iya mga pulong sa pagpaaman, “Sa sulukban nga ginasukban sa inyo, pagaliwanon kamo sa pagsukub.” Mateo 7:2.

Ang talandaan kag ang kalatingalahan nagpalahayag, nga nagatagná sang palaabuton nga kalaglagan kag paghukum. Sa tunga

sang kagab-ihon ang dili kinaugali nga kapawa nagsilak sa ibabaw sang simbahan kag sang halaran. Sa mga galum sa nagahinunod nga adlaw ginpakita ang mga kangga kag ang mga tawo nga isganan nga nagtipon sa pag-awayan. Ang mga pari nga nagaalalagad sa kagab-ihon sa sanktuaryo hinadlukan sang tinago nga tingug; ang duta nag-uyog, kag ang kadam-an nga tingug nabatian nga nagahinibi,“ Mahalin kita diri.” [23] [24] [25]

Makahalangawa ang kalalat-an nga gin-antus sang Jerusalem sang paggubat ni Titus. Ang banwa gingubat sa dagon sang Paskua, sang linibolibo nga mga Judio ang nagtilipon sa sulud sang iya mga dingding. Ang ila mga dinamisag nga kalan-on, nga kon matago sing maayo magahatag sing pagkaon sa iya mga pumuloyo sing mga tinuig, nalaglag sa wala pa ini bangud sa kahisa kag pagtimalus sang ila mga kaaway, kag karon ang tanan nga katalagman sa gutum ila nga ginaagum. Linibolibo ang nagkaladula sa gutum kag peste.

Ang mga pangolo nga mga Romanhon nagtilinguha sa pagpahadluk sa mga Judio, kag sa sini nga bagay ila sila nga mapapanugyan. Yadtong mga binilanggo nga nagbalato kon pagdakpon, ginbunal, ginsakit, ginpanlansang sa atubangan sang dingding sang banwa. Ginatus ang ginpamutang sa kamatayon adlaw adlaw sa sini nga paagi, kag ining makangilidlis nga buhat nagpadayon tubtub nga sa patag ni Josapat kag sa Kalbario, madamu nga mga kruz ang ginpatindug nga daw lialus ikaw makasal-ut sa kaikit nila. Ginduaw sing makangilidlis yadtong pulong sa pagtampalas nga gingamit lang sa atubangan sang hukmanan ni Pilato: “Mahulog ang iya dugo sa amon, kag sa amon nga anak.” Mateo 27:20.

Si Titus buut sa pagpauntat sang labing makalialadluk nga talan-awon, kag sa amo nga bagay maluwas ang Jerusalem sa bug-os nga pagtagudili sa iya. Pinun-an sia sing kakugmat sang iya makita ang lawas sang mga patay nga nagatumpok sa mga kaumhan. Kasubung sang isa nga nagapalanan-awon, naglantaw sia gikan sa putukputukan sang Olibo sa maanyag nga simbahan, kag magsugo nga dili pagtandugon ang bisan isa ka bato sa iya. Apang ang iya sugo wala padungga. Sang pumahuway sia sa iya layanglayang sa kagabihon, ang mga Judio, naggolowa sing hinali sa simbahan, kag gubaton ang mga kasoldadosan sa gowa. Sa tunga sang kinagubut ang isa ka dungkolan ginhaboy sang soldado sa isa ka giha sa balkon, [26]

kag sa gilayon ang hulot nga napamutangan sing cedro sa palibut sang balaan nga balay nagdabdab.

“Si Titus wala makasarang magpugung sang kaakig sang mga kasoldadosan; nagsulud sia kaupod sang iya mga pangolo, kag usisaon ang nasulud nga bahin sang balaan nga balay. Ang iya katahum nagpuno sa ila sing katingala; kag tungud kay ang dabdab wala pa makadukot sa balaan nga hulot, ginhmo niya ang iya katapusan nga tinguha sa pagluwas, kag sang dumalagan liwan sia, nakilooy sa mga soldado nga dili nila pagpadayonon ang pagsunog. Ang senturion Liberalis nagtinguha sa pagpatuman sang sugo bangud sa iya baston; apang bisan pa ang katahoran sa emperador nadula bangud sa ila daku nga kaakig batok sa mga Judio, sa mabangis nga kakunyag sang inaway, kag sa dinaluk nga handum sa pagpanlugos. Ang isa ka soldado nga wala makit-i, naggolo sang isa ka mitsa sa ginkitaan sang gawang; ang bilog nga balay nagdabdab sa gilayon. Ang maitum-itum nga aso kag ang kalayo nagpagowa sang mga pangolo sing abat, kag ang halangdon nga balay nabilin sa iya kapalaran.

Sa tapus sang pagkalaglag sang simbahan, ang bilog nga banwa, sa wala lang madugay nahulog sa kamut sang mga Romanhon. Ang banwa kag ang simbahan gin-upod kutub sa iya gintukuran, kag ang duta nga ‘ginpatindugan sang balaan nga balay “gindaro subung sang isa ka latagon.” Jeremias 26:18. Sa ginubatay kag kinamatyanay nga nagsunod, kapin sa isa ka milyon ka mga tawo. ang nagkalawala; kag ang mga nagkalabilin nga buhi gindala nga mga bihag, ginpamaligya nga mga ulipon, ginpangyudyud pakadto sa Roma sa kadungganang sang nagdaug, ginpamilak sa mga mapintas nga sapat sa mga ampiteatro, okon ginpanlapta subung nga mga pinatalang nga wala sing puluy-an sa bug-os nga duta.

- [27] Apang wala sing isa ka Kristohanon nga nadula sa sadtong pagk-
- [28] aguba sang Jerusalem. Si Kristo naghatag sa Iya mga disipolo sing
- [29] paaman, kag ang tanan nga nagtoloo sang iya mga pulong nagbalantay sang sinaad nga tanda. “Kon makita ninyo ang Jerusalem, nga nalibutan sing mga kasoldadosan,” siling ni Jesus, “niyan, masayoran ninyo nga nagpalapit ang pagmusmus sa iya. Niyan ang mga sa Judea magpalalagyo sa mga bukid; kag ang mga sa tunga niya maggolowa; ang mga sa mga latagon, dili magsululud sa sulud niya.” Lukas 21:20-21.

Sang malikupan na sang mga Romankon ang banwa sa idalum ni general Cestio, sang daw mahapus na ang tanan gubaton, ila sa hinali ginbayaan. Ang ginagubat nga banwa nga wala nay paglaum, daw buut na sa pagpadaug, ugaling pinaisul sang general nga Romankon ang iya mga kasoldadosan sa wala gid sing bisan isa ka diutay nga kabangdanan. Apang ang kalooy sang Kaako sang Dios amo ang nagatuytuy sang mga hitabu sa kaayohan sang Iya kaugalingon nga mga tinawo. Ang sinaad nga tandaan ginkatag sa mga nagahululat nga mga Kristohanon, kag karon ang kahigayonan nahatag sa tanan nga buut, sa pagtuman sang Manluluwas. Sa wala sing paglantang nagpalalagyo sila sa duug nga kalig-onan —ang banwa sang PelLa, sa duta sang Perea, sa pihaK sang Jordan.

Ang tagna sang Manluluwas nahanungud sang pagduaw sang paghukum sa Jerusalem, may isa pa gid ka katumanan, nga yadtong makangilidlis nga pagmusmus anay sa iya kaangay lamang sang isa ka diutay nga landong. Sa kapalaRan sining pinili nga banwa makita naton ang pagtagudili sang isa ka kalibutan nga nagsikway sang kalooy sang Dios kag naglapak sang Iya mga sugo.

Madulum ang sinulat nga nabilin nahanungud sang pagpakailo sang mga katawohan nga nakit-an sang duta sa sulud sang malawig nga mga dag-on sang iya pagpakasala. Ang tagiposoon ginasakit kag ang painoino nagahabol sa pagpamalaudung. Makahalangawa ang patubas sang pagsikway sa kagamhanan sang Langit. Apang ang isa pa ka talan-awon nga labi kadulum ginpakita sa pagpahayag kon ano ang palaabuton. Ang mga sinulat sa nagligad, —ang malawig nga procesion sang mga kagamu, kinagubut, kag mga rebulusion, ang “inaway sang mga maisug, nga may daku nga kinagahud, kag ang panapton nga nagtubug sa dugo,” (Isaias 9:5)—daw ano ini sila kon ipaangay sa kalahadlukan sadtong adlaw kon ang espiritu sang Dios nga nagapugung sini nga tanan pagkuhaon na sing lug-os sa mga malauton, nga dili na magapugung sang pagsintak sang mga balatiagon nga tawohanon kag kaakig nga yawan-on! Ang kalibutan niyan makakita, subung nga wala anay, sang patubas sang gahum ni Satanas.

Apang sa sadtong adlaw, subung sa sadtong dag-on sang paglaglag sa Jerusalem, ang mga tinawo sang Dios pagaluwason, “ang tagsatagsa nga makita nga nasulat ang ila ngalan upod sng mga buhi”. Isaias 4:3.

[30]

[31] **2: Ang Pagpanghingabut Sa Nahauna Nga Mg A**
[32] **Siglos**

[33]

IKAN sa bukid sang Olibo ang Manluluwas nakakita sang bagyo nga madali na lamang mahanabu sa igle— sia apostolika; kag sang ginhimutadan pagid Niya. sang Iya mga mata ang palaabuton, nakitan Niya ang mabas. kug kag mabangis nga bagyo nga nagahuyop sa Iya mga sumulonod sa masunod nga mga panag-on sang kadudulman kag pagpanghingabut. Sa pila ka mga malip-ot nga mga tinaga nga may makahalangawa nga kahulogan, gintagna niya ang bahin nga pagasukban sang mga gumalahum sini nga kalibutan sa iglesia sang Dios. Mateo 24:9, 21, 22.

Ang maragtas sang nahauna nga iglesia nagapamatuud sang pagkatuman sang mga pulong sang Manluluwas. Ang kagamhanan sang duta kag sang inpierno nagtingub sa pagpakig-away batok sa kay Kristo sa lawas sang Iya mga sunmlonod. Ang paganismo nakakita nga kon ang balita magdaug ang iya mga simbahan kag ang halaran pagasilhigon • busa iva gintawag ang iya mga sinakup nga paglaglagon ang Kristohanon. Ang kalayo sang pagpanghingabut ginpadabdab. Ang mga Kristobanon ginhublasan sang ila mga pagkabutang, kag ginpanabug gikan sa ila mga puluy-an. “Ila nga ginbatas ang labing daku nga pagpakig-away sa kalilisan.” Hebreinhou 10:32. Sila may “mga pagtilaw nga mapintas nga pagpakahuya, kag mga hampak; kag labi pa sini. mga gapus kag bilanggoan.” Hebreinhou 11:30. Madamu ang nagpalig-on sang ila pagpamatuud sa ila dugo. Ang mga dungganon kag mga idipon. mga manggaranon kag mga imol, mga maalam kag dili maalam, sing alangay ginpamatay sa walay looylooy.

[34] Ini nga mga pagpanghingabut. sumugod sa idalum sang paggahum ni Nero sang dag-on sang pagmartir sa kay San Pablo. nagpadayon nga may kapin okon kulang nga kaakig sa sulud sang madamu nga mga siglos. Ang mga Kristohanon ginsumbong sing butig nga manughimo sang labing makahaladluk nga sala, kag ginsugid nga amo ang kabangdanan sang dalagku nga mga kalalat-an —gutum,

pamiste, kag sang linog. Sang mabilog sa ila ang dumut kag butangbutang sang tawo, nagdamu ang handa sa pagsuplot bangud lamang sang pilak, ga pagtugyan sang mga walay sala. Ginhimalaut sila subung nga manugrebok sang ginharian, nga kaaway sang religion, kag katalagman sang katilingban. Madamu ang ginpahamak sa mga sapat nga mapintas, ginsunog nga mga buhi sa mga ampiteatro. Ang iban ginlansang, ang iban ginpamutus sa panit sang mga mapintas nga mga sapat kag ipamilak sa arena kag ipagus-ab sa mga ido. Ang ila silot masami ginahimo nga isa ka hampanganan sa fiesta. Isa ka daku nga kadam-an ang nagpakatipon sa pagpangalipay sa sini nga mga talan-awon, kag magkinadlaw kag magpinalakpak sa sadtong nagatagumatayon sa sini nga bagay.

Sa bisan diin lamang sila manago ang mga sumulonod ni Kristo ginapangita subung sang manonokob nga sapat. Pilit sila sa pagpangita sing palanagoan sa mga mabaw-ing kag tinago nga duug. “Mga nasit-an, mga nalisdan, mga pinapasipalahan, (sa ila dili takus ang kalibutan); nagadinalangdalang sa mga kahanavakan, kag kabukiran, kag sa mga guab, kag sa mga lungib sang duta.” Hebreinhon 11:37, 38. Ang mga gikab naghalatag sa mva linibolibo sing pasilongan. Sa idalum sang bukid sa luwas sang siudad sang Roma, may isa ka malaba nga buho nga nahimo sa idalum sang duta kag mga dalipi; ang mga madulum kag ruga mautilion nga paghimo sang alagyan nagadangat sing mga pila ka milya ang kalawigon halin sa gowa sang dingding sang siudad. Sa sining palanagoan sa idalum sang duta, ginalubong sang mga sumulonod ni Kristo ang ila mga minatay, kag kon sila masapwan kag paghingabuton diri ang ila puluy-an.

[35]

[36]

[37]

Sa idalum sang labing mapait nga pagpangbingabut. ining mga saksi n: Jesus naghuput sang ila pagtoo sa wala sing dagta. Bisang ginakulang sila sang tanan nga kalipay, nga dili makakita sang silak sang adlaw, nga nagapuluyo sa madulum apang mainabyanon nga sabak sang duta, wala gid sila sing pulong sa pagkumod. Kaud pod sang mga pulong sa pagtoo. pagpaihlab. kag paglaum. ginapabaskug nila ang isa kag isa sa pagbatas sang mga kangitngitan kag kalisdanan. Ang pagkadula sang tanan nga pagpakamaayo nga dutan-on dil makapilit sa ila sa pagsikway sang ila pagtoo sa kay Kristo.

Kasubung sa mga alagad sang Dios sang una, madamu ang “ginpang-unat, nga wala magbalaton sang paggawad, sa paghiagum

sing labing maayo nga pagkabanhaw.” Hebreinhon 11:35. Ang tiegug nagkunsad sa ila gikan sa trono sang Dios; “Pagpakatutum ka tubtub sa kamatayon, kag pagahatagan ta ikaw sing purungpurung sang kabuhi.” Bugna 2:10.

Awat lamang ang paninguha ni Satanas sa paglaglag sang iglesia ni Kristo bangud sa kalugusan. Ang daku nga inaway nga gintugyanan sang mga disipolos ni Kristo sang ila mga kabuhi, wala mag-untat sang ang mga matutum nga manugdala sang bandera nagkalapukan sa ila mga duug. Sa kapierdehan nagmandadaug sila. Ang mga manugpangabudlay sang Dios ginpamatay, apang ang iya buluhaton nagpadayon sing malig-on. Ang balita nagpadayon sa paglapnag, kag ang kadamoon sang iya mga sumulonod nagdugang.

Kon ang mga sumulonod ni Kristo madayaan, kag matuytuyan sa dili pagpahamuut sa Dios, niyan ang ila kusug, kabakud kag kalig-on luyakan kag mahapus ang pagkahulog nila sa manunukub.

[38]

Gikan sa Hingabut pakadto sa Ooloo

Ang daku nga kaaway niyan nagtinguha sa pagdaug bangud sa ooloo sadtong wala niya masarangi sa pagdaug bangud sa pagpigos.

Linibolibo ang ginpamilanggo kag ginpamatay; apang may magaulhot pagid sa pag-ilis sa ila lugar. Kag yadtong mga ginmartir bangud sang ila pagtoo may kalig-on sa kay Kristo, kag naisipan Niya nga mga mandadaug. Nakapakig away sila sang maayo nga pagpakig-away, kag magabalaton sila sing purungpurung sang himaya kon magkari si Kristo. Ang mga pag-antus nga ila ginbatas nagtipon sang mga Kristohanon sing malapit sa isa kag isa kag sa ila Manunubus. Ang ila buhi nga pagsulundan kag pagpamatuud sang sila ang nagatagumatayon isa ka dayon nga pamatuud sa kamatuuran; kag sa wala ginapaabuta, ang mga sinakup ni Satanas nagbiliya sang ila pag-alagdan, kag magpasakup sa bandera ni Kristo.

Nag-untat ang paghingabut, kag sa baylo niya gintal-us ang isa ka katalagman nga paganyat sang umalagi nga pag-uswag kag dungug sa kalibutan. Ang mga sumilimba sa mga dumuloong nga dios nadulong sa pagbaton sang bahin sang pagtuloohan nga Kristohanon, kag ila ginsikway man ang labing kinahanglan nga kamatuuran. Ila nga ginbaton si Jesus subung nga Anak sang Dios, kag nagatoo sa Iya kamatayon kag pagkabanhaw; apang wala sila sing matuud nga

balatiagon sang sala, kag walay nagakinahanglan sang paghinulsul o kon pagbaylo sang tagiposoon. Ivaupod sang bahin nga pagpasugot sa ila kaugalingon naghunahuna sila nga ang mga Kristohanon dapat man sa pagpasugut agud nga ang tanan mahiusa sa isa ka palatukuran sa pagtoo sa kay Kristo.

Karon ang iglesia yara sa makahaladluk nga katalagman. Ang bilanggoan, bunal, kalayo kag ang mga hinganiban mga matam-is pa kon ipaangay sa sini. Ang iban nga mga Kristohanon nagtilindug sing malig-on, nga nagasiling nga dili sila makahimo sing bisan ano nga kompromiso. Ang iban nagsulugot sa pagpanugyan okon pagliwan sang iban nga bahin sang ila pagtoo, kag makighiusa sa sadtong nagba laton sang iban nga pagtolon-an nga Kristohanon sa katarungan nga basi pa lamang kon ini manginkabangdanan sang ila bug-os nga pagliso. Yadto nangin amo ang panag-on sa kasakit sa mga matutum nga sumulunod ni Kristo. Sa idalum sang saput sang pagka Kristohanon, si Satanas nagalutlut sa iya kaugalingon sa iglesia, sa pagdagta sang ila pagtoo, kag lisoan ang ila painoino gikan sa pulong sang kamatuuran .

[39]

Kalabanan sang mga Kristohanon sang olihi nagpasunod sa pagpanubu sang ila talaksan, kag nahimo ang paghiusa sang Kristohanon kag mga paganhon. Bisan nga ang mga sumilimba sa gmalarawan nagapakasumulunod kag nagaugyon sa iglesia. nagapangapyot gihapon sila sa ila mga diosdios, lamang ila ginbaylohan ang ila ginasimba nga larawan sang larawan ni Jesus, kag ni Maria kag sang iban nga mga santos. Ang tapay sang pagkamadiosdioson. nga pina-sulud sa iglesia, nagpadayon sang iya balakhuan nga pagpanghikot. Ang mga dili put-li nga mga pagtolon-an, ang paglcababaylan, kag mga tulumanon sang mga diosdios, gintingub sa iya pagtoloohan kag panimbahon. Sang nagtingub ang mga tumoloo ni Kristo sa mga sumilimba sa mga larawan, ang pagtoloohan Kristohanon dinagtaan, kag nadulaan ang iglesia sang iya kaputli kag gahum. Walay sapayan. may yara nga dili mapatalang sang mg t daya. Ginhuptan nila gihapon ang ila kalig-on sa pagtoo sr. tag-iya sang kamatuuran. kag simbahon ang Dios lamang.

Yadtong buut magpakatutum agud makagtingdug sing lig-on batok sa mga daya kag mga kalangil-aran nga ginputus sa panapton sang mga pari kag ginpasulud sa iglesia, kinahanglan sing patay-patay nga pagpakig-away. Ang Biblia wala pagbatona subung nga

talaksan sang pagtoo. Ang pagtolon-an sa kahilwayan sa relegion ginatawag nga erehia, kag ang mga nagabayaw sa iya ginadumtan kag ginpanghingabut.

Ang Pagpain sang Matuud sa Butig

[40] Sa tapus sang malawig kag mapait nga inaway, nng mga pila ka bilog nga mga matutum nagtalapat sa pag-utod sang tanan nga pagpakighiangot sa iglesia apostata kon magadumili gihapon sia sa pagbulag sa kabutigan kag pagsimba sa mga larawan. Nakita nila nga nagakinahanglan sila sing himpit nga pagbulag kon magatuman man lamang sila sang pulong sang Dios. Dili man sila bunt magtugut sang sayup nga magapatay sang ila kaugalingon nga kalag, kag magbutang sing pagsolondan nga magahatag sing katalagman sa pagtoo sang ila mga kaanakan kag mga kaanakan sang ila mga kaanakan. Agud maagum ang paghidaet kag paghiusa handa sila sa pagpasugut sa bisan ano lamang nga suno sa ila pagkamaminatud-on sa Dios; apang dili nila ipanugyan ang ila mga pagsolondan agud lamang nga maagum nila ang paghidaet.

Ang nahauna nga mga Kristohanon sa pagkamatuud mga pinasahi nga mga tinawo. Ang ila dili salabdongon nga pamatasan kag dili madinuhaduhaon nga pagtoo amo ang dayon nga laygay nga nagatublag sang hidaet sang mga makasasala. Bisnang pila lamang sila ka bilog, nga wala sing mga manggad, mga talamayon kag wala sing mga mataas nga kadunggan, mga kalahadlukan sila sang mga manugbuhat sang kalautan sa bisan diin lamang maglutaw ang ila karakter kag pagtolon-an. Busa gindumtan sila sang mga malauton, subung sa kay Abel nga gindumtan sang walay dios nga Kain. Sa amo man nga kabangdanan nga ginpatay si Abel ni Kain, ginpamatay ang mga tinawo sang Dios sadtong mga nagdumili sa pagpasakup sa Espiritu Santo. Sa amo man nga kabangdanan nga ginsikway sang mga Judio kag ginlansang ang Manluluwas, —tungud kay ang kaputli kag ang pagkabalaan sang Iya mga karakter manugsabdong sing dayon sang ila pagkamaiyayahon kag pagkamadinulonton. Sumugod sa mga adlaw ni Kristo tubtub karon ang iya mga matutum nga mga disipolos nagpukaw sang dumut kag pagpamatok sadtong mga nagahigugma kag nagasunod sa dalan sang sala.

Ang maayong balita amo ang balita sang paghidaet. Ang pagka Kristohanon isa ka pagsolondan, nga kon mabaton kag matuman, magaladlad sing paghidaet, sing pagsinundanay kag kalipayan sa bug-os nga duta. Ang pagtolooan ni Kristo magahiusa sa tunay nga paghiliutod sadtong tanan nga magbaton sang Iya mga pagtolonan. Buluhaton ni Kristo ang pagpasag-uli sang mga tawo sa Dios, kag sa isa kag isa. Apang ang kalabanan sang kalibutan yara sa idalum sang gahum ni Satanas, ang labing mapait nga kaaway ni Kristo. Ang maayong balita nagpahayag sa ila sang sadsaran sang kabuhi nga lain sing bug-os sa ila mga pamatasan kag handum, kag nagtilindug sila sa pagrebok sa iya. Gindumtan. nila ang kaputli nga nagapakayag kag nagahimalaut sang ila mga sala, kag ginhingabut kag ginpamatay yadtong mga nagatudlo sa ila sang iya matarung kag balaan nga tulumanon. Tungud sa sini nga bagay ginatawag ang maayong balita nga hinganiban. [41]

Ang Pag-uswag sang mga Malauton

Ang tinagu nga kaako sang Dios nga nagtugot nga ang mga matarung mag-antus sang paghingabut sa kamut sang mga malaut, nagapalibug sing daku sa madamu nga mga maluya sing pagtoo. Ang iban buut na sa pagbulag sang ila pagsalig sa Dios, tungud kay iya nga gintugutan ang labing malaut nga mga tawo sa pag-uswag; kay yadtong mga maayo kag mga putli ginsakit kag ginpakalisud sang ila mapintas nga gahum. Ini among pakiana nga sa iya wala kita sing mahimo. Ang Dios naghatag sa aton sing nagakaigo nga kasanagan sang Iya gugma, kag dili naton pagduliaduhaan ang Iya ikaayo tungud lamang kay dili kita makahangup sapagpanghikot sang Iya Kaako.

Ang Manluluwas nagsiling sa iya mga disipolos, “Magpanumdum kamo sang pulong, nga akon ginsiling sa inyo; ang ulipon indi labi sa iya Ginoo. Kon ginhingabut ako nila, pagahingabuton man nila kamo.” Juan 15:20. Si Jesus nag-antus tungud sa aton sing labi sang sa gin-antus sang Iya mga sumulunod sa kamut sang mga mapintas kag mga malauton nga mga tawo. Yadtong mga gintawag sa pag-antus sang mga pagsakit kag pagmartir, nagasunod lamang sa mga tikang sang minamahal nga Anak sang Dios.

“Ang Ginoo wala magapadugay sang Iya takga.” Pedro 3:9. [42]

Siya wala nagakalimut ni nagapatumbaya sa iya mga inanak; apang ginatugutan Niya ang mga malauton sa pagpakita sang ila matuud nga karakter agud nga wala sing sin-o man nga nagahandum sa pagbuhat sang Iya kabubut-on nga madayaan na banungud sa ila. Sa liwan, ang mga matarung ginabutang sa dabdab sang pagpakalisud, agud nga sila sa ila kaugalingon mapaputli; agud nga sa ila ang iban makapanganinaw sang kaputli sang kamatuuran kag pagkadiosnon; kag agud man nga ang ila malig-on nga dalan magahimalaut sa mga dili Diosnon kag dili matinoohon.

Ang Dios nagtugut sa mga malauton sa pag-uswag, kag sa pagpahayag sang ila pagkamaawayon batok sa Iya, agud nga sang mabuta 11a nila ang sulukban sang ila kalautan, ang tanan makakita sang Iya pagkatarung kag pagkamaloloy-on sa paglaglag sa ila. Ang adlaw sang iya pagtimalus nagaabut sing madali, nga ang tanan nga naglapas sang Iya kasugoan kag nagsakit sa Iya mga tinawo makakita sang matarung nga balus sa ila mga buhat; kon ang tagsa-tagsa ka buhat sa kapintas kag dili katarungan sa mga matutum nga mga tawo sang Dios pagasilutan subung nga ila gid nahimo sa kay Kristo.

3: Ang Pagbulag Sa Pagtoo (Apostasia)

[43]

[44]

[45]

Si Apostol Pablo sa iya ikaduha nga sulat sa mga taga Tesalonika nagsiling nga ang adlaw ni Kristo dili magaabut, “kon indi sing una mag-abut ang pagkahulog, kag ikapahayag ang tawo sang sala, ang anak sang kapahamakan. Xga nagasumpong, kag nagapakaibabaw sa tanan nga ginatawag nga dios, kon nga ginasimba; tubtub nga magalingkod sa simbahan sang Dios, nga nagapakadios.”¹ Kag labut. pa ang apostol nagapaaman sa iya mga kautoran nga “ang tinago sang pagkatampalasan, nagapanghikot na.” Tesalonika 2:3, 4, 7. Bisan pa sa sadtong una nga mga dag-on, nakit-an niya nga nagapasulud sa iglesia, ang mga kasaypanan nga magaaman sang dalan sa pagtubu sang labing daku nga pagbulag sa pagtoo.

Sing amat-amat, tago kag inanay anay sing una, kag niyan padayagon sang nagtubu na ang iya kusug kag nadaug niya sa paggahum ang painoino sang mga tawo, ang tinago sang pagkatampalasan nagpadayon sang iya madayaon kag mapasipalabon nga pagpanghikot. Daw sa wala matalupangdi ang pamatasan sang mga pagano nakasulud sa iglesia nga Kristohanon. Ang espiritu sang pagpakigconvenio kag pagpasugot nag-untat sing mga pila anay ka dag-on bangud sang mabaskug nga pagpanghingabut nga ginbatas sang iglesia sa id alum, sang paganismo. Apang sang umuntat ang pagpanghingabut, kag ang Kristianidad nakasulud sa mga corte kag mga palasio sang mga hari, ginbayaan sang iglesia ang pagkamapin-aubuson nga pagkabunayag ni Kristo kag sang Iya mga apostoles kag magsunod sa kadayawan kag bugal sang mga pari kag mga gumalahum nga paganhon; kag sa lugar sang mga ginakinahanglan sang Dios, ila nga gin-ilis ang mga teorea kag mga pinalatonlaton sang mga tawo.

[46]

Ang paganismo nga nagpahayag nga daw sa mapierde, nangin-mandadaug. Ang iya espiritu naggahum sang iglesia. Ang iya mga pagtolon-an, mga hilikuton sa pagsimba, kag pagkababaylan nag-impon sa pagtolon-an kag pag-alagdan sang mga nagapakasumulonod ni Kristo.

Ang Tawo Sang Sala

Ini nga convenio sa tunga sang paganismo kag sang Kristianismo nagpatubas sang pagtnbu sang “Tawo sang sa-la” nga ginpahayag sa tagna nga magapakig-away kag magabayaw sang iya kaugalingon sa Dios.

[47] Si Satanas nagtinguha anay sa pagconvenio sa kay Kristo. Nagpalapit sia sa Anak sang Dios sa kahanayakan sang pagsulay, kag ipakita sa Iya ang tanan nga mga ginharian sang kalibutan kag ang iya kahimayaan, kag igtanyag nga iya ikatag ini nga tanan sa Iya mga kainut kon pagkilalahon lamang Niya ang pagkalabaw sang principe sang kadudulman. Si Kristo nagsabdong sa malugus nga manunulay, kag subolon sia. Apang si Satanas nakaagum sing daku nga pagdaug sang iya pagtanyag sang amo man nga panulay sa tawo. Agud maagum ang manggad sa kalibutan kag dungug, ang iglesia nabuyok sa pagpangita sang kahamuut kag pagbulig sang mga dalagku nga mga tawo sa duta. Nahibal-an ni Satanas sing maayo nga ang Balaan nga Kasulatan magapatakus sa tawo sa paghangup sang iya mga daya kag magapalig-on sa ila sa pagtindug batolc sa iya gahum. Bangud sa amo nga Pulong ang Manluluwas sang kalibutan nakatindug batok sa iya. Sa kada niya sulayon, si Kristo magapakita sang taming sang walay katubtuban nga kamatuuran, sa pagsiling, “Nasulat na.” Sa kada pulong sang kaaway, Iya nga ginapanagang ang kaalam kag ang gahum sang Pulong. Agud nga mapadayon ni Satanas ang iya paggahum sa tawo, kag mabangon ang gahum nga tawohanon, dili niya sila tugutan nga mag-alam sa mga Kasulatan. Ang Biblia nagatib-ong sa Dios, kag nagabutang sa mga katawohan sa ila matuud nga kahimtangan; busa ang iya balaan nga kamatuuran kinahanglan nga tagoon kag dulaon. Ini nga kaalam ginsunod sang iglesia Romana. Sa sulud sang Kapid-an ka gat us ka tuig ang paglapnag sang Biblia gindumilian. Ang mga tawo gindumilian sa pagbasa sa iya okon sa paghuput sa ila mga puluy-an, kag ang mga pari kag mga obispo nga walay palatukuran amo ang nagapanaysay sang iya mga pagtolon-an sa pag-apin sang ila ginapanudlo. Ang papa nalambutan nga daw kinilala sa tanan nga kalibutan subung nga salili sang Dios sa duta, nga binugnaan sing gahum sa ibabaw sang iglesia kag sang estado.

Tungud kay nakuha ang manunudlo sang sayup, si Satanas nagpangabudlay suno sa iya kabubut-on. Ang tagna nagasiling nga ang papanhon “magahunahuna sa pagliwan sang dag-on kag sang kasugoan.” Daniel 7:25. Ini nga buluhaton dili mahinay tinguhaan nga paghimoon. Sa paghatag sa mga nagliliso gikan sa paganismo sing isa ka tal-us sa ila pagsimba sa mga larawan kag sa sina nga bagay mapauswag ang ila sinalimpapaw nga pagbaton sang pagka Kristohanon, ang pag-simba sa mga larawan kag sa mga relikiyas ginpasulud sing amat-amat sa panimbahon nga Kristohanon. Ang sugo sang consilyo general* sang olihi nagpalig-on sining panimbahou sa diosdios.

Ang Pagbaylo sang Adlaw nga Inugpahuway

Ang Espiritu sa pagpasugot sa paganismo nagbukas sang dalan sa dayon nga pagsikway pagid sang kagamhanan sang langit. Si Satanas, nga nagapangabudlay bangud sa dili balaan nga mga pangolo sang iglesia, nagatinguha sa pagbaylo man sang ikap-at ka sugo, kag tinguhaan sa pagwala ang dumaan nga adlaw nga Inugpahuway, ang adlaw nga ginpapakabalaan sang Dios, (Genesis 2:2, 3) kag sa baylo niya bayawon ang adlw nga ginbantayan sang mga pagano subung nga “ang balaan nga adlaw sang adlaw” (venerable dia del sol). Ini nga pagbaylo wala anay paghimoa sa dayag. Sa nahauna nga mga ginatus ka mga tuig ang matuud nga adlaw nga Inugpahuway ginbantayan sang tanan nga mga Kristohanon. May kaimon sila sa sini sa kadunggan sang Dios, kag sanglit ila ginatoohan nga ang Iya mga sugo dili maliwan, ginbantayan nila sing maimonon ang pagpalcabalaan sang iya mga tulumanon. Apang sa labing daku nga kalalang, si Satanas nagpanghikot sa iya mga agente sa pagtuman sang iya tuyo. Agud nga ang mga tawo magtalupangud sang Domingo, ila ginhimo nga adlaw sang fiesta sa kadunggan sang pagkabanhaw ni Kristo. Ang mga buluhaton sa pagtuloohan ila nga ginhimo sa sini nga adlaw; apang ila pa gihapon sia ginakabig nga adlaw sa pagpanglingawlingaw, ang matuud nga adlaw nga Inugpahuway ginapakabalaan pa man gihapon.

[48]

Agud sa pag-aman sang dalan nga sa buluhaton nga iya gintinguhaan sa paghimo, si Satanas nagmando sa mga Judio sa wala pa

*Tan-awa ang Apendice

makakari si Kristo, sa paglulan sa adlaw nga Inug palmway sing labing matul-id nga mga pagbantay, sa sina nga bagay ang pagtuman sa iya nangin isa ka lulan nga mabug-at. Karon, agud nga makapamentaha liwan sia sa butig nga kapawa nga iya ginpatalupangud sa tawo, gintamay naman niya kag tawgon nga ini iya sang mga Judio tulomanon. Sang nagpadayon ang kalabanan nga mga Kristohanon sa pagbantay sang Domingo subung nga isa ka mahimayaon nga fiesta, gindlumalahan niya sila; agud mapakita ang ila dumut sa tulumanon nga Judionhon, sa paghimo sa adlaw nga Inugpahuway nga adlaw sa pagpuasa, adlaw nga kasulub-an kag kadudulman.

Sa una nga bahin sang ikap-at ka gatus katuig, si Emperador Constantino nagbantala sing sugo sa paghimo sang Domingo nga isa ka fiesta sang tanan nga mga tawo sa bug-os nga ginharian sang Roma.

[49] * Ang kaadlawan sang adlaw (dia del sol) gintahod sang iya mga sumulonod nga pagano, kag ginpadunggan sang mga Kristohanon; tuyo sang Emperador ang pagtingub sang butang nga ginabaisan sang paganismo kag sang Kristianismo. Ginpilit sia sa paghimo sini sang mga obispo sang iglesia, nga sia, sang tinubuan sing handum kag sing kauhaw sang gahum, naghunahuna nga kon isa lamang ka adlaw ang pagbantayan sang mga Kristohanon kag sang mga paganhon, magapabaton sa mga pagano sang ngalan nga Kristohanon kag sa sina nga bagay mapatubu ang gahum kag himaya sang iglesia. Apang bisan madamu sang mga mahadlukon sa Dios nga mga Kristohanon nadala sing amat-amat sa pagkabig sa Domingo nga may paggkabalaan, ginbantayan nila gihapon ang matuud nga Inugpahuway subung nga pinakabalaan sang Ginoo, kag bantayan kag tumanon siling sa ikapat ka sugo.

Ang amay sang mga madaya wala makatapus sang iya buluhaton. Nagtapat sia sa pagtipon sang mga Kristohanon sa kalibutan sa idalum sang iya bandera, kag sa paggamit sang iya gahum bangud sa iya tululinan, sa bugalon nga papa nga nagapakasalili ni Kristo. Bangud sa mga pagano nga nagliliso lamang sing katunga, sa mga mahinandumon nga obispo, kag mga mahigugmaon sang kalibutan nga mga sumulonod sang iglesia, natuman niya ang iya mga katuyoan. Dalagku nga mga coneilyo ang nahimo sa dag-on dag-on, nga sa iya ang mga mataas nga pangolo sang iglesia

*Tan-awa ang Apendice

nagkatipon. gikan sa tanan nga bahin sang kalibutan. Kag daw sa kada concilyo ang adlaw nga Inugpahuway nga gintukud sang Dios ila nga ginatum-ok pa idalum kag ang Domingo ginpakataas. Sa sini nga bagay ang fiesta sang mga pagano ginpadunggan subung nga tinukod nga langitnon, kag ang adlaw nga Inugpahuway sa Biblia gintawag nga iya sang mga Judio, kag ang pagbantay sa iya ginhimalaut.

Ang labing daku nga Apostata nakadangat sa pagpakaibabaw sang iya kaugalingon sa “ibabaw sang tanan nga ginatawag nga Dios, kon mga ginasimba.” Tesalonika 3:4. Ginkahasan niya pagliwanon ang amo lamang nga tulumanon sa langitnon nga mga sugo nga nagatudlo sing dili magsayup sa tanan nga mga katawohan sa matuud kag buhi nga Dios. Sa ikap-at ka sugo, ginapahayag ang Dios subung nga Manunuga sang mga langit. kag duta, kag sa amo nga bagay makilala nga lain sa tanan nga mga butig nga dios. Ang ikapito nga adlaw ginapakabalaan subung nga adlaw nga Inugpahuway sa tawo sa pagpahanum dum sa iya sang mga buhat sa pagpanuga. Ina gintuyo sa paghuput gihapon sang buhi nga Dios sa atubangan sang hunahuna sang mga tawo subung nga tuburan sang kabuhi kag amo lamang ang tahoron kag simbahon. Si Satanas nagtinguha sa pagpatalikod sa tawo gikan sa ila pagpakigkatipan sa Dios, kag sa dili pagtuman sa Iya mga sugo; busa iya gid ginhikot sing labi ang pagliwan sang ikap-at ka sugo nga nagatudlo sa Dios subung nga amo Sia ang Manunuga. [50]

Sang ikan-um ka gatus ka tuig ang papanhon napatindug sing malig-on. Ang pulongkoan sang iya gahum nalig-on sa siudad emperial, kag ang obispo sa Roma amo ang ginhingalanan nga pangolo sa bug-os nga mga iglesia. Ang paganismo naghatag sing lugar sa papanhon. Ang dragon naghatag sa sapat nga mapintas sang “iya gahum, kag ang iya lingkoran nga harianon, kag ang daku nga pagbulut-an.” Bugnal 3:2. Karon nagsugod ang 1260 ka mga tuig sa pagpanghingabut sang mga papanhon nga gintagna sa mga tagna ni Daniel kag sa Bugna. Ang mga Kristohanon ginpilit sa pagpili sa pagsikway sang ila pagkahanuut sa ila pagtuloohan kag batonon ang mga panimbahon sang papanhon kag ang iya mga tulumanon, okon ang pagdula sang ila kabuhi sa mga makangilidlis nga bilanggoan okon pag-antus sang kamatayon sa pandug, sa kalerohan okon sa kamut sang berdugo. Niyan natuman ang mga pulong ni Jesus,

“Kag pagaitugyan kamo sang inyo gid nga mga ginikanan, kag mga utod, kag mga kahimataan, kag mga abyan, kag igapapatay nila ang iban sa inyo. Kag pagadumtan kamo sang tanan bangud sa akon ngalan.” Lukas 21:16, 17. Ang paghingabut mga matutum nagbukas sing labi pa kasingkal sang sa nahauna, kag ang kalibutan nanginmalapad nga patag sa pagawayan. Sa sulud sang mga ginatus ka tuig ang iglesia ni Kristo nakakita sing dalangpan sa mga duug nga madulum. Amo ining ginasiling sang manalagna: “Ang babae nagpalagyo pa kahanayakan, nga didto may isa sia ka lugar, nga gin-aman sang Dios, agud nga pagsagdon sia didto sing isa ka libo duha ka gatus kag kan-uman ka adlaw.” Bugna 12:6.

Ang pagsaka sang iglesia Romana sa gahum nagpat-in sang pamuno sang Madulum nga Panag-on (siglo obscuro). Sang nagatubu ang iya gahum, ang kadudulman nagadugang. Ang pagtoo nasaylo gikan sa kay Kristo, nga amo ang matuud nga sadsaran, pakadto sa papa sang Roma. Sa baylo sang pagsalig sa Anak sang Dios sa kapatawaran sang sala kag sang walay katubtuban nga kaluwasan, ang mga tawo nagdalangup sa papa, kag sa obispo kag sa mga pari nga iya ginhatagan sing gahum. Sila ginton-an nga ang papa amo ang ila dutan-on nga mananabang, kag nga wala sing makapalapit sa Dios kon dili bangud sa iya; kag labi pa, nga sia nagatindug sa lugar sang Dios sa atubangan nila, busa dapat nga pagtumanon sing matul-id. Ang pagsayup sing bisan diutay lamang sa sini nga kinahanglan igo na nga kabangdanan sa paghatag sing labing mapait nga silot nga igahatag sa lawas kag kalag sa sadtong makasayup. Busa ang painoino sang mga tawo napatalikud sa Dios kag paKadtoon sa makasasala nga tawo.

Yadto among mga adlaw nga katalagman sa iglesia ni Kristo. Ang mga matutum nga manugdala sang bandera pila lamang ka bilog. Bisan nga ang kamatuuran wala mabilin nga walay saksi, apang madamu nga veses ang sayup kag ang kababaylan daw sa magadaug sing bug-os, kag ang matuud nga pagtuloohan daw madula sa duta. Ang balita nadula, apang nagatubu ang pagtooloolian nga dagway lamang, kag ang mga tawo ginlulanan sang mga mabug-at kag matul-id nga pagpatuman.

Gintudloan sila dili lamang sa pagtamud sa papa, subung nga ila mananabang, kondi sa pagsalig sa ila kaugalingon nga binuhatan sa katumbasan sang ila mga sala. Malawig nga pagpanlakatan, buhat sa

pagpenetensia, pagsimba sa relikias pagpatmdug sang mga iglesia, sang mga larawan, kag mga halaran. ang pagbayad sing madamu nga kuarta sa iglesia,—ini kag sang iban pa nga kaangayangay niya [52] nga mga buhat ginhimo sa pagpabahaw sang kaakig sang Dios okon sa pagkahamuut sa iya; subung abi nga ang Dios isa lamang ka tawo, nga magakaakig sa tagdiutay, kag maumpawan man kon hatagan sing mga halad kag buhat sa pagpenitensia!

Ang kadulum daw nagalabi ka pitipit. Ang pagsimba sa mga larawan nagadugang. Ang mga kandila ginapanindihan sa atubangan sang mga larawan, kag ang mga pangamuyo ginahalad sa ila. Sang ang mga pari kag ang mga obispo mga mahigugmaon sa mga kalipayan, mga mabinatiagon sa unod, kag mga madauton, magapaabut ka lamang nga ang nagasalig sa ila sa pagpabulig nagalulugdang sa pagkaignorante kag sa mga visio.

Ang Silot ni Enrique IV

Ang mabaskug nga halimbawa sang mabangis nga karakter ni papa Gregorio septimo napahayag sa iya mga ginhimo sa emperador sang Alemanian nga si Enrique Cuarto. Tungud kay wala magtahud sang kagamhanan sang papa, ini nga monarka gin-exkomulgar kag ginkuha sa iya trono. Sang hinadlukan sia sang pagbiliya kag pagpahug sa iya sang iya mga principe nga ginasuplot sang gahum papanhon sa pagrebok sa iya, si Emperador Enrique nagbatyag nga kinahanglan na lamang sia sa pagpakighidaet sa Roma. Upod sang iya asawa kag isa ka matutum nga alagad, ginlakbay nila ang bukid sang Alpes sa nagatungatunga ang tigtulugnaw, agud sa pagpaubus sang iya kaugalingon sa atubangan sang papa. Sang umabut sia sa kastillo nga hinalinan ni papa Gregorio, gindala sia nga wala sing bantay, sa nagowa nga plaza, kag didto sa labing matugnaw nga panag-on, sa walay tabon nga olo kag walay hapin nga mga tiil, kag sa panapton nga makalolooy, naghulat sia tubtub mapahanugutan sa pagpalapit sa atubangan sang papa. Wala tubtub ugaling nga nakapuasa kag nakakonfesar sia sing tatlo ka adlaw magsugot ang papa sa pagpatawad sa iya. Bisan pa gani yadto nahimo sa kondision pa nga ang emperador maghulat sang pahanugut sang papa ugaling magsuklub sia sang iya insigne kag magkuha sang iya gahum nga [53] harianon. Si papa Gregorio sa daku nga bugal tungud sang iya pag-

daug, nagpabantug nga iya katungdanan ang pagpaubus sang bugal sang mga hari.

Daw ano ang ginkalainan sang bugal sadtong malaut nga papa kon ipaangay sa pagkalolo kag pagkahumok ni Kristo, nga nagapahayag sang iya kaugalingon subung nga nagapakilooy nga pagpasudlon sa gawang sang tagiposoon, agud nga makadala Sia sing kapatawaran kag sing hidaet, kag nagtudlo sa iya mga disipolos nga “bisan sin-o sa inyo nga buut mangin-una, mangin-ulipon ninyo.” Mateo 20:27.

Ang Sayup nga Paganhon sa Iglesia

Ang nagalakat nga mga ginatus ka mga tuig nakagsaksi sang dayon nga pagtubu sang kasaypanan sa mga pagtolon-an nga ginapagowa sa Roma. Bisan sa wala pa mapalig-on ang papanhon, ang mga pagtolon-an sang mga filosofop nga pagano gintalupangud kag nakagkuha na sing mataas nga influensia sa iglesia. Madamu sang mga nagapalahayag nga daw nagliliso ang nagapanghawid gihapon sa mga pagtolon-an sang filosofop nga paganhon, kag dili lamang ginaton-an sing dayon sa ila kaugalingon, kondi ginapamilit pa sa iban agud sa pagpalambut sang ila ifluensia sa tunga sang mga pagano. Malain gid nga mga sayup ang napasulud sa pagtoloolian nga Kristohanon. Ang labaw sa ila tanan amo ang pagtoo sa kin-augali nga pagkadilimamalatyon sang tawo kag nga kon sia ang mamatay may balatiagon gihapon. Ini nga mga pagtolon-an amo ang gintukuran sang Roma sang pag-ampo sa mga santos kag sa pagsimba sa kay Virgen Maria. Gikan sa sini naglutaw man ang enerehes nga pagtolon-an sang walay katubtuban nga pagsakit sa makasasala, nga gin-impon sing una sa pagtoloolian nga papanhon.

[54] Niyan ang dalan naaman sa pagpasulud sang isa liwan ka tinukod nga paganismo, nga ginatawag sang Roma nga purgatorio, kag iya nga gingamit sa pagpahug sa mga mapinatipatihon kag babaylanon nga kadam-an. Sa sini nga erehia ginasugid nga may isa ka lugar nga sililotan sang kalag sadtong dili gid takus sang walay katapusan nga pagkatagudili tungud sang ila sala, kag halin dira, kon sila na matinloan sang ila kahigkuan, pagatugutan na sila sa pagsulud sa langit.*

*Tan-awa ang Apendice

Isa pagid ka pahitu ang ginhimo agud makapamentaha ang Roma sa mga kahadluk kag mga bisio sang iya mga sumulunod. Ini gindugangan sang indulgensia. Ang bug-os nga kapatawaran sa sala, sala sa nagligad, sa karon kag sa palaabuton, kag paghukas sa tanan nga mga kasakitan kag silot nga mahanabu. ginasaad sa tanan nga magpalista sa pag-apin sa papa sa iya pagpakig-away sa pagpalapad sang iya umalagi nga ginharian, sa pagsilot sa sadtong iya mga kaaway, okon pagdula sadtong magpangahas sa pagpanghiwala sang iya gahum nga espirituhanon. Ang mga tawo gintudloan man nga bangud sa pagbayad sing pilak sa iglesia maluwas nila ang ila kaulingon gikan sa sala, kat mahubaran man ang kalag sang ila mga minatay nga mga abyan nga yara sa manugsilot nga kalayo.

Ang tulumanon sa Biblia nahanungud sa Balaan nga Panihapon sang Ginoo ginbaylohan sang makidiosdioson nga pain isa. Ang mga pari nagapakasarang sa pagbaylo sang tinapay kag alak sa matuud gid “nga lawas kag dugo ni Kristo.”* Nagaangkon sila sa dayag sing gahum sang manunuga nga Dios, ang Manunuga sang tanan nga butang.

Ang Inkisision

Ang papanhon nahimo nga malupigon sang kalibutan. Ang mga hari, kag mga emperador nagaluluhod sa sugo sang papa sa Roma. Ang kapalaran sang tawo, sa karon kag sa walay katubtuban, daw yara sa idalum sang iya gahum. Sa sulud sang mga ginatus ka mga tuig ang pagtolon-an sang Roma ginbaton kag gintuman sing malapad, ang iya mga tulumanon ginahikot sa daku nga pagtahud, ang iya mga fiesta ginbantayan sing malapad. Ang iya mga kaparian ginapadunggan kag ginasagud sing maalwanon. Kutub sadto wala na makadangat ang iglesia Romana sang amo ka daku nga pagkataas, pagkadaku, okon gahum.

Apang “ang kahingudtohan sang papanhon tunga’ng gab-i sang kalibutan.”* Ang Balaan nga Kasulatan halus mahibaloan, dili lamang sang mga tawo kondi sang raga pari man. Sanglit nakuha ang sugo sang Dios, nga talaksan sang pagkamatarung, ila nga gingamit ang gakum sa wala sing dulunan, kag pagpangkimo sing mga bisio

[55]

[56]

[57]

* Cardinal Wiseman’s Lectures 011 “The Real Presence” lect. 8, Sec. 3. Par. 26.

* Wylie, “History of Protestantism,” lib. 1, cap. 4.

sa wala sing pugungpugung. Sa sulud sang mga pila ka mga gatus ka tuig ang Europa wala mag-uswag sa kaalam, sa mga artes, kag sa civilisasion. Ang pagpalamatay nagabut sa mga Kristohanon sa moral kag sa painoino.

Ang kahimtangan sang kalibutan sa idalum sang gakum nga Romanhon nagapahayag sang labing kalahadlukan kag igo nga pagkatumang sang mga pulong sang manalagna nga si Oseas: “Ginlaglag ang akon banwa, kay kulang sia sing pagkilala. Tungud kay ginsikway mo ang pagkilala, pagasikwayon ko man ikaw ... Tungud kay ginkalimtan mo ang kasugoau sang imo Dios, ako man magakalipat sa imo mga anak.” “Kay walay kamatuuran. bisan bugay, bisan pagkilala sa Dios, sa duta. Wala na kondi ang pagsumpa lamang sing butig. pagbu tig. pagpatay, pagpangawat kag pagpakighilawas, ginahimo nila ang paglugus, kag ang dugo nga naula nagasulunggo sa dugo.” Oseas 4:6, 1, 2. Ini amo ang patubas sang pagdula sang pulong sang Dios.

4: Ang Mga Valdenses

[58]

Sa tunga sang dulum nga tumabon sa duta sa sulud sang malawig nga panag-on sang paggahum sang papanhon, ang kapawa sang kamatuuran wala girl madula sing bug-os. Sa kada kaliwatan may yara nga mga manugpamatuud sang Dios,—ang mga tawo nga nagapakatam-is sang pagtoo sa kay Kristo subung nga aino lamang ang mananabang sa tunga sang Dios kag sang tawo, nga nagabayaw sang Biblia subung nga amo lamang ang sanghiran sang kabuhi, kag nagapakasantos sang matuud nga Adlaw nga Inugpahuway. Kon daw ano ka daku ang nautang sang kalibutan sa sini nga mga tawo, ang iya mga inanak dili makahibalo.

Ang mga inagihan sang mga tinawo sang Dios sa sulud sin-ing madulum nga panag-on sang pagginahum sang Roma, nasulat sa langit, apang may diutay lamang sila nga bahin sa sinulat nga tawobanon. Diutay lamang nga agi sang ila kabuhi ang makita, luwas lamang sa sadtong makita sa panumbong sang ila manughingabut.

Wala sing iglesia sa sakup sang kagamhanan sang Roma nga ginbayaan nga wala matublag sa pag-agum sang kahilwayan sang ila konsiensia. Halus nga mabaton sang papanhon ang iya gahum kag untayon niya ang iya mga butkon sa pagtum-ok sa sadtong magdumili sa pagkilala sang iya kagamlianan; kag sing isa i.sa ang mga iglesia nagpasakup sa iya gahum.

Sa mga duta nga luwas sa kagamlianan sang Roma, may nagapuluyo sing ginatus ka mga tuig nga kinabon sang mga Kristohanon nga nagapabilin nga hilway sa kalautan sang papanhon. Sila ginalibutan sang mga pagano, kag sa nagatalaliwan ang dag-on nagakaumid sila sa ila mga sayup; apang nagpadayon sila gihapon sa pagtamud sang Biblia subung nga amo lamang ang talaksan sang pagtoo, kag nagapabilin sa madamu niya nga kamatuuran. Ini nga mga Kristohanon nagatoloo sa pagkamapinadayonon sang kasugoan sang Dios, kag nagabantay sang Adlaw nga Inugpahuway sang ikapat ka sugo. Ang mga iglesia nga nagapangalig-on sa sini nga pagtoo

[59]

kag mga tulumanon, nagapuluyo sa Central Africa kag sa tunga sang mga Armenios sa Asia.

Apang sa sadtong mga nagabato sa paglapas sang gahum nga papanhon, ang mga Valdenses amo ang pangolo. Sa amo gid nga duta nga gintukuran sang papanhon sang iya lingkoran nga hari-anon, yara ang iya mga kabutigan kag mga kaduluntan ginbaton sing malig-on. Sa sulud sang madamu nga mga siglo ang iglesia sa Piemonte naghuput sang ila independensia; apang sang olihi nag-abut ang dag-on nga ang Roma nagpilit sa ila nga magpasakup sa iya gahum. Sa tapus sang walay pinatubas nga pagpakigsumpong batok sa iya pagkamalupigon, ang mga pangolo sini nga mga iglesia nagkilala sing pilit sang pagkalabaw sang gahum nga daw ginaludhan sang bilog nga kalibutan. Wala sapayan, may yara pagid nga mga nagdulumili sa pagpasakup sa gahum sang papa okon mga obispo. Nagtapat sila sa pagpadayon sang ila katipan sa Dios, kag huptan ang kaputli kag kabunayag sang ila pagtoo Ang pagbulag nag-abut. Yadtong mga nagasunod sa dumaan nga pagtoo sa karon naghatalin; ang iban nagbiliya sang ila natawohan nga Alpes, bayawon ang bandera sang kamatuuran sa lain nga duta; ang iban nagpalanago sa mga guab, sa mga kueba kag sa mga kagulangan sang bukid, kag didto padayonon ang ila kahilwayan sa pagsimba sa Dios.

Ang pagtoo nga ginhuptan kag ginpanudlo sang mga Valdenses nga mga Kristohanon sa sulud sang madamu nga mga ginatus ka mga tuig tama gid ka lain sang sa mga butig nga mga pagtolon-an nga nagikan sa Roma. Ang ila pagtoo sa riligion tinukud sa sinulat nga pulong sang Dios, ang matuud nga pagtolon-an sang Kristohanon. Nagasumpong sila tungud sa pagtoo sang iglesia apostolika, —

[60] “ang pagtoo, nga gintugyan anay sa mga balaan.” Judas 3. “Ang iglesia sa kahanayakan,” kag dili ang bugalon nga gumalahum nga nagapungko sa trono nga yara nahamtang sa labing daku nga kapital sang kalibutan, nangin—amo ang matuud nga iglesia ni Kristo, ang bantay sang bahandi sang kamatuuran nga gintugyan sang Dios sa Iya mga tinawo nga igahatag sa kalibutan.

Ang mga Valdenses amo ang una nga mga tawo sa Europa nga nakakuha sang binadbad nga Balaan nga Kasulatan.* Ginatus ka mga tuig sa wala pa ang Reformasion, nagahuput na sila sang Biblia

*Tan-awa ang Apendice

sa isa ka sinulat sa ila kaugalingon nga pamulong. May kamatuuran sila nga wala sing dagta, kag ini nanginkabangdanan sang pagdumut kag paghingabut sa ila. Ila nga gintawag ang Iglesia sa Roma nga Babilonia Apostata nga ginahambal sa Bugna, kag sa katalagman sang ila kabuhi nagtilindug sila sa pagsumpong sang iya kaduluntan. Sang nagapakigkonvenio ang iban sang ila pogtoo, sa idalum sang kabugat sang malawig nga paghingabut, nga nagabulag sing amatamat sa iya matarung nga mga palatukuran, may iban pagid nga nagapangalig-on sa kamatuuran. Sa sulud sang panagon sang kadudulman kag pagbulag sa pagtoo, may yara nga iban sa tunga sang mga Valdenses nga nagapanghiwala sang pagkalabaw sang gahum sang Roma, nga nagdulumili sa pagsimba sa mga larawan subung nga mga diosdios, kag nagabalantay sang matuud nga adlaw nga inugpahuway (Sabado).

Putli, bunayag kag mainit ang pagtoo sini nga mga sumulonod ni Kristo. Ang palatukuran sang kamatuuran ila nga ginpakamahal sing labi sa mga balay, mga duta, mga abyan. mga kahimataan, kag bisan pa sa ila kabuhi. Ini nga mga palatukuran ila nga ginatinguhaan sa pagtanum sa mga tagiposoon sang mga pamatan-on. Sumugod sa labing lanubu pa ang mga pamatan-on gintudloan sa kasulatan, kag gintudlo-an sa pagpakamahal sang Balaan nga Tulumanon sang sugo sang Dios. Indi madamu ang Biblia sadto; busa ang iya mga hamili nga mga pulong ila nga ginasaolo sa ila hunahuna.

Ang iglesia sa Valdenses, sa ila kaputli kag kabunayag, nagakaangid sa iglesia sa kaadlawan sang mga apostoles. Ila nga ginabayaw ang Biblia subung nga amo lamang ang mataas. dili masinalaypon nga kagamhanan. Ang ila mga pastor nagapahalab sang mga oboha sang Dios, nga nagatuytuy sa ila sa mga malagtum nga halalbon kag buhi nga tuburan sang Iya balaan nga pulong. Malayo sa mataas nga bugal kag palabilabi nga tawohanon, ang mga tawo nagtililipon sa idalum sang landong sang bukid, sa nalupyakan sang Alpes, sa nalipdan sang mga dalipi nga palasilongan, kon panag-on nga katalagman sa pagpamati sa pulong sang kamatuuran gikan sa mga alagad ni Kristo.

[61]

[62]

[63]

Ang Pagtoon sang mga Kabataan sa Valdenses

Gikan sa ila mga pastor ang mga pamatan-on nagabalaton sing mga pagtudlo. Matuud nga ginapatalupangud man ang tanan nga sanga sang mga pagtolon-an, apang ang Biblia amo gid ang labi nga ginaton-an. Ang Balita suno sa kay San Mateo kag sa kay San Juan ginasaolo. pati ang madamu pa man nga mga sinulat (Epistolas). Ginagamit man sila sa paghuwad sang mga Kasulatan. Ang iban sang ila mga sinulat (manuskrito) may sulud nga bilog nga Biblia, kag ang iban mga malip-ot lamang nga mga pinili nga ginadugargan sing mga maathag nga mga kasaysayan sang texto sadtong mga sarang makatalastas sang kasulatan. Ang mga manugtunda sa langit nagalilibut sa sadtong mga matutum nga mga manugpangabudlay.

Ang Dios nagtangdu nga ang Biblia mangintolon-an sang leksion sa tanan nga mga katawohan, sumugod sa kabataan tubtub sa mga tigulang, kag pagaton-an sa tanan nga panagon. Ginhatag niya ang iya mga pulong sa tawo subung nga binugna sang Iya kaugalingon. Ang kada bag-o nga kamatuuran nga mabukaran nagabukad sang lab-as nga karakter sang iya Autor. Ang pagtoon sang Kasulatan amo ang bagay nga gintangdu sang langit sa pagdul-ong sa mga tawo sa pagpakighiangot sing malapit pagid sa iya Manunuga, kag sa paghatag sa ila sing maathag nga kaalam sang Iya kabubut-on. Ina [64] amo ang bagay sang pagpakighiangot sang Dios sa tawo. Halin sa ila mga eskuelahan sa bukid sang iban nga mga pamatan-on ginpadala sa dalagku nga eskuelahan sa siudad sang Francia okon sa Italia, nga didto may labi pa kalapad nga patag sa kaalam, paghunahuna, kag pagpanilag sang sa ila natawohan nga Alpes. Sa mga eskuelahan nga ila ginasudlan ang mga matutum nga mga Valdenses dili makig-abyan kag isugid sa ila ang ila mga tinago. Ang ila mga bayo ginahimo nga may sarang sila tagoan sang ila labing daku nga manggad ang hamili nga sinulat nga kopia sang kasulatan. Kag kon may kahigayonan sila nga dili mabalahubaan, ila ginabilin sa daku nga paghalong ang iban nga bahin sa dalan sadtong ang ila tagiposoon daw sa magabukas sa pagbaton sang kamatuuran.

Ang mga Misionero nga Valdenses

Ang espiritu ni Kristo amo ang espiritu sa pagkamisionero. Ang nahauna nga balatiagon sang mga nabag-o nga tagi posoon amo ang pagdala sa iban sa Manluluwas. Ina amo ang espiritu sang mga Kristohanon nga Valdenses. Ginbatyag nila nga ang Dios nagakinahanglan sang kalabanan sa ila sing labi pa sang sa paghuput kag pagpadayon lamang sang kamatuuran sa iya kaputli sa ila kaugalingon nga iglesia; nga ang isa ka solemnc nga responsabilidad nagatungtung sa ila sa pagpawag sang kapawa sa sadtong mga yara sa kadudulman. Bangud sa labing daku nga gahum sang pulong sang Dios gintinguhaan nila sa paghubad ang gapus nga ginhimo sang Roma.

Ang mga ministro nga Valdenses nahanas subung nga mga misionero, ang tagsatagsa nga nagatinguha sa pagsulud sa pagkaministro, ginakinahanglan anay sa pagkuha sing experiencia subung nga isa ka manugwali. Ang kada isa magaalagad sing tatlo ka tuig sa iban nga palangumhan sang mision sa wala pa sila mahimo nga salaligan sang iglesia sa ila kaugalingon nga puluy-an. Ini nga pag-alagdan, nga nagakinahanglan sa nahauna sing pagdumili sa kaugalingon, kag pag-antus, amo ang igo nga pamuno sang kabuhi sang pastor sa sadto nga panag-on nga nagtilaw sa kalag sang tawo. Ang mga pamatan-on nga makabaton sing pagtakdong sa sining balaan nga palangakoan nakakita sa atubangan nila, dili sang palaabuton nga manggad kag himaya nga dutan-on kondi kabudlayan kag katalagman sang kabuhi, kag ayhan sang kapalaran sang isa ka martir.

[65]

Ang mga misionero naggolowa nga tagduhaduha, subung sang pagpadala ni .Jesus sa Iya mga disipolos. Ang isa ka pamatan-on nga lalaki masusun ginapanpdan sing isa ka tigulang nga may mga experiencia, kag ang pamatan-on yara sa idalum sang pagmandn sang iya upod, nga amo ang ginasaligan sa paghanas sa iya, kag ini sia dapat sa pagtuman sang iya mga pagtudlo. Ining nagaupdanay nga manugpangabudlay wala nagatingub gihapon, apang inasami sila nga nagakita sa pagpanganmyo kag paglinaygayay, busa mapabaskug ang isa kag isa sa pagtoo.

Ang buluhaton sini nga mga misionero nagapamuno sa mga kapatagan kag mga nalupyakan nga yara sa panadsaran sang ila kaugalingon nga bukid, apang nakalakbay pagid sa sini nga dulu-

nan. Sa wala sing hapin nga mga tiil kag dili maayo nga panapton kasabung sa sadtong ila Agalon nagaalagi sila sa mga dalagku nga mga banwa, kag maglambut pagid sa mga malayo nga mga duta. Sa bisan diin lamang nga duug ginasab-ug nila ang hamili nga binhi. Ang mga iglesia nagatilindug sa ila mga maagihan, kag ang dugo sang mga martir nagasaksi tungud sa kamatuuran. Ang adlaw sang Dios magapakita sang bugana nga inani nga mga kalag nga tinipon bangud sa pagpangabudlay sining mga matutum nga mga tawo. Natagu kag malinong ang pulong sang Dios nagapadayon sang iya dalanon sa ginharian nga Kristohanon. kag makakita sing mainit nga pag-abi-abi sa mga puluy-an kag tagiposoon sang mga tawo.

[66] Sa sining mga taga Valdenses ang Kasulatan dili lamang kay mga sinulat nga tinago sang pag-alima sang Dios sa mga tawo sang nagligad, kag pagbugna sang mga katungdanan kag buluhaton sa karon, kondi pagbukad sang mga katalagman kag kahimayaan sa palaabuton. Sang ginaton-an nila ang Biblia upod sang pangamuyo kag mga luha, ila nga ginabatyag sing labi ka dalum ang iya mga hamili nga mga pinamulong, kag ang ila katungdanan sa pagpahibalo sa iban sang iya manugluwas nga kamatuuran. Nakit-an nila ang piano sang kaluwasan nga ginapahayag sing labi katin-aw sa iya mge balaan nga mga pinanid, kag nakakita sila sing paghpay, paglaum. kag paghidaet sa pagtoo sa kay Jesus. Sang ginasilakan sang kapawa ang ila ihalangup kag nagapalipay sang ila mga tagiposoon, ginhandum nila ang pagpalaton sang iya silak sa sadtong yara sa kadudulman sang kasaypanan nga papanhon.

Nakit-an nila nga sa idalum sang pagtuytuy sang papa kag mga pari kadam-an ang nagatilinguha sa walay kapuslanan sa pagbaton sing kapatawaran bangud sa pagsakit sa ila mga lawas tungud sang sala sang ila mga kalag. Sanglit gintudloan sa pagsalig sa ila maayo nga mga buhat sa pagluwas sa ila nagatalamud sila gihapon sa ila kaugalingon. anc ila painoino naunay sa ila makasasala nga kahimtangan, ginatamud nila ang ila kaugalingon nga yara sa idalum sang kaakig sang Dios, ginsakit ang kalag kag lawas, apang dili makakitn sing kaayohan. Busa ining mga mahinunabunaon nga mga ka lag nagapus sang mga pagtolon-an sang Roma. Linibolibo ana nagbiliya sang mga abyan kag mga bimata, kag uyanan ana ila kabuhi sa hulot sang konbento. Bangud sa liwanliwan nga puasa kag mapintas nga bampak, bangud sa pagpulaw sa tu nga'ng gab-i,

bangud sa pagliigda sing madamu nga mga inora;, ea matugnaw kag mabasa nga baldosa sa ila namuliaymuhay nga puluy-an, bangud sa malawig nga mga panlakatan, bangud sa labing mapailubon nga pag-antos, kag kalahadlukan nga pagsakit. linibo ang nagapalangita sa wala sing pulus sing paghidaet sa ila mga konsiensia. Lumus sa balatiagon sa sala, kag ginaduaw sang kahadluk sa manugtimains nga kaakig sang Dios, madamu ang nagaalantus, tubtub mawala ang ila linu yah an nga kinaugali, kag sa wala sing bisan isa ka badlak nga silak sang kapawa bisan paglaum, malunod sa ila lulub ngan.

Ang mga Valdenses naghandum sa pagtipiktipik sa sining mga ginagutum nga kalag sang tinapay sang kabuhi, sa pag bukas sa ila sang balita sang paghidaet nga makita sa mga saad sang Dios, kag sa pagtudlo sa ila sa kay Kristo nga amo lamang ang ila paglaum sa kaluwasan. Ang pagtolon-an nga ang maayo nga binuhatan maka-[67]tumbas sang paglapas sa sugo sang Dios, ila nga ginahuptan nga tinukud sa kabutigan. Ang pagsalig sa tawohanon nga kaayohan nagapa bulag sang palanan-awon sa walay katubtuban nga gugma m Kristo. Si Jesus namatay subung nga isa ka halad sa tawo tungud kay ang nahulog nga mga kaliwatan wala sing mahimo sa pagpalapit sang ila kaugalingon sa Dios. Ang bugay sang linansang kag binanhaw nga Manluluwas amo ang sadsarau sang pagtoo sang mga Kristohanon. Ang pagsalig sang kalag sa kay Kristo, kag ang iya pagpakig-angot sa Iya kaangay sang pag-angut sang mga butkon sa lawas, okon sang mga sanga sa puno.

Ang mga pagtolon-au sang mga papa kag mga pari nagtuytuy sa tawo sa pagtamud sa karakter sang Dios, kag bisan pa gani sa kay Kristo, subung nga mabangis, madulum kag madinumilion. Ang Manluluwas ginapahayag subung nga wala sing kalooy sa tawo sa iya nahulog nga kahimtangan busa ang pag-ampo sang mga pari kag sang mga santos kinahanglan gid. Yadtong mga tawo nga ang ila painoino naiwagan sang mga pulong sang Dios nagahandum sa pagtudlo sa sini nga mga kalag sa kay Jesus subung nga ila maloloy-on, mahigugmaon nga Manluluwas, nga nagatindug nga may nauntay nga butkon, sa pag-agda sa tanan sa pagpalapit sa iya dala ang ila mga lulan nga sala, ang ila mga alatipanon kag mga kabudlayan. Nagahandum sila sa paghawan sang mga balabag nga gintumpok ni Satanas agud nga dili makita sang tawo ang mga saad,

kag magpalapit sing tadlong sa Dios, kag igtuad ang ila mga sala, kag magbaton sing kapatawaran kag paghidaet.

[68] Sing mabinalak-on ang misionero nga Valdenses nagbukad sa sadtong mapinamangkoton nga mga painoino sang hamili nga kamatuuran sang balita. Sa labi ka mahinalungon iya nga bukaron ang sinulat sa daku nga paghalong nga mga bahin sang Balaan nga Kasulatan. May daku sia nga kalipay sa paghatag sing paglaum sa mga mahinunahunaon, nagabalatian sa sala nga kalag, nga makakita lamang sang Dios nga manugtimalus nga nagahulat sa paghulog sang iya paghukum. Sa nagakulurug nga mga bibig kag mga mata nga puno sing luHa sing masunsun sa nagapilo nga mga tuhod, iya nga ginabukad sa iya mga kautoran ang mga hamili nga mga saad nga nagapahayag sing paglaum sang mga makasasala. Busa ang silak sang kamatuuran nagalapus sa madamung nadulman nga mga hunahuna, kag ginapuas ang madulnm nga gal-um tubtub nga “ang Adlaw sang Katarungan”^{*} magsilak sa tagiposoon nga may manugpaumpaw nga Kapawa.

Madamu ang wala mapangdaya-i nahanungud sa mga pagtolonan sang Roma. Nakit-an nila kon daw ano ka inutil ang pag-ampo sang tawo okon bisan pa sang mga manugtunda tungud sa isa ka makasasala. Sang bumanaag ang matuud nga kapawa sa ila mga painoino, nagsilinggit sila sa kalipay, “Si Kristo amo ang akon saserdote, ang Iya dugo amo ang akou halad; ang Iya altar amo ang akon tulu-aran.” GintugYan nila sing bug-os ang ila kaugalingon sa ikaayo ni Jesus, nga nagasulit sang mga pulong, “sa wala sing pagtoo, indi gid mahimo ang pagpahamuut sa Dios,” Hebreinhon 11:6. “walay iban nga ngalau sa idalum sang langit, nga kinahatag sa mga tawo, nga sa iya magakalaluwas kita.” Binuhatan 4:12.

Ang pagkalig-on sang paghigugma sang Manluluwas dawlabi sa pagkilala sang iban nga mga kailo nga kalag nga ginadusdus sang bngyo. Tama ka daku ang ikaayo nga iya nadala. ang amo nga balud sang kapawa ginhulog sa ila, sa bagay nga daw. ginsabnit sia pa langit. Ang ila mga kamut nagakapyot sing malig-on sa mga kamut ni Kristo; ang ila mga tiil natanum sa Bato sang Katuigan.

Sa mga tinago nga mga lugar ang pulong sang Dios sa sini nga bagay gindala kag ginbasa, kon kaisa sa isa lamang ka kalag, kon

^{*}Isa ka expresion sa Malakias 4:2 nga giupahanungud sa kav Kristo.

kaisa sa isa ka diutay nga kabon nga mga nagabalandum sang kapawa kag kamatuuran. Masami ang bilog nga gab-i ginapataliwan sa sini nga bagay. Labi ka daku ang katingala kag ang pagdayaw sang manugpalamati sa bagay nga ang mga manugbalita sang ikalooy ginapilit na lamang sa paguntat sang iya pagbasa tubtub nga ang mga mahinangponon makabaton sang balita sang kaluwasan. Sing masami ang mga pulong nga kaangay sini ginamitlang: Batonon gid ayhan sang Dios ang akon halad? Magayuhum bala sia sa akon? Patawaron bala Niya ako? Ang sabat pagabasabon, “Kari sa akon tanan kamo, nga ginabudlayan kag ginabug-atan, kag pagapapabuwayon ko kamo.” Mateo 11:28.

[69]

Ang pagtoo magadakup sang saad, kag ang malipayon nga sabat mabatian: “Dili na kami maghimo sing malawig nga pagpanlakatan; dili na magbatas sing mga malisud nga pagpanlakatan sa pa;,simba sa mga patron. Magapalapit ako sa kay Jesus sa amo lamang ako ini. makasasala. dili balaan, kag dili sia magakaakig sa pangamuyo sa pagbatas. Pinatawad na ang imo sala. “Ang akon, hoo ang akon, pagapatawaron.”

Ang taub sang balaan nga kalipay magapuno sang tagiposoon, kag ang ngalan ni Jesus ginapadaku bangud sang mga pagdayaw kag; pagpasalamat. Yadtong mga malipayon nga mga kalag magabalik sa ila mga puluy-an sa paglapnag sang kapawa, sa pagsulit sa iban, sa maayo nga ila masarangan, ang ila mga bag-ong inagihan; nga nakit-an nila ang matuud kag buhi nga dalan. May yara nga makatilingala kag solemnc nga gahum sa mga pulong sang Kasulatan nga nagahambal sing tadlong sa mga tagiposoon sadtong mga nagabandum sang kamatuuran. Tingug yadto sang Dios, kag nagadala sing pagpabatyang sa sadtong makabati sa iya.

Ang Paghingabut sa mga Valdenses

Aug pagpadayon sini nga mga tawo, nga may pagtoo sang una nga iglesia amo ang gibapon nga saksi sa pagbulag sang Roma sa pagtoo, busa nagpatubu sing labing mapait nga dumut kag pagbingabut. Ang ila pagdumili sa pagpanugyan sang mga Kasulatan amo man ang sayup nga dili sang Roma mapabayaan. Nagtapat sia sa pagdula sa ila gikan sa duta. Niyan nagsugod ang labing makakulugmat nga pagpamatay sa mga tinawo sang Dios sa ila mga

[70] puluy-an sa bukid. Ang mga manugpamatay nagapuluut sa ila mga alagyan, kag ang talan-awon nga kaangay sa walay sala nga Abel nga nahulog sa kamut sang mamumuno nga Kain masunsun nga ginasulit.

Sa liwanliwan may yara nga mga mabungahon nga mga duta nga dili maoma kay ginapamayaan, ang ila mga puluyan kag simbahan ginapang-goba, sa bagay nga ang duug anay sang mga walay sala kag mapisan nga mga tawo kag mabungahon sa karon nagapabilin subung sang hanayak.

Wala sing sumbung nga ikabatok sa karakter sining mga ginapanghingabut. Bisan pa ang ila kaaway nagasiling nga mga malinong, mahidaeton kag mga matinoohon sila nga mga tawo. Ang ila lamang daku nga sayup amo ang dili nila pagsimba sa Dios suno sa kabubut-on sang papa. Tungud sini nga sayup ang tanan nga pagpakahuya, pagpakakubus kag pagsakit ginapasibangud sa ila.

Wala sapayan sang mga pagpanghingabut nga ginahimo batok sa ila, kag ang walay looy nga pagpang-ihaw sa ila, nagapadayon sila sa pagpadala sang ila mga misionero sa pagpalapnag sang hamili nga kamatuuran. Gina-ayam sila sa kamatayon; apang ang ila dugo nagabunyag sang binhi nga ginsabog, kag wala gid mahulog sa pagpamunga. Ini amo ang pagpamatuud sang mga Valdenses sa Dios, madamu nga mga siglo sa wala pa ang pagkatawo ni Lutero. Sang nagalalapta sila sa madamu nga kaduta-an ila nga ginatanum ang binhi sang Beformasion nga nagsugod sa panag-on ni Wicleff, nga nagtubu sing malapad kag nanggamut sing madalum sa mga adlaw ni Lutero, kag pagapadayanon sa paglakat tubtub sa katapusan sang panag-on sadtong mga buut sa pag-antus sang tanan nga butang “bangud sang pulong sang Dios, kag sang pagpamatuud ni Jesukristo.” Bugna 1:9.

5: Si Juan Wicleff

[71]

Sa wala pa ang Reformasion, may yara kon kaisa nga pila lamang ka kopia nga Biblia; apang ang Dios wala magtutugot nga mawala sing bug-os ang Iya mga pulong. Ang iya kamatuuran dili matago sing dayon. Iya ang mahubaran sa walay kaiwatan ang pulong sang kabuhi subung sang iya pagbukas sang gawang sang mga bilanggoan kag kubaan sing pintal ang mga ganhaan nga salsalon kag pagowaon ang Iya mga alagad. Sa nagkalainlain nga duta sa Europa ang mga tawo ginapandaldal sang Espiritu sang Dios sa pagpangita sang kamatuuran subung sang isa ka manggad nga natago. Sa labing kaako sang Dios gintuytuyan sila sa Balaan nga Kasulatan, kag ton-an ang iya mga balaan nga mga pinanid sa dalni nga kabalaka. Mga banda sila sa pagbaton sang kapawa sa bisan pila ang bili niya. Sang maggolowa ang mga Manugbalita nga ginpadala sang langit, nagabugras sang talikala sang kasaypanan kag kababaylan, kag magtawag sa sadtong naulipon sing malawig, sa pagtindug kag pamatud-an ang ila kahilwayan.

Luwas lamang sa sadtong mga taga Valdenses, ang pulong sang Dios sa sulud sang malawig nga mga dag-on natakpan sa mga pulong nga nahibaloan lamang sang mga mangin-alamon; apang nag-abut ang dag-on nga ang Kasulatan ginbadbad, kag ginhatag sa mga tawo sa nagkalainlain nga duta sa ila kaugalingon nga pamulong.

Sang ika napulo kag apat ka siglo nagtindug sa Inglatterra ang isa ka tawo nga ginbantug nga “bitoon sa kaagahon sang Reformasion.” —si Juan Wicleff. Ang labing daku nga pagpamatok batok sa Roma nga gintugot sa iya sa pagmitlang dili gid niya mahipsan. Ina nga pamatok nagbukas sang kagamo nga nagpatubas sang kahilwayan sang tawo, sang iglesia, kag sang nasion.

[72]

Si Wicleff nakabaton sing maayo nga edukasion, kag sa iya ang kahadluk sa Ginoo amo ang pamuno sang kaalam. Kinilala sia sa kolegio tungud sang iya mainit nga pagtoo subung man tungud sang iya dalayawon nga talento kag maayo nga pagtoon. Sa iya daku nga kauhaw sang kaalam ginpangita niya ang tanan nga sanga

sang pagtolon-an. Pinatonan sia sa pilosopia eskolastika, sa mga pagtolon-an sang ig-lesia, kag sa mga kasugoan civil, ilabi nagid ang nahanungud sa iya kaugalingon nga duta. Sa tapus sining iya mga pagpangabudlay ang bili sining iya temprano nga paghanas naglutaw. Ang himpit nga paghibalo sang pilosopia especulativa sa iya panag-On nagpakatakus sa iya sa pagbukad sang mga kasaypanan; kag sa iya pagtoon sang kasugoan civil, sang kasugoan sang gilesia naaman sia sa pagsulud sa labing daku nga kagamu tungud sa kabilwayan sa kasugoan civil kag sa religion. Sang masarangan man niya ang pagbayaw sang hinganiban nga nagikan sa mga pulong sang Dios,, nakatipon man sia sang mga disiplina sa painoino sa mga eskuelahan, kag nahangpan nia ang mga taktika sang mga manugdumala sa eskuelahan. Ang gahum sang iya painoino nga binugna sa iya sang Dios kag ang kasangkaron kag kahimpit sang iya kaalam nagaagda sang pagtahod sang iya mga abyan kag mga kaaway.

[73] Sang si Juan Wieleff yara pa sa kolegio, ang italulupangod niya nadala sa mga Kasulatan, kag nagtulud sia sa pagusisa sa iya kaupod sang amo man ka-id-id nga nagpatakus sa iya sa pagkaagalon sang kaalam sa mga eskuelahan. Sadto anay nagbatiag sia sing daku nga kagutum, nga bisan pa ang iya mga tinon-an sa eskuelahan ni ang mga pagtolon-an sang iglesia dili makapabusug. Sa mga pulong sang Dios iya nakita ang iya anay ginpangita sa walay kapuslanan. Diri nakita niya ang paagi sang kaluwasan nga ginpahayag, kag si Kristo ginpakita subung nga amo lamang ang mananabang sa tawo. Ginhatag niya ang iya kaugalingon sa pag-alagdan ni Kristo, kag magtapat sa pagbantala sang kamatuuran nga iya nasapwan.

Kasubung sa mga reformador nga nagsulunod sa iya, si Wieleff, sa pamuno sang iya buluhaton wala makakita kon sa diin sia igdul-ong. Wala gid sia magpangabudlay sa pagsumpong batok sa Roma. Apang ang iya kahanuut sa kamatuuran dili makapalikaw sa iya kondi ang pagpakigbatok sa kabutigan. Sang nagalabi ang iya paghangup sang kasaypanan sang pa panhon, nagalabi man sa ka lianuut ang iya pagpahayag sang pagtolon-an sang Biblia. Nakit-an niya nga ang Roma nagsikway sang pulong sang Dios kag ilisan sang mga tradision; iya nga ginsumbong sa walay kahadluk nga ang kaparian nagtago sang Kasulatan, kag pangayoon sing pilit nga ang Biblia ig-uli sa mga tawo, kag nga ang iya pagkagamhanan tukuron liwan sa iglesia.

Si Wicleff isa ka takus kag mapisanon nga magtotoon, kag maayo nga manugwali, kag ang iya kabuhi sa matag-adlaw amo ang pahayag sang kamatuuran nga iya ginwali. Ang iya kaalam sang Kasulatan, ang kabaskug saug iya mga katarungan, ang kaputli sang iya kabuhi, kag ang dili mabuyok niya nga kasidla kag kamaminatudon, nagdaug sang pagdayaw sang kadam-an kag pagsalig sa iya. Madamu nga mga tawo ang linas-ayan sa ila una nga toloohan, sang ila makitan ang kalautan nga nagabugana sa Iglesia Romana, kag ginhugyaw nila sa wala sing lipodlipod ang kamatuuran nga ginbukad ni Wicleff; apang ang mga pangolo nga papanhon pinamun-an sing kaakig sang mahangpan nila nga ini nga Reformador nagadaug sing daku nga influenza sang sa ila.

Isa ka Hampak sa Pagkahalangdon sang Papa sa Inglatera

Si Wicleff isa ka masusihon nga manugbukad sang sayup, kag ginhampak niya sa wala sing kahadluk ang madamu nga budhi nga ginapatuman sang mga mangagahum sa Roma. Sang sia ang yara sa pagkaministro sa pag-alagdan sang hari, gintindugan niya sing [74] maisugon kag batokan ang pagpabayad sang mga balayran nga ginapatuman sang papa gikan se monarka Inglesa, kag ipakita nga ang paggamit sang paoa sing gahum sa ibabaw sang gumalahum sane: estado batok sa katarungan kag sa Kasulatan. Ang pinamilit sang papa nakagtuga sing labing daku nga kaakig, kag ang pagtolon-an ni Wicleff nakapatubu sing influenza sa madamu nga mga pangolo nga tawo sa nasion. Ang hari kag ang mga dungganon naghiusa sa dipagkilala sang gahum nga umalagi sang papa, kag sikwayon ang pagbayad sang mga balayran. Busa ang labing mabungabon nga hampak nahimo sa pagkahalangdon sang papa sa Inglatera.

Ang Mendicanhon nga mga Fraile

Ang isa pa ka kalautan nga ginpakig-awayan sang mga Reformador sing malawig kag labing mapait, amo ang pagtukud sang mga mendicanhon nga mga fraile. Ini nga mga fraile nagapanong sa Inglatera, nga nagatistis sang pagkadaku kag pag-uswag sang nasion. Ang mga buluhaton, ang mga edueasion, ang maayo nga pamatasan, tanan sila nagbalatyag sing pagkalaya. Ang kabuhi sang

mga monje sa katamad kag pagpakilimos, dili lamang nagapahubas sing madasig sang manggad sang tawo, kondi nga nagapakahuya pa sa maayo nga mga buluhaton. Ang mga pamatan-on ginapangdag-taan kag ginapanghalitan. Bangud sa influenza sang mga fraile madamu ang napilitau sa pagsulud sa mga tinago nga mga hulut kag uyanan ang ila kabuhi sa pagkamonje, kag ini indi lamang nga ginadilian sang ila mga ginikanan, kondi bisan dili pa sila makahibalo, kag batok sa ila mga sugo.

[75] Ang papa naghatag sa sini nga mga monje sing gahum sa pagpamati sang mga konfesyon kag paghatag sing kapatawaran. Ini amo ang nanginkamunoan sang labing daku nga kalautan. Sa ginabuyok sila sa pagsabak sang madamu nga manggad, ang mga fraile mga handa sa paghatag sing patawad sa bagay nga ang tanan nga klase sang mga kriminal nagapalalapit sa ila, kag sa patubas, ang labing malain pagid nga mga bisio nagbugana. Ang mga masakit kag ang mga imol ginapabayaan sa pag-antus, sang ang mga dulut nga nga makabulig sa ila mga kinawad-on ginakuha sang mga monje, nga manugpahadluk agud maglimos ang mga tawo, kag panghimalauton yadtong dili maghalatag sang ila amoma nga ila ginapangayo. Walay sapayan sang ila pagpakaimol, ang manggad sang mga fraile nagtubu sing dayon, kag ang ila mga mataas nga mga balay kag bugana nga mga kalan-on nagapahayag sang labi nga pagpaimol sa nasion. Kag sang sila ila nagausik sang ila mga tion sa mga kailigbon kag mga kalipayan, magapadala sila sa ilis nila sing mga tawo nga mga ignorante, nga sarang lamang makasugid sang mga milagro, mga pinalatonlaton nga sugid, kag mga pagtiawtiaw sa pagbanga sa mga tawo, kag bimoon sila sing himpit gid nga pinatalang sang mga monje. Apang ginahuptan gihapon sang mga fraile ang mga babaylanon nga kadam-an, kag tuytuyan sila sa pagpati nga ang tanan nga katungdanan sa religion amo ang pagkilala sang pagkakalangdon sang papa, sa pag-ampo sa mga santos, kag maghatag sing mga limos sa mga monje, kag nga ini igo na nga makahatag sa ila sing lugar sa langit.

Ang mga mangin-alamon nga mga tawo kag mga matinoohon nagapalangabudlay sa wala sing pulus sa pagliwan sang mga talapuanan monastiko, apang si Wieleff, upod sang masanag nga itululuk, nakabampak sa gamut sang kalautan sang iya paghambal nga ang amo nga paagi kabutigan gid, kag dapat nga pagsikwayon.

Nagsugod sia sa pagsulat kag pagbantala sing tratados batok sa mga fraile, dili man tuyo niya pagsulud sa pagpakigbais sa ila kondi pag-iwag lamang sang bunahuna sang mga tawo sa pagtolon-an sang Biblia kag sa Iya Autor. Iya pinahayag nga ang gahum sa pag-patawad okon pag-exkomulgar dili mahuptan sang papa labi sang sa ordinario nga mga pari, kag nga wala sing tawo nga ma-exkomulgar nga matuud luwas kon sia sa iya kaugalingon ginhimalaut sang Dios. Wala na sia sing liwan nga bagay nga magamit sa paglaglag sinang labing daku nga pahito sa paggahum sa espiritu kag sa lawas nga pinatindug sang papa, kag sa sini ang kalag kag ang lawas sang linaksa nga mga tawo ginahigtan. [76]

Ang Pagsikway sang Roma sa kay Wicleff

Sa dili madugay ang daguub nga kaakig sang papanhon mag-alupok sa kay Wicleff. Tatlo ka sugo ang ginpadala sa Inglatera —isa sa unibersidad, isa sa hari, kag isa sa mga obispo, —tanang ini nagasugo sing gilayon kag tapat nga sugo sa pagpahipus sang manunudlo sang erehia.* Sa wala pa mag-abut ang sugo, ang mga obispo, sa ila kakugi, nagpatawag sa kay Wicleff kag pagusisaon sa atubangan nila. Apang duha ka labing gamhanan nga mga principe sa ginharian nag-upod sa iya sa hukmanan; kag ang mga tawo nga naglilibut kag nagsinaka sa balay nagpahaurong sa hukum kag ang ‘pag-usisa wala madayon, kag gintugutan sia sa pagpauli sing may paghidaet. Wala madugay sang olihi, si Eduardo Tercero, nga sa iya katigulangon ang mga obispo nagatinguha sa pag-inflojo sa iya batok sa Reformador, namatay, kag ang manug-apin nga una ni Wicleff nahimo nga gumalahum sang ginharian.

Apang nag-abut ang sugo nga papanhon nga naghatag sa bug-os nga Inglatera sing dili maliwan nga sugo sa pagdakup kag pagbilanggo sa erejes. Ini nga sugo nagatudlo gid sa kalerohan. Ini nagapahayag nga si Wicleff daw sa mahulog sa dili madugay sa pagtimalus sang Roma. Apang yadtong nagpahayag sa isa niya ka alagad sang una, “Dili ka mahadluk; ako amo ang imo kalasag,” (Genesis 15:1) nag-untay liwan sang iya kamut sa pagluwas sang Iya alagad. Nag-abut ang kamatayon, dili kay sa Refonnador, kondi

*Neander, “History of the Christian Religion and Church, perio4, see 2, part 1, par. 8.

sa papa nga nagsugo sa paglaglag sa iya. Si Gregorio Once namatay, kag ang mga eclesiastico nga nagtililipon sa pag-usisa sa kay Wieleff, naglinapta.

Ang Nagasumponganay nga mga Papa

[77] Ang kaako sang Dios sa gihapon nagagahum sang mga hitabu
 [78] sa paghatag sing kahigayonan nga magtubu ang Reformasion. Ang
 [79] kamatayon ni Gregorio sinundan sang pagpili sang duka ka papa
 nga nagsumpongauay. Duka ka nagasumponganay nga gakura, nga
 ang kada isa nagapakadiiimasinalaypon, sa karon nagaangkon nga
 pagtumanon.* Ang kada isa nagapanawag sa mga matutum nga
 pagbuligan sa iya pagpakig-away batok sa isa, nga nagapatuman
 sang iya sugo bangud sa makangilidlis nga pagpakamalaut sa iya
 mga kaaway, kag ang saad nga balus sa langit, sa sadtong magbulig
 sa iya. Ini nga hitatabu nagpaluya sing labi sang gakum sang papa.
 Ang nagasumponganay nga gakum nagatinguha sa tanan nga ila
 rnasarangan sa pagsumpong sa isa, kag si Wieleff nakuwayan sing
 mga pila ka dag-on. Sa malinong niya nga puluy-an sa Lutterworth
 nga iya ginakurahan, ang Reformador nagapangkikot sing labi ka
 mapisanon sa pagtudlo sa tawo gikan sa nagasumponganay nga mga
 papa pakadto sa kay Jesus, ang Hari sang Pagbidaet!

Si Wieleff, kaangay sa iya Agalon, nagwali sang balita sa mga imol. Sa wala pa sia maayawi sa pagpalapnag sang silak sa ila mga mainilubon nga puluy-an sa iya nga ginakurahan, nagtapat sia nga kinakanglan sia nga daikon sa tanan nga bahin sang Inglatterra. Agud sa pagtuman sini nagtukud sia sing isa ka kabon sang mga manugwali sinsilyo, apang matinookon nga mga tawo, nga nagakigugma sang kamatuurau kag wala na sing liwan nga kandum kondi ang pagpalapnag lamang sa iya. Ini nga mga tawo nagkaladto sa bisan diin lamang, nga nagapanudlo sa mga tiendahan, sa mga dalan sang dalagku nga mga banwa, kag sa mga lugar nga namuhaymuhay. Ginapangita nila ang mga tigulang, ang mga masakiton. kag ang mga imol, kag buksan sa ila ang mahimayaon nga balita sang bugay sang Dios.

*Tan-awa ang Apendice

Pagbadbad sang Biblia sa Iningles

Apang ang labing daku nga buluhaton sa kabuhi ni Wicleff amo ang pagbadbad sang mga Kasulatan sa pamulong nga Iningles. Sa iya buhat, “Sa kamatuuran kag kahidogan sang Kasulatan,” ginpakayag niya ang iya nakunakuna sa pagbadbad sang Biblia, agud ang tagsatagsa ka tawo sa Inglatera makabasa. sa bambal nga iya natawohan, sang makatilingala nga binubatan sang Dios.

Sa hinali ang iya pagpangabudlay ginpa-untat. Bisan nga wala pa sia makadangat sa panuigon nga kan-uman ka tuig, ang walay pahuway nga pagpangabudlay, pagtoon, kag ang pagsumpong sang iya mga kaawav, nagpaluya sang iya kalawasan, kag nagpatigulang sa iya sing tama. Dinuktan sia sang labing katalagman nga balatian. Ang amo nga balita nagdala sing daku nga kalipay sa mga fraile. Karon nagahulunahuna sila nga magahinulsul sia sing labing mapait sang kalautan nga iya nahimo sa iglesia, kag nagdalidali sila sa iya hulut sa pagpamati sang iya pagpanuad. Ang mga tulugyanan gikan sa apat ka talapuanan religioso, kaupod sang apat ka opisiales civiles, nagtilipon palibut sa ila ginahunahunaan nga tagumatayon nga tawo kag magsiling, “May kamatayon ikaw sa imo mga bibig, batyaga ang imo mga say up, kag bawi-a sa atubangan namon ang tanan nga imo nasiling sa paglaglag sa amon.” Ang Reformador nagpamati kag wala magtingug; niyan sang pagkatapus ginsugo niya ang nagabantay sa iya nga bangouon sia sa iya higdaan, kag sang tumulok sa ila sing matadlong sang sila ang nagahululat sa iya sa pagbawi sang iya mga pinamulong nagsiling sia, sa maligon, mabaskug nga tingug nga nagapakurug gihapon sa ila, “Dili ako mamatay, kondi rnagakabuhi, kag sa liwan ibuyagyag ang mga malaut nga mga buhat sang mga fraile.”* Sa katingala kag kahuya, ang mga monje nagdalalidali sa paggowa gikan sa iya hulut.

Ang mga pulong ni Wicleff nagkatuman. Nagkabuhi pa sia sa pagbutang sa mga kamut sang iya kasimanwa sang labing gamhanan sa tanan nga hinganiban batok sa Roma—ang Biblia, ang tinangdu sang langit nga mangingalamiton sa paghilway, sh pag-iwag kag sa pagpakilala sang balita sa mga tawo.

May yara nga madamu kag dalagku nga mga kaiwatan nga lalakbayon sa pagtuman sini nga buluhaton. Si Wicleff binugatan

*D’Aubigne, lib. 17, cap. 7.

[81] sang mga alantuson sa lawas; nahibaloan niya nga pila na lamang ka tuig ang nabilin sa iya sa pagpangabudlay; nakitan niya ang mga sulumpongon nga iya pagasugataon; apang sang pinabaskug sia sang mga saad sang Dios sa iya mga pulong, naglakat sia sing dayon nga dili mapunggan sang kahadluk. Sa kabug-osan nga kusug sang iya gahum sa painoino, bugana sa mga agi, ginpalawig sia kag gin-aman sa pinasahi nga kaaku sang Dios nga sa sining labing daku nga buluhaton. Sang pinun-an ang bug-os nga duta nga Kristohanon sang mga kagamu, ang Reformador sa iya ginakorahan nga banwa sa Lutterworth, wala magpamati sa bagyo nga nagakaakig sa sagowa, kondi iya ginbutang ang kaugalingon sa iya pinili nga buluhaton.

Sang olihi ang buluhaton natapus,—Ang nahauna nga Biblia nabadbad sa Iningles. Ang pulong sang Dios nabukad sa Inglaterra. Ang Reformador wala na nagakahadluk sang bilanggoan okon sang kalerohan. Nabutang na niya sa mga kamut sang mga tawo nga Ingles ang kapawa nga dili gid mapalong. Sang iya paghatag sang Biblia sa iya kasimanwa, labi pa ang iya nahimo sa pagbugras sang gapus sang pagkaignorante kag sang mga bisio, kapin pa ang iya nahimo sa paghilway kag sa pagbayaw sang iya duta, sang sa iya nahimo bangud sa iya mga masidlahon nga mga pagdaug sa mga patag sa pag-awayan.

Ang paagi sa pagsulat sa imprentahan wala pa mahibalo-i, kag sa mahinay kag mabudlay lamang nga pagpangabudlay ang huwad sang Biblia mapadamu. Lakas ang kabalaka sa pagkuha sang tolong-an, sa bagay nga madamu ang nagasululud sa kinabubut-on sa buhat sa paghuwad sa iya, apang maiwat nga ang mga manughuwad maka-sunod sang kinahanglan. Ang iban nga mga manggaranon nga manugbakal nagakinahanglan sang bilog nga Biblia. Ang iban nag-Dakal lamang sang iya bahin. Sa madamu nga hitabu mga pila ka panimalay ang nagaalamot sa pagbakal sing isa ka kopia. Sa sini nga bagay ang Biblia ni Wicleff nakakita sing dalan pasulud sa mga puluy-an sang mga tawo.

[82] Si Wicleff naggowa sa kadudulman sadtong Madulum nga Panag-on (siglo obseuro). Wala sing nauna sa iya nga iya sondan sang buhat sa pagreformar. Sang sia ang pinabangon kaangay sa kay Juan Bautista sa pagbuhat sang isa ka pinasahi nga buluhaton, mangingmanugbantala sia sang isa ka bag-o nga panag-on. Apang sa balita sang kamatuuran nga iya ginpahayag may yara nga paghiusay

kag kahimpit nga wala malabawi sang mga reformador nga nagsunod sa iya, nga wala pagani madangat sang iban, bisan pa sang mga isa ka gatus ka tuig nga nagsunod. Tama ka lapad kag kadalum ang pagpahamtang sang sadsaran, tama kalig-on kag ka totoo sang iya balayan, sa bagay nga dili na kinahanglan ang pagguba kag tukuron liwan sadtong mga nag-alabut sa olihi niya.

Si Wicleff amo ang isa sang labing daku nga Reformador. Sa kasangkad sang painoino, sa kasinaw sing hunahuna, sa kalig-on sa paghawid sa kamatuuran, kag kaisug sa pag-apin sa iya, inangayan lamang sia sang mga pila ka tawo nga nagalabut sa olihi niya. Ang kaputli sang kabuhi, dili matinalak-on nga katutum sa pagtoon kag pagpangabudlay, walay dagta nga lcahanuut sa iya ginatoohan, kag gugma nga kaangay sang iya ni Kristo, katutum sa iya pag-alagdan, amo ang kabuhi sang una nga mga Reformador. Kag amo ini tanan wala sapayan sang kadulum sa panghunahuna kag pagkadunot sang mga pamatasan sa amo nga panag-on nga iya ginhalinan.

Ang karakter ni Wicleff isa ka pamatuud sa manugpaalam, manugliwan nga gahum sang Balaan nga Kasulatan. Ang Biblia amo ang naghimo nga amo Sia. Ang tinguha sa paghaku sang labing daku nga kamatuuran sang binugna nagahatag sing kalabas kag kusug sa tanan nga bahin sang lawas. Nagapahabok sang painoino, nagapatalum sang ihibalo kag nagapagulang sang juicio. . Ang pagtoon sang Biblia nagapadungganon sang tagsa ka hunahuna, balatiagon, kag tinguha nga dili mahatag sang bisan ano nga pagtolon-an. Nagahatag sing kalig-on sa mga tinutuyo, sing pagpailub, sing kabaskug, kag sing gahum batok sa manunumpong; nagafino sang karakter, kag nagapabalaan sang kalag. Ang isa ka hanuut matinahoron nga pagtoon sang Kasulatan, sa pagdala sang painoino sang manunoon sa pagpakighiangot sa walay katubtuban nga painoino magahatag sa kalibutan sing mga tawo nga may mabaskug kag labi ka aktibo nga painoino, kag sing dungganon nga principio, sing mga labi sang sa napatubas sang labing maayo nga paghanas nga nahatag sang pilosopia sang tawo. “Ang kasaysayan sang imo mga pulong nagapapawa,” ang siling sang Manugsalmo, “Nagapahangup ini sa mga bunayag,” Salmos 119:130.

Ang mga pagtolon-an nga ginpanudlo ni Wicleff nagdayon sa paglapnag sa sulud sang isa ka dag-on; ang iya mga sumulonod nga ginatawag Wicleffistas kag Lolardos, dili lamang nga ang Inglaterra

ang ila ginlapuslapus, kondi nga naglalapta man sa iban nga mga kadutaan, nga nagadalala sang kaalam sang Balita. Ang iban nga mga halangdon, kag bisan pa gani ang asawa sang hari, amo ang isa sang mga konvertido. Sa madamu nga mga duug may daku gid nga pagbalhin sa mga pagginawi sang mga tawo, kag ang mga simbolo sa pagsimba sa mga larawan nga iya sang Romanista ginkuha gikan sa iglesia.

Apang sa wala madugay ang walay looy nga bagyo sang pagpanghingabut nagsintak sa ibabaw sadtong mga nagpalangahas sa pagbaton sang Biblia nga amo ang ila tuytuy. Ang mga monarka Inglesa, nga may daku nga handum sa pagpabaskug sang ila gahum bangud sa pag-aguin sang pagbulig sang Roma, wala mag-isol sa paghalad sa mga Reformador. Sing nahauna sa dag-on sang istoria sang Inglatera, ang kalero amo ang ginsugo nga igasilot batok sa sadtong mga disipolos sang Balita. Ang pagmartir nagsololonod lamang. Ang mga manugapin sang kamatuuran, nga ginpanghimalaut kag ginapintasan makaula lamang sang ila pagtangis sa idulungug sadtong Ginoo sang Sebaot. Ginapangita sila subung nga mga kaaway sang iglesia kag mga mabudhi sa ginharian, apang nagapaladayon gihapon sila sa pagbantala sa mga secreto nga mga duug, nga nagapalanago sa labing maayo nga ila masarangan sa mga puluy-an sang mga imol, kag masunsun nagapalanago sa mga lungib kag mga gikab.

[84] Wala sapayan sang kasingkal sang pagpanghingabut, ang malinong, matiuoohon, hanuut, mapainilubon nga pagprotesta batok sa bugana nga pagkadunot sang pagtoo sa religion ginpadayon sa pagbantala sa sulud sang mga pila ka siglo. Ang mga Kristohanon sadtong una nga mga panag-on nakahibalo sang kamatuuran sa bahin lamang, apang nakatoon sila sa paghigugma kag sa pagtuman sang pulong sang Dios, kag sing mapailubon gin-antus nila ang tanan tungud sa Iya. Kaangay sa mga disipolos sa adlaw sang mga apostoles, madamu ang naghalalad sang ila pagkabutang sa kalibutan bangud sa bulu-haton ni Kristo. Yadtong mga ginatugutan sa pagpuyo sa ila kaugalingon nga puluy-an, sing malipayon nagapasaput sang ila mga ginapanapok nga mga kautoran; kag sang sila naman ang ginpanabog, ginbaton nila sing malipayon ang kapalaran sang isa ka sinubol. Linibolibo, matuud, ang mga pinanhadlukan sang kaakig sang ila manuhingabut, ang nagbalakal sang ila kahilwayan

bangud sa paghalad sang ila pagtoo, kag ginpagowa gikan sa mga bilanggoan, pasaputan sing mga saput sa pagpenitensia, sa pagbantala sang ila paghinulsul kag pagbalik. Apang madamu man, dili lamang kay diutay, —kag sa ila amo ang mga tawo nga natawo sa dungganon nga familia kag mapailubon kag manubu nga mga tawo,—ang naghalatag sing pagpamatuud sa walay kahaluk sa kamatuuran sa sulud sang makangilidlis nga bilanggoan, sa “tore ni Lolardo,” kag sa tunga sang pagsakit kag dabdab, nagakalalipay nga sila gin-isip nga mga takus sa paghibalo “sang pagpakighiupod sa Iya pag-antus.”

Tungud sa mga sinulat ni Wicleff nga si Juan Huss sang Bohemia, natuytuyan sa pagsikway sang madamu nga mga sayup sang Romanismo kag mag-impon sa buluhaton sa pagliwan. Busa sa sining duha ka kadutaan nga nabulag sing malayo, ang binhi sang kamatuuran napanggas. Gikan sa Bohemia ang buluhaton naglapnag sa iban nga mga duta. Ang mga painoino sang mga tawo natuytuyan pabalik sa dugay na nga nalipatan nga pulong sang Dios. Ang langitnon nga kamut nag-aman sang dalan nga sa labing daku nga pagreformatar.

[85]

6: Si Huss kag si Jeronimo

Ang balita napanggag sa Bohemia kutub pa sang ikasiam ka siglo. Ang Biblia nabadbad. kag ang pagsimba sa dayag ginbimo sa kaugalingon nga pamulong sang mga tawo. Apang sang nagauswag ang gahum sang papa, ginalikupan man sang dulum ang pulong sang Dios. Si Gregorio VII., nga nagkuha sa iya kaugalingon nga iya katungdanan ang pagpaubus sang bugal sang mga hari, may daku man nga tuyo sa paghiulipon sa mga tawo, kag suno sini ang sugo ginpagowa nga nagadumili nga paghiwaton ang panimbahon sa pamolong sang taga Bohemia. Ang papa nagpahayag nga “nagapahamuut sa La bing Mataas nga pagsimbahon Sia sa dili mahangpan nga pamulong, bangud sini madamu nga mga kalautan kag mga erejes ang naglulutaw tungud kay wala pagsunda ini nga tulumanon.”*

[86]

Busa ang Roma nagsugo nga ang kapawa sang pulong sang Dios pagapalongon, kag ang mga tawo pagatakpan sa kadudulman. Apang ang langit nag-aman sing iban pa nga paagi sa pagtipig sang iglesia. Madamu sang mga Valdenses kag Albigenses nga pinanabug sang mapait nga paghingabut gikan sa ila mga puluy-an sa Francia kag Italia, naglalambut sa Bohemia. Matuud nga wala man sila magpangahas sa pagpanudlo sa dayag, apang nagpalangabudlay sila sing labing mapisanon sa tago. Sa sini nga bagav ang matuud nga pagtoo nahuptan halin sa isa ka siglo pakadto sa isa ka siglo.

Sa wala pa ang mga adlaw ni Huss, may yara man nga mga tawo sa Bohemia nga nagtilindug sa paghimalaut sa dayag sang mga pagkadunut sang iglesia kag pagkamatinyangon sang mga tawo. Ang ila pagpangabudlay nagpatubu sing malapad nga kabalaka. Ang kahadluk sang mga pangolo sang iglesia napamadmad, kag nabuksan ang pagpanghingabut batok sa mga disipolos sang balita. Sang sila ang natabog sa pagsimba sa mga talunan kag mga kabukiran ginpangita sila sang mga soldado, kag madamu ang ginpamatay. Sa tapus sang isa ka dag-on naggowa ang isa ka sugo nga ang tanan nga nagbulag sa pagsimba sa Roma pagasunogon. Apang sang

*Wylie, lib. 3, cap. 1.

ginpanugyan sang mga Kristohanon ang ila kabuhi, ginpanan-aw nila sa onhan ang pagdaug sang ila buluhaton. Ang isa sadtong “nagtudlo nga ang kaluwasan makita lamang sa pagtoo sa linansang nga Manluluwas,” naghambal sang nagatagumatayon na sia nga “ang kaakig sang mga kaaway sang kamatuuran magadaug sa aton sa karon, apang dili sia magapadayon; may magatindug gikan sa tunga sang mga walay alam nga mga tawo, nga wala sing hinganiban ni gahum, kag dili nila masarangan sa pagdaug.”* Ang panag-on ni Lutero malayo pa; apang nagagowa na ang isa, nga ang iya pagpamatuud batok sa Roma magaukay sang kabanwaan.

Ang Una nga Kabuhi ni Huss

Si Juan Huss natawo sa isa ka imol, kag diutay pa sia kag mailo bangud sang pagkamatay sang iya amay. Ang iya. matinoohon nga iloy, nga nagakabig sang kaalam kag sang kahadluk sa Dios nga labing malahalon nga manggad. nagtinguha sa paghatag sini nga panublion sa ila anak. Si Huss nagtoon sa eskuelahan sa probinsia, kag niyan naglaton sa unibersidad sa Praga, nga sa diin sia ginbaton nga isa ka kinalooyan nga estudiante. Gin-updan sia sang iya iloy sa iya pagkadto sa Praga; ang iya iloy balo kag imol, nga wala sing amoma nga manggad sa kalibutan nga iya ikaghatag sa iya anak, apang sang nagahinampot sila sa labing daku nga banwa, nagluhud sia sa luyo sang walay amav nga anak, kag mag-ampo sa ila Amay sa langit sing pagpakamaayo sa iya. Diutay gid lamang ang nakilala sadto nga iloy kon anhon nga pagsabat sa iya pangamuyo.

[87]

Sa unibersidad, si Huss nagpakilala sang iya kaugalingon bangud sa iya walay langan nga pagtinguha kag madali nga pag-uswag, kag ang iya walay dagta nga kabuhi kag kalolo, kag mandadaug nga pamatasan nagdaug nga sa iya sing pagdayaw sang kalibutan. Hanuut sia nga tomoloo sa Iglesia Romana, kag mainiton nga manugpangita sang espirituhanon nga pagpakamaayo nga ginapretender sang amo nga iglesia sa paghatag. Sa pag-abut sang isa ka Jubelio, nagkadto sia sa konfesionario, ibayad ang iya katapusan nga sentimos nga tinago, kag mag-upod sa prosesion, agud nga makaambit man sia sa mga kapatawaran nga sinaad. Sa matapus niya ang iya pagtoon sa kolegio, nagsulud sia sa pagkapari, kag sing madali nadangat

*Wylie, lib. 3, cap. 1.

niya ang pagkataas, sa wala madugay napasaka sia sa korte sang hari. Ginhimo man sia nga profesor kag sang olihi ginhimo nga pangolo sang unibersidad nga iya ginbatonan sang iya kaalam. Sa sulud lamang sang pila ka tuig ang imol, kinalooyau nga estudiante nahimo nga isa ka dungganon sang iya duta, kag binantug ang iya ngalan sa bug-os nga Europa.

Apang didto sa isa ka lugar kag magsugod si Huss sang iya buhat sa pagliwan. Sa tapus sang pila ka tuig sang nakuha na niya ang pagkapari napilian sia nga manugwali sa kapilya sa Betlehem. Ang tagtukud sini nga kapilya nagatoo kag nagapahayag, subung nga amo ang but ang nga labing kinahanglan, nga ang Kasulatan igwali sa pamulong sang mga tawo. Wala sapayan sang pagpamatok sang Roma ini nga buhat, wala pagid madula sing bug-os sa Bohemia. Apang may yara nga daku nga pagkaignorante sa Biblia, kag ang labing malain nga mga bisio nagbugana sa tunga sang tanan nga klase sang tawo. Ini nga kalautan ginsabdong ni Huss sa pagpakamalaut, gingamit niya ang pulong sang Dios sa pagpatuman sang palatukuran sang kamatuuran kag sang kaputli nga tumanum sa iya painoino.

Ang isa ka pumuluyo sa Praga, nga ginangalanan kay Jeronimo, nga sang olihi nanginkaupod ni Huss, sang iya pagbalik gikan sa Inglatera nakadala sang mga sinulat ni Wicleff. Ang hari'ng babae sa Inglatera, nga nabuyok sa pagtolon-an ni Wicleff, princesa'ng taga Bohemia, kag bangud sa iya influenza ang mga buhat sang mga Reformador napalapnag sing malapad sa iya kaugalingon nga duta. Ini nga mga buhat ginbasa ni Huss sa daku nga kabalaka; gintoohan niya nga ang tagsulat isa ka hanuut nga Kristohanon kag pinabuyok sia sa pag-apin sang pagliwan nga iya ginatindugan. Bisan nga wala pa niya mahibalo-i si Huss nakasulud na sa banas nga magadul-ong sa iya sing malayo gikan sa Roma.

Isa ka Wali sa Larawan

Sa sini nga panag-on may nag-abut sa Praga nga duha ka dumuloong gikan sa Inglatera, nga mangin-alamon nga mga tawo, nga nakabaton sang kapawa, kag nakaabut sila sa pagpalapnag sini sa malayo nga mga duta. Tungud kay sinuguran nila gilayon sa dayag ang pagsumpong sang pagkahalangdon sang papa sa wala madugay

ginpahipus sila sang mga gumalahum; apang sa karon tungud kay dili sila buut sa pagdula sang ila katuyoan, nangita pagid sila sing iban nga lalang. Tungud kay sila mga maalam magpaminta sing mga larawan kag mga manugwali man nagtinguha sila sa paggamit sang ila kinaalam. Didto sa isa ka plasa, nagpinta sila sing duha ka larawan. Ang isa nagapahayag sang pagsulud ni Kristo sa Jerusalem, “mahagup kag nagasakay sa isa ka asna,” (Mateo 21:5) kag ginasunod sang iya mga disipolos nga nagapalanaput sing mga saput nga gision sa tama nga panlakatan kag mga walay hapin nga tiil. Ang isa ka larawan nagapahayag sang prosesion sang isa ka papa, —ang papa nga nasaputan sang saput nga manggaranon kag may tatlo ka uswa nga pu rungpurung, nga nagasakay sa isa ka kabayo nga napunihan sing labing matahum, nga ginaonahan sang manugbudyong, kag ginasunod sang mga kardinal kag mga saserdote nga nagailidlak ang mga panapton.

Yari ang isa ka sermon nga nagdakup sang ihalangup sang tanan nga klase sang mga tawo. Kadam-an ang nagpalalapit sa pagtan-aw sa larawan. Wala sing isa nga wala makahangup sang leksion, kag madamu ang pinabatyag sing madalum sa ginkalainan sang kahagup kag kamapainuboson ni Kristo nga aton Agalon, kag sang bugal kag kadayawan sang papa, nga sa Iya nagapakaulipon. May daku nga kinagubut sa Praga kag sing pila ka dag-on ang mga dumuloong sa ila kaugalingon nga kaluwasan nakakita nga kinahanglan sa ila ang pagtaliwan. Apang ang leksion nga ila natudlo wala malimti. Ang larawan nakapanggamut sing madalum sa painoino ni Huss, kag nagdul-ong sa iya sa pagtoon pagid sing masusihon sang Biblia kag sang mga sinulat ni Wicleff. Bisan nga dili pa sia handa sa sadto, sa pagbaton sang tanan nga pagliwan nga ginatindugan ni Wicleff, nakit-an niya sa labing masinaw ang matuud nga karakter sang mga papa, kag sa daku nga kasidla iya gintagudilian ang bugal, ang handum kag ang mga kaduluntan sang mga pangolo sang iglesia sang Roma.

Gikan sa Bohemia ang kapawa nagdangat sa Alemaniam; tungud kay ang kagamu sa Unibersidad sa Praga nanginkabangdanan sang paghalalin sang ginatus nga mga estudiante nga mga Aleman. Madamu sa ila nakabaton gikan sa kay Huss sang nahauna nga kaalam sa Biblia, kag sa ila pagbalik ginpalapnag nila ang balita sa ila kaugalingon nga duta.

Ang Praga sa Idalum sang Pagtagudili

An balita sang mga buluhaton sa Praga nag-abut sa Roma, kag si Huss sa wala madugay ginpatawag sa pag-atubang sa papa. Kon pagtumanon niya nagakahulogan sang pagpa-on sang iya kaugalingon sa kamatayon. Ang hari kag ang reyna sa Bohemia, ang unibersidad, ang mga katapu sang mga dungganon, kag ang mga punoan sang banwa, nagtilingub sa pagpangayo sa papa nga si Huss tugutan lamang sa pagpabilin sa Praga kag magapadala lamang sing manugpangatubang sa Roma sa pagsabat nga sa iya. Sa baylo sang paghatag sing pahanugot sini nga pangabay, ang papa nagpadayon gid sa paghukum kag sa paghimalaut sa kay Huss, kag niyan maghambal nga ang siudad sang Praga yara sa idalum sang pagtagudili.

[90] Sa sadto nga panag-on ini nga sentensia, kon mamitlang, nagatuga sing daku nga kulba sa mga tawo. Ang mga ceremonias nga gin-upod sa sini ginhimo sing maayo sa pagpakulba sing daku sa mga tawo nga nagatamud sa papa subung nga tulugyanan sang Dios sa Iya kaugalingon, nga amo ang nagakaput sang yabi sang mga langit kag sang inpierno, kag may gahum sa paghatag sang umalagi subung man sang espirituhanon nga paghukum. Ginatooan nila nga ang mga gawang sang langit ginpanakpan batok sa mga banwa nga ginpanghukman sing subung; kag tubtub nga dili pagbut-on sang papa ang pagkuha sang paghimalaut, ang mga minatay yara sa gowa sang kahimayaan. Sa tanda sining makangilidlis nga kalautan, ang tanan nga pag-alagdan sa religion gin-untatan. Ang mga simbahan ginpanakup. Ang kasal ginahimo sa gowa sang iglesia. Ang mga minatay, ginadumilian sa paglubong sa balaan nga duta, kag ginapanulod lamang sa mga buho nga wala sing bendita okon sa mga latagon. Busa bangud sa mga sugo nga nagapabatyag sa hunahuna, ang Roma nagatinguha sa paggahum sang konsiensia sang mga tawo.

Ang siudad sang Praga napun-an sang kagamu. Ang kalabanan nagsumbong sa kay Huss nga amo ang ginagikanan sang tanan nila nga kalautan, kag pangayoon nga itugyan sia sa pagtimalus sang Roma. Agud sa pagpatinong sang bagyo, ang Reformador naggowa anay sing mga pila ka dagon kag magbalik sa iya kaugalingon nga bario. Si Huss wala mag-untat sang iya pagpangabudlay, kondi nga

nagapanlakatan sa palibut nga mga kadutaan, kag magpanwali sa mga mabinalak-on nga kadam-an. Busa ang paagi nga ginatinguhaan sang papa agud sa pagpala sang balita, tapat gam nga nagapalapnag sa iya. “Wala kita sing bisan ano nga gahum batok sa kamatuuran, kondi ang uyon sa kamatuuran.” 2 Korinto 13:8.

Sa tapus sang isa ka dag-on nga naglinong ang kagamu sa Praga. si Huss nagbalik sa iya kapilya sa Betlehem, sa pagpadayon upod sang labing daku pagid nga kakugi kag kabaskug sa pagbantala sang pulong sang Dios.

Kutub diri si Huss nagtindug nga isa lamang sa iya pagpangabudlay, apang sa karon si Jeronimo, nga sang didto sia sa Inglatera nagbaton sang mga pagtolon-an ni Wicleff, nagtingub sa buluhaton sa pagreformar. Ining duha sumugod karon naghiusa sa ila kabuhi, kag sa kamatayon dili sila pagbulagon. Ang kasidla sa mga binugna, ka batid sa mga pamulongpulong kag sa kaalam—bias nga nagdaug sa iya sing pagapin sang kadam-an—nahuptan sing labaw ni Jeronimo; apang sa sadtong kaayohan nga nagahatag sang matuud nga kabaskug sa karakter, ang iya ni Huss labaw. Ang iya mahumok nga mga juicio amo ang manugpugung sa mainiton nga espiritu ni Jeronimo, nga sa totoo nga pagkamapinaubuson, nagahangup sang iya kamahal, kag nagsunod sa iya mga paglaygay. Sa idalum sang ila tingub nga pagpangabudlay ang pagliwan nagalakat sing madali.

[91]

Ang Dios nagtugut nga ang labing daku nga kapawa magbanaag sa mga painoino sining mga pinili nga mga tawo, kag ipahayag sa ila ang madamu nga mga sayup sang Roma; apang wala nila mabaton ang tanan nga kapawa nga takus ighatag sa kalibutan. Bangud sini sa ila nga Iya mga alagad, ang Dios nagatuytuy sang iya mga tinawo pagowa sa kadudulman sang Roma; apang may yara nga mga madamu kag mga dalagku nga mga kasablagan nga ila pagaagihan, kag gintuytuyan Niya sila sing dayon, sa kada tikang suno sa ila maantus. Dili sila handa sa pagbaton sang tanan nga kapawa gilayon. Kasubong sang bug-os nga himaya sang nagahingudto’ng adlaw sa sadtong mga nagpuluyo sing malawig sa kadudulman, kon ikapakita sa ila tanan, magapatalikod sa ila. Busa Iya ginpahayag sa mga manugdumala sing amat-amat, sa masarangan pagbaton sang mga tawo. Sumugod sa isa ka siglo pa isa ka siglo, ang iban nga mga matutum nga manugpalangabudlay magasunod, sa pagdumala sa mga tawo padayon pagid sa dalan sa pagreformar.

[92] Ang binahinbahin sa iglesia nagapadayon gihapon. Tatlo na karon ka mga papa ang nagaaway sa pagkahalangdon, kag ang ila pagbinais nagpuno sang ginharian sang Kristohanon sing sala kag kagamu. Kaupod sang kaisug nga nagatubo sa kada adlaw, si Huss nagsingkal batok sa kalangil-aran nga ginapadagaya. Sa liwan ang siudad sang Praga binutang sa idalum sang pagdumili, kag si Huss nagbalik sa iya natawohan nga minoro. Ang pamatuud nga ginhambal gikan sa iya sa iya hinigugma nga kapilya sa Betlehem natapus. Magahambal naman sia gikan sa malapad nga pulpito, sa tanan nga mga Kristohanon. sa wala pa niya matugyan ang iya kabuhi subung nga isa ka saksi sang kamatuuran.

Sa pagbulong sang kalautan nga nagabungkag sang Europa, ang isa ka konsilyo general ginpatawag sa pagkatipon sa Constanza. Ang konsilyo ginpatawag, sa luyag ni emperador Sigismundo, ni Juan XXIII., isa sang tatlo ka nagasumponganay nga mga papa. Si papa Juan nag-abut upod sang daku nga pangduhaduha apang nakasulud sia sa banwa sang Constanza sa daku nga bugal, nga ginalibutan sang mga eclesiastico nga mga mataas sing palangakuan, kag ginasunod sang kinabon niya nga mga kaballeros. Ang tanan nga mga eclesiastico kag mga dungganon sa banwa, upod sang madamu nga kadam-an nga mga pumuluyo, naggolowa sa pagbaton sa iya. Sa ibabaw sang iya olo may pulopabilyon nga bulawan nga ginadala sang apat ka pangolo nga magestrado. Ang hostias gindala sa una niya, kag ang mga manggaranon nga mga saput sang mga kardinal kag sang mga dungganon naghimo sang labing binugalon nga prosesion.

Si Huss Nagtambong sa Konsilyo

Sa amo nga tion ang isa ka manlulugayaw magaabut sa Constanza. Si Huss nakahibalo sang katalagman nga nagahulat sa iya. Nagataliwan sia sa iya mga abyan kasubung sang isa nga dili na niya makita liwan, kag magpadayon sa iya dalanon nga nagabatyang nga ina nagatuytuy sa iya sa kalerohan. Wala sapayan nga nakakuha sia sing salvo-conducto gikan sa hari sang Bohemia, kag gikan sa kay emperador Sigismundo sang sia na ang nagalakat, giuhimos niya ang tanan niya sang ginapanan-aw niya ang kamatuuran sang iya kamatayon. Sa iya dalanon si Huss sa bisan diin lamang nakakita

sing tanda sang paglapnag sang iya pagtolon-an, kag kon daw ano ang pagkahamuut sang tanan sa iya. Ang mga tawo nagginutok sa pag sugata sa iya, kag sa iban nga mga banwa ang magestrado nagadapit sa iya sa ila mga dalan. [93]

Si Huss Ginbilanggo

Sa iya pag-abut sa Constanza si Huss ginhatagan sing bug-os nga kahilwayan. Sa salvo-conducto nga ginhatag sang emperador sa iya gindugang ang pagpasalig sang papa nga pagabantayan sia sa iya mga kaaway. Apang sa paglalis sining solemne kag sinulitsulit nga pahayag, ang Reformador sa wala lamang madugay ginpadakup, sa sugo sang mga papa kag mga kardinal, kag isulud sa kalaakigan kag makangilidlis nga bilanggoan. Sang olihi ginhalin sia sa isa ka mabakud nga kastilyo sa tabok sang Rin, kag didto ginsulud sia nga binilanggo.

Ang papa, nga wala gid naganancia sa iya paglalis sang iya saad, sa wala madugay ginsulud sa amo man nga bilang-goan.* Namatud-an sia sa atubangan sang konsilyo nga nakahimo sang labing makahuluya nga sala, labut pa sang pagpatay, simonia,* kag pagpanlahi, “mga sala nga dili bagay igmitlang.” Siling sang tinaga nga naggowa gid sa baba sang konsilyo; kag sang katapusan ginkuha sia sing tiara,* kag isulud sa bilanggoan. Ang mga nagasulumpong sa papa, ginpanubul, kag ang isa ka bag-o nga papa ginpili.

Ang pagbilanggo sa kay Huss nagtuga sing daku nga kaakig sa Bohemia. Ang mga makagagahum nga mga dungganon nakigpulong sa konsilyo sing hanuut sa pagprotestar batok sa sini nga pagpigos. Ang emperador nga indi maluyag sa pagtugot nga lapason ang salvo-conducto, nagbatok sa sentensia nga ginhimo sa kay Huss. Apang ang kaaway sang Reformador nagadumot kag nagtapat gid kag sila ang nagdaug.

Sang pinaluya sang balatian kag sang pagbilanggo,—tungud sang kabasa kag kabaho sang hangin sa makangilidlis nga bilanggoan nagbalatian sia nga diutay lamang matapus ang iya kabuhi,—

*Bonnehose Vol. 1, p. 247.

*Simonia, sala sa pagbaligya sang mataas nga palangakoan sang mga eclesiastico.

*Tiara, kerona sang papa nga nagarepresentar sang iya gahum temporal kag sa purgaturio.

[94] gindala si Huss sang olihi sa atubangan sang mga consilyo. Nga nagadala sang mabug-at nga kadena nagtindug sia sa atubangan sang emperador nga ang iya dungug kag maayo nga pagtoo ginsaad anay sa pagluwas sa iya. Sa sulud sang malawig nga paghukum sa iya sing malig-on iya ginaapinan ang kamatuuran, kag sa atubangan sang nagkatipon nga mga halangdon sang iglesia kag sang estado, ginbungat niya ang solemne kag matutum nga protesta batok sa kaduluntan sang mga pangolo sang iglesia. Sang pinamangkot sa pagpili kon diin ang iya batonon ang pagsikway sang iya mga pagtolon-an okon mag-antus sang kamatayon, iya gin-ano ang kapalaran sang isa ka martir.

Sa katapusan si Huss gindala sa atubangan sang konsilyo. Isa yadto ka daku kag masidlakon nga kadam-an,—ang emperador, ang mga princesa sa emperio, ang mga dungganon nga mga deputados, ang mga kardinal, mga obispo, mga pari, kag ang labing dalagku nga kadam-an nga nag-alabut sa pagtan-aw sang hitabu sa sini nga adlaw. Gikan sa tanan nga bahin sang ginharian nga Kristohanon, nagtililipon ang mga saksi sining nahauna nga labing daku nga halad sa malawig nga pagsinumponganay agud sa pagkuha sing kahilwayan sang konsiensia.

Tungud nga gintawag sia sa paghatag sang iya katapusan nga pagtapat, si Huss nagdumili sa pagbiya kag sang iya tinulok sang nagapalanlapus nga panulok ang monarka, nga naglapas sa labing makaholuya ang iya mga pulong nga may sumpa, sia nagsiling, “Nagtapat ako, sa akon kaugalingon nga kabubut-on, sa pagpahayag sa atubangan sini nga konsilyo, sa idalum sang pag-apin sang publico kag sang pagtoo sang emperador nga nanginkatambong diri karon.”* Ang nawong ni Sigismundo nagpalamula sang nagtinulok ang tanan nga mga mata sang kadam-an sa iya.

Tungud kay nahimo na ang sentensia, ang pag-alagdan sa pagpakahuya nagsugod. Ang obispo nagpasaput sa ila binilanggo sing saput sa pagkapari, kag sang nabaton niya ang Saput sa pagkapari, sia nagsiling, “Ang aton Ginoong Jesukristo ginpasaputan sing maputi nga saput, sa tuyo sa pagpasipala, sang pagdala, sa iya ni Herodes sa atubangan ni Pilato.* Sang ginlaygayan naman sia sa

[96] *Bonnehose, Vol. II. P. 84.

[97] *Id. P. 86.

paghinulsul, nagsabat sia nga nagaatubang sa mga tawo: “Sa ano nga nawong, akon pagahangdon ang mga langit? Anhon ko nga pagtuluk sa sadtong kadam-an sang mga tawo nga akon ginwalihan sang putli nga balita? Dili; ginapakamahal ko ang ila kaluwasan labi sang sa sining kailo nga lawas, nga ginatigana na karon sa kamatayon.” Ang saput gin-uba sing isa isa, ang kada isa ka obispo nagmitlang sing paghimalaut sang nagalumo sang iya bahin sini nga buluhaton. Sang olihi, “ginbutangan nila ang iya olo sing korona nga papel nga mataliwis sa punta nga napintahan sang inakasiligni nga larawan sang mga yawa kag nasulatan sang mga pulong ‘Pangolo ng erejes’ nga maathag gid sa atubangan. ‘Sing labing malipayon’ ang siling ni Huss. ‘Akon nga gamiton ining purungpurung sang kahuluyan tungud sa imo, O Jesus, nga nagbaton sang purungpurung nga tunukon tungud man sa akon.’”

Sang nasaputan sia sing subung, “ang mga obispo nagsiling, ‘Karon ginatugyan namon ang imo kalag sa yawa.’ ‘Kag ako,’ ang siling ni Juan Huss nga naghanged sang iya mga mata sa langit, ‘nagatugyan sang akon espiritu sa Imo mga kamut, O Ginoong Jesukristo, tungud kay ikaw ang nagtubus sa akon.’”*

Ang Pagpatay kay Huss

Ginhatag na sia niyan sa gahum sang banwa. kag gindala sa lugar nga pagasunogan. Ang isa ka daku nga procesion nagsunod. ginatus ka mga tawo ang may hinganiban, mga pari kag mga obispo nga may mga malahalon nga saput, kag ang pumuluyo sang Constanza. Sang nagaid na sia sa haligi nga kalerohan. kag ang tanan handa na sa pagsudli t sang kalayo, ang martir sing liwan pagid ginlaygayan sa pagluwas sang iya kaugalingon bangud sa pagsikway sang iya sayup. “Anano nga sayup,” ang siling ni Huss, “ang akon isikway? Nakilala ko nga sa akon kaugalingon wala ako sini: diutay nga sayup nga nabimo. Gintawag ko ang Dios sa pagsaksi sang tanan nga akon ginsulat kag ginwali sa katuyoan sa pagluwas sang mga kalag gikan sa sala kag katagudilian: kag, busa, sing malipayon akon nga pamatud-an sang akon kaugalingon nga dugo inang kamatuuran nga akon ginsulat kag ginwali.”* Sang nagsugod sa pagdabdab ang

[98]

*Wylie, lib. 3, cap. 7.

*Wylie, lib. 3, cap. 7.

kalayo sa palibut niya, nagsugod sia sa pagkanta, “Jesus, Anak ni Dabid, kalooyi ako,” kag iya nga ginpadayon tubtub nga ang iya tingug ginpahipus sing dayon.

Sang nasunog sing bug-os ang lawas ni Huss, ang iya abo, pati ang duta nga natungdan niya, gintipon kag ginhaboy sa suba sang Kin, kag gin-anod didto sa dagat. Ang iya mga manughingabut naghulunahuna nga nagabut gid nila tubtub sa gamut ang kamatuuran nga iya ginbantala. Diutay gid lamang ang ila pagdamgo nga ang abo nga ila ginpaanod sa sina nga adlaw sa dagat mangin subung sang binhi nga magalalapta sa bug-os nga kadutaan sang kalibutan; kag nga sa duta nga wala pa mahibalo-i magabunga sing madamu nga bunga sa pagsaksi sa kamatuuran. Ang tingug nga naghambal sa hulut sang konsilyo sa Constanza nagpukaw sing pagsabat nga mabatian sa bug-os nga panag-on nga masunod. Si Huss wala na, apang ang kamatuuran nga iya ginpanginmatyan dili madula. Ang iya solondan sang pagtoo kag kalig-on magapabaskug sa kadaman sa pagtindug sing malig-on sa kamatuuran, sa nawong sang pagsilot kag kamatayon. Ang pagpatay sa iya nagpakita sa hilog nga kalibutan sang mangitngit nga pagkapintas sang Ro ma. Ang kaaway sang kamatuuran, bisan nga wala nila mahibalo-i, nagapalapnag tapat sang buluhaton nga ila ginatinguhaan sa walay pulus sa pagdula.

..Ang Pagmartir sa kay Jeronimo

[99] Apang may isa naman ka kalerohan nga madali patindugon sa Constanza. Ang dugo sang isa ka saksi kinahanglan magapamatuud sa kamatuuran. Si Jeronimo, sa iya pagpaalam sa kay Huss sa iya pagtaliwan pakadto sa consilyo, naglaygay sa iya sa pagpakabaskug kag sa pagpakalig-on, nga nagasiling nga kon may mahanabu sa iya nga katalagman, sia sa iya kaugalingon magalupad sa pagbulig sa iya. Sang iya mabatian ang pagbilanggo sa Reformador, ang matutum nga disipolo sa gilayon nag-aman sa pagtuman sang iya panaad. Sa wala sing salvo-conducto naglakat sia, kaupod sang isa ka upod pakadto sa Constanza. Sang iya pag-abut didto nagpati sia nga daw ginpaon lang niya ang iya kaugalingon sa katalagman, sa wala nahimo nga bulig sa pagluwas sa kay Huss. Nalagyo sia gikan sa ciudad, apang dinakup sia sang sia ang nagapauli, kag ginpabalik nga tinalikalaan sing mabug-at, kag sa idalum sang pagbantay sang

mga soldado. Sa iya una nga pagpakita sa atu-bangan sang konsilyo, ang sabat ni Jeronimo sa sumbong nga ginhimo sa iya ginsugata sang singgit, “Sa kalayo kaupod niya sa kalayo!”* Ginsulud sia sa makangilidlis nga bilanggoan gintalikalaan sa kahimtangan nga naghatag sa iya sing daku nga pag-antus, kag pinakaon lang sing tinapay kag tubig. Sa tapus sang mga pila ka bulan ang kapintas sang pagbilanggo sa iya naghatag sa kay Jeronimo sing balatian nga halus makuha ang iya kabuhi, kag ang iya mga kaaway, sa kahadluk nga malikaw sia sa ila, ila nga ginpahaganhagan ang iya mga pag-antus. bisan nga ginbilin sia sa bilanggoan sing isa ka tuig.

Ang kamatayon ni Huss wala makapatubas sang ginpaabut sang mga Katoliko Romano. Ang paglalis sang iya salvoconducto nagpahuyup sang bagyo sang kaakig, kag subung nga isa ka butang nga walay katalagman, ang consilyo nagtapat, nga sa baylo sa pagsunog sa kay Jeronimo, ila nga piliton, Icon mahimo, nga magpanuad sia kag isikway ang iya ginatoohan. Gindala sia sa atubangan sang katiponan, kag piliton sa pagpanuad okon sa pagpanginmatay sa kalayo. Ang kamatayon sa pamuno sang pagbilanggo sa iya nangin isa kunta pa ka buhat sa kalooy, kon ipaangay sa makangilidlis nga pagantus nga iya ginagum; apang sa karon, nga pinaluya sang balatian, tungud sa kapintas sang iya bilanggoan, kag pagsakit sa iya sa hunahuna kon ano ang magaabut sa iya sa olihi kag napugo sing malawig, nahamulag sa iya mga abyan, kag ginasakit sa tagiposoon tungud sang kamatayon ni Huss, si Jeronimo linuyahan, kag nagpasugot sia sa pagpati sa konsilyo. Nagsaad sia sa pagbalik liwan sa pagtuloohan katoliko, kag batonon ang buhat sang konsilyo sa paghimalaut sang mga pagtolon-an ni Wicleff kag ni Huss, luwas lamang sang “balaan nga kamatuuran,” nga ila ginatudlo.*

[100]

Bangud sini nga pahanugot si Jeronimo nagtinguha sa pagpahipus sang tingug sang konsiensia kag likawan ang iya kamatayon. Apang sa kamingaw sa iya makangilidlis nga bilanggoan nakit-an niya sing labing maathag kon ano ang iya nahimo. Xadumduman niya ang kabaskug kag ang pagkatutum ni Huss sa iya ginatoohan, kag iya ginpabagaybagay ang iya nga pagpanghiwala sang kamatuuran. Xadumduman niya ang langitnon nga Agalon nga iya ginsaaran

*Bonnehose. Vol. 1, p. 234.

*Tanawa ang Bonnehose, Vol. 2, p. 141.

sang iya kaugalingon nga pag-alagdan, kag nga tungud sa iya gin-batas niya ang kamatayon sa Kruz. Sa wala pa ang iya pagpanug-an sa pagbalik sa pagtuloohan katoliko nakakita sia sing kalipay sa tanan niya nga mga kalisud, sa mga pagsalig sa kahamuut sang Dios; apang sa karon ang kasubu kag ang pangduhaduha nagsakit sang iya kalag. Xahibaloan niya nga may mga pagpanuad pa sia nga. pagahimoon tubtub nga makapakighidaet sia sa Roma. Ang banas nga iya ginasudlan magatapus lamang sa himpit nga pagbulag sa pagtoo (apostasia). Nagtapat sia karon; sa paglikaw sang malip-ot lamang nga pag-antus dili niya igpanghiwala ang iya Ginoo.

Sa wala madugay gindala liwan sia sa atubangan sang konsilyo. Ang iya pagpanugyan wala makabusug sa iya mga hukum. Ang ila kauhaw sang dugo, nga pinadugang sang kamatayon ni Iluss, nagapanawag liwan sing bag-o nga tulukbon. Lamang sa pagsikway sing bug-os sang kamatuuran nga maluwas ni Jeronimo ang iya kabuhi. Apang nagtapat sia sa pagpakalig-on sa pagtoo. kag sundon ang iya utod nga martir sa. kalerohan.

[101] Iya nga ginpanghiwala ang iya una nga pagpanuad, kag kaangay sa isa ka tagumatayon nga tawo, nagpangayo sia sing solemne sang kahigayonan sa pag-apin sa iya. Sa kahadluk sa mapatubas sang iya mga pulong, ang mga obispo nagpilit lamang sa iya sa pagpamatuud okon sa pagpanghiwala sang kamatuuran sang sumbong nga ginhimo batok sa iya. Si Jeronimo nagpamalabag sa amo nga kapintas kag dili katarungan. “Gintakpan ninyo ako sing tatlo ka gatus kap-atan ka mga adlaw sa malisud nga bilangoan,” ang siling niya, “sa tunga sang higku, makamamatay nga kabaho, kag sa daku nga kinahanglan sang tanan; dal-on na ninyo ako sa atubangan ninyo. ginpamatian ninyo ang akon mamalatyon nga mga kaaway, gindumilian ninyo sa pagpamati ako ... Kon matuud kamo nga manginalamon nga mga tawo, kag iwag sang kalibutan, mag-andam kamo sa dili pagpakasala batok sa katarungan. Kon sa akon. isa lamang ako ka maluya nga mamalatyon; ang akon kabuhi may diutay lamang nga kapuslanan. kag kon maglaygay ako s;i inyo nga dili kamo maghimo sing dili matarung nga sentensia, diutay lamang ang ginahambal tungud sa akon. kondi tungud tanan sa inyo.”*

*Bonnehose, Vol. 2, p. 147.

Ang iya pangabay gintugut sang olihi. Sa atubangan sang iya mga hukum si Jeronimo nagluhod kag magpangamuyo nga ang langitnon nga Espiritu magpugung sang iya mga hunahuna kag mga pulong, nga dili sia makahambal sing batok sa kamatuuran okon sang bisan ano nga dili takus sa iya Agalon. Sa iya sa sadto nga adlaw natuman ang mga takga sang Dios sa iya nahauna nga mga disipolos: “Pagaidulong kamo sa atubangan sang mga hukmanan, kag sang mga hari tungud sa akon. Apang kon kamo pag-itugyan dili kamo maghilimud-os sang kon paano. okon ano ang inyo igapamulong, kay sadto nga oras pagaihatag sa inyo ang inyo pagaipamulong. Kay indi kamo ang mga nagapamulong, kondi ang Espiritu sang iyo Amay, nga nagapamulong sa inyo! Mat. 10:18-20.

Ang pulong ni Jeronimo nakapukaw sing katingala kag pag-dayaw, bisan pa sa iya mga kaaway. Sa bilog nga isa ka tuig natag-bong sia sa makangilidlis nga bilanggoan, nga dili makabasa ni makakita. sa daku nga pag-antus sa lawas kag kalisud sa hunahuna. Apang ang iya mga pinamulong pinahayag upod sang labing kasanag kag gahum nga daw wala sia malingaw sa pagtoon. Iya nga gintudlo ang iya manugpalamati sa malawig nga kubay sang mga balaan nga mga tawo nga ginpanghimalaut bangud sang dili matarung nga mga hukum Sa kada kaliwatan may vara, nga, sang sila nagatinguha sa pagbayaw sang mga tawo sa ila panag-on. ginpakahuy-an kag ginsubol, apang sa olihi nga mga dag-on nakita nga takus sing pag-dayaw. Si Kristo sa iya kaugalingon ginpanghimalaut subung nga isa ka makawat sa hukmanan sang mga malauton. [102]

Sa iya una nga pagpanuad, si Jeronimo nagpati sang katarung sang paghukum nga naghimalaut sa kay Huss; sa karon nagapahayag sia sang iya pagnusol, kag magsaksi sa pagkainocente kag pagkabalaan sang Martir.” Akon sia nga nakilala sumugod sa pagkabata,” ang siling niya. “Sia amo ang labing maayo nga tawo, matarung, balaan; ginpanghimalaut sia, wala sapayan sang iya pagkainocente ... Ako man-ako handa sa pagpanginmatay; dili ako magisol sa mga pagsakit nga ginaaman sa akon sang akon mga kaaway kag mga butig nga mga saksi, nga sa isa ka adlaw magahatag sing husay sang ila pagkapintas sa atubangan sang labing daku nga Dios, nga wala sing isa nga makadaya.”*

* Bonneelrose, V. 2, p. 151.

Sa kahuya niya sa iya kaugalingon nga ginpanghiwala niya ang kamatuuran, si Jeronimo nagpadayon: “Sa tanan nga mga sala nga akon nahimo sumugod sa akon pagkabata, wala sing nagbug-at sa akon painoino, kag nakaghatag sa akon sing labing mapait nga kasubu, nga magangay sang sa akon nahimo sa sining palatyan nga lugar, sang akon paghimaayo sa labing malaut nga sentensia batok sa kay Wicleff, kag batok sa balaan nga martir, Juan Huss, nga akon agalon kag abyan. Hoo! akon nga ginapamatuud gikan sa akon tagiposoon, kag ginapamulong sa daku nga kahadluk, nga akon ginpakahuy-an sila sa kahadluk sang kamatayon, kag ginhimalaut ang ila mga pagtolon-an. Busa nagaampo ako ... Makagagahum nga Dios nga ikaw magkahanuklog sa pagpatawad sang akon mga sala, kag ilabi nagid ining isa. nga amo ang labing malaut sa tanan.” Iya gintudlo ang iya mga hukum kag magpadayon sa paghambal: “Ginhimalaut ninyo si Wicleef kag si Juan Huss, dili kay ila nga gin-ayag ang pagtolon-an sang iglesia, kondi tungud lamang kay [103] ila nga ginhimalaut kag ginsabdong nila ang mga eskandalo nga [104] nagagolowa sa mga pangolo sang iglesia, —ang ila pagpahabok, ang [105] ila bugal, kag ang tanan nga mga bisio sang mga obispo kag mga pari. Ang mga butang nga ila ginatindugan, kag dili mga mabais, ginahambal ko man kag ginahunahuna subung sa ila.”

Sa liwan ang bagyo sang kaakig nagsintak. kag si Jeronimo ginyodyod liwan sa bilanggoan. Apang may vara sa katiponan nga sa ila ang mga pulong niya nakahatag sing madalum nga balatiagon. kag nagahandum sa pagluwas sang iya kabuhi Ginduaw sia sang mga dungganon sa iglesia. kag piliton nga magpasunod lamang sia sa konsilyo. Ang labing masidlahou nga palaabuton ginapahayag sa atubangan niya nga mangin iya kon lamang iya isikway ang iya pagpamatok sa Roma. Apang kaangay sa iya Agalon, sang pagtanyag sa iya sang mga kahimayaan sang kalibutan, si Jeronimo nagpabilin nga wala mationg.

Sa wala madugay ang sentensia sa paghimalaut ginhimo sa iya Gindala sia sa amo man nga duug nga gintapusan ni Huss sang iya kabuhi. Nagalakat sia nga nagakanta sa iya dalanon. ang iya nawong nagasilak sang kalipay kag hidaet. Ang iya panulok naunay sa kay Kristo, kag sa iya ang kamatayon nadulaan sang iya kabangis. Sang ang manugdabok. nga buut na sa pagtutod sang gatong, nag-alihid-sa likod niya. ang martir nagsiling. “Palapit sing may kaisug: solsol

sing kalayo ang akon guya. kon may kahadluk ako sina. wala ako unta diri.”

Ang iya katapusan nga mga pulong sang nagadabdab ang kalayo sa palibut niya, amo ang isa ka pangamuyo. “Ginoo, Makaako nga Amay.” ang siling niya. “kalooyi ako. kag patawara ako sang akon mga sala; kay Imo nahibaloan nga akon gihapon ginahigugma ang Imo kamatuuran.”* Ang tingug niya nadula. apang ang iya bibig nagapadayon sa pagkibot sa pangamuyo. Sang maugdaw 11a ang kalayo, ang abo sang martir. pati ang duta nga iya nahamtangan. gintipon, kag kaangay sa sadtong iya ni Huss, ila nga ginhaboy sa suba sang Rin.

Busa nagkalawala ang mga matutum nga mga manugdala sang kapawa sang Dios. Apang ang kapawa sang kamatuuran nga ila ginbantala, ang kapawa sang ila maisugon nga solonnga ila ginbantala. —ang kapawa sang ila maisugon nga solon dan. —dili mapaugdaw. Maayo pa nga tinguhaan sang tawo sa pagpabalik ang adlaw sa iya dalanon sang sa punggan niya ang pagpamanagbanag sinang kaagahon sang kamatuuran nga niyan nagabutlak sa kalibutan.

[106]

Ang kamatayon ni Huss nagpadabdab sang kaakig kag mga pangulba sa Bohemia. Binatyag sang bug-os nga nasion nga nahulog sia kaangay sa isa ka tulukbon sa kalautan sang mga pari kag pagkamadaya sang emperador. Gintawag sia nga matutum nga manunudlo sang kamatuuran, kag ang konsilyo nga nagsentensia sa iya sa kamatayon sinumbong sa sala sa pagpatay. Ang iya mga pagtolon-an nakapatubu karon sing madamu nga pagtalupangud labi sang sa una. Bangud sa sugo sang papa ang mga sinulat ni Wicleff ginhimalaut nga pagsunogon. Apang yadtong nalikaw sa kalaglagan sa karon ginpagowa sa ila palanagoan, kag ginton-an sa kaangtanan sang Biblia, okon sang bahin nga makuha nila. kag madamu ang natuytuyan sa pagbaton sang among liniwan nga pagtoo.

Ang manugpatay sa kay Huss wala makatindug sing hipus kag magsaksi sa pagdaug sang iya buluhaton. Ang papa kag ang emperador nagtingub sa pagdugmok sang amo nga buluhaton, kag ang mga kasoldadosan ni Sigismundo ginpadala batok sa taga Bohemia.

Ang mga kagamu kag ang inaway nagsunod. Ang dumuloong nga mga kasoldadosan naggubat sa Bohemia, kag ang mga pagbi-

*Bonnehose, Vol. 2 p. 108.

nahinbahin sa banwa nagpadayon sa pagbulagbulag sang nasion. Yadtong mga nagbilin sa pagkatutum sa balita gintugyan sa madu-
goon nga pagpanghingabut.

Ang mga Naghiusa nga Kautoran

[107] Kaangay sang ila una nga mga kautoran. ang nagpakigkatipan sa Roma, nga nagkalatum sang iya mga kasal-anan. yadtong mga nagpabilin sa dumaan nga pagtoo nagtingub sang ila kaugalingon sa isa ka lain nga iglesia, kag magkuha sang ngalan, “Naghiusa nga mga Kautoran.” Ini nga buhat nagpaabut sa ila sang paghimalaut gikan sa tanan nga klase sang mga tawo. Apang ang ila kalig-on wala mationg. Bisan pa mapilitan sila sa pagpangita sing dalangpan sa mga gikab. mga kueba kag mga kagulangan, nagapadayon gihapon sila sa pagtilipon sa pagbasa sang pulong sang Dios kag maghiusa sa pagsimba sa Iya.

Bangud sa mga manugbalita nga pinadala sing tago sa nagkalain-lain nga duta, maton-an nila nga diri kag didto may mga “namuhay-muhay nga manugpahayag sang kamatuuran, mga pila ka bilog sa sini nga banwa, kag pila ka bilog sa sina, nga kaangay sa ila ginahingabut man; kag nga sa tunga sang bukid sa Alpes vara ang dumaan nga iglesia, nga nagatindug sa sadsaran sang Kasulatan, kag nagapamatok sa madiosdioson nga kaduluntan sang Roma.”* Ining mga balita ginabaton nga may daku nga kalipay, kag ang pagsulatay nagbukas sa tunga nila sang mga Kristohanon nga taga Valdenses.

Mga mapag-on sa balita, ang taga Bohemia naghulat sang pagtapus sang kagabihon sang paghingabut sa ila, sa labing pitipit nga oras nga nagatololok sa bulutlakan kasubung sang tawo nga nagabantay sang kaagahon. “Ang ila kapalaran nahulog sa malaut nga mga adlaw, apang, . . . nadumduman nila ang mga pulong nga ginmitlang sing una ni Huss, kag ginsulit man ni Jeronimo, nga isa ka siglo ang magataliwan kag ugaling magabanaag ang adlaw. Sa mga Hussitas ini kaangay sa mga pulong ni Jose Bendido sa kaliwatan sa balay sang mga ulipon: ‘Ako mamatay, apang ang Dios magaduaw sa inyo. kag magapataklad sia sa inyo.’”* “Ang kahingapsan nga dagon sang ika napulo kag lima ka siglo nagsaksi sang

*Wylie, lib. 3, cap. 19.

*Idem

mahinay apang malig-on nga pag-uswag sang mga iglesia sang mga kautoran. Bisan nga malapit gihapon sila sa pagtublag sang mga kaaway, apang ginaagum nila ang diotay nga pahuway. Sang pag-pamuno sang ika napulo kag anum ka siglo, ang kadamoon sang ila mga iglesia nakadangat sa duha ka gatus sa duta sang Bohemia kag Morabia.”* Labi kaayo ang mga nabilin nga. sang ila nalikawan ang makangilidlis nga kalayo kag mga hinganiban, gintugutan sa pagtan-aw sang pagbanagbanga sadto nga adlaw nga gintagna ni Huss.* [108]

* Gillett, *Life and Times of John Huss*, (3 ra. Ed.), Vol. 2, p. 570.

* Wyle. lib. 3, cap. 19.

[109]

7: Ang Pagbulag ni Lutero

Ang labing lutaw sadtong tanan nga ginpanawag sa pagtuytuy sang iglesia gikan sa kadudulman sang papanhon pakadto sa kapawa sang put li nga pagtoo amo si Martin Lutero. Makugihon hanuut matinoohon, nga wala ginakilala nga kahadluk kondi ang kahadluk nga sa Dios, kag wala ginakilala nga liwan nga sadsaran sang pagtoo sa religion kondi ang Balaan nga Kasulatan. si Lutero among tawo sa iyang panag-on: bangud sa iya. ang Dios nakahimo sing labing daku nga buluhaton sa pagliwan sang iglesia kag pagiwag sang kalibutan.

Kasubung sang unang manugbantala sang balita. si Lutero nagdaku sa tunga sang kaimolan. Ang iya una nga mga tuig ginpataliwan sa imol nga puluy-an sang isa ka mangunguma nga Alemanianon. Bangud sa matag-adlaw nga pagpangabud lay subung nga isa ka manugmina. ang iya amay nakakita sing inugsakdag sa iya pagtoon. Iya nga gintuyo ang pagpaabogado sa iya; apang ang Dios nagtuyo sa paghimo sa iya nga manunukod sang labing daku nga templo nga nagatubu sing mahinay sa bug-os nga mga siglo. Kaiwatan. kaimolan. kag maiwat nga mga pagbulut-an ang ginaagum niya sa eskuelahan nga gin-amanan sang Walay katubtuban nga Kaalam sa kay Lutero sa isa ka labing importante nga buluhaton sa iya kabuhi.

[110]

Ang amay ni Lutero isa ka tawo nga may mabaskug kag maabtik nga hunahuna kag may daku nga kabaskug sa karakter, dili malimbongon, malig-on, kag bunayag. Maminatud-on sia sa iya ginahunahuna nga katungdanan, bisan kon ano ang madangatan. Ang iya putli kag maayo nga painoino nagdulong sa iya sa dili pagsalig sa paagi monastiko. Daku gid ang iya kaakig sang pagsulud ni Lutero sa monasterio nga dili niya kabubut-on; kag mga duha ka tuig ang nagligad kag maghidaetay sila sang iya anak, kag bisan pa ang iya opinion amo gihapon.

Ang Pagtoon ni Lutero

Ang mga ginikanan ni Lutero naghatag sing daku nga pagtatap sa mga pagpatoon kag paghanas sa ila mga kabataan. Ila nga gintinguhaan sila sa pagtudlo sa kaalam sang Dios kag pagkabuhi sa pamatasan nga Kristohanon. Ang pangamuyo sang amay sa gihapon ginatib-ong sa langit nga ginapabati sa iya anak, agud nga pagdumdumon sang anak ang ngalan sang Ginoo, kag sa iban nga mga adlaw makabulig sa pagpalapnag sang Iya kamatuuran. Ang tagsatagsa ka bentaha sa maayo nga pamatasan kag pagpatubu sang hunahuna nga ila maagum sa ila inalisod nga pangabuhi, ginahimuslan sing makugihon sining mga ginikanan. Ang ila mga pagtinguha tama kahanuut kag kamainilubon sa pagaman sa ila mga anak sa kabuhi nga matinoohon kag mapuslanon. Sa ila kalig-on kag kabaskug sing naga karakter kon kaisa mapulupintas sila; apang ang Reformador sa iya kaugalingon, bisan nga iya nahibaloan nga sa iban nga bagay nagasalayup sila. nakakita sa ila mga pagginahum sing madamu nga kaayohan sang sa kalainan.

Sa eskuolahan nga ginpadal-an sa iya sang sia ang alangon pa, si Lutero ginaihigihig lamang kag ginapintaran. Tama gid ang kaimol sang iya mga ginikanan, sa bagay nga kon sia ang magpanaug gikan sa ila balay pakadto sa eskuolahan sa isa ka banwa kinahanglan anay sia sa pagpanganta sa mga kabalayan agud makakita sia sing pagkaon kag firme sia nga nagaantus sang gutum. Ang madulum. Binabaylanon nga hunahuna anay sa religion nagpuno sa iya sing kahadluk Magatulog sia kon gab-i nga may nagakalisud nga tagiposoon, nga nagapanganinaw sa onhan nga nagakurug sang madulum nga palaabuton, kag sa dayon nga kahadluk sa hunahuna nga ang Dios mabangis, dili mahinoklogon nga hukum, malupigon hukum, sa baylo sang sa mahigugmaon nga Amay sa langit.

[111]

Apang sa idalum sang madamu kag dalagku nga mga pagkaluya, si Lutero nagpadayon sing malig-on padulong sa labing mataas nga talaksan sang maayong pagginawi kag ka putli sing hunahuna nga nagbihag sang iya kalag. Ginauhaw sa kaalam, kag ang hanuut kag praktika nga kinaugali sansr iya painoino nagtuytuy sa iya sa paghandum sang bilog kag mapuslanon sa baylo sang sa pagkabugalon kag pagkasalim papaw.

Sang iya pagsulud sa Unibersidad sa Erfurt sang nagapanuigon sia sing napulo kag walo, ang iya kahimtangan maayoayo kag ang iya palaabuton mga mapawa sang sa iya una nga mga tuig. Ang iya mga ginikanan bangud sang ila pagkainot kag pagkapisan nakatipon sing ikasarang sa paghatag sa iya sang tanan nga bulig. Kag ang influencia sang mga mahunahunaon nga mga abyan daw makabuhin sang madulum nga binunga sang iya una nga mga paghanas. Gingamit niya ang iya kaugalingon sa pagtoon sang mga labing maayo nga mga magsusulat, kag tagoon sing mautihon ang ila labine mabug-at nga mga hunahuna. kag himoon ang kaalam sang mga mangin-alamon nga mga tawo nga iya. Bisan pa sa idalum sang mga mapintas nga pagbulut-an sang iya una nga manunudlo. nagapakita sia sing saad sa pagkalutaw; kag sa maayo nga mga influenza ang iya paino-ino nag-uswag sing madasig. Ang isa ka madinumdonon nga hunahuna, isa ka buhi nga panan-awon. mabaskug nga gahum sa pagmatarung. kag walay katalak-an nga pagkaukod, sa wala madugay nagbutang sa iya sa labing mataas sa tunga sang iya mga kaupod. Ang disiplina sa painoino nagpagulang sang iya ihalangup, kag nagpukaw sang kapisan sang painoino kag sang katalum sang ihalangup nga nagaman sa iya sa pagpakig-away sa iya kabuhi.

[112] Ang kahadluk nga iya sang Ginoo nagapuyo sa tagiposoon ni Lutero, nga nagpatakus sa iya sa paghuput sang dili mationg nga tinutuyo, kag nagdul-ong sa iya sa madalum nga pagpaubus sa atubangan sang Dios. May dayon sia nga balatiagon nga sia nagasalig lamang sa langitnon nga bulig, kag wala gid sia makalimot sa pagsugod sang kada adlaw sa pangamuyo. kag ang iya tagiposoon nagahangad sa walay langan sa Dios sa pagpangayo sing pagtuytuy kag pagbulig. “Ang pagpangamuyo sing maayo,” ang masunsun ginasiling niya, “amo ang katunga nga maayo sang pagtoon.”*

Nasapuran ni Lutero ang Biblia nga Latin

Sang isa ka a law sang sia ang nagausisa sang mga tolonan sa libraria sang unibersidad. nasapwan ni Lutero ang Biblia nga Latin. Ang kaangay sang amo nga tolon-an wala gid niya makita sang una. Wala gani sia makahibalo nga may subung; nga tolon-an

* Aubigne, “History of the Reformation of the Sixteenth Century, lib. 2, cap. 2.

Nabatian niya ang bahin sang mga Evangelio kag ang mga sinulat sang mga apostoles, nga ginabasa sa mga tawo sa palangamuyoan sang kadam-an, kag ang hunahuna niya nga ini amo lamang ang bug-os nga Biblia. Karon, sa nahauna nga lion, nakit-an niya ang kabilogan sang mga pulong sang Dios. Kaupod sang kahadluk kag katingala iya nga ginbuki ang iya mga balaan nga pinanid: sa pulso nga masaku kag taginosoon nga nagakibo sing madasig iya ginbasa sa iya kaugalinigon ang mga pulon sang kabuhi, nga dugaydugay mauntat kag magsiling, “O, nga panaghatagan ako sang Dios sing subung nga tolon-an para sa akon kaugalingon!”*

Si Lutero Nagsulud sa pagkamone

Ang isa ka hanuut nga handum sa pagpanginhilway sa sa la kag pagpangita sing paghidaet sa Dios, nagdul-ong sa iya sang katapusan sa Dios, sa pagsulud sa konbento. kag itugyan ang iya kabuhi sa kabuhi sang isa ka monastiko. Diri ginkinahanglan sia sa pagbuhat sang labing kubus nga buluhaton, kag magpakilimos sa kabalayan. Yara na sia sa panuigon nga ang pagtahud kag ang pagkalutaw dapat nga handumon sing labing mainit, kag ining makahuluya nga buluhaton nagpakamatay sang iya kaugalingon nga balatiagon; apang iya nga ginbatas sing mapailubon, kay nagatoo sia nga ini kinahanglan tungud sang iya mga sala. [113]

Ang kada tion nga iya malang-at sa iya matag-adlaw nga buluhaton iya nga ginagamit sa pagtoon, nga ginakawatan pa niya ang iya kaugalingon sing katulogon, kag nagakahanugon pa gani sia sang iya tion nga iya magamit sa iya halushalus nga pagkaon. Labaw sa tanan nga butang nagakalipay sia sa pagtoon sang pulong sang Dios. Nasapwan niya ang isa ka Biblia nga nakadenahan sa dingding sang konbento, kag sa sine firme sia nagakadto. Sang nagadalum ang iya balatiagon sa sala, nagtinguha sia sa iya kaugalingon nga buhat sa pagpangita sing kapatawaran kag paghidaet. Nagkabuhi sia sing labing mapait nga kabuhi, bangud sa pagpuasa, pagpulaw, kag pagsakit sang lawas, agud sa pagdaug sang mga kalauf sang iya kin-augali, nga sa sini ang iya kabuhi sa pagkamonjewala sing nahatag nga kaayohan. Wala gid sia mag-isol sa paghimo sing bisan ano nga halad agud nga madangat niya ang kaputli sa tagiposoon nga mag-

*D'Aubigne. “History of the Reformation of the Sixteenth Century,” b. 2 ch. 2.

apatakus sa iya sa pagtindugnga kahalamut-an sa atubangan sang Dios. “Sa pagkamatuud labi ako ka matinoohon nga monje,” ang siling niya sang olihi, “kag ginasunod ko ang tanan nga kasugoan sang akon talapuanan sing labi ka id-id sang sa akon mabungat. Ivon abi ang monje makadangat sa langit bangud sa sini nga mga buhat, totoo gid nga akon sia madangat ... Kon yadto nagpadayon pagid sing malawig, nakadangat ang akon pagpaubus sa kamatayon.”* Sa patubas sining masakit nga pagsolondan, dinulaan sia sing kusug, kag tinapikan sia sing balatian nga kuyap, nga sa sini wala gid sia maullii sing bug-os. Apang kaupod sining tanan nga mga tinguha, ang iya ginabug-atan nga kalag wala sing nakita nga kaayohan. Sang olihi tinabug sia sa bibi sang walay paglaum.

[114] Sang pumahayag sa kay Lutero nga ang tanan nagkawala, ang Dios nagpatindug sing isa ka abyan sa pagbulig sa iya. Ang matinoohon nga si Staupitz nagbukad sang mga pulong sang Dios sa painoino ni Lutero, kag sugoon sia sa dipagtulok sa iya kaugalingon, untatan ang pagpanumdum sang walay katubtuban nga silot sa paglapas sa sugo sang Dios, kag magtaraud sa kay Jesus, nga iya manluluwas nga manugpatawad sang sala. “Sa baylo sang pagsakit sang imo ka-ugalingon tungud sa imo mga sala, ihulog ang imo kaugalingon sa mga kamut sang Manluluwas. Salig sa Iya, sa pagkamatatung sang Iya kabuhi, sa pagpanumbas sang Iya kamatayon ... pamatii ang Anak sang Dios. Nagpakatawo Sia sa paghatag sa imo sing pagsalig sang kahamuut sang langit.” “Higugma Yadtong naghigugma anay sa imo.”* Ini amo ang pinamulong sining manugbalita sang kalooy. Ang iya mga pulong naghatag sing madalum nga balatiagon sa painoino ni Lutero. Sa tapus sang madamu nga mga pagpakigsumpong sa kasaypanan nga iya nahuptan sing madugay, pinakapyot sia sa kamatuuran, kag ang hidaet nag-abut sa iya ginagamu nga kalag.

Ang Pagduaw sa Roma

Si Lutero isa pa gihapon ka matuud nga inanak sang glesia papanhon, kag wala gid sing hunahuna nga magalain pa sia. Sa kaako sang Dios namanduan sia sa pagduaw sa Roma. Ginlakat lang

*D'Aubigne, lib. 2, cap. 3.

*D'Aubigne, lib. 2, cap. 4.

niya, nga nagapahuway lamang sa mga monasterio sa iya dalanon. Sa isa ka konbento sa Italia pinun-an sia sing katingala sa manggad, katahum, kag kadayawan nga iya nakita. Sang binugayan sang harianon nga manggad, ang mga monje nagapuluyo sa mga matahum nga mga hulut, nagapanaput sang minanggaranon kag malahalon nga mga panapton, kag magkinaon sa labing manggaranon nga latok. Sa labing mapait nga pagduhaduha ginbagaybagay ni Lutero ini nga talan-awon sa pagdumili kag mga kaiwatan sang iya kaugalingon nga kabuhi. Ang iya painoino pinalibug pagid.

Sa olihi nakit-an niya sa malayo ang pito ka nabakolod nga siudad. Sa labing madalum nga balatiagon naghapa sia sa duta, kag magsiling “Balaan nga Roma ginayauban ko ikaw!”* Nagasulud sia sa ciudad, magduaw sa mga iglesia, nagpamati sa mga makatilingala nga sugidsugid nga ginaliwanliwan sang mga pari kag mga monje, kag magtuman sang tanan nga mga ceremoniales nga ginakinahanglan. Sa bisan diin lamang makita niya ang mga talan-awon nga nagapuno sa iya sing katingala kag kahadluk. Nakit-an niya nga ang mga kalautan nagapuyo sa tunga sang tanan nga klase sang eclesiastico. Nabatian niya ang mga malaw-ay nga mga lahug gikan sa mga obispo, kag pinun-an sia sing kulba sa ila mga makahaladluk nga dupak, bisan pa sa tion sang misa. Sang sia ang nagapakigimpon sa mga monje kag sa mga pumuluyo, nakita niya ang mga pagpatuyang kag mga pagpakighilawas. Sa bisan diin lamang sia maliso, sa baylo sang makakita sia sing pagkabalaan, mabatian niya ang pamuyayaw. “Wala sing mak’ahunahuna,” ang sulat niya, “kon ano nga mga sala kag dili dungugganon nga buhat ang ginahimo sa Roma; kinahanglan sila mabatian kag makit-an ugaling magatoo ka. Busa nabuyo sila sa pagsiling, ‘Kon may yara nga inpierno, ang Roma natukud sa ibabaw niya; sia amo ang madalum nga bobon nga ginaawasan sang tanan nga klase sang sala.’”*

[115]

Bangud sa isa ka bag-o nga sugo, ang isa ka indulgensia ginsaad sang papa sa tanan nga magasaka sa “hagdanan ni Pilato,” nga nagaluhod. Ini nga hagdanan amo ang ginasugid nga ginpanaugan sang aton Manluluwas sang Iya pagpanaug gikan sa hukmanan sang Roma, kag ginlito sing makatilingala gikan sa Jerusalem pa Roma.

*Id., cap. 6

*D’Aubigne, lib. 2, cap. 6

Si Lutero sang isa ka adlaw nagasaka sing matinoohon sa sini nga hagdanan, ugaling sa hinali ang tingug kaangay sang isa ka daguub daw nagasiling sa iya, “Ang matarung magakabuhi sa pagtoo.” Rome 1:17. Nagtindug sia sa iya mga tiil kag magbiya sing dali sa sini nga lugar nga may kahuya kag kahadluk. Yadto nga texto wala gid madulai sing gahum sa iya kalag. Sumugod sadto nga dag-on nakita niya sing labi ka athag sang sa una ang kabutig sa pagsalig sa buhat nga tawohanon agud manginmaluwas, kag nakita man niya ang pagkinahanglan sang dayon nga pagtoo sa kaayo ni Kristo. Pinamuklat ang iya mga mata nga dili nagid liwan matakup, sa daya sang mga papanhon. Sang ginliso niya ang iya nawong gikan sa Roma, nagliso man pati ang iya tagiposoon, kag sumugod sadto nga tion, ang pagbulag naglayo, tubtub nga gin-utod niya ang tanan nga iya pagpakighiangot sa iglesia papanhon.

[116]

Sa Unibersidad sang Wittenberg

Sang iya pagbalik gikan sa Roma, si Lutero nakabaton sa Unibersidad sa Wittenberg sing titulo nga doktor sa teologia. Karon hilway na sia sa pagtugyan sang iya kaugalingon, sing labi sang una, sa Kasulatan nga iya ginhigugma. Nakahimo sia sing solemne nga saad sa pagtoon sing maid-id kag pagbantala sa dakung katutum sang pulong sang Dios, dili sang mga hambal kag pagtolon-an sang mga papa, sa bug-os niya nga kabuhi. Dili na sia isa lamang ka mon.ie okon profesor, kondi tinugyanan nga manugbantala sang Biblia. Tinawag sia subung nga isa ka bantay sa pagpakaon sang obehang sang Dios, nga ginauhaw kag ginagutum sang kamatuuran. Iya nga ginhambal sing malig-on nga ang mga Kristohanon dili magbaton sang mga pagtolon-an nga liwan sa sadtong napasadsad sa gahum sang Balaan nga Kasulatan. Ini nga mga pulong nakaghampak sa sadsaran sang pagkagamhanan sang papa. Puno sila sang mga buhi nga palatukuran sang Reformasion.

Nakita ni Lutero ang katalagman sang pagbayaw sang mga teorea nga tawohanon sa ibabaw sang pulong sang Dios. Iya nga ginbatokan sa walay kahadluk ang pahito nga paligid sa pagkadili matinoohon sang mga tumuloon, kag batokan ang mga pilosopia kag teologia nga nakagapus sing malawig sa mga tawo. Iya nga ginsikway ang amo nga mga pagtolon-an nga dili lamang nga walay

kapuslanan kondi manuglaglag, kag tinguhaan sa pagpabalik ang painoino sang iya manugpamati gikan sa mga kaalam sang mga pilosopo kag mga teologo sa walay katubtuban nga kamatuuran ginbantala sang mga manalagna kag mga apostoles.

Hamili nga balita ang iya ginhatag sa mga mabinalak-on nga kinabon nga nagahangad sa iya mga pulong. Wala gid sang uno ang amo nga pagtolon-an mabatii sang ila mga idulungug. Ang malipayon nga balita sang gugma sang Manluluwas, ang paglaum sang kapatawaran kag paghidaet bangud sa iya manugtumbas nga dugo, nagpalipay sa ila mga tagiposoon, kag nagpabaskug sa sulud nila sing walay katubtuban nga paglaum. Didto sa Wittemberg ang kapawa ginpadabdab nga ang iya kasilaw magalambut sa katapusan sang duta, kag nga magadugang sa kasiga sa nagahilapit ang katapusan. [117]

Apang ang kapawa kag ang kadudulman dili mag-abyanay. Sa tunga sang kamatuuran kag kasaypanan yara ang dili mapunggan nga pagbatokay. Ang pagbayaw kag ang pagapin sa isa nagasumpong kag nagalupig sa isa. Ang aton Manluluwas sa iya kaugalingon nagsiling, “Wala ako magkari sa pagbutang sing paghidaet, kondi sang kampilan.” Mateo 10:34. Si Lutero nagsiling sa tapus sang pila ka tuig nga nasugoran ang reformasion: “Ang Dios wala nagatuytuy sa akon. Iya ako nga ginatulod, ginapadala Niya ako. Dili amo ako ang agalon sang akon kaugalingon. Nagahandum ako sa pagpahuway; apang ginabutang niya ako sa tunga sang kagamu kag rebolusion.”* Buut na sia karon ng pasudlon sa paindis-indis.

Ang Pagbaligya sang Indulgensia

Ang iglesia Romana nagbaligya sang bugay sang Dios. Ang latok sang manugbaylo sang kuarta (Mateo 21:12) ginpatindng sa luyo sang iya mga altar, kag ang mga kahanginan ginapuno sang tingug sang manugbakal kag manugbaligya. Sa idalum sang pangabay sa pagtipon sing kuarta nga igapatindug sang iglesia ni San Pedro sa Roma, ang mga indulgensia sa sala ginabaligya sa kadam-an sa gahum sang papa. Sa bili sang sala ang simbahan pagapatindugon nga palangamuyoan sa Dios.

*D'Aubigne, b. 5, cap. 2.

Si Titzel amo ang tulugyanan nga ginpili sa pagbaligya sang mga indulgensia sa Alemaniam. Sa walay kahuya iya nga ginsulitsulit ang labing daku nga kabutigan, kag magsugid sang mga makatilingala nga mga sugilanon sa pagdaya sa mga ignorante, mapinatipatihon kag babaylanon nga mga tawo.

[118] Kon sia ang magsulud sa isa ka banwa, may manugbalita nga nagauna sa iya nga nagasiling, “Ang bugay sang Dios kag sang balaan nga amay yara sa inyo gawang.* Kag ang mga tawo magabaton sa palamnyayaw kag butigon subung nga sia gid ang Dios nga nagkunsad gikan sa langit sa ila.

Ang makahuluya nga balaligyaan ginpatindug sa iglesia, kag si Titzel, nga nagasaka sa pulpito magabayaw sang indulgensia subung nga amo ang labing hamili nga hatag sang Dios. Nagasiling sia nga sa virtud sang iya sertifico sa pagpatawad, ang tanan nga sala nga bunt sang nakabakal nga himoon kunina pagapatawaron sa iya, kag nga “dili na kinahanglan ang paghinulsul.”* Labi pa sini, iya nga ginapasalig ang iya manugpalamati nga ang indulgensia may gahum sa pagluwas dili lamang sang mga buhi kondi pati pa sang mga minatay; nga sa kada tion ang kuarta maglagting sa idalum sang iya caja, ang kalag nga ginbaklan sina makuha sa purgatorio kag magasaka sa langit.

Bisan pa nga si Lutero matul-id gihapon nga Romano katoliko pinun-an sia sing kahadluk sa pasipala nga mga pulong sang manugbaligya sang indulgensia. Madamu sang manugpalamati sa iya ang nagbalakal sang sertifiko sang kapatawaran nga sa wala madugay nagkaladto sa ila pastor, kag igpanuad ang nagkalainlain nila nga sala, kag magpaabut sing kapatawaran, dili tungud kay ila ginbatyag ang ila mga sala kag nagahandum sa pagliwan sang ila pagkinabuhi, kondi tungud kay may indulgensia sila. Si Lutero nagdumili sa paghatag sa ila sing kapatawaran, kag paandaman sila nga tubtub nga indi sila maghinulsul kag magliwan sang ila kabuhi, inagakadula sila sa ila mga sala. Sa daku nga kalibug nagbalik sila sa kay Titzel kag magsumbong nga ang ila gintuaran wala magbaton sang ila sertifiko; kag ang iban nagpangisug sa pagpilit nga i-uli ang ila kuarta. Ang fraile pinun-an sing kaakig. Namulong sia sing labing

*D'Aubigne, b. 3, cap. 1

*D'Aubigne, lib. 3, cap. 1

makasiligni nga paghimalaut, nagpasugo nga himoon ang dabok sa plasa kag magsiling nga sia “nakabaton sing sugo gikan sa papa nga sunogon ang tanan nga mga erejes nga nagatinguha sa pagsumpong sa iya labing balaan nga indulgensia.”*

Si Lutero nagsulud na sa karon sa iya buluhaton subung nga isa ka mandaug sa kamatuuran. Ang iya tingug nabatian gikan sa pulpito, sa hanuut kag solemne nga pagpaaman. Iya nga ginpahayag sa atubangan sang mga tawo ang labing kalaakigan nga kinaugali sang sala, kag tudloan sila nga dili gid mahimo sa tawo ang pagbuhin okon paglikaw sa iya silot, bangud sa iya kaugalingon nga buhat. Wala na sing makaluwas sa makasasala gikan sa sala kondi ang pag-hinulsul sa Dios kag pagtoo sa kay Jesus. Ang bugay ni Kristo dili mabakal; hatag sia nga wala sing bayad. Iya nga ginlaygayan ang mga tawo sa dili pagbakal sing indulgensia, kondi magtamud sa pagtoo sa linansang nga Manunubus. Iya nga ginpanugid ang iya masakit nga mga inagihan sa walay pulus nga pagpangita sing kaluwasan bangud sa mga pagpaubus kag pagpenitensia, kag pabakuron ang iya manugpalamati nga bangud lamang sa dipagtamud sa iya kaugalingon kag pagtoo sa kay Jesus nga ang pghidaet kag kalipay makita niya.

[119]

Sang nagapadayon si Tetzal sa iya pagpamaligya kag binutig nga pag-angkon, si Lutero nagtapat sa pagpamatok pagid sing mabaskug sa sining kalautan. Nag-abut sa gilayon ang isa ka kahigayonan. Ang kastilyo nga iglesia sa Wittenberg may madamu nga mga relikias, nga sa isa ka balaan nga adlaw ginpakita sa mga tawo, kag ang bug-os nga kapatawaran sa mga sala ginahatag sa tanan nga makaduaw sa iglesia kag makapanuad. Tungud sini sa sini nga mga adlaw madamu nga mga tawo ang nagkaladto didto.

Ang Kasiaman kag lima ka Teses (Pahayag) ni Lutero

Ang isa sang labing importante sa sini nga hitabu, ang fiesta sang “Todos los Santos” nagapaabut. Sa iya besperas si Lutero nga nag-impon sa kadam-an nga nagapalakadto na sa simbahan, nagpapilit sa gawang sang simbahan sing isa ka papel nga may sulat nga kasiaman kag lima ka teses okon pahayag batok sa pagtolon-an sang indulgensia. Naghambal sia nga handa sia sa pag-apin sini nga

*Idem, cap. 4.

mga teses sa madason nga adlaw sa unibersidad, batok sa bisan kay sin-o nga may luyag sa pagpamatok sa Iya.

[120] Ang iya mga teses nagtawag sang itlalupangud sang tanan nga tawo sa ginharian. Ginbasa sila kag ginbasa, kag ginpanugid sa tanan nga lugar nga ila makadtoan. Daku nga kinagula ang natuga sa unibersidad kag sa bilog nga siudad. Sa sini nga pahayag ginpakita nga ang gahum sa pagpatawad sang sala, kag sa paglikaw sa iya mga silot, wala matugyan sa papa ni sa bisan kay sin-o nga tawo. Ini tanan nga pahitu kabutigan —patuga lamang sa pagtipon sing kuarta sa paghampang sa mga babaylanon nga mga tawo—pahito ni Satanas sa paglaglag sang mga kalag sang tanan nga magpanugyan sa iya mga kabutigan. Pinakita man sing maathag nga ang balita ni Kristo amo ang labing malahalona nga manggad sang iglesia, kag ang bugay sang Dios, nga ginapakita dira ginahatag sa walay bili sa tanan nga magpangita sa iya bangud sa paghinulsul kag pagtoo.

Ang mga Pagtilaw kag ang Pagpamatok

Bisan nga si Lutero ginadaldal sang Espiritu sang Dios sa pagpamuno sang iya buluhaton, dili niya mahimo ang pagpalakat sa iya sa wala sing mapait nga pagpakig-away. Ang mga pagpakahuya sa iya sang iya mga kaaway, ang dili igo nga pagpahayag sang iya mga katuyoan, kag ang ila dili matarung kag malaut nga pagpangan-inaw sang iya karakter, kag mga hinyo, nag-abut sa iya kasubung sa isa ka masulog nga baha; kag dili kay nag-agi lamang sila nga walay pinatubas. Nagbatyag sia sing pagsalig nga ang mga pangolo sang mga tawo, nga yara sa iglesia kag sa mga eskuelahan, magatingub sa iya sing malipayon sa iya mga pagtinguha sa pagliwan. Mga pulong sa pagpabaskug gikan sa sadtong yara sa mataas nga katungdanan nagpainit sa iya sing kalipay kag paglaum. Sa iya mga panghunahuna nakit-an niya ang isa ka mapawa nga adlaw nga nagapamanagbanag na sa iglesia. Apang ang mga pagpabaskug nagbaylo sa pagpakahuya kag paghimalaut.

Si Lutero nagkurug sang nagtamud sia sa iya kaugalingon —isa ka tawo nga magapamatok sa labing daku nga gahum sang duta. Kon kaisa nagapangduhaduha sia kon totoo bala nga ginamanduan sia sang Dios sa pagbalabag sa gahum sang iglesia. “Si sin-o ako,” ang sulat niya, “nga magabatok sa pagkahalangdon sang papa, nga sa iya

... ang mga hari sa duta kag ang bug-os nga kalibutan nagakurug?
 ... Wala sing isa nga nakahibalo kon ano ang gin-antus sang akon [121]
 tagiposoon sa sulud sining nahauna nga duha ka tuig, kag sa ano nga
 kaluya, — sa ano nga pagkawalay paglaum, ako mahulog.”* Apang
 wala sia pagbaya-i nga pagpaluyahon sing bug-os sa tagiposoon.
 Sang mawala sa iya ang pagbulig sang mga tawo. nagtamud sia
 sa Dios lamang, kag naton-an niya nga sarang sia makasandig sa
 himpit nga pagkaluwas sa butkon sang Makagagahum sa tanan.

Sa isa ka abyan sang reformasion nagsulat si Lutero: “Dili naton
 madangat ang paghangup sang Kasulatan bangud sa pagtoon okon sa
 pagpanumdum. Ang imo una nga katungdanan amo ang pagpamuno
 sa iya pangamuyo. Ig-ampo sa Dios nga igtugot Niya sa imo, ang
 Iya daku nga kalooy, ang matuud nga paghangup sang Iya mga
 pulong. Wala na sing liwan nga manugsaysay sang pulong sang Dios
 sang sa Autor sini nga pulong, tungud kay Sia sa Iya kaugalingon
 nagsiling, ‘Pagatudloan sila tanan sang Dios.’ Dili paglaumi ang
 bisan ano gikan sa imo pagpangabudlay, gikan sa imo kaugalingon
 nga ihibalo; salig ka sing bug-os sa Dios, kag sa mga pagmandu
 sang Iya Espiritu. Patiha ini sa pulong sang isa ka tawo nga may
 experiensia sini.”* Yari ang isa ka leksion nga may labing dakung
 kinahanglan sa sadtong mga nagabalatiag nga ang Dios nagtawag sa
 ila sa pagpahayag sa iban sang solemne nga kamatuuran sa sini nga
 panag-on. Ini nga kamatuuran magalugay sang kasuayon ni Satanas,
 kag sang mga tawo nga nagahigugma sa mga pinalatonlaton nga
 mga sugid nga pinahito ni Satanas. Sa mga pagpakigaway batok sa
 gahum sang malaut, may isa nga kinahanglan nga labi pa sa kusug
 sang painoino kag kaalam nga tawohanon.

Kon ang mga kaaway magdangup sa pamatasan kag pinalatonla-
 ton (tradision), okon sa mga hanibal kag gahum sang papa, si Lutero
 magasugata sa ila sang Biblia kag Biblia lamang. Diri ang mga
 katarungan nga dili nila masabat; busa ang mga ulipon sang mga
 pamatasan kag kababaylan naghandum sang iya dugo, subung sang
 paghandum sang mga Judio sang dugo ni Kristo. “Erejes sia.” ang [122]
 singgit sang mga ma binalak-on nga Romano. “Labing daku nga

* D’Aubigne, lib. 3, cap. 6.

* D’Aubigne, lib. 3, cap. 7.

budhi sa iglesia ang pagtugot sa sining labing katalagman nga erejes sa pagkabuhi sing isa pa ka oras. Patindugi gilayon sing bitayan.”*^{*}

Apang si Lutero wala mahulog nga tulukbon sa ila kaakig. Ang Dios may buluhaton pa nga iya pagahimoon, kag ang mga manug-tunda sa langit ginpadala sa pagluwas sa iya. Sa bisan diin lamang nagamalata ang handum sa pag-uswag nga espirituhanon. Sa bisan diin lamang may yara nga kagutum kag kauhaw sang katarungan nga wala makita sa halawig na nga mga panag-on. Ang mga mata sang mga tawo nga tinuytuyan sa mga tulumanon sang tawo kag dutan-on nga pagpanabang sing malawig nga mga dag-on, sa karon nagaliliso sa penetensia kag pagtoo sa kay Kristo kag sa Iya ginlansang.

Ginpasungka sa Roma

Ang paglapnag sini nga pagkabalaka nagpukaw pagid sang kahadluk sang mga gumalahum nga papanhon. Si Lutero nakabaton sing pagtawag sa pagsungka sa Roma, sa pagsabat sa sumbong sa pagka-erejes. Ang sugo nagpuno sa iya mga abyan sing kulba. Ila nahibaloan sing bug-os ang katalagman nga pagakadtoan niya sa sinang malaut nga siudad, nga nahubog na sang dugo sang mga martir ni Jesus. Xagpamalabag sila sa iya pagkadto sa Roma, kag nagpalangabay sila nga usisaon sia sa Alemaniam.

Ini nga pangabay sang olihi gintugut, kag ang tulugyanan sang papa ginpili sa pagpamati sang sumbong. Sa pulong nga ginhatag sang papa sa sini nga tulugyanan, ginasing nga si Lutero declarado na nga erejes. Ang tulugyanan ginsugo na lamang sa “paghatag sing paghukom kag sa pagpauntat sa iya sa gilayon.” Kon magapangaligon gihapon sia, kag ang tulugyanan dili makadakup sang iya gid lawas nga pakadenahan, may gahum sia sa “pagsubol sa iya sa bisan diin nga bahin sang Alemaniam; sa pagpagowa sa iya, sa paghimalaut sa iya, kag sa pagexkomulgar sadtong tanan nga nagasunod sa iya.”*^{*}

- [123] Sa sini nga panag-on. sang si Lutero nagakinahanglan sing labi
 [124] sang kaawa kag paglaygay sang isa ka matuud nga abyan. ang kaako
 [125] sang Dios nagpadala sa kay Melanchton sa Wittenberg. Lanubu sa panuigon, mahuluy-on kae but-anan, ang magulang nga juicio ni Melanchton, malapad nga kaalam. kag makabibihag nga pamnlong-

*D'Aubigne, lib. 3, cap. 9.

*Idem, lib. 4, cap. 9.

pulong. tingban sane kaput li kag katarungan sing karakter nagdaug sa iya sing pagdayaw kag pagpakamahal sang kalibutan. Ang kasi-law sane iya talento dili maglabaw sa iya pagkalolo sing pagginawi. Sa wala madugay nahimo sia nga hanuut nga disipolo sang balita. kag pinakasaligan nga abyan ni Lutero kag mahal nga bulig: ang kalolo. kag mahinalongon. kag katul-id nahimo nga manugtib-ong sang kabaskug kag kusug ni Lutero. Ini nga pagtingub sa buluhaton nagadugang sing kusug sa Reformasion, kag nangin-iligan sang labing daku nga pagpabaskug sa kay Lutero.

Ang Paghukum sa Augsburg

Ang Augsburg amo ang lugar nga gintangduan nga pagahukuman, kag ang Reformador naggowa kag maglakat pakadto didto. Dalagku nga mga kalahadlukan ang ginawili tungud sa iya. Ang mga pagpahadluk ginahimo sa dayag nga pagabanggaan kag pagapatvon sia sa iya dalanon, kag ang iya mga abyan nakilooy sa iya sa dili pagpadayon. Nagpakilooy pagani sila nga magbiya sia sa Wittenberg sing mga pila ka dag-on, kag magdangup sa sadtong mga maluyag magpasilong sa iya. Apang dili sia magbiya sa buluhaton nga ginbutangan sang Dios sa iya. Magapadayon sia sing matutum sa pagapin sang kamatuuran, wala sapayan sang unos nga nagawaswas sa iya.

Ang balita sang pag-abut ni Lutero sa Augsburg naghatag sing daku nga kalipay sa tulugyanan sang papa. Ang manuggamo nga erejes nga nagpamadmad sang italupangud sang bilog nga kalibutan sa karon daw yara na sa gahum sang Roma, kag ang tulugyanan nagtapat nga dili gid sia pagbuhian. Ang Reformador kinulang sa pagdala sing salvo-conducto. Ang iya mga abyan nagpilit sa iya sa dili pagpahayag sa atubangan sang tulugyanan kon wala sia, kag sila sa ila kaugalingon nagpatigayon sa pagkuha nga sa iya gikan sa emperador. Ang tulugyanan naghunahuna sa pagpilit sa kay Lutero, kon iya masarangan, sa pagpabawi, kag kon dili pagadal-on sia sa Roma, sa pagambit sang kapalaran ni Huss kag ni Jeronimo. Busa bangud sa iya mga tulugyanan gintinguhaan nila sa pagpilit si Lutero sa pagpakita sa wala sing salvo-conducto, nga itugyan lamang niya ang iya kaugalingon sa iya kalooy. Ini ginsikway sing malig-on sang Reformador. Wala sia magsungka, tubtub ugaling nga nakabaton sia

[126]

sing dokumento nga nagasumpa nga apinan sia sang emperador, sa atubangan sang tulugyanan sang papa.

Sa isa lamang ka pagpahagup, ang mga Romanista nag tapat sa pagdaug sa kay Lutero bangud sa pag-olo-olo sa iya. Ang tulugynan, sa iya pagpakigkita sa iya, nagpakig-abyan sa iya; apang ginpilit niya nga si Lutero magpanugyan sing bug-os sa gahum sang iglesia, kag itugyan ang tanan sa wala sing pamangkot kag kinamatarung. Wala gid niya matungkad ang karakter sang isa ka tawo nga iya pagaalimahon. Si Lutero sa pagsabat, nagpahayag sang iya pagtahud sa iglesia, sang iya handum sang kamatuuran, sang iya kahanda sa pagsabat sang tanan nga pamatok sa tanan nga iya gintudlo, kag sa paghatag sang iya mga pagtolon-an sa paghukum sang isa ka pinakapangolo nga unibersidad. Apang sa amo man nga dag-on nagapanuay sia batok sa paagi sang kardinal sa pagkinahanglan sa iya sa pagpanugyan sa wala sia mamatud-i nga sayup.

[127] Ang sabat lamang sa iya amo, “Bawi-a, bawi-a! Ang reformador nagpakita nga ang iya ginatindugan ginatukud sang Balaan nga Kasulatan, kag nagahambal sing malig-on nga dili niya masakway ang kamatuuran. Ang tulugyanan, tungud kay dili niya masabat ang mga katarungan ni Lutero, naglumus sa iya mga pagpakahuya, pagbuyayaw, pagdayawdayaw nga ginasamuan sing mga pulong gikan sa mga tradision kag mga hulubaton sang mga padres nga dili na pasaloton ang reformador sa paghambal. Sang iya ginapanan-aw nga kon ang ila pagkatipon pagdayonon sing subung, mangin walay kapuslanan, si Lutero sang olihi nakakuha sing pahanugot sa pagpahayag sang iya sabat sa sulat.

Sa ila madason nga pagkita, si Lutero nakapahayag sing labing maathag, malip-ot kag mabaskug nga pagpahayag sang iya mga hunahuna, nga ginatukud tanan sang mga pulong gikan sa Kasulatan. Ini nga sulat, sa tapus sia mabasa sing mabaskug, iya nga ginhatag sa kardinal, nga ini sia nagpilak sa iya sa higad sa daku nga paghimalaut, kag magsiling nga walay pulus kag makapagamo lamang nga mga pulong. Si Lutero, nga nagatindug sing bug-os, sa karon nagsugata sa bugalon nga kardinal sa iya kaugalingon nga tilindugan, — ang mga tradision kag ang mga pagtolon-an sang iglesia,— kag baliskaron sing bug-os ini nga mga tilindugan.

Sang makita sang kardinal nga ang mga katarungan ni Lutero dili masabat, nadulaan sia sing pagpugung sa kaugalingon, kag sa

kaakig nagsinggit: “Bawi-a! kon dili ipadala ko ikaw sa Roma, sa pagpahayag didto sa atubangan sang mga hukum nga tugyanan sa pag-usisa sa imo kasaba. Akon ikaw exkomulgahon pati ang imo mga sumulonod kag ang tanan nga magatan-aw sa imo sa bisan ano lamang nga dagon, kag subulon sila sa iglesia.” Kag sa katapusan nagsiling sia sa binugal kag maakigon nga tingug, “Bawi-a kon dili, dili na ikaw makabalik.”

Ang Reformador naggowa gilayon kaupod sang iya mga abyan, sa amo nga bagay nagpakita sia sing maathag nga dili magpaabut nga magpamawi sia. Ini dili amo ang tinutuyo sang kardinal. Nagtiatiaw sia sa iya kaugalingon nga sa iya pagpahug mapahadluk niya si Lutero kag mapapanugyan. Karon, nga biniyaan kaupod na lamang sang iya mga kabulig, nagpanghulonghulong sia gikan sa isa pakadto sa isa sa daku nga kahuya sa wala niya mahunahuna nga pagkahulog sang iya pahito.

Ang mga tinguha ni Lutero sa sini nga hitabu dili nanginwalay pinatubas. Ang madamu nga nagkatipon nakahigayon sa pagbagay-bagay sang duha ka tawo, kag sa paghukum sa ila kaugalingon sang espiritu nga ginpahayag nila, kag sang kabaskug kag katarung sang ila ginatindugan. Daw ano ka daku ang ginkalainan! Ang Reformador, bunayag. mainilubon. malig-on, nagatindug sa kusug sang Dios, nga may kamatuuran sa iya luyo; ang tulugyanan sang papa, nagapakadaku, malinabawlabawon, bugalon, kag walay katarungan, wala gid sing bisan isa ka taga gikan sa Kasulatan, apang nagasinggit lamang, “Bawi-a kon dili ipadala ka sa Roma nga pagasilutan.” [128]

Ang Pagpalagyo gikan sa Augsburg

Wala sapayan nga si Lutero may salvo-conducto, ang mga Romanista nagapuhon sa pagdakup kag pagbilanggo sa iya. Ang iya mga abyan nagpilit sa iya tungud kay wala man lamang pulus ang iya pagpabilin sing malawig, nga magbalik sia gilayon sa Wittenberg, kag ang labing daku nga paghalong himoon lamang agud sa pagtagu sang ila mga hunahuna. Suno sini naghaling sia sa Augsburg sa wala pa ang pamanagbanag nga nagasakay sa kabayo, nga ginaupdan lamang sang manugtuytuy nga ginhatag sa iya sang gumalahum. Kaupod sang madamu nga katalagman nga nagauna sa iya nagpadayon sia sing hipus sa iya dalanon sa madulum kag malinong nga

dalan sang banwa. Ang mga kaaway, nga nagapululaw kag mga mapintas, nagapuhon sa paglaglag sa iya. Makabuhi ayhan sia sa siod nga ginaman sa iya? Yadto amo ang mga tion sa kahadluk kag hanuut nga pangamuyo. Nadangat niya ang diutay nga gawang sang banwa. Nagbukas tungud sa iya, kag kaupod sang iya tuytuy nakagowa sia sa wala sing sablag. Sing makaisa liwan nga naluwas sa gowa sang banwa, ang manugpalagyo nagadali sa ila paglakat, kag sa wala pa mahibalo-i sang tulugyanan ang pagpalagyo ni Lutero, malayo na sia sa iya manughingabut. Si Satanas kag ang iya mga tulugyanan dinaug. Ang tawo nga ila ginahunahuna nga yara sa ila na gahum, nakapalagyo subung sa isa ka pispis sa siod sang mangangayam.

[129] Sang ila mahibaloan ang pagpalagyo ni Lutero, ang tulugyanan pinun-an sing daku nga katingala kag kaakig. Nagpaabut sia sa pagbaton sing daku nga dungug unta tungud sa iya kaalam kag kalig-on sa iya pag-alima sa sining manughatag sing gamu sa iglesia; apang ang iya paglaum nawala. Pinahayag niya ang iya kaakig sa iya sulat sa kay Federiko, nga principe sa Sajonia, nga nagasikway sing mapait sa kay Lutero kag kinahanglanon nga ipadala ni Federiko ang Reformador sa Roma kon dili subulon sia gikan sa Sajonia.

Sa pag-apin. si Lutero nagpilit nga ang tulugyanan okon ang papa magpakita sa iya sang iya mga sayup gikan sa Kasulatan, kag igtug-an ang iya kaugalingon sa labing solemne nga iya sikwayon ang iya mga pagtolon-an kon ila mapahayag nga nagasumpong sa pulong sang Dios. Kag ginpaliayag niya ang iya pagpasalamat sa Dios nga naisipan sia nga takus sa pag-antus bangud sa among balaan nga buluhaton.

Pakig-abyan sa kay Principe Federiko

Ang principe tubtub niyan, may diutay lamang nga kaalam sang liniwan nga pagtolon-an, apang pinabatyag sia sing madalum sang katadlong, kabaskug kag kaathag sang mga pulong' ni Lutero, kag tubtub nga ang Reformador mapamatud-an nga sayup si Federiko nagtapat sa pagtindug sa pag-apin sa iya. Sa balus sa pangayo sang tulugyanan nagsulat sia: ““Tungud kay si doktor Martin nakapahayag sa atubangan nimo sa Augsburg, magpakabusug ka na. Wala kami magpaabut nga imo sia tinguhaan sa pagpanugyan sa wala mo anay

sia mapakilala nga sayup sia. Wala sing isa ka mangin-alamon nga tawo sa amon ginharian nga nakasugid sa akon nga ang pagtolon-an ni Martin mga dili pagtoo, anti-Kristiano, okon enerejia.’ Ang principe nagdumili pagid sa pagpadala sa kay Lutero sa Roma, okon sa pagsubol sa iya gikan sa iya duta.”*

Nakit-an sang principe nga subung nga isa ka profesor sa unibersidad si Lutero labi ka mainuswagon. Isa pa lamang ka tuig nga ginapapilit ni Lutero ang mga teses (pahayag) sa gawang sang iglesia sa fiesta sang todos los santos. Ang Roma nadulaan sing sumilimba kag mga halad, apang ang ila mga duug pinun-an sang iban nga klase, nga sa karon nagakaladto sa Wittenberg, dili kay mga dumuloong sa pagsimba sa iya mga relikias, kondi mga estudiante sa pagpuno sang iya mga hulut sa pagkuba sing kaalam. Ang mga sinulat ni Lutero nakapadabdab sa bisnn diin lamang sing bag-o nga kabalalca sa Balaan nga Kasulatan, kag dili lamang gikan sa tanan nga bahin sang Alemaniam, kondi gikan sa iban nga kadautaan, ang mga tumuloon nagaginutok sa iya unibersidad. Ang mga pamatanon nga mga lalaki, nga nagkaladto sa pagduaw sing nahauna sa Wittenberg, “nagbalavaw sail ila mga kamut sa lanprit, kag dayawon ang Dios bangud sa iya pagtugot sang kapawa sang kamatuuran sa pagdilag gikan sa sini nga siudad. subung sang Sion sa dumaan nga dag-on, kag gikan didto naglapnag tubtub sa labing malayo nga mga kadutaan.”

[130]

Ang paglapnag sang Pagtolon-an sang Reformation

Ang mga sinulat sang reformador kag ang iya mga pagtolon-an nagalapnag sa kada nasyon sa ginharian nga Kristohanon. Ang buluhaton naglapnag sa Suiza kag sa Holanda. Ang mga hinuad sa iya mga sinulat nakakita sing dalan pakadto sa Francia kag sa Espana. Sa Inglatera ang iya mga pagtolon-an ginbaton subung nga pulong sang kabuhi. Sa Belgika kag sa Italia nagdangat. man ang kamatuuran. Linibolibo ang nagmalata gikan sa nagakamatay nga painoino sa kalipay kag paglaum sa kabuhi sa pagtoo.

Sa pagpangayo sing tabang sa emperador kag sa mga dungganon sa Alemaniam tungud sa pagliwan sang mga Kristohanon, si Lutero

*D’Aubigne, lib. 4, cap. 10.

nagsulat nahanungud sa papa: “Makakulugmat nga butang ang magtan-aw sa tawo nga nagatawag sa iya kaugalingon nga Salili ni Kristo, apang nagapakita sang pagkahalangdon nga dili matupungan sang bisan sin-o nga emperador. Kaangay bala ini nga tawo sa imol nga Jesus, okon sa mainilubon nga Pedro? Sia ang siling nila, ang ginoo sini nga kalibutan! Apang si Kristo, nga ginapakasalilihan sini nga tawo, nagsi ling, ‘Ang akon ginharian dili sa sini nga kalibutan.’ Magalabi bala ang ginharian sini nga salili sa Iya sang iya ginpakasalilihan?”*

[131] Ini amo ang iya sulat nahanungud sang mga unibersidad: “Tama gid ang akon kahadluk nga ang mga unibersidad ma himo nga mga dalagku nga ganhaan sang inpierno, luwas lamang kon magpakapisan sila sa pagpangabudlay sa pagsaysay sang mga Balaan nga Kasulatan, kag itanum sila sa tagiposoon sang mga pamatan-on. Magalaygay ako sa bisan kay sin-o nga dili nila pag-ibutang ang ila anak sa diin ang mga Kasulatan wala nagahari sing labaw. Ang tagsatagsa ka tinukud sa diin ang tawo nagagamit sing dayon sang pulong sang Dios, magaabut sa kaduluntan.”*

Ini nga pagpatabang ginpalibut sing madali sa bug os nga Alemania, kag nakagbayaw sing mabaskug nga influenza sa mga tawo. Ang bug-os nga nasion linugay, kag kadam-an ang nagbalangon sa pagpanikad sa palibut sang bandera sang pagliwan. Ang mga kaaway ni Lutero, nga nagadabdab sa handum sa pagtimalus, nagpamilit sa papa sa paghimo sing tapat nga sugo batok sa iya. Ginsugo nga ang iya mga pagtolon-an paghimalauton sa gilayon. Kan-uman ka mga adlaw ang gintugut sa Reformador kag sa iya mga sumulonod sa pagbawi, sa tapus sini, kon indi gihapon sila, pagaexkomulgahon sila nga tanan.

Ang Pagexkomulgar

Ina amo ang makangilidlis nga kapiotan sa Reformasion. Sa madamu nga mga siglos ang sentensia sang Roma sa pag-exkomulgar nagahatag sing kahadluk sa labing makagagahum nga monarka; pinun-an niya ang mga maisug nga mga ginharian sing pagkailo kag pagkahublas. Yadtong mga mahulogan sang iya paghimalaut,

*D’Aubigne, lib. 6, cap. 3.

*D’Aubigne, lib. 6, cap. 3.

ginakabig sa bug-os nga nasion nga kalahadlukan kag katalagman; ginabulag sila sa pagpakighisayo sa ila masigkatawo, kag kabigon nga mga tulisan, mga alayamon kag palatyon.

Si Lutero wala mabulag sa bagyo nga daw sa mahampak na sa iya; apang nagtindug sia sing malig-on, nga nagasalig sa kay Kristo nga mangin-ya kabaskug kag taming. Upod sang pagtoo kag kabaskug sang isa ka martir sia nagsulat. “Kon ano ang daw matabu wala ako makahibalo, ni nagatinguha ako sa paghibalo ... Patup-a ang iya hampak sa bisan diin lamang, wala gid ako sing kahadluk. Wala gid nga maglabi sang sa pagkahulog sang isa ka dahon, sa dili kabubut-on sang aton Amay. Daw ano pagid ka daku ang iya pagtatap sa aton! Diutay lamang nga butang ina ang magpanginmatay tungud sa Pulong, tungud kay ang Pulong nga nanginunod sa Iya kaugalingon namatay. Kon mamatay kita upod sa Iya, magakabuhi kita upod sa Iya; kag sa aton pag-agi sa iya mga gin-agihan, mangin didto kita sa diin na Sia kag magakabuhi upod sa Iya sing dayon.”*

[132]

Sang mag-abut ang sugo sang papa sa kay Lutero, sia nagsiling: “Ginatamay ko kag ginasumpong ina, subung nga mapasipalahon, butigon ... Si Kristo sa Iya kaugalingon ang ginahimalaut diri ... nagakalipay ako sa pag-antus sang amo nga kasakitan tungud sa kaayohan sang buluhaton. Karon nagabatyang na ako sing daku nga kahilway sa tagiposoon; tungud kay sa katapusan ako nakahibalo nga ang papa amo ang anti-Kristo, kag nga ang iya trono trono ni Satanas sa iya kaugalingon.”*

Apang bisan pa ang sugo sang Roma dili kay wala pinatubas. Ang bilangoan, ang silot, ang kampilan amo ang mga hinganiban sa pagpatuman. Ang mga maluya kag ang mga babaylanon nagakulug sa atubangan sang sugo sang papa; kag sang may yara nga daku nga kahanuklog sa kay Lutero, madamu ang nagabalatyag nga mahal ang kabuhi nga pag-ihalad sa buluhaton sa pagliwan. Ang tanan daw nagapahayag nga ang buluhaton sang reformador madali na lang mata pus.

Apang ang pagtapat ni Lutero sa pagbulag sing dayon sa iglesia dili masiling nga wala niya maagum ang mapait nga pagsumpong

*D'Aubigne, lib. 6, cap. 3.

*D'Aubigne, lib. 6, cap. 9.

[133] batok sa iya kaugalingon. Sa sini nga dag-on amo kag magsulat sia: “Ginabatyag ko sing labi sa kada adlaw kon daw ano ka iwat ang pagbiya sang mga duhaduha nga nainum sang isa kutub pa sa iya pagkabata. O, isa ka ano nga kasakit ang iya mahatag sa akon, bisan nga yara ang Kasulatan sa luyo nakon, sa pagpakamatarung sa akon kaugalingon nga magpangahas ako sa pagtindug nga isa lamang batok sa papa, kag bayawon sia nga anti-kristo! Ano lang nga kangitngitan ang wala maagihi sang akon tagiposoon! Kapid-an ko lamang ipamangkot sa akon kaugalingon nga may kapait inang pakiana nga madali sa mga bibig sang Romano Katoliko: ‘Ikaw lamang ang maalam? Sayup bala ang tanan luwas sa imo? Daw ano abi, nga, sa katapusan, ikaw amo ang sayup, kag nagaka-umid sa imo kasaypanan ang madamu nga mga kalag, nga niyan magamang-inmalaut sing dayon?’ Ini amo ang akon pagpakig-away batok sa akon kaugalingon kag sa kay Satanas, tubtub nga si Kristo, sa Iya dili masinalaypon nga pulong, nagpabakud sang akon tagiposoon batok sa sini nga mga pangduhaduha.”*

Ang papa nagpahadluk sa kay Lutero nga paga-exkomulgahon sia kon dili sia magpamawi, kag ang amo nga pahadluk sa karon natuman. Ang isa ka bag-o nga sugo naggowa, nga nagahambal sang katapusan nga pagbulag ni Lutero sa iglesia Romana, nga nagasikway sa iya subung nga pinakamalaut sang Langit, lakip ang tanan nga magabaton sang iya pagtolon-an. Ang labing daku nga paindis-indis nasudlan na sing bug-os.

[134] Ang mga pamatok amo ang kapalaran sang tanan nga ginagamit sang Dios sa pagpahayag sang kamatuuran nga nagakaigo sing pinasahi sa ila panag-on. May yara nga pinasahi nga kamatuuran sa mga adlaw ni Lutero,—isa ka kamatuuran nga pinasahi sa sadtong importante nga panag-on; may yara man nga pinasahi nga kamatuuran nga sa iglesia sa sini nga adlaw. Yadtong nagahimo sang tanan nga butang suno sa paglaygay sang Iya kabubut-on, nahamuut sa pagbutang sa tawo sa idalum sang nagkalainlain nga mga hitabu, kag hatagan sila sing mga katungdanan nga pinasahi sa panag-on nga ila ginakabuhian, kag sa kahimtangan nga ginbutangan sa ila. Kon ila nga pagpakamahalon ang kapawa nga ginhatag sa ila, ang malapad nga palanan-awon sang kamatuuran mabuksan sa atubangan nila.

*Martyn, “Life and Times of Luther,” pp. 372, 373.

Apang ang kamatuuran wala ginahanduma sang kalabanan sa karon kaangay sang sa sadtong mga sumulonod sang papa nga nagbatok sa kay Lutero. May yara nga amo man nga kaduyugan sa pagbaton sang mga teorea kag mga tradision sang mga tawo sa baylo sang sa mga pulong sang Dos kaangay sa sadtong una nga mga dagon. Yadtong magapalahayag sang kamatuuran sa karon nga mga adlaw dili magpaabut nga sila pagabatonon upod sang labing daku nga kahamuut sang sadtong mga una nga mga reformador. Ang labing daku nga pagsumponganyay sa tunga sang kamatuuran kag kasaypanan, sa tunga ni Kristo kag ni Satanas, magadugang pagid ang iya kapiot sang nagaabut ang pagtakup sang istoria sang kalibutan.

Si Jesus nagasiling sa iya mga pinadala: “Kon kamo iya sang kalibutan, ang kalibutan magahigugma sang iya; apang kay kamo indi iya sang kalibutan, kondi pinili ko kamo sa kalibutan, tungud sini ang kalibutan magadumut sa inyo. Magpanumdum kamo sang pulong, nga akon ginsiling sa inyo: Ang ulipon dili labi sa iya Ginoo. Kon ginhingabut ako nila. pagahingabutn man nila kamo; kon sila nagbantav sang akon pulong, ang inyo pagbantayan man nila.” Juan 15:19, 20. Kag sa isa ka luyo ang Ginoo naghambal sing maathag: “Kailo kamo, kon ang tanan nga mga tawo maghambal sing maayo sa inyo! Kay amo man ining ginhimo sang ila mga ginikanan sa mga butig nga manalagna.” Lukas 6:26. Ang Espiritu sang kalibutan wala na nagakasinanto sa espiritu ni Kristo sa karon subung sang sa sadtong una nga mga dag-on; kay yadtong mga nagbantala sang pulong sang Dios sa iya kaput li pagabatonon upod sang dili daku nga kahamuut sa karon subung sang sa sadtong una. Ang dagway sang sumpong sa kamatuuran magabaylo, ang kaawayon magabuhin ang iya pagkadayag tungud kay magalabi pagid sia sa ka lalang; apang ang amo man nga dumut magapadayon, kag magapahayag sang nagahingapus ang panag-on.

[135]

8: Si Lutero sa Atubangan sang Dieta

Ang isa ka bag-o nga emperador, Carlos Quinto, nagsaka sa trono sa Alemanya, kag ang mga emisario sang Roma nagdalidali sa paghatag sang ila pagpangibulahan, kag pabuyokon sia sa paggamit sang iya gahum batok sa Reformasyon. Sa isa ka luyo, ang principe sang Sajonia, nga sa iya nautang ni Carlos ang labing daku nga kapalaran sang iya korona nagpakilooy sa iya sa dili paghimo sing bisan ano nga tikang batok sa kay Lutero tubtub nga mapamatian sia sa atubangan sang nagkatipon nga mga mangin-alamon, matinoohon kag dili mainapinon nga mga hukum.*

Ang itlalupangud sang pihak kag pihak sa karon natudlo sa pagkatipon sang mga gumalahum sa Alemanya nga nagkatipon sa Worms sa gilayon nga nakasaka si Carlos sa iya lingkoran. May vara nga importante nga mga asunto politikal kag kalawilian nga pagapamatian sining nagkatipon sa tanan nga bahin sang ginharian; sing nahauna ang mga principe sa Alemanya magapakigkita sa ila pamatan-on nga monarka sa konsilyo. Sa tanan nga bahin sang imperio nagikan ang mga dungganon sang iglesia kag sang estado. Ang mga kaginoohan sa banwa, kag mga matinaastaason, makagagahum kag mga mai-*

[136]

mon sang ila pinanubli nga katarungan; halangdon nga mga eclesiastico, ang mga puno sing kabaskug tungud sa ila pagkataas, kag gahum; ang mga soldado sang ginharian kag ang ila mga lupit sa hinganiban nga mga bantay; kag ang mga mangangatubang gikan sa iban kag malayo nga mga duta,—tanan nagtilipon sa Worms. Apang sa sining labing daku nga pagkatipon ang halambalanon nga nagpukaw sang labing madalum nga kabalaka, amo ang kasaba sang Reformador sa Sajonia.

Si Carlos nagpaaman anay sa principe nga pagdal-on si Lutero upod niya sa dieta, pasaligon sia sang iya pagbantay kag saaran sing

*D'Aubigne, lib. 6, cap. 11.

* (Nota) Dieta—Kalawasan sang mga hukum, hari kag mga duugganou nga nagkatipon sa hukmanan.

hilway nga pagbais batok sa isa ka tawo nga takus. sang kasaba nga ginaagawan. Si Lutero nahabalaka sa pagpakita sa atubangan sang emperador. Si Aleandro. ang tulugyanan sang papa nga amo ang gintugyanan sing pinasahi sini nga kasaba nakakita nga ang patubas magalaglag sang buluhaton sang papa. Busa, sa labing madali nga bagay, naghatag sia sing mabaskug nga katarungan sa kay Carlos sa dili pagpaatubang sa kay Lutero sa Worms.

Sa sini nga dag-on ang sugo nga nagahambal sang pagexkomulgar sa kay Lutero nabantala na; kag ini, upod sang katarungan sang tulugyanan. nagbuyok sa emperador sa pagpasugot Nagsulat sia sa principe nga kon si Lutero dili magbawi magapahimuyong na lang sia sa Wittenberg.

Sang wala pa sia maayawi sining iya pagdaug, si Aleandro nagtinguha sa tanan nga gahum kag kalala nga iya madangatan sa pagkuha sang pulong sa paghimalaut sa kay Lutero. Sang dinaug sia sang olihi sang tama nga pamilit sang tulugyanan, si Carlos nagsugo sa iya sa pagpahayag sang iya kasaba sa Dieta.

Ang Pinamulong ni Aleandro

“Yadto isa ka bugal nga adlaw sa tulugyanan. Ang pagkatipon isa ka daku; ang kasaba labi pagid ka daku. Si Aleandro maga-ampo tungud sa Roma ... May hias sia sa pagpamulongpulong, kag nagtindug sia sa pagkahalangdon sini nga hitabu. Ang kaako nagtangdu nga ang Roma magapahayag kag magaampo bangud sa iya labing takus nga manughambal sa atubangan sang labing daku nga hukmanan, sa wala pa sia mahimalaut.”*

[137]

Ang pinamulong sang tulugyanan nagpabatyag sing madalum sa dieta. Walay Lutero nga nakatambong, upod sang maathag kag makabibihag nga kamatuuran sang Pulong sang Dios, sa pagdaug sang bantug nga mangangatubang sang papa. Wala sing buhat nga nahimo sa pag-apin sa reformador. Apang ang daw nagapahayag nga pagdaug tanda sang pagkapukan. Sumugod niyan ang pagbagay sang kamatuuran kag sang kabutigan makita sing labi ka athag. Dili nagid sumugod sadto nga adlaw makatindug ang Roma sing malig-on subung sang iya pagtindug anay.

*Wylie, lib. 6, cap. 4.

Sang ang kalabanan nga kabahin sang Dieta walay pang-duhaduha sa pagtugyan sa kay Lutero sa pagtimalus sang Roma, madamu sa ila ang nakakita kag nagahanusbu sang nagapadayon nga kalautan sa iglesia, kag nagahalandum sa pagdula sang mga abuso nga ginaantus sang mga tawo nga Alemanihanon sa patubas sang kaduluntan kag kadaluk sang mga pangulo sang iglesia. Ang tulugyanan nakagpahayag sang gahum sang papa sa labing maayo nga kapawa. Karon ang Ginoo nagpanghikut sa isa ka kabahin sang dieta sa paghatag sing matuud nga larawan nga ginapatubas sang kapintas sang papa. Kaupod sang dungganon nga pagkalig-on, si Duke Gregorio sa Sajonia nagtindug sa sinang halangdon nga katiponan, kag ipamatuud sa makahaladluk nga pagkatoo pug mga daya kag mga kalangilaran sang mga papa kag ang ila makahalangawa nga mga patubas.

Ang labi kag mabaskug nga paghimalaut sang mga buhat sang papa wala mapahayag kunta ni Lutero sa iya kaugalingon; kag ang kamatuuran nga ang naghambal isa ka mapait nga kaaway sang reformador, naghatag sing labing daku nga influenza sa iya mga pulong.

[138] Kon abi nabuksan ang mga mata sang nagkatipon, ila kunta nakita ang mga manugtunda sang Dios sa tunga nila, nga nagapalapus sang kasilaw sang kapawa sa kadudulman sang kasaypanan, kag nagabukas sang mga painoino kag mga tagiposoon sa pagbaton sang kamatuuran. Bangud sa gahum sang Dios sang kamatuuran kag kaalam nga nagagahum bisan pa sa mga kaaway sang reformasion, nga naaman ang dalan para sa labing daku nga buluhaton nga madali na lamang matapus. Si Martin Lutero wala makatambong; apang ang tingug sang Isa nga labing daku pa sa kay Lutero nabatian sa katiponan.

Ang Panlakatan pa Worms

Ang konsilyo sa karon nagpilit na sang pagpahayag sang Reformador sa atubangan nila. Walay sapayan sang mga pag-ampo, mga pagpanuay, kag mga pagpahadluk ni Aleandro. sang olihi ang emperador nagpasugut. kag si Lutero ginpatawag: sa pag-atubang sa Dieta. Kaupod sang pagpatawag ginpadal-an sia sing salvo-conducto nga nagapasalig sang iya pagbalik sa wala sing katalagman

sa iya lugar. Ini ginlala sa Wittenberg sang isa ka manugbalita, nga ginsugo sa pag-upod sa iya sa Worms.

Dili kay si Lutero lamang ang magahimo sining katalagman nga panlakatan. Luwas pa sang sologoon sang emperador. tatlo sang iya mga mabakud nga mga abyan ang nagtapat sa pag-upod sa iya. Si Melanchton nagahandum sing hanuut sa pag-impon sa iya. Ang iya tagiposoon nahiusa sa iya ni Lutero kag naghandum sia sa pagsunod sa iya. kon kinahanglan gid bisan pa sa bilanggoan okon sa kamatayon. Apang ang iya pag-ampo wala pagtuguti. Pananglitan si Lutero mamatay ang paglaum sang reformasion magabilog sa iya nga kabulig. Ang siling sang Reformador sang iya pagbulag sa kay Melanchton: “Kon dili ako makabalik. kag ang akon kaaway magpatay sa akon, padayon ka sa pagpanudlo. kag magtindug ka sing malig-On sa kamatuuran. Pangabudlay ka sa ilis nakon.”

Sa Atubangan sang Dieta

Sang iya pagdangat sa Worms, isa ka daku nga kadam-an ang nagdinagoso sa ganhaan sa pagbaton sa iya. Bisin pa ang emperador wala makabaton sini nga kadamoon sang tawo.

Ang mga sumulonod sang papa dili magpati nga si Lutero mag-apangahas sa pagpahayag sa Worms, kag ang iya pagabut nagpuno sa ila sing kahangawa. Ang emperador sa gilayon nagpatawag sang iya mga consejales sa pagtapat kon ano ang ila pagahimcon. Ang isa sang mga obispo, ang labing panatiko nga sumulonod gid sa papa, nagsiling: “Nahambalan 11a naton sing malawig ini nga butang. Dulaa sa imo pagkahalangdon gilayon ini nga tawo. Wala bala ni Sigismundo igpasunog si Huss? Wala kami katungdanan sa paghatag okon sa pagtahud sang salvo-conducto sang isa ka erejes.” “Indi,” ang siling sang emperador; “tumanon namon ang ainon saad.”* Busa gintapatan nga pamatian ang reformador.

[139]

Sa madason nga adlaw si Lutero ginpatawag sa pagtambong sa Dieta. Ang isa ka opisial sang ginharian ginpili sa pag-upod sa iya sa hulut sang nagkatipon; apang bisan pa iniwatan sia sa pagdangat sa sadto nga lugar. Ang kada dalan nagaganutok sing mga tawo nga tumalan-aw nga may daku gid nga handum sa pagtan-aw sa monje nga nagkahas sa pagbat— sa kagamhanan sang papa.

*D'Aubigne, lib. 7, cap. 8.

[140]

Sang olihi si Lutero nagtindug sa atubangan sang konsilyo. Ang emperador nagpungko sa trono. Ginalibutan sia sang labing halangdon nga mga tawo sa emperio. Wala gid sing tawo sang una nga nagtindug sa atubangan sang labing kalahadlukan nga katilingban nga nagsubung sining kay Martin Lutero sa pagsabat tungud sa iya pagtoo. “Ini nga pagpahayag sa iya kaugalingon amo ang tanda sa pagdaug sa ibabaw sang papanhon. Ang papa naghimalaut sa tawo, kag nagatindug na sia karon sa atubangan sang hukmanan, nga tungud sini nga buhat, ang hukmanan nagbutang sang iya kaugalingon sa ibabaw sang papa. Ang papa nagbutang sa iya sa idalum sang pagdumili, kag bulagon sia sa tanan nga katilingban sang mga tawo; apang ginpatawag sa isa ka talahuron nga pulong, kag ginbaton sa atubangan sang labing daku nga katiponan sa kalibutan. Ang papa naghimalaut sa iya sa paghipus sing dayon, kag handa na sia karon maghambal sa atubangan sang linibolibo nga mga mabinalak-on nga manugpamati nga nagkatipon gikan sa labing malayo nga mga bahin sang ginharian nga Kristohanon. Ang isa ka daku nga rebuk nahimo bangud sa kay Lutero. Ang Roma nagapanaug na gikan sa iya trono, kag ang tingug sang isa ka monje amo ang nabangdanan sini nga pagpakaubus.*

Si Lutero gindala sa lugar nga yara gid sa atubangan sang trono sang emperador. Ang isa ka daku nga kalinong nahulog sa nagkatipon. Niyan ang opisial sang ginharian nagtindug, kag sang sia tumudlo sa mga sinulat ni Lutero, nagpilit nga ang Reformador magsabat lamang sang duha ka pakiana,—matud-on bala niya nga iya ini sila, kag kon nagahunahuna bala sia sa pagbawi kag pagsikway sang mga hunahuna nga iya ginadala. Ang titulo sang tolon-an ginbasa, si Lutero nagsabat nga sa nahauna nga pakiana ginamatuud niya nga ang amo nga mga tolon-an iya. “Sa ikaduha,” ang siling niya, “sang iya ginatan-aw nga ini isa ka pakiana nga nahanungud sa pagtoo kag kaluwasan sang mga kalag, kag sa iya ang pulong sang Dios, ang labing daku kag labing hamili nga manggad sa langit kag sa duta, nasakup, magahimo ako sing dili mainalamon kon akon sabton sa wala sing pagpanghunahuna. Ayhan akon matud-on sing kulang sang sa ginakinahanglan, okon sing kapin man sang sa kamatuuran nga kinahanglan, kag sa sini nga buhat makasala ako batok

*D’Aubigne, lib. 7, cap. 8.

sa ginasilang ni Kristo: “Apang bisan sin-o nga magpanghiwala sa akon sa atubangan sang mga tawo, igapanghiwala ko man sia sa atubangan sang akon Amay, nga ara sa mga langit.” Mateo 10:33. Tungud sa sini nga katarungan ginaampo ko sa imo halangdon nga emperador, kaupod sang tanan nga pagpaubus, nga imo ako tugutan sing dag-on, agud nga masabat ko sa wala sing pagpakasala batok sa Pulong sang Dios.”*

Sang madason nga adlaw magapahayag sia sa paghatag sang iya katapusan nga sabat. Sa isa ka tion ang iya tagiposoon nagbug-at sa sulud sang iya ginapanghunahuna ang mga gahum nga gintingub batok sa kamatuuran. Ang iya pagtoo nagbuhin angkahadluk kag ang pagkurug nag-abut sa iya, kag ang kulba nagtabon sa iya. Ang mga katalagman nagadamu sa atubangan niya; ang iya mga kaaway daw sa magadaug, kag ang gahum sang kadudulman magalabaw. Ang gal-um nagtipon sa palibut niya, kag daw sa magapabulag sa iya gikan sa Dios. Naghandum sia sing pagkalig-on nga ang Ginoo sang kasoldadosan manginkaupod niya. Sa kahanusbu sang espiritu ginhaboy niya ang iya kaugalingon kag maghapa sa duta, kag paawason yadtong mga nagabuung sa tagiposoon nga panangison, nga wala sing iban kondi ang Dios lamang nga nakahangup sing bug-os.

[141]

“O makagagahum kag walay katubtuban nga Dios,” ang ampo niya, “daw ano ka kalahadlukan ini nga kalibutan! Tamda karon, nagabuka sia sang iya baba sa paglamon sa akon, kag may diutay gid lamang ako nga pagsalig sa Imo ... kon yara lamang sa kusug sini nga kalibutan nakon ginbutang ang akon pagsalig natapus 11a ang tanan ... Ang katapusan ko nga oras nag-abut, ang paghimalaut sa akon namitlang na. ... O Dios, buligi ako batok sa tanan nga kaalam sini nga kalibutan. Himo-a ini, ... Ikaw lamang; ... tungud kay ini dili akon buluhaton, kondi Imo. Wala-ako sing pagahimoon diri, wala sing pagapakigbaisan sa sining labing kadalagkuan sang kalibutan. ... Apang ang buluhaton imo ... kag ini isa ka matarung kag walay katubtuban nga buluhaton. O, Ginoo, buligi ako! Matutum kag wala nagabaylo nga Dios, wala ko ginabutang sa bisan kay sin-o nga tawo ang akon pagsalig ... ang tanan nga iya sang tawo walay kalig-onan; ang tanan nga nagagikan sa tawo ginkabus ... Ikaw

*D'Aubigne, lib. 7, cap. 8.

ang nagpili sa akon sa sini nga buluhaton ... Tindug ka sa luyo ko, tungud sa Imo hinigugma nga Anak nga si Jesuskristo, nga amo ang akon palalipdan, akon taming kag kuta nga maligon.”*

[142] Ang labing maalam nga Makaako nagtugut sa kay Lutero sa pagkilala sang iya katalagman, agud nga dili sia magpanalig sa iya kaugalingon nga kusug, kag magdaso- daso sa iya katalagman. Apang dili kay kahadluk yadto sa mga butang nga iya pagaantuson, kahadluk sa pagsakit okon sang kamatayon, nga daw sa madali na lang mahulog sa iya, ang naglumus sa iya sing kakugmat. Nakaabut na sia sa kapiotan, kag binatyag niya ang iya dili pagkatakus sa pag-sugata sa iya. Bangud sa iya kaluya ang buluhaton sang kamatuuran magaantus sing kapierdehan. Dili tungud sa iya kaugalingon nga kaluwasan, kondi agud ang magdaug ang balita nga nakigdumug sia sa Dios. Sa iya bug-os nga pagkaluya ang iya pagtoo naunay sa kay Kristo, ang labing makusug nga Manluluwas. Ginpabaskug sia sa pagsalig nga dili sia magpahayag nga isa lamang sa atubangan sang konsilyo. Ang paghidaet nagbalik sa iya kalag, kag nagkalipay nga sia gintugutan sa pagbayaw sang pulong sang Dios sa atubangan sang mga gumalahum sang nasion.

Sang gindapit sia liwan pakadto sa atubangan sang dieta, sa iya nawong wala sing makita nga bisan diutay lamang nga agi sang kahadluk okon kulba. Malinong, mahidaeton, apang sa daku nga kaisug kag kahalangdon, nagtindug sia subung nga saksi sang Dios sa tunga sang kadalagkuan sang Duta. Ang opisial sang ginharian sa karon nagpilit sa iya sa pagbungat sang iya pagtapat kon naga-handum bala sia sa pagsikway sang iya pagtolon-an. Si Lutero nagsabat sa labing mahinay, malolo nga tingug, sa wala sing kaakig bisan mainit nga balatiagon. Ang iya pagginawi mahuluy-on kag matinahoron; apang nagpahayag sia sing pagsalig kag kalipay nga nagpatingala sa nagkatipon.

“Labing malinong nga emperador, dungganon nga mga principe, puno sing bugay nga mga kaginoohan,” ang siling ni Lutero, “Nagapahayag ako sa atubangan ninyo sa karon nga adlaw, sa pagtuman sang sugo nga ginhatag sa akon kahapon, kag sa kalooy sang Dios nagaampo ako sang inyo pagkahalangdon kag sang inyo pagkalabing mataas nga inyo dunggon sing matinalupangdon ang pag-apin sa

*D’Aubigne, lib. 7, cap. 8.

isa ka kasaba nga akon ginapangalig-onan nga matarung kag totoo. Kon, bangud sa pagkadili maalam, malapas ko ang paggamit kag ang katarungan sang hukmanan, nagapakilooy ako sa inyo nga inyo [143]
ako pagpatawaron; tungud kay wala ako mapatubu sa mga palasio [144]
sang hari, kondi sa tinago nga hulat. sang konbento.”* [145]

Niyan, sa pagsugod sang halambalanon, nagsiling sia nga ang iya mga binuhatan nga ginbantala dili nagaalangay tanan. Sa iban nagsulat sia sang nahanungud sang pagtoo kag sang maayo nga buhat, kag bisan pa gani ang iya mga kaaway nagasiling nga dili lamang kay wala sila nagadala sing katalagman kondi nga mga maayo. Ang pagsikway sini nagakahulogan sang paghimalaut sang kamatuuran nga ginapamatud-an sang tanan nga pihak. Ang ikaduha ka klase puno sang mga sinulat nga nagabuyagyag sang mga kaduluntan kag mga abuso nga ginahimo sang mga papanhon. Kon isikway ini nga mga sinulat magapabaskug sang pagkamalinupigon nga paggahum sang Roma, kag magabukas sing masangkad nga gawang sa pagpasulud sang madamu kag mga dalagku nga pasipala. Sa ikatlo nga klase sang iya tolon-an ginasumpong niya ang mga tawo nga nagaapin sa nagapadayon nga kalautan. Nahanungud sini iya nga gintuad sing hilway nga naglabi sia ka baskug sang nagakaigo. Wala sia magsiling nga hilway sia sa mga sayup; apang bisan pa ini nga tolon-an dili niya makabig nga walay pulus tungud kay ina nga buhat magapabaskug sa mga kaawav sang kamatuuran, kag niyan nagapaninguha sila sa paglapak sang mga tinawo sang Dios nga may lahi pagid ka daku nga kapintas.

“Isa lamang ako ka tawo, kag dili Dios,” ang pinadayon niya. “Busa akon nga apinan ang akon kaugalingon subung sang ginhimo ni Kristo: ‘Kon malaut ang akon ginhambal, pamatud-an mo ang kalaut.’” Juan 18:23. ... Bangud sa kalooy sang Dios, nagaampo ako sa imo, labing halangdon nga emperador, kag sa inyo, labing dungganon nga mga principe, kag sa tanan nga mga tawo sa nagkalainlain nga kadungganan, nga inyo pamatud-an gikan sa mga sinulat sang mga manalagna kag apostoles nga nagsayup ako. Kon ako na ang mapatalupangud sini, isikway ko ang tanan nga sayup, [146]
kag ako ang magauna sa pagdakup sang akon mga tolon-an kag ihaboy sila sa kalayo.

*D’Aubigne, lib. 7, cap. 8.

Si Lutero namulong sa hambal nga Alemanianon; ginpangabay na sia sa karon sa pagsulit sang sang man nga mga pulong sa hambal nga Latin. Bisan nga lapio na sia, gintuman niya, kag sa liwan iya nga ginhambal ang iya ginpamulong, sa amo man nga kaathag kag kabaskug sang sa una. Ang kaako sang Dios amo ang nagtuytuy sa sini nga butang. Ang mga painoino sang madamu nga mga principe nadulman sang mga kasaypanan kag kababaylan sa bagay nga sa iya una nga paghambal wala nila makita ang kabaskug sang mga pagmatarung ni Lutero; apang ang pagsulit sa iya liwan nagpatakus sa ila sa paghangup sing maathag sang mga katarungan nga iya ginpahayag.

Yadtong nagapatig-a gid sa pagpiyong sang ila mga mata sa kapawa, kag nagtapat sa dili pagbatyag sang kamatuuran, pinaakig sa gahum sang mga pulong ni Lutero. Sang umuntat sia sa pagpamulong, ang humalambal sang dieta nagsiling nga nagapangakig, “Wala nimo masabat ang pakiana nga ginhatag sa imo ... Pilit ikaw sa paghatag sing maathag kag malip-ot nga sabat ... Magabawi bala ikaw okon indi?” Ang Reformador nagsabat: “Tungud kay ang imo labing malinong nga pagkahalangdon kag ang kataas sang imo pagkadaku nagakinahanglan gikan sa akon sing maathag, sinsilyo, kag malip-ot nga sabat, hatagan ko ikaw sing isa, kag amo ini: Dili ko ma panugyan ang akon pagtoo sa papa ni sa mga konsilyo, tungud kay maathag subung sa adlaw nga dalayon lamang sila ka sayup kag nagabinatukay sa isa kag isa. Busa luwas lamang kon mapatalupangud ako bangud sa pagpamatuud sang Kasulatan okon bangud sa labing maathag nga katarungan, luwas lamang kon mapapati ako nga ang akon mga sinambit nga Kasulatan mga sayop, kag tubtub nga indi ninyo mapatalupangud ang akon konsiensia sang mga pulong sang Dios, dili ako magbawi kag dili gid magabawi, tungud kay dili matarung sa isa ka Kristianos ang paghambal batok sa iya konsiensia. Yari nagatindug ako, wala na ako sing mahimo; kabay ang Dios magbulig sa akon. Amen.”*

[147] SI iya nahauna nga sabat. mahinay ang pagpamulong ni Lutero, nga may pagtahud. nga daw sa magapasugot. Ang mga Romanista naghanguy nga ini pamuno na sang pagka hulog sang iya pagkaisug. Ginkabig nila ang pangabay ni Lutero sa paghulathulat nga pamuno

*D'Aubigne, Lib. 7, cap. 8.

lamang sang iya pagpanawi. Ang kaisug kag ang kalig-on sa karon nga iya ginapakita, subung man sang gahum kag kaathag sang iya pagmatarung, nagpuno sang tanan sing kattingala. Ang emperador bumatyag sing pagdayaw, nagsiling. “Ini nga monje nagahambal sa walay kahadluk nga tagiposoon kag dili malingkang nga kaisug.” Madamu sang mga Alemaniananon nga mga principe nagatamud sing may bugal kag kalipay sa sining manganga tubang sang ila nasion.

Ang mga tulugyanan sang Roma naglain pagid; ang iya kasaba naggowa sa dili maayo nga kapawa. Gintinguhaan nila ang pagbayaw sang ila gahum. dili sa pagdangup sa mga Kasulatan, kondi bangud sa pagpahadluk, nga amo ang dili mahulog nga katarungan sang Roma. Ang siling sang manughambal sang Dieta, “Kon dili ka magbawi, ang emperador kag ang estado sang imperio magakatipon kag tapatan kon ano ang pagahimoon sa isa ka dili magpalaygay nga erejes.”

Ang mga abyan ni Lutero, nga sa daku nga kalipay nagpamati sa iya dungganon nga pag-apin. nagkulurug sa sini nga mga pulong; apang ang doktor sa iya kaugalingon nagsiling sing malolo. “Kabay ang Dios manginkabulig nakon, tungud kay wala ako sing isa nga ikasikway.”*

May isa nga nagpagowa sa iya sa Dieta, sang nagahilisapul ang mga principe sing tingub. Ginbatyag nila nga nag-abut ang daku nga katalagman. Ang mabaskug nga pagdumili ni Lutero sa pagpanugyan, magaliwan sang istoria sang iglesia sa sulud sang madamu nga dag-on. Ila gintapatan nga hatagan sia sing isa pa ka kahigayonan sa pagpanumdum sa pagbawi. Sa katapusan gindala sia liwan sa atubangan sang Dieta. Sa liwan ila ginpamangkot kon igasikway bala niya ang iya mga pagtolon-an. “Walay liwan ako nga sabat nga pagahimoon,” ang siling niya, “sang sa sadtong akon na nahimo.” Masanag nga dili gid sia mapabuyok, bisan bangud sa saad okon sa pagpahadluk, sa pagpanugyan sa gahum sang Roma.

Ang mga pangolo sang papa naurungan nga ang ila gahum, nga nagpakurug sa mga hari kag sa mga dungganon, pagtamayon sining kubus nga monje; naghandum sila sa pagbatyag sa iya sang ila kaakig. Apang si Lutero nga nakahangup sini nga katalagman,

[148]

*D'Aubigne, lib. 7, cap. 8.

naghambal sa tanan upod sang katahuran nga Kristohanon, kag kalolo. Ang iya mga pulong luwas sa bugal, sa kaakig, kag sa pahambog. Nalipatan niya ang iya kaugalingon, kag sang mga kadalagkuan nga yara sa palibut niya, kag nagbatyag lamang nga yara sia sa atubangan sang Isa ka tawo nga labing mataas sa mga papa, obispo, mga liari kag mga emperador. Si Kristo naghambal bangud sa mga pagpamatuud ni Lutero nga may gahum kag kadaku nga nagpakulba kag nagpatingala sa iya mga abyan kag mga kaaway. Ang espiritu sang Dios nakatambong sa sadto nga konsilyo, nga nagadaldal sang mga tagiposoon sang mga pangolo sang imperio. Madamu sang mga principe ang nagkilala nga may kaisug sang pagkatarung sang ginatindugan ni Lutero. Madamu ang pinabatyag sang kamatuuran; apang sa iban ang mga pagbatyag nga ila nabaton wala nakapadayon sing madugay. May yara man nga mga tawo nga sa sadto nga tion wala magpahayag sang ila balatiagon, apang sang ila imisisa ang Kasulatan sa ila kaugalingon, sang olihi nangindili man mahadlukon nga manug-apin sang Reformasion.

[149] Si principe Federico nagatolok sing may kabalaka sang pagpahayag ni Lutero sa atubangan sang Dieta, kag sa daku nga balatiagon nagpamati sia sa iya mga pagpamulong. Upod sang kalipay kag bugal nasaksihan niya ang kasidla sang doktor kag pagkaagalon sang iya kaugalingon kag nagtapat sia nga iya tindugan kag apinan sing labi ka lig-on. Iya nga ginbagaybagay ang duha ka nagasumponganyay, kag iya nakit-an nga ang kaalam sang mga papa, sang mga hari, kag sang mga obispo linapak sang gahum sang kamatuuran. Ang papanhon nagagum sing pagkapierte nga pagadunggon sa tanan nga mga nasion kag sa tanan nga katuigan.

Ang Pagtapat ni Carlos Quinto

Duha ka nagabatokay nga opinion sa karon ang ginaatubang sang mga kabahin sang Dieta. Ang mga emisario kag ang mga tulu-nyanan sang papa nagpilit nga ang salvo-conducto sang Reformador dili pagsapakon. “Ang suba sang Rin,” ang siling nila. “amo ang magabaton sang iya abo, subung sang iya pagbaton sa kay Juan Huss sang isa ka siglo nga nagligad.”* Apang ang mga principe sang Alemania, bisan nga sila sa ila kaugalingon mga sumulonod sang papa

*D'Aubigne, Lib. 7. rap. 9.

kag hayag nga kaaway ni Lutero, nagpamalabag nga ang amo nga pagtimulang sang pagtoo sang mga tawo. magamusing sang dungug sang nasion. Ila nga gintudlo ang mga kalalat-an nga nagsunod sa kamatayon ni Huss, kag magsiling nga dili sila magapangahas sa pagtawag nga mahulog sa Alemanian, kag sa olo sang ila pamatanon nga emperador, yadtong makasiligni nga mga kalautan.

Si Carlos sa iya kaugalingon sa iya sabat sa sining talamayon nga hunahuna nagsiling, “Bisan madula ang dungug kag ang pagtoo sa bilog nga kalibutan, makakita sila sing palanaguan sa mga tagiposoon sang principe.”¹¹ Ginapilit pagid sia sang labing mapait nga kaaway ni Lutero nga papanhon nga pag-alimahon ang Reformador subung sang pagalima ni Sigismuiulo sa kay Iluss, —nga itugyan sia sa kalooy sang iglesia; apang sang iya nga ginpanumdum ang talanawon sang si Iluss didto sa atubangan sang kadam-an nga nagatudlo sa iya talikala kag padumdumon ang monarka sang iya ginsaad nga pagtoo si Carlos Quinto nagsiling, “Dili ako hunt magpakainit subung sa kay Sigismundo.”*

Apang si Carlos nagpatig-a kag sikwayon ang kamatuuran nga ginpahayag ni Lutero. “Nagtapat ako sing malig-on sa pagsunod sang solondan sang akon mga ginikanan,”¹¹ ang sulat sang monarka. Nagtapat sia nga dili sia maggowa sa banas sang pamatasan ni magalakat sa dalan sang kamatuuran kag sang katarungan. Tungud kay nahimo sang iya mga ginikanan, pagaitib-ong niya ang papanhon, pati ang iya tanan nga kapintas kag kaduluntan. Ini amo ang iya gintindugan, iya gindumilian ang pagbaton sang bisan ano nga kapawa nga kapin sang sa nabaton sang iya mga ginikanan, okon pagbuhat sang katungdanan nga wala nila mahimo.

May yara nga madamu sa karon nga mga adlaw nga nagapan-galig-on gihapon sa una nga mga pamatasan kag mga tra-idision sang ila mga ginikanan. Kon ang Ginoo magpadala sa ila sing dugang nga kapawa, dumilian nila sa pagbaton, tungud kay wala mahatag sa ila anay mga ginikanan, dili man sile magabaton. Wala kita maliamtang sa naigo-an sang aton mga ginikanan, busa ang aton katungdanan kag mga responsabilidad dili man kaangay sang sa ila. Ang Dios dili konforme nga bantayan naton ang mga pag-solondan sang aton mga ginikanan kag takson sa ila ang kon ano nga

* Tan-awu ang Lenfan, “History of Council of Constance,” lib. 1, p. 422.

katungdanan nga natungud sa aton sa baylo sang pag-usisa sang mga Pulong sang kama-tuuran sa aton kaugalingon. Ang aton katungdanan labi sa kadaku sang sa sadtong iya sang aton mga ginikanan, pagasukton kita sang kapawa nga ila nabaton kag ginpalaton subung nga panublion naton, kag pagasukton man kita tungud sang dinugng nga kapawa nga sa karon nagabanaag sa aton gikan sa mga pulong sang Dios.

Si Lutero na niyan ginsugo sa gahum sang emperador sa pag-pauli, kag iya nga nahibal-an nga ini nga pahibalo pagasundon sing dimadugay sang paghimalaut sa iya. Ang manugpahadluk nga galum nagadulum sa ibabaw sang iya dalanon; apang sang tumaliwan sia gikan sa Worms, ang iya tagiposoon pinun-an sing kalipay kag pagdayaw. “Ang yawa sa iya kaugalingon,” ang siling niya, “nagbantay sang ganhaan sang papa; apang si Kristo naghimo sing malapad nga lulutsan, kag napilitan si Satanas sa pagpanuad nga ang Ginoo labi ka gamhanan sa iya.”*

[151] Sa tapus sang iya pagtaliwan, nga sa gihapon nagahandum nga ang iya pagkalig-on dili paghangpon nga pagrebok, nagsulat si Lutero sa emperador. “Ang Dios, nga amo ang manugusisa sang tagiposoon, amo ang akon saksi,” ang siling niya, “nga handa ako sa labing hanuut sa pagtuman sang imo pagkahalangdon, sa kadungangan kag sa kahuluy-an, sa kabuhi kag sa kamatayon, kag sa wala sing pamili, luwas lamang ang Pulong sang Dios, nga bangud sa iya nagakabuhi ang tawo. Sa tanan nga buluhaton sini nga kabuhi, ang akon pagtoo dili mationg, tungud kay diri ang pagkapierde okon ang pagdaug wala sing ano man sa kaluwasan. Apang kon nahanungud na gani sa mga butang nga walay katubtuban, dili buut ang Dios nga ang tawo magpanugyan sa tawo. Tungud kay ang amo nga pagpasakup sa mga butang nga espirituhanon amo ang matuud nga pagsimba, nga dapat lamang igtugyan sa Manunuga sing bug-os.”*

Sang iya pagpauli gikan sa Worms, ang pagbaton sa kay Lutero labi pa ka dalayawon kon ipaangay sa iya pagkadto didto. Ang mga halangdon nga mga eclesiastico nagbaton sang exkomulgado nga monje, kag ang mga gumalahum civil nagpadungug sa tawo nga ginsikway sang emperador. Ginpilit sia sa pagwali, kag wala sapayan

*D’Aubigne, lib. 7, cap. 11.

*D’Aubigne, lib. 7, cap. 11.

sang pagdumili sang emperador, nagsaka sia liwan sa pulpito. “Wala ko igsaad ang akon kaugalingon sa pagtalikala sang pulong sang Dios,” ang siling niya, “kag dili gid ako.”*

Wala lamang madugay nga nakahlin sia gikan sa Worms, kag madaug sang Romano katoliko ang emperador sa paghimo sing sugo batok sa iya. Sa sini nga sugo si Lutero ginsikway subung kay “Satanas gid sa iya kaugalingon sa bayhon sang tawo nga nasaputan sang saput sang monje.”* Ginsugo nga sa gilayon sang matapus ang dag-on nga ginatugut sa iya salvo-conducto, ang sugo himoon sa pagpauntat sang iya buluhaton. Ang tanan nga mga tawo gindumilian sa pagpasaput sa iya sa balay, sa paghatag sa iya sing pagkaon okon ilimnon, okon sa pagbulig sa iya sa pulong okon sa buhat, sa dayag kag sa tago. Pagadakpon sia sa bisan kon diin lamang makita, kag dal-on sa manggagahum. Ang iya man mga sumulonod pagabilanggoon, kag pang-agawon ang ila mga pagkabutang. Ang iya mga sinulat pagalaglagon, kag sa katapusan ang tanan nga magbuliat sing batok sa sini nga sugo pagailakip sa paghimalaut. Ang principe sa Sajonia, kag ang mga principe nga labing tunay nga abyan ni Lutero, nagtalaliwan sa Worms sa gilayon sa tapus sang iya man pagtaliwan kag ang sugo sang emperador nakabaton sing pagpamatuud sang Dieta. Sa karon labi na ka mahimayaon ang mga Romanista. Ginkabig nila nga natakup na ang kapalaran sang Reformasion. [152]

Sa Kastilyo sang Wartburg

Ang Dios nag-aman sing dalan sa paglikaw sang iya alagad sa sining oras nga katalagman. Ang mapinolawon nga mga mata nagsunod sa mga paglakat ni Lutero, kag ang isa ka matuud kag dungganon nga tagiposoon nagtapat sa pagluwas sa iya. Maathag nga ang Roma dili mabusug sang bisan ano kondi sang iya kamatayon; bangud lamang sa pagtagu sa iya nga maluwas sia sa bangkil sang lion. Ang Dios naghatag sing kaalam sa kay Federiko nga prencipe sa Sajonia sa pagpahito sing patikang sa pagluwas sa Reformador. Sa pagbulig sang mga matuud nga mga abyan, ang hunahuna sang prineipe natuman, kag si Lutero natago sa mga abyan kag sa mga kaaway. Sa iya paglakat pauli, gindakup sia,

*Id., “Martyr,” lib. 1, p. 420.

*Id., “Martyr,” lib. 1, p. 420.

ginbulag sa iya mga kaupod kag dinala gilayon nga ginpaagi sa bukid didto sa kastilyo sang Wartburg, ang namuhaymuhay nga kuta sa bukid. Apang ang pagdakup kag ang pagtagu sa iya isa ka misterio nga bisan pa si Federico sa iya kaugalingon sing madugay wala makahibalo kon sa diin sia pagdalthon. Ini nga pagkaignorante dili kay wala pagpahito-a; tubtub nga ang principe wala sing dinahumdahum kon sa diin si Lutero, wala man sia sing mapanugid. Ginbusug lang niya ang iya kaugalingon sa hunahuna nga ang Reformador naluwas, kag ini nga ihibalo tuman na.

[153] Ang tigtulugnaw, kag ang pangadlaw nagligad, apang nabilin gihapon si Lutero nga binilanggo. Si Alejandro kag ang iya mga kabulig nagpalabugal sang makita nila nga daw magaugdaw ang kapawa sang balita. Apang sa baylo sini, ang Reformador nagapuno sang iya suga gikan sa damisag sang kamatuuran; kag ang iya kapawa magasanag sa labi pagid ka silaw.

Sa idalum sang pagbantay sang mainabyanon nga abyan sa Wartburg, nagkalipay si Lutero sing pila ka dag-on nga nahuwayan sa kainit kag kalaglagan sang inaway. Apang daw wala sia sing kabulusgan sa pagpakalinong kag pagpahuway nga malawig. Sanglit naanad sa kabuhi nga mapisanon kag mapait nga pagpakigsumpong, dili niya mabatas ang pagpabilin nga wala ginahimo. Sa sadtong masubu nga mga adlaw, ang kahimtangan sang iglesia nagapahayag sa atubangan niya, kag nagsinggit sia sa walay paglaum, “Abaw! wala sing isa sa sining katapusan nga adlaw sang Iya kaakig, nga makatindug kaangay sang dingding sa atubangan sang Ginoo, kag magluwas sa Israel!”* Sa liwan nagbalik ang iya mga hunahuna; hinadlukan sia nga pagtawgon nga matalaw kon mag-isol sia sa sini nga pagsinumpunganay. Niyan ginkaakigan niya ang iya kaugalingon tungud sa iya katamad kag pagpasugot sa iya kaugalingon. Sing ugai sa amo man nga mga tinion nagahimoo sia adlaw sing kapin pa nga daw dili masarangan sang isa ka tawo sa paghimo. Ang iya mga pluma wala gid mabutang. Sang ang iya mga kaaway nagadayaw-dayaw sa ila kaugalingon nga uapahipus nila sia, sila nagkatingala kag nalibug sang dili mapanghiwala nga pamatuud nga mapisan sia gihapon. Madanga naglalagta sa bug-os nga Alemanya. Makahimo man mu nga mga tratados ang pinatubas sang iya pluma, sia sing

*D'Aubigne, lib. 9, cap. 2.

labing importante nga buluhaton para sa iya nga naglalapta sa bug-os nga Alemaniahon. Nakahimo man sa pulong nga Alemaniahon. Gikan sa sining batobatohon nga Patmos “nagpadayon sia sing malapit sa isa ka tuig sa pagbantala sang balita, kag sabdongon ang sala kag ang kasaypanan sang panag-on.

Apang dili lamang sa pagpalikaw sa kay Lutero sa kaakig sang iya mga kaaway, ni sa paghatag sa iya sing dag-on nga malinong sa sining importante nga pagpangabudlay nga ginkuha sang Dios ang iya alagad sa pulpito sang pangabuhi nga kinadam-an. May mga patubas nga labi pa sa sini nga ila pagaanohon. 8a kamin-gao kag kadulum sa iya ginpanaguan nga bnkid, si Lutero nakuha gikan sa tanan nga bulig nga dutan-on, kag nataktan gikan sa tanan nga pagdayaw sang tawo. Busa naluwas sia gikan sa bugal kag sa pagkamasinaligon sa kaugalingon nga nagatulubu sa tawo kon sila mag-uswag. Bangud sa pag-antus kag pagpaubus nahanda sia liwan sa paglakat nga luwas sa ibabaw sang kahitaasan mga gintungtungan sa iya sing hinali.

[154]

Sang nagakinalipay ang mga tawo sa kahilwayan nga nadala sang kamatuuran sa ila, mapabuyok sila sa pagbayaw sadtong gingamit sang Dios .sa pagbugras sang talikala sang kasaypanan kag kababay-lan. Si Satanas nagatinguha sa pagbaliskad sang mga hunahuna kag gugma sang tawo gikan sa Dios, kag i-unay sila sa mga galamiton nga tawohanon; ginatuytuyan niya sila sa pagpadungug sa sadtong gingamit, kag ipanghiwala ang Kamut nga nagatuytuy sa tanan nga mga hitabu sang Makaako. Sing masunsun, ang mga pangolo sa religion nga ginadayaw sing subung kag ginatahud inabulat; sa ila pagkamasinaligon sa Dios, kag matuytuyan sila sa pagsalig sa ila kaugalingon. Sa patubas, magatinguha sila sa paggahum sang painoino kag sang konsiensia sang tawo, nga nagabalantay sa pag-patuytuy sa ila sa baylo sang pagtamud sa pulong sang Dios. Ang buluhaton sa pagliwan sa gihapon ginasablagaan tungud sining es-piritu nga ginahuptan sang iya manunukod. Gikan sa sini nga kata-lagman ginabantayan sang Dios ang buhat sang Reformasion. Iya nga ginhandum nga ang buluhaton magbaton, dili sang pagdayaw sang tawo, kondi sang Dios. Ang mga mata sang tawo naliso sa kay Lutero subung nga amo ang manugtalastas sang kamatuuran; ginkuha sia agud nga ang tanan nga mata matuytuyan sa walay katubtuban nga Autor sang Kamatuuran.

[155] **9: Ang Pag-uswag Sang Reformasinn sa Alemanian**

ANG makatilingala nga pagkawala ni Lutero naghatag sing daku nga kahangawa sa bug-os nga Alemamania. Ang manug-palamangkot nahanungud sa iya mabatian sa bisan diin lamang. Naglapta ang sinugidsugid, kag madamu ang nagpati nga pinatay sia. Mga daku nga pagkinasubu, dili lamang sa iya mga tunay nga mga abyan, kondi sa mga linibolibo man nga wala lamang magpaladayag sang ila pag-apin sa reformasion. Madamu ang nagapalanumpa nga magatimalus gid sila sa Iya kamatayon.

Ang mga pangolo nga Romanhon nakakita sa daku nga kulba kon daw ano kataas ang nahimo nga balatiagon batok sa ila. Bisan nga sing una anay nagapalabugal sila sa ila ginahunahuna nga kamatayon ni Lutero. sa wala madugay ginhandum nila ang pagpanago sa kaakig sang mga tawo. Ang iya mga kaaway wala pa matublag sing labi sang iya maisugon nga buhat sang kaupod pa nila sia, apang karon nga wala na sia ginamuhan sila sing labi. Yadtong mga vara sa ila kaakig nga nagtinguha sa paglaglag sa maisug nga reformador, pinun-an sing kahadluk karon nga nadakpan na sia nga walay bulig. “Ang isa na lamang ka bagay sa pagluwas sa aton,” ang siling sang isa. “amo ang pagsindi sin mga mitsa. kag pangitaon si Lutero sa bug-os nga kalibutan, lag pabalikon sia sa nasion nga nagapanawag sa iya.”* Ang sngo sang emperador daw makuhaan sing gahum. Ang mga tulugyanan sang papa pinun-an sing kaakig sang ila makita nga nagakinahanglan sing labi pa nga pagtatap sang sa kapalaran ni Lutero.

Ang balita nga nagasugid nga luwas sia, bisan nga nabilanggo, nagpabawh sang kahadluk sang mga tawo, kag nagapukaw pagid sa ila sing kasidla sa pag-apin sa iya. Ang iya mga sinulat ginbasa upod sang labing daku pagid nga kabalaka sang sadtong una. Nagadugang ang kadam-an nga nagapakig-impon sa asunto sining baganihan nga tawo, nga sa labing kalahadlukan nga tion, nag-apin sa pulong sang Dios. Ang Reformasion nagadugang sing dayon sa kabaskug. Ang

*D’Aubigne, lib. 9, cap. 1.

binhi nga pinamanggas ni Lutero nagtulubu sa bisan diin lamang. Ang pagtaliwan niya nakaghimo sing labi pa nga buhat nga wala mahimo sang iya pagtambong. Ang iban nga manugpalangabudlay nagbalatiag sing bag-o nga katungdanan. sang nakuha na karon sa ila ang ila labing daku nga pangolo. Sa bag-o nga pagtoo kag kakugi nagpadayon sila sa paghimo sang tanan nga masarangan sang ila gahum, agud nga ang buluhaton nga napamunoan sing labi ka dungganon dili masablagan.

Ang Pagbadbad sang Bag-ong Katipan

Sang pagbalik ni Lutero gikan sa Wartburg, iya nga natapus ang pagbadbad sang Bag-ong Katipan, kag ang balita sa wala lang madugay nahatag sa mga tawo sa Alemanian sa ila gid kaugalingon nga pamulong. Ini nga binadbad binaton upod sang labing daku nga kalipay sadtong mga ragahiligugma sang kamatuuran; apang ginsikway sa kaakig sadtong nagpalabi sang mga pinalatonlaton nga sugid kag mga kasugoan sang tawo.

Ang mga pari hinadlokan nga ang mga kubus nga mga tawo magapakigbais na sa ila sa pulong sang Dios, kag nga ang ila kaugalingon nga pagkaignorante mabukaran. Ang hinganiban sang ila tawohanon nga katarungan walay gahum batok sa hinganiban sang espiritu. Ang Roma nagpatawag sa tanan nga mangagahum nga pagput-an ang paglapnag sang mga Kasulatan; apang ang mga sugo, ang pag-exkomulgar, kag ang mga pagsakit wala man sing gahum. Sing labi ang ila pagtagudili kag pagdumili sang paglapnag sang Biblia, nagalabi man ang kabalaka sang mga tawo sa paghibalo kon ano gid ang iya ginatudlo. Ang tanan nga sarang makabasa mga may kabalaka sa pagbasa sang pulong sang Dios sa ila kaugalingon. Ginadaladala nila upod sa ila, kag basahon sing sulitsulit, kag dili pagid sila maayawan tubtub nga masaolo nila ang kalabanan. Sang makita ni Lutero kon daw ano ang kabalaka sang mga tawo sa pagbaton sang Bag-ong Katipan, iya gilayon ginsugoran ang pagbadbad sang Daan nga katipan. kag palapnagon ang bahin nga iya matapus sa gilayon.

[157]

[158]

[159]

Ang mga sinulat ni Lutero ginabaton sa mga siudad subung man sa mga minoro. “Ang mahimo ni Lutero kag sang iya mga abyan. ginapalapnag sang iban. Ang mga monje nga nagapalamati sang

pagkadili matarung sang mga katungdanan sa monastiko. nga mga mahinandumon sa pagbaylo sang ila malawig nga kabuhi sa katamad sa isa nga sa kapisan, apang mga ignorante sa pagbantala sang pulong sang Dios, naglalakat sa mga probinsia nga magaduluaw sa mga minoro kag mga pamalay, kag magpamaligya sang mga tolonan nga hinimoan ni Lutero kag sang iya mga abyan. Ang Alemanian sa wala madugay nagadulum lang sang mga maisug nga mga kolportor.”*

Ini nga mga sinulat ginton-an upod sang inadalum nga kabalaka sang mga manggaranon kag mga imol, sang mga ma alam kag mga ignorante. Kon gab-i ang mga maestro sa mga eskuelaban sa minoro magabasa sing mabaskug sa iya sa mga tagdiutay nga kinabon nga nagkatipon sa palibot sang da bok. Upod sang tanan nga pagtinguha. ang iban nga mga ka lag mapabatyag sang kamatuuran. kag nagabalaton sang pulong sa kalipay, kag bunt man sa balns sa pagsugid sang ma ayo nga balita sa iban.

[160] Ang mga nagkalainlain nga mga tawo makita nga nagadalala sang Biblia sa ila kamut nga nagaapin sa mga pagtolon-an sang Reformasion. Ang mga Katoliko Romano nga nagatugyan sang pagtoon sang Kasulatan sa mga pari kag mga monje, natawag na karon sa ila nga pagbaison ang bag-o nga pagtolon-an. Apang tungud kay mga ignorante tanan sa Kasulatan kag sang gahum sang Dios, ang mga pari kag ang mga fraile dinaug sing bug-os sadtong ila ginsubol nga mga ignorante nga mga erejes. “Ay,” ang siling sang isa ka magsusulat nga katoliko. “Nabuyok ni Lutero ang iya mga sumulonod sa dili pagbutang sang pagtoo sa bisan ano nga pagtolon-an nga liwan sa Balaan nga Kasulatan.”* Kadam-an ang nagatililipon sa pagpamatisa kamatuuran nga ginatukud sang mga tawo nga may diutay lamang mang nga kaalam, kag ginabais pagani sa mga mangin-alamon kag mga batid nga mga teologo. Ang makahuluya nga pagkaignorante sining mga dalagku nga mga tawo nagadalayag sang masumpong ang ila mga katarungan sang mga sinsilyo nga mga pagtolon-an ang pulong sang Dios. Ang mga mamumugon, ang mga soldado, mga babae, kag bisan pa ang mga kabataan, nakasaladsad

*D’Aubigne, lib. 3, cap. 11.

*D’Aubigne, lib. 9, cap. 11.

pa sing labi sang mga pagtolon-an sang Biblia sang sa sadtong mga pari kag mga mangin-alamon nga mga doktor.

Sang makita sang mga eclesiastico Romano nga nagabuluhin ang ila mga tumalambong. nagdalangup sila sa pagpabulig sa mga gumalalhum sa banwa, kag sa tanan nga bagay nga yara sa ila gahum nagtilinguha sa pagpabalik sang ila manugpalamati. Apang ang mga tawo nakakita sa bag-o nga mga pagtolon-an nga nagbusug sang kagutum sang ila mga kalag, kag nagtalalikod sila gikan sa sadtong nagpakaon sa ila sing madugay sang upa sang mga binabaylan nga pagsolondan kag mga sugid nga tawohanon.

Sang dumabdab ang pagpanghingabut batok sa manunudlo sang kamatuuran, ginpamatian nila ang pulong ni Kristo, “Kon naghingabuton kamo sa sini nga banwa, palagyo kamo sa isa.” Mateo 10:23. Ang silak naglalapus sa bisan diin lamang. Ang mga nagapalagyo makakita sing mga mainakupon nga mga tawo nga magabukas sang ila gawang sa pagbaton sa ila, kag didto magapabiliu sila, kag ibantala si Kristo, kon kaisa sa mga iglesia, kag kon dili sila pagtugutan, sa mga kabalayan okon sa mga plasa. Sa bisan diin lamang sila pagapamatian ini ginakabig nila nga isa ka balaan nga simbahan. Ang kamatuuran nga ginabantala sa subung nga kusug kag pagsalig, nagalapta sa dili masagang nga gahum.

[161]

10: Ang Reformador nga Taga-Suisa

Sa pagpili sang mga galamiton sa pagliwan sang iglesia, ang amo man nga langitnon nga paagi nakit-an nga nakita man sang pagtnkud sang iglesia. Ang langitnon nga Magtotoon nagligad sa mga dalagku nga mga tawo sa duta, sa mga titulado kag mga manggaranon nga mga naanad sa pagbaton sing mga pagdayaw kag katahoran subung nga mga pangolo sang mga tawo. Ang mga pangolo nga mga Reformador, amo ang mga tawo gikan sa manubu nga pangabuhi,—mga tawo nga labing hilway sa bisan san-o nga dag-on sa bugal sa pagpakadaku, kag gikan sa mga influensia sang pagkamatinaapakon sang mga pari. Paagi sang Dios ang paggamit sang mga mainubuson nga mga galamiton sa paghimo sing dalagku nga patubas. Niyang himaya dili mahatag sa tawo, kondi sa Iya nga nagpanghikut bangud sa ila sa pagbuut kag pagbuhat sang Iya maayo nga kabubut-on.

[162]

Sang mga pila lang ka semana nga natawo si Lutero sa kamalig sang isa ka manugmina sa Sajonia, si Ulrich Zuinglio natawo sa kamalig sang isa ka bantay sang mga karnero sa bukid sang Alpes. Ang mga palibot ni Zuinglio sa iya pagkapamatan-on, kag ang mga paghanas nga iya nabaton sang sia alangon pa, nakag-aman sa iya buluhaton nga palaabuton. Pinatubu sa tunga sang mga dalayawon nga talan-awon sang kinaugali, kag katahum, kag makakulugmat nga pagkahalangdon, binatyag sang iya lanubu nga hunahuna ang pagkadaku, gahum kag ang pagkahalangdon sang Dios. Ang sugid sang mga maisug mga buhat nga iya nabaton sa iya natawohan nga bukid, nagpadabdab sa sulud niya sing lanubu nga handum. Kag sa luyo sang iya matinoohon nga ulang nga babae nagpamati sia sa mga pila ka hamili nga mga sugilanon sa Biblia nga iya nasuput gikan sa sugidsugid kag mga tradision sang iglesia. Sa daku nga kabalaka nabatian niya ang mga dalagku nga mga buhat sang mga patriarkas kag mga profetas, sang mga bantay nga nagbinantay sang ila mga pinanong nga kahayupan sa bakulod sang Palestina

nga ginpakighambalan sang manugtunda, nahanungud sang bata sa Bethlehem kag sang tawo sang Kalbario.

Kaangay sa kay Juan Lutero, ang amay ni Zuinglio nag handum sa pagpatoon sa iya anak, kag ang bata ginpadala sing alangon pa gikan sa iya natawohan nga kapatagan. Ang iya hunahuna nagtubu sing madasig, kag sa wala madugay ginkatingalanan nila kon sa diin na lamang sila mangita sing maayo nga manunudlo sa pagtudlo sa iya. Sang nagapanuigon sia sing napulo kag tatlo nagkadto sia sa Berna nga sadto anay amo ang may lutaw nga eskuelahan sa Suisa. Diri, nagtubu ang katalagman nga ginakahadlukan nga magautod sang panand sang iya kabuhi. Gintinguhaan sia sing labi sang mga fraile mga pasudlong sa monasterio.

Ang mga Dominico sa Berna nakakita nga kon madaug nila ining mahibaloanon nga tumoloon maagum nila ang madamu nga kuarta kag dungug. Ang iya pagkalanubu, ang iya kinaugali nga bias sa pagkamanughambal kag magsusulat, kag ang iya bias sa kanta kag pagpamalabay, magapatubas pa sing labi sang sa tanan nila nga dayaw kag bugal, sa pagpatluguk sa mga tawo sa ila pag-alagdan kag magapadugang sang ila manggad.

Sa idalum sang kaako sang Dios ang iya amay nakabaton sing balita sang mga ginapahitu sang mga fraile. Nakit-an niya nga ang iya pagkamapuslanon sa palaabuton yara sa katalagman, kag iya nga ginpapauli gilayon sa wala sing paglantang.

Ang sugo gintuman; apang ang pamatan-on walay kalipay sa pagpabilin sa nalupyakan nga iya natawohan, kag sa wala man madugay iya nga gindayon ang iya pagtoon sa Basilea. Diri sini kag mabatian sing una ni Zuinglio ang balita sang walay bayad nga bugay sang Dios. Si Wittermbach nga manunudlo sang dumaan nga mga pamulong, sang nagatoon sia sang hambal nga Griego kag Hebriehon, natuytnyan sa Balaan nga mga Kasulatan, kag ang kasilaw sang langitnon nga kapawa napalapus sa mga painoino sang mga tumoloon nga yara sa idalum sang iya pagtudlo. Nagsiling sia nga may yara pagid nga labing dumaan nga kamatuuran, kag labing daku sing bili, sang mga teoria nga ginatudlo sang mga maestro kag mga pilosopo. Ining dumaan nga kamatuuran amo, nga ang kamatayon ni Kristo amo lamang ang gawad sa makasasala. Sa kay Zuinglio ini nga mga pulong kaangay sang una nga kasilaw sang kapawa nga nagauna sa kaagahon.

[163]

Ang Pagkatutum sa Kasulatan

Sa wala madugay si Zuinglio gintawag gikan sa Basilea, sa pagsulud sa iya buluhaton sa iya bug-os nga kabubi. Ang iya nabauna nga palangabudlayan amo ang Alpina nga dili gid malayo sa nalupyakan nga iya natawohan. Sang iya mabaton ang orden sa pagkapari, iya “gintugyan ang iya kaugalingon pati ang iya kalag sa pag-usisa sang langitnon nga kamatuuran; tungud kay nahibaloan niya,” siling sang iya masigkareformador, “kon isa ka ano ang dapat niya mahibaloan agud sa pagtudlo sadtong kinabon ni Kristo nga gintulin sa iya.”* Sang nagaukod ang iya pag-usisa sang mga Kasulatan, nagapahayag sing labi kaathag ang ginkalainan sang kamatuuran sang Biblia kag sang erejia sang Roma. Iya nga gintugyan ang iya kaugalingon sa Balaan nga Kasulatan subung nga pulong sang Dios, ang lamang nga takus kag dili masinalaypon nga sulundan. Nakita niya nga ang Biblia amo, lamang ang manugsaysay sa iya kaugalingon. Nahadlukan sia sa pagsaysay sang Kasulatan sa pagtukod sang iya ginahunahuna nga kaalam kag pagtolon-an, kondi iya ginhuptan nga iya katungdanan lang ang paghibalo kon ano ang iya matadlong kag totoo nga ginatudlo. Ginpangita niya sa iya kaugalingon ang tanan nga bulig sa pagkuha sing himpit kag matarung nga paghangup sang iya mga kahulogan, kag iya nga gintawag ang Espiritu Santo sa pagbulig, nga sa siling niya, magatalastas sa tanan nga magpangita saiya sa kahanuut upod sang pagpangamuyo.

“Ang Kasulatan,” ang siling ni Zuinglio, “nagikan sa Dios, dili sa tawo, kag bisan pa yadtong Dios nga nagaiwag magahatag sa imo sing ihalangup nga ang pagpamulong nagikan sa Dios. Ang pulpng sang Dios. . dili mahulog; masiga sia, nagatudlo sa iya kaugalingon, nagabukas sa iya kaugalingon, nagaiwag sa kalag upod sang tanan nga kaluwasan kag bugay. nagalipay sa iya sa Dios, nagapapaubus sa iya, agud nga ma dulaan kag magasikway pa sa iya kaugalingon, kag batonon ang Dios.”* Ang pagkatotoo sini nga mga pulong natilawan ni Zuinglio sa iya kaugalingon. Sa iya paghambal sang iya mga agi sini nga panag-on. nagsulat sia sang olihi: “Sang . . ginsuguran ko paghatag ang akon kaugalingonsing bug-os sa Palaan nga Kasulatan, ang mga pilosopia kag mga teologia nagapadayon sa

*Wylie, lib. 8, cap. 5.

*Id. cap. 6.

pagbutik sing mga kaawavon sa akon. Sang olihi nakaabut ako sa sini, nga nakahunahuna ako, ‘Bayaan mo ang tanan nga nagabutig. kag ton-an ang putli nga kahulogan sang Dios sa iya kaugalingon kag mahapus nga mga pulong. Niyan nagsugod ako sa pagpangamuyo sa Dios sang iya kapawa, kag ang Kasulatan naglapus sa akon.’”^{*}

Ang mga pagtolon-an nga ginbantala ni Zuinglio wala niya mabaton sa kay Lutero. Pagtolon-an yadto ni Kristo. “Kon ginbantala ni Lutero si Kristo.” ang siling ni Zuinglio. “ginahimo niya ang akon nahimo,” Vadtong iya nadala sa kay Kristo madamu pa sang sa akon. Apang ina walay sapayan. Dili ako magadala sing liwan nga ngalan sang sa iya ni Kristo. nga iya soldado ako. kag sia lamang amo ang akon pangolo. Wala gid ako sing bisan isa ka taga nga nasulat sa kay Lutero. ni nakasulat si Lutero sa akon. Kag ngaa?... Agud [165] nga mapakita kon daw ano ang pagkaisa sang Espiritu sang Dios sa iya kaugalingon. kay kami tanan. nga wala gio maghibaloanay. nagatudlo sang isa lamang ka pagtolon-an ni Kristo.”^{*}

So Konbento

Sang 1516 si Zuinglio gin-agda sa pagkamanugwali sa konbento sa Einsiedeln. Diri makapanilag pagid sia sing labi sang mga kalautan sang Roma, kag magapabayaw sing isa ka influenza sanglit isa ka Reformador nga pagabatyagon sa kahilayoan sang iya natawohan nga Alpes. Ang labing manugpaduguk sang mga tawo sa Einsiedeln amo ang isa ka larawan sang Virgen nga ginasugid nga may gahum sa paghimo sing mga milagro. Sa ibabaw sang gawang sang konbento natigib ang mga pulong. “Diri makuha ang himpit nga kapatawaran sa sala.”^{*} Madamu ang mga nagapanlakatan gikan sa tanan nga bahin sang Suisa kag gikan sa Fransia kag Alemanian sa pagsimba sa sini nga larawan. Si Zuinglio. nga sinakit sani; iya nakita. naghimulus sang kahigayonan sa pagbantala sang kahilwayan bangud sa sadtong gingapus sang kahiulipnan kag kababaylan.

“Dili kamo maghupahuna.” ang siling niya. “nga makita ninyo ang Dios sing labi sa sini nga simbahan sang sa iban nga duuk sang iya gintuga. Bisan kon daw ano lang ang duta nga imo ginapuy-an

^{*}Id. cap. 6.

^{*}D’Aubigne, lib. 8, cap. 9.

^{*}D’Aubigne, lib. 8, cap. 3.

ang Dios vara sa palibut nimo. kag nagapamati sa imo ... Makahatag bala sa inyo sing bugay sang Dios ang inyo walay pulus nga mga buhat, malawig ninyo nga panlakatan sa pagsimba sa mga milagro, inyo mga halad, mga larawan, mga pagampo sa mga Virgen okon sa mga santos? ... Ano ang mahimo sang madamu nga mga pulong nga aton mabungat sa aton pangamuyo? Ano ang pulus sang mga nagakanaw nga capucha, korona sa ulo, malaba nga abito, okon sang mga ehinelas nga nabordahan sing oro? ... Ang Dios magatamud sa tagiposoon kag ang aton tagiposoon malayo sa Iya.” “Si Kristo” ang siling niya, ‘nga ginhalad sing makaisa sa kruz, amo ang halad kag victima, nga nakagtumbas sang sala sang mga tumoloo sa katuigan nga davon.’”*

[166] Sa madamu nga manugpalamati ini nga mga pagtolon-an wala pagbatona. Nangin mapait nga butang sa ila sang sila ginsilingan nga ang ila mga mabudlayan nga pagpanlakatan nahimo sa walay kapuslanan. Ang kapatawaran nga ginliatap sa ila sa wala sing bili bangud sa kay Kristo wala nila mahangpi. Nabusug na sila sang dumaan nga dalan pa langit nga ginpat-in sang Roma sa ila. Nag-isol sila sa kabudlayan sa pagpangita sang butang nga labi pagid kaayo. Mahapus lamang ang pagsalig sang ila kaugalingon sang pagkaputli sang tagiposoon.

Apang ang isa ka klase nagbaton sa daku nga kalipay sang balita sang kaluwasan bangud sa kay Kristo. Ang mga tulumanon nga ginhatag sang Roma wala makahatag sing paghidaet sa ila kalag, kag sa pagtoo ila nga ginbaton ang dugo sang Manunubus subung nga ila gawad. Ini nagpalauli sa ila mga puluy-an sa pagbukad sa iban sang hamili nga kapawa nga ila nabaton. Rusa ang kamatuuran nadala gikan sa isa ka minoro pa isa ka minoro, gikan sa isa ka banwa pa isa ka banwa, kag ang kadamoon sang mga manugpanlakatan sa pagsimba sa virgen nagbuhin. Nagbuhin man ang mga dulot, kag ang sueldo man ni Zuinglio sanglit amo ini ang ginakuhaan. Apang ini nakaghatag lamang sa iya sing kalipay sang makita niya nga ang gahum sang panatismo kag ang pagkababaylan nabungkag.

Ang mga buhat nga ginahimo ni Zuinglio wala malipdi sa mga makagagahum sang iglesia, apang wala gid sila magtinguha sa pagtabla sa iya sadto nga dag-on. Sang sila gihapon ang nagalaum

*D’Aubigne, lib. 8, cap. 3.

nga madaug nila sia sa pagbulig sa ila buluhaton, ila sia gintinguhaan sa pagdaug bangud sa madamu nga pagdayawdayaw; kag sa sadtong malip-ot nga dag-on ang kamatuuran nagapanggamut sa tagiposoon sang mga tawo.

Gintawag sa Zurich

Ang pagpangabudlay ni Zuinglio sa Einsiedeln nag-aman sa iya sa isa ka malapad nga palangumhan, kag ini sa dili ma-dugay iya nga pagasudlon. Sa tapus sang tatlo ka tuig diri, gintawag sia sa pagkamanugwali sa katedral sang Zurich. Ini amo anay ang labing importante nga banwa sa sakup sang Suisa. kag ang influenza nga iya mapakita diri mabatyagan sing malapad. Ang eclesiastico nga nag-agda sa iya sa pagkadto sa Zurich, may daku gid nga handum sa pagpugung sang bisan ano nga pagbaylo, busa ila gilayon sia ginpanaysayan kon ano ang iya mga katungdanan.

[167]

Si Zuinglio nagpamati lamang sing hipus sa ila sugo, kag sang sumabat sia, sa tapus niya mapahayag ang iya pagpasalamat tungud sa dungug nga gintawag sia sa sining importante nga buluhaton, nagpadayon sia sa pagpanaysay sang bulu baton nga iya ginhunahuna nga pagasundon. “Ang Kabuhi ni Kristo,” ang siling niya, “nalipdan sing malawig nga mga dag-on sa mga tawo. Magawali ako gikan sa bug-os nga Evangelio ni San Mateo ... nga magakuha lamang sa tuburan sang Kasulatan, tungkaron ang iya kadadalman, ipaan-gay ang Kasulatan sa isa ka Kasulatan, kag pangitaon ang kaalam bangud sa dayon kag hanuut nga pangamuyo. Sa kahimayaan sang Dios, sa kadayawan sang Iya bugtong nga Anak, sa matuud nga kaluwasan sang mga kalag, kag pagbayaw sa ila sa matuud nga pagtoo, akon ipanugyan ang akon pagalagad.”* Bisan nga ang iban nga mga eelesiastico wala magsugot sa iya piano, kag gintinguhaan nila sa pagpabiya sa iya, si Zuinglio nagpabilin nga wala mationg. Nagsiling sia nga dili sia maggamit sang bag-o nga paagi. kondi ang dumaan nga paagi nga gingamit sang iglesia sang una kag matinlo nga panag-on.

May yara na nga napukaw sa pagkabalaka sa kamatu man nga gintudlo niya; kag ang mga tawo nagapanong sa pagpamati sa iya wali. Madamu sadtong mga nagapalamati sa iya ang dugay na nga

*D'Aubigne, lib. 8, cap. 5.

[168]

nag-untat sa pagsimba. Ginsugdan niya ang iya pag-alagdan bangud sa pagbukad sang mga Evangelio, kag basahon kag isaysay sa iya manugpamati ang binugna nga sinulat sang kabuhi, pagtolon-an, kag kamatayon ni Kristo. Diri, kaangay sang sa Einsiedeln, ginpahayag niya ang pulong sang Dios nga amo lamang ang dili masinalaypon nga kagamhanan kag ang kamatayon ni Kristo nga amo lamang ang himpit nga halad. “Didto sa kay Kristo,” ang siling niya, ang ginahandum K— nga pagadul-ongan sa inyo,—sa kay Kristo, nga amo ang matuud nga punoan sang kaluwasan.”* Sa palibot sang manugwali nagaginatok ang mga tawo nga nagkalainlain nga klase, halin sa kadalagkuan sang banwa, mga manunoon tubtub sa mga makinista kag mga mangunguma. Kaupod sang madalum nga kabalaka nagpalamati sila sa iya mga pulong. Wala lamang niya igbantala ang ginatanyag nga walay bayad nga kaluwasan, kondi sa walay kahadluk iya nga ginsabdong ang kalautan kag mga kaduluntan sang panag-on. Madamu ang nagbalalik gikan sa katedral nga nagadalayaw sa Dios. “Ini nga tawo,” ang siling nia “manugwali sang kamatuuran.” Mangin Moises naton sia, “nga magapangolo sa aton pagowa sa kaduldulman sang Egipto.”*

Apang bisan nga sa ginsuguran ang iya pagpangabudlay ginabaton sa daku nga kabalaka, sa tapus sang mga pila ka dag-on nagtuga ang mga pagbinatukay. Ang mga monje nagtilinguha sa pagpauntat sang iya buluhaton kag tagudilian ang iya mga pagtolon-an. Madamu ang nagyubit kag naghikay sa iya; kag ang iban nagpakahuya kag nagpahug sa iya. Apang ginbatas ni Zuinglio ini nga tanan sing mapailubon, nga nagasiling, “Kon nagahandum kita sa pagdaug sang makasasala sa kay Jesukristo. dapat naton pagtakpan ang aton mga mata batok sa madamu nga mga butang.”*

Sa Suisa ang pagpamaligya sang indulgensia gintugyan sa kamut sang mga Franeiseano, sa idalum sang gahum ni Samson, monje nga Italiano. Si Samson may nahimo nga maayo sa pag-alagad sa iglesia, kay nakatipon sing madamu nga kuarta gikan sa Alemanian. kag sa Suisa sa pagpuno sang balahandian sang papa. Karon nagpanlugayaw sia sa Suisa nga nagapaduguk sing madamu nga mga tawo. kuhaao ang mga imol nga mga mamumugon sang ila diutay nga

*D’Aubigne, lib. 8, cap. 6.

*D’Aubigne, lib. 8, cap. 6.

*D’Aubigne, lib. 8, cap. 6.

makita. kag magpangayo sing madamu nga amoma gikan sa mga manggaranon. Apang ang influencia sang reformasion nabatiagan na nga nakagpabuhin, bisan nga wala gid maka pauntat sang pagbaligya sang indnlgensia. Si Zuinglio yara pa sa Einsiedeln, kag umabut si Samson nga nagadala sang iya balaligya sa kaingod nga mga banwa, sa tapus nga nakasulud sia gilayon sa Suisa. Sang mahibal-an sang Reformador aug iya buluhaton, naggowa sia gilayon sa pagsumpong sa iya. Ining cuha wala magkitaay apang natigayon ni Zuinglio ang pagbuyagyag sang butig sang fraile sa bagay nga nanginkinahanglan sa iya ang paglakat sa iban lang nga banwa.

[169]

[170]

[171]

Sa Zurich, si Zuinglio nagbantala sing labing makugihon batok sa manugbaligya sang kapatawaran; kag sang pag-abut ni Samson sa sini nga dung, ginsugata sia sang manugbalita gikan sa konsilyo, kag pahibaloon nga magpadayon na lamang sia sang iya paglakat. Sang olihi nakasulud sia bangud sa daya, apang naggowa nga wala gid sing nabaligya bisan isa ka indulgensia, kag sa wala lamang madugay naghaling sia gikan sa Suisa.

Ang isa ka mabaskug nga pagdayaw ginhatag sa reformasion sang pag-abut sang plaga. okon “dakung kamatay,” nga nagsilhig sa Suisa sang tuig 1519. Sang madala ang mga tawo sa atubangan sang nawong sang manuglaglag, madamn ang nagbalatiag kon daw ano ka binuang kag ka walay pulus sang perdon nga ila nabakal sang wala pa lamang madugay kag ila ginhandum ang mabakud nga sadsaran sang ila pagtoo. Si Zuinglio sa Zurich dinakup sang balatian; matama ang iya pagbatyag sa bagay nga ang tanan nga paglaum sang iya pag-ayo nawala. kng ang sugid naglapnag nga napatay sia. Sa sining panag-on sa pagtilaw ang iya paglaum kag kabaskug wala malingkang. Naghangad sia sa pagtoo sa kruz sang Kalbario, nga nagasalig sing bug-os sang kapatawaran sang sala. Sang iya pagbalik gikan sa gawang sang kamatayon. ginbantala niya ang balita upod sang labing daku nga kainit sang sa una: kag ang iya mga pulong naghatag sang dili mationg nga gahum. Ang mga tawo nagbaton upod sang kalipay sang ila hinigugma nga pastor, nga nagbalik sa ila gikan sa bibi sang lulubngan. Sila sa ila kaugalingon nagikan sa pagtatap sang nagamasakit kag tagumatayon kag binatyag nila, subung nga wala nila mabatyag sang una ang bili sang kamatu-uran.

Si Zuinglio nakaabut sa isa ka matin-aw nga paghangup sang iya

[172]

kamatuuran, kag naagihan niya sing bug-os sa iya kaugalingon ang iya inanugpabag-o nga gahum. Ang pagkahulog sang tawo kag ang paagi sa paglawas amo ang mga halambalanon nga iya ginpahayag. “Sa kay Adan,” ang siling niya, “mga patay kita tanan, nagalugdang sa kalautan kag Uatagudilian,” “Si Kristo ... nagbakal sa aton sang walay katubtuban nga pagpanubus. ... Ang iya pag-antus ... amo ang walay katubtuban nga halad, kag manugpaayo nga dayon; nagabusug sang langitnon nga katarungan sing dayon tungud sa tanan nga nagasandig sa iya nga may malig-on kag dimationg nga pagtoo.” Apang nagtudlo sia sing maathag nga ang tawo, tungud lamang kay yara sa iya ang bugay ni Kristo, dili hilway sa pagpadayon sa sala. “Kon diin ang pagtoo sa Dios, yara ang Dios; kag kon diin nagapabilin ang Dios, vara ang pat-in nga nagatulud kag nagapilit sa tawo sa pagbuhat sing maayo.”*

Sa tikang kag tikang ang reformasion nag-uswag sa Zurich. Sa kahadluk ang iya mga kaaway nagtilindug sa pagpamatok sing mapisan. Sang isa ka tuig nga nagligad, ang monje sa Wittenberg nagmitlang sang iya “Indi” s.t papa kag sa emperador sa Worms, kag karon ang tanan nga hutang daw magapahayag nga ang kaangay man nga pagsumpong sa pagtolon-an sang papa nagapahayag sa Zurich. Ang liwan liwan nga mga pagsumbong ginahimo sa kay Zuinglio. Sa mga duug nga sakup sang papa, dag-on, dag-on, ang mga disipolos sa balita ginadala sa kalerohan, apang dili pagid ini tuman; ang manunudlo sang erejia dapat gid nga pahipuson. Busa ang obispo sa Constanza nagpasugo sing tatlo ka tulugyanan sa konsilyo sang Zurich, sa pagsumbong sa kay Zuinglio nga nagapanudlc sa mga tawo sa paglapas sang mga kasugoan sang iglesia, busa ginapagamo niya ang kalinong kag maayo nga pagsundanay sang sociedad. Kon ang gahum sang iglesia pagsikwaeon, ang siling niya, ang anarkia sa bug-os nga kalibutan amo ang patubson. Si Zuinglio nagsabat

[173] nga apat ka tuig any iya pagpanudlo sang balita sa Zurich, “kag lahi pa ka linong kag mahidaeton sang sa bisan diin nga banwa nga sakup sang duta sang Suisa.” “Busa,” ang siling niya. “dili bala ang Kristianismo isa ka labing maayo nga bantaY sang kalig-on sang tanan.”*

*D’Aubigne, lib. 8, cap. 9.

*Wylie, lib. 8, cap. 11.

Any PaG-usway sa Suisa

Ang mga tulugyanan naglaygaY sa mga konsejales sa pagpa-dayon sa iglesia, ang indi sakup niya ang siling nila. wala sing kaluwasan. Si Zuinglio nagsabat: “Dili magpalingkang ini nga panumbong sa inyo. Ang sadsaran sang iglesia amo man ang Bato, amo man ang Kristo, nga naghatag sa kay Pedro sang iya ngalan tungud kay ginpanuad niya Sia sing matutum. Sa tagsatagsa ka nasion ang bisan sin-o nga magtoo sa bug-os niya nga tagiposoon sa Ginoong -Jesus paga batonon sang Dios. Diri. sa pagkamatuud. amo ang iglesia nga luwas sa iya wala sing maluwas,” * Subung nga pinatubas sini nga pagkatipon. isa sang tulugyanan sang obispo ang nagbaton sang liniwan nga pagtoo.

Ang konsilyo nagdumili sa paghimo sing sugo batok sa kay Zuinglio, kag ang Roma nag-aman sing bag-o uaman nga pagsumpong. Ang reformador sang mapahibalo sang mga pagpuhon sang iya ka-away, nagsiling sia, “Pakari-a sila; ginakahadlukan ko sila subung sang pagkahadluk sang dalipi sa balud nga nagaclaguhub sa iya mga tiilan. Ang mga tinguha. sang mga eclesiastico nagpalapnag tapat sang buluhaton nga ila ginatinguhaan sa pagdula. Ang kamatuuran nagpadayon sa paglapnag. Sa Alemanian ang iya mga sumulonod. nga nagluluya tungud sang pagkawala ni Lutero, nagbatiag uaman sa tagiposoon, sang nakit-an nila ang pag-uswag sang balita sa Suisa.

Sang nalig-on ang reformation sa Zurich, ang iya mga bunga makit-an sing bug-os sa mga pagdula sang mga bisio. kag sa pagpauswag sang katawhayan kag pagihusay. Ang hidaet may puluy-an sa anion banwa. ang sulat ni Zuinglio: “wala sing baisay, wala sing pagkasalimpapaw. wala sing hikaway, wala sing sinuay. Diin magikan ina nga pagihusahay kondi sa Ginoo, kag sa amon pagtolon-an, nga nagpuno sa amon sing bunga sang paghidaet kag pagkaraatinoohon?”*

[174]

Ang pagdang nga nadaug sang refrmation nagpabaskug pagid sa raga Romanista sa pagpangabudlay sing labi sa pagdula sa iya. Sang ila makita kon daw ano gid lamang ka diutay ang nabimo sang pagpanghingabut sa pagsablag sang buluhaton ni Lutero sa Alemanian, nagtapat sila sa pagsngata sang refoi'masion sang ila

* D'Aubigne, lib. 8. cap. 11.

* Wylie, lib. 8, cap. 11.

kaugalingon nga mga hinganiban. Magabais sila sa kay Zuinglio, kag kon mahusay ang tanan, lauman nila ang pagdang bangud sa pagpili, dili lamang sang dung nga ila pagabaisan, kondi nga sila magapili man sang mga liukum nga magahukum sa ila. Kag kon madakpan nila liwan si Zuinglio andaman gid nila nga dili sia maka-palagyo. Kay kon mapahipus ang pangolo, ang buluhaton mapanas sing madali. Apang ini nga tuyo ila gid nga gintago lamang.

Ang binais gintangduan nga pagabiwaton sa Baden; apang si Zuinglio wala magtambong. Ang konsilyo sa Zurich nga nagahunahuna nga malain ang hinyo sang Katoliko Romano, kag sang pinatagam na sang nagadabdab nga gatong nga ginhimo sa dung nga sakup sang papa sa sadtong mga manunuad sang balita, nagpamalabag sa ila pastor sa pagbnyagyag sang iya kaugalingon sa sini nga katalagman. Kon sa Zurich handa sia sa pagsngata sang tanan nga tulugyanan nga igapadala sang Roma; apang ang pagkadto sa Baden, sa diin ang dung sang mga martir sa kamatuuran bag-o pa lamang nga na-ula, nagakahulogan sang pagkadto sa walay duhaduha nga kamatayon. Si Ecolampadio kag si Haller ginpili sa pagpangatubang sa ilis niya, kag ang bantog nga doktor nga si Eek, nga ginatukod sang kadamuan nga mga mangin-alamon nga doktor kag mga obispo, amo ang mangangatubang sang Roma.

[175] Bisan nga si Zuinglio wala makatambong sa sini nga katiponan, ang iya influenza ginbatyag. Ang mga sekretario ginpili tanan sang sumulunod sang papa kag ang iban gindilian sa pagkuha sing mga nota, sa silot nga kamatayon. Wala sapayan sini, si Zuinglio nakabaton adlaw adlaw sang tanan nga sinulat sang mga nahambal sa Baden. Ang isa ka estudyante nga nakatambong sa sini nga pagbinais, nagasulat sa kada gab-i sang mga hambal sa pagbinais nga nahimo sa sina nga adlaw. Ini nga mga report gin-akoan sang duha ka estudyante sa pagdul-ong, upod sang matag-adlaw nga sulat ni Ecolampadio sa kay Zuinglio sa Zurich. Ang reformador nagasabat, nga nagahatSg sing mga paglaygay kag mga sujestion. Ang iya sulat nasulat sa gab-i, kag ang mga estudyante magabalik nga may dala sini sa Baden sa madason nga aga.

Sa sini nga bagay natukud ni Zuinglio ang inaway batok sa iya mga mabangis nga kaaway. “Sia nakapangabudlay sing labi,” ang siling ni Mieonius, “bangud sa iya mga pag-ampo, sa iya walay tinologan nga gab-i, kag sa mga laygay nga iya napadala sa Baden,

sang sa iya nahimo sa iya pagpakigbais gid sa iya kaugalingon sa tunga sang iya mga kaaway.”*

Ang mga tulugyanan sang papa nga nagalaum gid sa pagdaug, nag-alabut sa Baden nga napanaptan sing mga manggaranon nga abito kag mga nagasilidlak nga mga bulawan. Nagalinagaw upod sang madamu nga kadayawan, ang ila mga kalan-an napun-an sing mga malahalon nga mga pagkaon kag mga pili nga alak. Daku ang ginkalainan sang pagpahayag sang mga reformador nga ang ila mga pagkaon dili makapadugay sa ila sa ila kalan-an. Ang tag-iya sang balay nga ginadayonan ni Ecolampadio, nga nagtinguha gid sa pagbantay sa iya sa iya hulut, nakakita sa iya nga dayon lamang sang toon kag pangamuyo, kag sa pinatingala sing labi, nagpanugid nga ang erejes “naglabi gid ka matinoohon.”

Sa katiponan si “Eck nagsaka upod sang bugal sa pulpito nga naadornohan sing maanyag, kag ang mapinaubuson nga si Ecolampadio nga nagapanaput sang isa ka saput sang imol, napilitan sa pagpungko sa atubangan sang iya kasumpong sa isa ka bankito nga binasbasan lamang.”* Ang nagahagunghong nga tingug kag walay [176] dulon nga paglaum ni Eck wala gid nagakubus. Ang iya kasidla nagabaskug sang paglaum sang bulawan kag dungug; tungud kay ang manugapin sang pagtoo pagahatagan sang among dalayawon nga bayad. Kon makulang sia sing maayo nga katarungan, magapamuyayaw kag magasumpa sia.

Si Ecolampadio nga ma-ugdang kag dili masinaligon sa kaugalingon, naga-isol-isol sa pagbinais, kag nagsulud sia sa iya sa mahinay kag matadlong nga mga pulong, “Wala ako’y liwan nga ginakilala nga talaksan sang paghukum kondi ang pulong sang Dios.”* Bisan nga maugdang kag matinanahuron sing pamatasan, ginpakita niya ang iya kaugalingon nga takus kag dili mag-ignok. Sang nagadangup ang Romano Katoliko, suno sa ila pamatasan, sa pamatasan sang iglesia, ang Reformador nagapabilin nga dili mationg sa Balaan nga Kasulatan. Ang “pamatasan” siling niya, “wala sing gahum sa anion Suisa, luwas lamang kon suno sia sa konstitusion;

*D’Aubigne, lib. 11, cap. 13.

*D’Aubigne, lib. 11, cap. 13.

*D’Aubigne, lib. 11, cap. 13.

karon, nahunungud sa pagtoo, ang Biblia amo ang anion konstitusion.”*

Ang paglainay sang duha ka manugbais dili kay wala pinatubas. Ang maligdong, maathag nga pagkamatarung sang Reformador, nga napahayag sing malolo kag sing mahagup, nagpabatyag sang mga painoino nga nagpali— sa disgusto gikan sa kahambog kag katiko sang katarungan ni Eek.

Ang pagbinais nagpadayon sing napulo kag walo ka mga adlaw. Sa iya katapusan ang mga katoliko Romano sa daku nga pagsalig nag-angkon sang pagdaug. Kalabanan sang mga deputados nagpauyon sa Roma, kag ang Dicta nagbantala nga napierde ang mga Reformador, kag nagsiling nga sila, pati si Zuinglio, nga ila pangolo, pagabulagon sa iglesia. Apang ang bunga sang konferensia nagpahayag kon diin nga kilid nabutang ang kaayohan. Ang binais nagpatubas sing mabaskug sa buluhaton sang mga Protestante, nga sa wala madugay sang olihi ang importante nga mga ciudad sang Berna kag Basilia nagbantala apin sa Reformasion.

*D'Aubigne, lib. 11, cap. 13.

11: Ang Protesta Sang Principe

[177]

Isa sanglabing dungganon nga pamatuud nga namitlang apin sa Reformasion, amo ang protesta nga ginhimo sang mga principe nga mga Kristohanon sa Alemanian sa Dieta sa Espira sang tng 1529. Ang kaisug, pagtoo, kag ang pagkalig-on sining mga tinawo sang Dios, nagdaug para sa masunod nga mga katuigan sing kahilwayan sa hunahuna kag sa konsiensia. Ang ila protesta naghatag sa iglesia reformada sing ngalan Protestante; ang iya mga palatukuran “amo ang mga matuud nga sadsaran sang Protestantismo.”*

Ang madulum kag kalahadlukan nga adlaw nag-abut sa Reformasion. Wala sapayan sang sugo nga nahimo sa Worms, nga nagasiling nga si Lutero isa na ka tulisan, kag nagadumili sang pagpanudlo okon pagtoo sa iya mga pagtolon-an, ang kahilway sa religion tubtub niyan napadayon sa emperio. Ang kaako sang Dios nagpahmay sang mga gahum nga nagasumpong sa kamatuuran. Si Carlos Quinto nagtapat sa pagdugmok sang Reformasion, apang sa kada niya ihayaw ang iya kamut sa pagbunal nagatalang sing pilit ang iya hampak. Sing liwanliwan ang paglaglag gilayon sadtong tanan nga magpangahas sa pagbalabag sang ila kaugalingon batok sa Roma nagapahayag nga dili masagang; apang kon sa labing katalagman nagid gani nga tion ang kasoldadosan sang Turkia magapakita sa nasidlangan nga dulunan, okon ang hari sa Fransia, okon ang papa gid gani sa iya kaugalingon, nga maimunon sang pagtubu sang kadaku sang emperador, magapakig-away batok sa iya; hanti sa tunga sang mga kagamu kag mga inaway sang nasion, mabayaan ang Reformasion sa pagpakabaskug kag sa pag-uswag.

[178]

Ang Dieta sa Spira

Walay sapayan. sang olihi, ang mga kagamhanan papanhon nagtago sang ila kaakig agud mahiusa sila sa paghimo sing pamatok sa mga Reformador. Ang Dieta sa Spira sang tuig 1526 naghatag

*D'Aubigne, lib. 13, cap. 6.

sa kada estado sing bug-os nga kahilwayan sa religion tubtub sa pagkatipon sang konsilyo general; apang halus tumaliwan ang kata-lagman nga nagpapahuway sa ila, kag ipatawag liwan sang epmer-ador ang ikaduha nga Dieta sa pagtilipon sa Spira sang tuig 1529 sa katuyoan sa padugmok sang erejia. Ang mga principe ila nga pagapabuyokon, sa labing malinong nga paagi kon mahimo, sa pag-dampig batok sa Reformasion; apang kon ini dili nahimo, si Carlos handa sa pagdangup sa mga hinganiban.

Ang mga Romano Katoliko nagpalabugal. Nag-alabut sila sa Spira sa labing madamu, kag sa dayag ipahayag ang ila pagkaakig sa mga reformador kag sa tanan nga nagadampig sa ila. Siling ni Melanchthon, “Kami mga upa kag nga sinilhig sang kalibutan; apang si Kristo nagatamud gikan sa ibabaw sa Iya mga kailo nga mga tinawo, kag magaluwas sa ila.”* Ang mga principe nga nagatoo sa balita nga nakatambong sa Dieta gindumilian nga igawali ang maayong Balita sa kaugalingon nila nga balay. Apang ang mga tinawo sa Spira ginauhaw sang pulong sang Dios, kag wala sapayan sang pagdumili, linibolibo ang nagapanong sa mga pag-alagdan nga ginhiwat sa kapilya sang prineipe sang Sajonia.

[179] Ini nagpadali sang katalagman. Ang balita gikan sa emperador nagabantala sa Dieta nga tungud kay ang resolusion nga nagahatag sing kahilwayan sa konsiensia nagpatubu sing daku nga kagamu, ang emperador nagpilit nga yadto nga resolusion. pagatapuson. Ining dili matarung nga buhat nagtuga sing kaakig kag kahadluk sa mga Kristohanon nga evangeliko.

Ang kahilwayan sa religion natukud sing legal, kag ang mga estado evangeliko nagtapat sa pagpamatok sa paglapas sang ila kinamatarung. Si Lutero, nga yara gihapon sa idalum sang pag-tagudili nga ginhatag sa sentensia sa Worms, wala pagtuguti sa pagtambong sa Spira: apang ginsalilihan sia sang iya mga masigka-manugpangabudlay kag mga prineipe nga ginpatindug sang Dios sa pag-apin sang iya buluhaton sa sini nga hitabu. Ang halangdon nga Federiko sa Sajonia. ang manugtabang anay ni Lutero sang una, kinuha sang kamatayong; apang si Duke Juan nga iya utod kag salili, nagbaton sing malipayon sa Reformasion, kag kay sia abyan

*D'Aubigne, lib. 13, cap. 5.

sang paghidaet, ginpakita niya ang daku nga kabaskug kag kaisug sa tanan nga mga butang nahanungud sa kaangtanan sang pagtoo.

Ang mga pari nagpamilit nga ang mga estado nga nagabaton sang Reformasion magpanugyan sing bug-os sa gahum sang Romano. Ang mga reformador sa isa man ka luyo, nagaangkon sang kahilwayan nga ginhatag anay sang una. Dili sila magpasugot nga ang Roma magdala liwan sa idalum sang iya gahum sadtong mga estado nga sa daku nga kalipay nagbaton sang pulong sang Dios.

Subung nga isa ka kompromiso sang olihi ila nga ginproponer nga sa dung nga wala pa matindugi sang reformasion, ang sentensia sa Worms dapat nga pagsondon sing matul-id; kag ang “sa sadtong mga dung nga ang mga tawo nagsipak gikan sa iya, kag nga dili sila makatuman sa iya sa wala sing katalagman nga rebok, dili sila maghimo sing bag-o nga pagbaylo. dili sila magtandug sang mga punto nga balaisan. dili sila magpamatok sa paghiwat sang misa, dili sila magtugot sa bisan sin-o nga Romano Katoliko sa pagbaton sang pagtolon-an ni Lutero.”* Ini nga sugo nga nahimo sang Dicta, nakaghatag sing daku nga pagkabusug sa mga pari sang papa kag mga obispo. [180]

Kon ini nga sentensia pagipatuman, “ang reformasion dili mapauswag ... sa duug nga wala pa mahibal-i, kag dili man mapat indug sa malig-on nga sadsaran ... sa sadtong mga duug nga iya na nasudlan.”* Ang kahilwayan sa pagpamulong pagadumilian. Wala sing pagkonbertir nga igatugot, Kag sa sini nga pagdumili ang mga abyan sang reformasion pilit sa pagpanugyan sa gilayon. Ang paglaum sang kalibutan daw sa maduln. “Ang pagtindug liwan sang mga pangolo sang iglesia sang Roma ... magapabalik sa dili magsayup sang dumaan nga mga pag-abuso;” kag ang isa ka bagay sa dili madugay makita sa “paghimpit sang buhat sa pagpanlaglag nga nauvog na sing mabaskug,” sang panatismo kag mga pagbinais.*

Sang nagtilipon ang partido evangeliko sa paghinambalanay sing tingub, ang isa magatulok sa isa sa daku nga kulba. Gikan sa isa kag isa nagapalibot ang pamangkot “Anano ang pagahimoon?” Ang daku nga halambalanon para sa kalibutan yara sa katalagman. “Magapanugyan bala ang mga pangolo sang reformasion, kag batonon

*D’Aubigne, lib. 13, cap. 5.

*Aubigne, lib. 13, cap. 5.

*Aubigne, lib. 13, cap. 5.

ang sugo? Daw ano lang kunta ka hapus sa mga reformador sa sini nga katalagman, nga sa pagkamatuud isa ka labing daku, nga magbinais sa pagpasugot na lamang sa sayup. Pila lamang ka hinambog nga mga katarungan kag mga balibad ang ila kunta nakita sa pagpanugyan!

[181] “Maayong palad kay nakilala nila nga yadto isa ka palatukuran ang ginpasadsaran sini nga katarungan, kag naghulolag sila sa may pagtoo. Anano ina nga palatukuran? Yadto amo ang matarung sang Roma sa paggapus sang konsiensia kag dumilian ang hilway nga pagpamangkot. Ang pagbaton sang ginproponer nga pagtapantapan nagakahulogan sang pagbaton nga ang kahilwayan sa religion dili pagpagowaon sa Sajonia; kag sa iban nga mga ginharian nga Kristohanon, ang hilway nga pagpamangkot kag pagbaton sang liwan nga pagtoo isa ka daku nga sala, kag dapat nga pagduawon sang makangilidlis nga bilanggoan kag sang kalerohan. Magapahanugot sila bala sa kahilwayan sa religion nga ibutang lamang sa isa ka dung? Nga ipabantala na lamang nga ang Reformasion nakahimo na sang iya katapusan nga konbertido kag amo na lamang ina? Ini nagakahulugan sang pagbudhi, sa sining mataas nga oras, sang buluhaton sang balita kag sang kahilwayan sang mga ginharian Kristohanon.”* Sa baylo sini bunt bala sila sa pagsakrifikar sang tanan nila, bisan pa ang ila estado, ang ila mga korona. kag ang ila mga kabuhi?*

Isikway naton ini nga sugo, “ang siling sang mga priniepe.” “Nahanungud sa konsiensia ang kadam-an (mayoridad) wala sing gahum.” Ang mga tulugyanan nagsiling: “Sa sugo sang 1526 nautang naton ang paghidaet nga ginaagum sang emperio: ang pagwala sa iya magapuno sang Alemanian sing gamu kag pagbinahinbahin. Ang Dieta walay katarungan sa pagbuhat sing kapin pa sang sa pagpadayon sang kahilwayan sa religion tubtub nga magtilipon ang konsilyo.” Ang pag apin sa kahilwayan sang konsiensia amo ang katungdanan sang estado, kag ini dulunan na sang iya kagamhanan sa mga butang nahanungud sa religion. Ang kada pagbulut-an sa religion bangud sa gahum civil, nagahalad sang amo gid nga palatukuran

*Wylie, lib. 9, cap. 15.

*D’Aubigne, lib. 13, cap. 5, p. 83-87.

nga ginapakig-awayan sing dungganon sang mga Kristohanon nga sumulonod sang Evangelio.

Si hari'ng Fernando, nga amo ang mangangatubang sang emperador sa Dieta, nakakita nga ang sugo magatuga sang malain nga pagbinahinbahin luwas lamang kon mapabuyok ang mga principe sa pagbaton kag sa pagbayaw sa iya. Busa iya nga gintinguhaan ang tanan nga buhat sa pagpabuyok, kay iya nahibal-an sing maayo nga kon gamiton niya ang gahum sa pagpasunod sa sini nga mga tawo magapatig-a tapat sa ila. Iya “ginpangavo sa mga principe ang pagbaton sang sugo, kag pasaligon sila nga ang emperador magakahamuut gid sing daku sa ila.” Apang ining mga matutum nga mga tawo nagakilala sang isa ka gahum nga labaw sang sa mga dutan-on nga mga gumalahum, kag nagsiling sila sing mahinay, “Tumanon namon ang emperador sa tanan nga butang nga magabulig sa pagpadayon sang hidaet kag dungug sang Dios.”*

[182]

Sa atubangan sang Dieta, ang hari sang katapusan naghambal sa principe kag sa iya mga abyan nga ang sentensia, “daw pagahimoon sa bayhon sang isa ka sugo gikan sa emperador.” kag nga “ang ila na lamang nabilin nga buhat amo ang pagpasngot sa kadamoan.” Sa tapus niya paghambal sini naggowa sia gikan sa katiponan, nga wala na magtugut sa mga reformador sing kahigayonan sa pagpakigsapul sa pagpahayag sang ila sabat. “Wala gid sing kapuslanan ang ila pagpakilooy sa hari sa pagbalik.” Sa ila protesta nagsabat sia, “Natapatan na ini nga butang; ang pagsunod amo na lamang ang nabilin.”*

Ang Pagbantala sang Kahilwayan sa Religion

Tungud kay si hari'ng Fernando nagdumili sa pagpamati sa ila balatiagon sa konsiensia, ang mga principe naghisugot sa dili pagsapak sang pagtaliwan niya, kondi ila dal-on ang ila protesta sa atubangan sang konsilyo nasional sa wala sing pagpalantag. Busa ang isa ka solemne nga pahayag ginhimo, kag ginhatag sa Dieta:

“Nagaprotesta kami sa sining nagakatipon, sa atubangan sang Dios, ang aton lamang Manunuga, Manugbantay, Manu nubus, kag Manluluwas, kag sa isa ka adlaw manginhukum naton. subung

*D'Aubigne, lib. 13, cap. 5. p. 85-87.

* D'Aubigne, lib. 13, cap. 5.

man sa atubangan sang tanan nga tawo kag tanan nga mga tinuga, nga kami, tungud sa amon kag tungud sa amon mga tinawo, dili magsugot bisan magsunod sa bisan ano nga bagay sa ginhunahuna nga sugo sa bisan ano nga bu tang nga batok sa Dios, sa Iya balaan nga pulong, sa amon matarung nga konsiensia, sa kaluwasan sang amon mga kalag.”

[183] “Ano! pakamatarungon namon ini nga sentensia! Ginapimatuud namon nga kon ang Makaako nga Dios magtawag sa tawo sa Iya kaalam, walay sapayan ini nga tawo dili makabaton sang kaalam sang Dios?” Wala na sing matuud nga pagtolon-an kondi yadtong nagasuno sa mga pulong sang Dios ... Ang Ginoo nagadumili sang pagpanudlo sang liwan nga. mga pagtolon-an. ... Sa sining balaan nga tolon-an makita ang tanan nga butang nga kinahanglan sa Kristianos, mahapus nga hangpon, kag ginhimo sa pagpapasang kadudulman. Nagtapat kami sa bugay sang Dios, sa pagpadayon sang putli kag dayon nga pagbantala sang Iya lamang mga pulong, siling sa makita sa mga tolon-an sang Daan kag Bag-ong Katipan, sa dili pagdugang sing bisan ano sa iya nga magabatok sa iya. Ini nga Pulong amo lamang ang kamatuuran; ina amo ang matuudtuud nga sanghiran sang tanan nga pagtolonan sang tanan nga kabuhi, kag dili gid sia makulang ni magadaya sa aton. Ang bisan sin-olang nga makatukud sa sini nga sadsaran magatindug batok sa tanan nga gahum sang inpierno, kag ang tanan nga mga kabuangan sang tawo nga pagapatindugon batok sa iya mapukan sa atubangan sang nawong sang Dios.

“Tungud sa sini nga katarungan ginasiway namon ang guta nga ginahatag sa amon.” “Kag sa amo man nga dag-on nagapaabut kami nga ang pagkakalangdon sang iya emperio magpakabuut sa amon subung sang isa ka principe’ng Kristianos nga nagahigugma sa Dios sing labaw sa tanan nga butang; kag ginapamulong namon sa amon kaugalingon nga handa sa pagbayad sa iya, subung man sa inyo, puno sing bugay nga mga ginoo, sang tanan nga paghigugma kag pagkamatimumanon nga among amon maayo kag matarung nga katungdanan.”*

Isa ka madalum nga balatiagon ang nahimo sa Dieta. Aug kalaban pinamun-an sing katingala kag kahadluk sa kaisug sang

*D’Aubigne, lib. 13, cap. 6.

manugprotesta. Ang palaabuton nagapahayag sa ila nga mabagyo-hon kag walay kalig-onan. Ang pagbinahinbahin, ang inaway kag ang pagpinatulo sang dugo daw dili malikawan. Apang ang mga reformador, nga may daku nga pagsalig sang pagkatarung sang ila asunto, kag nagasalalig lamang sa mga kamut sang Makaako, mga “puno sing kabaskug kag kalig-on.”

Ang palatukuran nga yara sa sulud sining lutaw nga protesta ... [184]
 amo ang labing palatukuran sang Protestantismo. Karon ini nga protesta nagasumpong sang duha ka abuso sang tawo nahanungud sa pagtoo: ang nahauna amo ang pagpasilubot sang mga manuggagahum civil, kag ang ikaduha amo ang gahum absoluto sang iglesia. Sa baylo sini nga mga abuso ang protestantismo nagapakataas sang gahum sang konsiensia sa gahum sang mga manggagahum sa banwa, kag ang gahum sang pulong sang Dios sa ibabaw sang gahum sang makita nga iglesia . Sa nahauna, iya ginasiway ang paggahum sang pagbulut-an civil sa mga butang nga langitnon, kag nagsiling kaupod s;i mga manalagna kag mga apostoles, ‘Dapat namon tumanon sing una ang Dios sa tawo.’ Sa atubangan sang korona ni Carlos Quinto, iya ginabayaw ang korona ni Jesukristo. Apang nagapadayon pagid. Iya ginapahamtang ang tanan nga mga palatukuran nga ang tanan nga mga pagtolon-an nga tawohanon mangin sa idaum sang pulong sang Dios”¹⁰ Ang manugprotesta nagapamatuud pagid sang ila matarung sa pagmitlang sing hilway sang ila ginabatyang nga kamatuuran. Dili lamang sila magatoo kag magtuman, kondi nga magapanudlo sjmg kon ano ang ginapahayag sang pulong sang Dios, kag ginasiway nila ang gahum sang pari okon sang manugbubuut. sa pagpamalabag. Ang pagprotesta sa Spira amo ang solomne nga pagpamatuud batok sa dikahilwayan sang religion. kag nagapamatuud sang matarung sang tanan nga tawo sa pagsimba sa Dios suno sang ginadikta sang iya kaugalingon nga konsiensia.

Ang pahayag nahimo. Nasulat sia sa panumduman sang lini-bolibo, kag nasulat sa tolon-an sang langit, sa diin ang tawo sa bisan ano nga pagtinguha dili makapanas. Ang tanan nga Alemanian nga nagasunod sang Evangelio nagsunod sang Protesta subung nga pahayag sang iya pagtoo. Sa bisan diin lamang ang mga tawo nakakita sa sini nga pahayag sing isa ka bag-o kag maayo nga panag-on. Ang siling sang isa sang mga principe sa mga Protestante sa Spira, “Kabay ang Makaako, nga naghatag sa inyo sing bugay sa pagpan- [185]

[186]

[187]

uad sing may kabaskug, kahilway, kag walay kahadluk, magpadayon sa inyo sa sining pagkalig-on nga Kristohanon tubtub sa adlaw sang walay katubtuban.”*

Kon abi ang Reformasion, sa tapus nga nadangat niya ang di-utay nga kauswagan, nagpasugot sa convenio sa pagkuha sang kahamuut sang kalibutan, wala sia magmaminatudon sa Dios kag sa iya kaugalingon, sa arao nga bagay sia amo ang nagtapat sang iya kaugalingon nga kalaglagan. Ang mga agi sining mga dungganon nga mga reformador may sulud nga leksion para sa mga katuigan nga magasunod. Ang paagi ni Satanas sa pagpangabudlay batok sa Dios kag sa Iya pulong wala mabaylo; sa gihapon nagabatok sia sa paghimo sang Kasulatan nga tuytuy sang kabubi subung sa sadtong ikanapulo kag anum ka siglo! Sa aton panag-on may yara nga malayo nga pagbulag sa ila mga pagtolon-an kag mga tulumanon, kag may kinahanglan sang isa ka pagbalik sa labing daku nga palatukuran sang mga protestante, —Sa Biblia, kag sa Biblia lamang, subung nga talaksan sang pagtoo kag katungdanan. Si Satanas nagapangabudlay gihapon bangud sa tagsatagsa ka padihotan nga iya magahuman sa paglaglag sang kahilway sa religion. Ang gahum antikristo nga ginsikway sang mga manugprotesta sa Spira, sa karon nagapangita sa bag-o naman nga kusug sa pagpatindug liwan sang iya nadula nga pagkagamhanan. Ang amo man nga pagsalig nga dili maukab sa pulong sang Dios nga pinahayag sa sadto nga tion sang katalagman sa reformasion, amo lamang ang paglaum sa pagliwan sa karon nga mga adlaw.

Ang Dicta sa Augsburg

[188] Ang reformasion pagapalutawon pagid sing labi sa atu bangan sang mga kadalagkuan sang duta. Ang mga principe evangeliko wala pagpamatii ni hari'ng Fernando; apang pa gatugutan sila sing kahigayonan sa pagpahayag sang ila asunto sa atubangan sang emperador kag sa mga nagkatipon nga niga kadalagkuan sang iglesia kag estado. Sa pagpalinong sang mga pagbinaisbais nga nagatublag sang imperio, sang tuig nga nagsunod sa Pagprotesta sa Spira, si Carlos Quinto nagpatawag sang Dieta sa Augsburg, nga sa iya nag-

*D'Aubigne, lib. 13, cap. 6.

pahayag sia sang iya katuyoan sa pagpangolo sa iya gid kaugalingon. Didto ginpatawag ang mga pangolo sang Protestante.

Ang mga principe reformado nagtapat sa pagsulat sang mga tinaga sang ila katarungan sa bagay nga pagsunod, nga may mga kasanagan gikan sa Kasulatan, nga igapahayag sa atubangan sang Dieta; kag ang pagaman sa iya gintugyan sa kay Lutero, Melancthon, kag sa ila nga kabulig. Ini nga pagpanuad ginbaton sang mga Protestante subung nga isa ka pagbantala sang ila pagtoo, kag nagtililipon sila sa pagsulat sang ila ngalan sa sining importante nga kalig-onan.

Sang pumadulong ang mga principe' ng Kristohanon sa pagfirma sang pagpanuad, namalabag si Melancthon, nga na gasiling, "Ang mga teologo kag ang mga ministro amo lamang ang magabuhat sini nga butang; itigana naton sa iban nga mga butang ang gabum sang labing makagagahum sa Duta." "Ang Dios nagadumili," ang sabat ni Juan nga taga Sajonia, "nga dili mo ako pag-ilakip Dira. Nagtapat ako sa pagbuhat sang matarung, sa dili magpagamu sa akon sang akon korona. Naghandum ako sa pagtuad sang Ginoong. Ang akon kalo nga harianon kag ang akon toga dili mga hamili sa akon sang sa kruz ni Jesukristo." Sa tapus niya mahambal ini, ginsulat niya ang iya ngalan. Ang siling sang isa ka principe sang iya pinulot ang pluma, "Kon ang dungug sang akon Ginoong Jesukristo nagakinahanglan sa iya, lianda ako ... sa pagbiya sang akon pagkabutang kag kabuhi sa likod nakon." "Palabihonko ang pagsikway sang akon mga sinakup kag sang akon ginharian bayaan ang duta sang akon mga katigulangan kag maglakat upod sang sungkod sa akon kamot," ang pinadayon niya, "sang sa magbaton ako sang bisan ano nga pagtolon-an nga liwan sa nahamtang sa sini nga Panuad."* Ini amo ang pagtoo kag kaisug sini nga mga tinawo sang Dios.

Ang tinangdu nga dag-on nag-abut sa pag-atubang sa emperadoz. Si Carlos Quinto naglingkod sa iya trono, nga ginalibutan sang mga elector kag mga principe, nga nagapamati sa mga Reformador nga mga Protestante. Ang panuad sang ila pagtoo ginbasa. Sa sadtong daku nga katiponan ang kamatuuran sang balita napahayag sing maathag, kag ang mga kasaypanan sang iglesia sang mga papa ginbukad. Matarung ang pagtawag sa sadto nga adlaw "ang labing

[189]

*D'Aubigne, lib. 13, cap. 6.

daku nga adlaw sang Reformasion, kag isa sang labing mahimayaon sa istoria sang mga Kristohanon kag sang mga katawohan.”*

Sa mga adlaw ni Pablo ang evangelio nga tungud sa iya ginbilanggo sia nadala sa atubangan sang mga principe kag mga dungganon sang harianon nga siudad. Busa sa sini nga hitabu, ang butang nga gindumilian sang emperador nga igbantala sa pulpito, nabantala sa palasio; yadtong ginkabig sang madamu nga dili bagay pamatian bisan na lang sang mga ulipon, ginpamatian nga may katingala sang mga agalon kag mga kaginoohan sa emperio. Ang mga hari kag ang mga dalagku nga mga tawo amo ang manugpalamati, ang mga principe nga may mga korona amo ang manugwali, kag ang ginwali amo ang harianon nga kamatuuran sang Dios. “Kutub sang mga adlaw sang apostoloes,” ang siling sang isa ka magsusulat, “wala pa sing naglabi ka daku nga buluhaton okon naglabi ka daku nga pagpanuad.”*

Ang isa ka sadsaran nga ginbayaw sing malig-on ni Lutero amo ang dili niya pagtugut nga nagdangup sakagamhanan sang banwa sa pagtukud sang reformasion, kag dili paggamit sang hinganiban sa pag-apin sa iya. Nagkalipay sia nga ang balita ginpanuad sang mga principe sang emperio, upang sang naghunahuna sia sa paghiusa sa paghimo sing isa ka katipan sa pag-inapinay, nagsiling sia nga ang “pagtolonan sang balita dapat nga apinan sang Dios lamang ... Sa nagalabi ka diutay ang paghilabut sang tawo sa buluhaton, nagalabi [190] ka daku ang pagtambag sang Dios tungud sa iya. Ang tanan nga mga politika nga pangaman, sa iya pagbanta nabangud sa walay pulns nga kahadluk kag walay pagsalig.”*

Sang naghiusa ang makagagahum nga kaaway sa paglaglag sa liniwan nga pagtoo, kag linibolibo nga mga kampilan ang daw pagapanggabnton sa ila mga tagub, si Lutero nagsulat: “Si Satanas nagapagowa na sang iya kaakig; ang mga dili diosnon nga papa nagahinimbon; kag ginapahadluk kita san i inway. Laygaye ang mga tawo sa pagpakigbais sing maisugun gid sa atubangan sang trono sang Dios, bangud sa pagtoo kag pagpangamuyo, agud nga ang aton mga kaaway nga madaug sing bug-os sang espiritu sang Dios, mapunggan sa paghidaet. Ang aton labing daku nga kakulangan,

*D’Aubigne lib. 14, cap. 7.

*D’Aubigne, lib. 10, cap. 14.

*D’Aubigne, lib. 10, cap. 14. (London ed.)

ang aton labing daku nga pagpangabudlay, amo ang pagpangamuyo; ipahibalo sa mga tawo nga wala na sila ginalipdi sa sulab sang hinganiban kag sa kaakig ni Satanas, kag papangamuyo-a sila.”*

Gikan sa tinagu nga dung sang pangamuyo naggowa ang gahum nga nag-uyog sa kalibutan sa isa ka daku nga Refor-masion. Didto upod sang balaan nga kalinong, ang mga alagad sang Dios nagtumban sang ila mga tiil sa ibabaw sang bato sang Iya saad. Sa dag-on sang pagkinagubut sa Ausburgo, “dili mapataliwan” ni Lutero “ang isa ka adlaw sa wala sing tatlo ka oras nga pangamuyo, kag sila amo ang mga oras nga pinili gikan sa sadtong labing igo so pagtoon.”

Ang Dios nagpamat.i sa mga panawag sang Iya mga alagad. Ginhatag niya sa mga principe kag mga ministro ang bugay kag kabaskug sa pag-apin sang kamatuuran batok sa mga gumalahum sang kadudulman sini nga kalibutan. Siling ni Jehoba, “Yari karon, igabutang ko sa Sion ang isa ka pangolo nga bato sang pamagang, nga pinili, hamili, kag ang magtoo sa iya, indi mahuy-an.” 1 Pedro 2:16. Ang mga reformador nga Protestante nagtukud sa kay Kristo, kag ang gawang sang infierno wala makalandas sa iya.

*Id. lib. 10, cap. 14.

[191]

12: Sa Inglatera

Sang si Lutero nagbukad sang natakup nga Biblia sa mga tawo sa Alemanian, si Tindale gindaldal man sang Espiritu sang Dios sa paghimo sang amo man sa Inglatera. Ang Biblia ni Wicleff binadbad gikan sa kasulatan nga Latin, nga may madamu nga mga sayup. Wala gid sia ma-imprensa, kag ang bayad sa sinulat nga huwad tama ka mahal. sa bagay nga kulang kag mga manggaranon okon mga dungganon lamang ang makabakal sa iya; kag ilabi pa, tungud kay ginadumilian sing maid-id sang iglesia. diutay lamang ang napalapnag. Sang tuig 1516, sang mga isa ka tuig sa wala pa maggowa ang mga pahayag (teses) ni Lutero, si Erasmos nagbantala sang iya Bag-ong Katipan sa mga pulong nga Griego kag Latin. Ini amo ang nahauna gid nga ves nga ang pulong sang Dios naimprenta sa original nga pamulong. Sa sini nga buluhaton madamu sang mga sayup sa una nga binadbad ang ginhimpit, kag ang kahulogan napaathag sing labi. Nakatuytuy sa madamu nga mga may alam sa maayo nga pagkilala sang kamatuuran, kag nakaghatag sing bag-o nga pagpabaskug sa buluhaton sa pagreformar. Apang ang mga

[192]

kubus nga mga tawo nalipdan gihapon sa pulong sang Dios. Si Tindale amo ang magatapus sang baluhaton ni Wicleff sa paghatag sang Biblia sa iya kasimanwa.

Sanglit kay sia maukod nga tumoloon kag hanuut nga manugpangita sang kamatuuran, nakabaton sia sang balita gikan sa Katipunan ni Erasmo sa pamulong nga Griego. Iya nga ginwali sa walay kahadluk ang iya pagtoo, nga nagasing nga ang tanan nga pagtolon-an isangbid sa mga Kasulatan. Sa pangaku sang mga katoliko Romano nga ang iglesia amo ang naghatag sang Biblia, kag ang iglesia amo lamang ang makasaysay sa iya, nagsabat si Tindale: “Nahibaloan ninyo kon sin-o ang nagtudlo sa mga agila sa pagpangita sang ila luluk-on? Ti, ang amo man nga Dios nagatudlo sa iya mga gutnm nga mga inanak sa pagpangita sa ila Amay sa Iya mga pulong. Malayo nga kamo ang naghatag sang mga Kasulatan, hinonoo inyo nga gintago sa umon; kamo amo ang nagsunog sadtong mga nagatudlo

sa ila, kag kon inyo mahimo, buut ninyo nga sunogon gid ang mga Kasulatan.”

Ang wali ni Tindale nagtuga sing daku nga kabalakar madamu ang nagbaton sang kamatuuran. Apang ang mga pari tama ka mabinantayon, kag halus nga nakahalin sia sa sini nga palangumhan kag tinguhaan nila paglaglag ang iya buluhaton bangud sa mga pagpahug kag mga pagpatalang. Sa masunsun mahimo nila. “Ay, anano ang pagahimoon?” ang panghayhay niya, “Kon ako ang magpanggas sa isa ka lugar, ang kaaway magasubli kag laglagon ang palangumhan nga akon mabayaan. Dili ako ka pabilin sa tanan nga lugar. Oh! kon ang mga Kristohanon makahuput sang Balaan nga Kasulatan sa ila kaugalingon nga hambal, sarang sila sa ila kaugalingon makabato sa sini nga mga kabutigan. Sa wala sing Biblia dili mahimo ang pagpalig-on sa mga tawo sa ka matuuran.”*

Ang isa ka bag-o nga tinutuyo nag-abut sa iya painoino “Ang mga salmos” ang siling niya, “ginkanta sa simbahan ni Jehoba sa pamulong ni Israel,” kag dili man bala ang balita maghambal sa aton sa pulong sang Inglatera? ... Magabaton lang bala ang iglesia sing diutay nga kapawa sa nagahingudtong adlaw kaangay sa nagabanagbanag pa lamang? Ang mga Kristohanon dapat sa pagbasa sang Bag-ong Katipar. sa ila kaugalingon nga mapulong.” Ang mga doktor kag mga manunudlo sa iglesia nagabinatukay. Bangud sa paggamit lamang sang Biblia nga ang kamatuuran madangat sang tawo. “Ang isa nagadampig sa sini nga doctor kag ang isa sinang isa ... Ti paano ang aton pagkahibalo nga yadtong isa nagahambal sang kamatuuran kag yadtong isa sang kabutigan? ... Paano? ... Sa pagkamatuud sa pulong sang Dios.”

[193]

Ang Bag-ong Katipan sa Iningles

Ang tinutuyo nga iya nahuptan, nga amo ang paghatag sang mga Kasulatan sang Bag-ong Katipan sa mga tawo sa ila kaugalingon nga pamulong sa karon namatud-an. Sa gilayon naghimos sia sa pagpamuno sang buluhaton. Kay sia tinabug sang paghingabut gikan sa iya puluy-an nagkadto sia sa Londres, kag didto sa mga pila ka dag-on iya nga ginpadayon ang iya pagpangabudlay nga wala maupang.

*D'Aubigne, lib. 18, cap. 14.

Apang sa liwan ang kaakig sang Katoliko Romano nagahat sa iya sa pagpalagyo. Ang bug-os nga Inglatera daw sa natakpan sa iya, kag nagtapat sia pagdangup sa Alemanian. Diri nagsugod sia sa pag-imprensa sang Bag-ong Katipan sa pamulong nga Iningles. Sang makaduha gin-upang ang iya buluhaton; apang kon pagdumilian sia sa pag-imprensa sa isa ka ciudad, magakadto sia sa isa.

Sang olihi naglakat sia sa Worms, sa diin sang pila ka mga tuig nga nagligad, gin-apinan ni Lutero ang balita sa atubangan sang Dieta. Sa sinang dumaan nga ciudad Jiga may madamu nga abyan ang reformation, diri kag padayonon ni Tindale ang iya buluhaton sa wala sing nagasablag. Tatlo ka libo ka huwad sang Bag-ong Katipan sa gilayon ang naorot, kag ang isa liwan ka edision nagsunod sa amo man nga tuig.

[194] Si Tindale natugyan sa mga kamut sang iya mga kaaway, kag sing maka-isa nagbatas sing pagbilanggo sa sulud sang madamu nga mga binulan. Sang olihi ginsaksihan niya ang iya pagtoo bangud sa kamatayon sang isa ka martir; apang ang hinganiban nga iya naaman nagpatakus sa iban nga mga soldado sa pagpakig-away sa tanan nga mga panag-on tubtub pa sa aton.

Si Latimer nagaapin gikan sa pulpito nga ang Biblia dapat nga pagbasahon sa pamulong sang mga tawo. Si Barnes kag si Frith, nga mga matutum nga abyan ni Tindale, nagtindug sa pag-apin sa kamatuuran. Niyan nagsunod si Riddleys kag si Granmer. Ining mga pangolo sang Reformation Inglesa mga tawo nga mangin-alamon, kag kalabanan sa ila ginadayaw anay sing labi tungud sa ila kakugi kag kamatinoohon sa iglesia Romana. Ang ila nahibaloan sa mga misterio sang Babilonia, naghatag sa ila sing labi ka daku nga gahum sa ila mga pagpamatuud batok sa iya.

Ang labing daku nga palatukuran nga gin-apinan sini nga mga Reformador—yadtong gin-apinan man anay sang mga Valdenses, ni Wicleff, ni Lutero, ni Zuinglio, kag sadtong tanan nga nag-impon sa ila —amo ang dili masinalaypon nga pagkamangagahum sang Balaan nga mga Kasulatan subung nga sanghiran sang pagtoo kag mga buhat. Ila ginpanghiwala ang kinamatarung sang mga papa, sang konsilyo, sang mga Padres, kag sang mga hari, sa paggahum sang konsiensia sa mga butang sa religion. Ang Biblia amo ang ila manuggagakum, kag sa iya mga pagtolon-an ila nga ginasangkid ang tanan nga pagtolon-an kag ang tanan nga mga ginaangkon.

Ang pagtoo sa Dios kag sa Iya mga pulong nagsapnay sining mga balaan nga mga tawo sang sila ang nagpanugyan sang ila kabuhi sa kalerohan. “Magkalipay kita sing maayo,” ang siling ni Latimer sa iya masigkamartir sang buut na pahipuson sang dabdab ang iya tingug “pagasindiha naton sa sini nga adlaw ang isa ka kandila, bangud sa bugay sang Dios, sa Inglatera, nga akon ginalauman nga dili gid mapatay.*

Sa Escocia

[195]

Sa Escocia ang binhi sang kamatuuran nga ginpalapnag ni Columba kag sang iya masigkamanugpangabudlay wala gid malaglag sing bug-os. Sa tapus sang mga pila ka gatus ka mga tuig ang mga iglesia sang Inglatera nagpanugyan sa Roma, apang yadtong sa Escocia nagpadayon sang ila kahilwayan. Sang siglo doce, walay sapayan, ang papanhon nalig-on diri, kag wala na sing duta nga gingahaman nila sing labi ka tul-id sang sa sini nga duta. Wala na sing duug nga naglabi ka dulum sang sa sini nga duug. Apang ang kasilaw sang kapawa nagalapus gihapon sa labing madulum, kag nagahatag sing saad sang manug-abut nga adlaw. Ang mga Lolardo nga naghalalin sa Inglatera nga may mga Biblia kag mga pagtolon-an ni Wicleff, nakabuhat sing maayo sa ila paghuput sang kaalam sang balita, kag sa kada siglo may iya nga mga saksi kag mga martires ang kamatuuran.

Sang pagbukas sang labing daku nga Reformasion nagabut ang mga sinulat ni Lutero, kag sang olihi ang Bag-ong Katipan ni Tindale sa Iningles. Sa wala madeparahi sang mga pangolo sa iglesia, ining mga manugbalita naglalakbay sing malinong sa mga bukid kag mga nalupyakan, kag sindihan sa isa ka bag-o nga kabuhi ang mitcha sang kamatuuran mgr. pangolo sa iglesia, ining mga manugbalita naglalakbay buluhaton sa pagpanlupig nga nahimo sang Roma sa sulud sang apat ka siglo.

Niyan ang dugo sang mga martir naghatag sing lab-as nga kabaskug sa buluhaton. Ang mga pangolo nga Romano nga pinamata sing hinali sa katalagman nga nagapakulba sa ila buluhaton, nagpangdala sa kalerohan sadtong mga dungganon kag mga halangdon nga mga inanak sang Escocia. Nagpalatindug sila sing

*Mga Binuhatan ni Hugo Latimer. Lib. 1, p. 13 (ed. Parker Society).

mga pulpito, kag gikan sa sini ang mga pulong sang tagumatayon nga mga saksi nabatian sa bug-os nga duta, nga nagapakugmat sa kalag sang mga tawo upod sang walay kapalongan nga tinutuyo sa pagbugras sang gapus sang Roma.

[196] Si Hamilton kag si Wishart, nga mga duugganon sing karakter subung sang ginpakatawohan nila, kaupod sang malaba nga kubay sang mga mainilubon nga mga disipolos nagtugyan sang ila mga kabuhi sa kalerohan.

Si Juan Knox nagtalikod sa mga tradision kag mga misterio sang iglesia, kag magkaon sang kamatuuran sang pulong sang Dios; kag ang mga pagtolon-an ni Wishart nagpalig-on sang iya pagtapat sa pagsikway sang pagtoo sa Romano, kag magtingub sa mga ginahingabut nga mga Reformador.

Sang ginpilit sia sang iya mga kaupdanan sa pagkuha sang palangakuan sa pagkamanugwali nag-isol sia nga nagakurug gikan sa iya mga katungdanan, kag sa tapus na ugaling sang mga pila ka mga adlaw nga pagpanago kag mapait nga pagpakig-away batok sa iya kaugalingon kag magpasugot sia. Apang sang nabaton na niya, nagpadayon sia sa dili mabuyok nga pagtapat kag dili maduhaduhaon nga kaisug tubtub nga may kabuhi pa sia. Ining maminatud-on sing tagiposoon nga reformador wala nagakahadluk sa guya sang tawo. Ang kalayo sang pagmartir, nga nagadabdab sa palibut niya, nagpabuhi lamang sang iya kakugi sing labi pagid.

Sang pinaatubang sia sa haring babae sa Escocia, nga sa iya atubangan ang kakugi sang madamu nga mga pangolo sang Protestante nagbuhin, si Juan Knox naghatag sing dili maduhaduhaon nga pagpamatuud sa kamatuuran. Dili sia madaug sang mga ooloo; wala gid sia mag-isol sa atubangan sang mga pagpahog. Ang haring babae nagtawag sa iya nga erejes. Nagtud-lo sia sa mga tawo sa pagbaton sang isa ka religion nga ginadumilian sang estado, ang siling sang haring babae, kag ginlapas niya ang sugo sang Dios nga nagatudlo sa mga sinakup sa pagsunod sa ila mga principe. Si Knox nagsabat sing malig-on:

“Tungud kay ang matarung nga pagtoloolian wala magkuha sing kusug bisan gahum gikan sa mga kalibutanon nga mga principe, kondi sa walay katubtuban nga Dios lamang, busa wala sila kinahanglan sa pagtukud sang ila religion suno sa binubut sang ila mga principe. Tungud kay sa masami ang mga principe amo ang labing

ignorante sang tanan sa matuud nga pagtoloohan sang Dios.... Kon ang tanan nga mga kaliwatan ni Abraham nagtukud sang pagtoloohan ni Paraon, nga sila mga sinakup niya sang malawig nga mga dag-on, ginaampu ko sa imo, señora, anano nga pagtoloohan ang diri karon sa kalibutan? Okon abi ang tanan nga mga tawo sa mga adlaw sang mga apostoles nagsunod sa pagtoloohan sang emperador nga Romanhon, anano nga pagtoloohan ang nangindiri karon sa kadaygan sang duta ... Kag busa, senora paghangpon mo nga ang mga sinakup dili mga nahigut sa pagtoloohan sang ila mga principe, bisan sa pagkamatuud nga ginasugo sila sa paghatag sa ila sing pagkamatinumanon.”

[197]

Si Maria nagsiling, “Ginasaysay mo ang kasulatan sa isa ka bagay, kag sila (ang mga manunudlo nga Katoliko Romano) nagasaysay sa lain man; sin-o ang akon patihon, kag sin-o ang pagapahukmon?”

“Patihon mo ang Dios, nga nagahambal sing maathag sa Iya mga pulong,” ang sabat sang Reformador, “kag ang lain nga ginatudlo sang Pulong sa imo, dili mo pagtoohan ni ining isa okon ining isa. Ang pulong sang Dios maathag sa iya kaugalingon; kag kon may yara nga nagapahayag nga madulum sa isa ka bahin, ang Espiritu Santo, nga wala nagabatok sa Iya kaugalingon, magasaysay sang amo gid sa labi pa kaathag sang sa iban nga bahin, agud nga wala sing mabilin nga pagpangduhaduha kondi sa sadtong mga nagapakaingnante lamang sing hungud.”*

Ini amo ang mga pulong sang kamatuuran nga ginhambal sining walay kahadluk nga Reformador, bisan pa sa katalagman sang iya kabuhi, sa idulungug sang haring babae. Upod sang amo man kag dili mapalong nga kaisug iya nga ginhuptan sa iya mga tinutuyo, nga nagapangamuyo kag nagapakigaway nga sa Ginoo, tubtub nga ang Escocia nahilway sa Papanhon.

Ang Inglatterra Nagbaton sang Protestantismo

Sa Inglatterra ang pagtukud sang Protestantismo subung nga religion nasional nagbuhin sang paghingabut, bisan nga wala gid makapatapna sing bug-os. Kay bisan nga madamu sang mga pagtolon-an sang Roma ang ginsikway, apang dili kay diutay man lamang sang

[198]

*Laing, “Mga binuhatan ni Juan Knox” lib. 2, p. 281, 284. (ed. 1895).

mga pagtolon-an nga dagway lamang ang ginharian. Ang pagkataas sing gahum sang papa ginsikway, apang sa iya lugar ang monarka gin-ilis subung nga pangolo sang iglesia. Sa pag-alagdan sang iglesia may yarn gihapon nga malapad nga pagbulag gikan sa kaputli kag kabunayag sang balita. Ang labing daku nga palatukuran sang kahilwayan sa religion wala pagid mahangpi. Bisan nga ang kalahadlukan nga kapintas nga gingamit sang Roma batok sa mga erejes talagsa ginagamit sang mga pangolo nga mga protestante, apang ang kinamatarung sang kada tawo sa pagsimba sa Dios suno sa ginadikta sang iya kaugalingon nga konsiensia wala ginakilalaha. Ang tanan ginakinahanglan sa pagbaton sang pagtolon-an kag pagbantay sang mga tulumanon sa pagsimba nga ginapatuman sang tinukud nga iglesia. Ang mga manugdumili nagabalatas sang paghingabut, sing kapin kon kulang, sa sulud sang mga ginatus ka mga tuig.

Sa liwan, subung sa mga adlaw sang mga apostoles ang pagpanghingabut nagapauswag tapat sang balita. Sa mga makamamatay kag makangilidlis nga bilanggoan nga nagaginitok sang mga malauton kag mga tulisan, si Juan Bunyan naghaklo sang amo gid nga hangin sang langit; kag didto ginsulat niya ang iya makatilingala nga sugilanon sang mga pagpanlakatan sang mga perigrinos (dumuloong) gikan sa duta sang kalaglagan pakadto sa langitnon nga banwa. Sing kapin sa duha ka gatus ka mga tuig yanang tingug gikan sa bilanggoan sa Bedford naghambal sa makakulunyag nga gahum sa tagoposoon sang mga tawo. Ang tolon-an ni Bunyan “Panlakatan sang mga Dumuloong,” (Pilgrims Progress) kag “Ang Bugay Bugana sa Labing Makasasala,” nakagtuytuy sa madamu nga tiil sa banas sang kabuhi.

13: Si Whitefield Kag Mga Wesley

[199]

Ang daku nga palatukuran nga ginapinan sing dungganon sang mga ginhingabut nga mga Piritano sa Inglatera sang siglo dicisiete,—inang kamatuuran nga mainuswagon; nga ang mga Kristohanon dapat sa pagtindug nga handa sa pagbaton sang tanan nga kapawa nga magasilak gikan sa balaan nga pulong sang Dios, nalimutan sang ila mga kaliwatan. Ang mga iglesia Protestante, nga ginakahamut-an sing labi sa pagbaton sang mga pagpakamaayo sang Reformasion, linapyo sa pagpadayon sa banas sang reformasion. Bisan nga sa dag-on dag-on may mga pila ka mga matutum nga mga tawo nga magatilindug sa pagbantala sang bag-o nga kamatuuran, ang kalabanan busug na sa pagtoo subung sang pagtoo sang ila mga ginikanan kag sa pagkabuhi subung sang ila pagkabuhi. Aug religion sa liwan nabalik sa dagway lamang kag ang mga kasaypanan kag kababaylan, nga ini sila kunta nasubul pagowa kon ang iglesia nagpadayon sa paglakat sa kapawa sang pulong sang Dios, ginahuptan kag ginahigugma. Ang iglesia nagabayaw kag nagaapin sa mga tradision, sa baylo sa pagpakig-suay “tungud sang pagtoo, nga gintugyan sing makaisa sa gihapon sa mga balaan.”* Busa ginpanubu ang palatukuran nga sa iya ang mga Reformador nagpalangabudlay kag nag-alantus sing labi.

Sang siglo diceocho, sa dag-on sang labing daku nga kadulum sa Espirituhanon, si Whitefield kag ang mga Wesleys nagpahayag subung nga mga manugdala sang kapawa nga sa Dios. Sa idalum sang mga pagsolondan sang tinukud nga iglesia, ang mga tawo sa Inglattera nagligad sa isa ka kahimtangan sang religion nga halus nimo makilala ang ginkalainan nila sa mga pagano. Ang religion natural amo ang pinalangga nga estudio sang mga eclesiastico, kag sa iya nalakip ang kalabanan nila nga mga teologia. Ang mga mataas nga klase nagayubit sa pagkamatinoohon, kag nagapalabugal sa ila kaugalingon nga kono mga naibabaw sila sa ila ginatawag nga panatismo. Ang manubu nga klase nga nadulman nga mga ignorante,

[200]

* Judas 3

kag nagapalanugyan sa mga bisio, kag ang iglesia nawalaan sing kabaskug kag pagtoo sa pagtukud sang napukan nga kamatuuran.

Ang labing daku nga pagtolon-an sa pagpakamatarung bangud sa pagtoo, nga ginatudlo sing maathag ni Lutero, diutay lamang madula sing bug-os; kag ang palatukuran sang mga Bomanista sa pagsalig sa maayo nga binuhatan agud maluwas, amo ang nag-ilis. Si Whitefield kag ang mga Wesleys, nga amo ang mga kabahin sang natukud nga iglesia, mga hanuut nga manugpangita sang kahanuut sang Dios, kag ini gintudlo sa ila nga makuha bangud sa matinlo nga kabuhi, kag pagbantay sang mga kasugoan sa religion.

Makaisa nagmasakit si Carlos Wesley, kag ginahunahunaan nga mamatay, ginpamangkot sia kon sa diin niya ginatukud ang iya paglaum sang pagkabuhi nga walay katapusan. Ang sabat niya amo: “nagamit ko ang tanan ko nga maayo nga pagtinguha sa pag-alagad sa Dios.” Tungud kay ang abyan nga namangkot sa iya daw sa wala pagid maayawi sang iya sabat, si Wesley nagpainoino, “Ano! kulang pa nga pasadsaran sang akon pagtoo ang akon maayo nga pagtinguha? Anano kawatan niya ako sadtong akon mga pagtinguha? Wala na ako sing liwan nga saligan.”*

[201]

Ini amo ang ka pit-ipit sang kadulum nga naglikup sa iglesia, nga nagakumbong sang pagpanumbas, nga nagakawat sang himaya ni Kristo, kag lisoan ang painoino sang mga tawo gikan sa amo lamang nga lalauman sang kaluwasan,—ang dugo sang linansang nga Manluluwas.

Si Juan kag si Carlos Wesley, sa tapus na maordenan sa pagkaministro, ginpadala sa pagpangabudlay sa America. Sa sakayan sa lawod may yara nga isa ka kinabon sang mga Moravo (naghiliusa nga mga utod gikan sa Alemanian). Mabaskug nga bagyo ang ila nasugata sa ila panakayon, kag si Juan Wesley nga nagaatubang sa kamatayon, nagbatyag nga wala sia’y paglaum sang paghidaet sa Dios. Ang mga Moravo, lain iya, nagapalahayag sing kalinong kag pagsalig nga wala sa kay Wesley.

“Sa nanungatunga ang kalantahon nga ginpamuno sa ila katiponan,” ang siling niya, “Ang dagat nagtabon sa ibabaw rtamon, naggisi sang layag, nagtabon sang sakayan, kag nagsululud ang tubig nga daw subung abi nga ang labing kadadalman magalamon sa amon

* Juan Whictfield, “Kabuhi ni Rev. Carlos Wesley,” p. 102 (2d. Am. Ed. 1845).

nga tanan. Ang isa ka makakululba nga pagsininggit nagsugud sa mga ingles. Ang mga Moravo nagpadayon sa pagkanta sing malinong. Ginpamangkot ko sang olihi ang isa sa ila, ‘Wala man ikaw nagakahadluk?’ nagsabat sia, ‘nagapasalamat ako sa Dios, wala gid.’ Namangkot ako, ‘Apang wala bala paghadluki ang inyo mga kababaen-an kag mga kabataan?’ Nagsabat sia sing mahinay, ‘Wala; ang amon mga kababaen-an kag kabataan wala nagakahadluk sa pagpanginmatay.’”*

Sang makaabut sila sa Savannah, nagpuyo si Wesley sing malipot nga dag-on kaupod sa mga Moravo, kag binatyag niya sing madalum ang ila pamatasan nga Kristohanon. Sang iya pagkabalik sa Inglatera nagdangat sia sa labing maathag pagid nga paghangup sang pagtoo sa Biblia. Nagmatuud sia nga kinahanglan sia sa pagsikway sang tanan nga pagsalig sa iya kaugalingon nga mga buhat agud nga maluwas kag magsalig sing bug-os sa “Kordero sang Dios nga nagakuha sang sala sang kalibutan.” Sa isa ka pagkatipon sang mga Moravo sa Londres, isa ka taga ginbasa gikan sa mga sulat ni Lutero, nga nagapanaysay sang pagbaylo nga ginahikot sang Espiritu sang Dios sa tagiposoon sang mga tumuloo. Sang nagapamati si Wesley ang pagtoo nagdabdab sa iya kalag. “Ginbatyag ko ang akon tagiposoon nga ginpinit sing makatilingala,” ang siling niya. “Nagbatyag ako sing pagsalig sa kay Kristo, kag kay Kristo lamang, tungud sa kaluwasan; kag ang pagsalig ginhatag sa akon, nga kinuha niya sa akon ang akon mga sala, ang akon gid sala, kag ginluwas niya ako sa kasugoan sang sala kag kamatayon.”*

[202]

Sa sulud sang malawig nga mga tuig sang mabudlay kag walay kalipay nga tinguha, —mga tuig sa pagdumili sing mabaskug sang kaugalingon, sang pagpakahuya kag pagpaubus, —si Wesley nagpabilin sing malig-on sa iya isa ka tuyo sa pagpangita sa Dios. Sa karon nakit an niya Sia; kag nasapwan niya nga ang bugay sang Dios nga iya ginpangabudlayan sa pagdaug bangud sa pangamuyo kag pagpuasa, sa paglimos kag sa pagdumili sa kaugalingon, isa lamang ka hatag, “sa wala sing pilak kag wala sing bili.”

Sang natukud na sia sa pagtoo sa kay Kristo, ang iya bug-os nga kalag nagdabdab sa handum sa pagpalapnag sa bisan diin lamang

*Whitehead, “Kabuhi ni Rev. Juan Wesley,” p. 10.

*Id., p. 52.

sang kaalam sa mahimayaon nga balita sang walay bayad nga bugay sang Dios. Ginatamud ko ang bug-os nga kalibutan subung nga amo ang akon parroquia,” ang siling niya.

Ang kabuhi ni Wesley gintugyan sa pagbantala sang labing daku nga kamatuuran nga iya nabaton,—ang pagpakamatarung bangud sa pagtoo sa manugtumbas nga dugo ni Kristo. kag manugpabag-o nga gahum sang Espiritu Santo sa tagiposoon nga nagadala sing bunga sa kabuhi nga nagasuno sa pagsolondan ni Kristo.

Kamunoan sang Pulong Metodista

[203] Si Whitefield kag ang mga Wesleys naaman sa ila buluhaton bangud sa isa ka malawig kag matalum nga pagbatyag sa kaugalingon sang ila nadula nga kahimtangan; kag nga agud nga mapatakus sila sa pagbatas sang mga kalisdanan subung nga mga maayo nga soldado ni Kristo, ginpaagi sila sa mga kalayohon nga mga balatason sang kaakig, pagpakahuya, kag paghingabut, sa unibersidad sang Oxford kag sang nagasulud na sila sa ila pagkaministro. Sila kag sang mga pila ka bilog nga nagahikalooy sa ila gintawag sa daku nga pagtamay nga mga metodista sadtong mga kasubung nila nga mga estudiante nga dili diosnon, isa ka ngalan nga sa karon ginakabig nga dungganon sang isa sang labing daku nga denominasion sa Inglatera kag America.

Ang mga Metodista sa sadtong una nga mga adlaw nagbatas sang mga pagtamay kag mga paghingabut, gikan sa mga miembro sang iglesia kag gikan sa dayag nga mga dili matinoohon nga pinadabdab sang ila kahambug. Gindala sila sa atubangan sang hukmanan sang katarungan apang ini sa ngalan lamang, kay ang katarungan talagsa sa mga hukmanan sa sadto nga panag-on. Sing masusun nagabatas sila sang mga kapintas sang ila manughingabut. Sing liwanliwan si Juan Wesley maluwas sa kamatayon bangud sa milagroso nga kaako sang Dios. Kon dumabdab ang kaakig sang iya mga kaaway nga nagapuluut sa iya, kag kon daw wala nagid sia sing dalan nga pagalikawan, ang isa ka manugtunda sa dagway sang isa ka tawo magaabut sa luyo niya, kag ang kaaway maga-ilisol, ang alagad ni Kristo niyan makaligad nga luwas gikan sa duug nga katalagman.

Ang mga kaaway magapamalaybalay nga nagapanlaglag sang mga galamiton kag mga pagkabutang, kag panal-on ang tanan nga

ila mapuslan, kag pintasan ang mga lalaki, mga babae kag mga kabataan. Sa iban nga mga hitabu ang mga pahibalo ginapapilit sa higad sang mga dalan, nga nagaagda sa bisan kay sin-o nga may handum sa pagbulig sa pagpamungkal sang mga bintana kag pangawatan ang mga balay sang mga Metodista, kag yadtong may gusto magtipon lamang sa isa ka tinangduan nga duug kag oras. Ining dayag nga pagla pas sang tawohanon kag langitnon nga sugo [204] gintugot sa pagkahanabu nga wala pagsabdonga. Ang dayon nga paghingabut ginahimo batok sa isa ka tawo nga ang iya lamang sayup amo ang iya pagpabalik sang mga tiil sang makasasala gikan sa banas sang kalaglagan pakadto sa banas sang pagkabalaan.

Any Espirituhanon nga Pagkabanhaw kag ang Iya Kabangdanan

Ang espirituhanon nga pagkabanhaw nga nagpahayag sa Inglatera sa wala pa ang panag-on ni Wesley, pinatubas sing kalabanan sang pagtolon-an Antinomia.* Madamung nagapati nga ginwala ni Kristo ang kasugoan moral, busa ang mga Kristohanon wala na sing katungdanan sa pagtuman sa iya; nga ang tumuloo nahilway na sa “kahiulipnan sang maayong buhat.” Ang iban, bisan nga nagamatuud sang pagkamapinadayonon sang kasugoan, nagasiling nga dili na kinahanglan sa mga ministro ang paglaygay sa mga tawo sa pagkamatinumanon sa iya mga palatukuran, tungud kay yadtong mga pinili sang Dios nga sa kaluwasan, “bangud sa dili madaug nga pagbuyok sang bugay nga langitnon, madul-ong man sa paggawi sang pagkamatinooon kag gahum,” kag yadtong natigana sa walay katapusan nga katagudilian, “wala sing gahum sa pagtuman sa langitnon nga sugo.”

Sa sabat sa pagtolon-an nga sang pagkamatay ni Kristo ang tulumanon sang kasugoan nawala kaupod sang mga kasugoan ceremonial, si Wesley nagsiling: “Ang kasugoan moral, nga yara sa napulo ka mga sugo kag ginpatuman sang mga manalagna, wala niya mapataliwan. Dili katuyoan sang iya pagkari ang pagwala sang iban nga bahin niya. Ini amo ang kasugoan nga dili gid malapas, nga ‘nagapabilin nga malig-on subung nga isa ka matutum nga saksi

* Antinomia, isa ka sekta nga nagatudlo nga sa idalum sang pagpnnanma sang bugay ang kasugoan moral wala na sing kapuslanan kag dili na ginapatuman.

[205] sa langit, ... Ini kutub pa sang pamuno sang kalibutan, nga ‘nasulat dili sa mga tapipitapi nga bato,’ kondi sa mga tagiposoon sang tanan nga mga inanak sang -tawo, sang paghalin nila gikan sa kamut sang Manunuga. Kag walay sapayan nga ang mga letra nga nasulat sing makaisa sang tudlo sang Dios sa karon naliwan sing tama tungud sang sala, apang dili gid sila mapanas sing bug-os, sang kita ang may balatiagon gihapon sang maayo kag malain. Ang tagsatagsa nga bahin sini nga sugo pagaipatuman gihapon sa tanan nga mga tawo, kag sa tanan nga katuigan; sa dili pag-ipasandig sa dag-on okon sa duug kon sa iban nga kahimtangan nga sarang mabaylo, kondi sa kinaugali sang Dios, kag sa kinaugali sang tawo, kag ang ila dili mabaylohan nga kaangtanan sa isa kag isa.

“‘Wala ako magkari sa pagbungkag, kondi sa pagtuman.’ ... Sa wala sing bais. ang kahulogan nga buut isiling ni Kristo Sia (suno sa mga nagkahanabu na nga daan kag sa magakahanabu sa olihi) amo,—Nagkari ako sa pagtukud sa iya sa iya kabug-osan, walay sapayan sang tanan nga pagpadulum sang tawo: nagkari ako sa pagbutang sing bug-os kag maathag nga pagpasanag sang bisan ano nga madulum okon nadulman; nagkari ako sa paghambal sang matuud kag bug-os nga kahulogan sang tanan nga bahin; sa pagpakita sang kalabaon kag kasangkaron, sang bug-os nga pagadangan sang tagsatagsa ka sugo nga makita sa iya, kag sang kataason kag kadalumon, sang dili matungkad sang painoino nga pagkaput li kag pagkaespirituhanon niya sa tanan niya nga sanga.”*

[206] Si Wesley naghambal sang himpit nga pagsinanto sang kasugoan kag balita. “Busa, may yara nga labing malapit nga paghiangot sang kasugoan kag sang balita, sa mahangpan naton. Sa isa ka luyo, ang kasugoan, nagpadayon sa paghimo sing dalan kag nagatudlo sa aton sa balita; sa isa ka luyo, ang balita nagatuytuy sa aton sing dayon sa labi pagid ka himpit nga pagtuman sang kasugoan. Ang kasugoan, pananglit, nagakinahanglan sa aton sa paghigugma sa Dios, sa paghigugma sa aton masigkatawo, sa pagkamabuu, mapailobon, okon sa pagkabalaan. Magabatyang kita nga dili kita sarang sa sini nga mga butang; hoo, ‘sa tawo ini dili gid sarang mahimo;’ apang nakita naton ang saad sang Dios nga magahatag sa aton sina nga paghigugma, kag magahimo sa aton nga mahagup,

*Buhat ni Wesley, Sermon 25.

mapainubuson, kag balaan: rnangapyot kita sini nga balita, sa sining maayong balita; kag pagahimoon sa aton suno sa aton pagtoo, kag' ang pagkamatarung sang kasugoan natuman sa aton,' bangud sa pagtoo sa kay Jesukristo.

“Sa labing kadalagkuan nga kaaway sang balita ni Kristo,” ang siling ni Wesley, “yara ang ‘nagahukum sa kasugoan’ sa iya kaulingon’ sa dayag kag maathag nga nagahambal sing malain batok sa kasugoan; ‘nga nagatudlo sa mga tawo sa paglapas (sa pagwala, sa paghubad, sang katungdanan sa kasugoan) dili lamang sa isa, sa labing diutay okon sa labing daku, kondi sang tanan gid nga kasugoan sa isa ka paghampak ... Ang labing makatilingala sa tanan nga butang nga naumid sa sini nga pagpandaya, amo nga yadtong nagapati sini, nagatoo gid nga ginapadunggan nila si Kristo bangud sa pagsikway sang iya kasugoan, kag nga ginapakadaku nila ang Iya buluhaton sang sila ang nagalaglag sang Iya pagtolon-an! Hoo, hoo, ginapadunggan nila Sia subung sang pagpadungug ni Judas sang iya pagsiling,’ Maghimaya ka Agalon, kag halukan Sia. ‘Kag magasiling man sia sa may katarungan subung sang iya pagsiling sa kay Judas, ’sa isa ka haluk ginatugyan mo ang Anak sang Tawo?’ Kaagnay sang pagtuyan sa iya sa isa kahaluk, ang paghambal nahanungud sang Iya dugo, kag ginakuha ang Iya purungpurung; ang pagkabig sang bisan diin nga bahin sang Iya kasugoan nga dili mga importante, sa idalum sang balibad nga magapauswag sang Iya balita. Kag wala gid sing bisan sin-o nga. makapalagyo sa sini nga sumbong, kon sia ang nagawa-li sang pagtoo nga nagautod sang sanga sang pagkamatinumanon sa dayag okon sa pasuhot: nga nagawali kay Kristo sa bagay nga amo Sia ang nagwala okon nagpaluya sang labing diutay nga kasugoan sang Dios.”*

Sa sadtong tanan nga nagapanudlo nga “ang pagwali sang balita magasabat sang tanan nga tinutuyo sang kasugoan,” si Wesley nagsabat: “Ginasikway namon ini sing bugos. Dili sia makasabat sang labing nahauna gid nga tinuyo sang kasugoan, nga amo, ang pagpapati sa tawo sang sala, ang pagpamadmad sa sadtong nagakatulog gihapon sa bibian kasanagan nga dili Niya pag-isikway yadtong tanan nga nagasalig sa Iya. Gingahuman niya ang mga hitabu agud ang kaakig ni Satanas kag mga paghinimbon sang mga malaut nga

[207]

* Buhat ni Wesley, Sermon 35.

mga sang inpierno.” Si Apostol Pablo nagsiling nga “bangud sang kasugoan among pagkilala sang sala;” “kag dili tubtub nga magbatiag ang tawo sang sala, magabatyag sia sing kinabanglan sang manugtumbas nga dugo ni Kristo ... ‘Ang mga maayo,’ sa siling sang Ginoo sa iya kaugalingon, ‘Walay kinahanglan sing manugbulong, kondi yadtong masakit.’ Busa isa ka kaladlawan kon batagan mo sing manugbulong yadtong maayo, okon yadtong nagahunabuna sa ila kaugalingon nga maayo. Pakilalahon mo anay sila nga masakit sila; kay kon dili wala kay paabuton nga pasalamat tungud sa imo pagpangabudlay. Sa amo man, isa ka kaladlawan ang pagtanyag sa kay Kristo sa sadtong ila tagiposoon mga maayo, nga wala pagid mabuung.”*

[208] Busa sang sia nagawali sang balita sang bugay sang Dios, si Wesley, kaangay sa iya Agalon, nagatinguha sa “pagpadaku sang kasugoan sang Dios, kag himoon sia nga halangdon.” Sing matutum natuman niya ang buluhaton nga ginhatag sa iya sang Dios, kag mahimayaon ang mga patubas nga gintugut pa sa iya sa pagtan-aw. Sa kahingapsan sang iya malawig nga kabuhi nga kapin sa kawaloan ka tuig—ang hanuut nga mga sumulonod nakalambut sang kapin sa tunga sa milyon ka mga kalag. Apang ang kadam-an nga bangud sa iya mga pagpangabudlay nabayaw gikan sa kalaglagaan kag kahuluyan sang sala sa isa ka mataas kag putli nga kabuhi, kag ang kadam-an nga bangud sa iya mga pagpanudlo naka dangat sa madalum kag manggaranon nga mga experiensia, dili mahibaloan tubtub nga ang bilog nga panimalay sang mga tinubus matipon sa ginharian sang Dios. Ang kabuhi ni Wesley nagapahayag sing leksion nga dili sarang mapabilihan sa tagsatagsa ka Kristohanon. Kabay unta nga ang pagtoo kag ang pagpailub lcag walay kabudlay nga kakugi, paghalad sang kaugalingon kag pagpanugyan sining alagad ni Kristo, makita sa mga iglesia sa karon mga mga adlaw!

*Buhat ni Wesley, Sermon 35.

14: Ang Pag-uswag sang Kahilwayan

[209]

Ang mga Reformador Inglesa, bisan nga ila ginasikway ang pag-tolon-an Romanista, nagaliuput man gihapon sang madamu niyang dagway nga pagsulondan. Busa bisan nga ang gahum kag ang mga pagtoloohan sang Roma ginasikway, madamu man sang iya mga pamatasan kag mga eeremoniales ang gindapon sa pagalagdan sa Iglesia sang Inglatera. Ginaangkon nila nga ini nga mga butang dili mga butang sa konsiensia; kag nga wala sila ginasugo sa kasulatan, busa dili mga kinahanglan, apang wala lang ginadumilii tungud sini dili sila mga malain. Ang pagbantay sa ila nagapakitid sang linaw nga nagabulag sa mga iglesia reformada gikan sa Roma, kag ila ginamatarung nga ini nagapauswag sang pagbatok sang mga Romano sa pagtoloohan Protestante.

Sa iban nga nagaliuput gihapon sini kag may kahamuut sini nga kompromiso, ini nga mga kinamatarung daw labing maayo. Apang may yara man nga isa ka klase nga dili sugot sini. Ang kamatuuran nga ini nga mga pamatasan, “magataytay sang linaw nga nagaulot sa Roma kag sang Reformasion,”* sa ila mga hunahuna amo ang matuud nga katarungan batok sa pagliuput sa ila. Ginatamud nila sila subung nga tanda sang paghiliupod nga ginluwasan sa ila, kag sa iya wala na sila sing handum sa pagbalik. Ila ginamatarung nga ang Dios sa Iya pulong nagtukud sing mga katadlongan nga magagahum sang pagsimba sa Iya, kag nga ang tawo wala sing kahilwayan sa pagdugang okon sa pagbuhin sing bisan diutay sa Ila. Ang labing pamuno gid sang daku nga pagbulag sa pagtoo amo ang pagtinguha sa pag-ilis sang kagamhanan sang iglesia sa kagamhanan sang Dios. Ang pagbulag sa pagtoo sang mga Romano nagsugod sang ila pagtuman sang mga butang nga ginadumilian sang Dios, kag nagtapus sa pagdumili sang Iya ginatudlo sing maathag nga pagatumanon.

[210]

Madamu ang naghandum sing hanuut sa pagbalik sa kaputli kag kabunayag nga nagsaput sang una nga iglesia. Ginakabig nila

*Martin, Vol. 5, 22.

ang madamu nga mga tinukud nga pamatasan sang Iglesia Inglesa subung nga monumento sa pagkamadiosdioson kag dili sila sa ila konsiensia makatingub sa ila pagsimba. Apang ang iglesia, tungud nga ginasakbay sang kagamhanan civil, dili magatugut sang bisan ano nga paglikaw sa iya mga dagway nga tulumanon. Ang pagtambong sa iya mga pag-alagdan ginakinahanglan sang kasugoan, kag ang mga pagkatipon sa religion nga wala sing pahanugot ginadumilian, kag ang manlalapas silotan sing pagbilanggo, pagtapok, kag kamatayon.

Sang pamuno sang ikanapulo kag pito ka siglo ang monarka nga bag-o lamang makasaka sa trono sang Inglatera nagpahayag sang iya pagtapat sa “pagpatuman,” sa mga Puritanos* “kon dili ... pigoson sila pagowa sa Inglatera, okon labi pa ka lain nga silot.”* Ginapangita, ginahingabut, kag ginabilanggo, wala sila sing nakita sa palaabuton nga saad sang maayo nga mga adlaw, kag madamu ang nagpasunod sa isa ka koubiksion sa sadtong magaalagad sa Dios suno sa ginadikta sang ila konsiensia, “ang Inglatera magauntat sing walay katubtuban sa pagkapuluy-an nila.”* Ang iban [211] sang olihi nagtapat sa pagpangita sing dalangpan sa Holanda. Ang [212] mga kaiwatan, mga kaperdehan, kag ang bilangoan naagum nila. [213] Apang ang pagbatas sing malig-on sang olihi nagdaug, kag nakakita sila sing pasilongan sa maabyanon nga baybayon sang Republica sang Holanda.

Sa ila pagpalagyo ginbayaan nila ang ila mga puluy-an, ang ila mga pagkabutang, kag ang ila pangabuhian. mga dumUloong sila sa iban nga duta, sa tunga sang mga tawo nga tuhay sing pamulong kag mga pamatasan. Pilit sila sa pagsulud sa bag-o kag wala matilawi nga mga buluhaton sa pagpangita sing kabuhian. Apang ginbaton nila sing malipayon ang ila kahimtangan, kag wala gid magperde sing dag-on sa pagpakatamad kag pagpangalisud. Bisang gihapon ginasakit sang kaimolan, nagapalasalamat sila sa Dios tungud sang mga pagpakamaayo nga sa gihapon Iya ginatugnt sa ila, kag nakakita sila sing kalikay sa wala sing nagagamu sa ila espirituhanon nga pag-alagad. “Nahibal-an nila nga sila mga manlulugayaw, kag wala

*Puritano, mga tumoloo sa kay Kristo nga nagabatok sa Tradis'on kag nagatudlo sang labing sins'lyo nga pagtoo nga lain sa ginapatuman ang kasugoan sa Inglatera.

*Baneroft Jorge, “History of U.S.A.” part. 1, cap. 12, par. 6.

*Palfrey, J. G. “History of New England,” cap. 3, par. 43.

sila nagatamud sing tama sa sadto nga mga butang kondi ginbayaw nila ang ila mga mata sa langit, ang ila pinakamahal nga duta, kag palinongon ang ila mga espiritu.”* Nagsalalig sila sa mga saad sang Dios, kag wala Niya sila pagpatumbayai sa oras nga kinahanglan. Kag kon ang mga kamut sang Dios daw nagatudlo sa ila sa isa ka luyo sang dagat sa diin sila makakita sing duug sa ila kaugalingon, kag makabilin sa ila mga kabataan sang hamili nga palanublion sang kahilwayan sa religion, magalakat sila sa wala sing isol, sa mga banas sang Makaako.

Ang Dios nagtugot sa mga pagtilaw sa pag-abut sa iya mga tinawo sa pag-aman sa ila sa pagtuman sang iya mga tuyo sa ila nga puno sing bugay. Ang iglesia ginpaka-ubus agud nga pakataason sia. Ang Dios bunt sa pagpakita sang Iya gahum tungud sa iya, agud sa paghatag sa kalibutan sing isa liwan ka tawo magapauswag sang Iya himaya, kag sa pagdala sang iya mga tinwo sa duug nga walay katalagman. Ang mga paghingabut kag ang mga pagdestierro nagbukas sang dalan pakadto sa kahilway.

Ang Matuud nga Tumoloon sang biblia

[214]

Sang napilitan sila sing una sa pagbulag sa Iglesia Inglesa, ang mga puritanos nagtingub sang ila kaugalingon bangud sa isa ka solemne nga katipan, subung nga mga hilway nga tinawo sang Dios, “sa paglakat sing tingub sa tanan Niya nga dalanon nga ila nahibaloan 6 igapahibalo pa sa ila.”* Yari ang matuud nga espiritu sang pagliwan, ang labing daku nga sadsaran sang Protestantismo. Tungud sini nga katuyoan nga ang mga dumuloong (peregrino) naghalalin sa Holanda sa pagpangita sing puluy-an sa Bag-ong Kalibutan. Si Juan Robinson, nga ila pastor, nga sa kaako sang Dios nabalabagan sa dili pag-upod sa ila, sa iya pamilinbilu nga pagpakigpulongpulong sa mga gindestierro nagsiling:

“Mga kautoran, sa dili na lang madugay magabululagay kita, kag ang Ginoo nakahibalo kon magakabuhi pa bala ako sa pagtan-aw sang inyo mga nawong liwan. Apang bisan kon gintangdu sang Dios ini sa akon okon wala, ginasugo ko kamo sa atubangan sang Dios kag sang Iya mga bulahan nga mga manugtunda nga magsunod

* Baneroft, part. 2, cap. 12, par. 15.

* Brown, J., “The Pilgrim Father,” p. 74.

kamo sa dili malayo sang sa akon pagsunod sa kay Kristo. Kon ang Dios magbugna sang bisan ano sa inyo bangud sa bisan sin-ona niya nga galamiton pagpakahanda kamo sa pagbaton sa iya gihapon subung sang inyo pagbaton sang bisan ano nga kamatuuran sa akon mga pag-alagdan; tungud kay may daku gid ako nga pagsalig nga ang Ginoo may madamu pa nga kamatuuran kag kapawa nga Iya pagabuksan sa inyo gikan sa Iya balaan nga mga Pulong.”*

[215] “Sa akon bahin, dili igo sa akon ang pagpanalabiton sang kahimtangan sang naliwan nga mga iglesia, nga nakaabut sa isa ka panag-on sang toloohan, kag magalakat karon sing dili malayo sang sa mga galamiton sang pagliwan sa ila. Ang mga Luterano dili mapabuyok sa paglakat sa malayo sang sa nakita ni Lutero ... kag ang mga Kalvinhon, nakita ninyo, nagapaladayon sing mapag-on sa ginbayaan sa ila sinang daku nga tawo sang Dios, nga wala pa makakita sang tanan nga butang. Ini amo ang kaimolan nga kalahanusbuan sing daku; tungud kay bisan nga sila mga masiga kag mapawa nga mga suga sa ila panag-on, apang wala pa sila makaturok sang tanan nga laygay sang Dios, apang kon mga buhi sila karon, handa gihapon sa pagbaton sang kapin pa nga kapawa subung sadtong ila nabaton sing una.”*

“Dumduma ang inyo saad sa iglesia, nga nagsugot kamo sa paglakat sa tanan nga dalanon sang Ginoo, nga nahibaloan na ninyo 6 pagaipahibalo pa sa inyo. Dumduma ninyo ang inyo mga saad kag mga katipan sa Dios kag upod sa isa kag isa, nga inyo batonon ang bisan ano nga kapawa kag kamatuuran nga igapahayag sa inyo gikan sa iya mga sinulat nga pulong; apang dulog, pag-andam kamo, ginaampo ko sa inyo, kon ano ang inyo ginabaton nga kamatuuran, ipaangid sia kag timbangon sia sa iban nga kamatuuran sa kasulatan sa wala ninyo pa sia nabaton; kay dili mahimo nga ang Kristohanon nga bag-o lamang makagowa sa madamul nga kadudulman sang anti-Kristiano, makadangat gilayon sa kahimpitan sang kaalam.”*

Ang handum sang kahilwayan sa konsiensia amo ang nag-pabaskug sa mga peregrino sa pag-atubang sang mga katalagman sa ila malawig nga lalakton sa dagat, sa pagbatas sang mga kahul-anan kag mga katalagman sa kahanayakan, kag bangud sa pagpakamaayo

*Martin, Vol. 5, p. 70.

*Neal, D., “History of the Puritans,” Vol. 1, p. 269 (cd 1848).

*Martin, Vol. 5, p. 70, 71.

sang Dios, itanum sa baybayon saug America, ang sadsaran sang labing daku nga nasion. Apang dili malimbongon kag mahadlukon sa Dios, ang mga peregrino wala makahangup sang labing daku nga sadsaran sang kahilwayan sa religion. Ang kahilwayan nga ila gin-antusan sing labi agud nga ila maagum, wala sila sing amo man nga kahanda sa paghatag sa iban. “Kulang lamang, bisan pa sa tunga sa mga pangolo nga manughunahuna kag mga manugtudlo sang mga pamatasan nga maayo sang ika napulo kag pito ka siglo ang may amo nga paghangup sinang daku nga palatukuran, ang patubas sang Bag-ong Katipan, nga nagakilala sa Dios, subung nga amo lamang ang isa nga hukum sang pagtoo sang tawo.”* Ang mga pagtolon-an nga gintugyan Dios sa iglesia ang matarung sa paggahum sa konsiensa, kag sa pagsaysay kag pagsilot sang erejes, amo ang isa sang sala sang mga papanhon nga nakapanggamut sing labing madalum. Bisang nga ang mga reformador nagsikway sang mga pagtolon-an sang Roma, dili pagid sila hilway sing bug-os sa iya espiritu sa pagpamigos. Ang isa ka iglesia sang estado gintukod, ang tanan nga mga tawo ginpilit sa pag-amot sa pagsagud sang mga eeclesiastico, kag ang mga gumalahum ginasaligan sing gahum sa pagdula sang mga erejes. Busa ang gahum sang banwa yara sa mga kamut sang iglesia. Wala gid madugay tubtub nga ini nga pagbulut-an nagdul-ong sa dili malikawan nga patubas—sa paghingabut.

[216]

Sa tapus sang napulo kag isa ka tuig nga natukud ang nahauna nga kolonia, si Rogerio Williams nag-abut sa Bagong Kalibutan. Kasubung sa una nga mga peregrino nagabut sila sa pag-agum sang kahilway an sa religion; apang dili kaangay sa ila, nakit-an niya — ang butang nga diutay lamang sadtong sa iya panag-on ang nakakita—nga ini nga kahilwayan isa ka matarung sang tawo nga dili mabulag, bisan kon ano ang ila pagtolon-an. Hanuut sia nga manugpangita sang kamatuuran, kaangay sa kay Robinson nagapati sia nga dili mahimo nga ang tanan nga kapawa sang Dios nga nagikan sa iya pulong nabaton na. Si Williams “amo ang nahauna nga tawo sa bag-o nga ginharian sang mga Kristohanon nga nakagtukud sang gobierno civil sa pagtolon-an sang kahilwayan sang konsiensa, ang pagkaalangay sang mga opinion sa atubangan

*Martin, Vol. 5, p. 297.

sang kasugoan.”* Ginapahyag niya nga katungdanan sang mga gumalahum ang pagpugung sang mga malaut nga buhat, apang ang konsiensia dili paggahuman. “Ang kadam-an okon ang mga gumalahum sarang makatapat,” ang siling niya, “kon ano ang natungud sa isa ka tawo halin sa isa ka tawo; apang kon magtinguha sila sa paghatag sing solondon kon ano ang katungdanan sang tawo sa Dios, wala sila lugar kag wala sing kaligonan; tungud kay maatkag nga kon ang mga gumalahum, may guhum, magasugo sila sing isa ka opinion okon pagtuloohan karon nga adlaw kag lain man sa madason nga adlaw; subung sang nahimo sa Inglatera sang mga nagkalainlain nga hari kag reyna, kag sang nagkalainlain nga mga papa kag mga konsilyo sang Iglesia Romana; busa ina nga pagtoo magadangat nga isa ka tinumpok nga gumon.”*

Ang pagtambong sa mga pag-alagdan sang tinukod nga iglesia kon pagtuloohan ginapilit gid sa idalum sang silot nga multa okon bilanggo. “Si Williams nagsikway sini nga sugo; ang labing malaut nga sugo sa kodigo Inglesa amo yadtong nagapilit sa mga tawo sa pagtambong sa iglesia parroquial. Ang pagpilit sa tawo sa pagtingub sa sadtong may lain nga pagtuloohan, iya nga ginakabig nga isa ka dayag nga paglapas sang ila kinaugali nga kinamatarung; ang pagyudyod sa simbahan sadtong mga dili matinoohon kag walay kaluyag, daw kaangay sang pagpatubu sang paglcalasalimpapaw ... ‘Wala sing tawo nga pigoson sa pagsimba,’ ang dinugang niya, ‘o sa paghuput sang pagtuloohan nga batok sa iya kaugalingon nga konsiensia.’ ‘Ano!’ ang siling sang iya magbaton sang ila sohol?’ ‘Hoo, ‘ang sabat niya, ‘gikan iya mga kaaway, nga natingala sa iya mga pagtolon-an, Dili bala ang mga mamumugon takus magbaton sang ila sohol? ‘Hoo,’ ang sabat niya gikan sa sadtong nagsuhol sa ila.’“*

Si Rogerio Williams gintahud kag ginhigugma subung nga isa ka matutum nga manug-alagad, isa ka tawo nga may tumalagsa nga bias, may dili mabuyok nga pagkamatarung kag matuud nga paghigugma sa mga tawo; apang ang iya kalig-on sa pagdumili sang matarung sang mga gumalahum civil sa paggahum sa iglesia, kag ang iya pangayo sing kahilwayan sa religion, wala mapahanuguti.

* Eancroft, part, 1, cap. 15, par. 16.

* Martin, Vol. 5 p. 340.

* Bancroft, part, 1, cap. 15, par. 2.

Ang pagsunod sang iya bag-o nga pagtolon-an, ila nga ginasiling, maga“laglag sang sadsaran sang estado kag gobierno sang duta.”* Ginhukman sia nga tabugon sa kolonia, kag sang olihi, agud nga dili sia madakup, napilitan sia sa pagpalagyo, sa tunga sang katugnaw sang bagyo sa tigtulugnaw, pakadto sa kagulangan.

[220]

“Sa sulud sang napulo kag apat ka semana,” ang ling niya, “nag-batas ako sing labi ka pait sang panag-on. sa wala makabibalo kon daw ano ang tinapay kag higdaan.” Apang “ang uwak nagpakaon sa akon sa kahanayakan,” kag ang guab sang kahoy sa gihapon naghatag sa akon sing pasilongan.* Sa sini nga kahimtangan nagpa-dayon sia sa iya masakit nga pagpalagyo sa mga yelo kag kadadalman sang kagulongan tubtub nga nakadangup sia sa kaliwat sang mga Indian nga iya nadaug ang ila pagsalig kag paghigugma bangud sa daku nga tinguha sa pagtudlo sa ila sang kamatuuran sang balita.

Sang olihi naglakat sia sa tapus sang mga pila ka blan nga pag-baylo kag pagpanlugayawan, sa baybayon sang Narragansett, didto iya ginpasad ang sadsaran sang nahauna nga estado sang bag-ong panag-on nga sa iya himpit nga kahulogan nagkilala sang matarung sang kahilwayan sa religion. Ang sadsaran nga palatukuran sang kolonia ni Rogerio Williams, amo, “nga ang tagsatagsa ka tawo tugutan sing kahilway sa pagsimba sa Dios suno sa kapawa sang iya kaugalingon nga konsiensia.”* Ang iya diutay nga estado, Rhode Island, nahimo nga dalangpan sang mga pinigos, kag nagdugang kag nag-uswag sia tubtub nga ang iya sadsaran nga palatukuran—kahilwayan sa pamanwa kag sa religion— nahimo nga bato’ng pamag-ang sang Republica sang America.

Sa sinang daku kag daan nga dokumento nga ginpahayag sang aton una’ng mga ginikanan subung nga ila palatukuran sang katarungan—ang Declaracion sang Independencia—nagsiling: “Haptan naton ining mga kamatuuran nga masanag sa iya kaugalingon, nga ang tanan nga tawo gintuga sing alangay; nga sila ginbugnaan sang ila Manunuga sing mga dili mabulag nga mga matarung; sa ila sini among matarung sa kabuhi, kahilwayan, kag ang pagpangita sang mga kalipayan.” Kag ang konstitusion nagapasalig sa labing tuhoy nga mga pulong, sang pagkadili malapas sang konsiensia:

[221]

*Id. par. 10.

*Martin, Vol. 5, p. 349, 350.

*Id. p. 354.

“Wala Sing pagtilaw sa religion nga pagkinahanglanon subung nga isa ka ikatakus (ealificacion) sa bisan ano nga opisio nga ginasalig sang publico sa idalum sang Estados Unidos.” “Ang Kongreso dili maghimo sing bisan ano nga sugo sa mga pagpatindug sing religion okon sa pagdumili sang hilway nga pagtuman sa iya.”

“Ang manunukod sini nga Konstitution nagkilala sang walay katnbtuban nga palatukuran nga ang kaangtanan sang tawo sa Dios labaw sa mga sugo nga tawohanon, kag ang iya matarung sa konsiensia dili mabulag. Dili na kinahanglan ang mga katarungan sa pagpalig-on sini nga kamatunran; nahibaloan naton ini sa aton kaugalingon. Ini nga pagkahibalo amo ang nagpabaskug sa madamu nga mga martir sa mga pagsakit sa ila kag sa kalayo, kag magtindug batok sa kasugoan sang tawo nga nagalaglag sang kahilwayan sang religion. Ginbatyag nila nga ang ila katungdan sa Dios labaw sa mga sugo sang tawo, kag wala sing tawo, nga makagamit sang iya gahum sa ila mga konsiensia. Sia isa ka palatukuran nga natawo sa sulud nga wala sing ano nga makapanas.”*

Sang lumapnag ang balita sa bug-os nga kadutaan sang Europa, sang nahanungud sang isa ka duta sa diin ang tawo makaagum sang bunga sang iya kaugalingon nga pinangabudlayan kag makatuman sang ginadikta sang iya konsiensia, linibo ang nagpalanong sa baybayon sang Bag-o nga Kalibutan. Nagtubu sing madasig ang mga kolonia. “Ang Massachusetts. bangud sa isa ka pinasahi nga sugo, nagahatag sin-g hilway nga pag-abiabi kag pagbulig, nga ang banwa amo ang nagagasto, sa sadtong mga Kristohanon bisan kon taga diin sia nga nasion nga buut magtabok sa Atlantiko ‘sa pagpalagyo sa inaway okon sa gutum, okon sa mga paghingabut sang ila manughingabut. ‘ Busa ang mga sinubol kag mga linupig siling sa ila kasugoan amo ang mga dimuluaw sang bag-ong ginharian.”

[222] Sa sulud sang duha ka pulo ka mga tuig sumugod sang nahauna nga pagdungka sang Plymouth, duha ka pulo ka libo nga mga peregrino ang nagluntad sa Nueva Inglaterra .

Napakita na nga ang mga palatukuran sa Biblia amo ang matuud nga bantay sang pagkadaku sang nasion. Ang mga maluya kag nabulag nga kolonia nagtubu sa isa ka kadampig kag makagagahum nga estado, kag ang kalibutan nagbantay nga may katingala sa hidaet

*Congressional Documents (E. S. A.) Serial No. 200, Document No. 271.

kag kauswagan sang “isa ka iglesia nga wala sing papa, kag isa ka estado nga waif. sing hari.”

Ang labing daku nga palatukuran nga gin-apinan sing dungganon ni Robinson kag ni Rogerio Williams, nga ang kamatu-oran mainuswagon, nga ang mga Kristohanon dapat sa pagtindug nga handa sa pagbaton sang tanan nga kapawa nga matuuran mainuswagon, nga ang mga Kristohanon dapat sa magabanag gikan sa balaan nga pulong sang Dios, nadula sa mga mata sang ila mga kaanakan. Ang iglesia protestante sang America—kag subung man sadtong sa Europa—nga pinalangga sing labi sa pagbaton sang mga pagkamaayo sang Reformasion, nagdulog sa pagpadayon sa mga banas sang Reformasion . Bisan nga may mga pila gihapon ka mga matutum nga tawo nga magatilindug, gikan sa isa ka panag-on pa isa ka panag-on sa pagbantala sang bag-o nga kamatuuran kag buyagyagon ang kasaypanan nga dugay na nga ginhuptan, kalabanan, kaangay sa mga Judio sa mga adlaw ni Jesukristo okon sang mga Katoliko Romano sa adlaw hi Lutero, ang kontento na sa pagtoo subung sang pagtoo sang ila mga ginikanan, kag sa pagkabuhi subung sang ila pagkabuhi. Busa ang religion nagpanaug liwan sa isa ka dagway; kag ang mga kasaypanan kag ang mga kababaylan nga nasubul kunta sa gowa kon ang iglesia nagpadayon sa paglakat sa kapawa sang pulong sang Dios, ila ginhuptan kag ginpalangga. Busa ang espiritu nga nagpabaskug sa mga reformador nag-amat ka patay, tubtub nga nag-abut ang daku nga kinahanglan sa pagliwan sa mga iglesia protestante subung sa sadtong iya sang iglesia Romana sa panag-on ni Lutero. May yara man nga pagkakalibutanon kag pagkabahaw sa espiritu, may kaangay nga pagtahud sa hunahuna sang mga tawo, kag pag-ilis sang mga teoria sang tawo sa mga pagtolon-an sang Pulong sang Dios.

[223]

Ang malapad nga paglapnag sang Biblia sa una nga bahin sang ikaw napulo kag siam ka siglo, kag ang labing daku nga kapawa nga bumanaag sa kalibutan, wala masundi sang kaangay angay nga pag-uswag sang kaalam sa binugna nga kamatuuran, kon sang natilawan nga religion. Si Satanas, dili, subung sadtong una nga mga adlaw, makatago sang mga pulong sang Dios gikan sa mga tawo; nabutang sia sa malambutan sang tanan; apang agud nga matuman pagid ang iya mga tinutuyo, gintuytuyan niya ang madamu sa pagpakamahal lamang sa iya sing diutay. Ang mga tawo nagdulumili sa pag-usisa

sang mga Kasulatan, kag busa nagpaladayon sila sa pagbaton sang mga butig nga inga kasaysayan, kag sa pagpakamahal sang mga pagtolon-an nga wala sing sadsaran sa. Biblia. Buse, napakanubu ang mga palatukuran nga ginpangabudlayan kag gin-antusan sang mga reformador sing madamu.

15: Ang Nahaunang Bumanaag nga Balita

[224]

Ang isa sang labing solemne kag mahimayaon nga kamatuuran nga pinahayag sa Biblia amo ang ikaduha nga pagkari ni Kristo, sa pagtapus sang labing daku nga buluhaton sa pagpanubus. Sa mga peregrino (dumuloong) nga tinawo sang Dios, nga nabilin sing madugay sa “mga dung kag landong sang kamatayon,” ang bilidhon nga paglaum nga makagtuga’y kalipay nahatag sa takga sang Iya pagpahayag, nga amo sia “ang pagkabanbaw sang kabuhi,” sa “pagpapauli liwan sadtong Iya mga sinubol.” Ang pagtolon-an sang ikaduha nga pagkari amo ang matuud nga tornilyo sang Balaan nga Kasulatan. Sumugod sa adlaw nga nagisol ang nahauna nga minyo sang ila mga masinulub-on nga mga tikang sa Eden, ang mga inanak sang I’agtoo naghululat sang pag-abut. sang Sinaad nga Isa sa pagbungkag sang gahum sang manuglaglag kag pabalikon sila liwan sa nadula nga Pariseo. Ang mga balaan nga mga tawo sang una nagabalantay sang pag-abut sang Mesias sa himaya, nga amo ang katumanan sang ila paglaum. Si Enok nga among ikapito ka kaliwatan sumugod sa sadtong pumuluyo sa Eden, nga sa sulud sang tatlo ka siglo ka tuig naglakat kaupod sa Dios, gintugutan sa pagtan-aw gikan sa malayo sang pag-abut sang Manluluwas. “Yari karon, ang siling niya, “magaabut ang Ginoo kaupod sang mga linaksa niya nga mga balaan sa paghukum batok sa tanan.” Judas 14:15. Ang patriarka’ng Job sa kagab-ihon sang pagsakit sa iya nagbungat sa dili mationg nga pagsalig: “Nahibaloan ko nga ang akon Mamamawi nagakabuhi, kag sa katapusan magatindug sia sa ibabaw sang yab-ok.” Job 19:25.

[225]

Ang Ikaduha nga Pagkari ni Kristo

Ang pagkari ni Kristo sa pagdala sang pagbari sang katarungan, nagpabaskug sang labing langitnon kag mabaskug nga mga pululungon sang mga balaan nga magsusulat. Ang mga mamalaybay kag

mga manalagna sang Biblia nagpalabilin sa iya sa mga pulong nga nagadabdab sang langitnon nga kalayo.

Sang buut na magabiya ang Manlulmwas sa Iya mga gintoton-an, ginlipay Niya sila sa ila mga kasubu nga may pagpasalig nga Sia magabalik liwan: “Dili malisang ang inyo tagiposoon. ... Sa balay sang akon amay may madamu nga puluy-an. ... Ako makadto sa pag-aman sa inyo sing lugar. Kag kon ako na nakakadto, kag nakaaman sa inyo sing lugar, magakari ako liwat, kag pagadal-on ta kamo kaupod gid nakon; agud nga kon diin ako. didto man kamo.” Juan 14:1-3. “Magakari ang Anak sang Tawo nga sa iyang himaya, kag ang tanan nga mga balaan nga mga manugtunda sang Dios kaupod niya, niyau magalingkod sa lingkoran nga harianon sang iya himaya. Kag pagatiponon sa atubangan niya ang bug-os nga mga katawohan.” Mateo 25:31, 32.

[226] Ang mga manugtunda nga nagpabilin sa mga Olibo sa tapus sang pagkayab ni Jesus, nagsulit sa mga disipolos sang saad sang iya pagbalik: “Ining Jesus nga ginbayaw sa langit gikan sa inyo, amo man ini ang iya pagbalik, subung nga nakitan ninyo nga nagsaka sa langit.” Bin. 1:11. Kag si apostol Pablo, nga nagahambal sa Espiritu sang bugna, nagpamatuud: “Kay ang amo nga Ginoo, sa isa ka pagsinggit, sa isa ka tingug sang punuan sang mga manugtunda, kag sa budyong sang Dios, magapanaug sa langit. Tesal 4:16. Ang manalagna sa Patinos nagsiling, “Yari karon, nga nagakari kaupod sang mga gal-um, kag ang tanan nga mata makakita sa iya.” Bugna 1:7.

Sa iya pagkari nagapungyot ang himaya sang “pagpasaguli sang tanan nga mga butang, nga ginhambal sang Dios sa baba sang tanan niya nga mga balaan nga manalagna, kutub sa ginsugoran.” Bin. 3:21. Niyang paggahum sang kalautan nga nagdugay sing malawig pagaboongon; “Ang ginharian sang kalibutan mangin iya na sang aton Ginoo, kag sang Iya Kristo, kag makahari sa mga tinuig sang mga katuigan.” Bin. 3:21.

Ang pagkari sang Ginoo nangin-amo ang paglaum sang Iya matuud nga mga sumolonod sa tanan nga panag-on. Ang panagubilin nga saad sang Manluluwas sa bukid sang Olibo, nga Sia magakari liwan, nag-iwag sang palaabuton sang Iya mga disipolos, nga nagpuno sang ila mga tagiposoon sing kalipay kag paglaum nga dili mapapalong sang mga kasubu bisan mapadalum sang mga pagtilaw.

Sa tunga sang mga pag-antus kag mga paghingabut, “Ang pagpahaya sang Daku nga Dios kag aton Manluluwas nga si Jesukristo” amo ang “bulahan nga paglaum.” Bugna 11:15.

Sa bukid sang Patmos ang hinigugma nga apostoles nakabati sang saad, “Hoo nagakari ako sing madali,” Tito 2:13. kag ang Iya tingug sa paghandum nagsabat kag nanginpangamuyo sang iglesia sa tanan niya nga panlakatan, “Kabay pa. Kan ka, Ginoong Jesus.” Bugna 22:20.

Gikan sa makangilidlis nga mga bilanggoan, sa mga bitayan, sa mga kalerohan, nga sa diin ang mga balaan kag mga martir nagsaksi tungud sa kamatuuran, nagagikan ang nagalambut sa tanan nga panag-on ang tingug sang ila pagtoo kag paglaum.

Nagabalantay sila sa pag-abut sang “Ginoo gikan sa langit sa mga galum upod sang himaya sang Iya Amay,” nga magadala sa mga matarung sang panag-on sang ginharian.”

Ang mga Valdenses nagtipig sang amo man nga pagtoo. Si Wicleff nagtamud sa paghayag sang Manunubus subung nga amo ang paglaum sang Iglesia.” Ten. 4:16-18. [227]

Ang Talandaan sang Pagkari ni Kristo

Ang mga tagna wala lamang nagatagna sang kahimtangan kag katuyoan sang pagkari ni Kristo, kondi nagapahayag man sing mga talandaan nga bangud sa ila mahibaloan sang mga tawo nga nagahilapit na Sia. Si Jesus sa Iya kaugalingon gid nagsiling, “Kag may mangintalandaan sa adlaw, kag sa bulan, kag sa mga bitoon.” Lukas 21:25. “Ang adlaw magadulum, kag ang bulan indi maghatag sang iya kapawa. Kag ang mga bitoon sa langit magakalahulog, kag ang mga kagamhanan nga yadto sa mga langit magakalagubut. Kag niyan makit-an nila ang Anak sang Tawo, nga magakari sa mga gal-um, nga may daku nga gahum kag himaya.” Markos 13:24-26.

Ang Daku nga Linog

Ang manugbugna nagpanaysay sang nahauna nga mga talandaan nga magauga sa Iya ikaduha nga pagkari: “Nagabut ang isa ka daku nga linog, kag ang adlaw nag-itum subung sang isa ka baluyot nga

buhok; kag ang bug-os nga bulan nahimo nga subung sang dugo.” Bugna 6:12.

[228] Sa katumanan sini nga tagna nahanabu sang tuig 1755, ang labing makakulugmat nga linog nga nasulat sang tawo. Bisan masun-sun ginatawag ini nga “linog sa Lisboa, nagdangat sia sa kalabanan nga bahin sang Europa, Africa, kag America. Nabatyagan man sia sa Greenlandia, sa West Indies, sa pulo sang Madeira, sa Norwega kag Suecia, sa Gran Britania, kag sa Irlanda. Nag-uyog sia sang dili magkubus sa apat ka milyon ka milyas kuadradas. Sa Africa ang pag-uyog maapit-apit sang sa Europa ang kabaskug. Daku nga bahin sang Argel nalaglag; kag dili gid malayo gikan sa Marruecos, isa ka banwa nga may walo okon napulo ka libo ka mga pumuluyo linamon sang duta. Daku nga balud nagsilhig sa baybayon sang Espana kag Africa, nga nagtubig sang mga banwa kag nabangdanan sang madamu nga pagpanlaglag.

Sa Espana kag sa Purtugal nagpakita ang labing daku nga kabaskug. Sa Cadiz ang balud nga nagsalakay ginasugid nga kan-uman ka tapak ang kataas. Ang mga bukid “ang iban sa ila amo ang labing dalagku sa Portugal, sa inuyog sing labing mabaskug, subung nga amo, halin sa ila panadsaran; kag ang iban sa ila nagbuka sa putokputokan kag magkalatimpa sa isa ka makatilingala nga bagay, dalagku nga mga nagkatimpa ang nagtalabon sa mga nalupyakan nga patag nga malapit. Ginasugid nga naggolowa ang kalayo sa sini mga bukid.”*

Sa Lisboa “nabatian ang tingug sang daguub sa idalum sang duta, kag gilayon sa olihi ang mabaskug nga pag-uyog nagguba sang kalabanan nga bahin sina nga siudad. Sa salud sang malapit sa anum ka minutos, kan-uman ka libo ka mga tawo ang nagkawala. Ang dagat naghubas anay, kag nagpamala sang baybayon; niyan nagbalik, nga nagsaka sing kalim-an ka tapak okon kapin sang sa iya kinaugali nga kataas.” Upod sang iban nga kalatingalahan nga mga hitabu nga ginsugid nga nahanabu sa Lisboa sa sulud sini nga kalalat-an, amo ang pagsalup sang isa ka bag-o nga dungkaan nga nahimo tanan sa marmol, kag sa daku nga kagastohan. Kadamuan sang mga tawo ang nagdalangup didto sa pagpanginluwas, kay lugar sia nga malayo sa nagakaguba nga mga pamalay; apang sa hinali

*Lyll, Sir Charles, “Principles of Geology” P. 495 (ed. 1858, N. Y.).

lamang ang dungkaan nagsalup pati ang tanan nga mga tawo, kag wala gid sing bangkay sang mga minatay nga naglutaw sa tubig.”*

“Ang pag-uyog” sang linog “ginsundan gilayon sang pagkaguba sang tanan nga mga simbahan kag mga konvento, kag daw ang tanan nga mga dalagku nga balay, kag kapin sa isa sang apat ka bahin sang mga pamalay nagkaguba. Sa mga duha ka oras sa tapus sang pag-uyog, nagdalabdab ang kalayo gikan sa nagkalainlain nga duug, kag nagdabdab sa daku nga kabaskug malapit sa tatlo ka adlaw, nga naghaw-as gid sang bug-os nga siudad. Ang linog natabu sa adlaw sang fiesta, nga puno ang mga simbahan kag mga konvento sang mga tawo, kag diutay lamang sa ila ang nakapalagyo.”* Ginabanabana nga kasiaman ka libo ka mga tawo ang nagkaduladula sa sinang adlaw.

[229]

Ang Madulum nga Adlaw

Sang mga duha ka pulo kag lima ka tuig sang olihi nagpahayag ang madason nga talandaan nga nasambit sa tagna, ang pagdulum sang adlaw kag bulan. Ang nagapatingala pagid sa iya amo ang kamatuuran nga ang dag-on sang iya katumanan nasugid sing sibu. Sa mga pagsugilanon sang Manluluwas sa iya mga disipolos sa bukid sang Olibo, sa tapus niya mapangasoy ang malawig nga pagtilaw sa iglesia, —ang 1260 ka mga tuig sang paghingabut sang papanhon sa mga tinawo sang Dios, nga nahanungud sa iya nagsaad Sia nga pagapalip-oton ang kangitngitan, —nagsambit Sia sang mga mag-auna sa Iya pagkari, kag magtangdu sang dag-on kon sano makita ang nahauna sini sa ila: “Apang sadto nga mga adlaw, sa tapus yadto nga kangitngitan, ang adlaw madulum, kag ang bulan indi maghatag sang iya kapawa.”* Ang 1260 ka mga adlaw okon tuig, natapus sang 1798. Sang mga duha ka pulo kag lima ka tuig sa wala pa ini, ang paghingabut maapit-apit na lang matapus. Sa tapus sining paghingabut, suno sa mga pulong ni Kristo, magadulum ang adlaw.

Ang Mayo 19, 1780, nagatindug sa historia nga “Ang Madulum nga Adlaw” (El Dia Oscuro). Kutub sa panagon ni Moises wala sing dag-on nga nakadulum nga makaangay ang iya kapit-ipit,

*Lyll, Sir Charles, “Principles of Geology” P. 495 (ed. 1858, N. Y.).

*Encycloepadia Americana, Art, Lisboa, (ed. 1831.)

*Markos 13:24.

kalaparon, kag kalawigon, nga nasidat. Ang kasaysayan sini nga hitabu subung nga ginasukid sang mga nakakita, isa lamang ka tingug sang pulong sang Dios, nga nasulat ni manalagna'ng Joel, sang mga duha ka pulo kag lima ka gatus ka mga tuig sa wala pa ang iya katumanan: “Ang adlaw magabaylo sa mga kadudulman, kag ang bulan sa dugo, sa wala pa mag-abut ang adlaw ni Jehoba, nga daku kag makakulugmat.” Joel 2:31.

[230] Ang isa ka saksi nga nakakita sa Massachusetts nagpangasoy sang hitabu sa masunod:

“Sang aga nagsubang ang adlaw sing masiga, apang wala lamang madugay. Ang gal-um nagnubu, kag hinali lamang mag-itum kag nagapahayag nga daw sa magaabut ang kalainan, nagpalangilat, nagpanaguub, kag nagpanalithi. Sa nagahinaka sa las nueve ang oras, ang gal -ura nagnipis, kag may dagway sang saway, kag ang duta, ang mga dalipi, ang mga kakahuyan, ang mga pamalay, ang tubig, ang mga tawo nagbalalhin bangud sining kalatingalahan, kag dili dutan-on nga kapawa. Sang mga pila ka minutos sang olihi, ang madamul kag maitum nga gal-um nagtabon sang bug-os nga langit lawas lamang ang isa ka diutay nga bahin sa gindut-an, kag madulum sia kaangay sang sa las 9 ang oras sa gab-i sa tingadlaw.

...

“Kahadluk, kakulba, kag katingala nag-amat puno sa paino-ino sang mga tawo. Ang mga babae naggalawa sa ganhaan, kag maglalantaw sa madulum nga kabakuloran; ang mga lalaki nagpalauli gikan sa ila mga uma, ang mga panday nagbiliya sang ila mga galamiton, ang mga panday sa salsalon sang ila palamandayan, ang mga komersiante sang ila mga tiendahan. Ang mga eskuelahan ginpanakpan, kag ang mga kabataan nagpalauli nga nagakulurog. Ang mga nagapalanlakatan nagpalahuway sa mga kamalig sa uma nga ila malapitan. ‘Ano ang magaabut?’ ang pamangkot sang tagsa-tagsa ka bibig kag tagiposoon. Kaangay abi nga ang isa ka bagyo magasilhig sa duta, okon daw kaangay sia sang adlaw sang pagtapus sang tanan nga butang.

“Ang mga tawo nagsinindi sang kandila; ang dapog gindabokan sing kalayo ang nagdabdab kaangay sa wala sing bulan ang gab-i. Ang mga manok naghalapon sa ila mga hululonan kag nagtololog, ang mga baka nagtilipon gikan sa ila buhian kag mag-inima, ang mga paka naghinuni, ang mga pispis nagkalanta saug ila mga alam-

bahanon sa kagab-ihon, kag ang mga kabug naglinupad. Apang ang mga tawo nakahibalo nga wala pa mag-abut ang kagab-ihon.”*

Ang tama nga kadulum sang adlaw dinasunan sang matulutin-awa nga langit, sang mga isa okon duha pa ka oras kag magsirum, kag ang adlaw nagpahayag, bisan nga ginadulman gihapon sia sang maitum kag madamul nga lipoop. “Sa tapus sang pagsalup sang adlaw, ang gal-um nagpahayag liwan, kag nagtubu sia sing madulum sa labi ka dali.” “Ang kadulum sadto nga gab-i dili man kinaugali kag ginkahadlukan sing daku sang mga tawo subung sa sadtong sa adlaw; wala sapayan nga ang bulan maapit-apit na mabilog, wala sing butang nga makilala kon wala sing suga, nga ini kon tan-awon mo sa kaingod nga pamalay kag sa iban nga dung sa malayo, daw kaangay sang pagdulum sa Egipto nga daw sa dili malapusan sang kasilaw.”* Ang siling sang isa nga nakakita sini nga talan-awon: “Naghunahuna ako sadto, nga kon ang tanan nga may kapawa sa langit nalipnan sa dili malapus nga kadulum, okon ginpanguha sa pagpadayon, ang kadulum dili maglabi ka himpit.”* Bisan nga sang las 9 ang oras sadto nga gab-i nagsubang ang bag-o nabilog nga bulan, “wala gid sia sing diutay nga nabulig sa pagpanas sang kadulum nga kaangay sang landong sang kamatayon.” Sa tapus sang tunga’ng gab-i nadula ang kadulum, kag ang bulan, sang puma hayag anay sing una, nagpakita kaangay sang dugo.

Si Kristo nagsugo sa Iya mga tinawo sa pagbantay sa mga tandaan sang Iya pagkari, kag magkinalipay sang makita nila ang tandaan sang ila nagapakari nga Hari. “Kon magsugod sa pagkahanabu ini nga butang,” ang siling Niya, “magtaladlong kamo, kag bayawon ang inyo olo; kay nagapalapit ang pagpanubus sa inyo.” Gintudlo niya ang iya mga sumulonod sa nagapanlumbay nga kalioy sa tingulanon, kag magsiling: “Kon makita ninyo nga nagapanlumbay, na nasayoran ninyo tungud sa inyo kaugalingon, nga yara malapit na ang tingadlaw. Subung man kamo, kon inyo makita nga nagakalahanabu ini nga mga butang, pagasayoron ninyo nga malapit ang ginharian sang Dios.” Lukas 21:28, 30, 31.

*“The Essex Antiquarian,” Salem, Mass. Abril 1899. Vol 3 No. 4. p. 53, 54.

*Thomas, “Massachusetts Spy; or American Oracle of Liberty” Vol. 10, No. 472 Mayo 25, 1780.

*Letter by Dr. Samuel Tenny of Exeter, N. H. Dec. 1785. in Massachusetts Historical Society Collection first series, Vol. 1, p. 92.

[231]

[232]

[233]

[234]

Sa pagpanan-aw sinang daku nga adlaw ang pulong sang Dios, sa labing solemne kag makabalatiag nga mga pulong, nagatawag sa iya mga tinawo sa pagmata gikan sa ila pagkalatulog espiritubanon, kag pangita-on ang iya nawong nga may paghinulsol kag pagpaubus: “Palatunog kamo sing budyong sa Sion, kag magsilinggit kamo sa bukid sang akon pagkabalaan; magkulurog ang tanan nga mga pumuluyo sang duta, kay nagaabut ang adlaw ni Jehoba, hoo malapit sia.” Joel 2:1.

Agud sa pag-aman sang isa ka tinawo sa pagtindug sa adlaw sang Ginoo, isa ka daku nga buluhaton sa pagliwan ang dapat himoon. Nakit-an sang Dios nga madamu sang Iya mga nagapakatomoloo wala magatukod nga sa mga ginbarian sang langit, kag sa Iya daku nga kalooy buut sia sa pagpadala sing isa ka balita sa pagpaaman sa pagpamata sa ila sa ila katulogon, kag idul-ong sila sa pagpakahanda sa pagkari sang Ginoo.

Ini nga pag-aman ginpahayag sa Bugna 14: Yari ang tatlo ka balita nga ginapahayag nga ginabantala sang tatlo ka mga anjeles, kag ginsundan gilayon sang pagkari sang anak sang tawo “sa pagtipon sang inani sa kalibutan.” Ang na hauna sini nga mga paa-man nagabantala sang pag-abut sang paghukum. Ang manalagna nakakita sang isa ka manugtunda nga nagalupad “sa katung-anan sang langit, nga may walay katapusan nga Maayong Balita nga inugbantala sa mga nagapuluyo sa duta, kag sa bug-os nga kabanwaan, kag kabikahan, kag pamulong, kag katawohan, nga nagasiling sa mataas nga tingug: Pagkahadlukan ninyo ang Dios, kag ighatag ninyo sa iya ang himaya; kay nag-abut na ang oras sang iya paghukum; kag pagsimbahon ninyo ang naghimo sang langit kag sang duta, kag sang dagat, kag mga tuburan sang mga tubig.” Bugna 14:6, 7.

[235] Ini nga balita ginahambal nga bahin sang “walay katubtuban nga Maayong Balita.” Ang buluhaton sa pagbantala sang Maayong Balita wala mahatag sa mga manugtunda kondi gintulin sa mga tawo. Ang mga balaan nga Manugtunda gingamit sa pagmandu sa sini nga buluhaton, yara ginsalig sa ila ang daku nga buluhaton nga sa kaluwasan sang mga tawo; apang ang pagbantala gid sang balita ginahimo sang mga alagad ni Kristo sa duta.

Dili mga mangin-alamon nga teologo ang may paghangup sini nga kamatuuran, kag nagbalantala sa iya. Kon ini nga mga tawo

nagmatutum nga mga bantay, nga nagausisa sang Kasulatan nga may kapisan kag pangamuyo, nahibaloan nila ang pag-abut sang gab-i; ang mga tagna nagbulukas kunta sa ila sang mga hitabu nga magakalahanabu. Apang wala sila magkuha sini nga buluhaton, kag ang balita ginhatag sa mga kubus nga mga tawo.

Si Jesus nagsiling, “Lalakat kamo sa may kapawa pa kamo, agud nga indi kamo paglipaton sang kadudulman.” Juan 12:35. Yadtong magaliliso gikan sa kapawa nga ginhatag sang Dios sa ila, okon magpabiyabiya sa pag-usisa sa iya sang madangatan pa nila, mabilin sa kadudulman. Apang ang Manluluwas nagsiling, “Ang magsunod sa akon, indi magalakat sa kadudulman kondi nga may kapawa sang kabuhi.” Juan 8:12. Ang bisan sin-o nga may isa ka tuyo sa pag-pangita sa paghimo sang kabubut-on sang Dios, nga nagabaton sing hanuut sang kapawa nga nahatag na sa iya, magabaton pagid sing labi nga kapawa; sa sina nga kalag ang bitoon nga may kasilaw nga langitnon pagaipadala, sa pagtuytuy sa iya sa tanan nga kamatuuran.

[236]

16: Ang Isa ka Daku nga Pagmata sa Religion

Ang isa ka daku nga pagmata sa religion sa idalum sang pagbantala sang madali nga pagkari ni Kristo sa makaduha, natagna sa balita sang nahanuna nga manugtunda sang Bugna 14. Ang isa ka manugtunda nakita nga nagalupad sa “katung-anan sang langit, nga may walay katapusan nga Maayong Balita, nga inugbantala sa mga nagapuluyo sa duta, kag sa bug-os nga kabawaanan, kag kabikahan, kag pamulong, kag katawohan.” “Nga nagasiling sa mataas nga tingug,” ginbantala niya ang balita, “Pagkahadlukan ninyo ang Dios, kag ighatag ninyo sa iya ang himaya; kay nag-abut na ang oras sang iya paghukum; kag pagsimbahon ninyo ang naghimo sang langit kag sang duta, kag sang dagat, kag mga tuburan sang mga tubig.” Bugna 14:6, 7.

[237]

Ang kamatuuran nga ang isa ka manugtunda amo ang manugbantala sini nga paaman, may isa ka daku nga kahulogan. Bangud sa kaputli, sa himaya, kag gahum sang langitnon nga manugbalita, ang Langitnon nga kaalaam may kalipay sa pagpahayag sang binayaw nga kinaugali sang buluhaton nga pagahimoon sang balita, kag kon daw ano ang himaya kag gahum nga magaupod sa iya. Kag ang “paglupad sang manugtunda sa katung-anan sang mga langit,” ang “maataas nga tingug” nga ginbungat sang paaman, kag ang iya paglapnag sa tanan “nga nagapuluyo sa duta, “—”sa bug-os nga kabanwaan, kag kabikahan, kag pamulong, kag katawohan,” — nagahatag sang kasanagan sang kadali kag kalapad sang malapnagan sang buluhaton.

Ang balita nagasugid sa iya kaugalingon sang dag-on Kon sano mahanabu ini nga buluhaton. Ginahambal sia nga bahin sang “walay katubtuban nga maayong balita;” kag nagabantala sia sang pamuno sang paghukum. Ang balita sang kaluwasan nabantala na sa tanan nga katuigan; apang ini nga balita isa ka bahin sang balita nga sarang mabantala lamang sa kahingapsan sang adlaw, tungud kay sa sina lamang mamatud-an nga ang oras sang paghukum nag-abut na. Ang mga tagna nagapahayag sang pagsululunod sang mga hitabu

nga magadul-ong sa pagbukas sang paghukum. Ini sing pinasahi matuud sa tolon-an ni Daniel. Apang ang bahin sini nga tagna nga nagasugid sang katapusan nga mga adlaw, ginsugo si Daniel sa pagtakup kag pat-inan “tubtub sa panag-on sang katapusan.” Tubtub nga malambut naton ini nga panag-on dili mabantala ang balita nahanungud sa paghukum nga ginpasikad sa pagkatuman sini nga mga tagna. Apang sa panag-on sang katapusan, ang siling sang manalagna, “madamu ang magapakadto pakari, kag magadugang ang kaalam.” Daniel 12:4.

Si apostol Pablo nagpaaman sa iglesia nga dili sila magpaabut sang pagkari ni Kristo sa iya mga adlaw. “Yadto nga adlaw indi mahanabu,” ang siling niya, “kon indi sing una mag-abut ang pagkahulog, kag ikapahayag ang tawo sang sala.” 2Tesal. 2:3. Dili kita maka-paabut sang pagkari sang aton Ginoo tubtub matapus ang labing daku nga pagbulag sa pagtoo (apostasia) kag ang malawig nga panag-on sang paggahum sang “tawo sang sala.” “Ang tawo sang sala,”—nga ginatawag man “tinago sang pagkatampalasan,” “anak sang kapa-hamakan,” kag “ang tampalasan” —nagarepresentar sang papanhon, nga sa ginasugid sang tagna, magapadayon sang iya pagkamang-gahum sa sulud sang 1260 ka mga tuig. Ini nga panag-on natapus sang 1798. Ang pagkari ni Kristo dili mahanabu pa sa wala pa ini nga panag-on. Si San Pablo nagtabon sang iya mga paaman sang bug-os nga pagalagdan sang Kristohanon tubtub sa tuig 1798. Sa sini nga pihak sina nga panag-on nga ang balita sang ikaduha nga pagkari ni Kristo igabantala.

[238]

Wala sing amo nga balita nga nahatag sa mga panagon anay nga nagligad. Si San Pablo subung nga aton nakita wala magwali sa iya; gintudlo lamang niya ang iya mga kautoran sa malayo nga palaabuton nga pagkari sang Ginoo. Ang mga reformador wala magbantala sa iya. Si Martin Lutero nagtangdu nga ang paghukum mahanabu sa mga tatlo ka gatus pa ka tuig sumugod sa iya panag-on. Apang kutub sang 1798 ang tolon-an ni Daniel nabukad, ang kaalam sa tagna nagdugang, kag madamu ang nagbantala sang solemne nga balita sang paghukom nga nagahilapit.

Ang Buluhaton sa Pagbantala sang Ikaduha nga Pagkari

Kaangay sa daku nga Reformasion ang ika napulo kag anum ka siglo, ang buluhaton sa pagbantala sang Ikaduha nga pagkari nagpahayag sa nagkalainlain nga mga duta sang mga Kristohanon sa isa lang ka panag-on. Sa Europa kag sa America, ang mga tawo sa pagtoo kag pangamuyo natuytuyan sa pagtoon sang mga tagna, kag sang ginapanidpanid nila ang binugna nga sinulat, nakit-an nila ang makapatoo nga kasanagan nga ang katapusan sang tanan nga butang nagahilapit na. Sa nagkalainlain nga mga kadutaan may yara nga mga namuhaymuhay nga mga kinabon sang mga Kristohanon, nga bangud lamang sa sa pagtoon sang mga Kasulatan, nag-abut sa pagtoo nga ang pagkari sa Manluluwas malapit nalang.

[239] Sang 1821, tatlo ka tuig sa tapus makadangat si Miller sa pagbukad sini nga mga tagna nga nagatudlo sang panagon sang paghukum, si Dr. Josep Wolff, “ang misionero sa kalibutan,” nag-sugod sa pagbantala sang madali nga pagkari sang Ginoo. Ang iya pagpanaysay sang tagnaanon nga panag-on nagtudlo sang pagtapus sang tanan nga butang sa mga pila lamang ka tuig ang ginlisa sang sa gintudlo ni Miller. Sa sadtong mga nagapakigbais gikan sa kasulatan, “Sa sadtong adlaw kag oras wala sing sin-o nga nakahibalo,” nga ang tawo dili makahibalo nahanungud sang kalapiton sang pagkari ni Kristo, si Wolff nagsabat: “Nagsiling bala ang Ginoo sina nga ina nga adlaw dili gid mahibaloan? Wala bala sia maghatag sa aton sing mga tandaan sang panag-on, agud nga maliibaloan naton ang pagpalapit sang iya pagkari, subung sang pagkahibalo sang isa sang paghilapit sang pangadlaw bangud sa isa ka kahoy nga igierra nga nagapanglumbay? Mateo 24:32. Dili gid bala naton maliibaloan ina nga panag-on, kay sia gid sa iya kaugalingon naglaygay sa aton nga dili lamang naton pagbasahon ang kasulatan ni Manalagna’ng Daniel kondi nga pagbangpon gid naton sia? Wala labut sini, ang aton Ginoo walay gid hunahuna sa pagsiling nga ang paghilapit sang panag-on dili maliibaloan. kondi nga nagsiling lang sia nga ang sibos ‘nga adlaw kag oras, walay sin-ong nakahibalo.’ Tuman na, nagsiling Sia, ina maliibaloan bangud sa mga talandaan sang panag-on, agud sa pagpabaskug sa aton sa pag-aman nga sa iya pagkari. subung sang pag-aman ni Noe sang arka.”*

*Wolf, “Researches and Missionary Labors” p. 404, 405.

Sa sulud sang duha ka pulo kag apat ka tuig sumunod sa 1821 tubtub sa 1845, si Wolff nagpanlakatan sing malapad: sa Africa, nga nagduaw sa Egipto kag Abysenia; sa Asia, palaktod sa Palestina, Siria, Persia, Bokhara, kag India.

Nagpanlakatan sia sa labing barbaro nga kaduhataan, nga wala sing pagbantay sang bisan diin nga gobierno sa Europa, nga nagbatas sang madamu nga mga kaiwatan, kag nalibutan sang dili maisip nga mga katalagman. Ginbalbal sia sa mga dapadapa kag ginpagutman, ginbaligya subung nga isa ka ulipon, kag tatlo ka beses ginhimalaut sa kamatayon. Ginbantayan sia sang mga makawat, kag kon kaisa halus sia mamatay sa kauhaw. Makaisa ginlugusan sia sang tanan nga iya, kag bayaan sa paglakat sang ginatus ka mga milyas palakbay sa mga bukid, ang yelo nagakahulog sa iya mga nawong, ang iya walay hapin nga mga tiil nagpalangusug sa lakat sa duta nga natabonan sang yelo.

[240]

Sang pinaaman sia sa dili paglakat nga wala sing tuming sa mga tulisan kag mga maawayon nga mga kaliwatan, nagsiling sia sa iya kaugalingon, “mag-aman pa sing hinganiban,” —“ang pangamuyo, ang kasidla sa kay Kristo, kag ang pagsalig sa iya mga pagbulig.” Nagsiling sia, “ginpadal-an man ako sing gugma sang Dios, kag ang akon kaingod sa akon tagiposoon, kag Biblia sa akon kamut.”* Ang Biblia sa pulong nga Hebreinhon kag Ingles ginadaladala niya sa bisan diin sia makadto. Nahanungud sa isa niya ka panlakatan nga olihi nagsiling sia, “Ginabukad ko ang Biblia sa akon kamut. Ginbatyag ko nga ang akon gahum yara sa tolonan, kag nga ang iya kusug magapabaskug sa akon gihapon.”*

Sa sini nga bagay nagpadayon sia sa iya mga pagpangabudlay tubtub nga ang balita sang paghukum nadala sa malapad nga bahin sang ginapuy-an nga kalibutan. Sa mga Judio, mga Turkos, sa mga Parsees, mga Hindoos, kag madamu pa nga nasion, mga kaliwatan, ginpanghatag niya ang pulong sang Dios sa nagkalainlain nga hambal, kag sa bisan diin lamang ibantala ang nagapalapit nga paghari sang Mesias.

Sa iya pagpanlakatan sa Bokhara nasapwan niya ang pagtolonan sang madali nga pagkari sang Ginoo nga ginahuptan sang mga

*Adams, W. H. D., “In Perils Oft.” p. 192.

*Id. p. 201.

[241]

nalayo kag namuhaymuhay nga mga tinawo. Ang mga Arabinhon sa Yemen, ang siling niya, “nagahuput sang tolon-an nga ginatawag ‘Seera,’ nga nagapahibalo sang ikaduha nga pagkari ni Kristo kag sang Iya paghari sa himaya; kag may ginapaabut sila sang dalagku nga mga hitabu nga mahanabu sa 1840.”* “Sa Yemen ... nagpabilin ako sing anum ka adlaw sa mga anak ni Rahab. Wala sila nagainum sing alak, wala nagatanum sing kaubasan, wala nagapanggas sing binhi, kag nagapuluyo sa layanglayang kag nadumduman nila ang mga pulong ni tigulang Jonadab nga anak ni Rahab; kag nakit-an ko sa ila ang mga inanak ni Israel, sa kaliwatan ni Dan, ... nga nagapaabut kaupod sa mga inanak ni Rahab, sang madali nga pag-abut sang Mesias sa mga gal-um sang langit”*

Ang isa ka kaangay sang amo nga pagtoo nakit-an sang isa ka misionero sa Tartaria. Isa ka pari sa Tartar nagpamangkot sa Misionero, kon san-o makari ni Kristo sing makaduha. Sang sumabat ang Misionero nga wala sia sing nahibaloan nahanungud sa iya, ang pari daw sa natingala sang amo nga pagkaignorante sang isa nga nagapakamanunudlo sang Biblia, kag ginpanaysay niya ang iya pagtoo, nga napasadsad sa tagna, nga makari si Kristo sa mga tuig 1844.

Desde pa sang tuig 1826 ang balita sa ikaduha nga pagkari ginsugdan sa pagwali sa Inglatera. Ang buluhaton diri wala matukud sing maayo sang sa America; ang sibo nga dag-on sang ikaduha nga pagkari wala ginatudlo sing tama, apang ang kamatuuran sang madali nga pagkari ni Kristo sa gahum kag himaya nabantala sing malapad. Kag ini wala lamaug mahimo sa mga manugsikway kag dili magpati. Si Mourant Brook, isa ka magsusulat nga Ingles, nagsiling nga sarang sarang sa pito ka gatus ka mga ministro sa iglesia sang Inglatera ang nagawalali sang “balita sang ginharian.” Ang balita nga nagatudlo sa 1844 nga amo ang dag-on sang pagkari sang Ginoo nahatag man sa Gran Britania. Ang mga pabantala sang ikaduha nga pagkari sa Estados Unidos naglapnag sing malapad. Ang mga tolon-an kag mga balasabon ginabantala, sing liwanliwan sa Inglatera. Kag sang 1842 si Robert Winter, isa ka tawo nga Ingles sing kaliwat, nga nakabaton sang pagtoo sa ikaduha nga pagkari sa

*“Journal of the Rev. Joseph Wolf,” p. 377.

*Journal of the “Rev. Joseph Wolf” p. 389.

America, nagbalik sa iya kaugalingon nga duta sa pagbantala sang pagkari sang Ginoo. Madamu ang nakig-upod sa iya sa sini nga buluhaton, kag ang balita sang paghukum nabantala sa nagkalainlain nga bahin sang Inglatera.

Sa America del Sur, sa tunga sang mga barbaro kag paggahum sang mga pari, si Lacunza, isa ka katsila kag Jesuita, nakasapu sang iya dalan pakadto sa Kasulatan, kag iya nga nabaton ang kamatuuran sang madali nga pagbalik ni kristo. [242]

Sa Alemanian ang pagtolon-an ginpanudlo sang ika napulo kag walo ka siglo, ni Bengel, ministro sa Iglesia Luterana, kag celebrado nga magtotoon sa Biblia kag kritieo.

Ang mga sinulat ni Bongol naglapnag sa bug-os nga duta nga Kristohanon. Ang iya paghangup sang mga tagna daw ginbaton sang kalabanan sa iya kaugalingon nga banwa sa Württemberg, kag madamu man ang nagbaton sa iban nga bahin sang Alemanian. Ang buluhaton nagpadayon sa tapus sang pagkamatay niya, kag ang balita sang ikaduha nga pagkari nabatian sa Alemanian sa amo man nga dag-on nga ang iban nga duta nagatalupangud man sa iya. Sa temprano pa nga mga dag-on ang iban nga mga tomoloo nagkaladto sa Russia, kag didto naghimo sing mga kolonia, kag ang pagtoo sa madali nga pagkari ni Kristo ginahuptan gihapon sang iglesia nga, Alemanianahanon sina nga duta.

Ang kapawa nagsilak man sa Francia kag sa Suisa. Sa Geneva, sa diin ni Farel kag ni Calvino pagpalapnagon ang ka matuuran sang reformasion, si Gausen nagwali sang balita sang ikaduha nga pagkari.

Sa Escandinavia ang balita sang ikaduha nga pagkari nawali man, kag malapad nga kabalaka ang nahimo. Madamu ang napamadam gikan sa ila mahuyang nga pagpakalig-on, sa pagtuad kag sa pagsikway sang ila mga sala, kag magpangita sing kapatawaran sa ngalan ni Kristo. Apang ang eclesiastico sang iglesia sang estado nagpamatok sa sini nga buluhaton, kag bangud sa ila mga influencia ang iban nga nagwali sang balita ginpanulod sa mga bilanggoan. Sa madamu nga lugar sa diin ang mga manugwli sang madali nga pagkari sang Ginoo ginapahipus, ang Dios may kalipay sa pagpadala sing balita, sa isa ka milagroso nga bagay, bangud sa mga kabataan. Tungud kay sila mga manubu sa edad, ang kasugoan sang estado

dili makapugung sa ila, kag ginapabayaang lamang sila sa paghambal nga wala ginasabdonga.

[243]

Ang buluhaton sing pinasahi sa mga kubus lamang nga klase sang mga tawo, kag sa mga imol nga mga puluy-anan sang mga mamumugon nagatinipon ang mga tawo sa pagpamati sang paaman. Ang mga manugwali nga kabataan, kalabanan sa ila mga imol nga kabataan sang mga mamumugon. Ang iban sa ila dili gani magkapin sa anum okon walo ka tuig ang edad: kag sang nagapamatuud ang ila kabuhi nga ginahigugma nila ang Manluluwas, kag nagatilinguha sa pagkabuhi sa pagtuman sa mga balaan nga kinahanglanon sang Dios, nagapalakita sila sing kaabtik sa hunahuna kag ikasarang nga masunsun makita sa mga kabataan nga tagsubung nga edad.

Sang nagatilindug sila sa atubangan sang mga tawo, masanag nga sila ginadaldal sang isa ka influensia nga labaw sa ila kinaugali nga hias. Ang ila tingug kag pamatasan nagbaylo, kag upod sang solemne nga gahum naghatag sila sing paaman sa paghukum, nga nagagamit sang amo gid nga pulong sang Kasulatan,” Pagkahadlukan ninyo ang Dios, kag ihatag ninyo sa iya ang himaya; kay nag-abut na ang oras sang Iya paghukum.” Ila nga ginsabdong ang mga sala sang mga tawo, dili lamang nga ila ginapanghimalaut ang mga malaut nga mga pagkabuhi kag mga bisio, kondi nga ginasabdong man nila ang pagkakalibutanon kag pagbulag sa pagtoo, kag ginpaamanan ang ila mga manugpalamati sa pag-aman sing madali sa pagpalagyo sa kaakig sang magaabut.

Ang mga tawo nagpalamati nga may pagkurug. Ang manugpabatyag nga Espiritu sang Dios naghambal sa ila mga tagiposoon. Madamu ang nadul-ong sa pag-usisa sang Kasulatan nga may bag-o kag madalum nga kabalaka, ang mga mapinatuyangon kag ang mga malaut sing pamatasan nagliliwan. ang iban nagsikway sang ila mga maluibon nga mga buhat, bisan pa sang mga ministro sang iglesia sang estado napilitan kag isa ka buluhaton ang nahimo sing makatilingala sa bagay nga bisan pa ang mga ministro sang iglesia sang istado napilitan sa pagpamatuud nga ang kamot sang Dios upod sa buluhaton.

17: Ang Reformador sa Katapusan nga Mga Adlaw [244]

Sa Estados Unidos sang America ang pagbantala sang paaman sa Ikaduha nga pagkari ni Kristo gintulin sa kay Guillermo Miller kag sa iya mga masigkamanugpangabudlay. Ini nga duta nahimo nga centro sang buluhaton sa pagbantala sang Ikaduha nga Pagkari. Sa sini nga duta makakita sing tuhay nga katumanan ang balita sang nahauna nga manugtunda.

Ang isa ka matadlong, matarung sing tagiposoon nga mangunguma, nga nadala sa pagduhaduha sang langitnon nga pagkamanggagahum sang mga Kasulatan, apang may hanuut nga handum sa paghibalo sang kamatuuran, amo ang isa ka tawo nga pinili sing pinasahi sang Dios sa pagpangolo sa pagbantala sang ikaduha nga pagkari ni Kristo. Kasubung sa madamu man nga iban nga mga reformador, si Guillermo, Miller sa una nga bahin sang iya kabuhi nagbatas sang kaimolan, busa nakatoon sang labing daku nga leksion sa pagkabaskug kag pagdumili sang kaugalingon.

May mabakud sia nga panlawas, bisan sa iya pa pagkapamatonon sia nagpakita nga daan sang kapin sa kinaugali nga kabaskug sang painoino. Sang naggulang sia, ini nagpahayag sing labi pagid. [245] Ang iya hunahuna mapisanon kag napatubu sing maayo, kag may daku sia nga kauhaw sang kaalam.

Bisan nga si Miller wala makaagum sing daku nga kahigayonan sa pag-agum sing mataas nga tinon-an sa kolegio, ang iya gugma sa pagtoon kag pamatasan sa paghunahuna kag pagusisa sing matul-id nagpatubas sa iya nga isa ka tawo nga may matarung nga paghukum kag mahibaloanon. May iya sia nga dili salabdongon nga karakter sa kaugdang kag kalaibugan nga pagginawi, nga ginadayaw sang kalabanan tungud sang iya pagkadili malimbongon, pagkamatini-igon, kag pagkamahigugmaon. Bangud sa iya pagkamakugihon kag pagkamapaninguhaon nadangat niya sa madali ang maayo nga kahimtangan, kag ginhuptan niya gihapon ang iya ugali sa pagtoon. Nakapangaku sia sa nagkalainlain nga palangakuan sa pamanwa kag

pagkasoldado nga nakaghatag sa iya sing daku nga pagdayaw, kag ang dalan sa pagmanggad kag dungug daw sa nagabukas sa iya.

Ang iya iloy isa ka babae nga tama ka matinoohon, hanti sumugud sa iya pagkalanubu nasakup sia sa mga pagbuyok sa religion. Sa iya pagkapamatan-on, nakalamud sia sa katilingban sang mga tawo nga mga deista, nga ang ila influenza ma baskug tungud kay ang kalabanan sa ila mga maayo nga mga pumuluyo sang banwa, kag mga tawo nga may paghigugma sa mga katawohan. Sanglit nagapuluyo sa tunga sang mga Kristohanon, ang ila mga karakter sa kalabanan nagtubu kaangay sa sadtong yara sa ila palibut. Ang pagkahalangdon nga naghatag sa ila sing pagtalmd kag pagkasalaligan ila nga nautang sa Biblia: apang ining mga maayo nga bias gingamit nila sing baliskad nga nakaghatag influenza batok sa mga pulong sang Dios. Bangud sa pagpakighiupod sa sini nga mga tawo si Miller nadul-ong sa pagsunod sang ila mga teorea. Ang panaysayon sang Kasulatan sa sadto nga dag-on naghatag sing mga kaiwatan nga sa iya daw dili malakbay; apang ang iya bag-o nga pagtoo, sang iya nga ginasiway ang Biblia, wala sing nahatag nga kaayohan sa baylo niya kag nabilin sia nga nahilayo sa kabulusgan.

[246] Walay sapayan, si Miller nagpadayon sa paghuput sini nga teora sing mga napulo kag duha ka mga tuig. Apang sa edad nga katloan kag apat ka mga tuig, ang Espiritu Santo nagpabatyag sa iya tagiposoon sang iya kahimtangan subung nga isa ka makasasala. Wala sia sing nakita sa iya una nga pagtoo nga kalig-onan sang kalipay sa pihak sang lulubngan. Ang palaabuton maitum kag madulum.

Kinahanglan sing Isa ka Manluluwas

Ngpadayon sia sa sini nga kahimtangan sing mga pila ka bulan. “Sa hinali,” ang siling niya, “ang karakter sang Manluluwas ginpabatyag sing maathag sa akon painoino. Sa iya daw may yara nga tawo nga mahigugmaon kag maayo sa bagay nga gintumbas niya ang Iya kaugalingon tungud sa aton mga paglapas, kag luwason kita gikan sa pag-antus sang silot sa sala. Sa gilayon binatyag ko kon daw ano lea mahigugmaon ang amo nga tawo, kag ginpanganinaw ko nga sarang ko mabutang ang akon kaugalingon sa iya mga butkon, kag makasalig sa iya kalooy. Apang nagtubu ang pakiana, Sa ano abi nakon mamatud-an nga may amo nga tawo? Luwas

sa Biblia, nakit-an ko nga dili ako makakita sing kasanagan sang pagkabuhi sang amo nga Manluluwas, okon bisan sang kahimtangan nga palaabuton

“Nakit-an ko nga ang Biblia nagapakita sang amo nga Manluluwas nga akon gid kinahanglan; kag ginlibug ako sa pagsapukon ano abi nga pagkahimo sang dili binugna nga tolon-an sa pagpatubu sang amo nga sadsaran nga sarang magamit sing himpit sa kinahanglan sang isa ka nahulog nga kalibutan. Napilitan ako sa pagmatuud nga ang mga Kasulatan binugna gikan sa Dios. Nahimo sila nga akon kalalipayan; kag sa kay Jesus nakakita ako sing isa ka abyan. Ang Manluluwas nahimo sa akon nga labing mahal sa tunga sang napulo ka libo; kag ang Kasulatan, nga sang una mga madulum kag nagabinatukay, nahimo na karon nga isa ka suga sa akon mga tiil kag kapawa sang akon dalanon. Ang akon hunahuna nagtawhay kag nabusug.

Ang Biblia na karon nahimo nga akon mahal nga tolonan, kag sarang ko masiling sa pagkamatuud, nga gin-usisa ko sia sa may daku nga kalipay. Nasapwan nakon nga ang katunga wala pagid mapahayag sa akon. Natingala ako kon ngaa nga wala ko makita sadto ang iya katahum kag himaya, kag natingala ako kon ngaa gin-sikway ko anay sia. Nakita ko nga pinahayag ang tanan nga sarang mahandum sang akon tagiposoon; kag isa ka bulong sa tagsatagsa ka balatiagon sang kalag. Nadula ang tanan nga kaluyag ko sa iban nga mga balasahon. kag ginbutang ko ang akon tagiposoon sa pagkuha sing lcaalam gikan sa Dios.”*

[247]

Ang Pagtoon sang Biblia

Si Miller nagpahayag sa katawohan sang iya pagtoo sa religion nga iya sadto gintamay. Apang ang iya mga kaupdanan nga mga indi matinoohon mga maabtik sa pagdala sang tanan nga pamatok nga iya gid sa iya kaugalingon ginsumpong batok sa langitnon nga pagkamanggagahum sang mga Kasulatan. Dili anay sia handa sa pagsabat sa ila; apang iya nga ginamatarung sa iya kaugalingon nga kon ang Biblia isa ka binugna gikan sa Dios, dili sia mabais sa iya kaugalingon; kag tungud kay ginhatag sia sa pagtudlo sa mga tawo, magasuno sia sa iya mga paghangup. Nagtapat sia sa pagtoon

*Bliss, S. “Memoirs of Wm. Miller,” p. 65-67.

sang mga Kasulatan sa iya kaugalingon, kag gin-usisa niya kon ang tagsatagsa ka daw nagabatokay dili bala mapasilinanto.

[248] Gintinguhaan niya pagsikway ang tanan nga una nga o pinion, kag wala anay magsapak sang mga kasaysayan sang tawo, ginpaangid-angid niya ang Kasulatan sa Kasulatan bangud sa pagbulig sang mga referencia sa higad kag konkordansia. Ginpadayon niya ang iya pagtoon sing pasunod; sumugod sa Genesis, kag basahon ang bersikolo kag bersikolo, dili sia magpadayon kon dili anay niya mahangpan ang kahulogan sang mga pila ka bersikolo kag mahilway sia sa tanan nga pangduhaduha. Kon makita niya nga may yara nga madulum, himulatan niya ang pagpaangid sa iya sa iban nga bersikolo nga daw sa may kaangtanan sa iya. Ang tagsatagsa ka pulong ginatugutan sa pagsuno sa ginhambal sang texto, kag kon ang iya paghangup sa iya daw nagasuno sa iya kaupod nga mga bersikulo, magauntat sia sa pagkaiwat sa iya. Ngani kon makakita sia sing isa ka bersikulo nga maiwat nga hangpon, sa iban nga bahin sang kasulatan makakita sia sin” kasaysayan. Sang nagatoon sia upod sang hanuut nga pangamuyo sang langitnon nga kapawa, ang mga nagpalahayag anay nga madulum sa iya nagasanag. Naagihan niya ang kamatuuran sang mga pulong sang manugsalmo, “Ang kasaysayan sang imo mga pulong nagapapawa; nagapahangup ini sa mga bunayag.” Salmos 119:130.

Kaupod sang daku nga kabalaka ginton-an niya ang tolonan ni Daniel kag ang Bugna, nga gingamit niya ang amo man nga paagi sa pagsaysay subung sa sadtong iban nga mga kasulatan, kag nakita niya, sa iya daku nga kalipay, nga ang mga timaan (simbolo) nga tagnaanon sarang mahangpan. Nakit-an niya nga ang mga tagna, suno sa ila mga katumanan, natuman sing; binatobato gid; nga ang tanan nga nagkalainlain nga mga figuras, sila mga metaporas, parabolang, paangid kag iban pa, ginasaysay sa olo-unban lamang niya, okon sang iban nga mga Kasulatan, kag kon masaysay na sia dapat nga bangpon na sing binatobato. “May kabulusgan ako,” ang siling niya, “nga ang Biblia isa ka paagi sang binugna nga kamatuuran, nga ginbatag sing maathag kag sinsilyo agud nga ang mga manlulugayaw sa katarungan, bisan sia kulang sa kaalam sa pagmatarung, dili magtalang sa iya.”* Ang pagsinugponsugpon sang

*Bliss, “Memoirs of Wm. Miller, p. 70

kamatuuran amo ang balus sang iya pagpangabudlay, sang iya nga ginatultul sing paagisod ang labing daku nga dinalan sang tagna. Ang mga manugtunda sang la-ngit nagtuytuy sang iya painoino kag nagabukas sang kasulatan sa iya paghangup.

Ang Ikaduha nga Pagkari ni Kristo

Nasapwan ni Miller ang matuud, lawasnon nga pagkari ni Kristo nga ginatudlo sing maatbag sa mga Kasulatan. Si San Pablo nagsiling, “Ang amo nga Ginoo, sa isa ka pagsinggit, sa isa ka tingug sang punoan sang mga manugtunda, kag sa budyong sang Dios, magapanaug gikan sa langit.” Kag ang Manluluwas nagsiling, “Magakari ang Anak sang Tawo sa ibabaw sang mga gal-um sang langit, nga may gahum kag daku nga himaya.” 1 Tesal. 4:16. “Kay subung sang kilat nga nagaiglab sa sidlangan kag makita tubtub sa katungdan; magaamo man ini ang pagkari sang Anak sang Tawo.” Mateo 24:30, 27, 31. Pagaupdan sia sang tanan nga kasoldadosan sa langit. “Magakari ang Anak sang Tawo sa lyang hmaya, kag ang tanan nga mga balaan nga mga manugtunda sang Dios kaupod Niya.” Mateo 25:31-34. “Kag magapadala sang iya mga manugtunda sa daku nga tingug sang budyong kag magatipon sila sang mga pinili niya.” [249]

Sa Iya pagkari ang mga matarung nga mga minatay pagapamanhawon, kag ang mga matarung nga mga buhi pagapamaylohan. “Kita tanan indi magatololog” ang siling: ni San Pablo, “kondi kita tanan pagapamaylohan, sa isa ka tion, sa isa ka pagpamisok, sa katapu san nga budyong; kay pagapatunggon ang budyong, kag ang mga minatay pagapamangonon, nga mga dimadinulonton, kag kita pagapamaylohan. Kay kinahanglan nga ini nga madinulonton. pagsukluban sang pagkadili madinulonton, kag ini nga mamalasyon, pagsukluban sang dimamalasyon” 1 Kor 15:51. Kag sa iya sulat sa mga taga Tesalonika, sa tapus niya mapanaysay ang pagkari sang Ginoo nagsiling sia, “Ang mga nagkalamatay kay Kristo magakalabanhaw sing una; sa olihi kita nga mga buhi nga nagakalabilin, pagasagmiton kita pa ibabaw sing tingub sa ila sa mga gal-um sa hangin sa pagsugata sa Ginoo; kag sa sini magakaupod kita gihapon sang Ginoo.” 1 Tesal. 4:16, 17.

Dili tubtub mag-abut si Kristo sa iya kaugalingon makabaton ang iya mga tinawo sang ginbarian. Ang Manluluwas nagsiling:

[250] “Kon magkari ang Anak sang Tawo nga sa Iyang himaya, kag ang tanan nga mga balaan nga mga manugtunda sang Dios kaupod Niya, niyan magalingkod sa lingkoran nga harianon sang Iya himaya. Kag pagatiponon sa atubangan niya ang bug-os nga mga katawohan; kag pagabulagbulagon niya sila, subung sang manugbantay sang kahayupan, nga nagabulag sang mga obeha sa mga kanding. Igapa-hamtang Niya ang mga obeha sa Iyang too, kag ang mga kanding sa wala. Niyan ang hari magasiling sa mga nahatoo niya; kalari kamo mga pinapakamaayo sang akon Amay, panubli-a ninyo ang ginharian, nga gin-aman sa inyo kutub pa sang pagtukud sang kalibutan.” Mateo 25:31-34.

Nakit-an naton sa mga Kasulatan nga bag-o pa lamang mahatag nga kon magkari ang Anak sang tawo pagapamanhawon niya ang mga minatay nga dili madinulunton, kag pamaylohan ang mga buhi. Bangud sa sining daku nga pagbaylo raaaman sila sa pagbaton sang ginharian; tungud kay si San Pablo nagsiling, “Ang unod kag ang dugo indi sarang makapanublo sang ginharian sang Dios; bisan ang pagkamadinulunton indi makapanubli sang pagkadilimadinulunton.” 1 Kor 15:50. Ang tawo sa iya karon nga kahimtangan, mamalatyon, madinulunton; apang ang ginharian sang Dios mangindili madinulunton, magapadayon gihapon. Busa ang tawo sa iya karon nga kahimtangan dili makasulud sa ginharian sang Dios. Apang kon magkari si Jesukristo, magahatag sia sing pagkadilimamalatyon sa Iya mga tinawo; kag niyan pagapanawgon Niya sila sa pagpanubli sang ginharian nga kutub niyan amo pa lamang ang ila pagpanubli.

Ang Tagna sang Panag-on

[251] Ang tagna nga daw sa nagabukad sing maathag sang dagon sang ikaduha nga pagkari ni Kristo amo yadtong sa Daniel 8:14; “Tubtub sa duha ka libo kag tatlo ka gatus ka adlaw sa hapon kag sa aga; niyan ang Puluy-an nga Balaan pagapakaputlion.” Sa pagsunod sang iya solundan nga amo ang paghimo sang Kasulatan nga iya man lamang manugsaysay, naton-an ni Miller nga ang isa ka adlaw sa mga tagna nagapahayag sang isa ka tuig;” Num. 14:34; Esek. 4:8. nakit-an niya nga ang panag-on nga 2300 ka mga tagnaanon nga adlaw, okon mga tuig literal, matapus sa madamu nga mga tuig sang tumaliwan ang dagon nga gintugut sa nasion nga Judio, busa

dili mapahanungud sa sanktuaryo sa yadtong pag-alagad nila. Si Miller nagbaton sang ginahangup sang kalabanan nga sa panag-on sang mga Kristohanon ang kalibutan amo ang sanktuarvo, busa iya ginhangup nga ang pagtinlo sang sanktuaryo nga gintagna sa Daniel 8:14 magapahayag sang pagputli sang duta bangud sa kalayo sa ikaduha nga pagkari ni Kristo.

Kon, niyan, ang sibo nga pamuno sang panag-on sang 2300 ka mga adlaw makita, ginlauman niya nga ang panag-on sang ikaduha nga pagkari maliibaloan. Busa maliibaloan ang dag-on sang daku nga pagtapus sang tanan nga butang, ang dag-on nga ining karon nga pagkahimtang sang tanan, upod sang “tanan niya nga bugal kag gahum, kadayawan kag palabilabi, kalautan kag pagpanlupig, magaabut sa katapusan;” kon ang paghimalaut “makuha gikan sa duta, ang kamatayon malaglag, ang balus ihatag sa mga alagad sang Dios, sa mga manalagna kag mga balaan, kag sa sadtong mga nagakahadluk sa Iya ngalan, kag paglaglagon yadtong mga nagdalaut sang kalibutan.”*

Kanpod saneisa ka bag-o kag madalum nga kahanuut, ginpadayon ni Miller ang pag-usisa sang mga tagna, ang bug-os nga gab-i subung man sa adlaw ginatugyan niya sa pagtoon sang ginakabig na sa karon nga may daku nga pagkaimportante kag manugpatubu sing kabalaka. Sa kapitulo 8 sang tolon-an ni Daniel dili sia makakita sing pat-in nga mapamunoan sang 2300 ka mga adlaw; ang manugtunda nga si Gabriel, bisan nga ginsugo sia sa pagpahangup sa kay Daniel sang palanan-awon, naghatag lamang sa iya sang bahin nga kasaysayan. Sang nabuksan sa palanan-awon sang manalagna ang makakulugmat nga pagpanghingabut nga magaabut sa iglesia, nadulaan sia sing kusug. Dili na sia makaantus; kag ang manugtunda nagbiya sa iya sing pila ka dag-on. “Si Daniel, ginlapyo kag nagbalatian sing pila ka adlaw.” “Kag ginkugmat ako nahanungud sang palanan-awon,” ang siling niya, “apang walay sin-o nga nakahangup sa iya.”

[252]

Apang ang Dios nagsugo sa Iya solagoon, “Ipahangup ang palanan-awon sa iya sim.” Daniel 8:16. Ina nga sugo uapat nga tumanon. Sa pagtuman sa iya, ang manugtunda, sang olihi, nagbalik sa kay Daniel nga nagsiling, “Karon naggowa ako sa paghimo sa

*Bliss, “Memoirs of Wm. Miller,” p. 76.

imo nga maalam sa kasaysayan;” “Busa hangpa ang pulong, magmanginmahangponon ka sa palanan-awon.” Daniel 9:22, 23.

Ang 2300 ka mga Adlaw

May yara nga isa ka importante nga punto sa palanan-awon sa kapitolo 8 nga wala pa masaysay, ang among nahanungud sa panag-on, — ang panag-on sang 2300 ka mga adlaw; busa ang manugtunda sa iya pagpadayon sa paghatag sang kasaysayan, naghambal sing pinasahi sang panag-on:

“Gintapat na ang kapitoan ka semana sa ibabaw sang imo mga katawohan kag sa ibabaw sang imo balaan nga banwa. ... Busa, mahibaloan mo kag mahangup; kutub sang paggowa sang pulong sa pagbag-o kag pagpatindug liwan sang Jerusalem tubtub sa Mesias nga Dunganon, may pito ka semana kag kan-uman kag duha ka semana; ang dalan pagapatindugon liwan, kag ang dingding, bisan pa sa dag-on nga magamu. Kag sa tapus sang kan-uman kag duha ka semana, pagalaglagon ang Mesias, apang indi tungud sa Iya. ... Kag pagapamatud-an Niya ang isa ka katipan nga sa madamu sa isa ka semana: kag sa katung-anan sang semana pagapauntaton niya ang halad, kag ang halad nga kalan-on.” Daniel 9:24-27.

Ang manugtunda ginpadala sa kay Daniel sa isa ka tnhoy nga tuyo sa pagsaysay sa iya sang butang nga wala niya mahangpi sa palanan-awon sa kapitulo 8, ang pulong nahanungud sa panag-on,—”Tubtub sa duha ka libo kag tatlo ka gatus ka adlaw sa hapon kag sa aga; niyan ang Puluy-an (sanktuaryo) nga balaan pagapakaputlion.” Sa tapus niya masugo si Daniel “hangpa ang pulong, kag magmanginmahangponon ka sa palanan-awon,” ang nahauna gid nga mga pulong sang manugtunda amo, “Gintapat na ang kapitoan ka semana ibabaw sang imo mga katawohan kag sa ibabaw sang imo balaan nga banwa.”

[253]

[254]

[255]

Ang pulong diri nga ginbadbad “gintapat,” nagakahulogan, “ginutod.” Ang kapitoan ka semana, nga nagapahayag sang 490 ka mga tuig, ginsiling sang manugtunda nga pagautdon, subung nga ginpabanungud sing pinasahi sa mga katawohan nga mga Judio. Apang paga-utdon sila sa ano? Sanglit ang 2300 ka mga adlaw amo man lamang ang panagon nga nasambit sa kapitolo S, amo sia ang panag-on nga pagautdan sang kapitoan ka semana; busa

ang kapitoan Ka semana manginbahin sang 2300 ka mga adlaw, kag ang duha ka panag-on kinahanglan nga magapamuno sila sing dungan. Ang kapitoan ka semana ginhambal sang manugtunda nga magasugod sa paggowa sang sugo sa pagbag-o kag sa pagpatindug liwan sang Jerusalem. Kon ang fecha sang paggowa sini nga sugo makita niyan ang pamuno sining daku nga panag-on sang 2300 ka mga adlaw mapalig-on.

Sa kapitulo 7 sang Esdras makita naton ang sugo. Esdras 7:12-26. Sa iya nagid kahimpitan ginpagowa sia ni Artaherhes hari sa Persia sang tuig 457 W. K. Apang sa Esdras 6:14 ang balay sang Ginoo sa Jerusalem ginasugid nga nahuman “tungud sang sugo ni Siro, ni Dario, kag ni Artaherhes, nga hari sa Persia.” Ining tatlo ka inga hari, sa ila pagsugo sa paghimo, sa pagpamatuud, kag paghimpit sang pabantala, ila nga nadala sa kahimpitan nga ginkinahanglan sang tagna nga nakagpat-in sang pamuno sang 2300 ka mga tuig. Iyuhon ang 457 W. K., dag-on sang pagkatapus sang pabantala, subung nga fecha sang sugo, ang tagsatagsa ka ginpahanungdan sang tagna nahanungud sa kapitoan ka mga semana makita nga nagkalatuman.

“Kutub sang paggowa sang sugo sa pagbag-o kag sa pagpatindug liwan sang Jerusalem tubtub sa Mesias nga dungganon may pito ka semana, kag kan-uman kag duha ka semana, “—— mangin kan-uman kag siam ka semana kon 483 ka mga tuig. Ang pabantala (sugo) ni Artaherhes ginpatuman sang tingadlaw sang 457 W. K. Sumugod sa sini nga fecha, ang 483 ka mga tuig naglambut sa tingadlaw sang tuig 27 T. K.”* Sa sina nga dag-on ini nga tagna natuman. Sang tingadlaw sang tuig 27 T. K., si Kristo gintugmaw ni Juan Bautista, kag nagbaton sang paghaplas sang Espiritu Santo. Ang pulong “Mesias” nagakahulogan “Isang Hinaplas”. Si Apostol Pedro nagpamatuud nga ang “Dios naghidhid (naghaplas) sa kav Jesus nga taga Nasaret sang Espiritu Santo kag sang gahum.” Binuhatan 10:38. Kag ang Manluluwas sa Iya kaugalingon nagsiling, “Ang Espiritu sang Ginoo ari sa akon, tungud kay Iya ako hinidhiran sa pagbantala sang maayong balita sa inga imol.” Lukas 4:18. Sa tapus sang pagtugmaw sa Iya nagkadto Sia sa Galilea, “sa pagban-

[256]

*Tan-awa ang diagrama sa p. 253.

tala sang Maayong Balita sang ginharian sang Dios, kag nagsiling: “Ang panag-on natuman na.” Markos 1:14, 15.

” Pagapamatud-an niya ang isa ka katipan nga sa madamn sa isa ka semana.” Ang “semana” diri nga ginapahayag amo ang ika katapusan sang kapitoan ka mga semana; amo sia ang katapusan nga pito ka tuig sang panag-on nga ginpahanungud sing pinasahi sa mga Judio. Sa sulud sini nga panag-on, sumugod sa tuig 27 T. K. tubtub sa 34 T. K., si Kristo sing una sa iya gid kaugalingon nga lawas, kag sang olihi ang iya mga disipolos, nagpadangat sang pangagda sang balita sing pinasahi sa mga Judio. Sang nagalakat ang mga apostoles nga may mga maayong balita sang ginharian, ang tuytuy sang Manluluwas amo, “Dili kamo maglakat sa dalan sang mga hentil, dili kamo magsulud sa banwa sang mga Samariahanon; apang kadto kamo anay sa mga obeha nga nagkaladula sa balay ni Israel.” Mateo10:5, 6.

[257] “Sa katung-anan sang semana pagapauntaton niya ang halad, kag ang halad nga kalan-on.” Sang tuig 31 T. K.. tatlo ka tuig kag tunga sa tapus na Sia matugmaw, ginlansang ang aton Ginoo. Sa sadtong daku nga halad nga ginhalad sa bukid sang Kalbario, natapus yadtong paagi sa paghalad nga sa sulud sang mga apat ka libo ka tuig nagatudlo sa Kordero sang Dios. Ang amo nga Kordero nga ginpahanungdan sadtong mga halad nahalad sa iya gid kaugalingon kag ang tanan nga mga halad kag mga halad nga kalan-on nga mga ceremoniales natapus didto.

Ang kapitoan ka semana, kon 490 ka mga tuig nga ginapahanungud sing pinasahi sa mga katawohan nga Judio, natapus, siling sang aton nakita sang tuig 34 T. K.* Sa sadto nga panag-on, bangud sa buhat sang mga Sanhedrin nga mga Judio, ang nasion nagligon sang ila pagsikway sang balita bangud sa ila pagmartir sa kay Esteban kag pagpanghingabut sa mga sumulonod ni Kristo. Niyan ang balita sang kaluwasan, nga wala na ginapahanungud sa pinili nga mga katawohan, ginhatag sa kalibutan. Ang mga disipolos nga napilitan bangud sa mga pagpanghingabut sa pagpalagyo gikan sa Jerusalem,” nagpanlugayaw, nga nagapanwali sang pulong.” “Si Felipe nagpanaug sa banwa sang Samaria, kag ginwali niya sa ila

*T. K. magakahulogon sang Tuig ni Kristo. W. K. sang wala pa ang Panag on ni Kristo.

si Kristo.” Si San Pedro, nga ginatuytuyan sang Dios, nagbukas sang balita sa senturion sa Cesaria, ang mahadlukon sa Dios nga si Cornelio; kag ang hanuut nga si San Pablo, nga nadaug sa pagtoo ni Kristo, ginsugo sa pagdala sang maayong balita “sa malayo sa mga hentil.” Bin. 8:4, 5; 22: 21.

Sa sini tanan ang tagsatagsa ka ginapahanungdan sang tagna natuman sing sibo, kag ang pamuno sang kapitoan ka semana naligon sa dili mabaisan sa tuig 457 W. K., kag natapus sang tuig 34 T. K. Gikan sa sini nga mga tinon-an wala sing kaiwatan ang pagpangita sang katapusan sang 2300 ka mga adlaw. Ang kapitoan ka semana—490 ka mga adlaw kay naiban na sa 2300 ka mga adlaw mabilin lamang ang 1810 ka mga adlaw. Sa katapusan sang 490 ka mga adlaw, ang 1810 ka mga adlaw nabilin pa sa pagkatuman. Sumugod sa tuig 34 T. K., ang 1810 ka tuig magalambut sa 1844. Hanti ang 2300 ka mga adlaw sang Daniel 8:14 natapus sang 1844. Sa katapusan sining daku nga panag-on nga tagnaanon, sa pamatuud sang manugtunda sang Dios, “pagapakaputlion ang puluy-an nga balaan” (sanktuaryo). Busa ang dag-on sa pagputli sang puluy-an nga balaan kon sanktuaryo —nga ginatoohan sang kalabanan sa kalibutan nga mahanabu sa ikaduha nga pagkari ni Kristo natudlo sing tuhoy gid.

[258]

Sa pagsugod niyan sa pagtoon sang mga Kasulatan subung nga iya nahimo, agud sa pagmatuud nga mga binugna sila gikan sa Dios, si Miller, wala gid sang iya pagsugod, ni diot nga hunahuna sa pagdangat sang butang nga iya na karon nadangatan. Sia aa iya kaugalingon daw halus makapahanungud sa Iya sang mga pinatubas sang iya pagpangusisa. Apang ang mga kasanagan sang Kasulatan tama kaathag kag ka baskug sa bagay nga dili niya masikway.

Nagsugod sa Pagwali

Kag karon ang katungdanan sa pagpahibalo sa iban sang iya ginatoohan nga ginatudlo sing maathag sang mga Kasulatan, nagsugo sa iya sing mabaskug sa pagbuhat sini. “Sang yara ako sa akon buluhaton,” ang siling niya, “daw nagabagting gihapon sa akon mga idulungug ang mga pulong, Lakat ka kag sugiran ang kalibutan sang ila katalagman.’ Ini nga texto firme nga nagasampot sa akon: ‘Kon magasiling ako sa malauton: Malauton, sa pagkamatuud mamatay

ka; kon ikaw indi maghambal sa pagpatalupangud sa ma lauton, agud nga magbiya sia sang iya dalanon, ining malauton mamatay tungud sang iya kalautan, apang ang iya dugo pagapangayoon ko sa imo kamut. Kag kon ikaw magpatalupangud sa malauton nga magbiya sang iya dalanon, agud nga sa iya mag-isol sia, kag nga sia indi mag-isol sa iya dalanon, mamatay sia, tungud sang iya kalautan, kag ikaw naluwas mo ang imo kalag.” Esek. 33: 8, 9. Ginbatyag ko nga kon mapaamanan sing maayo ang mga malauton, madamu sa ila ang magahilinulsul; kag kon dili sila mapaamanan, ang ila dugo pagapangitaon sa akon kamut.”*

[259] Si Miller nagsugod sa pagpahayag sang iya pagtoo sa pila lamang anay ka mga tawo kon may kahigayonan sia, nga nagapangamuyo nga kabay may mga ministro nga magbatyag sang iya kabaskug kag itugyan ang ila kaugalingon sa pagpalapnag sa iya. Apang dili niya madula ang balatiagon nga may katungdanan sia sa iya kaugalingon sa paghatag sang paaman. Ang mga pulong nag-abut sing dalayon sa iya painoino, “Lakat kag sugiri ang kalibutan; ang ila dugo pagapangayoon sa imo kamut.” Sa sulud sang siam ka mga tuig nga paglantang niya, ang lulan nagabug-at sing tama sa iya kalag, tubtub nga sang 1831 iya ginhatag sing una ang katarungan sang iya pagtoo sa kadam-an.

Kaangay sang pagtawag sa kay Eliseo gikan sa pagsunod sa iya baka sa uma, sa pagbaton sang kunop sa pagpanugyan sa tagnaanong buluhaton, amo man si Guillermo Miller gintawag sa pagbiya sang iya arado, kag buksan sa mga katawohan ang tinago sang ginharian sang Dios. Sa may pagkurug nagsulud sia sa sini nga buluhaton, nga nagatuytuy sa iya manugpamati, sa tikang kag tikang, sa tagnaanong panag-on tubtub sa ikaduha nga pagkari ni Kristo. Sa tagsa niya ka tinguha nagadaug sia sing kusug kag kabaskug sang makita niya ang nagatubu nga kabalaka.

Tungud lamang sa pamilit sang iya mga kautoran, nga kigan sa ila mga pulong nabatian niya ang panawag sang Dios nga nagsugot si Miller sa pagpahayag sang iya pagtoo sa kadam-an. Nagapanuigon na sia karon sing kalim-an ka mga tuig, nga wala mabuyo sa paghambal sa kadam-an, kag ginabug-atan sing isa ka balatiagon sa pagkadili takus sa buluhaton nga yara sa atubangan niya. Apang

*Bliss, p. 92.

kutub sa ginsugoran ang iya pagpangabudlay ginpakamaayo sa isa ka daku nga bagay nga sa kaluwasan sang mga kalag. Ang iya nahauna nga pagpakigpulong pulong sinundan sing pagmadmad sa religion nga sa iya napulo kag tatlo ka bilog nga panimalay, wala labut sang duha ka tawo, ang nagkaliso. Sa gilayon ginpilit sia sa paghambal sa iban nga lugar, kag sa kalabanan nga lugar ang iya pagpangabudlay nagapatubas sing pagbuhi sang buluhaton sang Dios. Ang mga makasasala nagaliliso, ang mga Kristohanon napamukaw sa isa ka madalum nga pagpanugyan, kag ang mga deista kag ang mga infidel nadul-ong sa pagkilala sang kamatuuran sang Biblia kag sang religion nga Kristohanon. Ang pamatuud sadtong iya mga ginpangabudlayan amo, “Isa ka klase sang mga hunahuna nadangat niya nga dili mabuyok sang iban nga tawo.”* Ang iya pagpanwali ginpaigo sa pagpamadmam sang painoino sang kadam-an sa mga dalagku nga butang sang religion, kag sa pagpugong sang nagatubu nga pagkakalibutanon kag pagkamatuyangon sang panag-on.

[260]

Sa kalabanan nga mga banwa may yara nga mga kinabon, sa iban mga ginatus, ang nagaliliso sa patubas sang iya pagpanwali. Sa madamu nga mga lugar ang iglesia Protestante sang daw kalabanan nga mga denominasion napamuksan sa pagbaton sa iya; kag ang pangagda sa pagpangabudlay nagagikan sing kalabanan sa mga ministro sang kapid-an ka mga katilingban. Naghimo sia sing isa ka kasugoan sa dili pagpangabudlay sa lugar nga wala sia maagda, apang sa wala madugay nakit-an niya ang iya kaugalingon nga dili na makatatap sa pagtuman sang bisan katunga lamang sang pangabay nga nagaalabut sa iya.

Madamu sang mga wala magbaton sang iya pagtoo nahanungud sang sibo nga dag-on sang ikaduha nga pagkari ni Kristo nabuyok sang pagkatotoo kag kalapit sang pagkari ni Kristo kag sang ila daku nga kinahanglan sa pag-aman. Sa iban nga mga dalagku nga banwa ang iya buluhaton nagpatubas sing daku nga pagpabatyag. Ang mga manugbaligya sang alak nagsikway sang ila buluhaton, kag himoon ang ila tiendahan nga duug nga tiliponan; ang mga sologalan ginpamungkag; ang mga infedel, mga deista, ang mga universalista, kag bisan pa ang mga labing sinikway nga mga makasasala nagliliwan, ang iban sa ila wala makasulud sa balay sang pangamuyo

*Bliss “Memoirs of Wm Miller,” p. 138.

[261] sing mga tinuig. Ang mga katiponan sa pangamuyo gintukud sang nagkalainlain nga mga denominasion, sa nagkalainlain nga duug, daw sa tanan nga oras, ang mga tawo nga may mga opisio nagatilipon sa udto sa pagpangamuyo kag pagdayaw sa Dios. Wala sing lakas nga kainit nga nakita, kondi kalabanan bilog nga pagkasolemne sa painoino sang mga tawo. Ang iya buluhaton, kaangay sadtong iya sang nahauna nga mga reformador, nagatuytuy sa pagkonbinser sang ihibalo kag pagpamata sang konsiensia sa baylo sang sa pagpatubulog lang sang balatiagon.

Ang Nagkalahulog nga mga Bitoon, isa ka Talandaan

Sang tuig 1833, duha ka tuig sa tapus makapamuno si Miller sa pagpahibalo sa kadam-an sang mga kasanagan sang malapit nga pagkari ni Kristo, ang katapusan sang tatlo ka mga talandaan nagpahayag nga ginsaad sang Manluluwas nga mangintandaan sang Iya Ika duha nga Pagkari. “Ang mga bitoon magakalahulog sa langit.” Mateo 24:29. Kag si Juan sa mga Bugna nagsiling, sang nakita niya sa palanan-awon ang talan-awon nga magabantala sang adlaw sang Dios, “Ang mga bitoon sa langit nagkalahulog sa duta, subung sang igera nga nagakalataktak ang iya mga linghod nga igos, kag ginawaswas sang isa ka mabaskug nga hangin.” Bugna 6:13.

Ini nga tagna nakabaton sing isa ka igo kag makabalatiag nga katumanan sa daku nga pag-ulan sang adudulis kon bolalakaw sang Noviembre 13, 1833. Ang labing malapad kag makatilingala nga pagpalahayag sang pagkahulog sang mga bitoon nga nasulat kutub niyan; “ang bug-os nga kahawaan sa bilog nga Estados Unidos anay, sing kapid-an ka oras, yara sa kalayohon nga kagabut!” Wala gid sing hitabu nga langitnon nga nahanabu sa sini nga duta, kutub nga napuyan sia, nga gintan-aw nga may amo ka daku nga katingala sang mga katawohan sa katilingban, kag ginkahadlukan kag ginakulbaan sang iban.” “Ang iya pagkalangitnon kag pagkamakatilingala nga dagway nagapabilin gihapon sa madamu nga mga hunahuna. ... Wala sing ulan nga nahulog nga nagdamul pagid sang sa pagkahulog sang mga adudulis sa duta; sa sidlangan, sa katungdan, sa aminhan, [262] kag sa bagatnan, alangay tannan. Sa isa ka pulong, ang bug-os nga langit daw sa nagahulag. ... Ang pagpahayag, subung sa naasoy sa diario ni Profesor Silliman, nakit-an sa bug-os nga Norte America.

... Sumugod sa alas dos ang kaagahon tubtub sa masanag nagid ang adlaw, ang langit sanglit malinong kag walay gal-um, ang walay pahuway nga pagkalahulog sadtong mga binilog nga naga-inidlak makita sa bug-os nga langit.”*

“Wala sing dila sa pagkamatuud, nga makadangat sa pagpanaysay sang pagkatahum sang nagpakita;.. . Wala sing isa nga wala makakita sa iya makahimo sing himpit nga paghangup sang iya himaya. Daw subung nga ang bug-os nga kabitoonan sa langit nagtipyok sa isa ka dung malapit sa cenit kag nagkalahulog sing dulungan sa tanan nga bahin sang giudut-an nga may kadasigon nga kasubung sang kilat, apang wala sila nagakaubus —linibo ang nagasulunod sing labing madasig sa ginahulogan sang linibo man, subung abi nga daw gintuga sila sa amo gid nga hitabu.”* “Ang labi ka himpit nga larawan sang kahoy nga igera nga nagakataktak ang iya mga igos kon hampakon sang mabaskug nga hangin, dili mahimo nga makita.”*

Busa pinakita ang katapusan sadtong mga talandaan sang Iya Pagkari nga nahanungud sa iya si Jesus nagsiling sa Iya mga disipulos, “Kon makit-an ninyo tanan ini nga mga butang masayoran ninyo nga ang Anak sang Tawo malapit sa mga gawan.” Mateo 24:33.

Sa tapus sini nga mga talandaan, nakit-an ni Juan, subung nga isa ka daku nga hitabu nga magaabut, nga ang langit naghinhin subung sang linokot, kag nag-uyog ang duta, ang mga bukid kag ang mga pulo naghalalin sa ila mga lugar, kag ang mga malauton sa tama nga kahadluk nagtinguha sa pagpalagyo sa atubangan sang Anak sang tawo. Bugna 6:12, 17.

Madamu sang nakakita sang pagkalahulog sang mga bitoon, ang nagtamud sa iya subung nga manugbantala sang pagabut sang paghukum, —”isa ka kalialangaw-an nga landong, isa ka matuud nga manug-una, isa ka maloloy-on nga tandaan, sinang daku nga kalahadlukan nga adlaw.”* Ngani ang italalupangud sang mga tawo natudlo sa katumanan sang tagna, kag madamu ang natuytuyan sa pagpamati sang paaman sang ikaduha nga Pagkari.

[263]

*Devens, R. M., “American Progress; or, The Great Events of the Greatest Century,” cap. 38, pars. 1-5.

*Reed, F., in the *Christian Adavocote and Journal*, Dec. 13, 1833.

*“The Old Countryman,” in *Portland Evening Advertiser*, Nov. 26, 1833.

*“The Old Countryman,” in *Portland Evening Advertiser*, Nov. 26, 1833.

Ang mga Panumpong

Si Guillermo Miller wala magpadayon sang iya buluhaton sa wala sing mga mapait nga mga panumpong. Kaangay sa una nga mga Reformador, ang kamatuuran nga iya ginpahayag wala pagbatona sing may kahamuut sang mga lutaw nga mga magtotoon sa religion. Tungud kay ini sila dili makatukud sang ila ginatindugan sa Kasulatan, magadalangup sila sa mga pinalatonlaton sang mga tigu-lang kag mga pagtolon-an sang tawo. Apang ang pulong sang Dios amo lamang ang pamatuud nga ginbaton sang mga manugwali sang kamatuuran sang ikaduha nga pagkari. “Ang Biblia, kag ang Biblia lamang,” amo ang ila yabi nga mga pulong. Ang kakulang sing kamatuuran nga Bibliahanon sa bahin sang ila mga kasumpong ginadugangan sang mga manug-uligyat kag mga mayubiton. Ang dag-on, ang pilak, kag ang mga kinaadman ginagamit sa pagpakahuya sa sadtong ang ila lamang sayup amo ang ila lamang sayup amo ang ila pagpaabut sa daku nga kalipay sang pagbalik sang ila Ginoo, kag nagatilinguha sa pagkabuhi sing balaan nga pangabuhi, kag paglaygay sa iban sa pag-aman sa Iya pagpahayag.

[264] Ang amay sang tanan nga kalautan nagatinguha sa pagbalabag dili lamang sang patubas sang balita sang ikaduha nga pagkari, kondi sa paglaglag sa manugbalita mismo. Si Miller nagbutang sang kamatuuran sang Kasulatan sa mga tagiposoon sang iya manugpamati, sabdongon sila sa ila mga sala kag tublagou ang ila pagkabusug sa ila kaugalingon kag, ang iya maathag kag matalum nga mga pulong nagpatubu sang ila dumut. Ang mga pamatok ginpahayag sang mga kabahin sang iglesia sa iya balita, nagpaisug sa mga manubu nga klase sang mga tawo sa paghimo sing labi pa kalaut sang sa mga miembro sa iglesia; kag ang mga kaaway sing makaisa nagpuut sa pagpatay sa iya kon maggowa sia sa duug nga gintiponan. Apang ang mga balaan nga mga manugtunda nagalamud sa kadam-an, kag isa sini sa ila sa dagway sang isa ka tawo, nagdakup sang butkon sin-ing alagad sang Ginoo kag pagowaon sia sa nagakaakig nga panong. Ang iya buluhaton wala pa matapus, kag si Satanas kag ang iya mga sumulonod dinaug sa ila mga tuyo.

Kaadlawan ni Noe kag ang sa Aton

Sumugod sa isa ka panag-on pakadto sa isa ka panag-on, ang paaman nga ginapadala sang Dios sa kalibutan bangud sa Iya mga alagad ginabaton nga may kaangay man nga pangduhaduha kag dili pagtoo. Sang pagpadala sang Dios sang anaw sa duta bangud sang pagkamalauton sang tawo sa wala pa ang anaw, Iya anay nga ginpahibalo sa ila ang Iya katuyoan, agud may kahigayonan sila sa pagliso gikan sa ila malauton nga mga dalan. Tungud kay isa ka gatus kag duha ka pulo ka mga tuig gintugut sa ila sa pagpamati sang mga paaman sa paghinulsul, basi ang kaakig sang Dios magpahayag sa paglaglag sa ila. Apang ang balita kaangay sa ila sang isa ka walay pulus nga sugid, kag wala sila magtoo. Sa kaisug sa ila pagkamalaut, ginyaguta nila ang solagoon sang Dios, gintiawtiawan ang iya mga pakilooy, kag ginsumbong pa sia nga nagahambal sang butang sa wala sing prueba. Daw ano ka kahas sa isa ka tawo nga magtindug batok sa tanan nga kadalagkuan sa duta? Kon ang mga balita ni Noe mga matuud, ngaa nga wala pagkilalaha sang tanan nga kalibutan? Isa ka pamatuud sang isa ka tawo kontra sa kaalam sang linibolibo! Dili sila magpakatarung sang paaman, ni magpangita sing dalangpan sa arka.

Ang mga mayubiton nagatudlo sa mga butang sa kinauga— sa wala pagbalhin nga panag-on, sa maasul nga langit nga wala gid makaula sing idan, sa malagtum nga latagon nga ginapalumbay sang malum-ok nga tun-og sang kagab-ihon, —kag nagsilinggit sila, “Wala bala sia nagahambal sa palaangiran?” Sa daku nga pagtamay gintawag nila ang manugbantala sang katarungan nga buang; kag nagpaladayon sila sa labi pagid nga kabalaka sa pagpangita sing mga kalipayan, labi pagid sa mahandumon sa mga malaut nga dalanon, sing labi sa una. Apang ang ila pagkadilimatinoohon wala mag-upang sang gintagna nga magaabut. Ginpailuban sang Dios sing malawig ang ila pagkamalauton, hatagan sila sing malawig nga dag-on sa paghinulsul; apang sa dag-on nga iya gintapat ang iya paghukum nahulog sa manugsikway sang Iya kalooy.

Si Kristo nagsiling nga magapadayon ang amo man nga pagkadilimatinoohon sa ikaduha nga pagkari Niya. Subung nga ang mga tawo sa adlaw ni Noe “wala makahibalo tubtub nga nag-abut ang anaw, kag dinala sila nga tanan; mangin amo man,” ang siling sang

[265]

aton Manluluwas, “Ini sa pagkari sang Anak sang Tawo.” Mateo 24:39. Sang nagadalapon ang mga nagapakasumulonod nga mga tinawo sang Dios sa kalibutan, nga magkalabuhi subung sang ila pagkabuhi, kag magtingub sa ila sa mga kalipayan nga ginadilian; kon ang mga kadayawan sang kalibutan manginkadayawan man sang iglesia; kon nagatinunog ang lingganay sa kasal, kag ang tanan nagapaabut sang kalibutanon nga kauswagan sa madamu pa nga mga tuig, —niyan, sa gilayon, sa pag-idlap sang kilat sa mga langit, magaabut ang katapusan sang ila mapawa nga palanan-awon kag madaya nga paglaum.

Subung nga ginpadala sang Dios ang iya alagad sa pagpaaman sa manug-abut nga anaw sa kalibutan, amo man ginpadala niya ang mga pinili nga mga manugbalita sa pagpahibalo sang kalapiton sang katapusan nga paghukum. Kag subung nga ang mga kaaway ni Noe nagkaladlaw nga may pagyubit sa mga tagna sang manugbantala sang katarungan, amo man sa mga adlaw ni Miller, madamu, bisan pa yadtong mga uagapakinawo sang Dios, ang nagluyubit sa mga pulong sa pagpaaman.

[266] Kag kay ngaa ang pagtolon-an kag pagwali sang ikaduha nga pagkari ni Kristo wala pagbatona sang mga iglesia? Sang ang pagkari sang Ginoo magahatag sing pagkailo kag kalaglagan sa mga malauton, sa mga matarung manginpuno sia sing kalipay kag paglaum. Ining daku nga kamatuuran amo ang manuglipay sa mga matutum nga mga tinawo sang Dios sa tanan nga katuigan; ngaa nga nahimo sia, kasubung sa iya Manunukod, nga “bato sang kasandad kag bato sang kasaw-ahan” sa iya mga nagapakasumulonod nga mga tinawo?

Magkari Ako Liwan

Ang aton gid Ginoo sa Iya kaugalingon amo ang nagsaad sa Iya mga disipolos “Kon ako na nakakadto kag nakaaman sa inyo sing lugar, magakari ako liwan, kag pagadalhon ta kamo kaupod gid nakon.” Juan 14:3. Ang mahigugmaon nga Manluluwas, nga, sa iya mga ginadumdum ang kasubu sang Iya mga sumulonod, nagsugo sa mga manugtunda sa paglipay sa ila sing may paglaum nga magakari sia liwan sa iya gid kaugalingon nga lawas, kaangay sang iya pagsaka sadto anay sa langit.

Sang nagatilindug ang mga disipolos nga nagatalangla sa langit sa pagdakup sing katapusan nga patuluk sa sadtong ila ginhigugma, ang ila atension nadakup sang mga pulong, “Mga lalaki nga taga Galilea, ngaa nga nagatululuk kamo sa langit? Ining Jesus nga ginbayaw sa langit gikan sa inyo, amo man ini ang iya pagbalik, subung nga nakit-an ninyo, nga nagsaka sa langit.” Einuhatan 1:11. Ang paglaum nagdabdab sing bag-o liwan bangud. sa mga balita sang manugtunda. Ang mga disipolos “nagbalalik sa Jerusalem nga puno sang daku nga kalipay, kag dalayon sila sa simbahan, nga nagadalayaw kag nagapakamaayo sa Dios.” Lukas 24:52, 54. Wala sila nagakalalipay tungud kay nabulag sa ila si Jesus, kag nabilin sila sa pagpakig-away batok sa mga pagtilaw kag mga pagsulay sini nga kalibutan, kondi tungud sang pagpasalig sang mga manugtunda nga magabalik Sia liwan.

Ang pagbantala sang ikaduha nga pagkari ni Kristo mangin amo Sia karon, subung sang paghimo anay sa iya sang ma-nugtunda sa mga bantay sa Bethlehem, ang maayo nga balita sang daku nga kalipay. Yadtong nagahiligugma sa pagkamatuud sa Manluluwas dili makapugung kondi magasinggit nga may kalipay sang pabantala nga natukud sa pulong sang Dios, nga Sia nga amo ang ginapungyotan sang ila paglaum sang walay katapusan nga kabuhi, magabalik liwan, dili nga pagaakigan, pagatamayon, pagasikwayon subung sadtong iya una nga pagkari, kondi sa gahum kag himaya, sa pagtubus sang iya mga tinawo. Yadtong mga wala nagahigugma sa Manluluwas, ang nagahandum nga dili Sia magkari; kag wala na sing labi ka sanag nga pamatuud nga ang mga iglesia nagbulag sa Dios nga magangay sa kaakig kag dumut nga nahimo sa sining manugbalita nga pinadala sang langit.

Sang tanan nga dalagku nga mga hinulaghulag sa religion kutub sa mga adlaw sang apostoles, wala sing isa nga naglabi ka hilway sa pagkadilihimpit nga tawohanon kag daya ni Satanas sang sa sining hinulaghulag sang tingadlaw sang tuig 1844. Sa paninggit, “Yari karon, ang bana nagakari! Sugataa ninyo Sia,” ang mga nagahululat “nagbalangon, kag ginhimos nila ang ila mga sulo;” ginton-an nila ang pulong sang Dios nga may madalum nga kabalaka nga wala anay mapahayag.* May nag-upod sa sining balita nga manugdusdus

* Sang nagahilapit ang dag-on nga ang Manluluwas ginapaabut, ang mga tumoloo nagtoon sang palaangiran sang napulo-ka mga dalaga (Mateo 25:1-13) nga “nagdala sang

nga gahum nga naghulag sang kalag. Wala sing pangduhaduha, wala sing pamangkot.

Kasubung sang baha ang buluhaton nagsilhig sa ibabaw sang duta. Sumugud sa isa ka siudad pakadto sa isa ka siudad, sa isa ka bario pakadto sa isa ka bario, kag tubtub sa mga nabaw-ing nga mga kadutaan nagdangat sia, tubtub nga ang nagahululat nga mga tinawo sang Dios nakamadmad sing bug-os. Ang pagkapanatismo nadula sa atubangan sini nga pagbantala kaangay sang tun-og sa kaagahon sa atubangan sang adlaw. Ang mga tomoloo nakita sang ila mga pangduhaduha kag mga kagamu nga nagkakuha, kag ang paglaum kag kabaskug nagdabdab sa ila mga tagiposoon.

[268] Ang buluhaton hilway sa mga kalakasan nga gihapon nagapahayag kon may yara nga mga pagpanikasug nga tawohanon nga dili mapunggan sang influencia sang pulong kag espiritu sang Dios. Kaangay angay sia sa sadtong dag-on sa pagpaubus kag pagbalik sa Ginoo nga sa mga unang Israel nagsunod sa balita sa pagsabdong gikan sa Iya mga alagad. Nagadala sia sing kinaugali nga nagapat-in sail” buluhaton sang Dios sa kada panag-on. May yara nga diutay lamang nga mabaskug nga pagkinalipay, apang may madalum nga pag-usisa sang tagiposoon, pagpanuad sang mga sala, pagsikway sang kalibutan. Ang pagaman sa pagsugata sa Ginoo amo ang lulan sang tagsatagsa ka kalag nga nagahimumugto. May yara nga mapinadayonon nga pangamuyo, kag walay hawidhawid nga pagpanugyan sa Dios.

Sa sadto nga panag-on may yara nga pagtoo nga nagadala sing sabbat sa pangamuyo, —pagtoo nga nagatan-aw sa katumbasan nga balus. Kaangay sang tinulo sang ulan sa kigas nga duta, ang Espiritu sang bugay nagapanaug sa mga hanuut nga manugpangita. Yadtong nagapaabut sa madali sa pagtindug sa pag-atubang sa nawong kag nawong sa ila Manunubus, nagbatiag sing solemne nga kalipay nga dili mamitlang. Ang manugpahumuk, manugdaug nga gahum sang Espiritu Santo nagtunaw sang tagiposoon, sang ang Iya pagpaka-maayo gin-ula sing bugana sa mga matutum kag mga matinoohon nga tawo.

ila mga sulo kag naggolowa sa tung ‘ng gabi,’ ang paninggit, “Yari karon, ang bana nagakari! Sugataa ninyo sia.” Tungud sang kasami sini nga panawag, ang hinulaghu’ag sa sini nga panag-on gintawag: “Pan’nggit sa Tunga’ng Gabi.”

Sa dili maasoy nga handum yadtong nakabaton sang balita nag-balantay sang pagkari sang ila Manluluwas. Ang dag-on nga ila ginapaabut sa pagsugata sa Iya yari na. Gindangat nila ini nga oras upod sang pagkasolemne. Nagpahuway sila sa matam-is nga pag-pakigpulong sa Dios, isa ka handum sang paghidaet nga mangin ila sa himaya nga palaabuton.

Wala sing isa nga nakaagi sa sini nga paglaum kag pagsalig nga makalimot sadtong hamili nga mga oras sa paghulat. Sing mga pila ka semana sa wala pa ini nga oras mag-abut, ang mga buluhaton sa kalibutan halus ginpamayaan tanan. Ang mga hanuut nga mga tumoloo nag-usisa sing maid-id sang tagsatagsa ka hunahuna kag balatiagon sang ila mga tagiposaan kasubung sang sila vara sa tagu-matayon nga kahimtangan nga sa pila ka mga oras magapiyong ang ila mga mata sa dutan-on nga talan-awon. Ang tanan nagbatyag sang pagkakinahanglan sang walay katubtuban nga kasanagan nga handa na sila sa pagsugata sa Manluluwas; ang ila maputi nga panapton amo ang kaputlian sang kalag, —ang karakter natinloan sa sala bangud sa manugtumbas nga dugo ni Kristo.

[269]

Oh, nga may yara man kunta nga amo nga Espiritu sa mga nagapakinawo sang Dios sa pag-usisa sang tagiposoon, sang amo man nga kahanuut, kag pagkalig-on sang pagtoo. Kon nagpadayon sila sa pagpaabus sang ila kaugalingon sa atubangan sang Ginoo kag ibayaw ang ila pag-ampo sa lingkoran nga pakilooyan, mangin umalangkon sila sang labing bugana nga pagpakamaayo nga labi sang sa ila na karon nabaton. May yara nga kakulang sa pagpangamuyo, diutay nga pagbatyag sang sala, kag ang kakulang sing buhi nga pagtoo nagabilin sa madamu nga imo sing bugay nga ginahatag sing bugana sang aton Manluluwas.

Ang Dios nagtuyo sa pagtilaw sa Iya mga tinawo. Ang iya kamut nagtabon sang sayup sa pag-isip sang tagnaanong panag-on. Ang mga Adventista wala makasapu sang sayup sa sina nga panag-on ni nasapwan sia sang labing maalamon nila nga kasumpong.

Ang panag-on sa pagpaabut nagtaliwan, kag si Kristo wala magpahayag sa pagluwas sa Iya mga tinawo. Yadtong mga may hanuut nga pagtoo kag paghigugma nga nagabalantay sa ila Manluluwas, nakaagi sa labing mapait nga pag kadula sing paglaum. Apang ang katuyoan sang Dios magakatuman: Nagatilaw Sia sang mga tagiposoon sadtong nagapakamanugbantay sang Iya pagpahayag.

[270] May madamu sa ila nga nag-impon lamang sa kahadluk. Ang ila pagsunod sa pagtoo wala makabaylo sang ila mga tagiposoon kon kabuhi. Sang wala mag-abut ang ila ginapaabut nga hitabu ini nga mga tawo nagsiling nga nadulaan sila sing paglaum; dili sila mag-too nga magaabut si Kristo. Sila amo ang una nga nagyubit sa pagpakasubu sa mga matuud nga mga tomoloo.

18: Ang Pagkadula sang Paglaum

[271]

Sing mainandamon kag sing labi ka solemne yadtong mga nakabaton sang balita nagdangat sa dagon nga ila ginalauman sa pagsugata sa Ginoo. Sa kada aga ginbatyag nila nga ila anay nahauna nga katungdanan ang paghibalo sang kasanagan nga ginbaton siJa sang Dios. Ang pagpasalig sang pagkahamuut sang Manluluwas amo ang labing kinahanglan sa ila sang sa ila matagadlaw nga pagkaon; kag kon ang gal-um magdulum sang ila painoino, dili magpahuway tubtub nga mapapuas sia. Sang mabatyagan nila ang pagkamatuud sang manugpatawad nga bugay, naghandum sila sa pagtan-aw sa Iya nga among ginahigugma sang ila mga kalag.

Apang inabutan sila sing pagkadula sing paglaum. Ang dag-on sa pagpaabut sa pagtubus sa Iya mga tinawo, nagligad kag si Kristo wala magpahayag. Upod sang dili mationg nga pagsalig nagpaabut sila sang pagkari ni Kristo, kag karon nagbatyag sila subung sang binatyag ni Maria sang iya pagkadto sa lulubngan sang Manluluwas nga sang nasapwan niya nga wala sing sulud, nagsinggit sia nga nagahibi, “Ginkuha nila ang akon Ginoo, kag ambot kon diin nila igbutang.” Juan 20:13.

Ang balatiagon sa katingala, ang kahadluk nga basi pa lang matuud ang balita, sing pila ka dag-on nagpugung sa dili matinoohon nga kalibutan. Sa tapus nagligad ang dagon, ini wala sa gilayon madula; sang una anay daw dili na sila magadaug sa iban nga nadulaan sing paglaum; apang kay daw wala man sing tandaan sang kaakig sang Dios nga nakita, nahaulian sila gikan sa ila mga kahadluk, kag ginpadayon liwan nila ang pagyubit kag pagtamay sa ila.

[272]

Si Jesus kag ang tanan nga mga langitnon nga manugtunda nagatamud nga may paghigugma kag kalooy sa mga gintilawan kag mga matutum apang dinulaan sing paglaum. Kon ang kumbong nga nagabulag sa makita sa dili makita nga kalibutan malukot, makita ang mga manugtunda nga nagapalapit sa sining mga dili mationg nga mga kalag, kag magasagang sa ila gikan sa baslay ni Satanas.

Madamu sadtong mga nagpakatomoloo sa madali nga pagkari sang Ginoo, ang nagsikwav sang ila pagtoo. Ang iban nga daw may daku gid nga pagsalig napilasan sing madalum sa ila mga bugal nga nagbalatiag sila nga daw malupad gikan sa kalibutan. Kasubung sa kay Jonas ginbasol nila ang Dios, kag magpili sang kamatayon sa baylo sang kabuhi . Yadtong mga nagbutang sang ila pagtoo sa opinion sang iban kag dili sa pulong sang Dios, sa karon handa na sa pagbaylo sang ila paglaum. Ang mga mayubiton nagdaug sang mga maluya kag mga matalaw pasulud sa ila kabon, kag tanan ini nagtingub sa pagsiling nga wala na sing kalahadlukan okon palaabuton pa. Ang dag-on nagtaliwan, ang Ginoo wala magabut, kag ang kalibutan daw magapabilin nga amo man gihapon sing mga linibo ka mga tuig.

[273] Ang mga hanuut, totoo nga mga tomoloo nagbiya sang tauan tungud kay Kristo, kag nag-ambit sang Iya pagtambong subung nga walay anay sang una. Subung nga ila ginatoohan, ginhatag nila ang ila katapusan nga paaman sa kalibutan kag nagpaabut sa dili madugay nga pagbatonon sila sa katilingban sang ila langitnon nga Agalon kag mga langitnon nga manugtunda, nagbulag sila sing kalabanan gikan sa katilingban sadtong wala magbaton sang balita. Sa daku nga handum nagpangamuyo sila, “Kari ka Ginoong Jesus, kari ka sing madali.” Apang wala sia mag-abut. Kag karon ang pagkuha liwan sang mabug-at nga lulan sang salakdagon sang kabuhi kag mga kagamu, kag ang pag-antus sang pagpakahuya kag paghikay sang mayubiton nga kalibutan, isa liwan ka kalahadlukan nga pagtilaw sang pagtoo kag pagpailub.

Ang Pagdula sang Paglaum sa Nahauna nga Pagkari

Apang ining pagkadula sang paglaum dili gid maglabi ka daku sang sa sadtong naagihan sang mga disipolos sang nahauna nga pagkari ni Kristo. Sang pagsulud ni Kristo nga madiuaugon sa Jerusalem, ang Iya mga sumulonod naglalaum nga magasaka na Sia sa trono ni Dabid, kag luwason ang Israel gikan sa iya manugpigos. Upod sang mataas nga paglaum kag malipayon nga pagpaabut nagpinaindis-indis ang isa kag isa sa ila sa pagpadungug sa ila Hari. Madamu ang naghumlad sang ila mga panapton subung nga alfombra sa Iya dalanon, okon magdalala sa una Niya sang mga paklang.

sa ila tama nga kalipay nagtingub sila sa mga pagdayaw, “Hosana sa Anak ni Dabid!” Sang ang mga Pariseo, nga gingamuhan kag pinaakig sining mga paninggit sa kalipay, kag buut nila nga sabdongon ni Jesus ang Iya mga disipolos, si Jesus nagsabat, “kon sila maghilipus ang mga bato magasilinggit.” Lukas 19:40. Ang tagna dapat nga matuman. Ang mga disipolos nagahilimo sang katuyoan sang Dios; apag nadul-ong sila sa mapait nga pagkadula sang paglaum. Apang pila lamang ka adlaw ang nagligad tubtub makita nila ang kamatayon ni Jesus, kag nagpahamtang sa Iya sa lulubngan. Ang ila ginpaabut wala makita sa bisan diutay lamang, kag ang ila paglaum namatay man kaupod ni Jesus. Wala nila mahangup nga ang tanan ginsugid sang tagna, nga “Si Kristo kinahanglan mag-autus, kag mabanbaw sa mga minatay” Bin. 17:3. tubtub nga naggowa ang ila Ginoo nga mandadaugon sa lulubngan.

Lima ka gatus ka tuig sa wala pa, ang Ginoo nagsiling bangud sa kay Manalagna’ng Sakarias, “Kasadya ka sing daku, anak sang babae sang Sion; singgit ka sa kalipay, anak nga babae sa Jerusalem; yari karon ang imo hari, nga nagaabut sa imo; matarung Sia kag mandadaug, nga mapainubuson, kag nga pinasakay sa isa ka asna, sa isa ka polyino, nga anak nga lalaki sang asno nga babae.” Sakarias 9:9. Kon nakilala sang mga disipolos nga si Kristo magakadto sa hukmanan kag sa kamatayon, dili sila makatuman sini nga tagna.

[274]

Sa amo man nga bagay, si Miller kag iya mga kaupod nagtuman sang tagna, kag ihatag ang balita nga ginsugid sang mga Binugna nga ihatag sa kalibutan, nga wala kunta mahatag kon nahangpan nila sing bug-os nga mga tagna nagatudlo sa pagkadula sang ila paglaum, kag magapahayag sila sang iban nga balita nga igawali sa tanan nga mga nacion sa wala pa magkari ang Ginoo. Ang nahauna kag ikaduha nga balita sang manugtunda nahatag sa nagakaigo nga dag-on, kag nagtuman sang buluhaton nga gintuyo sang Dios nga matuman bangud sa ila.

Nangalig-on sa Ila Pagtoo

Ang kalibutan nagbantay, nga nagapaabut nga kon magtaliwan ang dag-on kag dili magapahayag si Kristo, ang tanan nga pagtolonan sang Adventista pagabayaon. Apang bisan nga madamu, sa idalum sang mabaskug nga pagpanulay, ang nagsikway sang ila

pagtoo, may iban nga nangaligon. Ang bunga sang buluhaton sa Ikaduha nga Pagkari, ang espiritu sa pagpaubus kag pag-usisa sang tagiposoon, saug pagbiya sang kalibutan kag pagliwan sang kabuhi, nga nagabuylog sa buluhaton, nagapamatuiul nga Iya ina sang Dios nga buluhaton. Wala sila magpangahas sa pagpanghiwala nga ang gahum sang Espiritu Santo nagsaksi sa pagbantala sang ikaduha nga pagkari, kag dili sila makasapu sing sayup sa ila pag-isip sang tagnaanon nga panag-on. Ang labing takus nila nga mga kaaway dili makasarang sa pagbaliskad sang ila paagi sa pagpanaysay sang mga tapna. Dili sila

[275] makapasugot, sa wala sing mga kasanagan sa Biblia, sa pagsikway sang tilindugan nga ila nadangat bangud sa hanuut, kag mapinangamuyoon nga pagtoon sang mga Kasulatan, bangud sa mga painoino nga iniwagan sang Espiritu sang Dios, ang tagiposoon nga nagadabdab sa iya buhi nga gahum; tilindugan nga nakabato sa labing mapait nga pagsabdong kag labing mapait nga pagsumpong sang mga lutaw nga mga manunudlo sa religion kag mga manginalamon sang kalibutan, kag nakagtindug sing malig-on batok sa natingub nga kabaskug sang kaalam kag kasampaton sa pamulong kag mga pagyubit kag mga pagpakabuya sang mga dungganon kag mga timawa.

Matuud, wala matuman ang ila ginpaabut nga hitabu, apang bisan pa ini wala makalingkang sang ila pagtoo sa pulong sang Dios. Sang pagbantala ni Jonas sa mga dalan sang Ninebe nga sa kap-atan na lang ka mga adlaw pagagubon ang banwa, ang Ginoo nagbaton sang mga paghinulsul kag mga pagpaubus sang mga taga Ninebe, kag palawigon ang ila dag-on sa paghinulsul; apang ang balita ni Jonas ginpadala man sang Dios, kag ang Ninebe gintilawan suno sa iya kabubut-on. Ang mga Adventista nagatoo nga sa amo man nga bagay ang Dios nagpangolo sa ila sa paghatag sang paaman sa paghukum.

Ang Dios wala magsikway sa Iya mga tinawo; ang Iya espiritu nagapabilin gihapon sa sadtong wala magdasodaso magsikway sang kapawa nga ila nabaton, kag bayaan ang buluhaton sa Ikaduha nga pagkari. Sa sulat sa mga taga Hebreinhon makita ang makabalaskug kag paaman sa mga gintilawan, nga nagahululat sa'sini nga kalilisdan: "Dili ninyo igsikway sa inyo ang paglaum, nga may daku nga katumbasan. Kay kinahanglan ninyo ang pagpailub, agud, sa nahimo

na ninyo ang kabubut-on sang Dios, mabaton ninyo ang sinaad. Kay sa labi gid ka dali ang manugkari, magakari, kag indi magdugay. Apang ang matarung magakabuhi tungud sa pagtoo; kag kon mag-isol, indi magkalipay ang akon kalag sa iya. Apang indi kita ang mga nagailisol tubtub sa kapahamakan, kondi sa mga may pagtoo. tubtub nga madangat sang kauwasan sang kalag.” Hebreinhon 10:35-39.

[276]

Ang kamatuuran nga ini nga laygay ginahambal sa iglesia sa katapusan nga adlaw masanag gikan sa mga pulong nga nagatudlo sa pagkalapit sang pgkari sang Ginoo; “Kay sa labi gid ka dali ang manugkari magakari, kag indi magdugay.” Kag ginapahayag sing maathag nga daw magaoloatrasar, kag nga ang Ginoo daw nagapakayag nga nagapadugaydugay. Ang mga pagtudlo nga ginakatag diri igo gid sa mga inagihan sang mga Adventista sang 1844. Ang mga tawo nga ginakambalan diri may katalagman sa paglaglag sang ila pagtoo. Natumn nila ang kabubut-on sang Dios sa pagsunod sa mga pagtuytuy sang Espiritu Santo kag sang Iya pulong; apang wala nila mahangpi ang Iya katuyoan sa ila nagligad nga mga agi, ni inahangup nila ang dalan nga vara sa atubangan nila, kag pinanulay sila sa pagpangduhaduka kon ang Dios gid bala ang nagatuytuy sa ila. Sa sini nga dag-on igo gid ini nga pulong, “Apang ang matarung magakabuhi tungud sa pagtoo.” Sang bumanaag ang masilaw nga kapawa sang “paninggit sa tunga’ng gab-i sa ila mga dalanon, kag nakit-an nila ang mga tagna nga nahubaran, kag ang mga tagna nga nagakalatuman sing madali nga nagasugid nga ang pagkari ni Kristo malapit, naglalakat sila, subung nga amo, nga mga naiwagan. Apang sa karon, nga pinaduku na sang ila wala matuman nga paglaum, makatindug na lamang sila bangud sa pagtoo sa Dios kag sa Iya mga Pulong.

Ang mayubit nga kalibutan nagsililing: “Dinayaan kamo. Isikway ang inyo pagtoo, kag magsiling nga ang buluhaton sa Ikaduha nga pagkari iya ni Satanas.” Apang ang mga pulong sang Dios nagasing, “Ang bisan sin-o nga mag-isol wala sing kalipay sa iya ang akon kalag.” Ang pagbiya sang ila pagtoo sa karon, kag ipangakiwala ang gahum sang Espiritu Santo nga nag-upod sa balita, manginpagbalik kag magkadto sa kalaglagan. Pinabaskug sila sa pagpakalig-on sang mga pulong ni Pablo, “Dili ninyo igsikway sa inyo ang inyo paglaum;” “kay kinahanglan ninyo ang pagpailub, “kay sa labi gid ka dali ang manugkari, magakavi, kag indi mag-

[277]

dugay.” Ang ila lamang dalanon nga wala sing katalagman amo ang paghuput sang kapawa nga ila na nabaton sa Dios, magpangalig-on sa Iya mga saad, magpaladayon sa pag-usisa sang mga Kasulatan, kag sing may pagpailub maghulat kag magbantay sa pagbaton sang iban pa nga kapawa.

19: Anano ang Sanktuaryo

[278]

Ang Kasulatan nga labi sa tanan amo ang sadsaran kag haligi nga pamag-ang sang pagtoloohan sang mga Adventista, amo ang nagasiling, “Tubtub sa duha ka libo kag tatlo ka gatus ka adlaw sa hapon kag sa aga; niyan ang Puluy-an nga balaan pagapakaputlion.”¹ Ini naanaran nga mga pulong sang tanan nga mga tumolo sa madali nga pagkari sang Ginoo. Bangud sa mga bibig sang mga linibo ini nga tagna ginsulitsulit subung nga amo ang bantay nga pulong sang ila pagtoo. Ang tanan nagbatiag nga sa mga hitabu nga ginsugid diri nagasandig ang ila labing mapawa nga ginapaabut kag labing pinalangga nga paglaum. Ining tagnaanon nga mga adlaw ginpakita anay nga magaapus sa tuig 1844. Snno sa iban nga mga Kristohanon sa kalibutan, ang mga nagahululat sang ikaduha nga pagkari nagatoloo nga ang duta, okon ang iban niya nga bahin, amo ang Puluy-an nga balan kon sanktuaryo. Ila ginhangup nga ang pagtinlo sang sanktuaryo amo ang pagputli sang duta bangud sa kalayo sa katapusan nga daku nga adlaw, kag nga ini mahanabu sa ikaduha nga pagkari. Busa ginlamunan nila nga raagabalik si Kristo sa duta sang tuig 1844.

[279]

Apang ang tinangdu nga dag-on nag-abut kag ang Ginoo wala magpahayag. Ang mga tumoloo nakahibalo nga ang mga pulong sang Dios dili magsayup; ang ila pagsaysay sang tagna kinakanglan nga amo ang sayup; apang sa diin nila pangitaon ang kasaysayan? Madamu ang nagdasodaso sa pag-utod sang ato sang kaiwatan bangud sa pagpanghiwala nga ang 2300 ka mga adlaw natapus sang 1844. Wala sing katarungan sila nga ginhatag sa sini, kondi nga wala lamang magkari si Kristo sa dag-on nga ila ginpaabut. Gimbinaisan nila nga kon ang tagnaanon nga mga adlaw natapus sang 1844, nagbalik na kunta si Kristo sa pagtinlo sang sanktuaryo bangud sa pagpapatli sang duta sa kalayo; kag nga tungud kay wala sia mag-abut, ang mga adlaw wala pa matapus.

Ang pagbaton sini nga katarungan pagsikway sang nahauna nga pag-isip sang tagnaanon nga panag-on. Ang 2300 ka mga adlaw

nasapwan nga nagpamuno sang pagkatuman sang sugo ni Arteherhes sa pag-uli kag pagpatindug liwan sang Jerusalem, sang tuig 457 W. K. Kuhaon naton ini nga ginpamunoan sang dag-on, may yara nga himpit nga paghilisanto sa paggamit sang tanan nga mga hitabu nga ginasukid sa mga kasaysayan sina nga panag-on sa Daniel 9:25-27. Ang kan-uman kag siam ka semana okon ang nahauna nga 483 sang 2300 ka mga tuig, magadangat sa Mesias, ang Hinaplas; kag ang pagtugmaw sa kay Jesus kag paghaplas sa iya sang Espiritu Santo, sang tuig 27 T. K., nagtuman sang tanan nga gintangdu sang tagna. Sa katung-anan sang ika kapitoan ka semana, ang Mesias paga-utdon (pagapatyon) Sa tapus sang tatlo ka tuig kag tunga sa tapus sang pagtugmaw sa iya, si Kristo ginlansang, sang tuig 31, T. K. Ang kapitoan ka semana okon 490 ka mga tuig ginpahanungud sing pinasahi sa mga Judio. Sa katapusan sini nga panag-on ang mga nasion nga mga Judio nagpat-in sang ila pagsikway kay Kristo bangud sa paghingabut sa Iya mga disipolos, kag ang mga apostoles nagkaladto sa mga hentil, tuig 34, T. K. Ang nahauna nga 490 ka mga tuig sang 2300 tungud kay natapus na, ang 1810 ka mga tuig nabilin pa. Sumugod sa tuig 34, T. K. ang 1810 magalambut sa 1844. “Niyang,” ang siling sang manugtunda,” pagapakaputlion ang balaan nga Puluy-an.” Ang nahauna nga ginpahanungdan sang tagna nagkalatuman nga wala maduhaduha-i sa dag-on nga gintangdu.

[280]

Sa sini nga mga pag-isip, ang tanan maathag kag nagakasinanto, luwas lamang nga walay nakita nga hitabu nga. nagsabat sa pagtinlo sang sanktuaryo nga nahanabu sang 1844. Ang pagpanghiwala nga ang mga adlaw, nagtapus sa sina nga panag-on magagumon sang tanan nga halambalanon, kag magapasikway sang mga tilingdugan nga pinalig-on bangud sa wala nagasayup nga pagkalatuman sang tagna.

Apang ang Dios nagmandu sa Iya mga tinawo sa labing daku nga buluhaton sa Ikaduha nga pagkari; ang Iya gahum kag himaya nagabuylog sa buluhaton, kag dili niya igtugot nga magatapus sa kadudulman kag sa pagkadula sang paglaum, nga pagapakahuy-an subung nga butig kag mga buhat sa pagkapanatiko. Dili niya igtugot nga ang iya mga pulong mabilin sa duhaduha kag walay kapag-onan. Bisan nga madamu ang nagbiya sang ila pag isip sang tagna-anon nga panag-on, kag panghiwalaon ang kahimpit sang buluhaton nga ginpasadsad sa iya, ang iban dili buut magsikway sang mga butang

nga pagtoo kag mga agi nga ginabayaw sang mga Kasulatan kag bangud sa pagkamatuud sang Espiritu sang Dios. Nagtoloo sila nga nagatuman sila sang maayo nga palatukuran sa pagsaysay sa ila pagtoon sang mga tagna, kag nga ila katungdanan ang pagpangaligon sa kamatuuran nga ila na nabaton, kag magpadayon sa amo man nga paagi sa pag-usisa sang Kasulatan. Kaupod sang hanuut nga pangamuyo gin-usisa nila liwan ang ila gintindugan, kag ton-an ang Kasulatan sa pag-usisa sang ila mga sayup. Tungud kay wala man sila nakita nga sayup sa pag-isip sang tagnaanong panag-on, nadul-ong sila sa pag-usisa sing matul-id sang halambalanong sanktuaryo.

Ang Duta dili Sanktuaryo

[281]

Sa ila pag-usisa naton-an nila nga wala sing kasanagan sa Kasulatan nga makagtukud sang lutaw nga pagtoo nga ang duta amo ang sanktuaryo; apang may nakit-an sila sa Biblia nga himpit nga kasaysayan sang halambalanong sanktuaryo, nahanungud sang iya kinaugali, sang kon diin sia nahamtang, kag sang iya mga pag-alagdan; ang mga pamatuud sang balaan nga mga magsusulat sanglit tama ka athag kag bugana magaluwas sa halambalanong pangduhaduha. Ang sinulat sa mga taga Hebreinhon, nagasiling: “Kag, sa pagkamatuud, ang nahauna nga katipan may mga solondan man sang panimbahon kag ang iya simbahan sini nga kalibutan. Kay ginhimos ang isa ka puluy-an; ang nahauna, didto ang saladngan, kag ang latok man, kag ang mga tinapay nga napamutang sa atubangan sang Dios; nga ginahingalanan lugar nga balaan. Kag sa likod sang ikaduha ka kumbong, ang isa ka puluy-an nga ginahingalanan ang lugar nga balaan gid. Nga may isa ka insensario nga bulawan; kag ang kaban sang katipan, nga nahalupan tanan sa palibut sing bulawan, nga yadto didto ang suludlan nga bulawan, nga nasudlan sang mana, kag ang sungkod ni Aaron, nga nangugbus, kag ang mga tapi sang katipan; kag sa ibabaw niya ang mga kerubim, sang kahimayaan, nga ginalandongan nila ang palahikaloy-an.” Hebreinhon 9:1-5.

Ang sanktuaryo diri nga ginahambal amo ang tabernakulo nga piuatindug ni Aloises sa sugo sang Dios, subung nga dutan-on nga puluy-an sang Labing Mataas. “Pagahimoan nila ako sing isa ka

[282]

balaan nga Puluy-an, kag ako magapuyo sa tunga nila,“ Exod. 25:8. amo ang sugo nga ginhatag sa kay Aloises sang didto sia sa bukid upod sa Dios. Ang mga Israelinhon nagapanlakatan sa kahanayakan, kag ang tabernakulo natukud sa balay nga mahapus ang paghalin-halin sa iya sa isa ka duug pakadto sa isa ka duug; apang isa sia ka tinukod nga daku sing katahuman. Ang iya mga dingding nahimo sa mga tapi nga patindug ang pagpahamtang kag napanghalupan sing bulawan, kag nahamtang sa sadsaran nga pilak kag ang iya atup nahimo sa nagkalainlain nga kurtina, okon italabon, ang sa sagowa panit, kag ang nasulod mga lino nga manipis nga napamunihan sing matahum nga mga kerubim. Luwas pa sang nagowa nga plasa, nga sa sulud niya makita ang halaran sang mga halad nga sinunog, ang tabernakulo gid iya may duha ka hulot nga ginatawag balaan kag labing balaan nga duug, nga gina-utlan sang kamahalan kag matahum nga kurtina — kumbong; ang isa ka kaangay man nga kumbong nagatakup sang gawang sa nahauna nga hulot.

Sa balaan nga lugar makita ang mga saladngan, nayon sa bagatan, nga may pito ka sulo nga nagahatag sing kasanag sa sanktuaryo sa adlaw kag gab-i; sa aminhan nayon nagatindug ang latok sang tinapay nga hayag; kag sa atubangan sang kumbong nga nagaulot sang balaan sa labing balaan makita ang halaran nga bulawan sang insienso, nga gikan sa iya ang gal-um sang kahumot kag sang pangamuyo sang Israel, nagasaka adlaw adlaw sa atubangan sang Dios.

Sa labing balaan nga duug nagatindug ang arka, isa ka kaban nga nahimo sa hamili nga kahoy kag nahalupan sing bulawan, ang tlogoan sang duha ka tapi tapi nga bato nga nasulatan sang Dios sang Napulo ka mga Sugo. Sa ibabaw sang arka kon kaban, kag nangin isa ka tabon sa balaan nga kaban, amo ang lingkoran nga pakilooyan, isa ka matahum nga binuhat nga ginatindugan sang duha ka kerubin, isa sa kada ukbong, kag nahimo tanan sa bug-os nga bulawan. Sa sini nga hulot ang pagtambong nga langitnon makita sa galum sang himaya sa tunga sang kerubin.

Sang makaluntad na ang mga Israelitas sa Kanaan, ang tabernakulo gin-ilisan sang templo ni Salomon, nga, bisan nga isa ka unay nga tinukod kag sa dakudaku nga bagay, amo man nga mga buluhaton ang ginabantayan, kag ang iya galamiton kaangay angay man sa sadtong tabernakulo sa kahanayakan. Ini amo ang dagway sang sanktuaryo sang nagapadayon pa sia—luwas ugaling sang

pagkaguba na niya sa panag-on ni Daniel —tubtub nga nalaglag nagid sia sang mga Romano sang tuig 70 T. K. [283]

Ini amo lamang ang sanktuaryo nga nahimo sa duta, nga ginatugid sang Biblia. Ini ginatawag nga sanktuaryo sang nahauna nga katipan. Apang wala bala sing sanktuaryo sa bag-o nga katipan?

Ang Langitnon nga Sanktuaryo

Ibalik ta liwan sa tolon-an sang Hebreinhon, ang manugpangita sang kamatuuran makita nga ang pagpadayon sang ikaduba okon sanktuaryo sang bag-ong katipan, ginapahanungdan sa mga pulong nga nasambit na: “Kag, sa pagkamatuud, ang nahauna nga katipan may mga solondan man sang panimbahon kag ang iya simbahan sini nga kalibutan.” Kag ang paggamit sang pulong “man” nagapahayag nga ang magsusulat nakasambit anay sini nga sanktuaryo. Kon balikon naton ang pamuno sang dinasunan nga kapitolo, mabasahan naton, “Apang ang kabilogan sang kinasiling amo: Nga kita may amo nga Pinakamataas nga Saserdote nga naglingkod sa too sang lingkoran sang pagkahari sa mga langit; manughikot sang lugar nga labing balaan kag sang matuud nga puluy-an, nga ginbugsok sang Ginoo, kag indi sang tawo.” Heb. 8: 1, 2.

Diri pinakita ang sanktuaryo sang bag-ong katipan. Ang sanktuaryo sang nahauna nga katipan ginpatindug lang sang tawo; ining ikaduba pinatindug sang Ginoo, dili sang tawo. Sa sadto nga sanktuaryo ang dutan-on nga mga saserdote naghiwat sang ila mga pag-alagdan; sa sining ikaduba, si Kristo nga aton Pinakamataas nga saserdote, nagaalagad sa too sang Dios. Ang isa ka sanktuaryo diri sa duta anay, ang isa didto sa langit.

Labut pa, ang tabernakulo nga ginpatindug ni Moises ginhimo sunu sa huwaran. Ang Ginoo nagmandu sa iya, “suno sa tanan nga ginpahayag ko sa imo, kon sayoron ang huwaran sang Puluy-an kag ang huwaran sang tanan niya nga mga gamit, pagahimoon mo sing subung sini.” Kag sa liwan ang sugo ginhatag, “Tuluk ka kag himoa suno sang huwaran nila, nga ginpakita sa imo sa bukid.” Exod. 25:9, 40. Kag mabasa pagid naton nga ang nahauna nga tabernakulo “isa ka dagway nga sa dag-on nga karon, nga sa amo ginahalad ang mga dulot kag mga halad man;” nga ang iya mga balaan nga duug amo “ang dagway sang mga butang nga langitnon,” nga ang mga pari nga [284]

nagahatag sing mga halad suno sa kasugoan, nagaalagad “nga sa dagway kag landong sang mga butang nga langitnon,” kag nga si “Kristo wala magsulud sa lugar nga balaan gid, nga ginhimo sang mga kamut, nga isa ka larawan sang matuud, kondi nga sa langit gid, sa pagpahayag niya karon, tungud sa aton, sa atubangan sang Dios.” Heb. 9:9, 23; 8:5; 9:24.

Ang Original nga Huwaran

Ang sanktuaryo sa langit, nga sa iya nagaalagad si Kristo Jesus tungud sa aton, isa ka daku nga original, nga ginhuwaran sang sanktuaryo nga ginpatindug ni Aloises. Ang Dios nagbutang sang iya espiritu sa mga manugtukod nga dutan-on nga sanktuaryo. Ang pagkasampaton nga ginpakita sa pagtukud sini isa ka pagpahayag sang langitnon nga kaalam. Ang mga dingding may dagway sang isa ka bus-og nga bulawan nga nagabادلak sa bisan diin lang nga dulong sa kasanag sang pito ka suga sang saladngan nga hinalpan sang bulawan. Ang latok sang tinapay nga hayag kag ang halaran sang insiensio nagabادلak subung sang mapulapula nga bulawan. Ang masidlakon nga mga kombong nga amo ang nagahimo sang kisami, na napamordahan sang larawan sang mga manugtunda sa purpura, escarlata, kag asul, nagdugang sang pagkatahum sang talan-awon. Kag sa pihak sang kumbong makita ang balaan nga shekina, ang hayag nga pagpakita sang himaya sang Dios, nga sa iya walay makasulud kag mabuhi kondi ang pinakamataas lamang nga saserdote.

[285] Ang dili matupungan nga kadayawan sang dutan-on nga tabernakulo nagapaturuk sa palanan-awon sang tawo sang mga kahimayaan sinang langitnon nga templo nga ginaalagdan ni Kristo tungud sa aton sa atubangan sang trono sang Dios. Ang puluy-an nga duug sang Hari sang mga hari, sa diin ang linibo sang mga linibo ang nagalalagad sa iya kag napulo ka libo ka mga napulo ka libo ang nagatilindug sa atubangan niya; Daniel 7:10. yadtong templo, nga puno sang himaya sang walay katubtuban nga trono, sa diin ang mga serafin, ang iya masilaw nga mga bantay, nagatabon sang ila mga nawong sa pagsimba makakita, sa labing matahum nga tinukod nga pinatindug sang kamut sang tawo, sing isa lamang ka diutay nga anino sang iya ka daku kag himaya. Apang ang importante nga mga

kamatuuran nahanungud sa langitnon nga sanktuaryo kag ang daku nga buluhaton nga ginahimo didto sa pagtubus sa mga tawo, gintudlo sang dutan-on nga sanktuaryo kag sang iya mga pag-alagdan.

Ang balaan nga duug sa sanktuaryo sa langit ginapahayag sang duha ka hulot sa sanktuaryo sa duta. Sa isa ka palananawon si apostol Juan gintugutan sa pagtan-aw sang templo sang Dios sa langit, kag nakit-an niya didto ang “pito ka sulo nga kalayo, nga nagadabdab sa atubangan sang lingkoran.” Bugna 4:5. Nakitan niya ang isa ka manugtunda “nga may isa ka insiensohan nga bulawan; kag ginhatagan sia sing madamu nga insienso, agud nga ighalad niya kaupod sang mga pangamuyo sang tanan nga mga balaan sa halaran nga bulawan, nga sa atubangan sang lingkoran nga harianon.” Bugna 8:3. Diri ang manalagna gintugutan sa pagtan-aw sang nahauna nga hulot sang sanktuaryo sa langit; kag nakit-an niya didto ang “pito ka sulo nga kalayo” Bugna 11:19. kag ang “halaran nga bulawan,” nga nagapahayag sang bulawan nga saladngan kag sang halaran sang insienso sa sanktuaryo sa duta. Sa liwan, “nabuksan ang simbahan sang Dios sa langit, kag nagtamud sia sa sulud sang nasulud nga kumbong, sa balaan sang mga balaan. Diri nakit-an niya “kag ang kaban sang iya pagpakigkatipan,” nga ginapahayag sang balaan nga kaban nga gintukud ni Aloises nga nasudlan sang ka-sugoan sang Dios.

Busa yadtong nagatoon sang halambalanon nakakita sang dili malibag nga pamatuud sang pagpadayon sang isa ka sanktuaryo sa langit. Si Moises naghimo sang dutan-on nga sanktuaryo suno sa huwaran nga ginpakita sa iya. Si San Pablo nagatudlo nga ina nga huwaran amo ang matuiul nga sanktuaryo nga didto sa langit. Kag si San Juan nagpamatuud nga iya nakita sia sa langit.

[286]

Sa templo sa langit, sa puluy-anan sang Dios, ang Iya trono natukud sa katarungan kag paghukum. Sa labing balaan nga duug makita ang Iya kasugoan, ang labing daku nga sanghiran sang katarungan nga sa iya ang tanan nga mga katawohan ginatilawan. Ang arka nga ginatagoan sang tapi tapi sang Kasugoan natabo-nan sang pakilooyan, sa atubangan niya si Kristo nagaampo sang iya dugo tungud sa mga makasasala. Busa napahayag ang pagtingub sang justicia kag kalooy sa mga paagi sa pagpanubus sa mga tawo. Ini nga pagtingub mapahito lamang sang walay katubtuban nga kaalam kag gahum; ina amo ang pagtingub nga nagpuno sang

bug-os nga langit sing katingala kag pagtahud. Ang mga kerubin sa dutan-on nga sanktuaryo, nga nagatamud sing matinahoron sa lingkoran nga pakilooyan, nagapahayag sang kabalaka sang mga langitnou nga mga kasoldadosan sa buluhaton sa pagpanubus. Ini amo ang misterio sang kalooy nga ginhandum sang mga manugtunda sa pagtamud,—nga ang Dios matarung sang sia nagapakamatarung sa mahinulsulon nga makasasala, kag bag-ohon ang iya pagpakighi-angot liwan sa nahulog nga katawohan, nga si Kristo makaduku sa pagbangon sang dili maisip nga kadaman gikan sa kaidalman sang kalaglagan kag saputan sila sang walay dagta nga mga panapton sang iya kaugalingon nga katarungan, sa pagtingub sa ila sa mga an-geles nga wala magkahulog kag magpuyo sing dayon sa atubangan sang Dios.

[287] Dili tubtub nga ang iya buluhaton sa pagkamananabang matapus, sang Dios, “ighatag sa iya ang lingkoran nga harianon ni Dabid nga amay Niya,” ang isa ka “ginbarian nga walay katapusan.” Lukas 1:32, 33. Subung nga isa ka saserdote si Kristo nagaliugkod na karon kaupod sa Amay sa Iya lingkoran nga harianon. Bugna 3:21. Sa trono kaupod sang walay katubtuban, nga nagtuga la mang sa Iya kaugalingon, yara Sia nagalingkod, Sia nga nagdala sang aton mga balatian, kag nagpas-an sang aton mga kasakit” Isa. 58: 4; Heb 4: 15; 2: 18; 1 Juan 2:1. “nga ginsulay Sia sa tanan nga paagi subung sa aton, sa walay sala,” agud nga “takus sia sa pagtabang sa mga ginasulay.” “Kon may iban nga makasala, may Dalangpan kita sa Amay.” Isa. 58: 4; Heb 4: 15; 2: 18; 1 Juan 2:1. Ang nagkapilas nga mga kamut, ang binuno nga kilid, ang linansang nga mga tiil, nagaampo tungud sa nahulog nga tawo, nga ang pagpanubus sa ila binayaran sinang labi kadaku nga bili.

Ang pakiana, Anano ang Sanktuaryo? nasabat sing maatbag sa mga Kasulatan. Ang pulong “sanktuaryo,” subung nga nagamit sa Biblia, napahanungud, sing una, sa tabernakulo nga gintukod ni Moises, subung nga huwaran sang langitnon nga mga butang; kag ikaduba, sa “matuud nga tabernakulo” sa langit, amo ang ginatudlo sang dutan-on nga sanktuaryo. Sang pagkamatay ni Kristo ang mga pag-lagdaug nga amo ang mga landong natapus. Ang “matuud nga sanktuaryo” sa langit amo ang sanktuaryo sang bag-ong katipan. Kag subung nga natagna sa Daniel 8:14, “Tubtub sa duha ka libo kag tatlo ka gatus ka adlaw sa Hapon kag sa aga; niyan ang puluy-

an nga balaan pagapakaputlion,” natuman sa sini nga panag-on, ang sanktuaryo nga iya ginapahanungdan amo ang sanktuaryo sang bag-ong katipan. Sang pagkatapus sang 2300 ka mga adlaw, sang 1844, sing madamu nga mga ginatus ka tuig sa wala pa ini, wala nay sanktuaryo sa duta. Busa ang tagna nagatudlo sa dili mabais sa sanktuaryo nga didto sa langit.

Ang Pagtinlo sang Sanktuaryo

Apang ang labing importante nga pakiana nga nabilin nga pagasabton; Anano ang pagtinlo sang sanktuaryo? Ang kamatuuran nga may amo nga pag-alagdan sa kaangtanan sa sanktuaryo sa duta, nasambit sa mga Kasulatan sa Daan nga Katipan. Apang may yara bala sa langit nga pagatinloan? Sa sulat sa mga taga Hebreinhon kapitulo 9 ang pagtinlo sang dutan-on kag sang langitnon nga sanktuaryo ginatudlo sing maathag. “Daw ang tanan nga mga butang gin-aulay sang dugo; kag sa walay naula nga dugo, walay kapatawaran. Busa kinahanglan nga ang mga dagway sang mga butang nga langitnon pagpangulayon sini nga mga butang (sang dugo sang sapat); apang, ang mga butang nga lingitnon gid, sa labi pa kaayo nga halad sa sini,” Heb. 9:22, 23. ang hamili gid nga dugo ni Kristo. [288]

Ang pagtinlo, sang landong kag sang matuud nga pag-alagdan, dapat nga mahimo bangud sa dugo; ang nahauna, sang dugo sang mga sapat; ang naulihi, sang dugo ni Kristo. Si San Pablo nagpahayag sang katarungan kon ngaa ini nga pagtinlo kinahanglan nga bimoon bangud sa dugo, kay sa wala sing pagula sang dugo, wala sing kapatawaran. Ang kapatawaran, okon ang pagsikway sang sala, amo ang buluhaton nga dapat himoon. Apang ano man nga pagkakita sang sala sa sanktuaryo, bisan yadtong sa langit okon sa duta nga sanktuaryo? Ini mahibaloan bangud sa pagbalik sa mga landong nga pag-alagdan; tungud kay ang mga saserdote nga nagaalagad sa duta, nagalagad “nga sa dagway kag landong sang mga butang nga langitnon.” Heb. 8: 5.

Any Pag-alagdan

Ang pag-alagdan sa dutan-on nga sanktuaryo nahimo sa duha ka bahin; ang mga saserdote nagaalagad adlaw adlaw sa balaan

nga lugar, kag sing makaisa sa isa ka tuig ang piuakamataas nga saserdote nagahimo sang pinasahi nga buhat sa pagtumbas sa labing balaan nga duug, sa pagtinlo sang sanktuaryo. Adlaw adlaw ang mahinulsulon nga makasasala magadala sang iya halad sa gawang sang tabernakulo, kag itungtung niya ang iya kamut sa olo sang halad, ipanuad ang iya mga sala, busa sa isa ka halimbawa gin-saylo sila gikan sa iya sa walay sala nga halad. Niyan ang sapat pagapatyon. “Sa wala sing pagpatulo sang dugo,” ang siling sang apostoles, wala sing kapatawaran sang sala. “Ang kabuhi sang unod yara sa dugo.” Leb. 17: 11. Ang nalapas nga kasugoan sang Dios nagakinhanglan sang kabuhi sang manlalapas. Ang dugo nga nagapahayag sang kabuhi nga nadula sang makasasala, nga ang iya sala gindala sang sapat, gindala sang saserdote sa balaan nga duug kag iwisik sa atubangan sang kumbong, sa likod niya yara ang arka nga nasudlan sang kasugoan nga ginlapas sang makasasala. Bangud sini nga pag-alagdan ang sala, bangud sa dugo, napasaylo sa isa ka halimbawa sa sanktuaryo. Kon kaisa ang dugo wala ginadal-a sa balaan nga duug; apang ang unod pagakaonon sang saserdote, subung sang pagmandu ni Moises sa mga anak ni Aaron, nga nagasing, “kay ginhatag sia sa inyo nga sa pagdala sang kalautan sang katilingban.” Leb. 10:17. Ini tanan nga mga seremonias simbolo sang pagpasaylo sang sala gikan sa mahinulsulon nga makasasala pakadto sa sanktuaryo.

[289]

[290]

[291]

Ini amo ang mga buluhaton nga nagapadayon, adlaw adlaw, sa bug-os nga tuig. Ang mga sala sang Israel sa sini ginasylo sa sanktuaryo, kag ang isa ka pinasahi nga buluhaton kinahanglan naman sa pagkuha sa ila. Ang Dios nagsugo nga ang pagtumbas pagahimoon sa kada isa ka balaan nga hulot. “magahimo sia sang katumbasan tungud sa balaan nga Puluyan, bangud sang mga kahigkoan sang mga inanak ni Israel kag sang ila mga paglapas, suno sang tanan nila nga mga sala; sa amo nga bagay pagahimoon niya sa layanglayang sang pakigkitaan, nga nagapuyo upod sa ila sa tunga sang ila mga kahigkuan.” Ang isa man ka pagtumbas pagahimoon sa halaran, “pagatinloan niya ini kag pagpakabalaanon niya ini, bangud sang mga kaliigkoan sang mga inanak ni Israel.” Leb. 16: 16, 19.

Makaisa sa isa ka tuig, sa daku nga adlaw sang katumbasan, ang pari magasulud sa labing balaan nga duug sa pagtinlo sang sanktuaryo. Ang buluhaton nga ginahimo sa sini nga duug amo

ang nagatapus sang hilikoton sa bug-os nga tuig. Sa adlaw sang pagtumbas, duha ka tinday sang kanding pagadal-on sa gawang sang tabernakulo, kag papalaran sila, “ang isa ka kapalaran nahanungud kay Jehoba, kag ang isa nahanungud kay asasel (Satanas).” Leb. 16: 8, 21, 22. Ang kanding nga mahulogan sang kapalaran sang Ginoo pagapatyon subung nga halad sa sala nga sa mga tawo. Kag ang saserdote magadala sang iya dugo sa

sulud sang kumbong, kag igasablig sa ibabaw sang lingkoran nga pakilooyan, kag sa atubangan sang lingkoran nga pakilooyan. Ang dugo pagaisablig man sa halaran sang insienso, nga yara sa atubangan sang kumbong. [292]

“Kag pagaibutang ni Aaron ang duha niya ka kamut sa ibabaw sang olo sang kanding nga lalaki nga buhi, kag magatuad sia sa ibabaw niya sang tanan nga mga kalainan sang mga inanak ni Israel, kag sang tanan niya nga mga paglapas, suno sang tanan nila nga mga sala; pagaitungtung niya sila sa ibabaw sang olo sang kanding nga lalaki, kag sia magapadala sini sa kahanayakan sa kamut sang isa ka tawo nga nahanda. Kag ang kanding nga lalaki magadala sa ibabaw niya sang tanan nga mga kalautan nila sa duta nga wala pagapuy-i,” Leb. 16: 8, 21, 22. Ini nga kanding dili na makabalik sa dung sang mga Isnul, kag ang tawo nga nagdala sa iya ginakinahanglan sa paghugas sang iya kaugalingon kag sang iya panapton sang tubig sa wala pa sia makabalik sa ila kampo.

Ang bug-os nga pag-alagdan gintuyo sa pagpabatyag sa mga Israelinhon sang kabalaan sang Dios kag sang Iya pagkaakig sa sala; kag, sa pagpahayag pagid nga dili sila makapalapit sa sala sa dili sila mamusing sa iya. Ang tanan ginakinalianglan nga magsubu sang ila mga kalag sang nagapadayon ang buluhaton sa pagtumbas. Ang tanan nga buluhaton pagabayaan, kag ang bug-os nga katilingban sang Israel dapat sa pag-uyang sang adlaw sa solemne nga pagpaubus sa atubangan sang Dios, nga may pangamuyo, puasa, kag madalum nga pag-usisa sang tagiposoon.

Leksion nga Yara sa Pagpanumbas

Ang importante nga mga kamatuuran nahanungud sa pagpanumbas ginatudlo sa landong nga pag-alagdan. Ginabaton man ang isa ka salili tungud sa makasasala, apaug ang sala wala ginapanasa sang

dugo sang halad. Busa ang isa ka bagay ginhimo sa pagpasaylo sa iya sa sanktuaryo. Sa paghalad sang dugo, ang makasasala nagakilala sang kagamhanan sang

[293] kasugoan, ituad ang iya sala sa mga paglapas, kag magapahayag sang iya handum sang kapatawaran bangud sa pagtoo sa isa ka Manunubus nga magaabut; apang wala pagid sia maluwas sing bug-os sa sa paghimalaut sang kasugoan. Sa adlaw sang katumbasan ang pinakamataas nga saserdote, sang iya makuha ang halad gikan sa katilingban, magasulud sa labing balaan nga duug upod sang dugo sini nga halad, kag isablig sia sa ibabaw sang lingkoran nga pakilooyan, sa ibabaw sang kasugoan, sa paghatag sing katumanan sa iya mga kinahanglan. Niyang, sa ofisyo sang isa ka mananabang, pagakuhaon niya ang sala sa iya kaugalingon kag dal-on sila gikan sa sanktuaryo. Iya nga itungtung ang iya mga kamut sa olo sang kanding nga sa kay asasel, ipanuad niya sa iya tanan ini nga mga sala, busa sa isa ka halimbawa iya nga ginapasaylo sila gikan sa iya kaugalingon pakadto sa kanding. Niyang ang kanding magadala sa ila, kag kabigon na sila nga nabulag sing walay katubtuban sa mga tawo.

Ina amo ang mga pag-alagdan nga ginabimo “sa huwaran kag landong sang mga butang nga langitnon.” Kag kon ano ang ginahimo sa landong nga pag-alagdan sa dutan-on nga sanktuaryo, ginahimo sa pagkamatuud sa mga pag-alagdan sa langitnon nga sanktuaryo. Sa tapus sang iya pagkayab ang aton Manluluwas nagsugod sang iya buluhaton subung nga aton pinakamataas nga saserdote. “Si Kristo wala magsulud sa lugar nga balaan gid, nga ginhimo sang mga kamut, nga isa ka larawan sang matuud, kondi nga sa langit gid sa pagpahayag niya karon, tungud sa aton, sa atubangan sang Dios.” Heb. 9: 24.

[294] Ang pag-alagdan sang saserdote sa bug-os nga tuig sa nahauna nga hulot sang sanktuaryo, “sa sulud sang kumbong,” nga nagahimo nga gawang kag nagaulot sa balaan gikan sa nagowa nga plaza, nagapahayag sang buluhaton sang pag-alagdan nga ginsudlan ni Kristo sang Iya pagkayab. Buluhaton sang saserdote sa matagadlaw nga pag-alagdan, ang pagpahayag sa atubangan sang Ginoo sang dugo sang halad tungud sa sala, pati sang insienso nga nagsaka kaupod sang pangamuyo ni Israel. Sa sini nga bagay nagaampo si Kristo sang iya dugo sa atubangan sang Amay tungud sa mga makasasala,

kag ipahayag man sa atubangan niya, kaupod sang hamili nga humut sang Iya kaugalingon nga katarungan, ang pangamuyo sang mahinulsula nga mga t.umoloo. Ina amo ang buluhaton sa pag-alagdan sa nahauna nga hulot sang sanktuaryo sa langit.

Dito ang pagtoo sang mga disipolos ni Kristo nagsunod sa Iya sang Iya pagkayab na sa langit gikan sa ila.. Diri nabilog ang ila paglaum, “ang paglaum nga amo ang kalig-onan sang kalag, nga mabaskug kag malig-on; kag nga nagasulud tubtub sa sulud sang kumbong. Nga didto siling nga manug-una tungud sa aton, nagasulud si Jesus, sang nangin Pinapakamataas nga Saserdote nga sa walay katapusan.” “Kag indi tungud sang dugo sang mga kanding nga lalaki, bisan sang mga tinday sang mga baka, kondi tungud sang Iya kaugalingon nga dugo nagsulud sia makaisa nga sa gihapon sa lugar nga balaan gid, kag nakadangat sing isa ka walay katapusan nga pagtubus.” Heb. 6: 19, 20; 9: 12.

Ang Pag-alagdan ni Kristo

Sa sulud sang napulo kag walo ka mga siglo ining bulahaton sa yag-alagad nagpadayon sa nahauna nga hulot sang sanktuaryo. Ang dugo ni Kristo nga ginaampo tungud sa mahinulsulon nga tumoloo, nagtigayon sa ila sing kapatawaran kag pagbaton sa langitnon nga Amay, apang nagapadayon sa gihapon ang ila sala sa tolon-an nga nasulatan. Subung sa sadtong landong anay nga pag-alagdan may yara nga buluhaton sa pagpanumbas sa katapusan sang tuig, amo man sa wala pa matapus ang buluhaton ni Kristo sa pagpanubus, may yara nga buluhaton sa pagpanumbas sa pagkuha sang sala gikan sa sanktuaryo. Ini amo ang pag-alagdan nga nagpamuno sang pagkatapus sang 2300 ka mga adlaw. Sa sadtong panag-on, subung nga gintagna ni manalagna’ng Daniel, ang aton Pinalcamataas nga saserdote nagsulud sa labing balaan nga hulot sa paghiwat. sang katapusan nga bahin sang iya solemne nga buluhaton, —ang pagputli sang sanktuaryo.

Subung sa sadtong una anay nga mga sala sang mga tawo bangud sa pagtoo ginabutang sa halad sa sala, kag bangud sa iya dugo ginasaylo, sa isa ka halimbawa, sa dutan-on nga sanktuaryo; sa amo man nga bagay sa bag-ong katipan ang sala sang mga mahinulsulon tungud sa pagtoo gintungtung sa kay Kristo, kag ginpasaylo,

[295]

sa pagkamatuud, sa langitnon nga sanktuaryo. Kag kay ang landong nga pagtinlo sang dutan-on nga sanktuaryo ginahimo bangud sa pagkuha sang mga sala nga nagmusing sa iya, amo man ang pagtinlo nga matuud langitnon nga sangktuaryo pagahimoon bangud sa pagkuha okon pagpanas sang mga sala nga nasulat didto. Apang sa wala pa ini matuman, pagausisaon anay ang mga tolon-an nga nasulatan sa paghibalo kon sin-o bangud sa paghinulsul sang ila sala kag nagtoloo sa kay Kristo, ang takus sa pagbaton sang kapuslanan sang Iya pagpanumbas. Ngani, ang pagtinlo sang sanktuaryo nagasakup sang buluhaton sa pag-usisa, — isa ka buluhaton sa paghukum. Ini nga buluhaton dapat nga mahimo sa wala pa ang pagkari ni Kristo sa pagtubus sa Iya mga tinawo; tungud kay kon Sia ang magkari, ang Iya balus kaupud niya sa paghatag sa tagsatagsa siling sang iya binuhatan.” Bugna 22: 12.

Busa yadtong mga nagsunod sang kapawa sang tagnaanon nga mga pulong nakakita nga, sa baylo sang pagpanaug sa duta sa katapusan sang 2300 ka mga adlaw sang 1844, si Kristo nagsulud sa labing balaan nga hulot sa langitnon nga sanktuaryo, sa paghimo sang kahingapsan nga buluhaton sang pagpanumbas, sa pagpakahanda sa Iya pagkari.

Nasapwan man, nga sang nagatudlo ang halad sa sala sa kay Kristo subung nga halad, kag ang pinakamataas nga saserdote nga nagapahayag sa kay Kristo nga Mananabang, ang kanding nga sa kay a.sasel nga nagapahayag kay Satanas, nga pu no sang sala, nga sa iya ang sala sang matuud nga naghilinulsul nga makasasala igatungtung sa katapusan. Kon ang pinakamataas nga saserdote, tungud sa gahum sang dugo sang halad sa sala, magkuha sang mga sala gikan sa sanktuaryo. ibutang niya sila sa kanding kay Asasel. [296] Kon si Kristo, bangud sa gahum sang Iya kaugalingon nga dugo, magkuha sang mga sala sang mga tawo gikan sa langitnon nga sanktuaryo sa katapusan sang iya pag-alagdan, ibutang niya sila sa kay Satanas, nga sia, sa paghukum, magadala sang katapusan nga silot. Ang kanding sa kay Asasel pagadal-on sa malayo sa duta nga wala ginapuy-i, nga dili na magbalik liwat sa katilingban ni Israel. Busa sa sini nga bagay man si Satanas pagadulaon sing dayon gikan sa atubangan sang Dios kag sang Iya mga tinawo kag pagadulaon sa pagkabuhi sa katapusan nga paglaglag sang sala kag mga makasasala.

20: Atig Balaan sang Labing Balaan

[297]

Ang halambalanon nahanungud sa sanktuaryo amo ang yabi nga nagbukas sang tinago sang pagkadula sang paglaum sang 1844. Ginbuksan niya ang himpit nga dalan sang kamatuuran, nga nagaalangot kag nagakasinanto, nga nagapahayag nga ang kamut sang Dios nagmandu sang labing daku nga buluhaton sang Ikaduha nga pagkari, kag nagapahayag sang karon nga katungdanan sang gindala sa kapawa ang kahimtangan kag buluhaton sang Iya mga tinawo. Subung sa sadtong mga disipolos ni Kristo, sa tapus sang makahaladluk nga kagab-ihon sang ila kasakit kag pagkadula sing paglaum, “nagkinalipay sang makita nila ang Ginoo.” gani nagkinalipay na karon yadtong nagabantay sa may pagtoo sa Iya ikaduha man nga pagkari. Ila nga ginpaabut Sia sa pagpahayag sa himaya sa paghatag sing balus sa Iya mga alagad. Sang nadula ang ila paglaum, nadula man nila sa ila panan-awon si Jesus. Karon sa balaan sang iabing balaan nakit-an nila Sia liwan, ang ila mahinuklogon nga pinakamataas nga saserdote, nga magapahayag sa dili madugay subung nga ila hari kag manugluwas.

Ang kapawa gikan sa sanktuaryo nag-iwag sang nagligad, sang karon, kag sang palaabuton. Nahibaloan nila nga ang Dios nagmandu sa ila bangud sa Iya walay pagsayup nga kaako. Bisan nga, kaangay sa una nga mga disipolos, wala man nila mahangpi ang balita nga ila gindala, apang himpit sia sa tanan nga bagay. Sa mga pagbantala sa iya natuman nila ang katuyoan sang Dios, kag ang ila pagpangabudlay dili kay uyang sa Ginoo. “Ginpanganak liwan ... sa isa ka buhi nga paglaum,” nagkinalipay sila “kalipay nga indi naasoy kag napun-an sang himaya.” Pedro 1:3, 8.

[298]

Ang tagna sa Daniel 8: 14, “Tubtub sa duha ka libo kag tatlo ka gatus ka mga adlaw sa hapon kag sa aga; niyan ang Puluyan nga balaan pagapakaputlion,” kag ang balita sang nahauna nga manugtunda, “pagkahadlukan ninyo ang Dios, kag igbatag ninyo sa iya ang himaya; kay nag-abut na ang oras sang iya paghukum,” sila tanan nagatudlo sa pag-alagad ni Kristo sa labing balaan nga

hulut, sa paghukom sa pagusisa, kag dili sa pagkari ni Kristo sa pagpanubus sa Iya mga tinawo kag paglaglag sa mga malauton. Ini nga sayup dili mapakanungud sa pag-isip sang tagnaanon nga panag-on, kondi sa hitabu nga magaabut sa katapusan sang 2300 ka mga adlaw. Bangud sini nga sayup ang mga tumuloo nag-alantus sang labing mapait nga pagkadula sang paglaum, apang ang tanan nga ginasugid sang tagna, kag ang tanan nga ila ginapaabut nga may kabakuran sa kasulatan, nagkalatuman.

Ang Tagna Natuman sa Langit

[299] Sa tion gid nga nagapalanalabiton sila tungud sang pagkahulog sang ila paglaum, ang hitabu nga ginsugid sang balita nahanabu, kag dapat nga matuman sa wala pa ang Ginoo magpahayag sa paghatag sing balus sa Iya mga alagad. Si Kristo nag-abut, dili sa duta, siling sang ila ginpaabut, kondi, subung nga napahayag sa landong nga pagalagdan sa dutan-on nga sanktuaryo, sa labing balaan nga hulot sa templo sang Dios sa langit. Sia ginpahayag ni manalagna'ng Daniel subung nga nagapakari sa sini nga tion sa Tigulang sang mga Adlaw “Gintulok ko sa palanan-awon sa kagab-ihon, kag yari karon, sa ibabaw sang mga panganud sang langit nagkari ang isa nga subung sang isa ka anak sang tawo, kag nag-abut —dili sa duta kondi “sa Tigulang sang mga Adlaw, kag gindala Sia sa atubangan Niya.” Daniel 7:13.

Ini gintagna man ni manalagna'ng Malakias: “Ang Ginoo nga sa iya nagapalangita kamo, kag ang Manugtunda sang katipan, nga sa iya nagakawili kamo. Yari karon, naga-abut sia siling ni Jehoba sang Sebaot.” Malakias 3:1. Ang pagabut sang Ginoo sa Iya simbahan hinali lang, dili mahibaloan sang iya mga tinawo. Wala sila nagapaabut sa Iya didto. Ginpaabut nila nga magaabut Sia sa duta, “sa dabdab sang kalayo; nga nagabikot sing panimalus sa mga wala magkilala sa Dios, kag nga wala magatuluman sang Maayong Balita sang aton Ginoong Jesukristo.” 2 Tesal 1:8.

Ang pagkari ni Kristo subung nga aton Pinakamataas nga Saserdote sa labing balaan nga hulot, sa pagtinlo sang sank-tuaryo, nga ginpahayag sa Daniel 8:14; ang pag-abut sang Anak sang Tawo sa Tigulang sang mga adlaw, siling sa napahayag sa Daniel 7:13; kag ang pagkadto sang Ginoo sa Iya templo, nga gintagna ni Malakias

mga kasaysayan tanan sang amo man nga hitabu; kag pinahayag man sia sang pag-abut sang bana sa kasal, nga ginpanaysay ni Kristo sa palaangidan sang napulo ka ulay nga mga dalaga siling ni San Mateo 25.

Sa palaangidan sa San Mateo 22 amo man nga larawan sang kasal ang ginpakita, kag ang paghukum sa pag-usisa ginpahayag sing masinaw nga matabu sa wala pa ang kasal. Sa wala pa ang pagkasal ang hari nag-abut sa pagtan-aw sa mga inagda, sa pagtan-aw kon napanaptan ang tanan sang panapton sa kasal, ang walay higko nga sapat sang kinaugali nga natinloan kag pinaputi sa dugo sang kordero. Ang nasapwan nga wala sini ginsubol pagowa, apang ang tanan sa tapus sang pag-usisa nga nakit-an nga nagasuklob sang panapton sa kasal ginbaton sang Dios, kag gin-isip nga takus panaghatagan sing bahin, sa Iya ginharian kag sing lingkoran sa Iya trono. Ining buhat sa pag-usisa sang kinaugali, sang pagtapat kon sin-o ang mga handa sa ginharian sang Dios, amo ang paghukum sa pag-usisa, ang patapus sang buluhaton sa sanktuaryo sa ibabaw.

[300]

Kon ang buhat sa pagpangusisa matapus na, kon ang mga binuhatan sadtong tanan nga nagapakasumulonod kay Kristo sa tanan nga panag-on, natapus na sa pag-usisa kag natapatan, niya, kag dili pa tubtub niyan, magatakup ang kaluwasan, kag ang gawang sang kalooy pagaitakup. Busa sa isa lamang ka malip-ot nga dinalan, “Ang mga handa nagsululud kaupod niya sa kinasal, kag tinakup ang gawang,” gindala kita sa sulud sang katapusan nga pag-alagad sang Manlulawas, tubtub sa panag-on nga ang daku nga buluhaton tungud sa kaluwasan sang tawo pagatapuson.

Sa pag-alagdan sa dutan-on nga sanktuaryo, nga suno sa aton nakita, amo ang larawan sang pag-alagdan sa langitsaserdote sa adlaw sang pagpanumbas sa labing balan nga hulut, ang pag-alagdan sa nahauna nga hulut nag-untat non nga sanktuaryo, sang sumulod ang pinakamataas nga Nagsugo ang Dios. “Kag wala gid sing bisan isa ka tawo nga yara sa layanglayang sang pakigkitaan, sang sia magsulud sa paghimo sang katumbasan sa sulud sang balaan nga puluy-an, tubtub nga maggowa sia.” Leb. 16:17. Busa sang sumulud si Kristo sa balaan sang labing balaan sa pagpanghikot sang katapusan nga buluhaton sa pagpanumbas, ginput-an niya ang iya pag-alagdan sa nahauna nga hulut. Apang sang umuntat ang pag-alagdan sa nahauna nga hulut, ang pagalagdan sa ikaduha nga hulut nagsugod.

[301] Sa landong nga pag-alagdan sa dutan-on nga layanglayang sang magbiya sang balaan nga dung ang pinakamataas nga saserdote sa adlaw sang katumbasan, magakadto sia sa atubangan sang Dios. Sa paghalad sang dugo sang halad sa sala tungud sa tanan nga Israel nga naghilinulsul sing matuud sang ila mga sala. Busa si Kristo nakatapus lamang sang isa ka bahin sang Iya buluhaton subung nga aton umalampo, kag nagsulud naman sa isa ka bahin sang iya buluhaton, kag sa gihapon nagaampo nga sa Iya dugo sa atubangan sang Amay tungud sa makasasala.

Karon nakita ang ginapatungdan sadtong mga pulong ni Kristo sa Bugna; nga ginahambal nga sa sini gid nga pa-nag-on: “Ang may iya sang yabi ni Dabid; ang nagabukas, kag wala sing sin-o nga matakup, kag nagatakup, nga wala sing sin-o nga makabukas, nagasiling sini nga mga butang, Nakilala ko ang imo mga binuhatan; yari karon ginbutang ko sa imo atubangan ang isa ka gawang nga nabuksan, nga indi sarang matakpan sang bisan sin-o” Bugna 3:7, 8.

Ang kahimtangan sang mga dili matinoohon nga mga Judio nagapahayag sang kahimtangan sang mga mapinabuyanbuyanon kag dili matinoohon nga mga nagapakasumulonod kay Kristo, nga nagapakaignorante sing hungud nahanungud sa buluhaton sang aton maloloy-on nga Pinakamataas nga Saserdote. Sa landong nga pag-alagdan, kon ang pinakamataas nga saserdote magsulud sa labing balaan nga hulut, ang tanan nga inanak ni Israel ginakinahanglan sa pagtipon sa palibut sang sanktuaryo, kag sa labing solemne nga bagay magpapaubus sang ila mga kalag sa atubangan sang Dios, agud nga mabaton nila ang kapatawaran sang ila mga sala, kag dili pagsikwayon gikan sa katilingban. Daw ano pagid ka kinahanglan sa sining matuud na nga pagpanumbas nga mahangpan naton buluhaton sang aton Pinakamataas nga Saserdote, kag hibaloan kon ano nga mga katungdanan ang ginakinahanglan sa aton.

[302] Ang tawo dili sa wala sing katalagman makasikway sang mga paaman nga ginapadala sang Dios sa ila tungud sa Iya kalooy. May isa ka balita nga ginapadala sang langit sa kalibutan sa mga adlaw ni Noe, kag ang ila kaluwasan nagasandig sa ila pagpakamahal sadtong mga balita. Tungud kay ginsikway nila ang paaman, ang espiritu sang Dios nakuha gikan sa malauton nga kaliwatan, kag nagkaladula sila sa tubig sang anaw. Sa panag-on ni Abraham, ang kalooy naguntat sa pag-ampo sa mga malauton nga mga pumuluyo sang

Sodoma, kag tanan sila, luwas lamang kay Lot kag iya asawa kag duha ka kabataan nga babae, nagkaladula sa kalayo nga ginpadalagikan sa langit. Amo man sa mga adlaw ni Kristo. Ang Anak sang Dios nagsiling sa dili matinoohon nga mga Judio sa sadto nga kaliwatan, “Ang inyo balay ginabayaan sa inyo nga hublas.” Mateo 23:38. Kon magtamud kita sa katapusan nga mga adlaw, ang amo man nga gahum nga walay katubtuban nagasiling, nahanungud sa sadtong “Wala magbaton sang gugma sang kamatuuran, agud magkalaluwas,” “Bangud sini man, ang Dios nagpadala sa ila sang katandus sang sayup, agud nga magtoloo sila sa kabutigan; agud nga pagpanghukman ang tanan nga mga wala magtoloo sang kamatuurn, kondi nga nahamut-an nila ang pagkadimatarung.” 2 Tesal. 2:10-12. Sanglit kay ginsikway nila ang pagtudlo sang Iya mga pulong, ginkuha sang Dios ang Iya espiritu, kag pabayaang sila sa mga daya nga ila ginahigugma.

Isa ka Dag-on sa Pagtilaw

Ang pagtaliwan sang panag-on nga natapus sang 1844 ginsundan sang isa ka panag-on sang daku nga pagtilaw sa sadtong nagahuput gihapon sang pagtoo sa ikaduha nga pagkari. Ang nagalipay lamang sa ila pagpangalig-on sa ila ginatindugan, amo ang kapawa nga nagmandu sang ila mga painoino sa sanktuaryo sa langit . Ang iban nagsikway sang ila pagtoo sa ila una nga pag-isip sang tagnaanong nga panagon, kag ipatungud sa tawohanon okon yawan-on nga mga galamiton ang makagagahum nga pagbuyok sang Espiritu San to nga nagbuylog sa buluhaton sang Ikaduha nga pagkari. Ang iban nagapaladayon sing malig-on nga pagtoo nga ang Ginoo nagatuytuy sa ila sa nagligad nga mga inagihan; kag sang naghulat sila kag magbantay kag magpangamuyo sa paghibalo sang kabubut-on sang Dios, nakit-an nila nga ang ila labing daku nga Pinakamataas nga Saserdote nagsulud sa isa pa ka buluhaton sa pag-alagad, kag sang ginasunod nila Sia sa pagtoo, nadul-ong man sila sa pagtanaw sang pagtapus sang buluhaton sang iglesia. May matin-aw sila nga paghangup sang balita sang nahauna kag ikaduha nga manugtunda kag mga nahanda sa pagbaton kag paghatag sa kalibutan sang solemne nga paaman sang ikatlo ka manugtunda sa Bug na 14.

[304]

21: Ang Kasugoan sang Dios Dili Maliwan

Kag nabuksan ang simbahan sang Dios sa langit, kag ang kaban sang pagpakigkatipan nakit-an sa iya simbahan“ Bugna 11:19. Ang kaban sang pagpakigkatipan sang Dios yara sa balaan sang labing balaan, sa ikaduha nga hulot sang sanktuaryo. Sa pagalagdan sang dutan-on nga tabernacolo nga amo ang “dagway kag landong sang mga butang nga langitnon,” Heb. 8:5. ini nga hulot mabuksan lamang sa labing daku nga adlaw sa pagpanumbas, sa pagtinlo sang sanktuaryo. Busa ang pabantala nga ang simbahan sang Dios nabuksan sa langit, kag ang kaban sang iya pagpakigkatipan nakit-an, nagatudlo sa pagbukas sang labing balaan nga duug sa langitnon nga sanktuaryo, sang tuig 1844. sang pagsulud ni Kristo didto sa pagpanghikot sang kahingapsan sang buluhaton sa pagpanumbas. Yadtong nagsunod sa ila daku nga Pinakamataas nga saserdote bangud sa pagtoo, sang iya pagsulud sa iya pag-alagdan sa labing balaan nga liulot, nakakita sang kaban sang iya pagpakigkatipan. Sang ila naton-an ang halambalanon sang sanktuaryo, nagabut sila sa paghibalo sang pagbaylo sang pag-alagdan sang Manluluwas

[305] kag nakit-an nila nga nagaalagad na Sia karon sa atubangan sang kaban sang Dios, nga nagapakilooy sang Iya dugo tungud sa mga makasasala.

Ang kaban sa tabernakulo sa duta may sulud nga duha ka tapitapi nga bato, nga nasulatan sang mga tulumanon sa mga kasugoan sang Dios. Ang kaban isa lamang ka talagoan sang tapitapi sang kasugoan, kag ang pagtambong sining mga langitnon nga mga tulumanon naghatag sa iya sing kamahal kag kabalaan. Sang mabuksan ang simbahan sang Dios sa langit, nakit-an ang kaban sang iya pagpakigkatipan. Sa sulud sang balaan sang labing balaan, sa sanktuaryo sa langit, ang langitnon nga sugo natago sing balaan,—ang sugo nga ginhambal sang Dios sa Iya kaugalingon sa tunga sang mga daguub sa Sinai, kag Iya ginsulat sa Iya kaugalingon nga tudlo sa tapitapi nga bato.

Ang sugo sang Dios nga nakit-an sa sanktuaryo sa langit amo ang labing daku nga huwaran, kag yadtong mga tulumanon nga nasulat sa mga tapitapi nga bato, kag ginsulat ni Moises sa nahauna nga lima ka mga tolon-an sang Biblia, amo ang dili masinalaypon nga huwad. Yadtong mga nakadangat. sa paghangup sining mga butang nga malahalon, nadulong sa pagtan-aw sang kabalaan, kag dili mabaylo nga kinaugali sang langitnon nga sugo. Nakit-an nila sing labi sang sa una ang kabaskug sang mga pulong sang Manluluwas, “tubtub nga magtalaliwan ang langit kag ang duta, indi mapataliwan sa Kasugoan bisan isa ka kudlit, bisan isa ka tumbok.” Mateo 5:18. Ang kasugoan sang Dios sanglit isa ka pahayag sang Iya kabubut-on, huwad sang Iya kinaugali, magapadayon sa gihapon, “subung nga isa ka matutum nga saksi sa mga kapanganuran.” Wala pa sing isa ka sugo nga ginsikway; wala sing isa ka kudlit ni isa ka tumbok nga naliwan. Ang manugsalmo nagsiling, “Sa gihapon, Oh, Jehoba, nagapadayon nga malig-on ang imo pulong sa kalangitan.” “Ang tanan niya nga mga si go mga malig-on, nga ginpabakud sa ka tuigan sa mga katuigan.” Salmos 89: 37; 119: 89; 111: 7, 8.

Ang Ikap-at ka Sugo

[306]

Sa tagiposoon gid sang mga kasugoan ang ikap-at ka sugo, sang pagbantala gid sa iya sang una: “Panumduma ang adlaw nga inugpahuway sa pagpakabalaan sa iya. Sa anum ka adlaw magpangabudlay ka, kag maghimo ka sang tanan nga imo buluhaton, ikaw, bisan ang imo anak nga lalaki, bisan ang imo anak nga babae, bisan ang imo solagoon nga lalaki, bisan ang imo solagoon nga babae, bisan ang imo kahayupan, bisan ang dumuloong nga yara sa sulnd sang imo mga gawang. Kay sa anum ka adlaw gintuga ni Jehoba ang langit kag ang duta, ang dagat kag ang tanan nga yara sa ila, kag nagpahuway sia sa ikapito nga adlaw, ngani, ginpakamaayo ni Jehoba ang adlaw nga ikapito, kag ginpakabalaan niya ini.” Exod. 20: 8-11.

Ang Espiritu sang Dios nagpanghikot sa mga tagiposoon sadtong mga tomoloon sang Iya pulong. Pinabatyag sila nga ila ginlapas sa dili hungud ang iya mga tulumanon bangud sa ila pagdumili sang adlaw nga inugpahuway nga Iya sang Manunuga. Ginsugoran nila sa pag-usisa ang mga katarungan sa pagbantay sang nahauna

nga adlaw sang semana sa baylo sang adlaw nga ginpakabalaan sang Dios. Wala sila sing nakita nga kasanagan sa mga Kasulatan nga ginwala ang ikap-at ka sugo, okon nabaylohan ang adlaw nga Sabado; ang pagpakamaayo nga nagapakabalaan anay sang ikapito nga adlaw wala gid makuha. Ila nga ginpangita sing bunayag ang paghibalo kag paghimo sang kabubut-on sang Dios; karon, sang nakit-an nila ang ila kaugalingon nga manlalapas sang Iya kasugoan, pinun-an sing kasubu ang ila mga tagiposoon, kag ginpakita nila ang ila pagkamasinulondon sa Dios bangud sa pagbantay sang Iya balaan nga adlaw nga Sabado.

[307] Madamu kag mga hanuut nga paninguha ang nahimo sa pagbungkag sang ila pagtoo. Wala sing isa nga wala makakita nga kon ang dutan-on nga sanktuaryo amo ang larawan okon huwaran sang langitnon nga sanktuaryo, ang kasugoan nga natago sa arka sa duta isa ka himpit nga huwad sang sugo sa sulud sang arka sa langit; kag ang pagbaton sang kamatuuran nahanungud sang langitnon nga sanktuaryo magapakilala sang mga kinahanglanon sang kasugoan sang Dios, kag sang katungdanan sa pagbantay sang Sabado nga yara sa Ikap-at ka Sugo. Yari ang tinago sang mapait kag malig-on nga pamatok sa masayon nga pagpahayag sang mga Kasulatan nga nagpahayag sang pagalagdan ni Kristo sa langitnon nga sanktuaryo. Ang mga tawo nagtinguha sa pagtakup sang gawang nga ginbuksan sang Dios, kag sa pagbukas sang mga gawang nga iya gintakup. Apang sia nagsiling, “Yari karon, ginbutang ko sa imo atubangan ang isa ka gawang nga nabuksan, nga indi sarang matakpan sang bisan sin-o” Bugna 3:8. Si Kristo nagbukas sang gawang, okon pag-alagdan, sang labing balaan nga lugar, nag-iwag ang kapawa gikan sa sinang nabuksan nga gawang sa sanktuaryo sa langit, kag ang ikap-at ka sugo nakit-an nga nalakip sa sugo nga natago didto; nga ginlig-on sang Dios, nga wala sing tawo nga makabungkag.

Yadtong mga nagbaton sang kapawa nahanungud sang pagpanabang ni Kristo kag sang pagkamapinadayonon sang sugo sang Dios, nakakita nga ini amo ang mga kamatuuran nga ginpahayag sa Bugna 14. Ang mga balita sa sini nga mga kapitolo may tatlo ka dapli nga paaman, nga magaan sa mga pumuluyo sang duta sa ikaduha nga pagkari sang Ginoo. Ang balita, “Nag-abut ang oras sang iya paghukom” nagatudlo sa pagtapus sang buluhaton ni Kristo nga sa kaluwasan sang mga tawo. Nagabantala sia sang isa ka kamatuuran

nga dapat igbantala tubtub matapus ang pagampo sang Manluluwas, kag magabalik sia sa duta sa pagkuha sang Iya mga tinawo sa Iya gid kaugalingon. Ang buluhaton sa paghukum nga nagpamuno sang tuig 1844, dapat sa pagpadayon tubtub ang mga binuhatan sang tanan matapatan, buhi kag mga minatay; busa magadangat sia tubtub sa pagtakup sang kaluwasan sang tawo. Agud ang mga tawo mahanda sa pagtimlug sa hukmanan, ang balita nagasugo sa. ila sa “pagkahadluk sa Dios, kag ihatag sa Iya ang himaya ... kag simbahon ang naghimo sang langit, kag sang duta, kag sang dagat, kag sang mga tuburan sang mga tubig.” Ang bunga sa pagbaton sini nga balita nahatag sa sini nga mga pulong, “Yari sila nga nagabalantay sang sugo sang Dios, kag sang pagtoo kay Jesus.” Bugna 14: 12. Agud nga ang tawo manginmahanda sa paghukum, kinahanglan nga sila magbantay sang kasugoan sang Dios. Ina nga sugo amo ang mangintalaksan sang kinaugali sa paghukum. Si Apostol Pablo nagsiling, “Ang tanan nga sa Kasugoan nagapalakasala, pagahukman sila siling sang kasugoan. ... Sa adlaw nga ang Dios maghukum sang mga tinago sang mga tawo, bangud sa kay Jesukristo.” Kag nagsiling sia nga “pagapakamatarungon ang mga nagabalantay sang Kasugoan.” Roma 2: 12-16. Aug pagtoo kinahanglan agud sa pagbantay sang sugo sang Dios; kay “sa wala sing pagtoo, indi gid mahimo sing pagpahamuut sa Dios,” kag “ang tanan nga indi tungud sa pagtoo, sala.” Heb. 11:6.

[308]

Bangud sa nahauna nga manugtunda ang mga tawo gintawag sa pagkahadluk sa Dios, kag ighatag sa iya ang hi-maya,” kag simbahon sia subung nga magbubuhay sang mga langit kag sang duta. Agud sa paghimo sini, kinahanglan sila sa pagtuman sang Iya kasugoan. Ang tawo’ng manginalamon nagsiling,” Pagkahadlukan mo ang Dios, kag bantayan ang iya mga sugo; kay ini amo ang bug-os nga katungdanan sang tawo.” Manugwali 12: 14. Sa wala sing pagtuman sa Iya mga sugo, dili makapahamuut ang tanan nga mga pagsimha sa Dios. “Ini amo ang gugma sang Dios, nga pagbantayan ta ang iya mga sugo.” “Ang nagapabungol, agud nga indi magpamati sang kasugoan, ang iya gid nga pangamuyo among ka-ngil-aran.” Juan 5: 3; Hul 28:9; Roma 14:23.

[309]

Ang Pagsimba sa Dios subung nga Manunuga

Ang katungdanan sa pagsimba sa Dios napasadsad sa kamatuuran nga Sia amo ang Manunuga, kag sa Iya ang tanan nga mga tinuga nag-utang sang ila kabuhi. Kag bisan diin lamang sa Biblia, nahayag ang iya pag-angkon sing pagtahud kag pagsimba, sa ibabaw sang mga diosdios sang mga pagano, yara ginapakita ang kasanagan sang iya gahum sa pagpanuga. “Ang tanan nga mga dios sang mga katawohan mga larawan; apang si Jehoba nga naghimo sang mga langit.” Salmos 96:5. “Busa, sa kay sin-o bala ninyo ako ipaangay, agud nga manginkaangay ako sa iya? Siling sang Balaan. Igtangla ninyo ang inyo mga mata, kag toloka ninyo. Sin-o bala ang nagtuga sini nga mga butang?” “Kay amo ining ginasing ni Jehoba, nga nagtuga sang mga kalangitan, ... Ako amo si Jehoba, kag walay iban.” Isa. 40: 25,26; 45: 18. Ang siling sang manugsalmo, “Kilalaha ninyo nga si Jehoba amo ang Dios. Sia nagbuhat. sa aton kag kita indi aton kaugalingon,” “Kari kamo, simbahon kag yauban naton Sia, magluluhod kita sa atubangan ni Jehoba, nga aton Magbubuhat.” Salmos 100: 3; 95: 6. Kag ang mga balaan nga mga tinuga nga nagasilimba sa Dios sa langit nagasing, subung nga katarungan kon ngaa kinahanglan ang aton pagtahud sa Iya, “Ginoo, takus ka sa pagbaton sang himaya, kag sang pagtahud, kag sang gahum; kay ikaw ang nagtuga sang tanan nga mga butang.” Bugna 4: 11.

[310]

Sa Bugna 14, ang mga tawo ginatawag sa pagsimba sa Manunuga; kag ang Tagna nagapakita sang isa ka klase, nga subung nga patubas sang tatlo ka dapli nga balita, magabantay sang mga sugo sang Dios. Ang isa sini nga mga sugo nagatudlo sa Dios subung nga Manunuga. Ang ikap-at ka sugo nagasing: “Ang adlaw nga ikapito amo ang adlaw nga Inugpahuway kay Jehoba nga imo Dios; ... kay sa anum ka adlaw gintuga ni Jehoba ang langit kag ang duta, ang dagat, kag ang tanan nga yara sa ila, kag nagpahuway sa adlaw nga ikapito; ngani ginpakamaayo ni Jehoba ang adlaw nga ikapito kag ginpakabalaan Niya ini.” Exod. 20: 10,11. Nahanungud sa adlaw nga Inugpahuway, nagsiling pa gid ang Ginoo, nga ina Sia “mangintandaan ... kon sayoron, nga mahibaloan ninyo nga ako amo si Jehoba nga inyo Dios.” Esek. 20:20. Kag ang katarungan nga ginhatag amo, “kay sa anum ka adlaw ginhimo ni Jehoba ang

kalangitan kag ang duta, kag sa ikapito ka adlaw nag-untat kag nagpahuway sia.” Exod. 31:17.

Ang pagkakinahanglan sang adlaw nga Sabado subung nga handumanan sang pagpanuga amo ang nagapahayag sa gihapon sang matuud nga katarungan kon ngaa ang pagsimba kinahanglan ihatag sa Dios, “—tungud kay Sia amo ang manunuga, kag kita amo ang Iya mga tinuga.” Ngani ang adlaw nga Inugpaliuway, nabutang sa sadsaran gid sang langitnon nga pagsimba; tungud kay nagatudlo sia sing labing daku nga kamatuuran sa labing makabalatiag nga bagay, kag wala sing iban nga tinukud nga makahimo sini. Ang totoo nga tilindugan sang langitnon nga pagsimba, dili sa pagsimba sa ikanapulo lamang nga adlaw kondi sang tanan nga pagsimba, makita sa pagkilala sang ginkalainan sang Manunuga kag sang Iya mga tinuga. Ining daku nga kamatuuran dili gid nga mas-a mapataliwan, kag dili gid takus pagkalimtan.”* Ginhimo sang Dios ang adlaw nga Inugpaliuway sa Eden, agud sa paghuput sini nga kamatuuran gihapon sa mga painoino sang mga tawo; kag sa gihapon nga nagapadayon ang kamatuuran nga Sia amo ang Manunuga naton kag amo ang katarungan nga magsimba kita sa Iya, amo man ang pagpadayon sang Adlaw nga Inugpaliuway subung nga iya tanda kag handumanan. Kon ginbantayan anay sang tanan ang adlaw nga Sabado, ang mga hunahuna kag paghigugma sang mga tawo nadul-ong kunta sa Manunuga subung nga amo ang silimbahon kag talahoron, kag wala sing mga sumilimba sa larawan, wala sing mga ateista, ni infidel. Ang pagbantay sang

adlaw nga inugpahuyaw tandaan sang pagkamasinulondon sa matuud nga Dios, Dios nga “nagtuga sang langit, kag sang duta, kag sang dagat, kag sang mga tuburan sang mga tubig.” Magasunod niyan nga ang balita nga nagasugo sa tawo sa pagsimba sa Dios kag sa pagbantay sang Iya mga sugo magatawag sa iya sing pinasahi sa pagbantay sang ikap-at ka sugo.

[311]

Ang Pagsimba sa Sapat nga Mapintas

Batok sa sadtong mga nagabalantay sang mga sugo sang Dios kag sang pagtoo sa kay Jesus, ang ikatlo ka manugtunda nagatudlo sa isa naman ka klase sang mga katawohan, nga batok sa ila mga

* Andrews, J. N., “History of the Sabbath,” cap. 27.

kasaypanan isa ka solemne kag makahaladluk nga paaman nga ginmitlang: “Kon sin-o ang nagasimba sa sapat nga mapintas kag sa iya larawan, kag nagabaton sing tanda sa iya agtang, kon sa iya kamut, sia magainum man sang alak sang kasingkal sang Dios.” Bugna 14: 9. Ang igo nga pagpanaysay sang mga simbolo nga gingamit kinahanglan agud sa paghangup sini nga balita. Anano ang kahulogan sang sapat nga mapintas, sang larawan, sang tanda?

Ang mga dinalan sang tagna nga sa iya makita naton ini nga mga simbolo, nagpamuno sa Bugna 12, sa dragon nga nagatinguha sa paglaglag sa kay Kristo sang Iya pagkatawo. Ang dragon ginawag si Satanas, Bugna 12: 9. Sia amo yadtong nagpanghikot sa kay Herodes sa pagpatay sa Manluluwas. Apang ang pangolo nga alagad ni Satanas sa mga pagpakig-away sa kay Kristo kag sa Iya mga tinawo sa nahauna nga siglo sang panag-on nga Kristohanon, amo ang imperio sang Roma, nga ang iya lutaw nga religion amo ang paganismo. Busa sang ang dragon, sa nahauna nga bagay, nagapahayag sa kay Satanas, sia amo ang nahulogan sang Roma pagana.

[312] Sa kapitolo 13 nasaysay liwan ang isa ka sapat nga mapintas nga “kaangay sang isa ka leopardo,” “Kag ginhatag sa iya sang dragon ang iya gahum, kag ang iya trono, kag ang daku nga pagbulutan.” Ini nga simbolo siling sa ginatoohan sang kalabanan nga mga Protestante, nagapahayag sang papanhon, nga nagsubli sang gahum kag lingkoran nga harianon kag kagamhanan nga ginhuptan anay sang dumaan nga imperio sang Roma.

“Ginhatagan sia sing kagamhanan sa pagpadayon sing kap-atan kag duha ka bulan.” Ini nga panag-on, siling nga nasaysay sa dinasonan nga mga kapitolo, nagsugod sang pagsaka sa gahum sang mga papanhon, sang tuig 538, T. K. kag natapus sang tuig 1798. Sa sadto nga dag-on, ang papa dinakup kag ginbilanggo sang kasoldadosan sang Francia, kag ang gahum papanhon nakabaton sang pilas nga ikamatay, kag ang tagna natuman, “kou sin-o ang magpamihag, pagabihagon sia.”

Ang Sapat nga Mapintas nga may Duha ka Sungay

Sa sini nga punto isa liwan ka simbolo ang ginpakita. Ang manalagna nagsiling, “Nakit-an ko ang isa liwan ka sapat nga mapintas,

nga nagaulhot sa duta; kag may duha ka sungay kaangay sa isa ka kordero.” Bugna 13: 11.

Ang daku nga ginharian nga nagagahum sa kalibutan ginpahayag sa kay manalagna’ng Daniel subung sang isa ka manunukub nga sapat nga naggowa sang “ang apat ka hangin sang langit ginpamuhian sa ibabaw sang daku nga dagat.” Daniel 7: 2. Ang mga hangin simbolo sang inaway, kagamu. Ang apat ka mga hangin nga ginpamuhian sa ibabaw sang daku nga dagat, nagapahayag sang labing makakulugmat nga talanawon sang pagpandaug kag mga rebolusion nga amo ang nagpasaka sang mga ginharian sa kagamhanan.

Apang ang sapat nga mapintas nga may dagway sang isa ka kordero nakit-an nga “nagaulhot sa duta.” Sa baylo sang pagdaug sa iban nga mga gahum agud nga matukud niya ang iya kaugalingon, ang nasion nga ginapatungdan sini magatindug sa teritorio nga wala anay magahumi, kag magtubu sing dayon kag sing malinong. Busa, dili sia makatindug sa tunga sang nagaginutok kag nagainaway nga mga nasiones sa Daan nga Kalibutan,—Ano nga nasion sa Bagong Kalibutan sang 1798 ang nagtubu sa gahum, nga nagahatag sing saad sang kusug kag kadaku, kag nagtawag sang atension sang kalibutan? Ang pagpatungud sa iya sini nga simbulo wala giuabaisi. Ang isa ka nasion, kag isa lamang, nga nagapasugata sang tanan nga ginpatungdan sini nga tagna, nagatudlo sa dili magsayup sa Estados Unidos sang America. Ang isa ka lutaw nga magsusulat nga nagpanaysay sang pagtubu sang Estados Unidos, nga naghambal sang “misterio sang iya paggowa gikan sa walay sulud,” nagsiling. “Kaangy sa isa ka binhi nagtubu kita sa isa ka imperio.”*

[313]

Ang Larawan sang Sapat nga Mapintas

Apang ang sapat nga mapintas nga may sungay kaangay sang isa ka kordero, “nagahambal subung sang isa ka dragon. Kag nagahikot sang tanan nga kagamhanan sang nahauna nga sapat nga mapintas sa iya atubangan; kag ginpasimba niya ang duta, kag ang mga nagapuyo sa iya sa nahauna nga sapat ... nga nagsiling sa mga nagapuluyo sa duta, nga magbuluhat sila sing isa ka larawan nga sa sapat nga

*G A. Townsend, “The New World Compared with the Old,” p. 462. ed. 1896.

mapintas, nga may pilas sang hinganiban kag nabuhi.” Bugna 13: 11.14.

[314] Ang sungay nga kaangay sang sa isa ka Kordero kag ang tingug sang isa ka dragon sa simbolo nagatudlo sa maathag nga pagsumponganyay sa tunga sang profesion kag sang ginabuhat sang nasion nga ginapatungdan sini. Ang “paghambal” sang nasion amo ang buhat sang iya mga manunukod kag manugpatuman sang kasugoan nga mga makagagahum. Bangud sa sini nga buhat ila panghimutigon yadtong mga maalwanon kag mahidaeton nga mga palatukuran nga iya ginbutang subung nga sadsaran sang iya mga pagbulutan. Ang tagna nga sia magahambal “subung sang isa ka dragon,” kag magapatuman sang “tanang kagamhanan sang nahauna nga sapat nga mapintas sa iya atubangan,” nagasugid sing maathag sang pagtubu sang espiritu nga dili maantus kag mga pagpanghingabut nga ginpakita anay sang mga nasion nga ginapatungdan sang dragon kag sang sapat nga kaangay sa leopardo. Kag ang mga pulong nga ang sa pat nga mapintas nga may duha ka sungay, “magapasimba sa duta, kag sang mga nagpuyo sa iya sa nahauna nga sapat,” nagapahayag nga ang kagamhanan sini nga nasion pagagamiton sa pagpamilit sa pagpatuman sang mga tulumanon nga manginbuhat sa pagyaub sa papanhon.

Ang mga manunukod sang nasion nagtinguha sing mainalomon sa pagbantay batok sa paggamit sang gahum sa pamanwa sa ball in sang iglesia, nga naghatag sining dili malikawan nga patubas. dinumiliay kag hingabutay. Ang Constitucion nagapaaman nga “ang Congreso dili maghimo sing sugo nga magapamilya sang pagtukud sang religion okon magadumili sang hilway nga paggawi sa iya,” kag nga “wala sing pagtilaw sa religion nga pagakinahanglanon subung nga isa ka calificacion sang isa ka tawo sa pag-ako sang isa ka opicio sa pamanwa sa idalum sang pagbulut-an sang Estados Unidos.” Bangud lamang sa mainit nga paglapas sining malig-on nga palatukuran sang kahilwayan sang nasion, nga mapatuman sing pamilit sang gobierno civil ang bisan ano tiga mga tulumanon sa religion.

Apang ano ang “larawan nga sa sapat nga mapintas?” kag paano nga paghimo sa iya? Sang madautan ang nahauna nga iglesia bangud sa iya pagbulag gikan sa kabunayag sang balita kag magbaton sang mga pagsolondan kag mga pamatasan sang mga hentil, nadula nila

ang Espiritu kag ang gahum sang Dios; kag agud sa paggahum sang mga konsiensa sang mga tawo, nagtinguha sia sa pagpasilong sa gahum sang estado. Ang pinatubas amo ang papanhon, isa ka iglesia nga nagpugung sa gahum sang estado, kag gamiton sia sa pagpa-dayon sang iya kaugalingon nga mga tuyo, ilabi nagid sa pagpapas sa mga “erejes”. Agud nga ang Estado.; Unidos makahimo sing larawan sa sapat nga mapintas, ang gahum sang pagtuloohan magagahum sing labaw sa gobierno civil agud nga ang kagamhanan sang banwa magamit man sang iglesia sa pagtuman sang iya kaugalingon nga mga tinutuyo.

Ang pagbulag sa matuud nga pagtoo amo ang nagdulong sa una nga iglesia sa pagdangup sa gobierno civil, kag ini nag-aman sang dalan sa pag-uswag sang papanhon, —ang sapat nga mapintas. Si San Pablo nagsiling, “kay magaabut ang pagkahulog, kag ikapahayag ang tawo sang sala. 2 Tesal. 2: 3. Busa ang pagbulag sang iglesia sa pagtoo magaaman sang dalan sa paghimo sing larawan nga sa sapat nga mapintas.

[315]

Ang Biblia nagahambal nga sa wala pa ang pagkari sang Ginoo mahanabu anay ang pagkahulog sang religion kaangay sa sadtong nahauna nga mga siglos.”Sa katapusan nga mga adlaw, magaalabut ang mga makahalanguyus nga mga dagon. Kay ang mga tawo magamahigugmaon sa ila kaugalingon ... walay gugma sa kaayohan. Mga mabudhi, harasharas, bugalon, mahigugmaon sa mga kailigbon sing labi sa Dios: nga may mga dagway sa pagtahud sa Dios, apang ginapanghiwala nila ang iya gahum.” 2 Tim 3: 1-3.

Si Satanas magapanghikot “sa bug-os nga gahum, kag mga talandaan, kag mga kalatingalahan nga butig; kag sa bug-os nga limbong sang pagkadimatarung.” Kag ang tanan nga “wala magpakabaton sang gugma sang kamatuuran, agud nga magkalaluwas,” mabilin sa pagbaton sang “katandus sang sayup, agud nga magtolo sila sa kabutigan.” 2 Tesal. 2: 9-11. Kon ini nga kahimtangan sang pagkadili diosnon madangat, ang amo man nga patubas magasunod subung sa sadtong nahauna nga mga siglo.

Kon ang mga pangolo sa mga iglesia sa Estados Unidos, nga magtingub sa sadtong pagtolon-an nga ila tanan ginasunod sing alangay, mag-influjo sa estado sa pagpatuman sang ila mga sugo kag sa pagbulig sa pagbayaw sang ila mga pagbulut-an, niyan ang Protestante nga America magahimo sing larawan sa jerarquia Ro-

mana (mga pangolo sa iglesia sang Roma) kag ang silot civil sa mga dili magsunod amo ang patubas nga dili malikawan.

[316] Sa tapus sang paaman batok sa pagsimba sa sapat nga mapintas kag sa iya larawan, ang tagna nagahambal, “Ini sila amo ang nagabantay sang mga sugo sang Dios, kag ,.sang pagtoo sa kay Jesus.” Tungud kay yadtong mga nagabalantay sang sugo sang Dios ginabutang nga lain sa sadtong nagasimba sa sapat nga mapintas kag sa iya larawan kag nagbalaton sang iya tanda, magasunod nga ang pagbantay sang sugo sang Dios sa isa ka bagay, kag ang paglapas sa iya sa isa man ka bagay, magapakita sang ginkalainan sa sadtong mga sumilimba sa Dios kag sa sumilimba sa sapat nga mapintas.

Ang Diutay nga Sungay

Ang pinasahi nga buhat nga magapakilala sini nga sapat, kag sang iya mga larawan, amo ang paglapas sang mga kasugoan sang Dios. Si Daniel nagsiling, nahanungud sang diutay nga sungay, okon ang papanhon, “magahunahuna sia sa pagliwan sang mga dag-on kag sang kasugoan.” Daniel 7:25. Kag si San Pablo nagtawag sa amo man nga gahum nga “tawo sang sala,” nga magapakaibabaw sang iya kaugalingon sa ibabaw sang Dios. Ang isa ka tagna nagapaathag sa isa. Bangud lamang sa pagbaylo sang sugo sang Dios nga ang papanhon makapakaibabaw sang iya kaugalingon sa ibabaw sang Dios; ang bisan sin-o nga magbantay sing mahibaloanon sang nabaylohan nga kasugoan nagahatag sing mataas nga pagtahud sa sina nga gahum nga amo ang nagbaylo. Ang amo nga buhat sa pagkamatinu-manon sa kasugoan papanhon manginpat-in sang pagkamasinolon-don sa papa sa baylo sang sa Dios.

[317] Ang papanhon nagtinguha sa pagliwan sang sugo sang Dios. Ang ikaduha nga sugo nga naga lumili sang pagsimba sa mga larawan, ginkuha gikan sa kasugoan, kag ang ikap-at ka sugo nabaylohan sa bagay nga naghatag sia sing gahum sa pagbantay sang nahauna nga adlaw sa baylo sang ikapito nga adlaw subung nga adlaw nga Inugpaliuway. Apang ang Romano Catolico nagpamilit, subung nga isa ka katarungan sa pagbiya sang ikaduha nga sugo, nga dili sia kinahanglan, tungud kay nalakip na sia sa nahauna kag ila man kono ginahatag ang sugo suno sa gusto sang Dios nga ipahangup sa tawo. Ini dili amo ang pagbaylo nga gintagna sang manalagna. Ang

hungud, inanay nga pagbaylo ginpahayag: “Magahunahuna sia sa pagliwan sang mga dag-on kag sang kasugoan.” Ang pagbaylo nga ginhimo sa ikap-at. ka sugo nagatuman sing sibo sini nga tagna. Sa sini ang isa lamang ka kagamhanan nga ila ginapasandigan amo ang iya sang ig-lesia. Diri ang gahum papanhon nagapakaibabaw sing dayag sang iya kaugalingon sa ibabaw sang Dios.

Sang makilala sing pinasahi ang mga sumilimba sa Dios bangud sa ila pagtuman sang ikap-at ka sugo, — tungud kay ini amo ang tandaan sang Iya gahum sa pagpanuga, kag saksi sang Iya pag-angkon sang pagtahod kag pagsimba sang mga tawo, —ang mga sumilimba sa sapat nga mapintas ma-kilala bangud sa ila mga pagtinguha sa pagbungkag sang handumanan sang Manunuga, agud mabayaw ang sugo sang Roma.

Tungud sa Domingo nga ang papanhon nagbayaw sang iya binugal nga pag-angkon;* kag ang iya nahauna nga pagdangup sa gahum sang estado amo ang pagpamilit sa pagpabantay sang Domingo subung nga “adlaw sang Ginoo.” Apang ang Biblia nagatudlo sa ikapito nga adlaw, kag dili sa nahauna, subung nga adlaw sang Ginoo. Ang ikap-at ka sugo nagasiling, “Ang ikapito ka adlaw amo ang adlaw nga inugpahuway (Sabado) kay Jehoba.” Kag bangud sa kay manalagna’ng Isaias ang Ginoo nagtawag sa iya, “adlaw sang akon pagkabalaan.” Isaias 58: 13.

Ang Adlaw nga Inugpahuway wala Mabaylohi

Ang pamalibad sa masunsun ginabungat, nga ginbaylohan ni Kristo ang adlaw nga inugpahuway, ginalubad sang mga pulong ni Kristo sa iya kaugalingon. Sa Iya wali sa bukid Sia nagsiling: “Dili kamo maghulunahuna, nga ako nagkari sa pagbungkag sang kasugoan, kon sa mga Manalagna; wala ako magkari sa pagbungkag, kondi sa pagtuman. Kay sa pagkamatuud ngasiling ako sa inyo, nga tubtub nga magataliwan ang langit kag ang duta indi mapataliwan sa kasugoan b.san isa ka kudlit, bisan isa katumbok tubtub nga ang tanan matuman.

Ngani bisan sin-o nga maglalis sang isa sini nga mga sugo nga labing diutay, kag magtudlo sing subung sina sa mga tawo, pagatawgon nga labing diutay sa ginharian sang mga langit; apang bisan Kon

[318]

*Tan-awa ang Apendice.

sin-o ang magtuman kag magpanudlo, ini pagatawgon nga daku sa ginharian sang mga langit.” Kag sa liwan nagsiling Sia, “Ngani ang Anak sang Tawo among Ginoo bisan sang adlaw nga inugpahuway.” Mateo 5: 17.19.

Isa ini ka kamatuuran nga ginapamatuud-an sang mga protestante, nga ang mga Kasulatan wala maghatag sing kagamhanan sa pagbaylo sang Adlaw nga Inugpahuway. Ini naasoy sing maathag sa pinabantala nga ginhimo sang Sociedad Americana de Tratados kag sang Union Americana de Escuelas Dominicales. Ang isa sini nga mga binuhatan nagapamatuud “sang himpit nga kalinong sang Bag-ong Katipan nahanungud sa tuhoy nga sugo sa adlaw nga inugpahuway (Domingo, ang nahauna nga adlaw sang semana) okon tuhoy nga tulumanon sa pagbantay sa iya.”*

Ang isa pagid nagsiling: “Tubtub sa dag-on sag pagkamatay ni Kristo, wala sing pagbaylo nga nahimo sa ad-law;”^{*} kag “sa tanan nga ginapahayag sang mga sinulat sila (ang mga apostoles) wala .. . maghatag sing tuhoy nga sugo nga magapasikway sang ikapito nga adlaw nga Inugpahuway, kag bisan sang pagbantay man sang nahuna nga adlaw sang semana.”^{*}

Ang Romano Catolico nagapamatuud nga ang pagbaylo sa Adlaw nga Inugpahuway nahimo sang ila iglesia, kag nagsiling nga ang mga protestante bangud sa ila pagbantay sang Domingo, nagakilala man sang iya gahuni.

[319] Subung nga tanda sang pagkamakagagahum sang Iglesia
 [320] Catoliaea, ang magsusulat nga papanhon naggamit sang “amo nga
 [321] kamatuuran sa pagbaylo sang adlaw nga Inugpahuway sa Domingo, nga ginapamatud-an sang mga protestante ... tungud kay bangud sa pagbantay sang Domingo, ila man nga ginakilala ang gahum sang iglesia sa pagtukud sing mga fiesta, kag pagsugo sa ila sa idalum sang sala.”^{*} Ti ano gali ang pagbaylo sang adlaw nga Inugpahuway, ang tanda, okon pat-in sang pagkamakagagahum sang iglesia Romana—”pat-in sang sapat nga mapintas”?

Ang Iglesia Romana wala magpanghiwala sang iya ginaangkon nga pagkamangagahum; kag kon ang kalibutan kag ang mga iglesia

* Elliott, George, *The Abiding Sabbath*,” p. 194.

* Waffle, A. E., “The Lord’s Day,” p. 186.

* Id. p. 187,188.

* Tuberville, H, “An Abridgement of the Christian Doctrine,” p. 5.

protestante magbaton sang hinimo niya nga adlaw nga inugpahuway, kag ila nga ginasiway ang Adlaw nga Inugpahuway sang Biblia, sa pagkamatuud ila nga ginapamatud-an ini nga pangaku. Magabaton ayhan sila sang gahum sang mga tradision sang mga padres sa sini nga pagbaylo; apang sa ila paghimo sini ila nga ginapanghiwala ang amo gid nga palatukuran nga nagbulag sa ila gikan sa Roma —nga “ang Biblia, kag ang Biblia lamang, amo ang pagtoloohan sang mga Protestante.”

Ang pagpatumbaya sa pagbantay sang Domingo sa bahin sang mga iglesia protestante pagpatuman sang silimbahon sang papanhon—sang sapat nga mapintas. Yadtong tanan nga, kay ila nahangpan ang kagamhanan sang ikap-at ka sugo, magpili sa pagbantay sang bufig sa baylo sang matuud nga adlaw nga inugpahuway, sa amo nga buhat nagahatag sing pagtahnd sa sadto nga gahum nga nagsugo sa iya lamang. Apang ang amo gid nga buhat sa pagpatuman sang katungdanan sa religion sang gahum civil, ang mga iglesia sa ila kaugalingon magahimo sing larawan nga sa sapat nga mapintas; busa ang pagpatuman sang pagbantay sang Domingo pagpatuman sang ginasiway sang sapat nga mapintas kag sang iya larawan.

Ang mga Kristohanon sadtong nagligad nga mga panagon nagbantay sang Domingo, nga nagahulunahuna nga sa ila pagbuhat sa iya ila nga ginabantayan ang adlaw nga inugpahuway sang Biblia; kag may yara na karon nga mga matuud nga mga Kristohanon sa kada iglesia, lakip ang sumilimba sa Romano Catolico, nga nagtoloosing bunayag nga ang Domingo amo ang adlaw nga Inugpahuway nga tinangdu sang langit. Ang Dios nagabaton sang kabunayag sang ila tuyo kag sang ila pagkatutum sa atubangan Niya. Apang kon ang pagbantay sang Domingo ipamilit bangud sa kasugoan sang estado, kag ang Kalibutan mahatagan sing kapawa nahanungud sang katungdanan sa matuud nga adlaw nga Inugpahuway, niyan ang bisan sin-o nga maglapas sang kasugoan sang Dios, kag magtuman sang sugo nga wala sing kagamhanan nga magtaas sa gahum sang Roma, sa amo nga buhat nagapadungug sia sa papanhon sing labi sa Dios. Nagahatag sia sing katahoran sa Roma, kag sa gahum nga nagapatuman sang mga sugo nga nahimo sang Roma. Sang isikway sang tawo ang sugo nga ginsiling sang Dios nga tandaan sang Iya kagamhanan, kag pasidunggan sa baylo niya yadtong pinili sang Roma subung nga tanda sang iya pagkagamhanan, ila nga gin-

[322]

abaton ang tandaan sa pagkamatimuman sa Roma —”ang pat-in sang Sapat nga mapintas.” Kag dili tubtub nga ang sugo mapaathag sa atubangan sang mga tawo, kag madala sila sa pagkilala sang ginkalainan sang sugo sang Dios kag sang sugo sang mga tawo, nga yadtong nagapaladayon sa paglapas magabaton sang “tanda sang sapat nga mapintas.”

Ang Labing Makahaladluk kag Makakulugmat nga Balita

Ang labing makahaladluk kag makakulugmat nga balita nga ginbungat sa mamalasyon nga tawo makita sa balita sang ikatlo ka manugtunda. Isa ka labing kalahadlukan nga sala yadtong nakag-agda sang kaakig sang Dios nga wala sing simbog nga kalooy. Ang tawo dili pag-ibilin sa kadululman nahanungud sining importante nga butang; ang paaman batok sa sini nga sala pagaihatag sa kalibutan sa wala pa ang pag-duaw sang Dios sang paghukum, agud nga ang tanan makahibalo kon ngaa pagasilotan sila, kag mahatagan sila sing kahigayonan sa paglikaw sa ila. Ang tagna nagasiling nga ang nahauna nga manugtunda magahimo sang iya pabantala sa “bug-os nga kabanwaan, kag kabikahan, kag pamulong, kag katawohan.” Ang paaman sang ikatlo ka manugtunda, nga nagahimo sang bahin sang amo man nga tatlo ka dapli nga balita, dili man magakubus ang pagpalapnag sa iya. Ginapahayag sia sa tagna nga ginabantala sa raataas nga tingug, sang isa ka manugtunda nga nagalupad sa kutung-anan sang mga langit; kag magatawag sia sang atension sang kalibutan.

[323]

Sa paggowa sini nga paindis-indis, ang tanan nga Kristohanon magabahin sa duha ka dalagku nga klase, —yadtong mga nagabantay sang mga sugo sang Dios kag may pagtoo sa kay Jesus, kag yadtong mga nagasilimba sa sapat nga mapintas kag sa iya larawan kag nakabaton sang iya tanda. Bisan nga ang iglesia kag ang estado magtingub sang ila gahum sa pagpilit sa “tanang, magagmay kag mga dalagku, mga manggaranon kag mga imol nga talimuwas kag mga ulipon,” sa pagbaton sang “tanda sang sapat nga mapintas” Bugna 13: 16. apang ang mga tinawo sang Dios dili magabaton sa Iya. Ang manalagna sa Patinos nakakita sa ila nga “mga nagdalaug sa sapat nga mapintas, kag sa Iya larawan, kag sa isip sang iya ngalan, nagatilindug sila sa dagat nga katya, nga may mga arpa sang Dios

kag nagaambahan sila sang ambahan ni Moises nga ulipon sang Dios, kag sang ambahan sang Kordero.” Bugna 15: 2, 3.

[324]

22: Isa ka Buluhaton sa Pagliwan

ANG buluhaton nalianungud sa pagliwan sa pagbantay sang adlaw nga inugpahuway nga matuman sa katapusan nga mga adlaw ginasugid sa tagna ni Isaias: “Amo ining ginasing ni Jehoba; bantay kamo sang katadlungan, kag magbutang kamo sa buhat sang katarungan; kay malapit na ang akon kaluwasan sa pag-abut, kag ang akon katarungan sa pagbugna. Hulahan ang tawo nga nagahimo sini, kag ang anak sang tawo nga nagahakus sini, nga nagabantay sang Sabado sa indi pagpakadibalaan sa iya, kag nga nagaamlig sang iya kamut sa paghimo sing bisan ano nga kalainan.” Ang “anak sang mga dumuloong, nga nagailimpon kay Jehoba sa pag-alagad sa iya, kag sa paghigugma sang ngalan ni Jehoba, agud nga mangin-alagad sila niya; ang tanan nga mga magabantay sang Sabado sa indi pagpasipala sa iya, kag magpadayon sila sa akon katipan; pagadal-on ko sila sa bukid sang akon pagkabalaan, kag pagalipayon ko sila sa akon balay sang pangamuyo.” Isaias 56: 1,2,6,7.

Ini nga mga pulong nalianungud sa panag-on nga Kristohanon, siling sa ginapakita sang iya kaangot: “Ang Ginoo nga si Jehoba, nga nagatipon sang mga sinobol sa Israel; pagatiponon ko pa sa pahbot niya walay labut sang mga iya

[325]

natipon na.” Isaias 56:8. Diri nahayag nga daan ang pagtipon sa mga hentil bangud sa balita. Kag sa sadtong nagpadungug anay sa Adlaw nga Inugpahuway, ginmitlang ang mga pagpakamaayo. Busa ang katungdanan sa ikap-at ka sugo nagapadayon nga malig-on sa tapus na ang paglansang, sang pagkabanhaw, kag sang pagkayab na ni Kristo tubtub sa panag-on nga ang Iya mga alagad magbantala sa tanan nga mga nasiones sang maayong balita.

Ang Ginoo nagsugo bangud sa amo man nga manalagna, “Higti ang pagpamatuud, kag pat-ini ang kasugoan sa akon mga gintotonan.” Isaias 8:16. Ang pat-in (silyo) sang kasugoan sang Dios inakita sa ikap-at ka sugo. Sa bug-os nga napulo, amo ini lamang ang nagapahayag sang ngalan kag sang titulo sang Manughatag sang kasugoan. Nagahambal sa Iya nga amo Sia ang Manunuga sang

mga langit kag sang duta, ngani ginapahayag ang Iya kinamatarung sa pagpatahud kag pagpasimba labi sa tanan. Luwas na sa sini nga sugo, wala sing butang sa kasugoan nga magapakita kon sa kay sino kagamhanan ginhatag ang sugo. Sang pagbaylo sang papanhon sang adlaw nga inugpahuway, ang pat-in kon silyo ginkuha gikan sa kasugoan. Ang mga disipolos ni Jesus gintawag sa pag-uli sa iya, bangud sa pagbayaw sang adlaw nga Inugpahuway sang ikap-at ka sugo sa iya matarung nga lugar subung nga handumanan kag tanda sang pagkamakagagahum sang Manunuga.

“Sa kasugoan kag sa pagpamatuud.” Sang nagabugana ang mga nagasinumponganay nga mga pagtolon-an kag mga teorea, ang kasugoan sang Dios amo ang isa ka wala nagasayup nga sanghiran sang tanan nga opinion, pagtolon-an, kag mga teorea nga pagatila-lawan. Ang siling sang manalagna, “Kon indi sila maghambal suno sini nga mga pulong, wala sa ila sing pamanagbanag.” Isaias 8:20.

Sa liwan, ang sugo ginhatag, “Singgit ka, nga nagabuka ang totonlan; ayaw pagtipigi ang imo tingug; hayawa sia su-bung sang budyong, kag ipahayag sa akon banwa ang iya pagkamalison, kag sa balay ni Jakob ang iya sala.” Dili ang malauton nga kalibutan, kondi yadtong ginatawag sang Ginoo “akon banwa,” ang pagasabdongon sang ila pagkamalalison. Naghambal pagid sia, “Ginpangita nila ako sa adlaw adlaw, kag maluyag sila makasayud sang akon mga dalanon subung sang isa ka katawohan nga magabutang sa buhat sang kata-rungan, kag wala magabiya sang katadlungan sang kasugoan sang iya Dios.” Isaias 58: 1, 2. Diri ginapakita ang isa ka kabon sang mga tawo nga nagahulunahuna sa ila kaugalingon nga mga matarung, kag nagapahayag nga daw may daku nga kabalaka sa buluhaton sang Dios; apang ang matalum kag solemne nga sabdong sang Manug-usisa sang tagiposoon nagapamatuud sa ila nga ila ginalapak ang langitnon nga mga tulumanon.

Niyan gintudlo sang manalagna ang bahin sang sugo nga ila gin-sikway; “Kag ang mga imo magapatindug liwan sang mga kagub-an nga dumaan, pagapatindugon mo liwan, ang mga sadsaran, nga nagapadayon sa kaliwatan kag sa kaliwatan, kag pagatawgon ka nga “manugkaayo sang mga litik, “manugpahauli sang banas, agud nga pagpuy-an ang kadutaan.” “Kon iisol mo sa Sabado ang imo tiil sa paghimo sang imo kabubut-on sa adlaw sang akon pagkabalaan, kag kon ang Sabado tawgon mo nga kalalipayan, kag talahoron

[326]

ang ginpa-kabalaan kay Jehoba; kag kon pagtahoron mo sia, nga indi ka magkadto sa imo mga dalanon, bisan magpangita ka sang imo kabubut-on, bisan maghambal ka sang imo mga pulong; niyan makakita ka sang imo kalipayan kay Jehoba.” Isaias 58:12-14. Ini nga tagna mapatungud man sa aton panag-on. Ang litik (paglapas) nahimo sa sugo sang Dios sang ginbaylohan ang adlaw nga Inugpahuway sang gahum Romanhon. Apang nag-abut ang dag-on nga ig-uli inang langitnon nga tinukod. Ang litik pagakaayohon, kag ang sadsaran sang madamu nga mga kaliwatan.

Ang Adlaw nga Inugpahuway sa Eden

Ang adlaw nga Inugpahuway nga pinakabalaan sang Manunuga bangud sa Iya pagpahuway kag pagpakamaayo,

[327] ginbantayan ni Adan sa iya ulay nga kahimtangan didto sa balaan nga Eden; kag ginbantayan man gihapon ni Adan sa tapus na sia makasala kag gintabog gikan sa iya malipayon nga puluy-an bisan nga naghinulsul sia. Ginbantayan sia sang mga patriarkas sa tanan nga kaliwatan, sumugod sa kay Abel tubtub sa matarung nga Noe, tubtub kay Abraham, tubtub kay Jakob. Sang yara sa kabihagan sa Egipto ang mga pinili nga mga tawo. madamu, sa tunga sang nagalutaw nga panimbahon sa mga diosdios, ang nadulaan sing pagkilala sa kasugoan sang Dios; apang sang pagluwas na sang Ginoo sa kay Israel, Iya ginbantala ang Iya kasugoan sa kalahadlukan nga pagkahalangdon sa nagkatipon nga kadam-an, agud nga ila mahibaloan ang Iya kabubut-on, kag magkahadluk kag magtuluman sa Iya sing dayon.

Sumugod sa sadto nga adlaw tubtub karon, ang kaalam sa mga sugo sang Dios natago sa duta, kag ang Adlaw nga Inugpahuway sang ikap-at ka sugo ginbantayan. Bisan ang “tawo sang sala” nakatigayon sa paglapak sa iya dapadapa sang balaan nga adlaw sang Ginoo, apang bisan pa sa mga dag-on sang kahitaasan sang iya gahum may yara nga, sang sila ang nalipdan sa mga duug nga natago, mga matutum nga mga kalag nga nagahatag sing pagpadungug sa Iya. Sumugod sa Reformasion, may yara gihapon sa kada kaliwatan nga nagapadayon sa pagbantay sa iya. Bisan nga masami sa tunga sang mga pagpakahuya kag paghingabut, ang dayon nga pamatuud

ginahimo sa pagkamapinadayonon sang sugo sang Dios, kag sang balaan nga katungdanan sa adlaw nga Inugpahuway sang pagpanuga.

Ini nga mga kamatuuran, siling nga napakita sa Bugna 14 sa kaangtanan sang “wala katubtuban nga balita,” magapakilala sang iglesia ni Kristo sa dag-on sang Iya pagpahayag Tungud kay sa patubas sang tatlo ka dapli nga balita ginapahayag, “ini sila amo ang nagabantay sang sugo sang Dios kag sang pagtoo kay Jesus.” Kag ini nga balita amo ang katapusan nga igahatag sa wala pa ang pagkari sang Ginoo. Sa gilayon sa tapus sang pagbantala sa iya, ang Anak sang Tawo nakita sang manalagna, nga nagapakari sa himaya sa pag-ani sang alanyon sang duta.

Yadtong mga nagbalaton sang kapawa nahanungud sang sanktu- [328]
aryo, kag sang pagkadili maliwan sang kasugoan sang Dios, pina-
mun-an sila sang kalipay kag katingala, sang makita nila ang ka-
gayon kag pagsinanto sang dalan sang kamatuuran nga nabuksan sa
ila ihibalo. Ila ginhandum nga ang kapawa nga nagpahayag sa ila
nga labi ka hamili mapalaton sa tanan nga mga Kristohanon; kag
dili sila makahimo sing liwan kondi ang pagtoo nga pagabatonon
niya sing malipayon. Apang ang kamatuuran nga magapalain sa
ila sa kalibutan wala pagbatona sing malipayon sang madamu nga
mga nagapakasumulonod sa kay Kristo. Ang pagkamatinumanon sa
ikap-at ka sugo nagakinahanglan sing isa ka pag-antus kag bangud
sini gin-isolan sang kalabanan.

Sang ginapahayag ang katungdanan sa Sabado, madmu ang
nagabais sing kinalibutanon. Nagasiling sila, “Domingo nga daan
ang amon ginabantayan, ang amon mga ginikanan nagbantay sa
iya, kag madamu sang mga maayo kag mga matinoohon nga mga
tawo ang nagkamatay nga malipayon nga nagbantay sa iya. Kon
mataung sila, amo man kami. Ang pagbantay sining bag-o nga
Inugpahuway magapabulag sa amon sa kalibutan, kag madula ang
amon mga influenza sa ila. Ano ang malauman nga madaug sang
diutay nga kinabon nga nagabantay sang ikapito nga adlaw batok
sa bilog nga kalibutan nga nagabantay sang Domingo?” Kaangay
sa sini man nga katarungan ang ginpakamatarung sang mga Judio
sa ila kaugalingon sa pagsikway sa kay Kristo. Ang ila mga amay
ginbaton sang Dios sa ila pagpahayag sang ila mga halad, kag ngaa
dili man makakita ang mga inanak sang kaluwasan sa pagsunod
sang amo man nga buhat? Amo man sa mga panag-on ni Lutero,

ang mga Catolico Romano nagamatarung nga ang mga matuud nga mga Kristohanon nagkalamatay sa pagtoloohan nga katolico, busa ina nga religion tuman na sa kaluwasan. Ina nga mga katarungan magapatubas sang matuud nga pagsablag sa tanan nga pag-uswag sa pagtoo okon pagtuman sang religion.

Madamu ang nagmatarung nga ang pagbantay sang Domingo isa ka tinukod sing malig-on nga pagtolon-an kag

[329] naglapnag nga pamatasan sang iglesia sa sulud sang madamu nga mga siglo. Batok sa sini nga katarungan nakit-an nga ang Sabado kag ang pagbantay sa iya labi pagid ka dumaan kag kalapnag, kaangay sang edad sang kalibutan ang iya katigulangon, kag nagadala sang pagpamatuud sang mga manugtunda kag sang Dios. Sang pagtukad sang sadsaran sang kalibutan, gintukod man ang sadsaran sang adlaw nga inugpahuway. Genesis 2:1-3. May katarungan nga ini nga tinukod magkinahanglan sang aton pagtahud; gintangdu sia dili sang gahum nga tawohanon, kag ginpatindug dili sa mga pinalatonlaton nga mga tawohanon; ginpatindug sia sang Tigulang sang mga adlaw, kag sugo sang Iya walay katubtuban nga pulong.

Butig nga mga Katarungan

Sang natawag ang itlalupangud sang mga tawo sa halambalanon sang pagliwan sa adlaw nga Inugpahuway, ang mga lutaw nga mga ministro nagbaliskad sang pulong sang Dios, kag himoan sing mga kasaysayan ang mga pagpamatuud nga makapalinong sing maayo sang mga manugpalamangkot nga painoino. Kag yadtong mga wala naga-usisa sang mga kasulatan sa ila kaugalingon may kabusug na sa pagbaton sang mga katarungan nga magasuno sa ila mga handum. Bangud sa pagbais, sa mga butig nga mga katarungan, sa mga tradision sang mga amay, kag sa kagamhanan sang iglesia, madamu ang nagtinguha sa pagpakulub sang kamatuuran. Ang iya mananabang nagdalangup sa ila Biblia sa pag-apin sang pagkatotoo sang ikap-at ka sugo. Ang mga mapinailubon nga mga Kristohanon nga mga lupit sang pulong sang kamatuuran, nakasarang sa pagbatok sa mga pagsumpong sang mga mangin-alamon nga mga tawo, nga ini sila, sa daku nga katingala kag kaakig, nakasapu nga ang ila kasampaton sa pagpamulong sing binutig nga mga katarungan wala sing gahum batok sa mga bunayag matadlong nga mga katarungan

sang mga tawo nga mga batid sa mga Kasulatan sa baylo sang sa mga daya nga ila naton-an sa eskuelahan.

Sa wala sing mga pamatuud sang Biblia nga apin sa ila, madamu [330] sang may mga walay kataka nga pagpadayon nagmatarung,—ila ginkaliptan kon gin-ano nga paggamit sang amo man nga mga katarungan batok sa kay Kristo kag sa Iya mga apostoles,—”Ngaa nga wala mahangpi sang aton mga kadalagku-an nga mga tawo ining pakiana nahanungud sa Sabado? Apang kulang lamang ang nagatoo subung sang imo pagtoo. Dili man mahimo nga ikaw magmatarung, kag ang tanan nga mga tawo nga mga mngin-alanom sa kalibutan magsalayup.”

Sa paglibag sina nga mga katarungan kinahanglan lamang ang pagkuha sang mga pagtolon-an sang mga Kasulatan kag sang istoria sang pagdumala sang Ginoo sa Iya mga tinawo sa tanan nga panagon. Ang Dios nagapanghikot bangud sa sadtong mga nagapamati kag nagatuman sang Iya tingug, sa sadtong buut, kon kinahanglan gid maghambal sang dili matam-is nga kamatuuran, sadtong walay kahadluk sa pagsabdong sang lutaw nga sala. Ang kabangdanan kon ngaa nga wala Sia sing masusun nagapili sang mga manginalamon kag may mataas nga mga kahimtangan nga mga tawo sa pagdumala sa buluhaton sa pagpanliwan, kay ini sila nagasalig sa ila mga pagtolon-an kag mga teorea kag mga paagi sa teologo, kag wala nagabatiag sang kinahanglan nga pagtudloan sang Dios. Lamang yadtong mga may pagpakighiangot sa Punoan sang kaalam ang takus makahangup okon makasaysay sang mga Kasulatan. Ang mga tawo nga may diutay lamang nga tinon-an sa eskuelahan kon kaisa ginatawag sa pagpanugid sang kamatuuran, dili tungud kay mga wala sila tinon-an, kondi tungud kay wala sila nagabatyag nga takus na sa dili pagpatudlo sa Dios. Nagatoloon sila sa eskuelahan ni Kristo, kag ang ila pagkamapainubuson kag pagkamatinumanon naghimo sa ila nga mga dalagku. Sa mga paghatag sa ila sang kaalam sang Iya kamatuuran, ang Dios naghatag sa ila sing dungug, nga kon ipaangay sa iya ang kadungganan sa kalibutan kag pagkadaku nga tawohanon ginalumus niya.

[331]

Pamatok

Karon, kaangay sa sadtong una nga mga panag-on, ang pagpahayag sang kamatuuran nga nagasabdong sang mga sala kag mga kasaypanan sang panag-on, magapukaw sang mga pamatok. “Kay ang tanan nga nagabuhat sing malaut, nagadumut sa kapawa, kag wala nagapalapit sa kapawa, agud nga indi pagsabdongon ang ila mga buhat.” Juan 3:20. Sang makita sang mga tawo nga dili sila makaapin sang ila ginatindugan bangud sa Kasulatan, madamu ang nagtapat sa pag-apin sa iya sing pasimpalad, kag sa isa ka malain nga espiritu ila gin-atakar ang karakter kag mga tinutuyo sadtong mga nagatindug sa pagapin sang dili lutaw nga kamatuuran. Ina amo man gihapon nga mga solondon nga ginasunod sa tanan nga panag-on. Si Elias gintawag nga manugpagamo sang Israel, si Jeremias gintawag nga mabudhi, si San Pablo nga manughigku sang simbahan. Sumugod sa sadto nga adlaw tubtub karon, yadtong mga masinulondon sa kamatuuran ginahimalaut subung nga masuayon, mga erejia, okon mga matinukaytuhayon.

Sang ginapanan-aw ini, ano ang katungdanan sang mga manugbalita sang kamatuuran? Hangpon bala nila nga ang ka-matuuran dili kinahanglan ipanudlo, tungud kay sing masunsun nagapatindug lamang sa mga tawo sa paggubat okon sa pagsumpong sa iya mga ginatudlo? Indi; wala sia sing katarungan sa pagtago sang pamatuud sang pulong sang Dios, tungud kay nagapukaw sia sang mga pamatok, nga maglabi sang sa katarungan sadtong mga una nga mga reformador. Ang mga pagpanuad sang pagtoo nga nahimo sang mga balaan kag mga martir ginsulat nga sa kaayohan sadtong mga naolihi nga mga kaliwatan. Yadtong mga buhi nga huwaran nga pagkabalaan kag malig-on nga pagkabunayag nag-abut sa pagpatubu sing kabaskug sa sadtong gintawag na karon nga mga saksi nga sa Dios. Nabaton nila ang bugay kag kamatuuran, dili nga sa ila lamang kaugalingon, kondi nga tungud sa ila, ang kaalam sang Dios maga-iwag sa duta. Naghatag bala ang Dios sing

[332]

kapawa sa Iya mga alagad sa sini nga kaliwatan? Niyang dapat nila nga ipaiwag sa kalibutan.

Sang una ang Ginoo naghambal sa isa nga naghambal sa Iya ngalan, “Ang balay ni Israel indi sila maluyag sa magpamati sa imo; kay indi sila maluyag magpamati sa akon.” Walay sapayan

Sia nagsiling, “Pagasiling mo sa ila ang akon mga pulong, kon magpalamati sila kon indi magpalamati sila; kay mga malalison gid sila.” Isaias 58:1, 2. Sa mga alagad sang Dios sa sini nga panag-on ginahatag ang sugo, “Singgit ka, nga nagabuka ang totonlan; ayaw pagtipigi ang imo tingug; hayawa sia subung sang budyong, kag ipahayag sa akon banwa ang iya pakamalilison, kag sa balay ni Jakob ang iya sala.”

Suno sa madangatan sang iya mga kahigayonan, ang tagsatagsa nga nakabaton sang kapawa sang kamatuuran yara sa idalum sang amo man nga solemne kag kalabadlukan nga katungdanan subung sa sadtong manalagna sa Israel, nga pin-a butan sang pulong sang Ginoo, nga nagsiling: “Anak sang tawo, ako naghimo sa imo nga bantay nga sa balay ni Israel. Magpamati ka sang pulong sang akon baba, kag pagatalupangdon mo sila gikan sa akon. Kon magasiling ako sa malauton; malauton, sa pagkamatuud mamatay ka, kon ikaw indi maghambal sa pagpatalupangud sa malauton, agud nga magbiya sia sang iya dalanon, ining malauton mamatay tungud sang iya kalautan, apang ang iya dugo pagapangayoon ko sa imo kamut. Kag kon ikaw magpatalupangud sa malauton nga magbiya sang iya dalanon, agud nga sa iya mag-isol sia, kag nga sia indi mag-isol sa iya dalanon, mamatay sia, tungud sang iya kalauton; kag ikaw maluwas mo ang imo kalag.” Isaias 58:12-14.

Ang daku nga kasablagaan sa pagbaton kag sa pagpalapnag sang kamatuuran, amo ang kamatuuran nga nagasakup sia sang kahulanan kag kahuluy-an. Ini amo lamang ang katarungan batok sa kamatuuran nga dili masarangan, sang iya manug-apin sa pagbais. Apang ini wala nagapaisul sang mga matuud nga mga sumulonod ni Kristo. Ini wala nagahulat tubtub manginlutaw ang kamatuuran. Sang binatyag nila ang ila katungdanan, ila ginbaton sa daku nga pagpamalandong ang kruz, kag kaupod sa kay apostol Pablo ila gin-isip nga “ang amon mamag-an nga kangitngitan nga malip-ot, nagahimo sa amon sing labi, kag labi pa gid nga pagkahalangdon, kag pagkawalay katapusan nga kabug-aton sang himaya;” kaupod sang isa man sa dag-on anay nga nagligad, “ginpakamahal niya ang pagkatalamayon ni Kristo nga mga kamanggaran nga labing daku sang mga bahandi sa Egipto.” 2 Korinto 4:17; Heb. 11:26.

Bisan kon ano ang ila pagtoloohan, yadtong sa ila tagiposoon nagaalagad sa kalibutan amo lamang ang nagagawi sing politika

sa baylo sang magtuman sang sadsaran sang religion. Dapat naton pilion ang matarung tungud kay matarung sia, kag bayaan ang mapatubas niya sa Dios. Sa mga tawo nga may mga principio, pagtoo, kag mga walay kahadluk sa matarung, nakautang ang kalibutan sang iya daku nga pagliwan. Bangud sa subung nga mga tawo ang buluhaton sa pagliwan sa sini nga panag-on pagpalakton sing dayon.

Amo ining ginsiling sang Gino: “Pamatii ninyo ako, kamo nga mga nakakilala sang katarungan, banwa nga sa imo tagiposoon yara ang akon kasugoan: Indi kamo mahadluk sang pasipala sang mga tawo; bisan magpakatalaw kamo sa ila mga pagbuyayaw; kay ang sipit magaut-ut sa ila subung sang mga panapton, kag ang ulod magakaon sa ila subung sang sa bulbul; apang ang akon katarungan mangin sa walay katapusan, kag ang akon kaluwasan, sa mga katuigan sang mga katuigan.” Isaias 51:7, 8.

23: Ang Paghukum sa Pag-usisa

[334]

Nagtan aw ako,” ang siling ni manalagna’ng Daniel, “tubtub nga kinabutang ang mga lingkoran nga harianon, kag ang Tigulang sang mga adlaw naglinghod. Ang iya panapton maputi, subung sang niebe, kag ang bohpk sa iya olo subung sang bulbul nga putli. Ang iya lingkoran nga harianon mga dabdab nga kalayo, ang iya mga aliling kalayo nga nagasiga. Ang isa ka suba nga kalayo nag-gikan kag naggowa sa atubangan niya. Ang mga linibo sang mga linibo nagalalagad sa iya, kag napulo ka libo ka mga napulo ka libo nagatilindug sa atubangan niya. Ang hukum naglingkod kag ginhumlad ang mga tolon-an.” Daniel 7: 9,10.

Yari ginpahayag sa palanan-awon sang manalagna ang daku kag solemne nga adlaw kon ang mga karakter kag ang kabuhi sang mga tawo magaligad sa pag-usisa sang Hukum sang bug-os nga duta, kag sa tagsatagsa ka tawo igahatag “siling sa iya mga binuhatan.” Ang Tigulang sang mga adlaw amo ang Dios nga Amay. Ang manugsalmo nagsiling, “Sa wala pa mag-idulhot ang mga bukid, kag mahuman mo ang duta kag ang kalibutan, tubtub sa katuigan tubtub sa katuigan, ikaw amo ang Dios.” Salmos 90: 2. Amo sia, ang tuburan sang tanan nga kabuhi, kag tuburan sang tanan nga kasugoan, ang magalingkod sa hukmanan. Kag ang mga balaan nga mga manugtunda, subung nga manug-alagad kag mga saksi, mga may kadamoon nga

napulo ka libo ka mga napulo ka libo, kag linibo ka mga linibo,” nagatambong sa sining daku nga hukmanan.

[335]

Si Kristo sa Atubangan sang Amay

Gintulok ko sa palanan-awon sa kagab-ihon, kag yari karon, sa ibabaw sang mga panganud sang langit nagkari ang isa nga subung sang isa ka Anak sang Tawo, kag nag-abut tubtub sa Tigulang sang mga adlaw, kag gindala Sia sa atubangan Niya. Kag ginhatag sa iya ang kagamhanan, kag ang himaya, kag ang ginharian; kag ang

tanang nga mga banwa, mga katawohan, kag ang mga pamulong, magaalalagad sa iya. Ang iya pagkagahum, pagkagahum nga walay katapusan, nga indi mangin-umalagi, kag ang iya ginliarian among ginliarian nga indi malaglag.” Daniel 7: 13, 14.

Ang pagkari ni Kristo nga ginasaysay diri dili amo ang iya pagkari sa duta. Nagkadto Sia sa Tingulang sang mga adlaw sa langit sa pagbaton sing kagamhanan, kag himava, kag isa ka ginliarian, nga igahatag sa iya sa katapusan sang Iya Imluhaton subung nga isa ka mananabang. Amo ini nga pagkari, kag dili ang Iya ikaduha nga pagkari sa sini nga duta, ang gintagna sa mga tagna nga mahanabu sa katapusan sang 2300 ka mga adlaw o sang tuig 1844. Nga ginatambungan sang langitnon nga mga manugtunda, ang aton labing Pinakamataas nga Saserdote nagsulud sa duug nga balaan sang labing balaan, kag didto nagpahayag sa atubangan sang Dios, sa pagsulud sa katpusan nga buhat sang Iya pag-alagdan tungud sa tawo,— sa pagbuhat sang buluhaton sa paghukum sa pag-usisa kag sa paghimo sing katumbasan sa sadtong tanan nga na kit-an nga mga takus sang Iya ikaayo.

[336] Sa landong nga pag-alagdan sa duta, lamang yadtong mga nagkaladto sa atubangan sang Dios nga nagapalanuad kag nagahilinulsul sang ila mga sala, kag bangud sa dugo sang halad sa sala, ginpasaylo sa sanktuaryo, ini sila amo ang may bahin sa pag-alagdan sa adlaw sang pagpanumbas. Busa sa da-ku nga adlaw sang katapusan nga pag-usisa kag pagtumbas, ang mga buhat lamang nga pagatalupangdon amo yadtong iya sang mga nagpakasumulunod sa Dios. Ang paghukum sa mga malaut isa ka lain nga buluhaton, kag makanabu sa olihi nga dag-on. “Pagasuguran ang paghukum sa balay sang Dios; kag kon anay sa aton, ano ang katapusan sadtong mga wala sing pagtoo sa Maayong balita sang Dios?” 1 Pedro 4: 17.

Ang mga Sinulat amo ang Magatapat sa Paghukum

Ang mga tolon-an nga napanulatan sa langit, nga nasulatan sang mga ngalan kag mga binuhatan sang mga tawo, amoang magatapat sang sentensia sang paghukum. Si manalagna’ng Daniel. nagsil-ing. “Ang hukum naglingkod kag naghulumlad ang mga tolon-an.” Ang manugbugna nga nagasaysay sang amo man nga tolon-an nagdugang, “Ginhumlad ang isa liwan ka tolon-an, nga amo ang sa

kabuhi: kag ginpanghukman ang mga minatay siling sang ila mga binuhatan, tungud sang mga butang nga napanulat sa mga talon-an.” Bugna 20: 12.

Ang tolon-an sang kabuhi napanulatan sang mga ngalan sang tanan nga nakasulod sa pag-alagdan sang Dios. Si Jesus nagsugo sa iya mga disipolos “magkalalipay kamo, nga ang inyo mga ngalan nasulat sa mga langit.” Lukas 10: 20. Si San Pablo naghambal sang iya mga matutum nga mga masigkamanugpangabudlay, “nga ang ila mga ngalan yara sa tolon-an sang kabu-hi.”* Si Daniel nga nagatamud sa “panag-on sang kalilisdan nga wala gid sing kaangay,” nagsiling nga ang mga tinawo sang Dios pagaluwason,” ang bisan sin-o nga makita nga nasulat sa tolon-an.” Kag ang manugbugna nagsiling nga ang makasulud lamang sa banwa sang Dios amo yad-tong ang ila mga ngalan “napanulat sa tolon-an sang kabuhi sang Kordero.” Daniel 12: 1; Bugna 21: 27.

Ang “tolon-an nga handumanan” nasulat sa atubangan sang Dias, kag sa iya nasulat ang mga maayo nga mga binuhatan sang “nagaka-hadluk kay Jehoba, kag nga sa mga nagapakamahala sa Iya ngalan.” Malakias 3: 16. Ang ila mga pulong sa pagtoo ang ila mga buhat sa paghigugma, ginapanulat sa langit. Si Nehemias naghambal sini sang iya pagsiling, “Dumduma ako, oh Dios ko ... kag indi pagpanasa ang akon buhat nga maloloy-on, nga ginhimo ko sa Balay sang Akon Dios.” Nehemias 13:14. Sa tolon-an sang handumanan sang Dios ang tagsatagsa ka buhat sang katarungan ginapakadilimamalatyon. Dito ang tagsatagsa ka panulay ginbatoan, ang tagsatagsa ka kalautan dinaug, ang tagsatagsa ka pulong sa kalolo nga pinapahayag, ginasulat sing dimasinalaypon. Kag ang tagsatagsa ka buhat sa pagbatas, ang tagsatagsa ka pag-antus kag kasubu nga ginbatas tungud sa kay Kristo, ginasulat. Ang manugsalmo nagsiling, “Ang akon mga pagbalikbalik ginisip mo. Isulod sa imo saro ang akon mga luha; wala bala sila sa imo tolon-an” Salmos 56:8.

Yara man ang mga sinulatan sang mga sala sang tawo. “Kay ang tanan nga binuhatan pagadalhon sang Dios sa hulukmanan upod sang tanan nga natago, bisan maayo, bisan malain sia.” “Ang tanan nga mga pulong nga walay pulus, nga ginapamulong sang mga tawo, magahatag sing hiusay sa adlaw sang paghukum.” Ang manluluwas

*Plipos.

nagsiling, “Tungud sang imo mga pulong pagapakamatarungon ka, kag tungud sang imo mga pulong pagatagudilian ka.” Manugwali 12:14; Mateo 12:36,37. Ang mga tinago nga mga tuyo kag mga motivo magapahayag nga dili masayup sa kasululatan; kay ang Dios, “magaiwag man sadtong natago sa kadudulman, kag nagapahayag sang mga tuyo sang mga tagiposoon.” 1 Kor. 4:5. “Yari karon, nasulat na ini sa atubangan nakon.” ang inyo mga kalautan, kag ang mga kalautan sang inyo mga ginikanan sing tingub gid, siling ni Jehoba.” Isaias 65:6, 7.

[338] Ang tagsatagsa ka binuhatan sang tawo magaaagi liwan sa atubangan sang Dios, kag nasulat nga sa katutum okon sa dili katutum. Sa tupad sang tagsatagsa ka ngalan sa mga tolonan sang langit nasulat, sa labi gid ka makahaladlok nga pagkasibo, ang tagsatagsa ka pulong nga sayup, ang tagsatagsa ka buhat nga sa kahikaw, ang tagsatagsa ka katungdanan nga wala matuman, kag ang tagsatagsa ka sala nga tinago, upod sang tanan nga mga mautihon nga daya. Ang paaman nga ginpadala sang langit nga ginsikway, ang mga tion nga ginuyang, ang mga kahigayonan nga wala mapusli, ang mga influenza nga nahimo niya sa kayohan okon sa kalainan, upod sang iya malapad nga mapatubas, tanan ginasulat sing padason sang magsusulat nga manugtunda.

Ang Sugo sang Dios amo ang Talaksan

Ang sugo sang Dios amo ang talaksan nga pagasanghiran sang mga karakter kag kabuhi sang mga tawo sa paghukum. Ang manginalamon nga si Salomon nagasiling: Magkahadluk ka sa Dios kag tumana ang iya mga sugo. Kay ini amo ang bug-os nga katungdanan sang tawo. Kay ang tanan nga binuhatan pagadalhon sang Dios sa hulukmanan.” Manugwali 12:13,14. Si apostol Jakobo naglaygay sa iya mga kautoran nga nagasiling, “Maghamb’al kamo sing subung sini, kag magbuluhat sing subung sini, subung nga pagahukman kamo sang kasugoan sang kaluwasan.” Jakobo 2:12.

Yadtong mga sa paghukum “naisipan nga mga takus,” may bahin sa pagkabanhaw sang mga matarung. Si Jesus nagsiling, “ang mga pagpakatakuson sa pagdangat sadto nga dag-on kag sa pagkabanhaw sa mga minatay, ... manginangay sila sa mga manugtunda nga langitnon, kag mga anak sang Dios, kon sila mangin-anak sang

pagkabanhaw.” Lukas 20:35,36. Kag sa liwan sia nagpamatuud nga yadtong “naghilimo sing maayo.” magagolowa “sa pagkabanhaw nga sa kabuhi.” Juan 5:29. Ang minatay nga mga matarung dili pa pagbanhawon tubtub matapus ang paghukum nga sa iya natapatan sila nga mga takus “sa pagkabanhaw nga sa kabuhi.” Busa dili sila makatambong sa ila kaugalingon sa hulukmanan kon pag-usisaon ang sinulatan sang ila mga buhat kag pagatapatan ang ila mga binuhatan. Si Kristo magapahayag subung nga ila Mananabang, sa pag-ampo tungud sa ila sa Dios. “Kon sin-o ang makasala, may mananabang kita sa Amay, si Jesukristo nga matarung.” Juan 2:1. “Kay si Kristo wala magsulud sa lugar nga balaan gid, nga ginhimo sang mga kamut, nga isa ka larawan sang matuud, kondi nga sa langit gid, sa pagpahayag niya karon, tungud sa aton, sa atubangan sang Dios.” “Tungud sina sarang man makaluwas sing bug-os sa mga nagapalalapit tungud sa iya sa Dios, kay nagakabuhi gihapon sa pagtabang sa ila.” Heb 9:24; 7:25.

[339]

Ang Labing Daku nga Pag-usisa

Sang mabukas ang mga tolon-an sang mga binuhatan sa hukmanan, ang kabuhi sang tanan nga nagtoloo sa kay Jesus magaaagi sa pag-usisa sa atubangan sang Dios. Sumugod sa sadtong mga nagkalabuhi sing una sa duta, ang aton Mananabang magapahayag sang mga binuhatan sang tagsatagsa ka kaliwatan nga nagapasunod kag magatakup sa mga buhi, ang tagsatagsa ka nglan isambit, ang tagsatagsa ka buhat ginausisa sing matinatapon. May mga ngalan nga ginabaton, kag may ngalan nga ginasikway. Kon may yara nga may sala nga nabilin sa tolon-an sang mga binuhatan, nga wala mahinulsuli kag wala mapatawad, ang ila ngalan panason sa tolon-an sang kabuhi, kag ang sinulat nahanungud sang ila maayo nga mga binuhatan pagapanason gikan sa tolonan sang handumanan. Si Jehoba naghambal sa kay Moises, “Ang makasala batok sa akon, ini sia pagapanason ko sa akon tolon-an” Exodo 32:33. Kag ang siling sang manalagna nga si Esekiel, “Kon ang matarung mag-isol sa iya katarungan kag magbuhat sang kalautan ... ang tanan niya nga mga katarungan, nga ginhimo niya, indi na pagapanumdumon.” Esek. 18:24.

[340]

Ang tanan nga naghinulsul sing matuud sang ila mga sala, kag tungud sa pagtoo nagbaton sang dugo ni Kristo subung nga manugtumbas nga halad, magabalaton sang kapatawaran nga nasulat sa luyo sang ila mga ngalan sa mga tolon-an sa langit; tungud kay sila nangin-umalambit sang katarungan ni Kristo, kag ang ila mga karakter nasapwan nga mga suno sa kasugoan sang Dios, ang ila mga sala pagapamanason, kag sila sa ila kaugalingon paga-isipon nga mga takus sang kabuhi nga walay katapusan. Ang Ginoo naghambal bangud sa kay Manalagna'ng Isaias, "Ako, ako amo ang nagapanas sang imo mga pagkamalalison bangud sa akon, kag indi na ako magapanumdum sang imo mga sala." Isaias 43: 25. Si Jesus nagsiling "Ang magdaug, pagapasaputan sing mga panapton nga maputi kag indi ko pagpanason ang iya ngalan sa tolon-an sang kabuhi; kag igat-uad ko ang iya ngalan sa atubangan sang akon Amay kag sang Iya mga manugtunda." "Bisan sin-o nga magtuad sa akon sa atubangan sang mga tawo, ako magatuad man sa iya sa atubangan sang akon Amay nga ara sa mga langit. Apang bisan sin-o nga magpanghiwala sa akon sa atubangan sang mga tawo, igapanghiwala ko man sia sa atubangan sang akon Amay nga ara sa mga langit." Bugna 3: 5; Mateo 19: 32,33.

Ang labing madalum nga kabalaka nga nakita sa tunga sang mga tawo sa mga paghukum sa dutan-on nga hukmanan nagapahayag gid lamang sing diutay sang kabalaka nga makita sa langitnon nga hukmanan kon ang mga ngalan nga nasulat sa tolon-an sang kabuhi mag-abut sa pag-usisa sa atubangan sang Hukum sang tanan nga duta. Ang langitnon nga Mananabang magapahayag sa pag-ampo nga ang tanan nga nagdaug bangud sa pagtoo sa Iya dugo, ang ila pagkamalalison pagpatawaran, agud nga ma-uli sila sa ila puluyanan sa Eden, kag purungpurungan nga masigkamanunubli Niya sang "nahauna nga ginharian." Si Satanas sa daku niya nga tinguha sa pagdaya kag pagpanulay sa aton kaliwatan, naghunahuna anay sa pagsablag sang langitnon nga piano sang pagtuga sa tawo; apang si Kristo nagapangayo na karon nga ini nga piano pagatumanon, subung abi nga ang tawo wala makasala. Nagpangayo sia tungud sa iya mga tinawo dili lamang sang kapatawaran kag pagpakamatarung, nga bug-os kag himpit, kondi sing bahin sa Iya kahimayaan kag sing lingkoran sa Iya trono.

Ang Manunumbong

[341]

Sang nagampo si Jesus nga sa sadtong mga takus magambit sang Iya bugay, ginsumbong sila iya ni Satanas sa atubangan sang Dios nga mga manlalapas. Ang daku nga manugdaya nagtinguha sa pag-tuytuy sa ila sa pagkadilimatinoohon, sa pagdula sang ila pagsalig sa Dios, sa pagpabulag sang ila kaugalingon sa Iya gugma, kag sa pagpalapas sang Iya sugo. Niyang magatudlo sia sa binuhatan sang ila kabuhi, sa sayup sang ila mga karakter, ang ila pagkadili angay sa kay Kristo, nga nagboong sang dungug sang ila Manunubos, sa tanan nga mga sala nga ginsulay niya sa ila sa pagbuhat, kag tungud sini ginaangkon niya sila nga iya mga sinakup.

Ginmatuud ni Jesus ang ila mga sala, apang ginpakita niya ang ila pagkamahinulsulon kag ang ila pagtoo kag hatagan sila sing kapatawaran, Iya ginbayaw ang Iya napilas nga mga kamut sa atubangan sang Amay kag sang balaan nga mga manugtunda nga nagasiling, “Nakilala ko sila sa ngalan, Sa akon mga palad gintigib ko sila.”

Ang Oras sa Pag-usisa

Ang buluhaton sa paghukum sa pag-usisa kag sang pagpamanas sang mga sala dapat nga matuman sa wala pa ang ikaduha nga pagkari sang Ginoo. Sanglit kay ang mga minatay pagahukman siling sa mga nasulat sa mga tolong-an, dili mahimo pa nga pagapamanason ang mga sala sang tawo tubtub nga matapus ugaling ang paghukum sa pag-usisa sang ila mga binuhatan. Apang si apostol Pedro naghambal sing maathag nga ang mga sala sang mga tumoloo pagapamanason kon “mag-abut ang mga panag-on sang kahamungaya gikan sa atubangan sang Ginoo. Kag igapadala niya si Jesukristo.” Binuhatan 3:19, 20. Kon matakup ang paghukum sa pag-usisa, si Kristo magaabut, kag ang iya balus upod sa Iya sa paghatag sa tagsatagsa ka tawo siling sang iya mga binuhatan.

Sa landong nga buluhaton ang pinakamataas nga saserdote, sang mahimo na niya ang pagpanumbas tungud sa Israel, magagowa kag pakamaayohon ang katilingban. Amo man si Kristo, sa pagtakup sang Iya buluhaton subung nga isa ka mananabang, magapahayag “sa walay sala sa mga nagahululat sa Iya sa kaluwasan,” Heb. 9: 28. sa pagpakamaayo sang iya magahululat nga mga tinawo sang

[342]

kabuhi nga walay katapusan. Subung nga ang saserdote, sa iya pagkuha sang mga sala gikan sa sanktuaryo, igatuad niya sa olo sang kanding sa kay Asasel, amo man si Kristo magabutang sini tanan nga mga sala sa kay Satanas, ang punoan kag manugpa-ukad sang sala. Ang kanding sa kay Asasel nga nagadala sang sala sang Israel, ginapadala sa malayo “sa duta nga wala ginapuy-i;” Leb. 16:22. amo man si Satanas, nga magadala sang pagpakamalaut sang sala nga iya ginpabuhat sa mga tinawo sang Dios, sa sulud sang isa ka libo ka tuig pagabilangoon sa duta, nga sa amo nga panag-on manginhublas, wala sing pumuluyo, kag sa katapusan magaanus sia sang bug-os nga silot sa sala sa kalayo nga magalaglag sang tanan nga mga malauton. Busa ang daku nga piano sa pagpanubus makadangat sang iya katumanan sa katapusan nga pagwala sang mga sala, kag pagluwas sa tanan nga buut sa pagsikway sang malaut.

Sa dag-on nga gintangdu sa paghukum—sa katapusan sang 2300 ka mga adlaw, sang tuig 1844—ang pagpang-usisa kag ang pagpamanas sang mga sala nagpamuno. Ang tanan nga nagbaton sa ila kauglingon sang ngalan ni Kristo magaaagi sa labing ma-id-id nga pag-usisa. Buhi kag mga minatay sila tanan pagahukman siling sang ila mga binuhatan, tungud sang mga butang nga napanulat sa mga tolon-an.”

Ang mga sala nga wala mahinulsuli kag masikway dili pagpatawaron, kag dili pagpanason sa tolon-an nga nasulatan sa iya, kondi magpabilin sa pagpamatuud batok sa makasasala sa adlaw sang Dios. Ayhan nahimo niya ang iya malaut nga buliat sa kapawa sang adlaw okon sa dulum sang gab-i; apang sila pagapamuksan kag ipahayag sa atubangan Sadtong Isa nga aton pagahatagan sing husay sang tanan. Ang mga manugtunda sang Dios nagatamud sa tagsatagsa ka sala, kag ila ginasulat sing dili masinalaypon. Ayhan matago ang sala, mapanghiwala, matabonan sa amay, sa iloy, sa asawa, sa mga kabataan, kag sa mga kaupod; nga wala sing sin-o nga makahunahuna sing bisan diutay lamang kondi ang tagbuhat sang sala: apang nabuksan sila atubangan sang mga pumuluyo sa langit. Ang kadulum sang labing madulum nga gab-i, ang katago sang tanan nga daya nga mga buhat, dili pa igo nga makagtabon sang bisan isa ka hunahuna gikan sa ihibalo sang Walay Katubtuban. Ang Dios may himpit nga sinulat sang tagsatagsa ka buhat nga dili matarung. Dili sia madayaan sang dagway sang pagkadiosnon. Wala

[343]

sia nagasayup sa iya pag-usisa sang mga karakter. Ang mga tawo ayhan mdayan sadtong mga madauton sing tagiposoon, apang ang Dios nagatungkad sang tanan nga mga tinago, kag makabasa sang nasulud nga kabuhi.

Daw ano ka solemne nga hunahuna! Isa ka adlaw masunod sa isa ka adlaw, magaligd sing dayon, nga may dala nga lulan nga mga sinulat para sa tolon-an sa langit. Ang mga pulong nga mabungat sing makaisa, ang mga buhat nga nahimo sing makaisa, dili na mapabalik. Ang mga manugtunda nagsulat sang tanan nga maayo kag malain. Ang labing daku nga mandadaug sa duta dili makapabalik sang mga sinulat sang bisan isa lamang ka adlaw. Ang aton mga buhat, ang aton mga pulong, bisan pa ang aton labing tinago nga mga hunahuna, may iya nga kabug-at nga magatapat sang aton palaabuton nga sa kahamungayaan okon sa kangitngitan. Bisn nga aton sila malipatan, magahatag sila sing pagpamatuud sa pagkamatarung okon pagtagudili sa aton.

Subung nga ang sibo nga panguyahon mahuwad sing labi ka himpit sa matindlo nga plaka sang artista, amo man ang mga karakter ginahuwad sing matutum sa mga tolon-an sa ibabaw. Apang daw ano ka diutay nga paghalong ang aton ginabatyag nahanungud sina nga sinulat nga panagtamdon sang langitnon nga mga tinuga. Kon abi ang kumbong nga naga-ulot sa makita kag sang dili makita nga kalibutan mahin hin kag ang mga inanak sang tawo makakita sa mga manugtunda nga nagasulat sang tagsatagsa ka pulong kag buhat, nga ila pagaatubangon liwan sa pahukum, pila ayhan ka mga pulong nga nagaawas sa aton mga bibig sa matag-adlaw ang napunggan nga wala mahambal; pila ka mga buhat ang kunta nabilin nga wala mahimo.

“Ang nagatabon sang iya paglapas, indi magauswag, apang ang nagatuad sa ila kag nagabiya sa ila, makadangat sing kalooy.” Hulubaton 28:13. Kon yadtong mga nagatago kag nagapamalibad sang ila mga kasaypanan makakita kon ano ang kalipay ni Satanas sa ila, kon daw ano ang iya pagpakahuya sa kay Kristo kag sa mga balaan nga mga manugtunda sang ila mga buhat, magadali sila sa pagpanuad kag sa pagsikway sang ila mga sala. Bangud sa kasaypanan sa mga karakter, si Satanas nagapanghikot sa paggahum sang bug-os nga painoino kag nahibaloan niya nga kon ini nga mga kasaypanan paghuptan gihapon, magadaug sia. Busa nagatinguha sia sing dayon

[344]

sa pagdaya sa mga sumulonod ni Kristo bangud sa iya makamamatay nga mga limbong nga dili mahimo sa tawo ang pagdaug. Apang si Jesus nagaampo tungud sa ila sang Iya napilas nga mga kamut, sang iya binunu nga kilid, kag Sia naghambal sa tanan nga buut magsunod sa Iya, “Ang akon bugay tuman sa imo.” 2 Korinto 12:19. “Dalha ninyo ang akon singkaw sa inyo, kag magtoloon kamo sa akon, kay ako amo ang mahagup kag mapainubuson sing tagiposoon, kag makakita kamo sing kapahuwayan sa inyo mga kalag. Kay ang akon singkaw malum-ok, kag mamag-an ang akon dala.” Mateo 11:29, 30. Busa wala sing magkabig nga ang ila kakulangan dili mabulong. Ang Dios magahatag sing pagtoo kag bugay sa pagdaug sa ila.

Ang Isa ka Solemne nga Tion

Nagapuyo na kita karon sa labing daku nga adlaw sang pagpanumbas. Sa landong nga buluhaton, sang nagahimo sing katumbasan ang pinakamataas nga saserdote nga sa

[345]

Israel, ang tanan ginkinahanglan sa pagpaubus sang ila mga kalag bangud sa paghinulsul sang sala sa atubangan sang Ginoo, basi paga-utdon sila gikan sa iya mga tinawo. Sa amo man nga bagay, ang tanan nga buut nga ang ila mga ngalan magpabilin sa tolon-an sang kabuhi, dapat sa karon, sa sining diutay na lamang nga mga adlaw nga nabilin nga sa aton kaluwasan, magpapaubus sang ila mga kalag sa atubangan sang Dios bangud sa pagkasubu sa ila sala kag maghinulsul. Kinahanglan nga may yara nga madalum, matutum nga pagusisa sang tagiposoon. Ang tiawtiaw nga espiritu, ang dili matarung nga gawi nga ginahuptan sang madamu nga mga naga-pakakristohanon sa karon dapat nga igsikway. May yara nga hanuut nga pagpakig-away sa atubangan sang tanan nga buut magdaug sang mga malaut nga mga hinyo nga nagatinguha sa paggahum. Ang buhat sa pag-aman buluhaton nga tinagsatagsa. Dili kita maluwas nga sa kinabonkabon. Ang kaputli kag ang pagkamatinooon sang isa dili makatabon sang mga kakulangan sa pagginawi sang iban. Bisan nga ang tanan nga mga nasion magaligad sa paghukum sa atubangan sang Dios, apang Iya gid nga nga usisaon ang binuhatan sang tagsatagsa sing labi gid ka tul-id nga daw wala na abi sing liwan nga tawo sa duta. Ang tagsatagsa pagatilawan, kag makita nga wala sing musing ni ukot 6 sang bisan ano nga kaangay niya.

Tama ka solemne sang talanawon nga naangot sa kahingapsan nga buluhaton sa pagpanumbas. Dili maisip ang mga kabalaka nga nalakip sa iya. Ang paghukum sa karon nagalakat na sa sanktuaryo sa langit. Sa sulud sang madamu nga mga tuig ini nga buluhaton nagpadayon. Sa dili madugay—sa karon dili naton mahibaloan kon daw ano ka dugay—magaabut sia sa mga binuhatan sang mga buhi. Sa kalahadlukan nga atubangan sang Dios ang aton mga kabuhi magaabut sa pag-usisa. Sa sini nga dag-on sing labi sa tanan nga butang ang tagsatagsa ka kalag kinahanglan sa pagpamati sang laygay sang Manluluwas, “Mag-andam kamo, kag magpululaw, kag magpalangamuyo; kay wala ninyo mahibalo-i kon san-o ang panag-on.” [346] Markos 13:33. “Kag kon indi ka magpulaw, magakari ako sa imo nga daw makawat, kag indi mo mahibaloan kon sa ano nga oras ang igakari ko sa imo.” Bugna 3:3.

Ang Katapusan nga Pagtapat

Kon matakup na ang buluhaton sa paghukum sa pag-usisa, ang kaolihian sang tanan matapatan ugaling nga sa kabuhi okon sa kamatayon. Ang dag-on sa pagtilaw matapus sing malip-ot lang nga dag-on sa wala pa ang pagpahayag sang Ginoo sa gal-um sang mga langit. Si Kristo sa mga bugna, nga nagatamud sing una sa sina nga panag-on, nagsiling: “Ang dimatarung, magdimatarung pa; kag ang mahigku, magmahigku pa, kag ang matarung, magmatarung pa; kag ang balaan magbalaan pa; yari karon, nga nagakari ako sing madali kag ang akon balus kaupod nakon sa paghatag sa tagsa-tagsa siling sang iya binuhatan.” Bugna 22:11, 13.

Ang mga matarung kag ang mga malauton magakabuhi pa sa duta sa ila mamalatyon nga kahimtangan, —ang mga tawo magakaon kag magainum, magatanum kag magahimo sing mga balay, ang tanan walay kalibutan nga ang katapusan kag ang dili maliwan nga pagtapat mamitlang na sa sanktuaryo sa ibabaw. Sa wala pa ang anaw, sang makasulud na si Noe sa arka gintakpan sang Dios sia, kag ang mga dili diosnon, ang mayubiton sa sagowa, apang sa sulud sang pito ka mga adlaw ang mga tawo, nga wala makahibalo nga ang ila palaabuton nalig-on na, nagpinadayon sa ila dili matinatapon, mahigugmaon sang kalipay nga pangabuhi, kag yagotaon ang paaman sang manug-abut nga paghukum. “Mangin amo man,” ang

siling sang Manluluwas, “Ini ang pagkari sang Anak sang tawo.” Mateo 21:39. Sing mahinay, nga dili mahibaloan subung sang isa ka makawat sa kagab-ihon, ang manugtapat nga oras magaabut nga magapat-in sang palaabuton sang tagsatagsa ka tawo, ang katapusan nga pagkuha sang kalooy nga ginatanyag sa makasasala nga mga tawo.

[347] “Ngani, magpululaw kamo, ... basi kon mag-abut sa hinali, kag makit-an kamo nga nagakalatolog.” Markos 13:35, 35. Katalagman ang kahimtangan sadtong magpakataka sa ila pagbantay, kag magliso sa mga pagbuyok sang kalibutan. Sang ang isa ka tawo nga komersiante nalatum sang handum sa pagpangita sing pilak, sang nagapinatuyang ang mga mahigugmaon sang mga kalipayan, sang nagakaayo ang mga inanak nga babae sang dayaw sang ila mga puni,—sa amo ayhan nga oras ang hukum sang bug-os nga duta magamitlang sang sentensia, “Ikaw natimbang na sa timbangan, kag nakita ka nga mamag-an.” Daniel 5:27.

24: Ang Gintunaan sang Kalautan

[348]

Sa madamu nga mga painoino, ang gintunaan sang sala kag ang kabangdanan sang iya pagpadayon amo ang ginagikanan sang daku nga kalibug. Nakit-an nila ang buhat sang kalautan, upod sang iya makangilidlis nga patubas nga pagkailo kag mga kalaglagan, kag nagapalamangkot sila kon paano ang paglutaw sini nga tanan sa idalum sang pagkamakagagahum sang Isa nga walay katubtuban sa kaalam, sa gahum, kag sa paghigugma. Yari ang isa ka misterio, nga dili sila makakita sing kasaysayan. Kag sa ila walay kapagonan kag pangduhaduha, nabulag sila sa mga kamatuuran nga pinahayag sing maathag sa mga pulong sang Dios, kag kinahanglan sa kaluwasan. May yara nga sa ila pagpamangkot nahanungud sang pagpadayon sang sala, nagtinguha sa pagpangita sa sulud sadtong wala igpahayag sang Dios; busa wala sila sing nakita nga lubad sang ila mga kaiwatan; kag ini sila dinaldal sang gahum sa pagduhaduha kag pagpangita sing sayup, kag magabaton sini subung nga kabangdanan sa pagsikway sang pulong sang Balaan nga Kasulatan. Wala sapayan, may vara man nga iban nga kinabus sa paghangup sing nagakaigo sang daku nga problema sang kalautan, tungud sang kahayagan nga ang tradision kag ang sayup nga pagsaysay nagpadulum sang mga pagtolon-an sang Biblia nahanungud sang karakter sang Dios, sang kinaugali sang Iya gobierno, kag sang palatukuran sang iya pag-alima sang sala.

[349]

Dili sarang raahimo ang pagsaysay sang gintunaan sang sala agud sa paghatag sing katarungan sang iya pagpadayon. Apang may igo kita nga hangpon nahanungud sang gintunaan kag sang katapusan nga pagaabutan sang sala, agud mapahayag sing bugos ang pagkamatarung kag ang pagkamahigugmaon sang Dios sa tanan nga iya pag-alima sa kalautan. Wala na'y gintudlo sing labi kaathag sa Kasulatan sang sa kamatuuran nga ang Dios dili amo ang may salabton sang pagsulud sang sala; nga wala sing lugos nga pagkuha sang langitnon nga bugay; wala sing kulang sa langitnon nga gobierno, nga naghatag sing kahigayonan sa paglutaw

sang rebok. Ang sala nagaabut sa wala sing paaman, nga wala sing katarungan nga mahatag sa iya pagpahayag. Isa sia ka misterioso, kag dili masaysay; ang pagbalibad sa iya pag-apin sa iya. Kon may balibad nga makita para sa iya, okon makita ang kabangdanan sang iya pagpadayon, magauntat sia sa pagkasala. Ang aton lamang kasaysayan sang sala amo yadtong nahatag sa pulong sang Dios; amo sia “ang paglapas sang kasugoan;” amo sia ang pagpanghikot sing labaw sa palatukuran nga nagapakig-away sa daku nga kasugoan sang gugma nga amo ang sadsaran sang langitnon nga pagbulut-an.

Sa wala pa ang pagsulud sang kalautan, may yara nga paghidaet kag kalipay sa bug-os nga universo. Ang tanan himpit ang pagsunod sa kabubut-on sang Manunuga. Ang paghigugma sa Dios amo ang mataas, kag ang paghigugma sa isa kag isa wala sing pamili. Si Kristo nga Pulong, nga amo lamang ang bugtong sang Dios, kaupod anay sang walay katubtuban nga Amay, —isa sa kinaugali, sa karakter, kag sa katuyoan, —Sia amo lamang sa tanan nga universo ang makasulud sa kasapulan kag sa mga tinutuyo sang

[350] Dios. Bangud sa kay Kristo, ang Amay nagpanghikot sa pagpanuga sang tanan nga langitnon nga mga tinuga. “Kay sa iya gintuga ang tanan nga mga butang sa mga langit ... bisan mga lingkoran nga harianon, bisan ang mga kaginoohan, bisan mga kapunoan, bisan mga kagamhanan;” Kolosas 1:16. kag ang bug-os nga langit nagapasakup sa kay Kristo, sing subung sang ila pagpasakup sa Amay.

Kay ang kasugoan sang paghigugma amo ang palatukuran sang pagbulut-an sang Dios, ang kalipayan sang tanan nga mga gintuga nagasandig sa ila himpit nga pagsunod sa iya daku nga palatukuran sang katarungan. Ang Dios nagahandum gikan sa tanan niya nga mga tinuga sang pagalagad sa gugma, —ang pagtahud nga nagikan sa lantip nga pagkilala sang Iya karakter. Wala sia nagakalipay sa pilit nga pagpasakup, kag sa tanan nagatugut Sia sing kahilwayan sa painoino, nga magahatag sila sa Iya sang pagalagad nga nagikan sa kabubut-on.

Ang Pagkahulog ni Lucifer

Apang may isa nga nagpili sa pagbaliskad sini nga kahilwayan. Ang sala nagsugod sa sadtong, madason kay Kristo, amo ang ginpadunggan sing labi sang Dios, kag nagatindug nga labing mataas sa gahum kag himaya sa tunga sang mga pumuluyo sa langit. Sa wala pa ang iya pagkahulos si Lucifer amo ang nahauna nga kerubin nga manugtapon, balaan kag walay dagta. “Amo ining ginasiling sang Ginoo nga si Jehoba; Ikaw nagbutang sing pat-in sa kahimpitan, puno ikaw sing kaalam kag himpit sa kagayon. Sa Eden, sa katamnan sang Dios, didto ikaw: ang tanan nga bagay sang bato nga malahalón nagtabon sa imo.” “Isa ka kerubin ikaw nga hinaplas, ang isa ka manugtapon. Gintukud ko ikaw, didto ka sa balaan nga bukid sang Dios; sa tunga sang mga bato nga kalayo naglakat ka. Himpit ka sa tanan mo nga mga dalanon, kutub sang adlaw nga gintuga ka tubtub nga ang kalautan nakita sa imo.” Ezek. 28:12, 15, 17.

Si Lucifer makapabilin unta nga kahalamut-an sang Dios, nga ginahigugma kag pinadunggan sang tanan nga mga kadam-an nga mga manugtunda, nga magagamit sang iya halangdon nga gahum sa pagpakamaayo sa iban kag sa paghimaya sa iya Magbubuhat. Apang, ang siling sang manalagna, “Nagmatinaastaocson ang imo tagiposoon bangud sang imo kagayon; gindunut mo ang imo kaalam bangud sang imo kasilaw.” Esek. 28:12-15, 17. Sing ama-amat si Lucifer naghuput sing handum sa pagpataastaas sang kaugalingon. “Ginhimo mo ang imo tagiposoon subung sang tagiposoon sang Dios.” “Kag ikaw, ikaw nagasiling, magasaka ako sa langit, pagabayawon ko ang lingkoran nga harianon sa iba baw sang mga kabitoonan sang Dios; kag sa bukid sang pakigkitaan magalingkod ako. ... Sa ibabaw sang kataason sang mga panganud magasaka ako; kag magapakaangay ako sa Labing Mataas.” Esek 28:6; Isa. 14:13, 14. Sa baylo sang paghimo sa Dios nga amo ang labing labaw sa paghigugma kag pagpasakup sang Iya mga tinuga, gintinguhaan ni Lucifer ang pagdaug sa ila sa pag-alagad kag pagsimba sa iya kaugalingon. Kag sa kaibug sang kadungganang ginhatag sang walay katubtuban nga Amay sa Iya Anak, ining principe sang mga manugtunda naghandum sa pagsaka sa kagamhanan nga si Kristo amo lamang ang may katarungan sa paggahum.

[351]

[352] Ang tanan nga langit nagkinalipay sa pagbaton sang himaya sang Manunuga kag sa pagpakita sang Iya pagdayaw. Kag sang ginapasidunggan sing subung ang Dios, ang tanan paghidaet kag kalipay. Apang ang libagon nga tingug nagbungkag sang langitnon nga mga pagsinundanay. Ang pagalagad kag ang pagpataastaas sang kaugalingon nga batok sa piano sang Manunuga, nagpamata sang tandaan sang kalautan sa mga painoino sadtong ang himaya sang Dios labing mataas. Ang langitnon nga konsilyo nag-ampo sa kay Lucifer. Ang Anak sang Dios nagpahayag sa atubangan niya sang kadaku, sang kaayo, kag sang katarung sang Manunuga, kag sang balaan, dili maliwan nga kinaugali sang Iya kasugoan. Ang Dios sa iya kaugalingon nagtukud sang kasugoan sa langit; kag sa pagpalayo sa iya, si Lucifer magapakahuya sa Iya magbubuhay, kag magahatag kalaglagaan sa iya kaugalingon. Apang ang paaman nga ginhatag sa walay katubtuban nga gugma kag kalooy, nagpamata lamang sang espiritu sa pagkamabinatoon. Si Lucifer nagtugut sang kahikaw sa kay Kristo sa pagdaug, kag nagdugang pagid ang iya katig-a.

Sang bumiya sia sang iya lugar sa atubangan sang Dios, si Lucifer naglakat sa pagpalapta sang espiritu sa walay kabulusgan sa tunga sang mga manugtunda. Sa hikot nga labing misterioso ang pagkatagu, nga ginlikman niya sing pila kadag-on ang iya matuud nga katuyoan sa idalum sang pagpahayag nga matinahoron sa Dios, nagtinguha sia sa pagpatubu sang walay kabulusgan sa kasugoan sang Dios nga nagagahum sang langitnon nga mga tinuga, kag ipahayag nga nagapatuman sila sing dili nagakalaigo. Tungud kay ang ila kinaugali mga balaan, iya ginpamilit nga ang manugtunda dapat sa pagtuman sang ginasugo sang ila kaugalingon nga kabubut-on. Nagpangita sia sa pagdaug sing simpatia sa iya kaugalingon, bangud sa pagpahayag nga dili matarung ang ginahimo sang Dios sa iya sa paghatag sang mataas nga kadunggan sa kay Kristo. Iya nga ginangkon nga sa iya pagtinguha sa pagdangat sang mataas nga gahum kag dungug wala sia nagatuyo sa pagpataastaas sang iya kaugalingon, kondi nga nagatinguha sia sa pagkuha sing kahilwayan para sa tanan nga mga pumuluyo sa langit, agud nga sa sini nga bagay madangat nila ang labing mataas nga kahimtangan sang pagkabuhi.

Ang Dios, sa iya daku nga kalooy, nagbatas sing madugay sa kay Lucifer. Wala sia gilayon pag-isikway gikan sa iya mataas nga pulungkoan sang nahauna niya nga paghuput sang espiritu sa

pagkawalay kabulusgan, bisan pa sang iya na pagsugod sa pagpahayag sang butig nga iya ginaangkon sa atubangan sang mga masinulondon nga mga manugtunda. Ginpapuyo pa sia sing madugay sa langit. Sa liwan liwan gintanyagan sia sing kapatawaran, sa kondision nga maghinulsul sia kag magpasakup. Ang amo nga mga tinguha nga ang walay

katubtuban nga gugma amo lamang ang makahimo, ginbuhat sr. pagpatalupangud sa iya sang iya sayup. Ang espiritu sang pagkawalay kabulusgan wala gid makilala anay sang una sa langit. Sa ginsuguran si Lucifer sa iya kaugalingon wala makahibalo kon diin sia ginadaldal sina nga espiritu; wala sia makahangup sang matuud nga kinugali sang iya balatiagon. Apang tungud kay ang iya pagkawalay kabulusgan namatudan nga wala sing kabangdanan, si Lucifer nagpati nga yara sia sa sayup, nga ang ginaangkon sang langit matarung, kag nga dapat niya nga pagkilalahon sila subung nga amo sa atubangan sang bug-os nga langit. Kon iya nahimo ini, naluwas niya unta ang iya kaugalingon kag ang tanan nga mga manugtunda. Wala pa niya sa sini nga dag-on masikway sing bug-os ang iya pagpasakup sa Dios. Bisang iya ginsikway ang iya buluhaton subung nga kerubin nga manugtabon, apang kon buut lang sia magbalik sa Dios, nga iya kilalahon ang kaalam sang Manunuga, kag magpakabusug sa pag-ako sang lugar nga gintangdu sa iya sang labing daku nga piano sang Dios, nauli sia unta sa iya palangakoan. Apang ang bugal nagpugung sa iya sa pagpanugyan. Iya gid nga gin-apinan sing malig-on ang iya kaugalingon nga buliat, nga iya ginatindugan nga wala sia kinahanglan sa paghinulsul, kag ipanugyan sing bug-os ang iya kaugalingon, sa daku nga sumponganyay, batok sa iya Manunuga.

Ang tanan nga gahum sang iya agalon nga painoino sa karon nabuyok na sa pagpanghikot sang mga daya, sa pagkuha sang simpatia sang mga manugtunda nga yara sa idalum sang iya pagmandu. Bisang pagani ang kamatuuran nga si Kristo nagpaaman kag naglaygay sa iya, iya nga ginbaliskad sa pagbulig sang iya mabudhion nga mga pahito. Sa mga manugtunda nga ang masinaligon nga paghigugma naghigot. sa ila sing labing hapiit sa iya, ginpahayag ni Satanas nga ginhukman sia sing dili matarung, nga ang iya posicion wala pagtahora, kag ang iya kahilwayan gindulunan. Sa pagpahayag sing sayop sang mga pulong ni Kristo, nagpadayon sia sa hilum nga

[354] limbong kag sa tuhoy nga butig, nga ginsumbong niya ang Anak sang Dios nga nagatinguha sa pagpanubu sa iya sa atubangan sang mga pumuluyo sa langit. Nagpangita man sia sa paghimo sing butig nga pahayag sa tunga niya kag sang masinulondon nga mga manugtunda. Ang tanan nga dili niya madayaan kag dili magbuylog sa iya, iya nga ginsumbong nga wala nagasapak sa mga kaayohan sang langitnon nga mga tinuga. Ang amo gid nga buhat nga iya ginahimo, iya nga ginapabangud sa sadtong nagpalabilin nga matuud sa Dios. Kag sa pagpabakud sang iya panumbong sang pagkadilimatarung nga ginahimo sang Dios sa iya, nagdangup sia sa mga pulong kag mga buhat sang Manunuga kag ipahayag sila sing sayup. Tuyo niya ang paglibog sa mga manugtunda sa labing malalang nga mga katarungan nahanungud sang mga katuyoan sang Dios. Ang tanan nga butang nga mga mahulas iya nga gintagu sa hilum, kag bangud sa mautihon nga pagbaliskad nagbutang sia sing pangduhaduha sa labing maathag nga mga pinamulong ni Jehoba. Ang iya mataas nga palangakuan nga labing malapit ang iya kaangtanan sa langitnon nga pagdumala, naghatag sing daku nga kabaskug sa iya pagpahayag, kag madamu ang napilitan sa pagtingub sa iya sa pagrebok batok sa kagamhanan sang langit.

Ang Dios sa Iya kaalam nagtugot sa kay Satanas sa pagpadayon sang iya buluhaton, tubtub nga ang espiritu sa pagkawalay gugma naluto nga nahimo nga mabaskug nga rebok. Kinahanglan nga mapadaku sing bug-os ang iya piano, agud nga ang ila matuud nga kinaugali kag mga tinutuyo makita sang tanan. Si Lucifer, subung nga amo sia ang hinaplas nga kerubin, ginbayaw sing mataas; ginhigugma sia sing daku sang langitnon nga mga tinuga, kag ang iya influensia sa ila mabaskug. Ang pagbulut-an sang Dios nagasakup dili lamang sa mga pumuluyo sang langit, kondi sang tanan nga mga kalibutan nga Iya gintuga; kag si Satanas naghunahuna nga kon madala niya ang mga manugtunda sa langit sa pagrebok, madala man niya ang iban nga mga kalibutan. Iya nga ginpahayag sing makinaadmanon ang butang nga naayon sa iya, nga gingamit ang

[355] mga butig kag daya sa pagtigayon sang iya mga tinutuyo. Ang iya gahum sa paglimbog tama ka daku, kag bangud sa pagsaput sang iya kaugalingon sang saput sang kabutigan nakadaug sia sing bentaha. Bisan pa ang masinulondon nga mga manugtunda dili

makahangup sing bug-os sang iya karakter, okon makakita kon sa diin nagapakadto ang iya bu-luhaton.

Si Satanas pinadunggan sing mataas, kag kay ang tanan niya nga mga buhat ginsaputan sang misterio, hanti maiwat ang pagbukad sa mga manugtunda sang matuud nga kinaugali sang iya buluhaton. Tubtub nga magdaku sia sing bug-os, ang sala dili magapahayag sang iya pagkalaut. Sumugod niyan wala sia sing lugar sa universo sang Dios, kag ang mga balaan nga mga tinuga wala gid sing dinahumdahum sang iya kinaugali kag pagkalaut. Dili sila makahangup sang makangilidlis nga maabutan nga pagpatubson sa pagsikway sang langitnon nga kasugoan. Si Satanas sa ginsugoran nagtago sang iya buhat sa idalum sang pagpahayag nga sia masinulondon sa Dios. Nag-angkon sia nga nagapangita sia sa pagpauswag sang kadunggan sang Dios, sang pagkalig-on sang iya gobierno, kag sang kaayohan sang tanan nga mga pumuluyo sa langit. Sang sia nagapaturuk sang pagkawalay kabusug sa painoino sang mga manugtunda sa idalum niya, iya ginpahayag sing labing sampaton nga nagapangita sia sa pagdula sang walay kabulusgan. Sang iya pagpamilit nga ang mga pagbaylo dapat himoon sa pagsolondon kag mga kasugoan sa pagbulut-an sang Dios, yadto sa idalum lang sang butig nga pagpahayag nga kinahanglan sia agud sa pagpadayon sang kalinong sa langit.

Sa Iya pag-alima sa sala, ang Dios makagamit lamang sang katarungan kag kamatuuran. Si Satanas sarang makagamit sang dili magamit sang Dios—ang ologolog kag ang limbong. Nagtinguha sia sa paghimutig sang pulong sang Dios, kag iya nga ginpahayag sing sayup ang Iya piano sa pagbulut-an sa atubangan sang mga manugtunda, nga iya ginaangkon nga ang Dios dili matarung sa paghimo sing mga kasugoan kag mga solondon sa mga pumuluyo sa langit; nga sa iya pagkinahang- Ian sa mga tinuga Niya nga magpasakup kag magtuman sila sa Iya, nagatinguha lamang Sia sa pagpakataas sang Iya kaugalingon. Busa dapat nga ipakita sa atubangan sang mga pumuluyo sa langit, subung man sa tanan nga mga kalibutan, nga ang pagbulut-an sang Dios matarung, kag ang Iya sugo himpit.

Bisan nga sang natapatan nga dili na sia makapabilin sa langit, ang walay Katubtuban nga Kaalam wala pa maglaglag sa kay Satanas. Sanglit kay ang pag-alagdan sa gugma amo lamang ang

[356]

ginabaton sang Dios, ang pagpasakup sang Iya mga tinuga dapat nga magtungtung sa pagkilala sang Iya pagkatarung kag pagkamahigugmaon. Ang mga pumuluyo sa langit kag sang iban nga mga kalibutan, tungud kay dili mga handa sa paghangup sang kinaugali okon sang maabutan sang sala, wala pa man sadto makakita sang pagkatarung kag kalooy sang Dios sa paglaglag sa kay Satanas. Kon abi nga gindula sia gilayon sa pagkabuhi, sila magaalagad sa Dios sa kahadluk, sa baylo sang sa gugma. Ang influenza sang manugdaya wala unta malaglag sing bug-os, ni ang espiritu sang rebok napanas sing himpit. Ang kalautan dapat pagulangon. Tungud sa kaayohan sang universo sa walay katubtuban nga panag-on si Satanas dapat sa pagpakita sing bug-os sang iya mga palatukuran, agud nga ang iya panumbong batok sa langitnon nga pagbulut-an makita sa ila matuud nga kapawa sang tanan nga mga tinuga, agud nga ang katarung kag ang kalooy sang Dios kag ang pagkadili maliwan sang iya kasugoan mabutang sing dayon nga dili mabaisan.

Ang pagrebok ni Satanas mangin-isa ka leksion sa universo sa tanan nga panag-on nga palaabuton, isa ka dayon nga pamatuud sang kinaugali kag makahalangawa nga patubas sang sala. Ang pagpanghikot sang pagginahum ni Satanas, ang iya patubson sa mga tawo kag sa mga manugtunda, magapakita kon ano ang bungahon sang pagsikway sang langitnon nga kagambanan. Magapamatuud sia nga sa pagpadayon sang pagginahum sang Dios kag sang Iya kasugoan nagasandig ang kaayohan sang tanan nga mga tinuga nga

[357] Iya ginhimo. Busa ang maragtas sining makangilidlis nga pagtilaw
 [358] sa pagrebok mangin amo ang dayon nga bantay sa tanan nga mga
 [359] balaan nga mga manugtunda, sa pagpugung sa ila nga dili paglimbongon kon ano ang kinaugali sang paglapas, sa pagluwas sa ila sa paghimo sing sala kag sa pag-antus sa iya silot.

Sing tingub, si Satanas kag aug iya mga kasoldadosan nagbutang sing bug-os sang pamasol sang ila pagrebok sa kay Kristo nga nagasiling sila nga kon wala sila pagsawaya, wala sila magrebok. Busa sa ila pagpatig-a kag mabaskug nga pagkadilimasinulondon, nga nagatinguha sa wa'ay kapuslanan sa pagbungkag sang gobierno sang Dios, apang nagapasipala sa pagangkon nga wala sila sala sa ila kaugalingon sang sila ang ginapigos sang gahum nga mapigason, ang pangolo nga manugrebok kag ang tanan nga may simpatia sa iya sang katapusan ginhulog gikan sa langit.

Ang amo man nga espiritu nga nanginkabangdanan sang rebok sa langit, amo man ang nagapabaskug sang rebok sa duta. Si Satanas nagapadayon sa mga tawo sang amo man nga mga padugi nga iya gingamit sa mga manugtunda. Ang iya espiritu sa karon nagahari sa mga inanak sang mga dili matinumanon. Subung sa iya nagapangita sila sa pagbungkag sang gahuni sang kasugoan sang Dios, kag magsaad sa tawo sing kahilwayan bangud sa paglapas sang iya mga tulumanon. Ang pagsabdong sa sala sa gihapon nagapukaw sang espiritu sa pagdumut kag pagkamabinatoon. Sang mapadumdum sa painoino ang balita sang Dios sa pagpaaman, si Satanas nagtuytuy sa tawo sa pagpakamatarung sang ila kaugalingon, kag sa pagpangita sang simpatia sang iban sa ila pagpadayon sa sala. Sa baylo sang pagpaayo sang ila mga sayup, nagpatubu sila sing kaakig batolc sa manugsabdong, subung abi nga sia amo gid ang kabangdanan sang kaiwatan. Sumugod sa mga adlaw sang matarung nga si Abel tubtub sa aton panag-on, ina amo ang espi-ritu nga ginpakita sa sadtong magpangahas sa pagpakamalaut sang sala.

Apang ang Walay Katubtuban nga Dios sa Iya kaugalingon nagbantala sang Iya karakter: “Jehoba, Jehoba, Dios nga maloloy-on kag mahinuklogon, inamay sa kaakig, kag bugana sa kalooy kag sa kamatuuran; nga nagatigana sing kalooy tubtub sa linibo ka kaliwatan, nga nagapatawad sang kalautan, kag sang pagkamalalison, kag sang sala, kag nga indi magkabig sa malalison nga walay sala.” Exodo 34: 6, 7.

[360]

Sa pagtabug sa kay Satanas gikan sa langit, ang Dios nagbantala sang Iya katarungan, kag apinan ang dungug sang iya trono. Apang sang nagpakasala ang tawo bangud sa pagpanugyan sa mga daya sining espiritu apostata, ang Dios naghatag sing kasanagan sang Iya gugma bangud sa pagpanugyan sang Iya lamang bugtong nga Anak sa pagpanginmatay sa nahulog nga kaliwatan. Ang karakter sang Dios napahayag sa pagpanumbas. Ang labing mabaskug nga binais sa krus nagapahayag sa bug-os nga universo nga ang dalanon sa sala nga ginpili ni Lucifer dili sa bisan ano nga bagay masumbong batok sa pagbulut-an sang Dios.

Si Satanas amo ang nagbuyok sang kalibutan sa pagsikway sa kay Kristo. Ang principe sang kalautan naggamit sang tanan nga iya gahum kag kalalang sa paglaglag sa kay Jesus; tungud kay iya nakita nga ang kalooy sang Manluluwas kag ang gugma, ang Iya

[361]

kaawa kag ang Iya pagkamahinuklogon, nagpahayag sa kalibutan sang karakter sang Dios. Si Satanas nagasumpong sa tanan nga matarung nga ginapakita sang Anak sang Dios, kag naggamit sing mga tawo subung nga iya mga galamiton sa pagpuno sang kabuhi sang Manluluwas sing mga alantuson kag kasubu. Ang limbong kag ang butig nga iya ginagamit sa pagsablag sang buluhaton ni Jesus, ang dumut nga ginpahayag bangud sa mga inanak sang dili matinu-manon, ang iya mapintas nga panumbong batok sa Iya sadtong ang Iya kabuhi amo ang isa nga wala maangayi sa kaayo, tanan nagtubugikan sa madalum nga pagtimalus. Ang tinago nga kalayo sang kahisa kag malain nga handum, dumut kag pagtimalus, naglupok sa Kalvario batok sa Anak sang Dios, sang nagatamud ang bug-os nga langit sa talan-awon sa malinong nga kahangawa. Sang natapus ang daku nga sakrifisio, si Kristo nagsaka sa kahitaasan, nga nagdumili sang pagsimba sang mga manugtunda tubtub nga napahayag Niya ang pangabay, “Bunt ko, nga yadtong mga gintugyan mo sa akon, kon diin ako, didto man sila kaupod nakon.” 2 Kor. 5:19. Niyan sa dili masaysay nga gugma kag gahum nagbalik ang sabat gikan sa trono sang Amay, “Kag Pagsimbabon sia sang tanan nga mga manugtunda sang Dios.” Heb. 1:6. Wala sing isa ka dagta nga nabilin sa kay Jesus. Ang Iya pagpaubus natapus, ang Iya sakrifisio nahimpit, nahatag sa Iya ang isa ka ngalan nga labaw sa tanan nga ngalan.

Karon ang sala ni Satanas magatindug nga wala sing balibad. Napakita niya ang iya matuud nga ugali subung nga butigon kag manugpatay. Nakita nga ang amo gid nga espiritu nga iya gingahum sa mga anak sang tawo, nga yara sa idalum sang iya kagamhanan, iya unta napakita kon abi gintugutan sia sa paggahum sa mga pumuluyo sa langit. Iya nga gin-angkon nga ang paglapas sang kasugoan sang Dios magadala sing kahilwayan kag pagpakataas; apang nakit-an nga nagpatubas sia sang pag-ulipon kag kahuluy-an.

Si Lucifer nagsumbong sa Dios nga nagatinguha lamang sa pagpataas sang Iya kaugalingon sa Iya pagkinahanglan sang pagpasakup kag pagkamatinumanon sang Iya mga tinuga, kag nagpahayag nga sang nagapatuman gid ang Manunuga sang pagdumili sa kaugalingon gikan sa iban, Sia Iya wala nagadumili sa Iya kaugalingon kag wala man nagasakrificar. Karon nakit-an nga tungud sa kaluwasan sang nahulog kag makasasala nga katawohan, ang Gumalahum sang

universo nakaghimo sang labing daku nga sakrifisio nga mahimo sang gugma; tungud kay “Ang Dios ginpasag-uli Niya ang kalibutan sa Iya kay Kristo.” 2 Kor. 5:19. Nakit-an man, nga sang si Lucifer nagbukas sang gawang sa pagpasulud sang sala, bangud sa iya handum sang dungug kag paggahum sing labaw, agud nga ang sala malaglag, si Kristo nagpapaubus sang Iya kaugalingon, kag nagmatinumanon tubtub sa kamatayon. Ang kamatayon ni Kristo amo ang katarungan tungud sa tawo nga dili madaug. Ang silot sang kasugoan nahulog sa Iya nga kaangay sang Dios, kag ang tawo [362] hilway sa pagbaton sang katarungan ni Kristo, kag bangud sa kabuhi sa pag-antus kag pagpaubus sa pagdaug sa gahum ni Satanas, subung nga nagdaug ang Anak sang Dios. Busa ang Dios matarung, kag manugpamatarung sa tanan nga magtoo sa kay Jesus.

Apang dili lamang agud nga matuman ang pagpanubus sa tawo nga nagkari si Kristo sa duta sa pag-antus kag sa pagpangimatay. Nagkari Sia sa “pagpadaku sang kasugoan” kag sa “paghimo sa iya nga talahoron.” Dili lamang nga ang mga pumuluyo sini nga kalibutan magtamud sa kasugoan subung nga amo ang kinahanglan sa iya; kondi nga igapakita sa tanan nga kalibutan sa universo nga ang kasugoan sang Dios dili mabaylohan. Kon ang iya ginaangkon sarang masikway, niyan ang Anak sang Dios walay kinahanglan sa pagtugyan sang Iya kabuhi sa pagtumbas sang paglapas sa sa iya. Ang kamatayon ni Kristo nagapamatuud nga ina dili maliwan. Kag ang sakrifisio nga ang gugma nga walay katapusan amo ang nagtulod sa Amay kag Anak, agud nga matubus ang mga makasasala, nagapahayag sa tanan nga universo—nga wala sing kubus sini nga piano sa pagtumbas nga sarang makahimo—nga ang katarungan kag ang kalooy amo ang sadsaran sang kasugoan kag pagbulut-an sang Dios.

Sa katapusan nga pagpatuman sang paghukum makita nga wala sing ginabangdanan sang sala nga nagapabilin. Kon ang Hukum sang bug-os nga duta magapangayo sa kay Satanas, “Nгаа nga nagrebok ikaw batok sa Akon, kag kawaton sa Akon ang mga sinakup sang Akon ginharian?” ang gintunaan sang kalautan dili makahatag sing balibad. Ang tagsatagsa ka baba pagapunggan, kag ang tanan nga kasoldadosan sang rebok dili makatingug.

Ang krus sa Kalvario, sang sia nagapahayag nga ang kasugoan dili maliwan, nagabantala sa universo nga ang bayad sang sala amo

[363] ang kamatayon. Sa kahingapsan nga singgit sang Manluluwas, “Himpit na,” ang agonias sa kamatayon ni Satanas ginbagting. Ang daku nga sumponganay nga nagpadayon sing madugay niyan natapatan, kag ang katapusan nga pagpanas sang kalautan nalig-on. Ang Anak sang Dios nag-agi sa gawang sang lulubngan, agud nga, “tungud sang kamatayon paglaglagon niya ang may gahum sa kamatayon, nga amo ang yawa.” Heb. 2:14. Ang handum ni Lucifer sa pagpataas sang iya kaugalingon nagtuytuy sa iya sa pagsiling, “pagbayawon ko ang lingkoran nga harianon sa ibabaw sang mga kabitoonan sang Dios. ... Magapakaangay ako sa Labing Mataas.” Ang Dios nagsiling “Himoon ko ikaw nga abo sa ibabaw sang duta kag wala ka na sa gihapon.” Isa. 14:13, 14; Esek. 28:18, 19. Kon mag-abut “ang adlaw nga masingkal subung sang isa ka dapug, ... ang tanan nga mga palabilabihon, kag ang bisan sin-o nga nagahimo sang kalainan nangin-alikabo; kag ang adlaw nga magaabut, magadabdab sa ila, siling ni Jehoba sang Sebaot, sa bagay nga indi magbilin sa ila bisan gamut bisan sanga.” Nahum 1:9.

Ang bug-os nga universo manginsaksi sa kinaugali kag patubas sang sala. Kag ang pagtapus sa iya sing bug-os, nga sa ginsugoran magadala sing kahadluk sa mga manugtunda kag kahuluy-an sa Dios, karon magaapin sang Iya gugma kag magapalig-on sang Iya dungug sa atubangan sang universo sang mga tinuga nga nagakahamuut sa paghimo sang Iya kabubuton, kag sa ila tagiposoon yara ang Iya kasugoan. Dili nagid sa liwan magapakita ang kalautan. Ang siling sang pulong sang Dios, “ang kalisdanan indi magatindug sing makaduha.”¹² Ang kasugoan sang Dios, nga ginpakahuy-an ni Satanas subung nga singkaw sang paghiulipon, pagapadunggan subung nga kasugoan sang kahilwayan. Ang tinilawan kag naaprobahan nga mga tinuga dili na liwan mapatalang sa pagpasakup sa Sadtong ang Iya karakter napahayag sing bug-os sa atubangan nila subung nga dili matungkad nga gugma kag walay katubtuban nga kaalam.

25: Ang Kaawayon sa Tunga sang Tawo Kag ni Satanas

[364]

KAG pagabutangan ko sing ka-awayon sa tunga mo kag sang babae, kag sa tunga sang imo kaliwatan kag sang iya kaliwatan. Ini sia nagdugmok sang imo olo, kag pagadugmokon nio ang iya tikod.” Genesis 3:15. Ang langitnon nga sentensia nga ginmitlang batok sa kay Satanang sa tapus sang pagkahulog sang tawo, isa man ka tagna, nga nagahakus sang bug-os nga panag-on tubtub sa katapusan, kag nagapakita sing una sang labing daku nga inaway nga magaumid sang tanan nga kaliwatan sang tawo nga magakabuhi sa ibabaw sang duta.

Ang Dios nagsiling, “pagabutangan ko sing kaawayon.” Ini nga kaawayon sa kinabatasan wala ginapasudla. Kon ang tawo maglapas sang langiton nga sugo, ang iya kinaugali mahimo nga malaut, kag nagasunod kag dili maliwan sa kay Satanang. Sa kinaugali wala sing kaawayon sa tunga sang makasalasala nga tawo kag sang puno sang sala. Sila nga tanan nanginmalaut baaigud sa pag-apostasia. Ang isa nga apostata wala sing pahuway, luwas lamang kon may maghikaloooy kag magbulig sa iya sa pagpilit sa iban sa pagsunod man sa iya. Tungud sini nga katarungan, ang mga nahulog nga mga manugtunda kag ang mga malauton nga mga tawo nagtingub sa walay paglaum nga pag-inupdanay. Kon ang Dios wala magpatunga, si Satanang kag ang mga tawo nagtingub sila unta sa isa ka katuyoan

batok sa langit; kag sa baylo sa paghuput sing kaawayon batok sa kay Satanang, ang bilog nga panimalay nga tawohanon nagtingub sa pagsumpong sa Dios.

[365]

Si Satanang nagsulay sa tawo sa pagpakasala, subung sang iya pagdaya sa mga manugtunda sa pagrebok agud nga matigayon niya ang ila pagbulig sa iya pagpakig-away batok sa langit. Wala sing kaawayon sa tunga niya kag sang nagkalahulog nga mga manugtunda nahanungud sa ila pagdumut sa kay Kriseo; bisan nga nagalibagay sila sa tanan nga iban nga mga bagay, natingub sila sing malig-on sa pagsumpong sa kagamhanan sang Makagagahum sang kalibutan.

Apang pagkabati ni Satanas nga ang kaawayon ibutang sa tunga niya kag sang babae, kag sa tunga sang iya kaliwatan kag sang kaliwatan sang babae, nabibaloan niya nga ang iya mga tinguha sa pagluib sang kinaugali sang tawo pagasablagan nga bangud sa iban nga mga pahitu ang tawo makasarang sa pagbato sa iya gahum.

Ang kaawayon ni Satanas batok sa kaliwatan nga tawohanon nagdabdab, tungud kay bangud sa kay Kristo, sila amo ang tuyo sang gugma kag sang kalooy sang Dios. Naghandum sia sa pagsablag sa langitnon nga piano sang Dios sa pagtubus sa tawo, kag ihulog ang pagpakabuya sa Dios, bangud sa pagliwan kag sa pagdaut sang iya magayon nga mga binuhatan; magahimo sia sing kasubu sa langit, kag pun-an ang duta sing pagkailo kag mga kangitngitan. Kag magatudlo sia sa sini tanan nga kalautan nga sila patubas sang buhat sang Dios sa pagtuga sa tawo.

Ang bugay nga gintanum ni Kristo sa kalag amo ang nagatuga sing kaawayon sa tawo batok sa kay Satanas. Sa wala sining manugpaliso nga bugay kag manugpabag-o nga gahum, ang tawo magapadayon nga bihag ni Satanas, nga mangin isa ka alagad nga handa gihapon sa pagbuhat sang iya sugo. Apang ang bag-o nga palatukuran sa kalag nagatuga sang kasuayon sa sadtong anay yara ang paghidaet. Ang gahum nga ginahatag ni Kristo, magapatakus sa tawo sa pagbatok sa malupigon kag malugos nga gumalahum.

[366] Ang bisan sin-o nga nagakaakig sa sala sa baylo sang paghigugma sa iya. ang bisan sin-o nga nagabato kag nagadaue sadtong mga balatiagon nga naggahum sa sulud sang iya tagiposoon nagapahayag sang buhat nga natukud sa isa ka sadsaran nga nagikan sing bug-os sa ibabaw.

Ang dumut nga yara sa tunga sang espiritu ni Kristo kag sang Espiritu ni Satanas napakita sing labing masanag sang pagbaton sang kalibutan sa kay Jesus. Ginsikway sang mga Judio Sia dili tungud kay nagpakita sia nga wala sing manggad, kadayawan, okon kadaku sa sini nga kalibutan. Ugaling nakita nila nga may gahum Sia nga makahatag sing labi nga kaayohan sang sa sining mga butang. Apang ang kaputli kag ang kabalaan ni Kristo nagtawag batok sa iya sang mga kaakig sang mga dili diosnon. Ang iya kabuhi nga madinumilion sang kaugalingon kag walay dagta nga pagpanugyan isa ka manugsabdong nga dayon sa mga bugalon, kag mapinatuyangon nga mga tawo. Amo ini ang nagtuga sing kaawayon

batok sa Anak sang Dios. Si Satanas kag ang mga malaut nga mga manugtunda nagtingub sa mga malauton nga mga tawo. Ang tanan nga kusug sang mga apostata nagtilingub batok sa Manugdampig sa kamatuuran.

Ang kaawayon nga ginpakita sa mga sumulonod ni Kristo amo man ang kaawayon nga ginpakita anay sa ila Agalon. Ang bisan sin-o lamang nga makakita sang makangilil-ad nga kinaugali sang sala, kag sa kusug nga nagikan sa ibabaw iya batoan ang panulay, sa pagkamatuud magapatubu sang kaakig ni Satanas kag sang iya mga sumulonod. Ang dumut sa putli nga palatukuran sang kamatuuran, kag ang pagpakahuya kag paghingabut sa iya mga manugbayaw, magapadayon sang nagapadayon man ang sala kag ang makasasala. Ang mga sumulonod ni Kristo kag ang solagoon ni Satanas dili maghidaetay. Niyan ang kahigayonan sang kasandad sa krus wala mag-untat. “Ang tanan nga mga maluyag magkabuhi sing matinahoron sa Dios kay Kristo Jesus magaalantus man sang paghingabut.” 2 Tim. 3:12.

Si Satanas nagtipon sang tanan niya nga sinakpan, kag gamiton ang bug-os niya nga gahum sa pakig-awayan. Kay ngaa nga wala sia ginabato-i sing may kabaskug? Ngaa nga ang mga soldado ni Kristo nagakalatulog kag indi mainandamon? Tungud kay may diutay lamang sila nga pagpakighiangot nga matuud sa kay Kristo; tungud kay labi ka kulang sa ila sang espiritu ni Kristo. Ang sala sa ila dili makangilil-ad kag kalaakigan, subung nga amo sia sa ila Agalon. Wala nila ginasumponga sia subung sang pagsumpong ni Kristo nga may mandaug kag may kaisug sa pagbato. Wala nila makilala ang kalakas sang kalautan kag sang makadadaut nga kinaugali sang sala, kag sila mga napandulman sang kinaugali kag sang gahum sang principe sang kadudulman. May diutay lamang nga kaawayon batok kay Satanas kag sa iya mga binuhatan, tungud kay may yara nga kadaku sang pagkaignorante nahanungud sang iya gahum kag mga malaut nga hinyo, kag sang kalapadon sang nalapnagan sang iya pagpakig-away batok sa kay Kristo kag sa Iya iglesia. Kadamuan ang nagsalayup diri. Wala sila makahibalo nga ang ila kaaway isa ka general nga gamhanan, nga nagagahum sang hunahuna sang mga malaut nga mga manugtunda, kag upod sang labing maayo nga piano kag sampaton nga hulag nagapakigaway sia batok sa kay Kristo sa pag-upang sang kaluwasan sang mga kalag.

[367]

Sa tunga sang mga nagapakasumulonod ni Kristo, kag bisan pa sa tunga sang mga ministro sang balita, talagsa lamang mabatian nga masambit si Satanas, luwas lamang kon kaisa ayhan mahinalian sila nasambit sa pulpito. Nalipatan nila ang mga kasanagan sang iya dayon nga pagpanghikot kag kauswagan; ginpakalipas nila ang mga madamu nga mga paaman nahanungud sang iya pagkalalang; daw sa panghiwalaon nila ang iya pagkabuhi.

[368] Si Satanas nagatinguha gihapon sa pagdaug sa mga tinawo sang Dios bangud sa pagbungkag sang sagang nga nagahulot sa ila gikan sa kalibutan. Ang una nga mga Israel nadayaan sa pagpakasala sang sila nangahas sa pagsulud sa sadtong ginadumilian nga pagpakig-impon sa mga hentil. Sa amo man nga bagay ang bag-o nga Israel ginapatalang. “Ginbulag sang Dios sini nga kalibutan ang mga panghunahuna sang mga dimatinoohon, agud nga indi sila pagsilakan sang kapawa sang maayong balita sang himaya ni Kristo, nga amo ang larawan sang Dios.” 2 Korinto 4:4.

Ang pagpakaangay sa mga pamatasan sang kalibutan magaliso sa iglesia pakadto sa kalibutan; dili gid sia makapaliso sang kalibutan sa kay Kristo. Ang pagpabuyo sa sala sa dili malikawan magapahayag nga ang sala diutay na lang sing pagkalaut. Yadtong magpili sa pagpakighiupod sa mga sulogoon ni Satanas sa dili madugay magautat sa pagkahadluk sa ila Agalon. Kon sa dalan sang katuugdanan dal-on kita sa pagtilaw, kaangay sa kay Daniel sa korte sang hari, may paglaum kita nga ang Dios magabantay sa aton; apang kon ipasilong naton ang aton kaugalingon sa panulay, mahulog kita sa madali okon sa madugay.

Ang manunulay nagapanghikot sing masusun kag mabungahon sa sadtong wala ginahunahuna-i nga yara sa idalum sang iya gahum. Ang may mga kaisipan kag may mga kaalam ginadayaw kag ginapadunggan subung abi nga ini sila makatumbas sang pagkawala sang kahadluk sang Dios, okon makapabaton sa tawo sang Iya kahamuut. Ang mga kaisipan kag ang kalantipan, kon pag-usisaon mo sila sa ila kaugalingon, mga bias sang Dios; apang kon ini gamiton sa pagkuha sang pagtoo, kon, sa baylo sang magadul-ong sa kalag sa malapit kay Kristo, ginapapalayo sila gikan sa Iya, mahimo sila nga isa ka kalautan kag isa ka siod. Ang isa ka hunahuna nagalutaw sa madamu nga ang tanan nga nagapahayag nga may dagway sa pagtahud okon kalantip, sa iban nga hunahuna, nahanungud sa kay Kristo. Wala

sing maglabi ka sayup sa sini. Ini nga butang amo ang katam-is sang karakter sang tagsatagsa ka Kristohanon, tungud kay magahatag sia sing mabaskug nga influenza apin sa matuud nga religion; apang kinahang-

Ian sila ipanugyan sa Dios, kay kon dili. mahirao man sila nga gahum nga sa kalautan. [369]

Sang si Satanas nagatinguha sing dayon sa pagpadulum sang ila mga painoino sa kamatuuran, dapat nga dili pagkalimtan sang mga Kristohanon nga ang ila “pagpakigaway indi batok sa dugo kag unod, kondi batok sa kapunoan, batok sa mga pagbulut-an, batok sa mga manugbubuu sang kalibutan sini nga mga kadudulman, batok sa mga kusug nga espirituhanon sang kalaut sa mga langitnon.” Epeso 6:12. Ang binugna nga paaman nagatunog sa bug-os nga katuigan tubtub sa aton panagon;” Magbulut-anan kamo, kag magpululaw kamo; kay ang inyo kaaway, ang yawa nga subung sang isa ka nagapagut nga leon nagaluyong sa pagpangita sing tulukbon.” 1 Pedro 5:8. “Magsuluklub kamo sang bug-os nga hinganiban sang Dios, agud nga sarang kamo makaatubang batok sa mga pagdaya sang yawa.” Epeso 6:11.

Sumugod sa mga adlaw ni Adan tubtub sa aton panag-on, ang aton labing daku nga kaaway naggamit sang iya gahum sa pagpami-gos kag pagpanlaglag. Nagaaman na sia karon nga sa iya katapusan nga pagpakigsumpong batok sa iglesia. Ang tanan nga magpangita sa pagsunod sa kay Jesus pagadal-on sa pagpakig-away batok sining walay kalooy nga kaaway. Sang madali na lang ang mga Kristo-hanon makaangay sa ila langitnon nga Solondan, nagalabi pa gid sa pagkamatuud ang mga pagpanulay ni Satanas sa ila. Yadtong mga ragapalakigbahin sing mapisanon sa buluhaton sang Dios, nga nagatinguha sa pagbukas sang mga daya sang kalaut kag ipahayag si Kristo sa atabangan sang mga tawo, naangintakus sa pagtingub sa pamatuud ni Pablo nga nagsiling nga iya gin-alagad ang Ginoo sa bug-os nga pagpaubus sang painoino, nga may mga luha kag mga pagsulay.

Si Satanas nagpakigsumpong sa kay Kristo nga may labing mabangis kag labing malalang nga panulay; apang ginpaisul sia sa kada sia magpalapit. Yadtong mga inaway ginhimo tungud sa aton; yadtong mga pagdaug magahimo man sa aton nga mga mandadaug. Si Kristo magahatag sing kusug sa sadtong tanan nga magpangayo [370]

sa iya. Wala sing tawo nga pagadag-on ni Satanas kon indi niya kabubut-on. Ang manunulay wala sing gahum sa pagpugong sang kabubut-on okon sa pagpilit sa kalag sa pagpakasala. Mahatagan niya sing kangitngitan apang dili niya madautan. Makahatag sia sing mga pagsakit apang dili sang kaduluntan. Ang kamatuuran nga si Kristo nagdaug magapabaskug sa Iya mga sumulonod sa pagpakig-away nga may pagkalalaki sa sala kag sa kay Satanas.

26: Ang Galamiton Sang Malaut nga Mga Espiritu [371]

Ang kaangtanan sang makita kag dili raakita nga kalibutan, ang pag-alalagad sang mga manugtunda sang Dios, kag ang galamiton sang mga malaut nga mga, espiritu, napahayag sing maathag sa mga Kasulatan, kag nasamay sing dili mabulag sa istoria sang katawohan. May yara nga nagatubu karon nga pagtoo sa dili pagpati nga may yara nga nagakabuhi nga malaut nga mga espiritu, kag yadtong mga balaan iya nga mga manugtunda nga “nagaalagad sa ila nga mga manunubli sang kaluwasan,” Hebreo 1:14. ginakabig sang kadam-an nga mga espiritu sang mga minatay. Apang ang mga Kasulatan dili lamang nagatudlo nga may yara nga mga manugtunda, nga maayo kag malain, kondi nagahatag sing dili mabaisan nga pamatuud nga ini sila dili mga espiritu nga naggowa sa lawas sang patay nga tawo.

Sa wala pa ang pagtuga sa tawo, may yara na nga daan nga manugtunda, tungud kay sang pagpahamtang sang sadsaran sang duta, “nagadalayaw sa iya sing tingub ang tanan nga mga kabitoonan sang kaagahon, kag nagakulugyaw ang tanan nga mga Anak sang Dios.” Job 38:7. Sa tapus sang pagpakasala sang tawo, ginpadala sang Dios ang manugtunda sa pagbantay sang kahoy sang kabubi, kag ini sang wala pa sing namatay nga ta wo. Ang mga [372] manugtunda sa kinaugali mga labawlabaw sa tawo; tungud kay ang manugsalmo nagsiling nga ang tawo nahimo “nga kubuskubus sa mga manugtunda.” Salmos 8:5.

Ginasugiran kita sa Kasulatan sang kadamuon, sang gahum kag himaya, sang mga langitnon nga mga tinuga, sang ila kaangtanan sa pagbulut-an sang Dios, kag sang ila mga kaangtanan sa buluhaton sa pagpanubus. “Ginpahamtang ni Jehoba sa mga langit ang iya lingkoran nga harianon, kag ang iya ginharian nagagahum sa ibabaw sang tanan.” Kag, ang siling sang manalagna, “Nabatian ko ang tingug sang madamu nga mga manugtunda, nga nagalibot sa lingkoran nga harianon.” Sa atubangan nga hulot sang Hari sang mga hari, nagahululat sila—”mga manugtunda, nga makagagahum sa kabakuran,” “mga manughikot niya, nga nagahimo sang iya kabubut-on,”

“nagasulunod sa tingug sang iya pulong.” Salmos 103:19-21. Bugna 5:11. Napulo ka libo ka mga napulo ka libo kag linibo ka mga linibo, ang nakit-an ni Daniel nga mga langitnon nga mga manugtunda. Si Apostol Pablo naghambal sa ila nga “linaksalaksa nga manugtunda.” Daniel 7:10; Heb. 12:22. Subung nga mga sologoon sang Dios, nagapalakadto pakari sila kaangay “sang bayhon sang mga kilat,” Ezek. 1:14. tama ka silaw ang ila himaya kag tama ka dasig sang ila paglupad. Ang manugtunda nga nagpakita sa lulubngan sang Manluluwas, ang iya pamayhon “subung sang isa ka kilat, kag ang iya panapton maputi nga subung sang niebe,” nakapakurug kag nakapahadluk sa mga bantay, kag “nagkalahimo nga daw mga patay.” Mat. 28:3. Sang si Senakerib, ang matinaastaason nga hari sa Asur, nagpakahuya kag nagpasipala sa Dios, kag pahadlukon ang mga Israel nga iya pagapanlaglagon, “nahanabu nga, sang amo gid nga gab-i, naggowa ang manugtunda ni Jehoba, kag ginpilas niya sa dulugan sang Asur ang isa ka gatus kawaloan kag lima ka libo.” May yara nga “nagpanas sang tanan nga mga maisug nga manug-away, kag ang mga manugdumala, kag ang mga pangolo,” gikan sa kasoldadosan ni Senakerib. “Kag nagpauli sia nga may kahuya sa nawong sa iya duta.” Hari 19:35; 2 Kron. 32:21.

[373] Ang mga manugtunda ginapadala sa pagbuhat sing mga paghikalooy sa mga inanak sang Dios. Ginpadala sia sa kay Abraham, nga may mga saad sa pagpakamaayo; sa gawang sang Sodoma, sa pagluwas sa matarung nga si Lot gikan sa paghukum nga kalayo; sa kay Elias, sang buut na sia mamatay sa kabudlay kag sa gutum sa kahanayakan; sa kay Eliseo, nga may mga kangga kag mga kabayo nga kalayo nga naglibot sa diutay nga banwa nga ginpuguhan sa iya sang iya mga kaaway; sa kay Daniel, sang nagapangita sia sang langitnon nga kaalam sa korte sang hari nga pagano, kag sang pagsulud sa iya sa lungib sang mga leon; sa kay San Pedro, nga ginhukman sa kamatayon sa makangilidlis nga bilanggoan ni Herodes; sa mga binilanggo sa Pilipos; sa kay San Pablo kag sa iya mga kaupdanan sa kagab-ihon sang bagyo sa dagat; sa pagbukas sang painoino ni Kornelio sa pagbaton sang Balita; sa pagsugo sa kay San Pedro nga may balita sang kaluwasan sa mga dumuloong nga gentil, — busa ang mga balaan nga mga manugtunda, sa tanan nga panag-on, nag-alalagad sa mga tinawo sang Dios.

Ang manugtunda nga manugbalantay ginhatag sa tagsatagsa ka sumulonod ni Kristo. Ining langitnon nga mga manugbantay nagatambag sa mga matarung sa gahum sang mga malaut. Ini ginkilala ni Satanas sa Iya kaugalingon sang iya pagsiling, “Nahadluk bala si Job sa Dios sa walay pulus? Wala mo bala pagbutangi sing kudal sa palibut niya kag sa palibut sang iya balay, kag sa palibut sang tanan nga iya?” Job 1:9, 10. Ang galamiton nga ginahimo sang Dios sa pagbantay sa Iya mga tinawo napahayag sa mga pulong sang manugsalmo, “Ang manugtunda ni Jehoba nagapahamtang sing dulugan sa palibut sang mga nagakalahadluk sa iya, kag ginaluwas niya sila.” Salmos 34:7. Ang siling sang Manluluwas sang iya paghambal sadtong magatoloo sa iya, “Mag-andam kamo nga indi kamo maghikay sa isa sining mga magamay; kay nagasiling ako sa inyo, nga ang ila mga manugtunda sa mga langit, nagatanaw gihapon sang nawong sang akon Amay nga ara sa mga langit.” Mateo 18:10. Ang mga manugtunda nga gintangduan sa pag-alalagad sa mga inanak sang Dios makapalapit sa tanan nga oras sa Iya atubangan. [374]

Busa ang mga tinawo sang Dios, nga nabuksan sa manugdaya nga gahum kag wala nagakatulog nga malisia sang principe sang kadudulman, kag nagalibag sa tanan nga kusug sang kalautan, ginapasalig sang walay langan nga pagbantay sang mga langitnon nga manugtunda. Kag wala ginhatag ina nga pagpasalig sa wala man sing kinahanglan. Kon ang Dios nagtugut sa Iya mga inanak sing saad sang bugay kag pagbantay, ina tungud kay may yara nga gamhanan nga mga galamiton sang kalautan nga ila pagasugataon, —galamiton nga madamu, malig-on sa ila tinutuyo, kag wala nagakataka, nga ang ila pagkamakadadaut kag gahum wala sing isa nga magpakaignorante kag magpabungol sa dili pagpamati nga mahilway sa katalagman.

Ang mga malaut nga mga espiritu, nga mga tinuga sa kamunoan nga mga walay sala, kaangay sa kinaugali, sa gahum kag himaya sa mga balaan nga mga tinuga nga mga solagoon na karon sang Dios. Apang nagkalahulog sila tungud sa sala, naghinimbon sila sing tingub sa pagpakahuya sa Dios kag sa mga tawo. Nakig-impon sila sa kay Satanas sa iya pagrebok sa pagbulut-an sang Dios, kag kaupod man sa iya ginpanubol gikan sa langit, sila, sa tanan nga panag-on nga nagsululunod, nagtingub sa kay Satanas, nagabulig

sa iya sa iya pagpakig-away batok sa langitnon nga kagamhanan. Ginasugiran kita sa Kasulatan sang ila paghinimbon kag pagbulut-an, sang ila nagkalainlain nga palangakuan, sang ila kaalam kag pagkalalang, kag sang ila malaut nga mga tinutuyo batok sa paghidaet kag kahimayaan sang mga tawo.

[375] Ang istoria sang Daan nga Katipan kon kaisa nagasambit sang ila pagkabuhi kag pagpanghikot; apang sa dag-on nga si Kristo diri sa duta ang mga malaut nga mga espiritu nagpakita sang ila gahum sa labi gid kaathag nga bagay. Si Kristo nagkari sa pagsulud sa piano nga ginpahito sa pagtubus sa tawo, kag si Satanas nagtapat sa pagbayaw sang iya gahum sa paggahum sang kalibutan. Natigayon niya ang pagtukud sing panimbahon sa mga diosdios sa kada bahin sang duta Juwas lamang sa duta sang Palestina. Sa amo nga duta nga wala magpadaug sing bug-os sa gahum sang manunulay, nagkari si Kristo sa pagpabanaag sa mga tawo sang kapawa sa langit. Diri ang duha ka nagabuungbuung nga gahum nagaangkon sang pagkamakagagahum. Si Jesus naga-untay sang iya mga butkon sa paghigugma, nga nagaagda sa tanan nga buut sa pagpangita sing kapatwaran kag paghidaet sa iya. Ang kasoldadosan sang kadudulman nakakita nga wala sila sing gahum nga dayon, kag ila nahangpan nga kon ang buluhaton ni Kristo magmabungahon, ang ila gahum sa dili madugay matapus. Si Satanas naakig subung sang nahigtan nga leon, kag sa daku nga bugal iya ginpakita ang iya gahum sa lawas kag sa kalag sang tawo.

Ang kamatuuran nga ang tawo gingahuman sang yawa, nasaysay sing maathag sa Bag-ong Katipan, Ang mga tawo nga ginasakit sa sini nga bagay dili lamang nagaantus sang balatian nga nabangud sa kinaugali. Si Kristo may himpit nga paghibalo sang butang mga Iya ginaalima Iya ginkilala ang tadlong nga pagtambong kag pagpanghikot sang mga malaut nga espiritu.

Ang halimbawa sang ila kadamoon, gahum kag dumut, kag sang gahum kag kalooy man ni Kristo, nahatag sa kasulatan sa iya pagayo sang mga yawan-on sa Gadara. Ining kailong mga yawan-on, nga nagapamugras sang tanan nga gapus nila, nga nagalulubag, nagabolora, nagapuno sang kahawaan sang ila paninggit, nagapintas sang ila kaugalingon, kag sadtong magapalapit sa ila. Ang ila nagadulugo kag naliwan nga mga lawas kag nagkalaglag nga hunahuna nagapakita sing isa ka talan-awon nga nagapalipay sa

principe sang kadudulman. Ang isa ka demonio nga naggahum sa isa ka umalantus nagsiling, “Legion ang akon ngalan, kay madamu kami.” Markos 5:9. Sa kasoldadosan nga Romanhon ang isa ka legion nahimo sa sumugod sa tatlo hasta sa lima ka libo ka mga tawo. Ang kasoldadosan ni Satanas ginapangolohan sing kinabon man, kag ang isa ka kabon nga natungdan sini nga demonio may kadamoon nga dili magkulang sa isa ka legion. [376]

Sa sugo ni Jesus ang mabigku nga espiritu naghaling sa tawo nga ila ginsudlan, kag ila ginbilin sila nga nagapungko sing inalinong sa tiilan sang Manluluwas, nga mga dinaug, mahibaloanon, kag malolo. Apang ang mga demonio nagtabog sang isa ka daku nga kinabon sang mga baboy sa dagat; kag sa mga pumuluyo sa Gadara ini nga mga kaperdeban labi pa sa pagpakamaayo nga nahatag ni Kristo, kag ang Langitnon nga Manugpaayo ila ginpangabay sa pagbalin. Ini amo ang patubas nga gintuyo ni Satanas nga himoon. Bangud sa pagbutang sang ila pamasol sa kay Jesus bangud sini nga kaperdehan, napukaw niya ang maiyaiyahon nga kahadluk sang mga tawo, kag pungan sila sa pagpamati sa Iya mga pulong. Si Satanas nagasumbung gihapon sa mga Kristohanon nga amo sila ang kabangdanan sang mga kalaglagaan, desgracia, kag mga pag-antus, sa baylo sa pagbutang sang pagpakahuya sa sadtong natungdan sa iya, —sa iya kaugalingon kag sa iya mga galamiton.

Apang ang mga tuyo ni Kristo dili masablagaan. Gintugutan niya ang mabigku nga espiritu sa paglaglag sang pinanong nga mga baboy sa pagsabdong sa sadtong mga Judio nga nagasagud sining mabigku nga sapat tungud lamang sa kuarta. Kon wala nagpunggi ni Kristo ang yawa, ginpanglumus kunta niya sa dagat dili lamang ang mga baboy kondi pati pa ang mga bantay kag ang tag-iya. Ang pagluwas sa mga bantay kag mga tag-iya nabangud tanan sa Iya gahum, nga gingamit sing mahinuklogon sa pagluwas sa ila. Labut pa, ini nga hitabu gintugutan sa pagkahanabu agud ang mga disipolos makakita sang mapintas nga gahum ni Satanas sa tawo kag sa mga sapat. Ang Manluluwas naghandum nga ang Iya sumulonod maghuput sing kaalam nahanungud sa kaaway nga ila pagasugataon, agud nga dili sila madayaan kag madaug sang iya mga pahito. Iya man yadto kabubut-on

nga ang mga tawo sa sina nga duta makakita sang Iya gahum sa pagbugras sang mga gapus ni Satanas kag pamuhi-an ang iya mga [377]

[378]

[379]

bihag. Kag bisan nga si Kristo naghaling sa Iya kaugalingon, ang mga tawo nga linuwas sing makatilingala, nabilin nga nagabalantala sang kalooy sang ila Manluluwas.

Ang iban nga mga hitabu nga may kaangay-angay man sini sing kinaugali napanulat sa mga Kasulatan.” Tan-awa, Mar. 7:26-30; Mat. 12:22; Mar. 9:17-27; Lukas 4:33-36.

Yadtong mga ginahuptan sang mga yawa sa masunsun ginapahayag nga mga tawo nga yara sa kahimtangan sa daku nga pag-antus; apang may yara nga wala malakip sa sini nga kahimtangan. Agud lamang nga makakuha sing gahum nga mataas (sobrenatural), ang iban nagabaton sang mga influensia ni Satanas. Ini sila sa pagkamatuud wala nagaaway sa yawa. Sa sini nga kabon natungud yadtong mga may espiritu sa pagkamanugpakot,—si Simon Magus, si Elimas, kag ang bata nga dalaga nga nagsunodsunod sa kay San Pablo kag kay San Silas sa Pilipos.

Wala na sing may daku nga katalagman gikan sa influensia sang malaut nga espiritu sang sa sadtong nagapanghiwala sang pagkabuhi kag pagpanghikot sang yawa kag sang iya mga manugtunda, nga batok sa tuhoy kag bugana nga pamatuud sang mga Kasulatan. Sa wala kita’y kaalam nahanungud sang ila mga daya, may ila sila nga dili maisip nga bentaha; madamu ang nagapalamati sa ila mga hutik kag nagahunahuna sila nga nagasunod sila sang ginatudlo sang iya kaugalingon nga kaalam. Ini amo ang kabangdanan nga sang nagahilapit kita sa katapusan nga panag-on, sang si Satanas nagapangabudlay upod sang daku nga gahum sa pagdaya kag paglaglag, ginapalapta niya sa bisan diin lamang ang pagtoo nga wala sia sing pagkabuhi. Iya nga pahito ang pagtago sang iya kaugalingon kag sang mga paagi niya sa pagpangabudlay.

[380] Ang gahum kag ang malaut nga hinyo ni Satanas kag sang iya mga sumulonod magapahadluk sa aton, kon dili lamang abi nga makakita kita sing dalangpan kag kaluwasan sa labing labaw nga gahum sang aton Manunubus. Ginalig-on naton sing maayo ang aton mga balay sing mga pintal kag mga kandado sa pag-apin sang aton mga pagkabutang kag kabuhi gikan sa mga malaut nga mga tawo, apang lalagsa lamang naton ginadumdum ang mga malaut nga mga manugtunda nga nagatinguha sa gihapon sa pagpalapit sa aton, nga sa iya mga pagpakigsumpong wala kita’y paagi sa pagpanagang sa aton kaugalingon nga kusug. Kon sila matugutan magagumon

silang aton painoino, magaguba kag magasakit sang aton mga lawas, magalaglag sang aton mga pagkabutang kag sang aton kabuhi. Ang ila gihapon nga ginakalipayan amo ang mga pagkailo kag mga pagpanlaglag. Kalahadlukan ang kahimtangan sadtong nagabato sa gahum sang langit, kag magpasakup sa mga panulay ni Satanas, tubtub nga ang Dios magsikway sa ila nga pagahuman sang mga malaut nga mga espiritu. Apang yadtong mga nagasulunod sa kay Kristo manginwalav katalagman sa gihapon sa idalum sang Iya mga pagbantay kag pagtatap. Ang mga manugtunda nga labaw sa kusug ginapadala gikan sa langit sa pagluwas sa ila. Ang mga malaut dili makalakad sa bantay nga ginabutang sang Dios sa palibut sang Iya mga tinawo.

[381]

27: Aug mga Siod ni Satanas

Ang daku nga sinuay sa tunga ni Satanas kag ni Kristo, nga nagpadayon sing malapit na sa anum ka libo ka mga tuig, madali na lang matapus; kag si Satanas nagadapli sang iya mga paninguha sa paglupig sang buluhaton ni Kristo sa kaayohan sang mga tawo, kag panghigtan ang mga kalag sang iya mga siod. Ang pagpugung sa tawo sa kadudulman kag pagkadili mahinulsulon tubtub matapus ang mga pag-ampo sang Manluluwas kag niyan wala na sing halad nga mabaton tungud sa sala, amo ang ginatinguhaan ni Satanas sa pagdangat.

Kon wala sing pinasahi nga panikasug sa pagbato sa iya gahum, kon ang pagkadimahinalungon nagalutaw sa iglesia kag sa kalibutan, si Satanas wala nagasapak sina; tungud kay wala sia sing kahadluk nga madula niya yadtong iya mga bihag sa iya kabubut-on. Apang kon ang itlalupangud mapamata sa mga butang nga langitnon, kag ang mga kalag naga palamangkot, “Ano ang akon himoon agud manginmaluwas ako?” handa sia nga nagatinguha sa pagsablag sang iya gahum sa gahum ni Kristo, kag balabagan ang mga influensia sang Espiritu Santo.

Ang mga Kasulatan nagahambal nga sang isa ka hitabu, sang nag-alabut ang mga manugtunda sang Dios sa pagpahayag sang ila kaugalingon sa atubangan sang Ginoo, nag-abut man si Satanas, kaupod nila, (Job 1:6) dili sa pagsimba sa atubangan sang Walay Katubtuban nga Hari, kondi sa pagpalapad sang

[382]

iya mga talamayon nga mga patikang batok sa mga matarung. Sa amo man nga tuyo nagatambong sia kaupod sadtong mga tinawo sang Dios nga nagtilipon sa pagsimba. Bisan nga dili makita, nagapangabudlay sia upod sang tanan nga kapisan sa paggahum sang mga painoino sang mga sumilimba. Kaangay sa isa ka sampaton nga heneral, nagaplano sia sa wala pa nga daan. Sang makita niya ang mga sologoon sang Dios nga naga-usisa sang kasulatan, ginatandaan niya ang halambalanon nga igapahayag sa mga tawo. Niyan gamiton niya ang tanan niya ang kauti kag kaalam sa paggahum sang mga

hitabu agud ang balita dili makadangat sa sadtong iya ginatinguhaan sa pagdaya sa sina nga bagay. Ang isa nga nagakinahanglan sing labi sina nga paaman pagapiliton sa pagkadto sa iban nga mga buluhaton, okon sa iban nga mga paagi pungan sia sa pagpamati sang mga pulong nga manginlalim sang kabuhi pa kabuhi.

Sa liwan, makita ni Satanas ang mga alagad sang Ginoo nga ginabug-atan tungud sang kadulum nga espirituhanon nga nagalikup sa mga tawo. Pamatian niya ang hanuut nga pangamuyo nila tungud sa langitnon nga bugay kag gahum sa pagbungkag sang gapus sang pagkadilimahinalongon, pagkadilimatinatapon, kag ka tamad. Niyan upod sang binag-o nga kakugi gamiton niya ang iya mga kinaalam. Panulayon niya ang mga tawo sa pagpatuyang sa mga kalan-on okon sa iban nga nahanungud sa kaugalingon, niyan mapabundol niya ang ila mga inugbalatyag, agud nga dili nila mabatian ang amo gid nga butang nga kinahanglan nila paghibaloan sing labi.

Nahibaloan ni Satanas nga ang tanan nga matuytuyan niya sa pagsikway sang pangamuyo kag pag-usisa sang mga Kasulatan, iya nga madaug. Busa nagatukod sia sang tanan nga pahito sa pagdulum sang painoino. Sa gihapon may yara nga mga kinabon nga nagapaka-diosnon, nga sa baylo sa pagsunod sa paghibalo sang kamatuuran, ginahimo nila nga ila religion ang pagpangita sing sayup sa mga ugali akon mga sayup sa pagtoo sa sadtong dili mag-isa sa ila. Ina sila amo ang mga maayo nga alagad ni Satanas. Ang mga manunumbong sa mga utod dili kay diutay lamang; kag mga mapisanon sila gihapon kon nagapanghikot man ang Dios, kag ang Iya mga alagad nagahatag sa Iya sing matuud nga pagsimba. Magabutang sila sing butig nga samay sa mga pulong kag mga buhat sadtong mga nagahigugma kag nagatuman sang kamatuuran. Ila nga igapahayag ang labing hanuut, makugihon kag madinumilion nga alagad ni Kristo nga mga madaya kag dinayaan man. Ila buluhaton ang pagpahayag sing sayup sang mga hinyo sang tagsatagsa ka matuud kag dungganon nga buhat, sa pagpalapnag sang kabutigan, kag patuboon ang mga butangbutang sa painoino sang mga dili mahibaloanon. Sa tagsatagsa ka bagay nga iya mahunahuna magatinguha sia nga yadtong mga putli kag mga matarung pagkabigon nga mga malaut kag mga madaya.

Apang wala sing magpakalimbong tungud sa ila. Mahapus lang nga makit-an kon kay sin-o sila mga inanak, tungud sa solondan

nga ila ginasonod kag sa buluhaton nga ila ginahimo. “Sa bunga makilala mo sila.” Mateo 7:16. Ang iya dalanon kaangay sadtong iya ni Satanas, mahiwit kag mabinutangbutangon sang kalautan, “Ang manumbong sang aton mga utod.” Bugna 12:10.

Ang daku nga manugdaya may madamu nga mga sologoon nga mga handa sa pagpahayag sang tanan nga bagay sang sayup sa paglimbong sa mga kalag,—ang nagkalainlain nga mga erehias ginaaman nga makaigo sa nagkalainlain nga mga tawo nga buut niya laglagon. Iya piano ang pagpasulud sa iglesia sang mga dili maminatud-on, wala makonvertir nga mga tawo sa pagpabaskug sang mga pangduhaduha kag pagkadilimatinoohon, kag sablagan ang tanan nga nagahandum sa pagtan-aw nga magauswag ang buluhaton sang Dios, kag magauswag man kaupod niya. Madamu sang mga wala sing matuud nga pagtoo sa Dios okon sa iya mga pulong, ang nagapakasumulunod sa pila ka mga palatukuran sang kamatuuran, kag magpadayon nga daw Kristohanon; busa nakapasulud

[384] man sila sang ila mga sayup subung sang mga pagtolon-an sa Kasulatan.

Ang tilindugan nga wala sing kon ano man bisan kon ano lamang ang toohan sang tawo, amo ang isa ka mauswagon nga daya ni Satanas. Iya nahibaloan nga ang kamatnuran, nga mabaton tungud sa paghigugma sa iya, nagapakabalaan sang kalag sang manugbaton; busa nagatinguha sia gibapon sa pag-ilis sang mga butig nga mga teoreas, mga walay kamatuuran, kag liwan nga mga pagtolon-an. Sumugod sa ginsugoran ang mga alagad sang Dios nagsumpong sa mga butig nga mga magtotoon, dili lamang kay mga tawo nga mapinatuyangon, kondi manugbimo sang mga kabutigan nga makamamatay sang kalag. Si Elias, si Jeremias, si Pablo, nagbato sing malig-on kag wala sing kahadluk sa sadtong mga nagaliso sa mga tawo gikan sa pulong sang Dios. Ang pagkamaalwanon nga nagakabig sang matarung nga pagtoo sa religion nga dili kinahanglan, wala ginakabamut-i sadtong mga balaan nga umalampin sang kamatuuran.

Ang madulum kag pahitohito lamang nga pagsaysay sang Kasulatan, kag sang madamu nga nagabanggianay nga mga teoreas, nahanungud sa pagtoo sa religion, nga makita sa Kristohanon nga kalibutan, buhat sang aton labing daku nga kaaway, sa pagpagumon sang mga painoino agud nga dili nila mahangpan ang kamatuuran.

ran. Kag ang mga binais kag ang mga tinuhaytuhay nga makita sa tunga sang mga iglesia sa ginharian sang Kristohanon sa kalabanan nga bagay nabangud sa nagatulaw nga pamatasan sa pagbaliskad sang mga Kasulatan sa pagtukud sang pinalangga nga teorea. Sa baylo sang pagtoon sing maid-id sang mga pulong sang Dios sa mapinaubuson nga tagiposoon sa pagkuha sing kaalam sang Iya kabubut-on; madamu ang nagatinguba lamang sa pagsapu sadtong sa ila daw wala nagakasinanto kag kalamag-ohan.

Agud mabayaw ang sayup nga mga pagtolon-an okon mga buhat nga dili Kristohanon, ang iban magapangapyot sa mga dinalan sang Kasulatan kag utdon sa iya kaangtanan, ayhan gamiton nila ang utod sang isa ka bersikulo sa pagpamatuud sang ila matarung, sing ugai ang nabilin nga bahin nagapakita sang lain nga kahulogan. Sa kaalam sang isa ka man-ug, magapalipod sila sa likod sang tag-utodutod nga mga pulong nga ila talabiron sa pagpaigo sa ila handum sa unod. Sa sini nga bagay madamu ang nagabaliskad sing kinabubut-on sang pulong sang Dios. Ang iban, nga may mga maabtik nga painoino, magadangup sa mga larawan kag mga simbolo sa Balaan nga Kasulatan, ipanaysay sila sa pagpaigo-igo sa ila hunahuna, pabayaang pamatuud sang Kasulatan nga amo ang iya matuudtued nga manugsaysay, niyan ipahayag nila ang madamu nila nga mga kasaysayan nga kono amo ang ginatudlo sang Biblia.

[385]

Kon ang pagtoon sang Kasulatan ginahimo sa indi mapinangamuyoon, mainilubon kag mabinatonon sang mga pagtudlo nga espiritu, ang maathag kag ang labing mahapus subung man sadtong labing maiwat nga mga dinalan mabaliskad sa ila matuud nga kahulogan. Ang mga pangolo nga papanhon magapili sadtong bahin sang Kasulatan nga magabulig sang ila tinutuyo isaysay sa pagpaigo sa ila kaugalingon, kag niyan ipahayag ini sa mga tawo, kag ini sila ginadumilian sa pagtoon sang Biblia kag sa paghangup sang iya mga balaan nga kamatuuran sa ila kaugalingon. Ang bug-os nga Biblia dapat nga ihatag sa mga tawo sa bug-os niya nga tinaga. Labi pa kaayo sa ila nga dili sila matudloan sang Biblia, sang sa paghatagan sila sing mga pagtolon-an sa iya nga mga madulum kag ginapatalang.

Sa paninggit, “pagkamaalwanon,” ang mga tawo bulag sa mga pahito sang ila kaaway, sang ini sia nagapanghikot sa tanan nga oras sa pagdangat sang iya tuyo. Sang makatigayon sia sa pag-ilis sang

mga pagtolon-an nga tawohanon sa Biblia, ang kasugoan sang Dios talikdan, kag ang iglesia yara sa idalum sang paghiulipon sang sala bisan nga nagasiling sila nga mga hilwav.

[386] Sa madamu, ang mga pag-usisa sientifico nahimo nga pagpakamalaut. Ang Dios nagtugut sang ilig sang kapawa sa pagtubud sa kalibutan bangud sa mga tinukiban nga mga siensia kag mga artes; apang bisan pa ang labing daku nga hunahuna, kon wala ginamandui sang pulong sang Dios sa ila mga pagpangusisa, pagaligban sa ila mga pagpaninguha sa pag-usisa sang kaangtanan sang siensia kag mga binugna.

Ang tawohanon nga kaalam sa mga butang nga lawasnon kag espirituhanon may dulon kag dili himpit; busa madamu ang dili makapasuno sang ila mga hunahuna sa siensia kag sa mga pulong sang Kasulatan. Madamu ang nagabaton sang hapaw nga mga teoreas kag iban pa nga natubu lamang sa painoino subung nga matuud nga buhat sientifico, kag nagahulunahuna sila nga ang pulong sang Dios dapat nga pagsanghiron sa mga pagtolon-an sang “binutig nga ginatawag nga siensia.” 1 Tim. 6:20. Ang manunuga kag ang Iya mga binuhatan labaw sa ila ihalangup; kag tungud kay dili sila makasaysay sini bangud sa kasugoan sang kinaugali, ang mga istoria sa Biblia ginakabig nga dili salaligan. Yadtong mga nagaduluhaduha sang pagkalig-on sang mga sinulat sa Daan kag sa Bag-ong Katipan, masunsun nga nagalakbang pagid sing mga isa ka tikang, kag panghiwalaon ang Dios, kag ihatag ang walay katubtuban nga gahum sa mga kinaugali. Sang makabuhi na sila sa ila fundo, mabalin sila sa paglamposlampos sa bato sang pagkainfidel.

Sa sini nga bagay madamu ang nagsalayup sa pagtoo, kag ginapangdayaan sang yawa. Ang mga tawo nagtinguha sa pagpakaalam sing labi sa ila Manunuga; ang mga pilosopia nga tawohanon nagtinguha sa pag-usisa kag sa pagpanaysay sang mga misterio nga dili sarang mapahayag, sa sulud sang katuigan sang mga katuigan. Kon ang mga tawo mag-usisa kag maghangup sang kon ano ang ginpahibalo sang Dios sa Iya kaugalingon kag sang Iya mga tuyo, magabaton sila sang panan-awon sang himaya, pagkahalangdon, kag gahum ni Jehoba, nga pagkilalahon nila ang ila pagkadiutay, kag magbatyag sing kabusug sa sadtong ginpahayag sang Dios nga ila kaugalingon kag sa ila mga kaanakan.

[387] Aug tanan nga magbiya sang pulong sang Dios kag magtoon

sang mga butang nga mahapus kag politica, nga dili magapatuhay sa ila sa kalibutan, mabilin sa pagbaton sang pagkatinagudilian nga erehia sa baylo sang kamatuuran sa religion. Ang tanan nga bagay sang sayup nga sarang madumduman pagabatonon sadtong magasikway sing kinabubut-on sang kamatuuran. Yadtong nagatamud nga may kahangawa sa isa ka daya mahapus nga magbaton sa isa. Si apostol Pablo, sa iya paghambal sadtong isa ka kabon nga “wala magpakabaton sang gugma sang kamatuuran, agud nga magkalaluwas,” nagsiling, “bangud sini man, ang Dios nagapadala sa ila sang mabaskug nga pagpanghikot sang kasaypanan, agud nga magtoloo sila sa kabutigan; agud nga pagpanghukman ang tanan nga mga wala magtoloo sang kamatuuran, kondi nga nahamut-an nila ang pagkadimatarung.” 2 Tesal. 2:10-12. Sang may aton kita sini nga paaman sa atubangan naton magapamata sa aton sa pagbantay kon ano nga pagtolon-an ang aton pagabatonon.

Sa tanan nga labing mauswagon nga galamiton sang labing daku nga manugdaya amo ang limbong nga mga pagtolon-an kag mga butig nga mga kalatingalahan sang Espiritualismo. Sa dagway sang isa ka manugtunda sang kapawa humlaron niya ang iya layá didto sa wala tanto ginahunahunahuna-i. Kon ang mga tawo magtoon lamang sang Biblia nga may hanuut nga pangamuyo agud nga ila mahangup sia, dli sila mabilin sa kadudulman kag magbaton sang butig nga pagtolon-an. Apang sang sila ang magsikway sang kamatuuran, mangintulukbon sila sang mga madaya.

Ang isa liwan ka katalagman nga sayup amo ang pagtolon-an nga nagapanghiwala sang pagkadios ni Kristo, nga nagatudlo nga si Kristo wala makakabuhi sa wala pa ang Iya pagkari sa sini nga kalibutan. Ini nga teorea ginabaton sing may kahamuut sang kalabanan nga mga nagapakatumoloo sa Biblia; apang ini nagasumpong gid sing tadlong sa mga maathag nga mga pulong sang aton Manlu-luwas nahanungud sang Iya kaangtanan sa Amay, sa Iya langitnon [388] nga ugali, kag sang Iya pagkaamo sa wala pa Sia makakari sa Kalibutan. Ina nga pagtolon-an dili mahuptan sa dili man mabaliskad ang pagtolon-an sang mga Kasulatan. Ina dili lamang magapanubu sang paghangup sang tawo sang buluhaton sa pagpanubus, kondi magapanubu sang pagtoo sa Biblia subung nga binugna gikan sa Dios. Sang ini may daku nga katalagman, labi man sia ka iwat nga atubangon. Kon sikwayon sang tawo ang mga pamatuud sang binugna

nga mga Kasulatan nahanungud sang pagkadios ni Kristo, walay pulus ang pagpakigbais sa ila; tungud kay wala sing katarungan bisan kon daw ano ka tarung sa iya nga makapapati sa ila. “Ang tawo sa kinaugali indi nagabaton sang mga butang sang Espiritu sang Dios, kay sa iya, kabuangan; kag indi sarang makakilala sa ila, kay pagahukman sila sing inespirituhanon.” 1 Kor. 2:14. Wala sing sin-o man nga nagahuput sini nga kasaypanan nga makaagum sing matuud nga paghantup sang ugali okon sang buluhaton ni Kristo, okon sang labing daku nga piano sang Dios sa pagpanubus sa tawo.

Ang pagtolon-an nga ginabantala. sing masangkad gikan sa mga lutaw nga mga pulpito, nga ang pagkari ni Kristo sing makaduha amo ang pagkari niya sa tinagsatagsa sa kamatayon, amo ang isa man ka pahito sa pagbaliskad sang hunahuna sang inga tawo gikan sa Iya pagkari nga lawasnon sa mga pal-um sang langit. Sing mga tinuig na karon si Satanas nagasiling, “Tan-awa ninyo sia, sa tinago nga mga hulut;” Mat. 24:23-26. kag madamu nga kalag ang nagkaladula sa pagbaton sini nga limbong.

[389] Sa liwan ang kaalam sang kalibutan nagatudlo nga ang pangamuyo dili kinahanglan. Ang mangin-alamon nga mga tawo sa siensia nagatudlo nga wala sing matuud nga sabat .sa pangamuyo; nga ini isa ka paglapas sang sugo, isa ka milagro, kag ina nga milagro walay lawas. Ang kalibutan, ang siling nila, ginagahiman sang mga unay nga mga kasugoan, kag ang Dios sa Iya kaugalingon wala sing ginahimo nga batok sa sini nga mga kasugoan. Ngani ila nga ginapahayag ang Dios subung nga nahigtan sang Iya kaugalingon nga mga kasugoan—subung abi nga ang pagpanghikot sang mga langitnon nga mga kasugoan magapahain sang kahilwayan nga langitnon. Ang amo man nga mga pagtolon-an batok sa mga pamatuud sang Kasulatan. Wala bala mahimo ni Kristo kag sang Iya mga apostoles ang mga milagro? Ang amo man nga Manluluwas nga mahinuklogon nagakabuhi sa karon nga mga adlaw, kag handa sia sa pagpamati sa mga pangamuyo nga may pagtoo subung sang Sia anay ang nagalakat upod sa mga tawo. Ang mga kinaugali nagabulig sa mga dilikinaugali. Kabahin sang piano sang Dios ang pagtugot sa aton, sa sabat sa pangamuyo nga may pagtoo, sadtong mga butang nga dili niya mahatag kon dili naton pangayoon sa Iya.

Madamu ang mga sayup nga mga pagtolon-an kag mga hunahuna nga nagasulud sa tunga sang mga iglesia sa ginharian nga

Kristohanon. Dili mahimo ang pag-isip sang mga kalaut nga natubas sang paghalin sang pat-in nga ginpatin sang pulong sang Dios. May pila ka mga tawo nga nangahas sa paghimo sini nag-untat sa pagsikway sang isa ka kamatuuran. Ang kalabanan nagpadayon sa pagsikway sang pasunod sang mga palatukuran sang kamatuuran tubtub nga nahimo sila nga mga infidel.

Ang mga sayup sang lutaw nga teologia nagtabon sa madamu nga kalag sa pag-duhaduha sang Kasulatan, nga kuntani mangintomoloo sa iya. Dili mahimo sa iya ang pagbaton sang mga pagtolon-an nga batok sa katarungan, sa kalooy, kag sa paghigugma kag pagkamaalwanon; kag tungud kay ini amo ang ginapahayag nga pagtolon-an sang Biblia, magadumili sia sa pagbaton sa iya subung nga pulong sang Dios.

Kag ini amo ang ginatinguhaan ni Satanas sa pagdangat. Wala na sing maglabi nga iya ginahandum sang sa pagbungkag sang pagsalig sa Dios kag sa Iya pulong. Si Satanas nagapangolo sang labing madamu nga kasoldadosan sang mga madinuhaduhaon, kag nagapanghikot sia sa tanan niya nga gahum sa paglimbong sa mga kalag sa pag-impon sa iya. Nahimo na nga isa ka batasan ang pagpangduhaduha. May yara nga isa ka daku nga bunghay nga nagatamud sa pulong sang Dios nga walay pagsalig kaangay sang ila pagtamud sa Iya Manunukod, —tungud kay nagasabdong kag nagahimalaut sang sala. Yadtong mga dili buut sa pagtuman sang iya mga ginakinahanglan, nagatinguba sa pagsikway sang iya kagamhanan. Ginabasa nila ang Biblia, okon nagapamati sa iya mga pagtolon-an sang ginapahayag sia gikan sa walihan nga balaan, agud lamang sa pagpangita sing sayup sa Kasulatan okon sa sermon. Dili lamang diutay ang nanging infidel agud lamang mapakamatarung okon mapamalibaran nila ang ila kaugalingon sa ila pagpabiyabiya sang katungdanan. Ang iban nagbaton sang mga palatukuran sang mga madinuhaduhaon bangud sang bugal kag katamad. Tungud nga nagahigugma sang mga mahapus dili sila gusto sa pagpakilala sang ila kaugalingon bangud sa pagpanghimo sing mga butang nga makapadungug, sa nagakinahanglan sing tinguha kag pagdumili sang kaugalingon, magatinguha sila sa pagkuha sing dungug sang labaw nga kaalam bangud sa pagsaway sa Biblia.

Ang Dios naghatag sa Iya pulong sing bugana nga pamatuud sang iya langitnon nga ugali. Ang daku nga kamatuuran nga naha-

[390]

nungud sa pagpanubus sa aton ginapahayag sing maathag. Bangud sa pagbulig sang Espiritu Santo, nga ginsaad sa tanan nga magpangita sa iya sing hanuut; ang tagsatagsa ka tawo makahangup sini nga mga kamatuuran sa iya kaugalingon. Ang Dios naghatag sa tawo sing mabaskug nga sadsaran nga ila pagapatindugan sang ila pagtoo.

Sang nakaghatag ang Dios sing madamu nga mga kasanagan sang pagtoo, dili niya mapanas ang tanan nga mga pamalibad sa pagkadilimatinoohon. Yadtong mga nagapalangita sang salad-angan sang ila pangduhaduha makakita sa iya. Kag yadtong magdumili sa pagbaton kag pagtuman sang mga pulong sang Dios tubtub nga ang tagsatagsa ka pamatok makuha, kag wala nagid sing kahigayonan sa pagpangduhaduha, dili makalambot sa kapawa.

May yara lamang nga isa ka dalan sadtong nagahandum gid sing matuud sa paglikaw sa mga pangduhaduha. Sa bay-

[391] Io sang pagbais okon sa pagkumod sa sadtong dili nila mahangpan, huptan nila ang kapawa nga nagbanaag na sa ila, kag magabaton sila sing daku nga kapawa. Ipahimo sa ila ang tagsatagsa ka katungdanan nga napaathag na sa ila ihalangup, kag mapakatakus sila sa paghangup kag sa pagbuhat sadtong ila ginapangduhaduhaan sa karon.

Si Satanas makapahayag sang butig nga mangin-angay sa kamatuuran sa pagdaya sa sadtong buut nga dayaan, nga nagahandum sa pagsikway sang pagdumili sa kaugalingon kag mga pag-antus nga ginakinahanglan sang kamatuuran; apang dili mahimo sa iya ang pagpugung sa idalum sang Iya gahum sang isa ka kalag nga nagahandum sing matuud, sa bisan ano nga bili, sa paghibalo sang kamatuuran. Si Kristo amo ang kamatuuran, kag ang “kapawa nga nagaiwag sa tanan nga tawo nga nagakari sa kalibutan.” Juan 1:9. Ang espiritu sang Dios ginpadala sa pagmandu sa mga tawo sa tanan nga kamatuuran. Kag sa kagamhanan sang Anak sang Dios ginasing, “Pangita kamo, kag makakita kamo.” “Kon sin-o ang bunt maghimo sang iya kabubut-on, makahibalo sia sang pagtolon-an.” Sakarias 4:6.

Dili ang malauton nga mga tawo ni ang yawa makapugung sang buluhaton sang Dios, okon makakumbong sang iya pagtambong gikan sa Iya mga tinawo, kon ila, sa tagiposoon nga mahinulsulon kag dinaug, igpanuad kag igsikway nila ang mga sala, kag sa pagtoo batonon ang Iya mga saad. Ang tagsatagsa ka panulay, ang tagsa-

tagsa ka influenza nga nagasumpong, dayag okon sa tago, mabaton sing madinaugon, “Indi sa gahum, bisan sa kusug, kondi tungud sa akon Espiritu, siling ni Jehoba sang sebaot.

“Kay batok kay Jakob wala sing kawilihan, kag batok kay Israel wala sing pakot. Sa sini nga dag-on pagaisiling nahanungud kay Jakob kag nahanungud kay Israel; daw ano ang ginbuhat sang Dios!” Numeros 23:23.

Nakahibalo si Satanas nga ang labing maluya nga kalag nga nagapabilin sa kay Kristo labi ka gamhanan nga

makasumpong sa mga kasoldadosan sang kadudulman, kag nga kon abi ipakita niya ang iya kaugalingon sa dayag, pagasugataon sia kag batoan. Busa nagatinguha sia sa pagpabulag sang mga kasoldadosan sang kruz gikan sa ila mabakud nga palalipdan, sang sia nagapuut upod sang iya mga kasoldadosan, nga handa sa paglaglag sa sadtong tanan nga magpalapit sa iya duta. Maluwas lamang kita bangud sa pagsalig sing mapinaubuson sa Dios kag sa pagkamatinu-manon sa tanan Niya nga mga sugo.

[392]

[393]

28: Ang Nahaunane Daku nga Daya

Sa nahauna gid nga panag-on sang tawo, si Satanas nagpamuno man sang iya mga paninguha sa pagdaya sa aton kaliwatan. Yad-tong nagpaukad sang rebok sa langit, naghandum sa pagtipon sang mga pumuluyo sang duta sa pagtingub sa iya sa iya pakig-away batok sa pagbulnt-an sang Dios. Si Adan kag si Eba may himpit nga pagkasadya sa pagtuman sang mga sugo sang Dios, kag ini nga kamatuuran amo ang c'ayon nga pamatuud batok sa buhat nga ginaangkon ni Satanas sa langit, nga ang kasugoan sang Dios mabugat, kag batok sa kaayohan sang iya mga tinuga. Labut pa sini, .ang kahisa ni Satanas nagtubu sang magtamud sia sa labing maanyag nga puluy-an nga gin-aman sa walay sala nga minyo. Nagtapat sia sa pagpahulog sa ila, agud nga sang mabulag sila gikan sa Dios kag madala sa idalum sang iya kaugalingon nga gahum, maangkon niya ang duta, kag diri mapatindug niya ang iya ginharian, nga kasumpong sadtong Iya sang Labing Mataas.

Kon ginpahayag ni Satanas ang iya kaugalingon sa iya matuud nga ugali, natabla sia unta gilayon, tungud kay napaamanan nga daan si Adan kag si Eba batok sa sining katalagman nga kaaway; apang nagpanghikot sia sa kadudulman, ginlikman niya ang iya tinuyo, agud nga matuman niya sing maayo ang iya handum. Gingamit niya ang man-ug, isa anay ka tinuga nga nakatilingala sing dagway, nga nakighainbal sia kay Eba, “Gali, nagsiling ang Dios sa inyo: dili kamo magkaon sang tanan nga kahoy sang katamnan?” Genesis 3:1. Kon si Eba wala magsulud sa pagpakigbais sa manunulay, naluwas sia unta; apang kinahasan niya ang pagpakighambal sa iya, [394] kag nahulog sia sa iya mga daya. Sa sini man nga bagay madamu nga mga katawohan ang pinandaug . Nagapalangduhaduha sila kag makigbais nahanungud sa mga kinahanglan sang Dios; kag sa baylo sang pagtuman sang langitnon nga sugo, magabaton sila sang mga tawohanon nga mga teorea, nga nagaputus lamang sang mga daya ni Satanas.

“Ang babae nagsabat sa man-ug; makakaon kami sang bunga sang kakahoyan sang katamnan; apang nahanungud sang bunga sang kahoy, nga vara sa tunga sang katamnan, nagsiling ang Dios; dili kamo magkaon sa iya kag dili ninyo pagtandugon, agud nga dili kamo mamatay. Kag ang manug nagsiling sa babae, dili kamo mamatay nga totoo; kay nakahibalo ang Dios, nga sa adlaw nga makakaon kamo sa iya, magamuluklat ang inyo mga mata, kag mangikaangay sang Dios kamo, nga nakahibalo sang maayo kag sang malain.” Genesis 3:2-5. Siningganan niya sila nga manginangay sila sa Dios, nga may lain pa ka daku nga kaalam sang sa una, kag mangintakus sila sang mataas pagid nga kahimtangan sang pangabuhi. Si Eba nanugyan sa panulay; kag bangud sa iya influenza, nadala si Adan sa pagpakasala. Gintoohan nila ang mga pulong sang manug, nga dili matuud ang pinamulong sang Dios; wala sila magtoo sa ila manunuga, kag naghulunahuna sila nga ginapunggan sang Dios ang ila kahilwayan, kag nga magadangat sila sing labi pa ka daku nga kaalam kag kadunggan kon ila malapas ang Iya mga sugo.

Apang anano ang nasapwan ni Adan, sa tapus sia makasala, nga kahulogan sang mga pulong, “Sa adlaw nga magkaon ka sa iya, mamatay ka nga totoo?” Nasapwan bala niya nga nagakahulogan subung sa sadtong ginsiling ni Satanas nga ila pagatoohan, nga pagabayawon sila sa mataas pagid nga pa-ngabuhi? Ti may daku gali nga kaayohan nga madangat sa paglapas, kag si Satanas namatud-an nga manug-apin sang mga katawohan? Apang nakit-an ni Adan nga dili amo ini ang kahulogan sang langitnon nga sentencia. Ang Dios naghambal nga ang tawo, sa silot sang iya pagpakasala, magabalik sa duta nga ginkuhaan sa Iya: “Yab-ok ka, kag sa yab-ok ikaw magabalik.” Genesis 3:19. Ang mga pulong ni Satanas, “magamuluklat ang inyo mga mata,” namatud-an nga matuud sa sini lamang nga bagay: Sa tapus malalis ni Adan kag ni Eba ang Dios, nagmuluklat ang ila mga mata sa paghibalo sang ila kabuangan; nahibaloan nila ang malain, kag natilawan nila ang mapait nga bunga sang ila pagkamalalison.

Sa tunga sang Eden nagatubu ang kahoy sang kabuhi, nga ang iya bunga may gahum sa pagpalawig sang kabuhi. kon nagpabilin si Adan nga matinumanon sa Dios, nakapadayon sia kunta sa pagambit sing hilway sini nga kahoy, kag nagkabuhi sing dayon. Apang

sang makasala sia, gindumilian sia sa pagpakigambit sa kahoy sang kabuhi, kag nanginsinakup sia sang kamatayon. Ang langitnon nga paghukum, “kay yab-ok ka, sa yabok ikaw magabalik,” nagatudlo sa bug-os nga pagdula sang kabuhi.

Ang pagkadilimamalasyon, nga ginsaad sa tawo sa isa ka kondision nga magmatinumanon, nadula bangud sa pagkamalinapason. Dili mahatag ni Adan sa iya mga kaliwat ang butang nga wala sa iya; kag wala kunta sing paglaum sa mga nahulog nga kaliwatan kon wala ang Dios, bangud sa paghalad sang Iya kaugalingon nga Anak, magpapalapit sang pagkadilimamalasyon sa ila. Sang “Ang kamatayon naglaton sa tanan nga mga tawo, kay ang tanan nakasala,” si Kristo “nagdala sang kabi.hi kag pagkadimadinulunton sa kapawa tungud sang Maayong Balita.” Roma 5:12; 2 Tim. 1:10. Kag sa kay Kristo lamang madangat ang pagkadilimamalasyon. Si Jesus nagsiling, “Ang nagatoo sa Anak, may kabuhi nga walay katapusan apang ang wala magtoo sing matinumanon sa Anak, indi makakita sang kabuhi.” Juan 3:36. Ang bisaN sin-o makahuput sining walay bili nga pagpakamaayo kon magtuman lamang sia sang kondision. Ang tanan nga” nagapaladayon sing mapailubon sa maayo nga mga buHat, nga nagapalangita sang Himaya, kag sang dungug, kag sang pagka limadinulunton,” magabaton sang” pagkabuhi nga walay katapusan.“ Roma 2:7.

[396]

Ang isa lamang nga nagsaad sing kabuhi sa kay Adan bangud sa paglalis amo ang labing daku nga manugdaya. Kag ang mga pinamulong sang man-ug sa kay Eba sa Eden,—”Dili ka mamatay nga totoo,” — amo ang nahauna nga wali nga ginbantala nahanungud sa pagkadilimamalasyon sang kalag. Apang ini nga mga pinamulong, nga natukud tanan sa kagam-hanan ni Satanas, ginabantala gikan sa mga pulpito sang mga nagapakasumulonod kay Kristo, kag ginabaton sang kalabanan nga mga katawohan sing mahapus subung sang pagbaton sa iya sang aton nahauna nga mga ginikanan. Ang langitnon nga paghukum, “Ang kalag nga nagapakasala, ina mamatay,” Esek. 18:20. ila ginabaliskad nga magakahulogan nga: Ang kalag nga nagapakasala, ina indi mamatay, kondi magakabuhi sing dayon. Magapatingala lang sa aton ang kabuangan nga naghimo sa tawo nga matinootoohan sing mahapus sa mga pulong ni Satanas, kag dili magtoo sa mga pulong sang Dios.

Kon ang tawo, sa tapus na sia makasala, gintugotan sa pag-ambit sing hilway sang kahoy sang kabuhi, nagkabuhi sia kunta sing dayon, kag niyan ang sala nahimo nga walay katubtuban. Apang ang kerubin kag ang nagabaga nga hinganiban nagbantay “sang dalan sa kahoy sang kabuhi,”⁸ kag wala sing isa sang panimalay ni Adan nga gintugutan sa pagligad sa ulot kag makig-ambit sang bunga sang kahoy nga manughatag sing kabuhi. Busa wala karon sing isa ka makasasala nga dili mamalasyon.

Apang sa tapus sang pagpakasala, ginsugo ni Satanas ang iya mga manugtunda sa paghimo sing mga pinasahi nga mga tinguha sa pagtanum sing pagtoo sa kinaugali nga pagkadilimamalasyon sang tawo; kag sang malikman nila ang mga tawo sa pagbaton sang sayup, magamandu sila sa ila agud nga ang makasasala magkabuhi sa pagkailo nga walay katubtuban. Karon ang principe sang kadudulman nga nagapangabudlay bangud sa iya mga galamiton, nagapahayag sa Dios subung nga isa ka mabangis nga manugtimalus, nga magasiling sia nga ihaboy sang Dios sa inpierno ang tanan nga wala nagapahamuut sa iya, kag nagapabatyag sa ila gihapon sang Iya kaakig; kag sila nagaalantus sang dili mamitlang nga mga kalisdanan, kag sa walay katubtuban nga kalayo, ang ila Manunuga nagatamud sa ila nga may kabusug.

[397]

Daw ano ini ka batok sa tagsatagsa ka balatiagon sang pap higurma kag paghikalooy, kag bisan sa aton na lamang balatiagon sang justicia, ang pagtolon-an nga ang mga malauton nga mga, minatay paeasilotan sa kalayo kag sa asupre sa inpierno nga nagadabdab sa gihapon; nga tungud sa mga sala sa malip-ot lamang nga pagkabuhi sa duta magabatas sila sing silot sa gihapon sa nagakabuhi ang Dios. Apang ini nga pagtolon-an ginapanudlo sing malapad, kag ginalamud gihapon sa madamu nga mga toluanon sang mga Kristohanon. Ang siling sang isa ka mangin-alamon sa teologia, “Ang talan-awon sr. pagsilot sa inpierno magapataas sang kahamungayaan sang mga balaan sing walay katubtuban. Kon makitan nila ang iban nga may amo man nga kinaugali kag natawo sa amo man nga bagay sa ila nga mahulog sa amo nga pagkailo, kag sila ila yara sa maayo nga kahimtangan, magapabatyag sa ila kon daw ano sa ila ka malipayon.” Ang isa pagid naggamit sini nga mga pulong: “Sang ang sugo sa pagsikway nagapanghikot sing dayon sa suludlan sang kaakig, ang aso sang pagsilot sa ila magasaka sing walay katub-

[398]

tuban sang ginatan-aw ang soludlan sang kalooy, nga sa baylo sang pagkuha sang bahin sining mga makalolooy, magasiling, Amen, Alleluya! Dalayawon ang Ginoo!” Sa diin nga pinanid sang mga pulong sang Dios, makita ang amo nga mga pagtolon-an? Madulaan bala ang mga tinubus sa langit sang tanan nga balatiagon sa pagkalooy kag paghigugma, kag bisan pa sang tinawohanon nga balatiagon? Pagapamaylohan bala ini sila sa mga walay balatiagon, mga mapintas nga mga tul’isan? Dili; dili amo ina ang pagtolon-an sang Tolon-an sang Dios. Yadtong nagapahayag sang mga talan-awon nga nasambit sa dinalan sa ibabaw ayhan mga mangin-mainalamon kag dili malimbongon nga mga tawo; apang ginalumus sila sa daya ni Satanas. Ginatuytuyan niya sila sa paghangup sing lain sang matuud nga pahayag sang Kasulatan, nga magalugum sang halambalanon sa kapaitan kag dumut nga nahanungud sa iya, apang dili natungud sa aton Manunuga. “Sang nagakabuhi ako, siling sang Ginoo nga si Jehoba; indi ako nagakahamuut sang kamatayon sang malauton, kondi nga ang malauton mag-isol sa iya dalanon kag nga magkabuhi sia. Mag-isol, mag-isol kamo sa inyo mga malain nga mga dalanon. Kag kay ngaa bala magakalamatay kamo?” Esek. 33:11.

Ano abi ang maangkon sang Dios kon pananglitan aton matudon nga nagakalipay sia sa pagtan-aw sa walay katubtuban nga silot sa makasasala; nga nagakalipay sia sa mga pagpakho kag mga pagtangis kag mga pagsininggit sang mga nagaalantus nga mga tinuga nga iya pagahuptan sa dabdab sang inpierno? Mahimo bala ining makahaladluk nga tingug nga isa ka alambahanon sa idulungug sang Isa nga may walay katubtuban nga Gugma? Ginatudlo gihapon nga ang pagsakit nga walay katapusan sa mga malauton magapakita sang dumut sang Dios sa sala kaangay abi sang isa ka kalautan nga magalaglag sang paghidaet kag kahusayan sang kalibutan. Oh, kalahadlukan nga pasipla! Subung abi nga ang dumut sang Dios sa sala amo ang kabangdanan kon ngaa ginapadayon sia. Tungud kay sa mga pagtolon-an sini nga mga mangin-alamon, ang dayon nga pagsilot sa walay paglaum nga kalooy magapaakig sing tama sa mga kailo, kag sang magaula sila sang ila kaakig sa paghimalaut kag pagpasipala, ila nga ginapadaku sing dayon ang lulan sang sala. Ang himaya sang Dios wala nagadugang bangud sa pagpadayon sang nagatubu nga sala sa walay katubtuban nga panag-on.

Kapin sa hunahuna sang tawo ang pag-isip sang kalautan nga nadala bangud sang pagtolon-an sang walay katubtuban nga pagsilot. Ang religion sang Biblia nga puno sang paghigugma kag kaayo, kag bugana sa kalooy, ginadulman sang mga kababaylan kag ginapasaputan sang kahadluk. Kon pagtalupangdon naton kon sa ano nga butig nga lugum ginlugum ni Satanas ang karakter sang Dios, magakatingala pa bala kita nga ginakahadlukan ang maloloy-on nga Manunuga, ginakahangaw-an, kag ginakaakigan pagani? Ang makahaladluk nga pagtamud sa Dios nga naglapnag sa bug-os nga kalibutan gikan sa mga ginatudlo sa pulpito nakahimo sing linibo, boo, minilyon nga mga madinuhaduhaon kag mga infidel.

[399]

[400]

[401]

Aug pagtolon-an nga walay katubtuban nga silot amo ang isa sang mga butig nga pagtolon-an nga naghimo sang alak sang kalangil-aran sang Babilonia, nga iya ginpainum sa tanan nga mga naeion. Bugna 14:8; 17:2. Matuud, ginapanudlo sila sang mga dalagku kag mga maayo nga mga tawo; apang ang kapawa sini nga halambalanon wala magpawa sa ila subung sang ila pagpawa sa aton. May salabton lamang sila sang kapawa nga nagbanaag sa ila panag-on; kita man iya ang magasabat sang kapawa nga nagsilak sa aton mga adlaw. Kon mag-isol kita gikan sa pamatund sang pulong sang Dios, kag magbalaton sang mga butig nga mga pagtolon-an tungud kay ang aton mga ginikanan nagpanudlo sa ila, mahulog man kita sa amo man nga paghimalaut nga ginmitlang sa Babilonia; magailinum kita sang alak sang iya kangil-aran.

May isa ka daku nga bunghay nga sa ila ang pagtolon-an sang walay katubtuban nga silot nagarebok, ginpanabug sa pihak nga sayup. Nakit-an nila nga ang Kasulatan nagapahayag sa Dios subung nga isa ka tawo nga mahigugmaon kag mahinuklogon, kag dili sila magatoo nga igabilin niya ang Iya mga tinuga sa kalayo sang walay katubtuban nga inpierno nga nagadabdab. Apang ila ginabayaw nga ang kalag dili mamalatyon sa kinaugali, wala na sila sing katarungan nga liwan nga nakit-an kondi nga sa katapusan ang tanan nga mga tawo pagaluwason. Madamu ang nagakabig sang mga paaman sang Biblia nga gintuyo lamang sa pagpahadluk sa tawo agud nga magamatinumanon, kag dili sila pagtumanon sing binatang. Hanti ang makasasala makakabuhi sa kahikaw sa mga kasadiahan nga kinaugalingon, makabutang sa likod nila sang mga ginapatuman sang Dios, apang makapaabut man nga makabaton sing kahamuut

[402] sa atubangan sang Dios. Ina nga pagtolon-an, nga nagasalig sa kalooy sang Dios, apang ila ginapanghiwala ang Iya katarungan, nagapahamuut sa kalibutanon nga tagiposoon, kag magapabaskug sa malauton sa paghimo sing mga kalautan.

Kon matuud abi nga ang mga kalag sang tanan nga mga tawo magadayon sa langit sa tapus sang iya pagkamatay, niyan labing maayo pa nga handumon naton ang kamatayon sa baylo sang magkabuhi. Madamu ang natuytuyan sini nga pagtoo sa pagtapus sang ila pagkabuhi. Kon ginalumsan na sila sang mga kagamu, mga kalisod, kag madulaan sing paglaum mahapus na lang sa ila ang magbugto sang hilo sang ila kabuhi, kag maglupad padayon sa kahimayaan sang walay katubtuban nga kalibutan.

Ang Dios naghatag sa Iya mga pulong sing maathag nga kasangan nga pagasilotan Niya ang mga malinapason sang Iya kasugoan. Yadtong mga magaolog-olog sa ila kaugalingon nga ang Dios tama ka maloloy-on sa paghatag sing paghukum sa makasasala, magtamud na lamang sa kruz sa Kalbario. Ang ka-matayon sang walay dagta nga Anak sang Dios nagapamatuud nga “ang bayad sang sala amo ang kamatayon,” nga ang tasatagsa ka paglapas sang sugo sang Dios magabaton sang iya matarung nga balus. Si Kristo nga walay sala nahimo nga sala para sa tawo. Gindala Niya ang sayup sang pagkamalinapason sang mga makasasala, kag ang pagtago sang nawong sang Iya A may sa Iya tubtub nga nabuung ang Iya tagiposoon kag ang Iya kabuhi nawala. Tanan ini nga halad ginhimo agud mabawi ang mga makasasala. Sa wala na sing liwan nga paagi maluwas ang tawo sa silot sang sala. Kag ang tagsatagsa ka kalag nga magdumili sa pagkamanug-ambit sang katumbasan nga ginaman sa amo nga bili, magapas-an sa iya kaugalingon nga lawas sang sayup kag sang silot sang pagkamalinapason.

“Walay bisan sin-o nga makihilahion. kon muhigku, kon mainut, mga diwatahan, nga may panublion sa ginharian ni Kristo kag sang Dios.” Epeso 5:5. “Paghingabuta ninyo ang paghidaet sa tanan kag ang pagkabalaan, nga kon wala sini, wala sing bisan sin-o nga makakita sa Ginoo.” Heb. 12:14. “Palaran ang nagatuman sang iya mga sugo, agud nga may kagamhanan sa kahoy sang kabuhi, kag nga makasulud sila sa mga gawang sang banwa. Sa gowa niya yara ang mga ido, kag ang mga babaylan, kag makilahion, kag

[403]

ang mga mamomono kag ang mga diwatahan, kag ang tanan nga nagahigugma kag nagahimo sang butig.” Bugna 22:14, 15.

Ang Dios nagpahayag sa tawo sang iya karakter, kag sang iya paagi nga pagahimo-on sa makasasala. “Ang Ginoong Dios, maloloy-on kag mahinuklogon, inanay sa kaakig, kag bugana sa kalooy keg sa kamatuuran; nga nagatigana sing kalooy tubtub sa linibo ka kaliwatan, nga nagapatawad sang kalautan, kag sang pagkamalalison kag sang sala, kag nga indi magkabig sa malalison nga walay sala.” Exodo 34:6, 7. “Ang tanan nga mga madauton pagalaglagon.” “Ang mga malalison pagapanglaglagon sing dungan; ang palaabuton sang mga banyaga, pagagabuton.” Salmos 145: 20; 37: 38. Ang gahum kag ang kagamhanan sang langitnon nga pagbulut-an pagagamiton sa pagdula sang rebok batok sa iya; apang ang tanan nga igapakita nga balus sang katarungan manginhimpit gid nga suno sa karakter sang Dios subung nga isa ka mahinuklogon, mailubon kag mahigugmaon nga tawo.

Ang mga palatukuran sang pagkalolo, kalooy kag paghigugma, nga gintudlo kag gintuman sang aton Manluluwas, mga hinuwad nga kabubut-on kag karakter sang Dios. Si Kristo nagsiling nga wala sia magpanudlo sang luwas sadtong Iya nabaton gikan sa Iya Amay. Ang palatukuran sang langitnon nga pagbulut-an nagasuno gid sing himpit sa sugo sang Manluluwas, “Higugmaa ang imo kaaway.” Ang Dios magahimo sing katarungan sa mga malauton, sa kaayohan sang kalibutan, kag sa kaayohan man sadtong sa kay sin-o mahulog ang paghukum. Himoon niya sila nga mga malipayon kon sarang mahimo suno sa kasugoan sang Iya pagbulut-an kag sang katarung sang Iya karakter. Ginpalibutan Niya sila sang mga tandaan sang Iya paghigugma, ginpakilala sa ila ang kaalam sang Iya mga sugo, kag ginpaupdan sang pagtanyag sang Iya kalooy; apang ila gintamay ang Iya paghigugma, himoon nga walay kapuslanan ang Iya mga sugo, kag sikwayon ang Iya mga kalooy. Sang nagabalaton sila sing dayon sang Iya mga hias, ila man nga ginakuhaan sing dungug ang Manughatag; ginakaakigan nila ang Dios tungud kay ila nahibaloan nga nagahimalaut Sia sang ila mga sala. Ang Dios nagabatas sing mapailubon sang ila mga pagkamalalison; apang magaabut ang panag-on sa pagtapat, nga magatapat sang ila palaabnton. Niyan gapuson bala niya ining manugrebok kag ibutang sa Inyo niya? Pagapiliton bala Niya sila sa pagtuman sang Iya kabubut-on?

Yadtong nagpili sa kay Satanas subung nga ila manugdumala, kag magpagahum sa iya kabubut-on, dili mga handa sa pagsulud sa atubangan sang Dios. Ang bugal, ang mga daya, ang mga pagpatuyang, mga kapintas nalig-on na sa ila mga karakter. Makasulud bala sila sa langit sa pagpuyo sing walay katapusan kaupod sadtong mga ila gintamay kag mga gindumtan sa duta? Ang kamatuuran dili gid makapahamuut sa butigon; ang kahagup dili makabusug sa madinayawon sang kaugalingon kag sa bugalon; ang kaputli dili angay sa mga kahigkoan; ang paghigugma dili makalipay sa sadtong mga maiyaiyahon. Ano nga kalipayan ang mahatag sang langit sa sadtong mga nalatum sing bug-os sa mga dutan-on kag maiyaivahon nga mga butang?

Kon abi yadtong mga tawo nga ang ila kabuhi nauyang sa pagrebok batok sa Dios mapaliton sing hinali sa langit, kag makakita sang mataas kag balaan nga kahimtangansang kahimpitan nga gibapon nagapadayon didto, nga ang tagsatagsa ka kalag puno sing paghigugma, ang tagsatagsa ka panguyahon naga ilidlak sing kalipay, ang mga mamingaw nga mga alambahanon nga nagabalayaw sa pagpadungug sa Dios kag sa Kordero, kag ang walay langan nga tubud sang kapawa nga nagailig gikan sa nawong sadtong Isa nga nagalingkod sa trono—yadtong mga tawo nga ang ila mga tagiposoon puno sing dumut sa Dios sang kamatuuran kag sang kabalaan, makaimpon bala sila sa langitnon nga mga kasoldadosan kag mga alambahanon sa pagdayaw? Mabatasa bala nila ang himaya sang Dios kag sang Kordero? Dili, dili; tinuig sa pagaman ang ginhatag sa ila, agud nga makapatubu sila sing mga maayo nga mga karakter sa pagsulud sa langit; apang wala gid nila mahanas ang ila mga hunahuna sa paghigugma sang mga kaputlian; wala gid nila maton-i ang mga halambalanon sa langit; kag karon olihi na. Ang kabuhi sa pagrebok batok sa Dios nagpakadili takus sa ila sa pagsulud sa langit. Ang iya kaputli, ka balaan, kag paghidaet mangin isa ka silot sa ila; ang himaya sang Dios mangdu isa ka kalayo nga manugpapas sa ila. Magahandum sila sa pagpalagyo gikan sa balaan nga lugar. Magahandum sila sang pagkalaglag, agud nga malipdan sila gikan sa nawong sang Isa nga namatay sa pagtubus sa ila. Ang palaabuton sang malaut nalig-on sa ila kaugalingon nga pagpili. Ang pagsubul sa ila gikan sa langit ila kabubut-on, kag matarung kag buhat sa kalooy sa bahin sang Dios.

Kaangay sa mga tubig sang anaw, ang mga kalayo sang labing daku nga adlaw magapahayag sang paghukum sang Dios nga ang malauton dili na mabulong. Wala sila sing handum sa pagpasakup sa langitnon nga kagamhanan. Ang ila kabubut-on nahanas sa pagrebok; kag kon matapus ang kabuhi, tama na ka olihi ang pagpabalik sang ilig sang ila hunahuna sa isa ka direccion, tama na ka olihi ang pagpabalik sa ila gikan sa pagkamalinapason pakadto sa pagkamat-inumanon, gikan sa pagdumut sa paghigugma.

Sa pagluwas sang kabuhi ni Kain nga mamumuno, ang Dios naghatag sa kalibutan sing isa ka huwaran kon ano ang pagapatubson sang pagtugot sa makasasala sa pagkabuhi, sa pagpadayon sa mga dalan sang kalautan. Bangud sa influenza sang mga pagtolonan ni Kain kag iya mga buhat, kadamuan sang iya mga kaliwatan ang nadul-ong sa pagpakasala, tubtub “nga ang kalautan sang mga tawo madamu sa duta, kag ang tanan nga painoino sang mga panghuhuna sang tagiposoon nila sa gihapon mga kalainan lamang.” “Ang duta nadunut man sa atubangan sang Dios, kag ang duta napun-an sing kalugusan.” Genesis 6:5, 11.

Sa daku nga kalooy sa kalibutan ang Dios nagpapas sang mga malauton nga mga pumuluyo sa panag-on ni Noe. Sa daku nga kalooy iya ginlaglag ang dunut nga mga pumuluyo sa Sodoma. Bangud sa gahum sang manugdaya nga si Satanas, ang mga manughikot sang kalautan nakakuha sing mga pagkahanuklog kag pagdayaw, kag ila man nga gintuytuyan ang iban sa pagrebok. Amo man ini sa mga adlaw ni Kain, kag ni Noe, kag sa panag-on ni Abraham kag ni Lot; amo man karon sa aton panag-on. Sa daku nga kalooy sa kalibutan nga pagalaglagon sa katapusan ang mga manugsikway sang Iya bugay.

“Ang bayad sang sala amo ang kamatayon; apang ang hias sang Dios, ang pagkabuhi nga walay katapusan, kay Kristo Jesus nga aton Ginoo.” Roma 6:23. Sang ang kabuhi amo ang palanublion sang mga matarung, ang kamatayon bahin iya sang mga malauton. Si Moises naghambal sa Israel, “Ginabutang ko karon sa atubangan nimo ang kabuhi kag ang kaayohan, ang kamatayon kag ang kalainan.” Deut. 30:15. Ang kamatayon nga ginapahanungdan sa sini nga mga kasulatan dili amo yadtong ginhambal sa kay Adan, tungud kay ang tanan nga mga tawo nag-antus sang bayad sang

[406]

ila pagkamalinapason. Ini amo ang “ikaduha nga kamatayon” nga ginapangay sa kabuhi nga walay katapusan.

Sa patubas sang sala ni Adan ang kamatayon nag-agi sa tanan nga mga katawohan. Ang tanan sing alangay magapalanaug sa lulubngan. Kag bangud sa gahum sang paagi sa pagpanluwas, ang tanan pagapamangonon gikan sa ila mga lulubngan. “May pagkabanhaw sa mga minatay, sa mga matarung kag sa mga dimatarung man.” Bin. 24:15. “Kay subung nga kay Adan ang tanan nagkalamatay, subung man kay Kristo ang tanan pagahatagan sing kabuhi.” 1 Kor. 15:22. Apang isa ka daku nga kalainan ang ginbutang sa tunga sining duha ka kabon nga pagapamangonon. “Ang tanan nga yara sa mga lulubngan magapalamati sang iya tingug. Kag magagolowa ang mga naghilimo sing maayo, sa pagkabanhaw nga sa kabuhi; kag ang mga naghilimo sing malaut sa pagkabanhaw nga sa katagudilian.” Juan 5:28, 29. Yadtong mga maisipan nga takus sa pagkabanhaw nga sa kabuhi, “mga pinakabulahan kag pinakabalaan.” “Wala sing kagamhanan sa ila sini ang ikaduha nga kamatayon.” Bugna 20:6. Apang yadtong mga wala makabaton sing kapatawaran bangud sa paghinulsul kag pagtoo, magabaton sang bayad sang pagkamalinapason,— “sang bayad sang sala.” Magaalantus sila sang silot nga magakalainlain ang iya kadugayon kag ka daku, “siling sang ila mga binuhatan,” apang sa katapusan magatapus sa ikaduha nga kamatayon. Sanglit dili mahimo sa Dios, suno sa Iya katarung kag kalooy, ang pagluwas sa makasasala sa iya sala, pagadumilian niya sia sang pagkabuhi nga ginwala sang iya pagkamalinapason, kag sia nakapamatuud nga dili sia takus sa iya. Siling sang isa ka mag-susulat nga dinaldal sang espiritu, “Kay sa dili madugay, ang malaut mawala, kag usisaon mo sa iya duug, kag wala na.” Kag ang isa nagsiling, “Kag manginsubung sila sang wala anay sila.” Salmos 37:10; Abdias 16. Tinabunan sang mga kahuluy-an, nahulog sila sa walay paglaum, kag dayon nga kadudulman.

Niyan pagabutangan sing katapusan ang sala, kaupod sang tanan nga pagkailo kag mga kalaglagan nga naangot sa iya. Ang siling sang manugsalmo: “Ginpanlaglag mo ang malant. ginapanas mo ang ila ngalan sa gihapon kag sa walay katubtuban. Natapus sa gihapon ang mga pagpanghapay sang mga kaaway.” Salmos 9:5, 6. Si San Juan sa Bugna, nga nagatamud sa sadtong walay katubtuban nga kahimtangan, nakabati sang inambahanon sa pagdayaw, nga

wala gid sing bisan isa nga nagalibag. Ang tagsatagsa ka tinuga sa langit kag sa duta mabatian nga nagahatag sing pagdayaw kag himaya sa Dios. Bugna 5:13. Didto wala nay makasasala nga kalag nga magapasipala sa Dios, sang sila na ang magalangoy sa walay katapusan nga silot; wala sing kailo nga tinuga didto sa inpierno nga magalamiul sang ila pagsininggit sa alambahanon sang mga tinubus.

Sa pamuno nga sayup sang kinaugali nga pagkadilimamatayon natukud ang pagtolon-an nga ang tawo may kalibutan pa sa tapus sang kamatayon,—isa ka pagtolon-an, nga kaangay sang walay katapusan nga silot, nga nagalibag sa pagtolon-an sang mga Kasulatan, sa ginamandu sang konsiensia, kag sa aton balatiagon nga tinawohanon.

[408]

Anano ang ginasiling sang mga Kasulatan nahanungud sini nga mga butang? Si Dabid nagsiling nga ang tawo wala nay kalibutan sa tapus sang kamatayon. “Nagagowa ang iya espiritu, nagabalik sa iya duta; sa sadtong adlaw nagakadula ang iya mga hunahuna.” Salmos 146:4. Si Salomon naghatag sang kaagay man nga pamatuud: “Ang mga nagakalabuhi, nakahibalo nga magakalamatay sila; apang ang mga patay wala gid sing nahibaloan.” “Ang iya man gugma, subung sang iya dumut, subung sang iya kahisa, nawala na kag wala na gid sila sing bisan ano nga bahin sa tanan nga ginahimo sa idalum sang adlaw.” “Sa lulubngan, nga imo kadtoan, walay buluhaton, bisan painoino ‘ bisan kinaadman, bisan kaalam.” Manugwali 9:5, 6, 10.

Sang ginpalawig ang kabuhi ni Esekias sing napulo kag lima ka tuig sa sabat sang iya pangamuyo, ang mapinasalamaton nga hari naghatag sa Dios sing pagdayaw tungud sang Iya daku nga kalooy. Sa sini nga alambahanon ginasugid niya ang kabangdanan kon ngaa nagakalipay sia: “Kay ang lulubngan indi magadayaw sa imo, bisan mag-olog sa imo ang kamatayon. Ang mga nagapalanaug sa boho indi magahulat sa imo kamatuuran. Ang nagakabuhi, ang nagakabuhi, ini sia magadayaw sa imo, subung sa akon karon nga adlaw.” Isaias 38:18, 19. Ang lutaw nga pagtolon-an nagatudlo nga ang mga matarung nga mga minatay yadto sa langit, nga nagsululud na sa kahimayaan, nga nagadalayaw sa Dios sa mga dila nga dili mamalatayon; apang si Esekias wala makakita sang amo ka mahimayaon nga palaabuton sa kamatayon. Ini nga mga pulong ginapalig-on sang mga pamatuud sang manugsalmo: “Kay sa kamatayon wala na sing nagasambit sa imo; sin-o bala ang magadayaw sa imo sa lulubngan?”

Ang mga minatay indi nagadalayaw kay Jehoba, bisan sin-o pa sang mga nagapalanaug sa kahipusan.” Salmos 6:5; 115:17.

[409] Si San Pedro, sang adlaw sang Penticostes, nagsiling nga si Patriarka’ng Dabid “napatay kag ginlubung, kag ang iya lulubngan yari sa aton tubtub karon nga adlaw.” “Kay si Dabid wala magsaka sa kalangitan.” Binuhatan 2:29, 24. Ang kamatuuran nga si Dabid nagapabilin sa lulubngan tubtub sa pagkabanhaw, nagapamatuud nga ang mga matarung wala nagakadto sa langit sa tapus sang kamatayon. Bangud lamang sa pagkabanhaw kag tungud sa pagkabanhaw ni Kristo, nga si Dabid makalingkod sa katapusan sa too sang Dios.

Kag si San Pablo nagsiling: “Kag kon ang mga minatay walay pagkabanhaw, si Kristo wala man mabanhaw; kag kon si Kristo wala mabanhaw, ang inyo pagtoo walay pulus: yara pa kamo sa inyo mga sala. Niyan ang mga nagakalatulog man kay Kristo, nagkalawala.” 1 Kor. 15:16-18. Kon sa sulud sang apat ka libo ka mga tuig ang mga matarung nagdayon gilayon sa langit sa mamatay sila, ano abi ang pagsiling ni San Pablo kon wala sing pagkabanhaw, “ang mga nagakalatulog man kay Kristo, nagkalawala?” Wala na sing pagkabanhaw nga kinahanglan unta.

Ang martir nga si Tyndale, nga nagapahanungud sa kahimtangan sang mga minatay nagsiling: “Ginapanuad ko sa dayag, nga dili ako magpati nga yari na sila (ang mga minatay) sa bug-os nga kahimayaan sa diin si Kristo, okon sang mga pinili nga mga manugtunda sang Dios. Kag dili man sia kabahin sang akon pagtoo; kay kon ina matuud niyan ang pagwali sang pagkabanhaw sang unod isa ka butang nga walay kapuslanan.”*

[410] Ini kamatuuran nga dili mapanghiwala nga ang paglaum sang walay katubtuban nga pagkabulahan sa kamatayon nagdul-ong sa pagpabiya sa madamu nga mga tawo sang pagtolon-an sang Biblia nahanungud sa pagkabanhaw. Ini nga kahimtangan ginsabdong ni Dr. Adam Clarke, nga nagsiling: “Ang pagtolon-an nahanungud sa pagkabanhaw nagapahayag nga ginpanudlo sing labi sang mga una nga mga Kristohanonnga may daku nga kapuslanan sang sa Karon! Ngaa amo ini T Ang mga apostolos nagapanudlo sing dayon sa iya, kag pamaton ang mga sumulonod sang Dios sa pagkamapisanon,

*Tyndale, Wm., Pauna sa “Eag-ong Katipan” (ed. 1534) Gin-imprenta liwan sa “British Reformers-Tindal, Frith, Barnes,”

pagkamatinumanon kag pagkamalipayon bangud sa iya. Kag ang ila mga salili sa karon nga mga adlaw talagsa lamang nagasambit sa iya! Ini ginpangwali sang mga apostolos, kag ini gintoohan sang mga una nga mga Kristohanon; amo man ang amon ginawali, kag ginatoohan sang amon manugpalamati. Wala na sing pagtolon-an sa ebangholio nga ginapabaskug sing tama; apang wala man sing pagtolon-an sa karon nga mga paagi sa pagpanwali nga ginsikway sing labi!”*

Ini ginpadayon tubtub nga ang mahimayaon nga kamatuuran sang pagkabanhaw daw nadulman sing bug-os, kag nalipdan sa mga Kristohanon sa kalibutan. Busa ang isa ka lutaw nga magsusulat sa religion sa paghambal sa mga pulong ni San Pablo sa 1 Tesalonika 4:13-18, nagsiling: “Kay ang. tanan nga mga katuyoan practiea sa paglipay, ang pagtolon-an sang pinakabulahan nga pagkadilimad-inulonton sang mga matarung nagakuha sang lugar sa aton sang duluhaduhaan nga pagtolon-an sa ikaduha nga pagkari sang Ginoo. Sa aton pagkamatay ang Ginoo magakari tungud sa aton. Ina amo ang aton pagahulaton kag pagabantayan. Ang mga minatay nagal-abut na sa kahimayaan. Wala sila nagahulat sa budyong sang Dios sa ila paghukum kag pagkabulahan.”

Apang sang buut na Sia sa pagbiya sa iya mga disipolos, si Jesus wala magsiling sa ila nga magakaladto sila sing madali sa Iya. “Ako magakadto sa pag-aman sa inyo sing lugar,” ang siling Niya. “Kag kon ako na ang makakadto kag makaaman sa inyo sing lugar, magakari ako liwan, kag pagadal-on ko kamo.” Juan 14:2, 3. Si San Pablo nagsugid sa aton pagid sang olihi, nga “Ang amo nga Ginoo, sa isa ka pagsinggit, sa isa ka tingug sang punoan sang mga manugtunda, kag sa budyong sang Dios,

magapanaug sa langit, kag ang mga nagkalamatay kay Kristo magakalabanhaw sing una. Sa ulihi kita nga mga buhi nga nagakalabilin, pagasagmiton kita pa ibabaw sing tingub sa ila sa mga gal-um sa hangin sa pagsugata sa Ginoo; kag sa sini magakaupod kita gihapon sang Ginoo.” Niyan nagdugang sia, “maglinipayay kamo ang isa kag isa sa sini nga mga pulong.” 1 Tesal. 4:16-18. Daw ano ka layo ang ginkalainan sini nga mga pulong sa paglipay kag

[411]

* Commentary on the New Testament, Vol. II. General Comments on 1 Corinthians 15: par. 3.

sadtong iya sang mga Unibersalismo nga mga ministro nga aton na sambit. Ining unibersalismo nga mga minist.ro naglipay sa mga nagakalalisod nga mga abyan sang pagsalig, nga bisan kon daw ano ka makasasala anay sang minatay, kon magbulag na sa iya ang iya kabuhi diri pagabatonon man sia sa tunga sang mga manugtunda. Si San Pablo nagtudlo sa iya mga kautoran sa palaabuton nga pagkari sang Ginoo, nga ang gapus sang lulubngan pagapamugtoon, kag ang “mga minatay kay Kristo” pagapamanhawon sa pagkabuhi nga walay katapusan.

Sa wala pa ang isa makasulud sa mga puluy-anan sang kahimayaan, ang ila mga binuhatan paga-usisaon, kag ang ila mga karakter kag mga binuhaton magaaagi sa pag-usisa sang Dios. Ang tanan pagahukman siling sang mga butang nga nasulat sa mga tolon-an, kag pagapamalosan siling sang ila mga binuhatan. Ini nga paghukum dili mahanabu sa pagkamatay sang isa ka tawo. Talupangda ang mga pulong ni San Pablo: “Gintangdu-an niya ang isa ka adlaw, nga pagahukman ang kalibutan sa katarungan, tungud sadtong lalaki nga iya gintandaan, nga nagahatag sing kaligongan sa tanan sang ginbanhaw. niya sa mga minatay.” Bin. 17:31. Diri ang apostol nagasaysay sing maathag nga may isa ka gintangdu nga dag-on, sa palaabuton, sa paghukum sang kalibutan.

[412] Si San Judas nagpahanungud sa amo man nga dag-on: “Ang mga manugtunda nga wala maghuput sang ila nahauna nga kabtangan, kondi nga ginbayaan nila ang ila kaugalingon nga puluy-an, iya gintigana nga natalikalaan sing walay katapusan sa idalum sang kadudulman tubtub sa paghukum sang daku nga adlaw.” Kag sa liwan iya ginsulit ang mga pulong ni Enok: “Yari karon, nag-abut ang Ginoo kaupod sang mga linaksa niya nga mga balaan, sa paghukum batok sa tanan.” Judas 6, 14, 16. Si San Juan nagsiling nga iya nakit-an ang mga minatay, mga dalagku kag mga magamay, nga nagatilindug sa atubangan sang lingkoran nga harianon. Kag napanghumlad ang mga tolon-an; ... kag ginpanghukman ang mga minatay siling sang ila mga binuhatan, tungud sang mga butang nga napanulat sa mga tolon-an.” Bugna 20: 12.

Apang kon ang mga minatay nagaalagum na sang kahimayaan, sa langit okon nagabalatas na sa dabdab sang linaw nga kalayo sa inpierno, ano pang kinahanglan sang palaabuton nga paghukum? Ang mga pagtudlo sang mga pulong sang Dios sa sining importante

nga butang dili man madulum kag wala man nagabatukay; sarang sila mahangup sang dili gid maalam nga painoino. Apang kay sin-o maminatud-on nga hunahuna ang makakita sing kaalam kon katarung sa nagalutaw karon nga pagtolon-an? Sa tapus ang pag-usisa sang ila mga binuhatan sa paghukum, magabaton pa bala ang mga matarung sang pagdayaw, “Maayo, ulipon nga maayo kag matutum, ... sulud ka sa kalipayan sang imo Agalon,” Mateo 25:21, 41. sang sila na nakapuyo sa Iya atubangan, ayhan sing madamu na nga mga tuig? Pagapanawgon pa bala ang mga malauton gikan sa lugar nga ginasilotan sa ila sa pagbaton sang paghukum gikan sa Hukum sang bug-os nga duta, “Palayo kamo sa akon, mga pinapakamalaut, sa kalayo nga walay katapu-san?” Mateo 25:21, 41. Oh, solomne nga yagota! makahuluya nga pagbunkag sang kaalam kag katarung sang Dios!

Ang pagtolon-an nahanungud sa pagkadilimamalatyon sang kalag amo ang isa sang mga butig nga pagtolon-an nga hinulam sang Roma sa paganismo kag isal-ut sa religion Kristohanon. Si Martin Lutero nag-isip sa iya nga “isa ka daku nga fabula nga kal ahin sang madamu nga mga sugo nga Romanhon.”* Sa pagsaysay sang mga polong ni Salomon sa mga Manugwali, nga wala sing nahibaloan ang mga minatay, ang

Reformador nagsiling: “Isa ka lugar nga magapamatuud nga. [413] ang mga minatay ... wala sing balatyagon. Wala na ang siling niya, sing katungdanan, sing siensia, sing ihibalo, sing kaalam didto. Si Salomon nagahukum nga ang mga minatay nagakalatulog, kag wala sing ginabatyag. Tungud kay ang: mga minatay nagahiligda didto, nga wala naga isip sang mga adlaw bisan sang mga tinuig, apang kon magmalata sila, kaangay lamang sang natulugan sila sing isa ka minuto.”*

Dili makita sa Kasulatan ang mga pulong nga ang mga matarung nagakaladto sa pagbaton sang ila balus okon ang mga malauton sang ila silot sa kamatayon. Ang mga patriarkas kag ang mga profetas wala magbilin sang amo nga pagpasalig. Si Kristo kag ang iya mga apostoles wala magtudlo sini. Ang Biblia nagatudlo sing maathag nga ang mga minatay wala nagakaladto gilayon sa langit.

*Petavel, E., “The Problem of Immortality,” p. 255, (ed. 1829).

*Luther’s “Exposition of Solomon’s Booke Called Ecclesiastes” p. 152. (ed. 1573, Londres).

Ginapahayag sila subung nga nagakalatulog tubtub sa pagkabanhaw. 1 Tesal. 4:14; Job 14:10-12. Sa amo gid nga adlaw sang mabugto ang talikala nga pilak kag maboong ang yahong nga bulawan, (Manugwali 12: 6) ang hunahuna sang tawo mawala. Ang mga nagpalanaug sa lulubngan yara sa kalinongan. Wala na sila sing nahibaloan sang bisan ano nga butang nga ginhimo sa idalum sang adlaw. 1 Kor. 15:52-55. Bulahan nga pagpahuway sa mga binudlay nga mga matarung! Ang panag-on, malawig okon malip-ot lamang sia, kaangay lamang sang isa ka tion sa ila. Nagakalatulug sila; pagapamat-on sila sang budyong sang Dios sa mahimayaon nga pagkadilimamatyon. “Kay pagapatungon ang budyong kag ang inga minatay pagapamangonon, nga mga dimadinulnton. ... Kag kon ini nga madinulnton, masukluban na sang dimadinulnton, kag ini nga mamalatyon, masukluban na sang pagkadimamatyon, niyan matuman ang pulong nga nasulat: Ang kamatayon ginlamon sa pagdaug.” 1 Kor. 15:52-55. Sang pagapanawgon sila gikan sa ila mamook nga katulogon, magasugod sila sa pagpanumdum sa diin man anay sila magdulog. Ang katapusan nga balatiagon amo ang kasakit sang kamatayon, ang katapusan nga hunahuna nga sila nahulog sa idalum sang gahum sang lulubngan. Kon magbalangon sila gikan sa lulubngan, ang ila nahauna nga hunahuna mabatian sa paninggit sa pagdaug, “Oh, kamatayon, dina ang imo sudlot? Oh, lulubngan, dina ang imo pagdaug?” 1 Kor. 15:52-55.

29: Ang Espiritismo

[415]

Ang pag-alagdan sang balaan nga mga manugtunda, subung nga napahayag sa kasulatan, amo ang isa ka kamatuuran nga labing hamili kag makalilipay sa satagsa ka mga sumulunod ni Kristo. Apang ang mga pagtolon-an sang Biblia sa sini nga bagay pinadulman kag binaliskad sang mga sayup sang lutaw nga pagtolon-an. Ang pagtolon-an sang natural nga pagkadilimamatyon, nga hinulam anay sing una sa pilosopia sang pagano, kag sa kadulum; sang labing daku nga apostasia sa kamatuuran gintingub sa pagtoo nga Kristohanon, naglumus sang kamatuuran nga ginatudlo sing maathag sa Kasulatan, nga “ang minatay wala nahibaloan.” Kadamuan ang nakadangat sa pagtoo nga ane mga espiritu sang mga minatay amo yadtong “mga espirita nga manughikot, nga ginpadala sa pagalagad sa mga magamanugpanubli sang kaluwasan.” Kag ini wala sapayan sang mga pamatuud sang Kasulatan sang mga pagkabuhi sang mga langitnon nga mga manugtunda, kag sang ila kaangtanan sa inagihan sang tawo, sa wala pa ang kamatayon sang isa ka tawo.

Ang pagtolon-an nga sa tapus mamatay ang tawo nay kalibutan pa sia, ilabi nagid ang pagtoo nga ang mga espiritu sang mga minatay nagabalalik sa pag-alagad sa mga buhi, nag-aman sang dalan nga sa bag-o karon nga pagtolon-an sang espiritismo. Yari ang alagyan nga ginakabig nga balann nga bangud sa iya si Satanas nagapangabudlay sa pagtuman sang iya mga tinutuyo. Ang nagkalahulog nga mga manugtunda nga nagatuman sang iya mga sugo nagapahayag subong nga manugbalita gikan sa kalibutan sang mga espiritu. Sang ini sila nagapakamanugdumala sang mga buhi sa pagpakigham bal sa mga minatay, ang hari sang kalautan magagamit sang iya madaya nga influenza sa ila mga painoino.

[416]

May gahum sia sa pagdala sa atubangan sang mga tawo sang dagway sang ila nagkalamatay nga mga abyan. Ang butig ginapakahimpit; ang iya nawong, ang iya mga pamolong ang iya paningug, ginahuwad sa labi gid ka makatilingala ng: pagsibo. Madamu ang nalipay sang pagpasalig nga ang ila mga hinigugma;

nagaagum 11a sang kahimayaan sa langit; kag sa wala sing pagpanghunahuna sang katalagman, ila pamatian ang “madaya nga espiritu, kag mga pagtolon-an sang mga yawa.”

[417] Kon madul-ong sila sa pagtoo nga yadtong mga minatay naga-balalik gid sa pagkamatuud sa pagpakighambal sa ila, si Satanas magapahayag sa ila sadtong mga nagpalanaug sa lulubngan nga wala mahanda. Magapamatuud sa ila nga malipayon sila sa langit, kag nagaalako sang mga mataas nga mga. palangakoan didto; busa tungud sini ang sayup natudlo sa tanan nga clung, nga wala sing ginkalainan sa tunga sang mga matarung kag mga malauton. Ang mga nagapakadumulu-aw gikan sa kalibutan sang mga espiritu kon kaisa nagahambal sing mga paaman kag mga paandam nga sibo gid. Niyan sang madaug na nila ang pagsalig sang tawo, igapahayag na nila ang pagtolon-an nga nagalapak sang pagtoo sa mga Kasulatan. Sa dagway sang madalum nga kabalaka sa kaayohan sang ila mga abyan sa duta. Sing amat-amat magapanudlo sila sang labing katalagman nga sayup. Ang kamatuuran nga ang iban nga ila ginasugid mga matuud, kag sarang sila makasugid kon kaisa sang mga nalaabuton nga mga hitabu, nagahatag nga ang ila mga pulong daw mga masaligan; kag ang ila butig nga mga pagtolon-an ginabaton sang kadam-an subung nga maayo, kag toohan sing labi ka hanuut subung nga amo ang labing balaan nga mga kamatuuran sang Biblia. Ang kasugoan sang Dios ginasikway, ang espiritu sang bugay ginatamay, ang dugo sang katipan gina-isip subung nga butang nga dili balaan. Ang mgaespiritu nagapanghiwala sang pagkadios ni Kristo, kag ginabutang pagani ang Manunuga nga kaangay nila. Busa sa isa ka bag-o nga saput sa dipagpakilala ang daku nga manugrebok nagapadayon gihapon sang iya pagpakig-away batok sa Dios nga ginpamunoan sadto sa langit kag malapit na sa anum ka libo ka mga tuig nga nagapadayon sa duta.

Madamu ang nagtinguha sa pagsaysay sang mga pagpa hayag sang mga espiritu sa daya kag kauti sang kamut sang medium. Apang bisan matuud nga ang patubas sang limbong masusun ginapahayag nga daw sa matuud nga mga pagpahavas. makita mo gid ang pagpahayag sang dili tawohanon nga gahum. Ang makatilingala nga lagpok nga amo ang gin tunaan sang bag-o nga mga espiritismo dili patubas sang kinaadman kon mga daya sang tawo, kondi buhat gid sang mga malaut nga mga manugtunda; nga naghatag sang

isa ka labing mabungahon nga cava sa paglaglag sang mga kalag Madamu ang nasiod sadtong mga nagatoloo nga ang espiritismo daya lamang sang tawo; kay kon sila na ang madala sa pag-atubang sa mga nagapalahayag nga dili na sila makabig nga. Iwan kondi dili na kinaugali. madavaan sila kag madulong sila sa pagbaton sa ila subung nga isa ka daku nga pahayag sang gahum sang Dios.

Ini nga mga tawo wala makatatap sang mga pamatuu sang kasulatan nahanungud sa mga katingalahan nga ginahimo ni Satanas kag sang iya mga galamiton. Bangud sa pag bulig ni Satanas nga ang mga mago ni Paraon anay nakatigayon sa pagpanghimutig sang buluhaton sang Dios. Si Sau Pablo nagpamatuud nga sa wala pa ang ikaduha nga pagkari ni Kristo may magapahyag nga kaangay sa amo man nga pagpahayag sang gahum ni Satanas. Ang pagkari sang Ginoo paga-unahan “sang pagpanghikot ni Satanas, sa bug-os nga gahum. kag mga talandaan, kag mga kalatingalahan nga butig; ikag sa bug-os nga limbong sang pagkadimatarung. 2 Tesal. 2:9,10. Kag si apostol Juan, nga nagapanavsay sang manughimo sang katingalahan nga gahum, nga magapaliayag sa katapusan nga mga adlaw, nagsiling: “Kag nagahimo sang dalagku nga mg? talandaan, pating kalayo sa langit ginapapanaug niya sa duta sa atubangan sang mga tawo, kag ginapatalang niya ang mga nagapuluyo sa duta, tungud sa mga talandaan, nga ginhatag sa iya sa paghimo.” Bugna 13:13,14. Wala sing limbong sila diri nga ginapahayag. Ang mga tawo nadayaan sang mga dalagku nga mga milagro nga yara sa gahum sang mga galamiton ni Satanas sa paghimo, dili sadtong mga butang nga ila ginapakita nga daw sa ila himoon.

Ang principe sang kadudulman, nga nakagbuyok sing amo na kalawig sang gahum sang iya agalon nga painoino sa pagpanghikot sang mga daya, nagapasuno sang iya mga -pagpanulay sa tanan nga klase sang tawo kag sa tanan nga kahimtangan. Sa mga tawo nga mga mangin-alamon kag mga dungganon ginapahayag niya ang espiritismo sa isa ka fino kag makadangat sa hunahuna, busa natigayon niya ang pag pasulud sang madamu sa iya siod.

Apang wala sing kinahanglan nga magpadaya sa mga butig nga ginapahito sang mga espiritismo. Ang Dios naghatag sa kalibutan sing kapin nga kapawa sa pagpatakus sa ila sa pagsapu sang siod. Subung nga napakita na, ang pagtolonan nga nanginsadsaran sang espiritismo batok sa maathag nga mga pulong sang kasulatan. Ang

[419] Biblia nagasiling nga ang mga minatay walay nahibaloan, nga ang ila mga painoino nagkalawala na; wala na sila sing bahin sa bisan ano nga butang nga ginahimo sa idalum sang adlaw; wala sila sing nahibaloan nahanungud sang mga kalipay kag mga kaakig sadtong mga mahal sa ila sa sini nga duta.

Wala labut pa sini, ang Dios nagdumili gid sing maathag sang tanan nga mga pagpamangkot sa mga nagtalaliwan nga mga espiritu sang nagkalamatay. Sa mga adlaw sang mga Hebreinhon may yara nga klase sang tawo nga nagaangkon, kaangay sa sining mga espiritismo sa karon nga adlaw, nga nagapalakighambal sa mga minatay. Apang ang mga “madaya nga mga espiritu,” sa ginatawag ining mga manduduaw gikan sa iban nga kalibutan, ginatawag sang Biblia nga “mga espiritu sang yawa.” Ipaangay ang Num. 25:1-3, Salmos 106:28, 1 Kor. 10:20, Bugna 16:14. Ang pagpakighiambit sa mga manugpamangkot sa espiritu ginatawag nga kalangil-aran sang Ginoo, kag ginadilian sing solemne kag ginasilotan sing kamatayon yadtong maglapas.

Kon wala na sing liwan nga kasanagan nahanungud sang Espiritismo, igo na sa mga Kristohanon ang kamatuuran nga ang espiritu wala nagapahain sang katarungan sa sala, sang nga dungganon kag mga putli nga mga apostoles ni Kristo kag sang mga dunot nga mga alagad ni Satanas.

Ang mga apostoles, sa ginapahayagan sining mga butigon nga mga espiritu, ginapabatok sang ila mga sinulat sang sila ginadal-dal sang Espiritu Santo sang diri sila sa duta. Ila panghiwalaon ang langitnon nga kamunoan sang Biblia, kag sa sina nga bagay bungkagon ang sadsaran sang paglaum sang mga Kristohanon, kag palongon ang kapawa nga nagaiwag sang dalan sa langit. Si Satanas nagapato sa kalibutan nga ang Biblia isa lamang ka surat nga dili matuud, okon isa ka tolon-an nga igo lamang sa sadtong una nga kaliwatan, apang sa karon kabigon na lamang sing pasapayan okon isikway subung nga wala na sing kapuslanan. Kag sa pagkuha sang lugar sang pulong sang Dios magapakita sia sang mga pagpahayag sang mga Espiritu. Yari ang iligan nga yara sing bug-os sa idalum sang iya. pagpugung; bangud sini nga bagay sarang niya mapatoo ang kalibutan sang iya kabubut-on. Ang Tolon-an nga magahukum sa iya kag sa iya mga sumulonod ginpadulman niya sa duug nga diin

buut niya ipahamtang; himoon ang Manluluwas sang kalibutan nga kaangay sang isa lamang ka timawa.

Matuud nga ang mga Espiritismo nagabaylo na karou sang iya dagway, kag sa paglipud sang iban niya nga mga buhat nga ginbatokan, ginapanaput na niya ang pagkakristohanon. Apang ang iya mga pulong nga na gikan sa mga plataporma kag mga imprintahan nabukad na sa atubangan sang mga tawo sing madamu nga tinuig, kag sa sini ang iya matuud tuud nga ugali nagatindug nga dayag. Ini nga mga pagtolon-an dili mapanghiwala okon matago.

Bisan pa sa iya karon nga dagway, nga malayo man nga panagbatonon sang sa una tama sia sa pagkamatuud ka katalagman, tungud sang iya labi ka polido nga pagpandaya. Sang una iya nga ginasiway si Kristo kag ang Biblia, karon iya na: nga ginabaton sila nga tanan. Apang ginapanaysay ang Bi-blia sa bagay nga makapahamuut lamang sa mga wala mabago nga tagiposoon, kag ang iya mga solemne kag labing kinahanglan nga kamatuuran ginapakawalay pulus. Ang gugma ginatudlo subung nga amo ang pangolo nga ikaayo sang Dios, apang ginakabig sia nga mapigaw, nga nagahimo lamang sing diutay nga ginkalainan sa tunga sang maayo kag sang malain. Ang katarung sang Dios, ang iya pagsikway sang sala, ang ginakinahanglan sang Iya balaan nga kasugoan, ginalipdan tanan. Ang mga tawo ginatudloan sa pagkabig sang kasugoan nga isa ka patay nga sulat. Ang mga makaluluyag. manugpaganyat nga mga sugilanon .nagdakup sang ila mga inugbalatiag, kag nagdul-ong sa ila sa pagsikway sang Biblia subung nga amo ng sadsaran sang ila pagtoo. Si Kristo ginapanghiwala nga matuud subung sang una; apang si Satanas nakapabulag sang mga mata sang mga tawo sa bagay nga ang mga daya wala matalupangdi.

Diutay lamang ang may matarung nga paghangup sang gahum [421] nga madaya sang mga Espiritismo kag sang katalagman sa pagpasilong sa iya influenza. Madamu ang nagapalapit sa iya, sa pagbusug lamang sang ila katingala. Wala sila sing matuud nga patoo sa iya, kag ginpun-an sing kahadluk sa pagpanghunahuna sa pagtugyan sang ila kaugalingon sa pagpugung sang espiritu. Apang nagsulud sila sa pagla gawlagaw sa duta nga ginadilian kag ang labing daku nga manuglaglag naggamit sang iya gahum sa ila batok sa ila kabubut-on. Tuguti lamang sila sing makaisa sa pagpasakup sang ila mga painoino sa iya mga pagtuytuy, kag pagabihagon niya sila. Dili

mahimo na sa ila lang kaugalingon nga kusug, ang pagpalagyo sa manugpaganyat, madaya nga gapus. Wala na sing liwan kondi ang gahum sang Dios, nga ginahatag sa sabat sa hanuut nga pangamuyo sang mainit nga pagtoo, nga makaluwas sa sining nasiod nga kalag.

Yadtong mga magpalangga sang mga malauton nga mga ugali, okon nagahuput sing kinabubut-on sang isa ka sala nga nahibaloan, nagaagda sang mga panulay ni Satanas. Ginabulag nila ang ila kaugalingon gikan sa Dios kag gikan sa manugsapopo nga manugtunda niya; sang ginapahayag sang malaut ang iya mga daya, wala sila sing taming, kag mahulog sila sing mahapus subung sa isa ka tulokbon. Yadtong mga nagabutang sa sini nga bagay sang iya gahum, walay nahibaloan kon sa diin matapus ang ila, dalanon. Sang mahimo na ang pagdaug sa ila, ang manunulay niyan magamit sa ila subung nga galamiton sa pagbihag sa iban sa kalaglagaan.

Si Manalagna'ng Isaias nagsiling: “Kon magsiling sia sa inyo: Pamangkot kamo sa mga manugpagowa sang espiritu, kag sa mga manugpakot nga nagakibut kag nagahigong; sabta ninyo: indi bala mngpamangkot ang isa ka banwa sa iya Dios? Tungud sa mga buhi pagapadangpon bala sa mga minatay? Sa kasugoan kag sa pagpamatuud; kon indi sila maghambal suno sini nga pulong, wala sa ila sing pamanagbanag.” Isaias 8:19, 20. Kon ang mga tawo nagmaluyag sa pagbaton sang kamaturan nga

[422] ginahambal sing maathag sa Kasulatan, nahanungud sa kinaugali sang tawo kag sang kahimtangan sang mga minatay. makita nila sa mga ginatudlo kag ginapahayag sang mga Espiritismo ang pagpanghikot ni Satanas nga may gahum kag mga tandaan kag butig nga mga katingalahan. Apang .sa baylo sang magpasakup sa kahilwayan nga makapahamuut sa tagiposoon nga unod, kag sikwayon ang sala nga ila ginahiguma, kadamuan ang nagapiyong sang ila mga mata sa kapawa, kag maglakat sing dayon, kag dili pagpamatian ang mga paaman, sang si Satanas nagaladlad sang iya mga siod sa palibut nila, kag mahimo sila nga tulokbon. “Kay wala magpakaba on sang gugma sang kamatuuran, agud nga magkalaluwas, bangud sini, ang Dios nagpadala sa ila sang mabaskug nga daya, agud nga magtolo sila sa kabutigan.” 2 Tesal. 2:10, 11.

Yadtong mga nagabatok sa pagtolon-an sang Espiritismo nagagubat dili lamang sang tawo, kondi sa kay Satanas kag sa iya mga manugtunda. Nagsululud sila sa pagpakig-away batok sa mga ka-

punoan kag mga gahum kag mga malaut nga mga espiritu sa mataas nga mga lugar. Si Satanas dili maghatag sang bisan isa lamang ka palad sang iya duta luwas lamang kon matabug sia sang gahum sang mga langitnon nga mga manugtunda. Ang mga tinawo sang Dios mangintakus sa pagsugata sa iya, subung sa aton Manluluwas, sang mga pulong, “Nasulat na.” Si Satanas makasulit sang mga kasulatan sa karon subung sa sadtong kaadlawan ni Kristo, kag pagabaliskaror niya ang iya mga ginatudlo sa pagtukud sang iya mga kabutigan. Yadtong buut magtilindug sa sining dag-on sang katelagman dapat sa paghangup sa ila kaugalingon sang mga pamatuud sang mga Kasulatan.

Madamu ang pagapakitaan sang mga espiritu sang yawa nga sa dagway sang ila hinigugma nga mga pariente, okon mga abyan, kag magahambal sang labing katalagman nga mga erejia. Ining dumuluaw magapahayag sa aton labing mahumok nga paghikalooy, kag magapanghikot sing mga milagros sa pagtukud sang ila pagkaamo. Magpakahanda kita sa pagtindug sing malig-on batok sa ila nga may mga kamatuuran sang Biblia nga ang mga minatay wala sing nahihaloan, kag nga yadtong mga nagapalahayag mga espiritu lang sang yawa.

[423]

Sa atubangan lamang naton yara ang “oras sang pagtilaw, nga magaabut sa bug-os nga kalibutan, sa pagtilaw sa mga nagapuluyo sa duta. Ang tanan nga ang ila pagtoo wala matanum sing malig-on sa mga pulong sang Dios pagapangdayaan kag madaug. Si Satanas magapanghikot sa “bug-os nga limbong sang pagkadimatarung” sa paghimo nga manginsinakup niya ang anak sang tawo; kag ang iya mga daya magadugang sing dayon. Apang magadaug lamang sia sa sadtong mga tawo nga magapanugyan sing hungud sa iya mga pagpanulay. Yadtong nagapangita sing hanuut sing kaalam sa kamatuuran, nga nagatilinguha sa pagputli sang ila mga kalag bangud sa pagkamatinumanon, busa himoon nila ang tanan nga ila masarangan sa pag-aman nga sa pagpakigsumpong, makakita sa Dios sang kamatuuran, sing malig-on nga palalipdan. “Kay ginbantayan mo ang pulong sang akon pagpailub, pagabantayan ta man sa oras sang pagtilaw,” Bugna 3:10. amo ang saad sang Manluluwas. Magapadala sia sa gilayon sang tagsatagsa ka manugtunda gikan sa langit sa pagluwas sa Iya mga tinawo sa baylo nga pagpabayaang niya ang isa ka kalag nga nagasalig sa Iya nga pagdag-on ni Satanas.

[424] Si Manalagna'ng Isaias nagpakita sang makahaladluk nga daya nga magaabut sa mga malauton, agud magapaisip sang ila kaugalingon nga malig-on sa paghukum sang Dios; “Nagahimo kita sing kasugtanan sa kamatayon, kag naghilimo kita sing katipan sa inpierno; kon mag-agi ang kalalatan, indi makaabut sa aton: kay nahimo naton sa aton ang dalangpan sang daya, kag ginbutang naton sa aton nga palalipdan sang kabutigan.” Isaias 28:15. Sa klase sang mga tawo nga ginasaysay diri naskup yadtong mga tawo nga tungud sa ila katig-a, pagkadilimailubon nagalipay sang ila kaugalingon nga ang tanan nga mga tawo, wala sapayan kon daw ano ka dunut sa ila, pagapakabayawon sa langit, nga manginangay sa mga manugtunda sang Dios. Apang ilabi nagid yadtong mga naghilimo sing katipan sa kamatayon kag sing kasugtanan sa inpierno, nga nagsikway sang kamatuuran nga gin-aman sang langit subung nga dalangpan nga sa mga matarung sa adlaw sang kagamu, kag batonon ang dalangpan sang mga kabutigan nga ginatanyag ni Satanas sa baylo niya,— ang madeya nga pagpakaamo sang Espiritismo.

Si Satanas nakaaman na sing malawig nga sa iya katapusan nga tinguha sa pagdaya sa kalibutan. Ang sadsaran sang iya buhaton nahamtang sa isa ka pagsalig nga ginhatag sa kay Eba sa Eden, “Dili kamo mamatay nga totoo.” “Sa adlaw sang Dios, nga Makaako” Bugna 16:13, 15. Luwas lamang sadtong mga nata, kag manginkaangay kamo sang Dios, nga nakahibalo sang maayo kag sang malain.” Genesis 3:4, 5. Sing amat-amat gin-aman niya ang dalan nga sa iya daku nga daya nga nagtubu sa Espiritismo. Wala pa niya madangat ang kabug-osang sang iya mga tuyo; apang madangat niya sa katapusan nga nabilin sang dag-on. Ang manalagna nagsil-ing: “Nakit-an ko ... ang tatlo ka espiritu nga mga mahigku, kaangay sa mga paka kay espiritu sila sang mga yawa, nga nagahimo sing mga talandaan, nga nagakaladto sa mga hari sa bug-os nga kalibutan, agud nga matipon niya sila sa pagkig-awayan sang daku nga adlaw sang Dios, nga Makaako. Bugna 16:13, 15. Luwas lamang sadtong mga nabantayan sang gahum sang Dios, bangud sa pagtoo sa Iya mga pulong, ang bilog nga kalibutan pagasilhigon sa bibi sang mga kabutigan. Ang mga tinawo nagatululog sing madasig pa kauto sa makamamatay nga dalangpan, nga pamat-on ugaling sa pag-ula sang kaakig sang Dios.

Ang siling sang Ginoo nga si Jehoba: “Akon ginbutang ang katadlungan nga dinalan kag ang katarungan nga tonton: kag ang batobato nga yielo magasilhig sang dalangpan sang kabutigan, kag ang mga tubig magaanaw sang inyo palalipdan. Kag magamanginwala ang inyo kasugtanan sa kamatayon ang kalalat-an nga nagaanaw, pagatasakon kamo niya.” Isaias 28:17, 18.

[425]

30: Ang mga Tuyo sang mga Papanhon

Ang Romanismo ginatamud na karon sing may daku nga pagkahamuut sang mga Protestante sang sa sadtong una nga mga tuig. Sa sadtong mga kadutaan nga ang Katolisismo wala sing daku nga gahum, kag ang mga Catolico Romano nagapalakig-abyan agud sa pagdang sang influenza, may yara nga nagadugang nga pagpaka-diutay sang pagtolon-an nga nagabulag sa mga iglesia reformada gikan sa mga pangolo nga papanhon; ang opinion nagadaug, nga, sa katapusan wala kita nagadulag sing tama sa mga buhi nga mga punto subung nga ginahunahuna anay, kag ang diutay lamang nga pagpasugot magadala sa aton sa labing maayo nga paghangpanay sa Roma. May panag-on anay nga ang mga protestante nagabutang sing mataas nga pagpakamahal sang kahilwayan sa konsiensia nga binaklan sa mahal nga bili. Gintudloan nila ang ila mga kaanakan sa pagdumut sa pagdumala sang papa, kag ang pagpakighamuut sa Roma isa ka buhat sa pagkadilimasinulondon sa Dios. Apang sa karon daw ano na ka lain sang balatiagon nga ginapahayag.

[426]

Ang mga mananabang sang papanhon nagasiling nga ang iglesia ginpakahuy-an anay; kag ang kalibutan nga protestante daw sa mabuyok sa pagbaton sang amo nga pulong. Madamu ang naga-matarung nga dili matarung ang paghukum sa iglesia sa karon bangud sa mga kalangil-aran kag mga kabuangan nga nagpat-it sang iya paggahum sa sulud sang mga siglos sa pagkaignorante kag kadudulman. Ginapamalibaran niya ang iya mga makahalangawa nga kapintas nga pinatubas yadto sang pagkabarbaro sa sadto nga panag-on, kag mag-ampo nga ang influenza sang karon nga civilisaeion nagbaylo na sang iya mga balatiagon.

Nalimtan bala sini nga mga tawo ang ila ginatudlo nga pagkadilimasinalaypon nga ila ginpakita sa sulud sang walo ka gatus ka mga tuig sang paggahum sining matinaastaason nga gahum? Malayo sa pagkadula, ini ginpamatud-an sing labi ka matuud sang sa una sa sining ikanapulo kag siam ka siglo. Sang nagaangkon ang Roma nga ang iglesia “dili masinalaypon; ni magasayup sia, suno sa ka-

sulatan,“* anhon niya nga pagsikway sang mga palatukuran nga nagagahum sang iya mga dalanon sang nagligad nga mga tuig?

Ang iglesia papanhon dili gid magadula sang iya pag-angkon sang pagkadili masinalaypon. Ang tanan nga iya nahimo sa pag-panghingabut sadtong mga nagsikway sang iya mga pagtolonan, ginahuptan niya nga matarung; kag dili bala niya suliton ang amo man nga buhat, kon mapahayag liwan ang kahigayonan? Ipakuha ang gahum sang banwa nga nagapugung sa iya, kag i-uli liwan ang Roma sa Iya una nga gahum, kag magapakita liwan sing madali ang pagkabuhi sang iya kabangis kag pagpanghingabut.

May isa ka lutaw nga magsusulat nga naghambal sang panimuut sang mga pangolo nga papanhon nahanungud sa kahilwayan sa konsiensia, kag sang katalagman nga magapahadluk sing pinasahi sa Estados Unidos kon matuman ang iya tuyo:

“May yara nga madamu nga nahamyang sa pagkahadluk sa Romano Catolisismo sa Estados Unidos, sa pagsunod sing binulag sa pagtoloohan okon pagkapinayaon. Sila wala makakita sang ugali kag panimuut sang mga Romanista nga labi ka manuglaglag sa aton hilway nga mga institusion, okon walay nakita nga tandaan sang katalagman sang iya pagtubu. Busa aton

anay ipaangay ang iban nga mga pangolo nga sadsaran sang aton pagbulutan sa sadtong iya sang iglesia Catolica. [427]

“Ang Konstitusion sang Estados Unidos nagapasalig sang Kahilwayan sa Konsiensia. Wala na sing maglabi ka mahal okon labi ka kinahanglan. Si Papa Pio Nueve, sa iya sulat nga circular sang Agosto 15, 1854, nagsiling: ‘Ang binuang kag ang sayup nga mga pagtolon-an sa pag-apin sang kahilwayan sang konsiensia, amo ang labing makamamatay nga sayup, isa ka peste, labi sa tanan, nga pagkahadlukan sing labi sa estado.’” Ang amo man nga papa, sa iya circular sang Diciembre 8, 1864, nagexeomulgar sa ‘sadtong nagabayaw sang kahilwayan sang konsiensia kag pagsimba sa religion,’ pati sang ‘tanan nga nagabayaw nga ang iglesia dili maggamit sing kusug. ‘

“Ang mahidaeton nga tingug sang Roma sa Estados Unidos dili nagakahulogan nga nagbaylo ang iya tagiposoon. Tama sia ka maalwanon sa lugar nga wala siya’y kagamhanan. Siling ni Obispo

*Mosheim, “Ecclesiastical History,” lib. 3, cent. 11, part. 2, cap. 2, par. 9, Nota 1.

O'Connor: 'Ang kahilwayan sa religion ginapailuban lamang tubtub madangat kag matuman yadtong kapihak niya sa wala sing kata-lagman sa kalibutan nga Catolico.' ... Ang arsobispo sa San Luis nagsiling anay: 'Ang erejia kag ang pagkadilimatinoohon mga sala; kag sa mga duta nga Kristohanon, subung abi pananglitan sa Italia kag sa Espana nga ang tanan nga nfga tawo mga Catoliko, kag sa diin ang religion Catolico kinahanglan nga bahin sang kasugoan sang duta, ginasilotan sila kaangay sa iban nga sala.'

"Ang tagsatagsa ka kardinal, arsobispo kag obispo sa Iglesia Catolica nagapanumpa sa pagpasakup sa papa, nga sa iya makita ining masunod nga mga pulong: 'Ang mga erejes, ang mga sistematicos (ang isa nga nagabulag sa isa ka tinukod nga iglesia), ang manugrebok sa nasambit naton nga ginoo (ang papa), okon sa salili niya sa olihi. akon nga hingabuton kag sumpongong sa tanan ko nga masarangan.' "

Matuud nga may yara nga mga matuud nga mga Kristohanon sa katilingban sang Catolico Romano. Linibo ang yara sa sini nga iglesia nga nagaalalagad sa Dios suno sa labing

[428] maayo nga kapawa nga ila nabaton. Wala sila ginatuguti sa pagbasa sang Iya mga pulong, busa wala nila matungkad ang kamatuuran. Wala sila makakita sang ginkalainan sang pagkabuhi sa pag-alagad sa tinagiposoon kag yadtong isa lamang ka hapaw kag mga ceremoniales nga ila ginaliwanliwan. Ang Dios nagatamud nga may pagkahanuklog sa sining mga kalag, nga mga naton-an sa isa ka pagtoloohan nga madaya kag dili makabusug. Pagapalapuson niya ang kasilaw sang kapawa sa labing madamul nga dulum nga nagatabon sa ila. Ipahayag niya sa ila ang kamatuuran nga yara sa kay Jesus, kag madamu pa ang magabalaton sa iya kag magtilindug kaupod sa Iya mga tinawo.

Ang Romanismo subung nga isa ka pagtolon-an wala na nagasuno sa balita ni Kristo sa karon sing labi sang sa una nga mga panag-on sang iya istoria. Ang mga iglesia Protestante yara sa daku nga kadulum, kon wala nabangpan nila unta ang tandaan sang mga panag-on. Ang Iglesia Romana nagadalangat sa malayo sa iya mga piano kag mga paagi sa paglakat. Ginagamit niya ang tanan nga pahito sa pagpauswag sang iya mga influencia kag dugangan ang

* Strong, Dr. Josiah, "Our Country," Cap. 5, par. 1-3.

iya gahum sa pag-aman sa isa ka mabangis kag matuudtuud nga pagpakig-away sa pag-uli liwan sang iya gahum sa kalibutan, sa pagtukud liwan sang pagpanghingabut, kag lubaron ang tanan nga mga binuhatan sang mga Protestante. Ang Catolisismo nagadaug na sing duta sa tanan nga luyo. Talupangda ang nagadugang nga kadamuon sang iya mga iglesia kag mga kapilya sa mga duta nga protestante. Tamda ang pagkalutaw sang iya mga kolegio kag mga semenarios sa America, nga ginasudlan sang madamu nga mga Protestante. Tamda ang pagtubu sang iya pagtolon-an sa Inglatera, kag ang dayon nga paggolowa gikan sa iglesia sang Inglatera kag magsululud sa kabon sang mga Catolico. Ini nga mga butang magapamata sang kabalaka sang tanan nga nagapakamahal sang putli nga palatukuran sang Balita.

Ang mga Protestante nagapakig-impon kag nagapakighiangot sa papanhon; naghilimo sila sing mga compromiso kag mga pahanugot nga bisan pa ang mga Romano Catolico sa ila kaugalingon natingala sa pagtamud, kag dili makahangup. Ang

mga tawo nagapiyong sang ila mga mata sa pagtamud sang [429]
 matuud nga kinaugali sang Romanismo, kag sa mga katalagman nga [430]
 magaabut gikan sa iya pagpakataas sa gahum. Ang mga tawo na- [431]
 gakinahanglan sa pagmalata sa pagsumpong sang paguswag sining
 labi ka katalagman nga kaaway sang kahilwayan sa pagbulut-an kag
 sa religion.

Madamu nga mga Protestante ang nagahunahuna nga ang religion Catolico dili makaluluyag, kag ang iya panimbahon dili kahalmut-an, walay kahulogan nga pagliwan-liwan sang pagalagdan. Diri nagsalayup sila. Bisin nga ang Romanismo ginapasandig sa daya, dili sia barobal kag malain nga daya. Ang mga pag-alagdan sa religion sang iglesia Romana amo ang labing makabalatiag nga pag-alagdan. Ang iya mga dalayawon kag solemne nga pagalagdan nagadakup sa mga balatiagon sang mga tawo, kag nagapahipus sang tingug sang katarungan kag konsiensia. Ang mga mata ginabihag. Dalagku nga mga iglesia, makaknlunyag nga mga procesion, mga halaran nga bulawan, mga santos nga naputus sing bulawan, mga pinili nga mga estampa, kag tumalagsa nga escultor nga makabihag sa sadtong mahingmaon sang mga matahum. Ang mga idulungug nagakabihag man. Ang mga alambahanon dili malabawan. Ang mga matahum nga tingug sang madalum nga tuno sang organo, nga

nagatingub sa kayuyum sang madamu nga tingug nga nagaguub sa mataas nga mga kampanaryo kag mga hulut sang iya dalagku nga mga katedral, dili makulangan sa pagpabatyag sang painoino sing katingala kag pagtahud.

[432] Ining nagowa nga kadayawan, katahuman kag mga ceremonias. nga nagayagota lamang sa handum sang kalag nga nagamasakit sa sala, amo ang kasanagan sang iya nasulud nga pagkamadinulnton. Ang religion ni Kristo wala nagakinahuglan sang amo nga paganyat sa pagpabatou sa iya sa mga tawo. Sa kapawa nga nagasiga gikan sa krus ang matuud nga pagkakristohanon magapahavag sing kaputli kag kamahigugmaon sa bagay nga wala sing sa gowa nga puni nga makabaylo sang iya matuud nga kabilihanan. Ang katahum sang kabalaan, ang mahagup kag malinong nga espiritu, amo ang may daku nga kabilihanan sa Dios.

Ang kasilaw sang dagway dili amo ang matuud nga pahayag sang putli kag mataas nga hunahuna. Ang mataas nga paghangup sang mga artes, ang lakas nga kaluyag sa mga matahum, masami nagapadayon sa painoino nga dutan-on kag lawasnon. Masunsun ginagamit ini sila ni Satanas sa pagdulong sa tawo sa pagkalipat sa mga kinahanglan sang kalag. sa pagkalipat sang palaabuton, sang pagkabuhi nga walay katapusan, sa pagpalayo gikan sa ila walay katubtuban nga Bulig, kag magkabuhi nga sa sini nga kalibutan lamang.

Ang isa ka religion nga sa sagowa makapaganyat sa sadtong wala maliwan nga tagiposoon. Ang mga kadayawan kag mga ceremoniales sang panimbahon sang Catolico may gahum nga manugdaya kag makabibihag, nira sa iya madamu ang nadayaan; kag nagatalamud sa Iglesia Romana subung nga amo abi ang gawang gid sang langit. Wala kondi lamang yadtong nagtanum sang ila mga tiil sing malig-on sa sadsaran sang kamatuuran, kag ang ila mga tagiposoon binag-o sang Espirilu sang Dios, ang walay katalagman sa iya influensia. Linibo sadtong walay kaalam bangud sa mga experiensia sa kay Kristo ang nadul-ong sa pagbaton sang dagway nga pagkadiosnon nga wala sing gahum. Ina nga kaangay sang religion amo ang ginahandum sang kadam-an.

Ang ginaangkon sang iglesia nga matarung sa pagpatawad, kag ang toloanon sa konfesion, nga kon wala ini ang kapatawaran dili mahatag, nagadul-ong sa paghatag sing lisensia sa paghimo sing

kalautan. Yadtong nagaluhod sa atubangan sang isa ka makasasala nga tawo, kag buksan sa pagpanuad ang mga tinago sang iya hunahuna kag hinyo sang iya tagiposoon nagapanubu sang talaksan sang iya ugali. Ang iya hunahuna nahanungud sa Dios ginpanubu kaangay sa makasasala nga katawohau; tungud kay ang pari magatindug subung nga tulugyanan sang Dios. Apang sa sadtong nagahigugma sa pagpatuyang sang kaugalingon, labi pa ka tam-is ang magpanuad sa masigkamamatayon sang sa magbukas sang iya kalag sa Dios. Labi pa ka tam-is sa kinaugali sang tawo ang paghimo sing mga penitencia sang sa magsikway sang sala; mahapus pa'ng pagpatay sang unod bangud sa baluyot kag mga tunok kag paggapus sang talikala sang sa paglansang sa krus sang kailigbon sang unod. Mabug-at ang singkaw nga bunt pas-anon sang unod nga tagiposoon sa baylo sang sa magluhod sa singkaw ni Jesukristo.

[433]

Tinguha nga dayon gihapon ni Satanas ang pagpahayag sing lain sang karakter sang Dios, sang kinaugali sang sala, kag sang matuud nga kabangdanan sang daku nga kinagubut Ang iya mga daya nagabuhin sang katungdanan sa langitnon nga kasugoan, kag nagahatag sa tawo sing pahanugot sa pagpakasala. Sa amo man nga tion ipahuput niya sa ila ang butig nga paghangup sa Dios, agud nga pagkahadlukan nila kag pagkaakigan Sia, sa baylo sang sa paghigugma. Ang kapintas nga nagikan sa iya ginpatungud niya sa Manunuga; ginatingub sia sa religion, kag ipabayag sa paagi sa pagsimba. Busa ang painoino sang mga tawo ginadulman, kag makuha ni Satanas sila subung nga iya mga galamiton sa pagpakig-away batok sa Dios.

Kon ang mga tawo magbasa sang Biblia, ang kalooy kag ang gugma sang Dios mapabayag; makita na nga wala Sia nagabutang sa bisan kay sin-o nga tawo sing mabug-at nga lulan. Ang tanan nga iya ginapangayo amo ang buung kag masinakiton nga tagiposoon, mapailubon, kag matinumanon nga espiritu.

Si Kristo wala maghatag sing solondan nga sa mga lalaki kag mga babae nga pagtakpan nila ang ila kaugalingon sa mga monasterio agud maaman sila sa pagsulud sa langit. Wala gid Sia magtudlo nga ang gugma kag ang paghikalooy pagdulaon. Ang tagiposoon sang Manluluwas nagasagahay sing paghigugma. Sa nagalapit ang pagdangat sang tawo sa kahimpitan moral, nagalabi katin-aw ang

iya mga balatiagon, labi ka talum ang iya balatiagon sa sala, kag nagadalum ang iya pagbikalooy sa mga ginasakit.

[434] May nakakita bala sa kay Kristo nga nagyudyud sang isa ka tawo sa bilangoan okon sa pandugan tungud kay wala maghatag sa iya sing pagpakamahal subung nga Hari sang langit? May nakabati bala sang Iya tingug nga naghimalaut sa kamatayon sadtong wala magbaton sa Iya? Sang gintiawtiawan sia sang mga tawo sa Samaria, pinun-an sing kaakig si apostol Juan, kag namangkot, “Ginoo, buut mo nga magsugo kami, nga manaug gikan sa langit ang kalayo, kag sunogon sila subung sang ginhimo man ni Elias?” Si Jesus nagtulok nga may kahanuklog sa iya gintoton-an, kag sabdongon ang iya maakigon nga espiritu, nga nagsiling, “Ang Anak sang tawo wala magkari sa paglaglag sang mga kabubi sang mga tawo, kondi sa pagluwas sa ila.” Lukasa 9:54, 56.

Dili kay wala sing katarungan ang pulong nga naggowa sa mga duta nga protestante, nga ang Catolisismo diutay lamang sing ginkalainan sa Protestantismo sa karon sang sa una nga mga dagon. May yara nga pagbaylo matuud; apang ang pagbaylo dili sa papanhon. Matuud ang Catolisismo nagaangay angav sing daku sa Protestantismo nga yari karon; tungud kay ang Protestantismo nagkubus sing tama sumugod sa mga adlaw sang Reformasion.

Sang nagatinguha ang mga iglesia protestante sing kahamuut sang kalibutan, ang butig nga gugma nagbulag sang ila mga mata. Wala na sila liwan nga makita kondi nga matarung ang pagtoo nga maayo ang tanan nga malaut; kag subung nga dili malikawan nga patubas, sa katapusan magatoo sila nga malain ang tanan nga maayo. Sa baylo nga magtindug sila sa pag-apin sang pagtoo nga gintugyan anay sa mga balaan, sila karon nagapalanuad na sa Roma tungud sang dili nila mahigugmaon nga hunahuna tungud sa iya, nga nagapangayo sing kapatawaran sang ila pagkamatinaastaason.

[435] Kalabanan gid, bisan pa sa sadtong nagatamud sa Romanismo0
sing walay pagkahamuut, ang may diutay lamang nga hunahuna
nga katalagman gikan sa iya gahum kag influenza. Madamu ang
nagamatarung nga ang kadulum sa painoino kag moral nga naga-
lutaw sa Natungatunga nga siglo nagafabor sang paglapnag sang
[436] iya pagtolon-an, kababaylan, kag pagpanlupig, kag nga ang daku
nga kaalam sa bag-ong panag-on, ang kapin nga paglapnag sang
[437] kaalam, kag ang dugang nga kahilwayan nahanungud sa religion,

nagadumili sang pagkabuhi liwan sang pagdumili kag mga kabangis. Ang hunahuna nga ang amo nga butang magalutaw sa sining panagon sang kapawa ginavubitan. Matuud nga daku nga kapawa, sa kaisipan, moral kag sa religion, ang nagasiga sa sini nga kaliwatan. Sa nahumlad nga mga pinanid sang pulong sang Dios, ang kapawa gikan sa langit napasilak sa kalibutan. Apang dapat nga dumdumon nga sang nagadaku ang kapawa nga ginapaiwag, nagalabi pagid ka daku ang kadudulman sa sadtong nagabaliskad okon nagasikway sa iya.

Ang pagtoon nga may pangamuyo sang Biblia magapakita sa mga Protestante sang matuud nga kinaugali sang papanhon, apang madamu ang mga nagapakamaalam sa ila kaugalingon nga nagabalatiag nga dili na sila kinahanglan sa pagpangita sa Dios sing mapinaubuson agud nga matuytuyan sila sa kamatuuran. Bisan nga nagapalabugal sila sa ila kaugalingon nga mga mangin-alamon sila, ignorante sila sa mga Kasulatan kag sa gahum sang Dios. Kinahanglan nga may mga bagay sila sa pagpalinong sang ila konsiensia; kag pangitaon nila yadtong mga dili gid espirituhanon kag dili makapaubus. Ang ila ginahandum amo ang paagi sa pagkalipat sa Dios nga nagapahayag nga daw subung nga paagi sa pagdumdum sa Iya. Ang papanhon amo ang maigoan sang kakulangan sini nga tanan. Ini natigana sa duha ka klase sang mga tinawo, nga nagasakup sang bug-os nga kalibutan, —yadtong buut manginmaluwas bangud sa ila maayo nga buhat, kag yadtong buut manginmaluwas sa ila mga sala. Yari ang tinago sang iya gahum.

Ang adlaw sang labing daku nga kadulum sa ihibalo napaki ta nga nakabulig sa pagpauswag sang papanhon. Igapakita pagid nga ang isa ka adlaw sang daku nga kapawa sa ihibalo magabulig man sing angay sa iya pag-uswag. Sa mga dag-on nga nagligad, sang wala pa gahuput ang mga tawo sang pulong sang Dios, kag wala sing nahibaloan sang kamatuuran, ang ila mga mata ginbutabutahan, kag linibo ang nadakup, kay wala nila makita ang siod nga naladlad sa atubangan nila. Sa sini nga panagon may yara nga madamu nga ang ila mga mata ginasilawan sa pagtalupangud sang “binutig nga ginatawag nga kaalam;” wala nila makita ang siod, kag naglalakat sila sing dayon kaangay sang nabutabutahan. Ang Dios nagtuyo nga ang gahum sang tawo sa painoino ila panaghuptan subung nga isa ka amoma gikan sa iya Magbubuhat, kag dapat nila nga paggamiton

[438]

sa pag-alagdan sang kamatuuran kag sang katarungan; apang kon ang bugal kag ang handum panaghuptan kag papaibabawon sang tawo ang ila kaugalingon nga mga teoras sa ibabaw sang pulong sang Dios, niyan ang ila kaalam magapatubas sing daku pa nga kalaglagaan sang sa pagkaignorante. Busa ang butig nga kaalam sang karon nga panag-on, nga nagatabon sang pagtoo sa Biblia, magatubu nga isa ka mauswagon sa pagaman sang dalan sa pagbaton sang papanhon, kag sang iya makaluluyag nga mga formas, subung sa sadtong nahimo sang pagtago sang kaalam sa pagpadalcu sa iya sang Madulum nga Panag-on okon Siglos.

Sa hinulaghulag nga naga-uswag na karon sa Estados Unidos sa pagpabulig sa gobierno sa mga ginatukud kag ginabuhat sang iglesia, ang mga protestante nagasunud sang mga tikang sang Romano Catolico. Hoo, labi pa, ginabuksan nila anggawang sa pagpadaug liwan sa papanhon sa America nga protestante sang pagkamakagagahum nga iya nadula sa Daan nga Kalibutan. Kag ang nagahatag sing daku nga kahulogan sa sini nga hinulaghulag amo ang kamatuuran nga ang pinasahi nga tuyo nga ila ginahunahuna amo ang paghimo sing sugo sa pagpabantay sang Domingo, —isa ka palatukuran nga nagpamuno sa Roma, kag iya ginaangkon nga tanda sang iya kagamhanan. Ang espiritu sang papanhon, —ang espiritu sa pagpasugot sa mga pamasanan nga kalibutanon, ang pagtahud sa mga tradision sang tawo sing labi sa mga sugo sang Dios,—nga nagasulud sa mga iglesia protestante, kag nagtuytuy sa ila sa paghimo sang amo man nga buhat sa pagbayaw sang Domingo siling sang nahimo sang mga papanhon sadtong una anay.

[439] Kon ang bumalasa bunt maghibalo sang mga galamiton nga pagagamiton sa paindis-indis nga palaabuton sa madali, ila na lamang tultulon ang sinulat nahanungud sang mga bagay nga gingamit sang Roma sa amo man nga tuyo sa dag-on nga nagliligad. Kon buut sia sa paghibalo kon daw ano ang pagtingub sang Romano Catolico kag sang mga protestante kag kon daw ano ang ila pag-alima sa sadtong mga nagasilikway sang ila mga pagtolon-an, patalupangda sia sang espiritu nga ginpakita sang Roma sa adlaw nga Inugpahuway kag sa iya manugapin.

Ang harianon nga mga sugo, ang mga konsilyo general, kag ang mga tulumanon sang iglesia nga ginatukud sang gobierno, amo ang mga tikang nga sa iya ang mga fiesta nga paganhon nagsaka

sa Icadunganan sa kalibutan nga Kristohanon. Ang nahauna nga sugo nga ginpahibalo sa kadam-an nga nagasugo sa pagbantay sang Domingo amo ang sugo nga ginhimo ni Konstantino.* Ini nga sugo nagakinahanglan sa mga tawo sa banwa sa pagpahuway “sa balaan nga adlaw sang adlaw (venerable dia del sol)”, apang nagapahanugot sa mga tawo sa mga uma sa pagpadayon sa ila pagpanguma. Bisan matuud nga sugo nga paganhon, ginpatuman sang emperador sing pilit sa tapus sang iya pagbaton sang daw Kristohanon nga religion.

Ang harianon nga sugo sanglit kay daw dili pa igo nga ilis sa langitnon nga kagamhanan, si Eusebio, isa ka obispo nga nagahandum sang favor sang mga principe, kag pinasahi gid nga abyan kag manug-olog-olog ni Konstantino, nagpabakud sang ila gin-angkon nga si Kristo nagsaylo sang adlaw nga inugpahuway sa Domingo. Wala sing isa ka taga nga pamatuud gikan sa mga Kasulatan sa pagpabakud sang bag-o nga pagtolon-an. Si Eusebio sa iya kaugalingon nagkilala sang iya pagkabutig, kag gintudlo niya ang matuud nga tag-iya sang pagbaylo. “Ang tanan nga butang,” ang siling niya, “ang bisan ano nga katungdanan nga paghimo sa Adlaw nga Inugpahuway *amon ginapasaylo* sa adlaw sang Ginoo.”* Apang ang katarungan sa pagpabantay sang Domingon, bisan nga wala sa paglapas sang Adlaw nga Inugpahuway sang Ginoo. Ang gid sing ginapasadsaran, nagahimo lamang sa tawo nga maisug tanan nga may handum nga pagdunggon sang kalibutan nagbaton sang lutaw nga fiesta.

[440]

Sang natukud nagid sing malig-on ang papanhon, ang bululiaton sa pagbayaw sang Domingo nagpadayon. Sing mga pila ka dag-on ang mga tawo makapangabudlay sa ila mga uma kon dili sila magkadto sa simbahan sa pagsimba, kag ang Ikapito nga adlaw ginakabig gihapon nga adlaw nga Inugpahuway. Apang sing amatamat ang pagbaylo nahimo sing malig-on. Yadtong mga yara sa balaan nga palangakoan gindilian nagid sa paghimo sing paghukum sa bisan ano nga gamo nga binanwa sa adlaw nga Domingo. Wala madugay sang olihi, ang tanan nga mga tawo, bisan kon sin-o sia, ginsugo sa pagdumili sa pagbimo sing mga kinaugali nga mga buluhaton, ang maglapas kon sia dunggmion multahan, kag balculon

*Tuig 321; Tan-awa ang Apendice.

*Cox, R., “Sabbath Laws and Sabbath Duties,” p. 538 (ed. 1853).

Icon sia isa ka ulipon. Sang olihi ginsugo nga ang mga manggaranon pagasilotan bangud sa pagkuha sang katunga sang iya manggad; kag kon magpatig-a gid sia kag magpadayon gihapon sa paglapas hi-moon sia nga ulipon. Ang mga manubunubu pagaitapok (destierro) sing dayon.

Ang mga milagro ginapalapnag man. Isa sang mga lcatungalahan ginsugid nga sang bunt na ang isa ka mangunguma mag-arado sang iya uma sang isa ka Domingo, gintinloan niya ang iya arado sang isa ka salsalon, ang salsalon nagpilit sa iya kamut, kag sa sulud sang duha ka tuig gindaladala niya, “sa iya daku nga kasalcitan kag kahuluy-an.”*

[441] Sang olihi, ang papa naghatag sing sugo nga ang mga kora par-roquo maglaygay sa mga manlalapas sang Domingo, kag pakadtoon sila sa simbahan kag papangadieon, basi abutan sila sing dalagku nga kalalat-an kag maumid ang ila mga kaingod. Sa kasapulan sang iglesia naggowa ini nga katarungan, nga kutub sadto gingamit sing lapnag, bisan pa sang mga protestante, nga tungud kay ang mga tawo ginpang-igo sang linti sang yara sila sa pangabudlayan sa adlaw nga Domingo, amo •id sia matuud ang adlaw nga inug-pahuway. “Ini masanag,” ang siling sang mga obispo, “kon daw ano kataas ang kaakig sang Dios sa ila pagpatumbaya sa sini nga adlaw.” Niyan ginhimo ang isa ka pangayo nga ang mga pari kag ang mga ministro, mga hari kag mga principe, kag ang tanan nga mga matutum nga mga tawo, “maggamit sang tanan nila nga madangatan kag paghalong agud ang amo nga adlaw ma-uli sa iya kadungganan, kag, tungud sa kadungganan sang Kristohanon, pagbantayan sing labi ka balaan sa dag-on nga palaabuton.”*

Tungud kay daw dili makapugung ang sugo sang konsilyo, ang kagamhanan sang banwa gintinguhaan agud maghimo sing sugo nga magahatag sing pahadluk sa mga tagiposoon sang mga tawo, kag piliton sila sa pagbiya sang ila mga palangabudlayan sa adlaw nga Domingo. Sa isa ka katiponan sang mga obispo nga ginhimo sa Roma, ang tanan nga mga gintapatan nga una ginpamatud-an liwan sing may daku nga kabaskug kag kasolemne. Sila tanan ginsulat

*West, Francis, “Historical and Practical Discourse on The Lord’s Day,” p. 174.

*Morier. Tho., “Discourse in Six Dialogues on the Name, Notion and Observation of the Lord’s Day,” p. 271 (ed. 1701).

kag gintingub sa mga kasugoan sang iglesia, kag ginpatuman sang gumalahum sang banwa sa bug-os nga kadutaan Kristohanon.”*

Sa gihapon ang kakulang sang kagamhanan gikan sa Kasulatan sa pagbantay sang Domingo naghatag sing dili lamang -diutay nga kaiwatan sa iglesia. Ang mga tawo nagabais sang katarungan sang ila mga manunudlo sa pagsikway sang maathag nga pinamulong ni Jehoba, “Apang ang Ikapito nga Adlaw amo ang isa ka adlaw nga Inugpahuway kay Jehoba nga imo Dios,” agud lamang mapadunggan ang adlaw sang adlaw (dia del sol). Agud sa pagtabon sang ila kulang nga pamatuud gikan sa Biblia, ang iban nga mga pahito ginpanghimo. Ang isa ka makugihon nga manug-apin sang Domingo, nga nagduaw sa mga iglesia sa Inglatera sa katalipuspusan sang ika napulo kag duha ka siglo, ginsumpong sang matutum nga mga saksi sang kamatuuran; kag wala gid sing binunga ang iya mga tinguha sa bagay nga napilitan -sia sa paggowa gikan sa duta sing mga pila ka dag-on, kag magpangita sa palibut niya sang mga pahito agud sa pagpatuman sang iya mga pagtolon-an.. Sang bumalik sia, ang kulang napun-an, kag ang iya mga pagpangabudlay sang olihi nagtama ka mauswagon. Nagdala sia sing isa ka linokot nga iya ginsugid nga nagikan gid sa Dios, nga nasulatan sang kinahanglan nga sugo sa pagbantay sang Domingo, kag mga makangilidlis nga pahadluk sa pagpahadluk sa mga dili matinumanon. Ining panikahamili nga kalig-onan, —nga labing talamayon nga daya subung sadtong adlaw nga inugpahuway nga iya ginatukud, —ginsugid nga nagkunsad gikan sa langit, kag nakitan sa Jerusalem, sa altar ni San Simeon sa Golgota. Sing ugai sa pagkamatuud, ang palasio sang mga papa amo ang ginhalinan niya. Ang mga daya kag mga kabutigan agud sa pagpanswag sang gahum kag pagpadaku sang iglesia sa tanan nga panag-on ginakabig sang mga pangolo nga papanhon nga matarung.

[442]

Ang linokot nagadumili sang pagpangabudlay sa oras nga nona, o alas tres, sa Sabado sing hapon, tubtub sa pagbutlak sang adlaw sa Lunes; kag ang iya kagamhanan ginbantala nga pinamatud-an sang madamu nga mga milagro. Ginsugid nga ang mga tawo nga makalakbang sa pagpangabudlay sa sini nga oras nagapalamatay ang mga lawas. Ang isa ka manuggaling nga nangahas sa paggaling sang iya mais, nakakita, sa baylo sang binukbok nga mais, sing dugo nga

*Tan-awa ang sinulat ni Heylen, “History of the Sabbath, balin 2, cap. 5, sec. 7.

[443]

naga-ilig pagowa sa galingan, kag ang pala sang galingan nagdulog, bisan pa nga mabaskug ang tubig nga nagailig sa iya. Ang isa ka babae nga nagluto sang tinapay sa horno, nasapwan niya nga wala maluto, bisan nga tama ka init sang horno. Ang isa nga naglamas sang himoon nga tinapay sa oras nga nona, apang nagtapat sia sa pagdulog tubtub sa adlaw nga Lunes, nasapwan niya sang madason nga adlaw, nga naloto na nga tinapay kag ang langitnon nga gahum amo kono ang nagluto. Ang isa ka tawo nga nagluto sang tinapay sa tapus sang oras nga nona sang Sabado, nasapwan niya sang madason nga aga, nga sang iya pagpihak nagsumpit ang dugo. Bangud sa sining binuang nga binabaylan nga mga pahito ang mga umalampin sang Dommgo naghimulat sa pagpalig-on sang iya pagkabalaan.”*

Sa Escocia, subung sang sa Inglatera, ang isa ka daku nga pagtahud sa Domingo nahimo bangud sa pag-impon sa iya sang bahin sang dumaan nga adlaw nga Inugpahuway. Apang ang oras nga ginakinahanglan nga pagbantayan sing balaan nagkalainlain. Ang isa ka sugo gikan sa hari sa Escocia nagsiling nga “Ang Sabado sumugod sa alas 12 ang udto dapat nga pakabalaanon,” kag wala sing tawo sumugod sa sina nga oras nga magpanghikot sang kalibutanon nga buluhaton tubtub sa Lunes sing Aga. “*

Apang wala sapayan sang tanan nga tinguha sa pagpalig-on nga manginbalaan ang Domingo, ang mga Catoliko Romano sa ila kaugalingon nagapanuad sa publico sang langitnon nga kagamhanan sang Sabado, kag sang tawohanon nga kamunoan sang Domingo nga gin-ilis sa iya. Sang ika napulo kag anum ka siglo sa konsilyo sang mga papanhon ila ginpahayag sing maatliag, nga nagasiling: “Dumdumon sang tanan nga mga Kristohanon nga ang ikapito nga adlaw ginpakabalaan sang Dios, kag ginbaton kag ginbantayan, dili lamang sang mga Judio, kondi sang tanan man nga iban nga nagapakasumilimba sa Dios; bisan nga anion ginbaylohan nga mga Kristohanon ang ila Inugpahuway sang adlaw sang Ginoo.”* Yadtong nagaliwan sang langitnon nga mga sugo dili mga ignorante sang karakter sang ila buluhaton. Ila nga ginapakaibabaw ang ila kaugalingon sa Dios sing hungud.

*Tan-awa ang sulat ni Roger de Hoveden, “Annals,” Vol.2, p. 528-530 (Bonn ed.).

*Morier, “Dialogues on the Lord’s Day,” p. 290, 291.

*Id. p. 281, 282.

Ang makabalatiag nga halimbawa sang mga panimoot sang Roma sa sadtong mga dili magpati sa iya nahatag sa malawig kag madugoon nga paghingabut sa mga taga Valdenses, ang iban sa ila mga bumalantay sang Sabado. Ang iban nag-alantus sa amo man nga bagay tungud sang ila pagkamatinumanon sa ikap-at ka sugo. Ang istoria sang mga iglesia sa Etiopia kag sa Abysinia sing pinasahi may daku nga kahulogan. Sa tunga sang kadulum sang madulum nga Panag-on okon Siglos ang mga Kristohanon sa Central Africa wala makita kag nalimutan sang kalibutan, kag sa sulud sang madamu nga mga siglos nag-alagum sila sing mga kahilwayan sa paggamit sang ila pagtoo. Apang sang katapusan nahibaloan sila sang Roma, kag ang emperador sa Abysinia wala madugay nadayaan sa pagkilala sa papa nga salili ni Kristo. Ang iban nga mga pagpasugot nagsunod. Ang isa ka sugo ginhimo sa pagdumili sang pagbantay sang Sabado sa idalum sang labing mapait nga silot. “* Apang ang pagkamalupigon sang mga papanhon sa wala madugay nahimo nga isa ka mabug-at nga singkaw sa taga Abysinia kag nagtapat sila sa paghukas sa iya sa ila mga liog. Sa tapus sang mabangis nga inaway, ang mga Romanista ginpagowa gikan sa ila ginharian, kag ang dumaan nga pagtoloohan gin-uli. Ang mga iglesia nagkinalipay sa ila kahil-wayan kag wala gid nila malimuti ang leksion nga ila naton-an nahanungud sang mga daya, sang panatismo kag sang malupigon nga gahum sang Roma. Sa sulud sang ila malinong nga ginharian nagbatyag sila sing kabusug sa pagpabilin, nga wala mahibalo-i sang iban nga mga Kristohanon.

[444]

Ang mga iglesia sa Africa nagbayaw sang Sabado subung sang pagbayaw sa iya sang mga nagbulag nga mga iglesia sa sadtong ikanapulo kag apat kag ika napulo kag lima ka siglo. Sang sila nagabantay sang ikapito nga adlaw sa pagtuman sang sugo sang Dios, nagdulog man sila sa pagpangabudlay sa Domingo sa pagpasuno sa pamtasan sang iglesia. Sang makuha niya ang mataas nga gahum, ang Roma naglapak sang adlaw nga Inugpahuway sang Dios kag bayawon ang sa iya; apang ang iglesia sa Africa nga natago sa malapit sa sulud sang isa ka libo ka mga tuig, wala makaambit sa sini nga pagbaylo. Sang masakup sia sang kagamhanan sang Roma, napilitan sila sa pagtalikod sa matuud kag pagbayawon ang butig nga

*Tan-awa ang “Church History of Ethiopia,” p. 311, 312.

inugpaluiway; apang gilayon sang ila mabawi ang ila kahilwayan nagbalalik sila sa pagtuman sang ikap-at ka sugo.*

[445] Ining mga sinulat nahanungud sang nagligad nagapahayag sang dumut sang Roma sa matuud nga Inugpahuway kag sa iya manugapin, kag sang mga bagay nga iya gingamit sa pagpadungug sang institusion nga iya hinimo. Ang pulong sang Dios nagatudlo nga ini nga talan-awon pagasuliton sang kon matingub na ang mga Romano Catolico kag ang mga Protestante sa pagbayaw sang Domingo.

Ang tagna sa Bugna 13 nagasiling nga ang gahum nga ginapahayag sang sapat nga mapintas nga may mga sungay sang kordero magapahimo sa “duta kag sa mga nagapuluyo sa iya” sa pagsimba sa papanhon. Ang sapat nga mapintas nga may duha ka sungay magasiling man “sa mga nagapuluyo sa duta, nga maghilimo sila sing larawan sa sapat nga mapintas;” kag dili pa sina, magasugo pa sia sa tanan, “mga magamay kag mga dalagku, mga manggaranon kag mga imol, mga talimuwas kag mga ulipon,” sa pagbaton sang “tanda sang sapat nga mapintas.” Bugna 13:11-16. Pinakita na nga ang Estados Unidos amo ang gahum nga ginapahayag sang sapat nga may mga sungay kaangay sang iya sang kordero, kag ini nga tagna matuman kon ang Estados Unidos maghimo sing sugo sa pagpakabalaan sang Domingo, nga ginaangkon sang Roma nga amo ang pinasahi nga pagkilala sang iya pagkataas sing gahum. Apang sa sini nga pagyaub sa papanhon ang Estados Unidos dili amo lamang ang isa nga magasimba sa iya. Ang influenza sang Roma sa mga kadutaan nga iya anay gingahuman, malayo pa sa pagkadula. Ang tagna nagasugid sang pag-uli sang iya gahum. “Nakit-an ko ang isa sang iya mga olo subung nga napilasan sing ikamatay; kag ang iya pilas nga ikamatay ginayo na. Kag ang bug-os nga duta nagkalatingala sa olihi sang sapat nga mapintas.” Bugna 13:3. Ang pilas nga ikamatay nagatudlo sa pagkahulog sang papanhon sang tuig 1798. Sa tapus sini, ang siling sang manalagna, “ang iya pilas nga ikamatay, ginayo, kag ang bug-os nga duta nagkalatingala sa olihi sang sapat nga mapintas.” Si San Pablo nagahambal sing maathag nga ang tawo sang sala magapadayon tubtub sa ikaduha nga pagkari ni Kristo. 2

[446] Tesal. 2:8. Iya nga pagapadayonon ang iya buhat sa agpangdaya tubtub sa katapusan gid sang panag-on. Ang manugbugna nagsiling,”

*Tan.awa ang Apendice.

Pagasimbahon sia sang tanan, nga nagapuluyo sa duta, nga ang ila mga ngalan wala ikapanulat, sa tolon-an sang kabuhi.” Bugna 13:8. Sa Daan kag sa Bag-ong Kalibutan, ang papanhon magabaton sing pagsimba sa dungug nga ginahatag sa inugpalmway nga Domingo, nga nagatungtung sing bug-os sa kagamhanan sang Iglesia Romana.

Sing kapin sa katunga sa isa ka siglo, ang mga tumoloon sang tagna sa Estados Unidos nagpahayag sini nga pamatuud sa kalibutan. Sa mga hitabu nga nagakahanabu na karon makita ang madasig nga lakat sa katumanan sini nga tagna. Sa mga manunudlo nga mga Protestante may yara sila nga kaangay man nga pag-angkon sang langitnon nga kagamlianan sa pagbantay sang Domingo, kag amo man nga kakulang sang kasanagan gikan sa Kasulatan sang sa sadtong mga pangolo nga papanhon. Pagasulilon ang ginsiling sang mga Catolico nga ang Dios magaduaw sing paghukum sa sadtong mga tawo nga nagalapas sang inugpahuway nga Domingo; karon ginasuguran na sia sa pagpamilit.. Kag ang isa ka hinulaghulag sa paghimo sing sugo sa pagbantay sang Domingo nagadaug sing madali.

Ang iglesia Catolica RoMana, kag ang tanan niya nga sanga sa bug-os nga kalibutan, nagahimo nga isa ka malapad nga organisasyon, sa idalum sang paggahum, kag tuyo sa pagalagad sang intereses sang gahum papanhon. Ang mga minilyon niya nga mga sumunod, sa tanan nga duta sang kalibutan, ginapanudloan sa pagtingub sang ila kaugalingon sa pagkamatimumanon sa papa. Bisan kon gikan sa ano sia nga nasion okon ano ang iya pagbulut-an, kabigon nila ang kagamhanan sang iglesia nga labaw sa tanan. Bisan nga magpanumpa sila sa pagsaad sang ila pagkamatimumanon sa estado, apang sa likod sini yara ang sumpa sa pagkamatimumanon sa Roma, nga nagabulag sa ila gikan sa tanan nga saad nga batok sa iya mga intereses.

Sang tuig 1204, si Papa Inocencio Tercero, nagbawi gikan sa kay Pedro Segundo hari sa Aragon, sang masunod kag tumalagsa nga sumpa: “Ako, si Pedro, hari sang taga Aragon, nagapahayag kag nagasaad sa pagkatutum kag pagkamatimumanon gihapon sa akon ginoo, Papa Inocencio, sa iya ilis kag sa iglesia Romana, kag sing matutum akon nga paggahaman ang akon ginharian sa pagtuman sa iya, nga apinan ang pagtoo eatoliko, kag kingakuton

[447]

ang mga erejes.”* Ini suno sa ginaangkon nga gahum sang pontifice Romano, nga “matarung sa iya ang pagkulog sa kagamlian sa isa ka emperador,” kag nga “sarang sia makabulag sa mga sinakup gikan sa ila pagkamatinumanon sa isa ka dili matarung nga gumalahum.”*

Ang mga pulong sang Dios naghatag sing paaman sang magaabut nga katalagman, dili panagdungga sia, kag ang kalibutan protestante makahibalo ugaling kon ano gid ang katuyoan sang Roma, kon subul na sila sa pagpalagyo gikan sa iya siod. Xagadaku sia sing hipos sa kagamlian. Ang iya mga pagtolon-an nagabayaw sang ila influencia sa mga hulot nga nga ginahimoan sang mga kasugoan, sa mga iglesia, kag sa mga tagiposoon sang mga tawo. Ginatungtung niya ang iya mataas kag madamul nga mga tinukod, sa mga natago nga mga hulot nga sa ila ang iya una nga mga pagpanghingabut pagasuliton. Sing kawat ginapabaskug niya ang iya kasoldadosan sa pagpalakat sang iya tinguha kon mag-abut ang dag-on sa iya sa pagtuman sang iya tinutuyo. Ang tanan nga iya ginahandum amo ang duta sa pamentaja, kag ini nahatag 11a sa iya. Sa dili madugay makita naton kag mabatiagan kon ano ang tuyo sang mga galamiton nga Romanhon. Ang lamang nga magtoo kag magtuman sang pulong sang Dios, amo ang magabaton sing pagpakahuya kag paghingabut.

* Dawling, J., “History of Romanism,” lib. 5, cap. 6, sec. 53.

* Mosheim, “Ecclesiastical History,” lib. 3, cent. 11, par. 2, cap. 2, sec. 9, nota 8 (tr. by Murdock). Tan-awa ang Apendice.

31: Ang Palaabuton nga Kagamo

[448]

Sumugod sa ginkamunoan sang daku nga inaway sa langit, tuyo nga daan ni Satanas ang paghulogr sang kasugoan sang Dios. Ang pagtuman sini amo ang kabangdanan sang iya pagrebok batok sa Manunuga; kag bisan nga ginsubul sia gikan sa langit, ginahimo niya sing dayon ang amo man nga pagpakig-away sa duta. Ang pagdaya sa tawo, agud nga matuytuyan sila sa paglapas sang mga kasugoan sang Dios, amo ang tuyo nga iya ginatinguhaan sing walay pahuway. Matuman ini bangud sa pagsikway sang tanan nga kasugoan, okon bangud sa pagdumili sang isa sang iya mga sugo, ang patubson amo man gihapon. Ang makasasala “sa isa,” nagapakita singpagtamay sa bug-os nga kasugoan; ang iya mga influensia kag mga huwaran yara sa sakup sang pagkamalinapason mangin “makasasala sia aa tanan.” Jakobo 2:10.

Sa pagpangita sa paghatag sing pagtamay sa langitnon nga mga tulumanon, si Satanas nagbaliskad sang mga pagtulonan sang Biblia, kag ang kasaypanan nagtingub sa pagtoo sang mga linibo nga nagapakatamoloo sa Kasulatan. Ang katapusan nga daku nga inaway sa tunga sang kamatuuran kag kasaypanan amo lamang ang katapusan nga inaway sang mal.: wig nga inaway nahanungud sa sugo sang Dios. Sa sini nga naway nga aton karon ginasudlan,—isa ka inaway sa tunga sang mga kasugoan sang tawo kag sang mga kasugoan ni Jehoba, sa tunga sang Religion sang Biblia kag sang religion sang mga sugilanon (fabulas) kag mga pinalatonlaton (tradison).

[449]

Ang mga galamiton nga magaimpon batok sa kamatuuran kag katarungan sa sini nga pina-indis-indis nagapanghikot na karon. Ang balaan nga pulong sang Dios, nga ginpalaton sa aton sa sina nga kabilihanan kag pag-antus kag dugo, ginapakamahal lamang sing diutay. Ang Biblia nadab-ut sang tanan, apang kulang lamang ang nagabaton sa iya subung nga matuud nga tuytuy sang kabuhi. Ang pagkainfidel nagalutaw sa kalaparon nga makatilingala, dili lamang sa kalibutan, kondi sa sulud gid sang iglesia. Madamu ang nakadangat sa pagpanghiwala sang pagtolon-an nga amo ang haligi

sang pagtoo nga Kristohanon. Ang mga dalagku nga kamatuuran sang pagpanuga sang sila ginapahayag sang mga binugnaan nga mga magsusulat, ang pagkahulog sang tawo, ang pagpanumbas; kag ang pagkamapinadayonon sang kasugoan sang Dios, ginapanghiwala, sing bug-os okon sing bahin, sang kalabanan nga bahin sang kalibutan nga nagapaka Kristohanon. Linibo sang mga nagapalabugal sa ila kaugalingon sang ila kaalam kag pagka-independiente, ang nagakabig sa iya subung nga kasanagan sang pagkaluya ang pagbutang sing dili mationg nga pagsalig sa Biblia; nagahulunahuna sila nga ang pagbais sang mga Kasulatan magapahayag sang ila labaw nga talento kag mga kaalam, kag ipanaysay sing madulumo tagoon ang labing importante nga mga kamatuuran. Madamu sang mga ministro ang nagapanudlo sa ila mga tinawo, kag madamu nga mga profesor kag mga manunudlo ang nagatudlo sa ila mga tumuloon, nga ang kasugoan sang Dios nabaylohan okon nawala; kag yadtong nagakabig nga matarung gihapon ang iya mga ginakinahanglan, nga pagtumanon gid sing binatang, ila ginahunahuna nga takus sa pagbaton sang pagyubit kag pagtamay. Sa pagsikway sang kamatuuran, ang mga tawo nagasikway sang iya Autor. Ang paglapak sang mga kasugoan sang Dios, ila nga ginapanghiwala ang kagamhanan sang manughatag sang Kasugoan.

[450] Wala sing sayup nga ginbaton sang kalibutan nga Kristohanon nga nagahampak sing maisugon batok sa kagamhanan sang Langit, wala na sing labi ka batok sa ginadikta pang katarungan, wala na sing maglabi ka laut sa iya patubas, sang sa pagtolon-an karon, nga nagalapnag sing madali, nga ang kasugoan sang Dios dili na tulumanon sang tawo. Ang kada nasion may iya nga kasugoan, nga nagasugo sing pagtahud kag pagkamatinumanon; wala sing pagbulut-an nga makapadayon nga wala sini; kag mahunahuna bala naton nga ang Manunuga sang langit kag sang duta wala iya sing mga Kasugoan nga magagahum sa mga tinuga nga iya ginhimo?

Labi pa kaayo nga ang mga nasion magwala sang ila mga kasugoan, kag tugutan ang iya mga sinakup sa pagbuhat sang ila maluyagan, sang ipanghiwalaon sang gumalahum sang bug-os nga kalibutan ang Iya mga kasugoan, kag pabayean ang kalibutan nga wala sing talaksan sa pagpanghimalaut sa makasasala kag pagkamatarungon ang mga matinumanon. Kon ang talaksan sang katarun-

gan masikway, ang dalan magabukas sa principe sang kalautan sa pagpatindug sang iya gahum sa duta.

Sa bisan diin lamang ang langitnon nga kasugoan ginapanghiwala, ang sala nagauntat man sa pagpahayag sang iya kalaut, kag ang katarungan nga halandumon. Yadtong magdumili sa pagpasakup sa pagbulut-an sang Dios dili gid sa pagkainatuud takus sa pag-gahum sang iya kaugalingon. Bangud sa ila mga manuglaglag nga pagtolon-an, ang espiritu sa pagkadilimapinasakupon ginatanum sa mga tagiposoon sang mga kabataan kag mga pamatan-on, nga sa kinaugali mga din mainantuson sang pagpugung; kag ang katilingban nga walay kasugoan kag dunot amo ang iya patubson. Sang sila nagayubit sa pagkamatinoohon sadtong mga nagatuman sang ginakinahanglan sang Dios, kadam-an ang nagabaton sing makugihon sang mga daya ni Satanas. Ginahatag nila ang pag-gahum sa kailigbon, kag gawion ang sala nga nagapapanaug sing paghukum sa mga hentil.

Yadtong nagatudlo sa mga tawo sa pagtiawtiaw sa kasugoan sang Dios, nagapanggap sang pagkadilimatimumanon, nga panaganihon nga pagkadilimatimumanon. Kuhaa ang tanan nga pagpugung nga ginahatag sang langitnon nga sugo, kag ang mga kasugoan nga tawohanon dali kag isikway. Tungud kay ang sugo sang Dios nagadumili sang mga dili mataruug nga mga buhat, sang pagkaibug, sang pagbutig, kag mga daya, ang mga tawo banda sa paglapak sa iya kay nagasablag sang ila pag-uswag nga kalibutanon; apang ang patubas sang pagdula sini nga mga tulumanon isa ka daku nga wala mag-abut sa ila panghunahuna. Kon ang kasugoan dili na tulumanon, ngaa magakahadluk pa ang iban sa paglapas? Ang mga pagkabutang yara na sa katalagman. Ang mga tawo magakuha sang pagkabutang sang iya kaingod sing palugus; kag ang makusug magamanginmanggaranon. Ang kabuhi sa iya kaugalingon dili na pagatahoron. Ang sumpa sa kasal dili na magatindug nga balaan nga sagang sa pagbantay sang panimalay. Yadtong may gahum, sarang, kon buut niya, makakuha sang asawa sang ila kaingod sing palugos. Ang ikalima nga sugo isikway kaupod sang ikap-at. Ang mga anak dili magakabadluk sa pagkuha sang kabuhi sang ila mga ginikanan, kon sa sini nga bagay makuha lamang nila ang ginahandum sang ila dunut nga tagiposoon. Ang kalibutan nga lantip mahimo nga

[451]

puluy-an sang pinanong sang mga makawat kag mga mamumuno kag ang hidaet, kalinong, kag kahilwayan madula sa duta.

Ang pagtolon-an nga ang tawo nahubaran na sa katungdanan sa pagtuman sa mga ginakinahanglan sang Dios nagpaluya na sang kabaskug sang katunggdanan moral, kag nagbukas sang gawang sang baha nga kalautan sa pagkapan sang kalibutan. Ang pagkamalalison, ang malaut nga pangabuhi, ang mga kaduluntan naglam-bas sa aton subung sang makalulumus nga balud.

[452] Ang kalautan kag ang kadudulman nga espirituhanon nga naglutaw sa idalum sang pagkamangagahum sang Roma amo ang dili malikawan nga patubas sang iya pagtapak sang kasulatan; apang sa diin makita ang kabangdanan sang paglapnag sang pagkainfi-del, ang pagsikway sang kasugoan sang Dios, kag ang patubas nga pagkadunut, sa idalum sang bugos nga kasanag sang kapawa sang balita sa panag-on sang ka hilwayan sa Religion? Sa karon sang si Satanas dili na makapugung sang kalibutan sa idalum sang iya paggahum bangud sa pagtagu sa ila sang mga Kasulatan, nagdangup sia sa isa liwan ka bagay sa pagdangat sang amo man nga tuyo. Ang paglaglag sang pagtoo sa Biblia nagatuman sang iya mga tinutuyo kaangay sang iya paglaglag sang Biblia sa iya kaugalingon. Bangud sa pagpasulud sang pagtoo nga ang kasugoan sang Dios dili na tulumanon, nadul-ong niya ang mgtawo sa paglalis kaangay sang sila ang mga ignorante sang iya mga tulumanon. Ang mga pangolo sang hinulaghulag bangud sa Domingo magapanudlo sang mga pagliwan nga kinahanglan sang mga tawo, nga palatukuran nga sugo sa Biblia; apang tungud kay may yara sa ila sini nga mga kinahanglan nga batok sa kasugoan sang Dios, ang Iya mga alagad dili makatingub sa ila. Wala sing makapakamatarung sa ila pagsikway sang mga sugo sang Dios kag ilisan sang iya sang tawo.

Ang Duha ka Dalagku nga Sayup

Bangud sa duha ka dalagku nga sayup, nga amo ang pagkadil-imamalasyon sang kalag kag ang pagkabalaan sang Domingo, si Satanas magadala sa mga tawo sa idalum sang iya mga limbong. Sang ang nahauna amo ang ginasadsaran sang pagtolon-an sang mga espiritismo, ang naolihi magahimo sing higot sa pagkaawa sa Roma. Ang mga Catolico nga nagapalabugal sang mga milagros

subung nga isa ka tandaan sang matuud nga iglesia, madayaan sining manughimo sing katingalahan nga gahum; kag ang mga protestante kay ila ginhaboy ang taming sang kamatuuran, mapangdayaan man. Ang mga Romano Catolico, ang mga protestante. ang mga kalibutanon magabalaton sang dagway sang pagkadiosnon nga wala sing gahum, kag makita nila sa sini nga pagtingub ang isa ka daku nga hinulaghulag sa pagliso sa kalibutan, kag pagpaabut sang dugay na nga ginapaabut nga milenium.

Bangud sa Espiritismo, si Satanas nahimo nga manughatag sing ikaayo sa mga katawohan, ginapang-ayo ang balatian sang mga tawo, kag ipapahayag ang isa ka bag-o kag isa ka dalayawon nga toloohan; apang sa amo man nga tion nagapanghikot sia subung nga isa ka manuglaglag. Ang iya mga pagpanulay nagadul-ong sa kadam-an sa pagkalaglag. Ang ila pagkadilimapinugongon nagakuha sang ila animo;ang pagpatuyang sa unod, ang kagamu, kag ang pagpatulo sang dugo nagasunod. Si Satanas nagakalipay sa inaway; tungud kay nagapukaw sia sang labing malain nga balatiagon sang kalag, kag niyan silhigon sa walay katubtuban ang iya sumu lonod nga nalumus sa malain nga bisio kag sa dugo. Iya katuyoan ang pagpainit sa mga nacion sa inaway batok sa isa kag isa; tungud kay sa sini nga bagay nasablagan niya ang mga hunahuna sang tawo gikan sa buluhaton sa pag-aman sa pagtindug sa adlaw sang Dios.

[453]

Si Satanas nagapangabudlay bangud sa mga elemento sa pagtipon man sa tambobo sang iya inani nga mga kalag nga wala mahanda. Iya nga ginton-an ang mga tinago sang mga laboratorio sang kinaugali, kag ginagamit niya ang tanan niya nga gahum sa paggahum sang mga elemento kutub nga ginatugot sang Dios. Sang gintugutan sia sa pagsakit sa kay Job, daw ano lamang ka dali ang pagkalawala sang iya mga pinanong nga mga kabakahan kag mga karnero, mga solagoon, mga kabalayan, kag mga kabataan, ang isa ka kalalat-an pasunod sa isa subung sa isa lamang ka tion.

Ang Dios amo ang nagataming sa iya mga tinuga kag palipdan sila gikan sa gahum sang manuglaglag. Apang ang kalibutan nga Kristohanon nagapakita sing pagtamay sa Sugo ni Jehoba kag ang Ginoo magahimo sang Iya ginsiling nga pagahimoon,—pagakuhaon Niya ang Iya pagpakamaayo sa duta, kag kuhaon ang Iya manugbantay nga pagtatap sa sadtong nagarebok batok sa Iya sugo, kag nagapanudlo kag nagapamilit pa sa iban sa pagbuhat sang amo man.

Si Satanas nagagahum sa tanan nga wala sing pinasabi nga pagbantay sang Dios. Iya kahamut-an kag pauswagon ang iban, agud sa pagpalakat sang iya kaugalingon nga tuyo; kag magahatag sia sing gamu sa iban, kag patookon ang tawo nga ang Dios amo ang nagasakit sa ila.

[454] Sang sia nagapahayag sa mga inanak sang tawo subung nga isa ka manugbulong nga makapaayo sang tanan nila nga mga kasakitan, magahatag man sia sing mga balatian kag kangitngitan, tubtub nga ang mga banwa nga madamu sing pumuluyo mabaylo sa kalaglagan kag pagkahublas. Bisan sa karon yara na sia nagapangabudlay. Sa mga hinali nga mga hitabu kag mga kalalat-an nga nagakahanabu sa dagat kag sa ibabaw sang duta, sa mga dalagku nga sunog, sa mabaskug nga bagyo, kag sa bagyo nga yelo, sa mga mabaskug nga hangin, baha, balud, kag mga linog, sa tanan nga lugar kag sa linibolibo nga bayhon, ginagamit ni Satanas ang iya gahum. Pagasilhigon niya ang gulang nga alanyon, kag ang gutum kag kangitngitan amo ang magasunod. Pagabuhian niya sa kahuwaan ang makamamatay nga hilo, kag linibo ang magakamatay sa piste.

Ining mga kalalat-an nga nagaduaw magadugang kag magadugang sing madasig kag labi ka manugdaut. Ang mga pagpanlaglag magaabut sa tawo kag sa mga kasapatan. “Nagalalaw ang duta kag nagakalayong, ... ang mga matinaastaason nga mga tawo nagakalayong. Ang duta ginhigkoan sa idalum sang iya mga pumuluyo; kag naglapas sila sang mga kasugoan, nagkaladanlug sila sa palatukuran, ginalalis nila ang katipan nga walay katapusan.” Isaias 24:4, 5.

Kag niyan ang daku nga manugdaya magapabuyok sa mga tawo nga yadtong nagaalagad sa Dios amo ang nagahatag sining mga kalainan. Ining mga kinabon sang tawo nga nagpaakig sang Langit nga magapabangud sang tanan nila nga mga kagamu sa mga nagatuluman sa sugo sang Dios amo ang walay katubtuban nga pagsabdong sa mga manlalapas. Igasiling nga ang mga tawo nagapaakig sa Dios tungud sa paglapas sang Domingo nga Inugpahuway; nga ini nga sala magadala sing mga kalalat-an nga dili maga-untat tubtub manginmatul-id ang pagbantay sang Domingo; kag yadtong magatuluman gihapon sang ginatudlo sang ikap-at ka sugo, busa ginalaglag nila ang pagtahud sa Domingo, amo ang manughatag sing kagamu sa

[455]

[456]

[457]

Ang milagro nga magapahayag sang gahum bangud sa espiritismo magabayaw sang iya influenza batok sa sad-tong magpili sa pagtuman sa Dios sa baylo sang sa tawo. Ang pagpakighambal sa mga espiritu magabantala nga ang, Dios nagpadala sa ila sa pagpatalupangud sa mga nagasikway sang Domingo sang ila mga sayup, nga magasiling nga ang kasugoan sang duta dapat nga tumanon subung nga kasugoan sang Dios. Magapalanalabiton sila sang daku nga kalautan sa kalibutan, kag ila pamatud-an ang pamatuud sang mga manunudlo sa religion, nga ang talamayon nga kahimtangan sang moralidad nabangud sa pagpadibalaan sang Domingo. Daku nga kaakig ang pagahimoon sa tanan nga magdumili sa pagbaton sang ila pamatuud.

Ang Tuyo ni Satanas

Ang tuyo ni Satanas sa sining katapusan nga pagpakigsumpong batok sa mga tinawo sang Dios kaangay man gihapon sa sadtong iya gingamit sa pagsugod sang dakung inaway sa langit. Magapakita sia nga nagatinguha sia sa pagpauswag sang pagkalig-on sang langitnon nga pagbulut-an, apang sing tago iya nga ginahimo ang tanan nga paagi sa pagdula sa iya. Kag ang amo gid nga buluhaton nga iya ginatinguhaan sa pagtuman, iya ginapatungud sa mga masinulondon nga mga manugtunda.

Ang Dios wala gid nagapilit sa kabubut-on okon sang konsiensia; apang amo ini ang iya ni Satanas gihapon paagi sa pagpatuman—agud nga iya masakup yadtong dili niya madayaan sa liwan nga paagi—piliton niya bangud sa pagpintas. Bangud sa pagpahadluk okon sa pilit tinguhaan niya ang paggahum sa konsiensia, kag sa pagpatahud sa ila sa iya. Agud sa pagdangat sini, magapanghikot sia sa mga mangagahum sa religion kag sa estado, pahimoon sila sang mga tawohanon nga mga kasugoan batok sa sugo sang Dios.

Sang magasikway ang iglesia protestante sang masinaw, kag mga katarungan gikan sa kasulatan sa pag-apin sang sugo sang Dios, magahandum sila sa pagpahipus sa sadtong ang ila pagtoo dili nila mapabulag sa Biblia. Bisan nga piyongon nila ang ila mga mata sa kamatuuran, sa karon nagabaton sila sang dalanon nga magadulong sa pagpanghingabut sa sadtong may matarung sa pagdumili sa

[458]

paghimo sang gi-nahimo sang iban nga kalibutan nga Kristohanon, nga nagapakabalaan sang adlaw nga inugpahuway sang papa.

Ang mga halangdon sa iglesia kag sa estado magatingub sa paghamham, sa pagbuyok, okon sa pagpilit sa tanan nga mga tawo sa pagpadungug sang Domingo. Ang kulang nga gahum gikan sa langit ila nga pagatabonan sang mga manlulupig nga mga sugo. Ang manugdunot nga politica magalaglag sang gugma sa katarungan kag pagtalupangud sang kamatuuran; kag bisan pa sa hilway nga America, ang mga gumalahum kag mga magbubuhat sang mga kasugoan, agud nga pagkahamut-an sila sang kadam-an, magasunod sa ginapangayo sang kalabanan nga isa ka sugo sa pagpakabalaan sang Domingo. Ang kahilwayan sa konsiensia, nga nagbili sing daku nga pag-antus, dili na pagatahoron. Sa kagamu nga palaabuton sing madali, makita naton ang katumanan sang sinsilyo nga mga pulong sang manalagna, “Ang dragon napun-an sang kaakig batok sa babae, kag nagkadto sa pagbalantay sang mga sugo sang Dios, kag may ila sang pagpapakig-away batok sa nabilin niya nga kaliwatan, nga nagamatuud ni Jesus.” Bugna 12:17.

32: Ang mga Kasulatan Bantay nga Walay Katalaaman

[459]

Sa Kasugoan kag sa pagpamatuud! Kon indi sila maghambal suno sini nga pulong, wala sa ila sing pamanagbanag” Isaias 8:20. Ang mga tinawo sang Dios ginatudlo sa mga Kasulatan subung nga ila bantav nga walay katalagman batok sa mga influenza sang mga butig nga mga manunudlo kag mga madaya nga gahum sang esniritu sang kadudulman. Si Satanas magagamit sang tanan nga mga kalalangan sa pagpugung sa mga katawohan sa pagkuha sing kaalam sa Biblia; tungud kay ang matin-aw niya nga mga pulong nagabukad sang iya mga daya. Sa kada mabuhi ang buluhaton sang Dios, ang principe sang kalautan magabangon sa pagpanghikot sing labi pagid; nagapagowa na sia karon sang iya tanan nga mga masarangan nga sa katapusan nga pagpakigsumpong batok sa kay Kristo kag sa iya mga sumudonod. Ang katapusan nga daku nga daya madali na lang magabukas sa atubangan naton. Si Antikristo magahimo sang iya makatilingala nga mga buluhaton sa atubangan sang aton mga mata. Ang butig magaangid gid sa matuud, sa bagay nga dili mahimo ang pagaapu sang ginkalainan nila

luwas lamang sa Balaan nga mga Kasulatan. Bangud sa ila pamatuud ang tagsatagsa ka dinalan kag ang tagsatagsa ka milagro pagatilawan.

[460]

Yadtong nagatinguha sa pagtuman sang tanan nga sugo sang Dios pagasumpongon kag pagakadlawan sing pasipala. Makatindug sila lamang bangud sa kusug sang Dios. Agud nga maantus nila ang pagtilaw sa atubangan nila, kinahanglan sila sa paghangup sang kabubut-on sang Dios siling nga ginapahayag sa Iya mga pulong; makapadungug lamang sila sa Iya kon sila ang may matarung nga paghangup sang Iya karakter, pagbulut-an, kag mga katuyoan, kag magginawi suno sa ila. Wala sing isa nga makatindug sa pag-antus sang daku nga sinumponganay luwas lamang yadtong nagpalig on sa ila hunahuna sang kamatuuran sa Biblia. Sa tagsatagsa ka kalag magaabut ining manug-usisa nga pagtilaw, sin-o ang tumanon ko ang

Dios okon ang tawo? Ang oras sa pagtapat yara nagid karon malapit. Natanum bala ang aton mga tiil sa bato sang dili mabaylohan nga mga pulong sang Dios? Handa bala kita sa pagtindug sa pag-apin sang mga sugo sang Dios kag sang pagtoo sa kay Jesukristo?

Sa wala pa ang paglansang sa Iya, ang Manluluwas nagtalastas sa Iya mga disipolos nga Sia pagapatyon, kag mabanhaw liwan gikan sa lublubngun; kag ang mga manugtunda nagatalambong sa pagpadulut sang iya nga pulong sa ila painoino kag mga tagiposoon. Apang ang mga disipoles nagabalantay sadtong agi nga pagbawi sa ila gikan sa singkaw sang Roma, kag dili sila makapahanugot sang hunahuna ngn Sia nga amo ang natingban sang ila paglaum mag-antus sang isa ka makahuluya nga kamatayon. Ang mga pulong nga kinahanglan nila dumdumon nagkaladula sa ila mga painoino; kag sang pag-abut sang dag-on sa pagtilaw, nasapwan sila nga mga wala mahanda. Ang kamatayon ni Jesus naglaglag sang ila paglaum subung abi sang wala sila mapaamani nga daan. Busa sa mga tagna ang palaabuton ginabukad sa atubangan naton sing maathag subung sang pagbukas sa iya mga disipulos sa mga pulong ni Kristo. Ang mga hitabu nga nagaangot sa pagtakup sang kaluwasan kag sang buluhaton sa pag-aman nga sa panag-on sang gamo, ginapahayag sing maathag. Apang kadam-an ang wala na sing ihalangup sining importante nga kamatuuran nga subung lamang sang wala sila mabukad. Si Satanas nagabantay sa pagsalo sang tagsatagsa ka pagpabatyag nga magapaalam sa ila nga sa kaluwasan, kag ang dag-on sang kagamu magaabut sa ila nga dili mga handa.

Ang Pagkaimportante sang mga Paaman sang Dios

Kon magpadala ang Dios sa mga tawo sing paaman nga labi ka importante sa bagay nga ginapahayag nga ginabantala sila sang mga balaan nga manugtunda nga nagalupad sa katung-anan sang langit, ginakinahanglan Niya ang tagsatagsa ka tawo nga binugnaan sing gahum sa pagpanghunahuna sa pagpamati sang amo nga balita. Ang makangilidlis nga paghukum nga ginmitlang batok sa mga nagasilimba sa sapat nga mapintas kag sa iya larawan, (Bugna 14:9, 11) magadul-ong sa tanan sa pagtoon sing matinalupangdon sang mga tagna agud sa paghibalo kon ano ang tanda sang sapat nga mapintas, kag kon anhon nila nga paglikaw sa pagbaton sa iyia. Apang

ang kadamuan sang mga tawo nagaliso sang ila mga idulungug sa dipagdungug sang kamatuuran, kag magbalalik sa mga sugilanon. Si apostol Pablo nagsiling sang sia ang nagatamud sa mga adlaw sang katapusan, “magaabut ang panag-on nga indi sila magbalatas sang putli nga pagtolon-an.” Ang panag-on nag-abut na. Ang kadm-an nagadumili sang kamatuuran sa Biblia, tungud kay naga-upang sila sang mga handum sang mga makasasala. mahigugmaon sang kalibutan nga tagiposoon; kag si Satanas nagapuno sang daya nga ila ginahigugma.

Apang ang Dios may mga tinawo sa duta nga magabayaw sang Biblia, kag Biblia lamang, subung nga sanghiran sang tanan nga pagtolon-an kag sadsaran sang tanan nga pagliwan. Ang mga opinion sang mga mangin-alamon, ang tinukiban sang mga siensia, ang mga sugo okon mga tinapatan sang mga konsilyo sa iglesia, madamu kag nagabatokay subung sang iglesia nga iya ginatindugan, ang tingug sang kadam-an. wala sing isa ni tanan ini nga pagkabigon nga kasanagan dampig — batok sa bisan ano nga punto sa pagtolooan. Sa wala pa magbaton sang bisan ano nga pagtolon-an kon tulumanon, dapat naton pangayoon ang maathag nga pulong “Amo inin ginasiling ni Jehoba!” sa pagtukud sa iya.

[462]

Si Satanas nagatinguha gihapon sa pagdala sang mga panghuhuhuna sang tawo sa tawo sa baylo sa sang Dios, lgadulong niya ang mga tawo sa pagtamud sa mga obispo, sa mga pastor, sa mga profesor sang teologia, subung nga ila tuytuy, sa baylo sang pagusisa sang mga Kasulatan sa paghibalo sang ila katungdanan sa ila kaugalingon. Niyan, bangud sa pagpugung sang painoino sini nga mga pangolo, mabuyok niya ang kadam-an suno sa iya kabubut-on.

Sang pag-abut ni Kristo sa pagbungat sang mga pulong dang kabuhi, ang mga manubu nga klase sang mga tawo nagpalamati sa Iya sing malipayon; kag madamu, bisan pa ang mga saserdote kag mga gumalahum, ang magtoloo sa Iya. Apang ang mga pinakamataas nga mga saserdote kag ang mga pangolo nga mga tawo sang nasion nagtapat gid sa paghimalaut kag pagdula sang iya pagtolon-an. Bisang kinulang sila sa tanan nila nga tinguha sa pagpangita sing ikasumbong batok sa Iya, bisan nga wala sila mahimo kondi ang pagbatyag sang pagbuyok sang langitnon nga gahum kag kaalam nga nagaupod sa Iya mga pulong, apang ginputus nila ang ila kamgalingon sa pagpangita sing sayup; ila ginsikway ang labing maathag nga

[463]

kasanagan sang Iya pagka-Mesias, basi nga piliton sila nga inangin disipolos Niya. Ini nga mga kasumpong ni Jesus amo ang mga tawo nga nagtudlo sa mga timawa kutub sa ila pagkabata sa pagtahud kag pagkahadluk, kag sa ila kagamhanan nabuyo sila sa pagluhod sa wala sing pangduhaduha. “Ngaa abi,” ang pamangkot nila, “nga ang amon mga gumalahum kag mga mangin-alamon nga mga eskriba wala nagatoo sa kay Jesus? Dili bala ining mga matinoohon nga mga tawo magabaton sa Iya kon Sia matuud si Kristo?” Ang in fluensia sining mga manunudlo amo ang nagdul-ong sa nasion nga mga Judio sa pagsikway sang Manunubus nila.

Ang Espirtiu nga nagpabaskug sa sadtong mga saserdote kag mga gumalahum ginapahayag gihapon sang madamu nga nagahimo sang religion nga isa ka mataas nga profesion. Ngadulumili sila sa pag-usisa sang mga pamatuud sang mga Kasulatan nahanungud sang pinasahi nga kamatuuran para sa sini nga panag-on. Magatudlo sila sa ila kaugalingon nga kadamoon, manggad, kag pagkalutaw, kag magtamud nga may daku nga pagtamay sa sadtong nagaapin sang kamatuuran nga pila lamang ka bilog, imol, kag mga dili lutaw, kag may pagtoonga nagabulag sa ila gikan sa kalibutan.

Nakita ni Kristo nga ang lakas nga pagginahum sang mga eskribas kag mga pariseos dili magaauntat bisan naglinapta na ang mga Judio. May palanan-awon sia nga tagnaanong sang buluhaton sa pagbayaw sang tawohanon nga kagamhanan sa paggahum sang konsiensia nga amo ang labing makamamatay nga kalautan sa iglesia sa tanan nga panag-on. Kag ang iva maakahaladluk nga paghimalaut sa mga eskribas kag mga pariseos, kag ang Iya paandam sa mga tawo sa dili pagsunod sining mga bulag nga mga pangolo, ginbutang sa kasulatan sa paglaygay sa palaabuton nga kaliwatan.

Ang Pagpanaysay sang Kasulatan

Ang mga papanhon nagtugyan sa mga eclesiastieo lamang sang matarung sa pagpanaysay sang mga Kasulatan. Tungud kay ang mga eclesiastico amo lamang ang takus makasaysay sang mga pulong sang Dios, ginadilian sia sa mga tawo. Bisan nga ang Reformation naghatag sang Kasulatan, sa tanan. apang ang amo man nga palatukuran nga ginbayaw sang Roma ngapugung sang kadamuan nga mga Protestante nga iglesia sa pag-usisa sang Biblia sa ila kau-

galingon. Natudloan sila sa pagbaton sang iya mga pagtolon-an siling nga ginasaysay sang iglesia kag may yara nga mga linibo nga dili gid magbaton sang bisan ano lamang, wala sapayan kon ano kaathag ang pagpahayag sa iya sa Kasulatan, nga sumpong sa ila pagtolon-an, kon tinukod sia nga pagtolon-an sang iglesia.

[464]

Bisan nga ang Biblia puno sang mga paandam batok sa mga butig nga mga magtotoon, madamu ang mga handa sa pagtugyan sang ila kalag sa pagpatago sa mga eclesiastico. May yara karon nga adlaw nga linibo nga mga profesor sa religion nga wala na sing mahatag nga liwan nga katarungan sang pagtuloohan nga ila ginasunod sang sa sadtong gintudlosa ila sang mga pangolo sa religion. Ginaligaran nila ang mga pagtolon-an sang Manluluwas nga daw wala makatalupangud, kag maghatag sing walay pangduhaduha nga pagsalig sa mga pulong sang mga ministro. Apang dili masinilaypon bala ang mga ministro? Anhon naton nga pagsalig sang aton kalag sa mga pagtuytuy nila kon wala naton mahibalo-i gikan sa mga pulong sang Dios nga sila mga manugdala sang iwag? Ang kakulang sing kaisug sa painoino kag magsipak gikan sa nainas nga dalan sang kalibutan, nagdul-ong sa madamu sa pagsunod sa mga tikang sang mga mangin-alamon nga mga tawo; kag tungud sang ila mabinuyanbuyanon sa pag usisa sa ila kaugalingon, nagapus sila sa talikala sang kasaypanan nga wala na sing paglaum sa pagpanginpalus. Niakit-an nila nga ang kamatuuran nga sa sini nga panag-on ginapahayag sing maathag sa Biblia, kag ginabatyag nila ang gahum sang Espiritu Santo nga naga-upod. sa pagbantala sa iya; apang ginatugutan nila ang mga pamatok sang mga eclesiastico sa pagpaliso sa ila gikan sa kapawa. Bisan nga ang ila matarung kag ang ila konsiensia nagamatuud gid, ining mga dinaya.n nga mga kalag nahadluk sa pagpanghunahuna sing tuhay sang sa iya sang mga ministro; kag ang ila kaugalingon nga paghukum, ang ila walay katapusan nga palaabuton, ginahalad sa pagkadilimatinoohon, sa bugal kag pagpangita sang sayup, sa iban.

Si Satanas nagapangabudlay sa madamu nga mga paagi sa paggapus sang iya mga bihag bangud sa influenza sang tawo. Makuha niya nga sa iya kaugalingon ang kadam-an bangud sa pagtabid sa ila sa sadtong mga kaaway sang kruni Kristo bangud sa sukla nga lubid sang gugma. Bisan kon bangud sa ano ini nga pagtalabid, sa ginikanan, sa inanak, sa pagasawahay, okon bangud sa mga katipo-

[465]

nan, ang patubas amo man; ang mga manlulupig sang kamatuuran magabayaw sang ila gahum sa paggahum sa koniensa, kag ang mga kalag ng napunggan sa ila kagamhanan wala sing igo nga kabaskug okon pagsalig sa kaugalingon sa pagtuman sang ila ginahunahuna nga matarung nga katungdanan.

Ang kamatuuran kag ang himaya sang Dios dili mabulag; dili mahimo sa aton, sang malapit ang Biblia sa aton. ang pagtahud sa Dios sang mga sayup nga mga opinion. Madamu ang nagamatarung nga walay sapayan bisan kon ano ang ginatoohan sang iban, basta nagakabuhi lamang sia sing matarung. Apang ang kabuhi ginahorma sang pagtoo. Kon ang kapawa kag ang kamatuuran yara malapit sa aton, kag patumbayaan naton ang pagpamati kag pagusisa sa iya, ginapanghiwala matuud naton Sia; ginapili naton ang kadudulman sa baylo sang kapawa.

“May dalan nga daw ginapakatadlong sang tawo, apang ang iya katapusan dalan sia sa kamatayon.” Hulubaton 16:25. Ang pagkaignorante dili mapamalibad sa paghimo sing sayop kon sala, kon may yara nga kahigayonan sa tanan nga kilid sa paghibalo sang kabubut-on sang Dios. Ang isa ka tawo nga nagapanlakatan, kag makaabut sa duug nga ginasang-an sang made mu nga dalan, kag ang kada isa ka dalan may letrero nga nagasugid kon sa diin nagakadto. Kon dili niya pagsundon ang ginasugid sang letrero, kag pilion lamang yadtong dalan nga daw sa maayo sa iya, ayhan tama sa iya ka bunayag, apang sa dili gid maduhaduhaan masapuan niya ang iya. kaugalingon sa sayup nga dalan.

[466] Bakabayawon ta ang tanan nga gahum sang painoino sa pagtoon sang mga Kasulatan, kag pahikota ang mga ihibalo sa paghangup, suno sa iya masarangan, sang mga madalum nga butang sang Dios; apang dili naton pagkalimtan nga ang pagkamabinationon sang pagtudlo kag ang pagkamapasakupon sang isa ka bata mangin amo ang matuud nga espiritu sang manugtoon. Ang mga kaiwatan sang mga Kasulatan dili mabungkag sa amo man nga paagi nga ginagamit sa pagkuha sang mga kaiwatan sa pilosopia. Dili kita magbukad sa pagtoo sang Biblia nga may pagsalig sa aton kaugalingon nga nagpasulud sa madamu sa kagamhanan sang siensia, kondi sing mapinangamuyoon kag pagsalig sa Dios, kag sang hanuut nga hndum sa paghibalo sang Iya kabubut-on. Magpalapit kita nga may mapinaubuson kag mabinationon sing pagtudlo nga espiritu sa pag-

baton sing kaalam gikan sa labing daku nga AMO AKO. Kay kon dili ang malaut nga manugtunda magapadulum sang aton mga painoino kag ma gapatig-a sang aton mga tagiposoon agud nga dili kita magbatyag sang kamatuuran.

Madamu nga mga bahin sang Kasulatan ang ginatawag sang mga mangin-alamon nga mga tawo nga mga misterio, okon ginaligaran subung nga dili importante, ang puno sing paglipay kag pagtudlo sa sadtong mga naton-an sa eskuelahan ni Kristo. Ang isa ka katarungan kon ngaa madamu sang mga mangin-alamon sang teologo ang walay maathag nga paghangup sang mga pulong sang Dios amo, ginakipot nila ang ila mga mata sa kamatuuran nga dili nila buut gawion. Ang paghangup sang kamatuuran sa Biblia wala nagasandig sing labi sa gahum sang painoino nga ginahatag sa pag-usisa sang sa pag-isa sang tuyo, nga amo ang hanuut nga paghandum sang katarungan.

Ang Pagtoon sang Biblia hag ang Pangamuyo

Ang Biblia dili pagton-an sa wala sing pangamuyo. Ang Espiritu Santo amo lamang ang makapabatyag sa aton sang pagkaimportante sadtong mga butang nga mahapus nga hangpon, okon magapugung sa aton sa pagbaliskad sang kamatuuran nga maiwat nga hangpon. Katungdanan sang mga manugtunda sa langit an” pag-aman sang mga tagiposoon sa sini nga bagay sa paghangup sang mga pulong sang Dios agud nga mnbihag kita sang iya mga kagayon, malaygayan sang iya mga paaman, okon magapabuhi kag magpa baskug sa aton sang iya mga saad. Himoon naton nga aton ang pag-ampo sang manugsalmo, “Pamuklata ang akon mga raata, agud nga makakita ako sang mga kalatingalahan sang imo kasugoan.” Salmos 119:18. Ang mga panulay masami nagapahayag nga daw dili madaug tungud kay, hangud sa pagkalipat sa pagpangamuyo kag pagtoon sang Biblia, ang isa nga ginasulay dili makadumdum sang mga saad sang Dios sa pagsugata sa kay Satanas sang hinganiban nga Kasulatan. Apang ang mga manugtunda yara sa palibut sadtong buut sa pagpatudlo sang mga butang nga langitnon; kag sa dag-on sang labing daku nga kinahanglan, ipadumdum nila sa iya panghunahuna ang amo gid nga kamatuuran nga iya kinahanglan. Niyan “kon magaabut

[467]

ang kaaway subung sang suba, ang Espiritu ni Jeboba magabayaw sang bandera batok sa iya.” Isa. 59:19.

Si Jesus nagsaad sa Iya mga disipolos, “Ang manuglipay, ang Espiritu Santo, nga pagaipadala sang akon Amay sa akon ngalan, magatudlo sa inyo sang tanan nga mga butang, kag magapahanumdum sa inyo sang tanan nga akon ginasing sa inyo.” Juan 14:26. Apang ang pagtolon-an ni Kristo kinahanglan unahon anay sa pagtago sa panghunahuna agud nga ang Espiritu Santo makapahanumdum sa aton sang mga butang nga kinahanglan sa panag-on nga katalagman. “Sa akon tagiposoon gintiago ko ang imo pinamulong,” siling ni Dabid, “sa dili pagpakasala batok sa mo.” Salmos 119:11.

Ang mga Madinuhaduhaon.

[468] Ang tanan nga nagapakamahal sang ila palaabuton nga walay katapusan dapat sa pagbantay sa gihapon batok sa na gapasulud nga dalan sang madinuhaduhaon. Ang mga haligi gid sang kamatuuran amo ang pagagubaton. Maiwat ang pagpalayo sa sarkasmo kag sa sofismo, nga amo ang madaya kag makamamatay nga pagtolon-an sang bag-o nga pagkainfidel. Si Satanas nagapaigo sang iya mga pagsulay sa tanan nga klase sang katawohan. Magakadto sia sa mga ignorante kag tudloan sa paglangolango akon pagyubit, kag magakadto sia sa mga manginalamon kag tudloan sang mga kaalam sa siensia kag mga pilosopia nga mga katarungan sa pagpamatok, nga ini tanan nagahatag sing dili pagsalig okon pagtamay sa mga Kasulatan. Bisan pa ang mga kabataan nga may diutay lamang nga kaalam magatinguha sa pagpangduhaduha sa sadsaran sang pagtolon-an nga Kristohanon. Kag ining pagkainfidel sang mga kabataan, bisan nga manabaw lan sia, may iya nga pagbuyok. Madamu sa sini nga bagay arg madul-ong sa paglangolango sa pagtoo sang ila mga amay, kag magbuluhat batok sa espiritu sang bugay. Hebreinhon 10:29. Madamu nga kabuhi nga nagasaad sa pagtahud sa Dios kag sa pagpakamaayo sa kalibutan, ang napalayong sang mabaho nga gin inha wa sang pagkainfidel. Ang tanan nga nagasalig sa hinakal nga paghukum sang tawo, kag maghunahuna nga sarang sila makasaysay sang misterio nga langitnon, kag madangat nila ang kamatuuran bisan wala sing pagbulig sang kaalam sang Dios, mapukot sa siod ni Satanas.

Nagakabuhi na kita sa labing solemne nga panag-on sining kalibutan. Ang palaabuton sang nagasinubay nga katawohan sa duta madali na lang matapatan. Ang aton kaayohan sa palaabuton, kag ang kaluwasan man sang iban nga mga kalag, nagasandig sa dalan nga aton man karon ginalaktan. Kinahanglan kita panagtuy-tuyan sang Espiritu sang kamatauran. Ang tagsatagsa ka sumulonod ni Kristo dapat sa pagpamangkot sing hanuut, “Ginoo, ano ang buut mo, nga pagbuhaton ko?” Kinahangan kita sa pagpapaubus sang aton kaugalingon sa atubangan sang Ginoo, nga may pagpuasa kag pagpangamuyo, kag sa pagpamalandong sing madamu sa iya mga pulong, ilabi nagid sang talan-awon sa paghukum. Kinhanglan na kita karon sa pagpangita sang madalum kag buhi nga mga experientia sa mga butang sang Dios. Wala kita sing tion nga pagdulaon. Ang mga hitabu nga daku ka importante nagakahanabu sa palibut naton; yari kita sa inkanto nga duta ni Satanas. Dili kamo magtulog, mga bantay sang Dios; ang kaaway nagaluyong sa malapit, handa sa tanan nga oras, basi malapyo kamo kag tuyhon kamo, sa pagdamhag kag sa pagtukub sa inyo.

[469]

Magahatag sing Husay sa Dios

Madamu ang ginadayaan nahanungud sang ila matuud nga kahimtangan sa atubangan sang Dios. Nagapangibulahan sila sa ila kaugalingon sa mga sayup nga buhat nga wala nila mahimo, kag kalipatan ang pag-isip sang mga maayo kag mga dungganon nga mga buhat nga ginakinahanglan sang Dios sa ila sa paghimo, apang ginpatumbayaan nila sa pagbuhat. Dili igo nga magmanginkahoy lamang kita sa katamnan sang Dios. Dapat sila sa pagsabat sa ginapaabut Niya nga bunga. Pagasukton Niya sila sang ila pagkakulang sa pagbuhat sang tanan nga maayo nga ila kunta nahimo, bangud sa Iya bugay nga nagapabaskug sa ila. Sa mga tolon-an sa langit ginasulat sila subung nga manug-awat lamang sang duta. Apang ang asunto sang bisan amo na ini nga mga tawo dili pa dululaan sing paglaum. Sa sadtong mga nagtiawtiaw sa kalooy sang Dios kag nagpalain sang Iya bugay, ang tagiposoon sang mabinatason nga gugma nagaampo gihapon. “Bangud sini nagasiling: Pagmata ka ikaw nga nagakatolog, kag pagbangon ka sa mga minatay, kag pagaiwagan ka ni Kristo. Busa, tan-awa ninyo, kon daw ano ka

mainandemon sang pagginawi ninyo ... bawi-a ang dag-on, kay ang mga adlaw malaut.” Epeso 5:14-16.

[470] Kon mag-abut na ang dag-on sa pagtilaw, yadtong nughimo sang mga pulong sang Dios nga sanghiran sang ila kabuhi igapahayag. Sa dag-on sang tingulan wala sing ginkalainan sa malagtum gihapon nga dahon sang sa iban nga mga kahoy; apang kon mag-abut ang tingadalaw, ang kahoy nga malagtum gihapon sing dahon dili maliwan, kag ang iban nga mga kahoy nagakarugon ang ila dahon. Busa ang mga butigon sing tagiposoon nga nagapakakristobanon dili pa karon makilala gikan sa matuud nga Kristohanon, apang malapit na sa aton ang dag-on nga ang ila ginkalainan mahibaloan. Patinduga liwan ang mga pagpamatok, ang pagkamatinaastaason kag ang pagdinumiliay pagahuma liwan, padabdaba liwan ang mga paghingabut, kag ang katunga lamang sing tagiposoon kag ang mga salimpapaw magaduhaduha kag magasikway sang ila pagtoo; apang ang mga matuud nga mga Kristohanon magatindug subung sang batong bantiling, ang iya pagtoo magabaskug, ang iya paglaum magapawa, labi sang sa adlaw sang kauswagan.

33: Ang Katapusan nga Paaman

[471]

Akit-an ko, nga nanaug sa langit ang isa liwan ka manugtunda, nga may daku nga kagamhanan kag ang duta ginsilakan sang iya himaya. Kag nagsinggit sa mabaskug nga tingug, nga nagasiling: Nahulog na, nahulog ang daku nga Babilonia, kag nanginpuluyan sang mga yawa, kag hulukmungan sang tanan nga espiritu nga mahigku. kag hululunan sang tanan nga pispis nga mahigku kag dulumtan.” “Kag nabatian ko ang isa liwan ka tingug sa langit, nga nagasiling; Maggowa ka sa iya, banwa nakon, agud nga indi kamo makaambit sang iya mga sala, kag agud nga indi kamo makabaton sang iya mga kalautan.” Bugna 18:1, 2, 4.

Ini nga kasulatan nagatudlo sa aton sa dag-on nga ang pagbantala sang pagkahulog sang Babilonia siling sa nahimo sang ikaduha ka manugtunda sa Bugna 14 (Bugna 14:8) pagasuliton, nga may dugang nga pagkadunut nga nasambit nga nagasulud sa nagkalainlain nga organisasion nga nagahimo sang Babilonia, kutub nga nahatag ang amo nga balita sang tingadlaw sang 1844. Ang isa ka makahaladluk nga kahimtangan sang kalibutan religioso ginatalastas diri. Sa kada pagsikway sang kamatuuran ang painoino sang mga tawo magadulum, ang ila tagiposoon magalabi ka tig-a, tubtub nga malig-on sila sa pagkainfidel. Sa pagpasipala sang paaman nga ginhatag sang Dios, magapadayon sila sa paglapak sang isa sang mga sugo sang ka-sugoan, tubtub nga madala sila sa paghingabut sadtong magabayaw sa iya nga balaan. Si Kristo ginapanghiwala sa mga pagtamay nga ginabutang sa Iya pulong kag sa Iya mga tinawo. Sang batunon sang mga iglesia ang pagtolon-an sang espiritismo, ang pagpugung nga ginabutang sa tagiposoon nga unod kuhaon, kag ang religion himoon nga isa ka saput sa pagtago sang labing talamayon nga kalautan. Ang pagpati sa mga pagpahayag sang espiritu magabukas sang gawang sa mga madaya nga espiritu, kag pagtolon-an sang yawa, busa ang influensia sang mga malaut nga mga manugtunda pagabatyagon sang iglesia.

[472]

Nahanungud sa Babilonia, sa dag-on nga ginapahayag sini nga tagna, ginahambal, “Ang iya mga sala naglalambut tubtub sa langit, kag nadumduman sang Dios ang iya mga pagkadimatarung.” Bugna 18:4. Napuno niya ang sulukban sang iya kalautan, kag ang pagkalaglag madali na lang mahulog sa iya. Apang ang Dios may mga tinawo gihapon sa Babilonia; kag sa wala pa maduaw sang iya paghukum, ining mga matutum pagapanawgon sa paggowa, agud dili sila “makaambit sang iya mga sala, kag agud nga indi makabaton sang iya mga kalalatan.” Busa ang buluhaton nga ginpahayag sang isa ka manugtunda nga nagapanaug gikan sa langit, nga naga-iwag sang bug-os nga duta sang iya himaya, kag nagasinggit sa mataas nga tingug, nagabantala sang kalautan sang Babilonia. Sa kaang-tanan sini nga balita ang panawag mabatian, “Maggowa ka sa iya, banwa nakon.” Ining pabantala, nga natingub sa balita sang ikatlo ka manugtunda, nagahimo sang katapusan nga paaman nga pagaihatag sa mga pumuluyo sa duta.

[473] Kalahadlukan nga kangitngitan ang ginaatubang sang kalibutan. Ang kagamhanan sa duta, nga nagadapon sa pagpakig-away batok sa mga sugo sang Dios, magasugo nga ang tanan, “magagmay kag mga dalagku, mga manggaranon kag mga imol, mga talimuwas kag mga ulipon,” (Bugna 13:6) magasunod sa pamatasan sang iglesia bangud sa pagbantay sang butig nga Inugpahuway. Ang tanan nga magdumili sa pagtuman pagaduawon sang silot sang gobierno, kag sa olihi igabantala nga takus sila sang kamatayon. Sa isa ka luyo, ang kasugoan sang Dios nga nagalakip sang adlaw nga inugpahuway sang Manunuga nagakinahanglan, kag magaula sing kaakig sa tanan nga maglapas sang iya mga tulumanon.

Sa sugo nga ginapahayag sing maathag sa atubangan niya, ang bisan sin-o nga maglapak sa mga sugo sang Dios sa pagtuman sang mga sugo nga hinizno sang tawo, magabalaton sang pat-in sang sapat nga mapintas; ginabaton niya ang tanda sa pagkamatimumanon sa gahum nga iya ginpili sa pagtuman sa baylo sang iya sang Dios. Ang paaman gikan sa langit amo, “Kon sin-o ang magsimba sa sapat nga mapintas kag sa iya larawan, kag magabaton sing tanda sa iya agtang, kon sa iya kamut, sia magainum man sang alak sang kasingkal sang Dios, nga gintagay sing walay simbog sa tagayan sang iya kaakig.” Bugna 14:9, 10.

Apang wala sing pagapaantuson sang kaakig sang Dios tub-tub ang kamatuuran napadumdum sa iya kag sa iya konsiensia iya natanum ugaling iya sikwayon. May yara nga madamu nga wala sing kahigayonan sa pagpamati sang pinasahi nga kamatuuran nga sa sini nga dag-on. Ang katungdanan sa ikap-at ka sugo wala mapahayag sa atubangan nila sa iya matuud nga kapawa. Yadtong nakabasa sang tagsatagsa ka tagiposoon, kag nagatilaw sang tagsatagsa ka hinyo, dili magabiya sa bisan isa nga nagahandum sa pagkilala sang kamatuuran. nga pagdayaan nahanungud sining butang nga gi nabaisan. Ang sugo dili pagaipatuman sa mga tawo sing binulag. Ang tagsatagsa magabaton sing nagakaigo nga kapawa agud nga magatapat sia sing mainalamon.

Ang adlaw nga Inugpahuway mangindaku nga pagtilaw sa pagkamasinulondon; tungud kay ina amo ang punto sang kamatuuran nga ginabaisan. Kon ang katapusan nga pagtilaw pagaibutang sa mga tawo, ang dulunan pagahimoon niya sa tunga sadtong nagaalagad sa Dios kag sa sadtong wala

nagaalagad sa Iya. Sanglit kay ang pagbantay sang butig nga inugpahuway sa pagtuman sang sugo sang estado, nga batok sa ikap-at ka sugo, amo ang dayag nga pagpahayag sang pagkamatimumanon sa gahum nga batok sa iya sang Dios, ang pagbantay sang matuud nga Inugpahuway sa pagkamatimumanon sa kasugoan sang Dios amo ang kasanagan sang pagkamatimumanon sa Manunuga. Sang ang isa ka klase, sa iya pagbaton sang tanda sa pagpasakup sa dutan-on nga mga kagamhanan, nagabaton sang tanda sang sapat nga mapintas, ang isa, nga nag-ano sang tanda sa pagkamatimumanon sa langitnon nga kagamhanan, magabaton sang tanda sang Dios.

[474]

Sa kada kaliwatan ang Dios nagpadala sang Iya mga alagad sa pagsabdong sang sala, sa kalibutan kag sa sulud sang iglesia. Apang ang mga tawo nagahandum sang mga makagalanyat nga butang nga igapamulong sa ila, kag ang putli kag walay lugum nga kamatuuran wala ginabatona. Madamu nga mga reformador, sa ila pagsulud sa ila buluhaton, nagtapat sa paggamit sang daku nga kaalam sa pagbukad sang mga sala sang iglesia kag sang nasion. Naglaum sila, bangud sa paghatag sing huwaran sang putli nga kabuhi nga Kristohanon, nga ila madala pabalik ang mga tawo sa pagtolon-an sang Biblia. Apang ang Espiritu sang Dios nag-abut sa ila subung sang iya pag-abut sa kay Elias nga nagtandug sa iya sa pagsabdong

sang mga sala sang malaut nga hari kag mga tawo apostata; sila man dili makapugung sang ila kaugalingon sa pagbantala sang mga maathag nga mga pinamulong sang Biblia,—ang pagtolon-an nga ila ginapabuyanbuyanan sa pagpahayag. Gintulud sila sing labing makugihon sa pagbantala sang kamatuuran, kag sang katalagman nga nagahulat sa mga kalag. Ang mga pulong nga ginhatag sang Ginoo sa ila ila nga ginbungat, nga walay kahadluk kon ano ang patubson, kag napilitan ang mga tawo sa pagpamati sang paaman.

Gahum sang Ikitlo ha Manugtunda

[475] Sa sini nga bagay ang balita sang ikatlo ka manugtunda igabantala. Sang magabut ang dag-on sa paghatag sa iya nga may labing daku nga gahum, ang Ginoo magapanghikot bangud sa mga manubu nga mga galamiton, nga nagatuytuy sa painoino sadtong nagapanugyan sang ila kaugalingon sa Iya pag-alagdan. Ang mga manugpalangabudlay pagapakatakuson bangud sa pagpanghikot sang espiritu Niya sa baylo sang sa sadtong mga tinun-an sa mga eskuelahan. Ang mga tawo sang pagtoo kag pangamuyo mapilitan sa paglakat nga may balaan nga kasidla, nga magabantala sang mga pulong nga igahatag sang Dios sa ila. Ang kalautan sang Babilonia pagabuksan sa ila atubangan. Ang kalahangaw-an nga patubas sang pagpatuman sang mga tulumanon sang iglesia bangud sa gobierno, ang pagsulud sang espiritismo, ang kawat apang madali nga pag-uswag sang gahum nga papanhon—ang tanan pagabuksan. Bangud sin-ing solemne nga paaman ang mga tawo pagapamadmaron. Linibo sa mga linibo ang magapalamati sang mga pulong nga wala anay nila mabatii nga kaangay sini. Sa katingala magapamati sila sang pamatuud nga ang Babilonia amo ang iglesia, nga nahulog tungud sang iya mga kasaypanan kag mga sala, tungud sang iya pagsikway sang kamatuuran nga ginpadala sa iya gikan sa langit.

Patubas sang Paaman

Sang magakaladto ang mga tawo sa ila una nga mga manunudlo nga may makabalaka nga pakiana, Matuud bala ini nga mga butang? ang mga ministro magabasa sa ila sang mga sugilanon (fabulas), magatagna sang mga makagalanyat nga mga butang, sa pagpa-ugdaw

sang ila kahadluk, kag sa pagpatulog sang pinamafa nga painoino. Apang tungud kay madamu ang dili pagid kontento sang gahum nga iya lamang sang tawo, kag nagapangayo sang maathag nga “Amo ining ginasing sang Ginoo.” Ang mga lutaw nga mga ministro, kaangay sadtong mga pariseo sang uria, nga napun-an sang kaakig sang ginapamangkot ang ila kagamhanan, magahimalaut sang balita nga magasing nga nagikan sa kay Satanas, kag iya ukayon ang mga mahigugmaon sang sala nga kadaman sa pagluyaw kag paghingabut sadtong nagabalantala sa iya. Sang magalaton ang binais sa isa ka bag-o nga duta, kag matawag ang painoino sang mga tawo sa linapak nga kasugoan sang Dios, si Satanas magasingkal. Ang gahum nga naga-upod sa balita magapaakig lamang sa sadtong nagabatok sa iya. Ang mga eclesiastico magabutang sang kaangay sang dili tawohanon nga pagpangabudlay sa pagtago sang kapawa, basi nga mag-iwag sa ila mga kinabon. Bangud sa tanan nga mga paagi nga mahimo nila tinguhaan nila ang pagpanghiwala sang pagbais sining buhi nga halambalanon. [476]

Ang iglesia magadangup sa makusug nga bntkon sang gobierno, kag sa sini nga buluhaton ang mga Catolico kag ang mga Protestante magatingub. Sang ang hinulaghulag sa pagpakabalaan sang Domingo magabaskug kag mamatud-an, ang kasugoan pagahimoon batok sa mga bumalantay sang sugo sang Dios. Pagapahadlukon sila sang mga multa kag pagbilanggo, kag ang iban pagatanyagan sing mga palangakoan nga mataas, kag iban pa nga balus kag mga kauswagan sa pagbuyok sa ila sa pagsikway sang ila pagtoo. Apang ang ila malig-on nga sabat mangin amo, “Ipakita sa amon gikan sa pulong sang Dios nga kami sa sayup, “—ini amo man nga pag-ampo ang ginhimo ni Lutero sa idalum sang kaangay man nga hitabu. Yadtong mga ginapangyudyud sa atubangan sang hulukmanan magahmo sing mabaskug nga pagbayaw sang kamatuuran, kag ang iban nga makabati sa ila madulong sa pagtindug man sa pagbantay sang tanan nga mga kasugoan sang Dios. Hanti ang kapawa madala sa atubangan sang mga linibo, nga dili kunta makahibalo sini nga mga kamatuuran.

Ang mahibaloanon nga pagtuman sang mga pulong sang Dios pagakabigon nga pagrebok. Ang mga ginikanan, sang sila ang ginadulman ni Satanas, magagamit sang tanan nga pagkapintas sa matinoohon nga mga anak; ang agalon magapigos sa manugbantay

[477] sang sugo nga mga alagad. Ang paghigugma magabululagay; ang mga kabataan pagasikwayon kag dili pagpanublian. Ang mga pulong ni San Pablo matuman sa iya mga tinaga, “Ang tanan nga mga maluyag magkabuhi sing matinahoron sa Dios kay Kristo Jesus, magaalantus man sang paghingabut.” 2 Tim. 3:12. Sang magadumili ang mga manug-apin sang kamatuuran sa pagtahud sang inugpahuway nga Domingo, ang iban sa ila pagaipanulud sa bilanggoan, ang iban paga-itapok, ang iban paga-ulipnon. Sa kaalam nga tawohanon, tanan ini sa karon daw dili mahimo; apang sang makuha sa tawo ang manugpugung nga gahum sang Espiritu sang Dios, kag madala sila sa idalum sang paggahum ni Satanas, nga nagadumut sa langitnon nga mga sugo, magaabut ang makatilingala nga pagtubu. Ang tagiposoon magamapintas sing labi kon ang kahadluk kag ang gugma sang Dios mawala.

Sang mag-abut ang bagyo, isa ka daku nga klase sadtong mga nagpakatumoloo sa balita sang ikatlo ka manugtunda, apang wala mapakabalaan bangud sa pagkamatinumanon sa kamatuuran, magabiliya sang ila ginatindugan, kag magtingub sa sadtong manughingabut. Bangud sa pagtingub sa kalibutan kag manginumalambit sang ila espiritu, nakadangat sila sa pagtulok sa mga butang sa nagakaagid-agid man nga kapawa, kag kon mahimo ang pagtilaw, handa sila sa pagpili sang mahapus kag lutaw nga bahin. Ang mga tawo nga may mga talento kag matam-is sing pagpamulong, nga nagakalipay anay sa kamatuuran, naggamit sang ila mga gahum sa paglimbong kag sa pagpatalang sa mga kalag. Mahimo sila nga labing malain nga kaaway sang ila una nga mga utod. Kon pagdalon sa hukmanan ang mga manugbantay sang Sabado sa pagsabat tungud sa ila pagtoo, ining mga apostata mangin maayo nga mga galamiton ni Satanas sa pagpahayag sing binutig kag pagsumbong sa ila, kag magsugid sing mga kabutigan kag mga limbong sa pagpaakig sa mga gumalahum batok sa ila.

Ang Pagtilaw sang Pagtoo

[478] Sa sining dag-on sa paghingabut ang pagtoo sang mga alagad sang Ginoo pagatilawan. Ginhatagan sila sing matutum sang paa-man, nga magtuluk lamang sila sa Dios kag sa Iya mga pulong. Ang esipirtu sang Dios nga nagapanghikot sa ila mga tagiposoon,

nagpilit sa ila sa paghambal. Sang sila ginapabaskug sang balaan nga kasidla, kag ang langitnon nga balatiagon mabaskug sa ila, magasulud sila sa paghimo sang ila mga katungdanan sa wala sing pag-isip sang patubson sang paghambal sa mga tawo sang pulong nga ginhatag sang Ginoo sa ila. Wala sila mag-untat sa pag-isip sang ila umalagi nga mga interes, ni nagtinguha sa paghuput sang ila kadungganan okon sang ila mga kabuhi. Apang kon ang bagyo sang paghingabut kag pagpakahuya mabusdik sa ila, ang iban, nga mga lumus sa kagamu, manginmahanda sa pagsiling, “Kon nakit-an nga daan namon ang patubson sang amon mga pulong, naghilipus lamang kami.” Sila nalikupan sang mga kaiwatan. Si Satanas nagahatag sa ila sang labing mabaskug nga panulay. Ang buluhaton nga ila nahimo daw sa malayo sa ila ikasarang sa paghimo. Ginpanhadlukan sila sang kalaglagan. Ang kasidla nga naghatag sa ila sing kabaskug nadula; apang dili sila makabalik. Niyan, sang binatyag nila ang bug-os nila nga kaluya, magadalagan sila sa Isa nga Makaako sang tanan sa pagpangayo sing tabang. Nadumduman nila nga ang mga pulong nga ila nahambal dili ila, kondi Iya sang naghatag sa ila sang paaman. Ang Dios nagbutang sang kamatuuran sa ila mga tagiposoon, kag dili nila mapunggan sa pagbantala.

Ang amo man nga pagtilaw naagihan sang mga tawo sang Dios sa mga dag-on nga nagligad. Si Wicleff, si Hus, si Lutero, si Tyndale, si Baxter, si Wesley, namilit nga ang tanan nga pagtolon-an sanghiron sa Biblia, kag magpahayag nga isikway nila ang tanan nga iya ginahimalaut. Batok sa sini nga mga tawo, ang paghingabut nagdabdab sa wala sing kalooy; apang dili sila mag-untat sa pagbantala sang kamatuuran. Ang nagkalainlain nga dag-on sa istoria sang iglesia ginapat-inan sang pagtubu sang iban nga pinasahi nga kamatuuran, nga igo sa kinahanglan sang mga tinawo sang Dios sa sina nga panag-on. Ang kada bag-o nga kamatuuran nagaagi batok sa dumut kag mga pagpakigsumpong; yadtong mga pinakamaayo sang iya kapawa ginpanulay kag gintilawan. Ang Ginoo naghatag sing pinasahi nga kamatuuran sa iya mga tinawo sa mga hinali nga mga hitabu. Sin-o ang mangahas sa dili pagbantala sa Iya? Ginsugo Niya ang Iya mga solagoon sa pagpahayag sang katapusan nga pangagda sang kalooy sa kalibutan. Dili sila makahipus, luwas lamang sa ka-talagman na sang ila kalag. Ang mga embahador ni Kristo wala labut sang mga patubson. Kinahanglan lamang sila sa

[479]

pagtuman sang ila mga katungdanan, kag ibilin ang patubson sa Dios.

Sang magasaka ang pagpamatok sa labing mabangis nga kataas, ang mga sologoon sang Dios magapalibug liwan; tu-ngud kay sa ila daw sila amo ang nagdala sang katalagman. Apang ang ila konsiensia kag ang pulong sang Dios nagapasalig sa ila nga matarung sila; kag bisan magapadayon ang pagtilaw, pagapabaskugon sila sa pag-antus sa ila. Ang paindis-indis nagalapit kag nagalabi ka talum, apang ang ila pagtoo kag kabaskug nagalabaw sa hitabu. Ang ila pamatuud amo. “Nagakahadluk kami sa pagbaliskad sang mga pulong sang Dios, kag bahinon ang iya mga kasugoan kag tawgon ang isa ka bahin nga kinahanglan kag ang isa ka bahin dili kinahanglan, agud nga makakuha lamang sila sing kahanuut. Si Kristo nagdaug sang kagamhanan sang duta, kag magakahadluk pa bala kami sa kalibutan nga dinaug niya?”

[480] Ang paghingabut sa iya nagkalailain nga dagway tinubu sang isa ka palatukuran nga magapadayon mientras nagapadayon si Satanas kag ang Kristianismo may daku nga gahum. Wala sing tawo nga makaalagad sa Dios sa dili man niya igpasumpong ang iya kaugalingon batok sa kasoldadosan sang kadudulman. Ang mga malaut nga mga manugtuuda magasungay sa iya, sang makita nila nga ang iya pagbuyok nagaagaw sang tulukbon sa ila mga kamut. Ang mga malauton nga mga tawo nga ginasabdong sang iya mga huwaran, magaimpon sa ila sa pagpabulag sa iya gikan sa Dios bangud sa mga makagalanyat nga mga panulay. Kon ini sila dili makasarang, niyan ang manugpilit nga gahum gamiton sa pagpilit sang konsiensia.

Ang Olihi nga Ulan

Ang mga manugtunda nga mag-impon sa pagbantala sang balita sang ikatlo ka manugtunda, magaiwag sang bug-os nga kalibutan sang iya himaya. Ang buluhaton nga magalapnag sa bilog nga kalibutan kag may daku nga gahum ginapanaysay diri. Ang buluhaton sa Ikaduha nga Pagkari sang 1840 tubtub sang 1814 amo ang mahimayaon nga pagpahayag sang gahum sang Dios; ang balita sang nahauna nga manugtunda nagdala sa tagsatagsa ka estacion sing mga misionero sa kalibutan, kag sa iban nga mga kadutaan may yara nga dalagku nga kabalaka sa religion nga nakita sa bisan

diin nga duta kutub sa mga adlaw sang Reformasion sang ikanapulo kag anum ka siglo; apang ini pagalabawan pagid sang labing daku nga buluhaton sa idalum sang katapusan nga paaman sang ikatlo ka manugtunda.

Ang buluhaton mangin-angay sa sadtong sa adlaw sang Pentecostes. Sang ginhatag ang “una nga ulan,” sang pagpasagahay sang Espiritu Santo sa pagbukas sang balita, sa pagpatubu sang hamili nga binhi, amo man ang “ulihing ulan” pagaihatag sa katapusan niya, sa pagpaluto sang alanyon.

Ang labing daku nga buluhaton sang balita dili pagatapuson sa kulang lamang nga pagpahayag sang gahum sang Dios sang sa sadtong nagpat-in sang pagbukas sa iya.

Ang mga sologoon sang Dios, nga nagasidlak ang ila mga nawong sang balaan nga pagpanugyan, magalalakat sing madali gikan sa isa ka duug pakadto sa isa ka duug sa pagbantala sang balita gikan sa langit. Bangud sa mga linibo nga mga tingug, sa bug-os nga duta, ang paaman pagaihatag. Ang mga milagro magapalahayag, ang mga masakit pagaayohon, kag ang mga talandaan kag mga milagro magasuuod sa mga tumoloo. Si Satanas magapanghikot man nga may mga butig nga mga kalatingalahan, tubtub nga magapapanaug pagani sia sang kalayo gikan sa langit sa atubangan sang mga tawo. Bugna 13: 13. Sa sini nga bagay ang mga pumuluyo sa duta ma pilitan sa pagtuman.

[481]

Ang balita pagapalakton dili tungud sang mga katarungan kondi sang madalum nga pagpabatyag sang Espiritu sang Dios. Ang katarungan ginapahayag. Ang binhi napanggap, kag karon magatubu sia kag magapamunga. Ang mga pabantala nga ginapalapta sang mga misionero nakabayaw sang ila pagbuyok, apang madamu nga mga painoino ang pinabatyag kag napunggan sa paghangup sing bug-os sang kamatuuran okon sa pagtugyan sing matinumanon sa Dios. Karon ang silak sang kapawa nagalalapus sa tanan nga duug, ang kamatuuran makita sa iya katin-aw, kag ang mga dili malimbongon nga inanak sang Dios nagbugto sang gapus nga naggapus sa ila. Ang pag-inangtanay sang panimalay, ang pag-inangtanay sa iglesia wala sing gahum sa pagpugung sa ila sa karon. Ang kamatuuran amo ang labing hamili sa tanan nga butang. Wala sapayan sang tanan nga mga galamiton nga ginatingub batok sa kamatuuran, madamu ang nagatilindug ayon sa Ginoo.

[482]

34: Panag-on sa Kalisdanan

Kag sa sadtong panag-on magatindug si Migel, nga dakung dungganon, nga nagatindug ayon sa mga inanak sang imo banwa; kag ini manginpanag-on sa kalisdanan nga wala gid sing subung anay kutub nga may mga katawohan tubtub sadto nga panag-on; kag pagaluwason ang imo banwa sa sadtong panag-on, ang bisan sin-o nga makita nga nasulat sa tolon-an.” Daniel 12:1.

Ivon matakup na ang balita sang ikatlo ka manugtunda, ang kalooy sang Dios dili na pagaitanyag tungud sa mga makasasala nga pumuluyo sang duta. Ang mga tinawo sang Dios nakatapus na sang ila buluhaton. Nabaton na nila ang “olihi nga ulan,” ang “manugpabugnaw gikan sa atubangan sang Ginoo” (Oseas 6:2; Bin. 3:19) kag naaman sila sa oras sa pagtilaw nga yara sa atubangan nila.

[483]

Ang mga manugtunda nagapalakadto pakari sing madasig sa langit kag nagbantala nga natapus na ang iya buluhaton; ang katapusan nga pagtilaw nahatag na sa kalibutan kag ang tanan nga nakapakita nga mga masinulondon sa langitnon nga mga tulumanon nagbalaton sang “pat-in sang buhi nga Dios.” Bugna 7:2. Niyang si Jesus magatapus sang iya pag-ampo sa sanktuaryo sa ibabaw. Pagabayawon niya ang Iya mga kamut, kag sa mataas nga tingug magasiling, “Nahimo na” kag ang tanan nga mga manugtunda magakuha sang ila purung-purung sang magabungat sia sang solemne nga pabantala: “Ang dimatarung, magdimatarung pa; kag ang mahigku, magmahigku pa; kag ang mga matarung, magmatarung pa; kag ang balaan, magbalaan pa.” Bugna 22:11. Ang tagsatagsa ka binuhatan natapatan na nga sa kabuhi okon sa kamatayon. Si Kristo nakapanumbas na sa iya mga tinawo, kag napanas na ang ila mga sala. Ang kadamoon sang Iya mga sinakup nahimo na; “ang ginharian, kag ang pagkakagamhanan, kag ang pagkahalangdon sang mga ginharian nga yara sa idalum sang bugos nga mga langit” (Daniel 7:27) buut na igahatag sa mga manunubli sang kaluwason, kag si Jesus amo ang magahari subung nga Hari sang mga hari kag Ginoo sang mga ginoo.

Pagkatapus sang Adlaw si Pag-usisa

Sang bumiya na si Kristo sa sanktuaryo, ang kadulum magatabon sa mga pumuluyo sa duta. Sa sinang kalahadlukan nga panag-on ang mga matarung magakabuhi sa atubangan sang balaan nga Dios sa wala sing manug-ampo. Ang gahum nga nagapugung nga yara sa mga malaut ginkuha, kag si Satanas amo ang magagahum sing bug-os sa mga dili mahinulsulon sa olihi. Ang pagkamabinatason sang Dios nataas. Ang kalibutan nagsikway sang ila kalooy, nagyubit sang iya gugma, kag naglapak sang Iya sugo. Ang mga malaut naglakbang sa dulunan sang pagtilaw sa ila; ang Espiritu sang Dios, gihapon nga ginabatokan, sang katapusan ginkuha sa ila. Sang wala na sila paglandungi sang langitnon nga bugay, yara na sila sa gahum sang mga malaut.

Si satanas niyan magatipon sang mga pumuluyo sang duta sa isa ka daku kag katapusan nga kagamu. Sang magauntat ang mga manugtunda sang Dios sa pagpugung sang mabaskug nga hangin sang balatiagon nga tawohanon, ang tanan nga mga galamiton sa inaway sa katapusan pagapanghubaron. Ang bug-os nga kalibutan maumid sa kalaglagaan nga labi ka kalahangaw-an sang sa sadtong nag-abut sa Jerusalem sang una.

Yadtong mga nagatahud sang kasugoan sang Dios ginpanumbong nga manugdala sang paghukum sa kalibutan, kag sila pagakabigon nga amo ang kabangdalan sang labing makahalangawa nga pagkinagubut sang kinaugali kag inaway kag kinamatyanay sa tunga sang mga katawohan nga nagapuno sang duta sing pagkailo. Ang gahum nga naga-upod sa katapusan nga paaman nagpaakig sa mga malauton; ang ila kaakig nagdabdab batok sa tanan nga nagbalaton sang balita sang Dios, kag si Satanas magapadabdab pagid sing tama sang espiritu sa pagdinumtanay kag paghiningabutay.

Sang ginkuha sang Dios sang olihi ang iya pagtambong sa nasyon nga mga Judio, ang mga saserdote kag ang mga tawo wala makahibalo. Bisan nga yara sila sa idalum sang paggahum ni Satanas, kag ginagahaman sang labing kalahadlukan kag malauton nga balatiagon, ginakabig nila gihapon ang ila kaugalingon nga mga pinili sang Dios. Ang pagalagdan sa simbahan nagpadayon; ang mga halad ginahalad sa iya mahigku nga mga halaran, kag adlaw adlaw ang langitnon nga pagpakamaayo ginapangayo nga sa mga

[484]

tawo nga nagpatulo sang dugo sang hinigugma nga Anak sang Dios, kag nagatinguha sa pagpamatay sang iya mga ministro kag mga apostoles. Busa sang mamitlang ang dili maliwan nga pagtapat gikan sa sanktuaryo, kag ang palaabuton sang kalibutan natapatan na sing malig-on, ang mga pumuluyo sang duta wala makahibalo sa iya. Ang dagway sa religion pagapadayonon sang tawo nga nakuhaan na sang espiritu sang Dios; kag ang kakugi nga iya ni Satanas nga igahatag sang principe sang kadudulman sa ila sa paghimo sang iya malauton nga mga hinyo, magakaangid-angid sa kakugi nga diosnon.

[485]

Sang mahimo ang adlaw nga Inugpahuway nga amo ang pinasahi nga punto nga pagabaisan sa bug-os nga duta sang Kristohanon, kag ang mga manggagahum sa religion kag mga manggagahum sa banwa magtingub sa pagpilit sa pagpabantav sang Domingo, ang malig-on nga pagdumili sang pila lamang ka bilog nga kinabon sa pagsunod sa ginapamilit sang tanan, magahimo sa ila nga pinakamalaut sang kalibutan. Pagaipamilit nga ang mga pila ka bilog nga nagatindug sa pagsumpong sa isa ka institusion sang iglesia kag sang isa ka sugo sang estado, dili panagtugutan.

Kalisdanan ni Jakob

Ang mga tinawo sang Dios niyan pagapaluksohon sa sadtong talan-awon sa pagsakit kag kangitngitan nga ginapanaysay sang manalagna subung nga kalisdanan ni Jakob. “Amo ining ginasing ni Jehoba; ginapamatian namon ang tingug nga makakulugmat; among kalisang kag wala sing paghidaet ... nagabalhin ang tanan nga mga guya tubtub nga manginmalaspi. Abaw, kay tama ka daku sining adlaw, nga walay iban nga makaangay sa iya, kag panag-on ini sa kalisdanan nga kay Jakob. Apang bisan pa sa iya pagaluwason sia.” Jeremias 30:5-7.

Ang gab-i sa kasubu ni Jakob, sang sia nagapakigdumug sa pangamuyo nga pagluwason sia gikan sa kamut ni Esau (Oseas 12:4) nagapahayag sang mga panag-agilian sang mga tinawo sang Dios sa panag-on sang kalisdanan.

“May gahum sia sa ibabaw sang manugtunda, kag naglandas sia.” Genesis 32:24-30. Bangud sa pagpaubus, sa paghinulsul, kag pagtugyan sang kaugalingon, ining makasasala, mamalatyon nga

tawo naglandas sa Makaako sang langit. Iya nga ginlig-on ang iya nagakurug nga pag-uyat sa mga saad sang Dios, kag ang tagiposoon sang walay katapusan nga Gugma, dili makasikway sang pag-ampo sang makasasala.

Si Satanas nagsumbong sa kay Jakob sa atubangan sang manugtunda sang Dios nga nagasiling nga matarung ang paglaglag sa iya tungud sang iya sala. Apang si Jakob naghinulsul sing totoo sang iya daku nga sala, kag nagdangup sia sa kalooy sang Dios. Dili sia makabulag gikan sa iya tuyo, kondi iya ginpangalig-onan ang manugtunda, kag ipahayag ang iya pag-ampo sa hanuut kag daku nga pagtangis, tubtub nga naglandas sia.

Subung sang pagbuyok ni Satanas sa kay Esau sa paglakat sa pagsugata sa kay Jakob sa pakig-awayan, amo man pagapaakigon niya ang mga malaut sa paglaglag sang mga tawo sang Dios sa dag-on sang kalisdanan. Kag subung sang pagsumbong niya sa kay Jakob, ipamilit niya ang iya mga panumbong batok sa mga tinawo sang Dios. Ginaisip niya ang kalibutan subung nga iya sinakup; apang ang diutay nga kinabon nga nagabalantay sang mga sugo sang Dios nagabatok sa iya kagamhanan. Kon madula niya sila sa duta, ang iya pagdaug manginhimpit. Nakit-an niya nga ang mga balaan nga mga manugtunda nagabantay sa ila, kag nagabanta sia nga ang ila sala mapatawad; apang wala sia makahibalo kon natapatan ang ila mga ngalan sa sanktuaryo sa ibabaw. May himpit sia nga ihibalo sang mga sala nga iya ginpanulay sa ila sa paghimo, kag igapahayag niya ini sa atubangan sang Dios sa labing tama nga kapawa, kag igapahayag ini nga mga tawo nga takus man subung sa iya nga subulon gikan sa kahamuut sang Dios. Magasiling sia nga ang Ginoo wala sing katarungan sa pagpatawad sang ila mga sala, kag laglagou sia jya kag ang iya mga mangtunda. Ginaangkon niya sila nga iya mga bihag, kag nagapamilit nga itugyan sa iya kamut nga iya paglaglagon. [486]

Sang magasumbong si Satanas sa mga tawo sang Dios tungud sang ila mga sala, ang Ginoo magatugut sa iya sa pagtilaw sa ila sing tama. Ang ila pagsalig sa Dios, ang ila pagtoo kag pagkalig-on, pagatilawan sing mapait. Sang ila usisaon ang nagligad, ang ila paglaum magasalup; tungud kay sa ila bug-os nga kabuhi diutay lamang ang ila makita nga maayo. Nahibaloan nila sing bug-os ang ila mga kaluyahon kag pagkadili takus. Si Satanas magatinguha sa

pagpahadluk sa ila sang hunahuna nga ang ila mga kasaba walay paglaum, nga ang dagta sang ila kahigkuan dili na gid mahugasan. Nagalaum sia sa paglaglag sang ila pagtoo agud nga magapanugyan sila sa iya mga panulay, kag magabulag sa ila pagkamasinulondon sa Dios.

[487] Sa tanan nga luyo ang mga tawo sang Dios makabati sang mga himbon sa pagbudhi, kag makakita sang mapisanon nga nga pagpanghikot sang rebok; kag magadabdab sa sulud

nila ang daku nga handum, ang hanuut nga panaghoy sang kalag, nga ining daku nga apostasia tapuson, kag ang kalautan sang malaut pagabutangan sing katapusan. Apang sang nagaampo sila sa Dios nga upangon ang pagpangabudlay sang rebok, tungud na lamang sang matalum nga balatiagon sa paghimalaut sang kaugalingon nga sila sa ila kaugalingon wala sing gahum sa pagbato kag paisolon ang daku nga balud sang kalautan. Magabatiag sila nga kon gingamit nila gihapon ang tanan nila nga ikasarang sa pagalagdan ni Kristo, nga nagalakat sing dayon halin sa isa ka kusug pakadto sa isa ka kusug, ang kasoldadosan ni Satanas may diutay lamang nga gahum sa paglandas sa ila.

Panagsakiton nila ang ila kalag sa atubangan sang Dios, nga magatudlo sa ila sa paghinulsul sa madamu nga sala sang nagligad, kag igaampo ang saad sang Manluluwas, “Magpangalig-on sia sa akon kusug, agud makapakighidaet sia sa akon, kag may hidaet sia sa akon.” Isaias 27:5. Ang ila pagtoo wala magbahaw tungud kay ang ila pangamuyo wala sa gilayon ma.sabat. Bisan nga nagabatas sila sang labing mapintas nga kagamu, kahadluk, kag kangitngitan, wala nila ginaput-i ang ila pag-ampo. Nagapangalig-on sila sa kagamhanan sang Dios subung sang pagpangalig-on ni Jakob sa manugtunda; kag ang pululongon sang ila mga kalag amo, “Indi ta ikaw pagbuhian tubtub nga imo ako pagpakamaayohon.” Genesis 32:26.

Kon si Jakob wala anay maghinulsul sang iya mga sala sa pagkuha sang pagkapanganay sa paagi nga daya, ang Dios wala magpamati sang iya pangamuyo kag tagoon ang iya kabuhi sing maloloy-on. Amo man sa panag-on sang kalisdanan, kon ang mga tawo sang Dios may iya nga sala nga wala matuad nga magapaliayag sa atubangan nila sang sila ang ginasakit sang kahadluk kag kasubu, pagapanlumsan sila; ang dipag-laum magapauntat sang ila pagtoo,

kag wala sila sing pagsalig sa pag-ampo sa Dios nga pagluwason. Apang sang may ila sila nga madalum nga balatiagon sang ila pagkadili takus, wala sila sing tinago nga kasaypanan nga ikapakita. Ang ila mga sala nag-una na sa hulukmanan, kag napamanas, kag dili na sila madumduman. [488]

Si Satanas magadul-ong sa madamu sa pagtoo nga ang Dios wala nagatamud sang ila pagkadilimatutum sa mga tagdiutay nga butang sa kabuhi; apang ang Ginoo nagpakita sa iya pagtatap sa kay Jakob nga dili gid Niya sa bisan ano nga katarungan mapahanugutan ang kalainan. Ang tanan nga magtinguha sa pagpamalibad okon pagtago sang ila mga sala nga dili nila igtuad kag tugutan sila sa pagpabilin sa tolon-an sang langit, nga dili mapatawad, pagadag-on ni Satanas. Sang nagalabi ka taas ang ila pagpakakristohanon, kag nagalabi ka dalayawon ang ila katungdanan nga ginaako, nagalabi ka bug-at ang ila kahimtangan sa atubangan sang Dios, kag magalabi ka lig-on ang pagdaug sang ila labing daku nga kaaway. Yadtong nagapabayabaya sa pag-aman para sa adlaw sang Dios dili na nila mahimo ini sa dag-on sang kalisdanan, okon sa iban nga naulihi nga dag-on. Ang tanan nga subung sina walay paglaum.

Yadtong nagagmit sang halushalus nga pagtoo karon, yara sa daku nga katalagman sa pagkahulog sa idalum sang gahum nga manugdaya ni Satanas kag sa idalum sang sugo sa pagpilit sang konsiensia. Kag bisan pa nga mabatas nila ang pagtilaw mahulog gi-hapon sila sa madalum nga kangitngitan sa panagon sang kalisdanan, tungud kay wala nila pagpabuyha ang ila kaugalingon sa pagsalig sa Dios. Ang leksion sa pagtoo nga ila ginpabayaan, pagaton-an nila sing pilit sa idalum sang mabangis nga panag-on sa kaluyahon.

Dapat na naton karon nga pakilalahon ang aton kaugalingon sa Dios bangud sa pagtilaw sang Iya mga saad. Ang mga manugtunda nagasulat sang tagsatagsa ka pangamuyo nga niga hanuut kag hugut. Maayo pa nga mapaligad naton ang dinaluk nga pagbusug sang kaugalingon sang pabayaan naton ang pagpakighambal sa Dios. Ang labing madalum nga kaimolan, ang labing daku nga pagdumili sang kaugalingon, nga ginakaha- mut-an Niya, labi pa kaayo sang sa manggad, dungug, kapahuwayan, kag mga abyan nga wala sing pagkahamuut sang Dios. Dapat kita sa paggamit sing dag-on sa pangamuyo. Kon tugutan naton ang aton painoino nga malatum sang mga kalibutanon nga mga handum, ang Ginoo magahatag sa [489]

aton sing dagon bangud sa pagbulag sa aton sang aton mga diosdios nga balawan, mga balay, okon mga mabungahon nga duta.

Ang Kaakig ni Satanas

Si Apostol Juan sa iya palanan-awon nakabati sang isa ka mabaskug nga tingug sa langit nga nagasiling, “Kailo ang duta kag ang dagat! kay ang yawa nagapanaug sa inyo nga puno sang daku nga kasingkal, kag nahibaloan niya, nga diutay na ang iya dagon” Bugna 12:12. Makahaladluk ang talan-awon nga nagapagowa sini nga paninggit sa langitnon nga tingug. Ang kaakig ni Satanas nagdugang sang makita niya ang iya panag-on nga malip-ot na lang, kag ang iya pagpanghikot sa pagdaya kag pagpanlaglag magadangat sa iya katapusan sa panag-on sang kalisdanan.

Mga Pahayag ni Satanas

Makahaladluk nga mga talan-awon nga labi sa kinaugali ang igapakita sa madali sa mga langit, subung nga tandaan sang gahum sang manughimo sang milagro nga yawa. Bangud sa sini nga mga galamiton ang mga gumalahum kag ang mga sinakup pagapandayaan sing alangay. Magalulutaw ang mga tawo nga magapaka Kristo sa Iya kaugalingon, kag angkonon ang ngalan kag ang pagsimba nga natungud lamang sa Manunubus sang kalibutan. Magahilimo sila sang mga kalatingalahan nga milagro sa pagpang-ayo sang mga masakit, kag magapanudlo nga nagbalaton sila sing mga bugna gikan sa langit nga magasumpong sa mga pamatuud sang Kasulatan. Subung nga purungpurung sang buhat sa labing daku nga tinguha sa pagpandaya, si Satanas sa iya kaugalingon magakuha sang dagway ni Kristo. Ang iglesia nagpaabut na sing madugay sang pagkari liwan sang Manluluwas sa paghimpit sang ila paglaum. Karon ang daku nga manugdaya magapahayag subung nga si Kristo naga-abut na. Sa nagkalainlain nga bahin sang duta si Satanas magpahayag sang iya kaugalingon sa tunga sang mga tawo subung nga isa ka halangdon nga tawo nga magapanaput sing kasilaw, nga magangay sa Anak sang Dios siling sang nasaysay ni San Juan sa Bugna. Bugna 1:13.15. Ang himaya nga nagpahbut sa iya dili malabawan

[490]

sang bisan ano nga butang nga nakita sang tawo. Ang paninggut sa pagdaug, mabatian sa kahawaan, “Nagabut si Kristo!”

Ang mga tawo magalayaub sa pagsimba sa atubangan niya, kag iya bayawon ang iya mga kamut, kag maghatag sing pagpakamaayo sa ila subung sang pagkamaayo ni Kristo sa Iya mga disipolos sang diri anay Sia sa duta. Ang Iya tingug malolo kag dinaug, kag puno sing katam-is. Sa malolo kag mahigugmaon nga tingug ipakita niya ang iban nga mga matamis, kag langitnon nga mga kamatuuran nga ginmitlang anay sang Manluluwas; magapang-ayo sia sang balatian sang mga tawo, kag niyan, sa iya hinulam nga dagway ni Kristo angkonon niya nga iya ginbaylo ang adlaw nga inugpahuway gikan sa Sabado pagkadto sa Domingo, kag sogoon ang tanan sa pagpakabalaan sang adlaw nga iya ginpakamaayo Magahambal sia nga yadtong nagapadayon sa pagpakabalaan sang ikapito ka adlaw nagapasipala sa iya ngalan bangud sa dili pagpamati sa mga manugtunda nga iya ginpadala sa ila upod sang kapawa sang kamatuuran. Ini amo ang mabaskug, kag gamhanan nga mga limbong. Kaangay sadtong mga Samariahanon nga pinangdayaan ni Simon Magus, kadam-an, sumugod sa labing magamay tubtub sa labing dalagku, ang nagpalamati sa sining manughikot sang kinaadman, nga nagasililing, “Ini amo ang gahum sang Dios, nga ginatawag nga daku.” Binuhalan 8:19.

Apang ang mga tinawo sang Dios dili mapatalang. Ang mga pagtolon-an sining mga butig nga kristo dili suno sa mga Kasulatan. Ang iya pagpakamaayo ginmitlang sa sadtong mga sumilimba sa sapat nga mapintas kag sa iya larawan, nga ini nga klase amo ang ginasililing sang Biblia nga pagaulaan sang Dios sang Iya kaakig nga walay simbog nga kalooy. [491]

Kag dili pa sina, si Satanas dili pagtugutan sa pagsunod sing sibo sang kahimtangan sang pagkari ni Kristo. Ang Manluluwas nagpaaman sa Iya raga tinawo batok sa sini nga daya, kag nagsugid sia sing maathag sang kahiintangan sang Iya ikaduha nga pagkari. “Magalulutaw ang mga butig nga mga Kristo, kag mga butig nga mga manalagna, kag magahatag sing dalagku nga mga talandaan kag mga kalatingalahan; sa bagay nga pagapatalangon, kon sarang mahimo, pati pa ang mga pinili ... Busa, kon pagsilingan kamo: Yari karon, sa kakanayakan yadto Sia! Dili kamo maggolowa. Yari karon, Sia sa raga hulut! Dili kamo magtoloo. Kay subung sang

kilat nga nagaidlab sa sidlangan kag makita tubtub sa katundan, magaamo man ini ang pagkari sang Anak sang Tawo.” Mat. 24:24-27, 31; 25:31; Bugna 1:7; 1 Tesal. 4:16, 17. Ini nga pagkari, dili gid mahimo nga mailog ni Satanas. Mahibaloan sia sa bilog nga kalibutan — makita sang tanan nga mata.

Lamang yadtong mga mainusisaon nga tomoloon sang Kasulatan, kag nakabaton sing paghigugma sa kamatuuran, ang pagapalipdan sa mabaskug nga pagdaya nga magabihag sang bug-os nga kalibutan. Bangud sa painatuud sang Biblia mahibaloan ang manugdaya nga nagapanaput sa di pagpakilala. Sa tanan ang dag-on sa pagtilaw magaabut. Sa pag-ayag sang panulay, makita ang matuud nga Kristohanon. Natukud bala karon ang raga tinawo sang Dios sa iya raga pulong nga dili na sila magapati sang raga kasanagan sang ila balatiagon? Sa sini nga kangitngitan, magapangalig-on bala sila sa Biblia kag sa Biblia lamang? Si Satanas, kon sarang niya nakimo, magaupang sa ila sa pagbaton sing pag-aman nga magapatindug sa ila sina nga adlaw. Pagabagaybagayon niya ang mga butang agud sa pagbalabag sa ila dalan, libutan sila sang mga dutan-on nga manggad, padal-on sila sang raabug-at, makabuludlay nga dalal-on, agud nga ang ila tagiposoon panaglumsan sang mga talatapon sini nga kinabuhi, kag ang adlaw sa pagtilaw magaabut sa ila subung sa isa ka makawat.

[492]

Katalagman sang mga Tinawo sang Dios

Tungud kay ang sugo nga ginsugo sang nagkalainlain nga mga gumalahum nga kristohanon batok sa mga bumalantay sang mga kasugoan sang Dios magakuha sang pag-apin sang gobierno sa ila, kag itugyan sila sa sadtong nagahandum sang ila kalaglagan, ang mga tinawo sang Dios magapalalagyo gikan sa mga siudad, mga banya kag mga bario kag magtilingub sing kinabon kag magpuluyo sa labing hanayak kag mga mamingaw nga mga dung. Madamu ang magadalangnp sa mga lungib sang mga bukid. Kasubung sadtong mga Kristohanon sa nalupyakan sang Piamonte, himoon nila ang mga nataasan nga lugar sang duta nga ila sanktuaryo, kag magapalasalamat sa Dios tungud sang “palalipdan nga batong handling.” Isaias 33:16. Apang madamu ang gikan sa tanan nga nasyon, sa tanan nga klase, mataas kag manubu, manggaranon kag imol, maitum kag

maputi, pagaipanugyan sa dili matarung kag mapintas nga paghi-ulipon. Ang mga hinigugma sang Dios magaaagi sa mga mabudlayon nga mga adlaw, nga mga gapus sang talikala, natakpan sa mga bilangoan, panaghukman nga pamatyon, ang iban daw igabilin sa pagpangimatay sa gutum kag ubaw sa mga makangilidlis nga bilangoan. Wala sing tawo nga magalingi sang ila idulungug sa pagpamati sang ila mga pagpanaghoy; wala sing kamut nga mahanda sa pag-untay sa pagbidig sa ila. Pagakalipatan bala sang Dios ang iya mga tinawo sa sining oras sa pagtilaw? “Nagakalipat bala ang babae sang iya anak nga nagasoso, nga nagauntat sa pagkalooy sang anak sang iya kasudian? Bisan pa makalipat sila, ako indi makalipat sa imo. Yari karon, nga sa mga palad gintigib ko ikaw.” Isa. 49:15,16. Ang Jinoo sang mga kasoldadosan nagsiling, “ang nagakuhit sa inyo, nagakuhit sang tawotawo sang Iya mata.” Sakarias 2:8.

Bisan nga ang mga kaaway magasulud sa ila sa mga bilangoan, apang ang dingding sang makangilidlis nga bilangoan dili makautod sang pag-angtanay sang ila kalag kag ni Kristo. Ang mga manugtunda magakadto sa ila sa masubu nga suludlan, nga magadala sang kapawa kag paghidaet gikan sa langit. [493]

Ang Paghukum sang Dios

Ang mga paghukum sang Dios magaduaw sa sadtong mga nagatinguha sa paglaglag kag pagpigios sa Iya mga tinawo. Ang malawig nga pagpailub sa mga malauton nagpaisug sa mga tawo sa pagpalakasala. apang ang pagsilot sa ila indi kav dili pagtumanon kag dili makahaladluk tungud kav ginpadugay sia sing malawig.

Bangud sa mga makahaladluk nga butang sa katarungan Iya bayawon ang kagamhanan sang Iya linapak nga kasugoan. Ang pagkalakas sang silot nga nagahulat sa mga malinapason aton mahukman sa pagpabuyanbuyan sang Dios sa paghikot sang paghukum. Ang nasion nga iya ginpapailuban, kag nga dili niya paglaglagon tubtub nga mapuno niya ang talaksan sang iya pagkamalaut sa pag-isip sang Dios, sa katapusan magainum sang tagayan sang kaakig nga walay simbog nga kalooy.

Kon untatan na ni Kristo ang iya pag-ampo sa sanktuaryo, ang walay simbog nga kaakig nga ginatigana sa sadtong nagasilimba sa sapat nga mapintas kag sa iya larawan kag magbaton sang iya tanda,

(Bugna 14:9,10) pagaiula. Ang kalalat-an nga nag-abut sa Egipto sa buut na nga luwason sang Dios ang Israel, kaangay angav man sa sadtong makahaladluk kag talaptap nga paghukum nga mahulog sa kalibutan sa wala pa ang katapusan nga pagluwas sa mga tinawo sang Dios. Ang siling sang manugbugna, sang iya pagpanaysay sadtong makahaladluk nga silot: “Nag-abut ang isa ka pilas nga malauton kag dalitan sa mga tawo, nga may mga tanda sang sapat nga mapintas, kag sa mga nagasilimba sa iya mga larawan.” Ang dagat “nahimo nga dugo subung sang iya sang isa ka patay; kag nagkalamatay ang bug-os nga kalag nga buhi, nga mga butang nga yadto sa dagat.” Kag “ang mga suba kag ang mga tuburan sang tubig, nagkalahimo nga mga dugo.” Bugna 16:2-6.

[494] Kalahadlukan matuud ini nga mga pagsakit, apang ang katarung sang Dios ginabayaw sing bug-os. Ang manugtunda sang Dios nagsiling: “Matarung ka Ginoo ... kay ginhukman mo sing subung sini. Kay gin-nla nila ang dugo sang mga balaan kag sang mga manalagna; kag ginpainum mo man sila sing dugo; nagakaigo sa ila. Bugna 16:2,6. Bangud sa paghimalaut sa mga tawo sang Dios sa kamatayon, sa pagkamatuud kaangay sang sila ang nagpatulo man sang ila dugo bangud sa ila mga kamut. Sa amo man nga bagay si Kristo nagmitlang sa mga Judio sa iya panag-on nga mga nakasala tungud sa tanan nga dugo sang mga balaan nga mga tawo nga pinatulo sumugod sa adlaw ni Abel; tungud kay may amo man sila nga espiritu, kag nagatinguha sa paghimo sang amo man nga buhat, nga ginbuhat sining mga manugpatay sang mga manalagna.

Sa kalalat-an nga magasunod, hatagan ang adlaw sing gahum sa “pagsunog sang mga tawo sa kalayo. Kag nagkalasunog ang mga tawo sa daku nga kainit.” Bugna 16:8,9.

Ini nga kalalat-an dili talaptap sa bilog nga kalibutan, kay kon amo malaglag ang tanan nga pumuluyo sang duta. Apang mangin-labi sia sa kahalangaw-an nga pagsunog nga nahibaloan sang mamalatyon nga tawo. Ang tanan nga paghukum sa mga tawo. sa wala pa ang pagtakup sang adlaw sa pag-usisa, may simbog nga kalooy. Ang dugo ni Kristo nga ginaampo sa Amay nagasagang sa makasasala sa pagbaton sang bug-os nga takus sang iya kalautan; apang sa katapusan nga paghukum, ang kaakig pagaulaon nga wala na sing simbog nga kalooy.

Sa sadto nga adlaw, kadamuan ang magahandum sa pagpasilong sa kalooy sang Dios nga ila gintamay sing malawig. “Yari karon, nagaalabut ang mga adlaw, siling sang Ginoo nga si Jehoba, nga sa ila magapadala ako sing gutum sa duta; indi gutum sa tinapay, bisan kauhaw sa tubig, kondi sa pagpamati sang pulong ni Jehoba, kag indi nila sia makita.” Amos 8:11,12.

Mga Saad sa Pagbulig sa mga Tinawo sang Dios

[495]

Ang mga tawo sang Dios dili mahilway sa pag-antus; apang bisan kon sila ang ginahingabut kag ginalisdan, bisan nga magaalantus sila sa mga kinawad-on, kag magalantus sang gutum, dili sila pagbayaan sa pagkadula. Yadtong Dios nga nagsagud sa kay Elias, dili magapabaya sa isa sang Iya nagaantus nga inanak. Yadtong Dios nga nakaisip sang mga buhok sa ila olo, magasagud sa ila; kag sa dag-on sang gutum pagabusgon sila. Sang nagakalamatay ang mga malaut sa gutum kag pamiste, ang mga manugtunda magatabang sa mga matarung, kag hatagan sila sang ila kakulangan. Sa “sadtong nagalakat sing matarung” ginsaaran nga “Pagahatagan sia sang iya tinapay, kag ang iya mga tubig indi makulang.” Kon “ang mga nalisdan kag ang mga makalolooy magapalangita sing tubig kag wala na, nga ang ila dila nagamala sa kauhaw; ako, si Jehoba, magapamati sa ila; ako ang Dios ni Israel, indi magabiya sa ila.” Isaias 33:16; 41:17.

Bisan “ang igera indi magapamulak, kag wala sing patubas sa mga kaubasan; ang olibo dili magapamunga, kag ang mga latagon indi magahalatag sing kalau-on; kag ang mga •obeha magakulang sa mga palasudlan, kag wala na sing mga baka sa mga kamalig,” apang yadtong nagakahadluk sa Iya “magakalalipay kay Jehoba,” “kag magakasadya sa Dios sang ila kaluwasan.” Habakuk 3:17, 18.

“Si Jehoba amo ang imo Manugbantay, si Jehoba amo ang imo landong sa imo kamut nga too. Ang adlaw indi magatistis sa imo sa kaadlawon, bisan ang bulan sa kagab-ihon. Si Jehoba magabantay sa imo sa tanan nga kalautan; sia magabantay sa imo kalag.” “Kay Sia ang nagaluwas sa imo sa siod sang mangangayam, kag sa kamatay nga manuglaglag. Sia magatabon sa imo sang iya mga kakuyusan. Kag sa idalum sang iya mga pakpak nagapalipod ka. Ang iya kamatuuran among kalasag kag taming. Dili ka mahadluk

[496] sa kakugmat sa kagab-ihon, bisan sa baslay nga nagalupad sa adlaw, bisan sa kamatay nga nagalakat sa kadudulman, bisan sa paglaglag nga nagapapas sa kadultohon. Nagakapukan sa imo luyo ang isa ka libo, kag napulo ka libo sa imo too. apang sa imo indi makalambut. Lamang magatulok ka sang imo mga mata, kag makit-an mo ang balus sang mga banyaga. Kay si Jehoba, nga akon dalangpan. Ang labing mataas ginhimo mo nga imo puluy-anan. Wala sing bisan ano nga malain nga mahanabu sa imo, bisan ang bisan ano nga kalalat-an magalambut sa imo layanglayang.” Salmos 91:3-10.

Kon ang mga tawo makakita subung sa mga langitnon nga palanan-awon, makita nila ang katilingban sang mga manugtunda nga nagalabaw sa kusug nga nabamtang sa palibut sadtong nagabantay sang mga pulong sa pagpailub ni Kristo. Sa tama nga pagkahanuklog, ang mga manugtunda nagatamud sa ila kangitngitan, kag nakabati sang ila mga pangamuyo. Nagahululat sila sang pulong gikan sa ila pangolo sa pagsabnit sila gikan sa ila katalagman. Apang dapat sila sa paghulat sing dili madugay. Ang mga tinawo sang Dios kinahanglan sa pag-inum sa tagayan, kag tugmawan sang iya tugmaw. Ang amo gid nga pagpalantang, nga labi ka pait sa ila, isa ka labing maayo nga sabat sa ila pag-ampo. Apang tungud sa mga pinili ang dag-on sa kalisdanan pagalip-oton.”Indi ang Dios bala magahimo sing katarungan sa iya mga pinili, nga nagasilinggit sa iya sa adlaw kag gab-i? ... Nagasilingako sa inyo. nga magahimo sing katarungan sa ila sa madali.” Lukas 18:7,8. Kag ang katapusan magaabut sing labi ka dali sang sa ginahunahuna sang mga tawo. Ang trigo pagatiponon kag pagabugkason sing inupong nga sa tambobo sang Dios; ang mga gamhon pagapainugkason subung sa mga sagbot nga sa kalayo sang kalaglagan.

[497] Ang mata sang Dios, nga nagatamud sa mga katuigan naunay sa kangitngitan nga pagaagihan sang Iya mga tinawo, kon maglikop ang dutan-on nga kagamhanan batok sa ila. Kasubung sang mga gintapok nga mga bihag, pagahadlukan sila sang kamatayon sa gutum okon sa kalugusan. Apang ang Isa nga labing balaan nga nagpahawa sang tubig sang. dagat nga Mapula sa atubangan sang Israel magapahayag man sang Iya daku nga gahum kag bawion sila sa kabihagan. “Sila manginpinasahi nga bahandi nga sa akon, siling ni Jehoba sang sebaot, sa adlaw nga ako magahimo sang

Akon bulawan; kag pagapatawaron ko sila, subung sang tawo nga nagapatawad sa iya anak nga nagaalagad sa iya.” Malakias 3:17.

Kon ang dugo sang mga matutum nga mga saksi ni Kristo pagpatuloon sa sini nga dag-on, dili sia manginsubung sang binhi nga ginpanggas sa pagpamunga sang alanyon sang Dios, nga kaangay sadtong dugo sang mga martir. Ang ila pagkalig-on sa pagtoo dili na mangin isa ka pamatuud sa pagdaug sa iban sa kamatuuran tungud kay sa ila pinatig-a nga tagiposoon nagdumili sa pagbaton sang balud sang kalooy tubtub nga wala na sila magbalik. Kon ang mga matarung pagapabayaon na karon sa pagkahulog subung sang isa ka tulukbon sa kamut sang ila kaaway, manginkadalag-an na sang principe sang kadudulman. Si Kristo nagsiling, “Kari ka, banwa ko, sulud ka sa imo mga hulut, kag itakup sa likod nimo ang imo mga gawang; panago ka sing malip-ot nga tion tubtub nga magligad ang kaakig.” Isaias 26:20.

Manginmahimayaon ang pagkaluwas sadtong naghululat sing mapailubon sa Iya pagkari, kag ang ila mga ngalan napanulat sa tolon-an sang kabuhi.

[498]

35: Ginluwas ang mga Tinawo sang Dios

Kon ang kasogoan nga tawohanon nga manug apin sa tawo makuha sa nagapadungug sa kasugoan sang Dios, niyan magasugod sa naglalainlain nga mga duta ang dungan nga kinulaghulag sa paglaglag sa ila. Sang nagahilapit ang tinangduan nga dag-on sa sugo nagalalindug ang mga katawohan sa paghulbut tubtub sa gamut sadtong ginadumtan nga sekta. Pagatapatan ang pagpanlaglag sa isa lang lea gab-i bag palinongon sing bug-os ang tingug sang mga manugbatok kag manuglaygay.

Ang mga tinawo sang Dios—ang iban sa sulud saner mga bilanggoan, ang iban nagapalanago sa mga mamingaw nga palanagoan sa mga kakahuyan kag mga kabukiran—sa gihapon nagaampo sang pagtabang sang Dios, sang sa tanan nga duug kinabon sang mga lupit sa hinganiban nga mga tawo, nga ginatulod sang mga malaut nga mga manugtunda, ang nagaalaman sa pagpanghikot sang ila kamatayon. Amo na ini karon, sa oras sang labing pigapiga, nga ang Dios sang Israel magapatunga sa pagluwas sang Iya mga pinili nga mga tinawo.

[499]

Sa paninggit sa pagdaug, pag-uligyat, kag pamuyayas kadamuan sang mga malaut nga mga tawo ang buut na sa pagdamhag sa ila tulukbon, sang, yari karon, ang pit-ipit nga kadulum, nga labi pa sang sa kadudulmon sang kagab-ihon, nahulog sa duta. Niyan ang balangaw, nga nagasilak sang himaya gikan sa trono, sang Dios, nagalambut sa isa ka luyo sang langit, nga daw nagalikup sa kinabon nga nagapinangamuyo. Ang nagakaakig nga kadam-an hinadlukan sing hinali. Ang ila paningit sa pagyubit naghilus. Ang ila tuyo sa pagpamatay nalipatan. Sa kahadluk sang magaabut nagtalamud sila sa tandaan sang Dios, kag naghalandum nga malipdan sila gikan sa iya kasilaw.

Ang tingug sang mga tinawo sang Dios mabatian nga ma athag kag matam-is nga nagasiling, “Bayawa ang mata mo,” kag sang binayaw nila ang ila mga mata sa langit, nakit-an nila ang balangaw sang saad. Ang mangitongito kag nagakaakig nga gal-um, nga

nagtabon sang kahawaan nadula, kag kaangay kay San Esteban nagtalangla sila sa langit kag nakita nila ang himaya sang Dios, kag ang Anak sang Tawo nga nagalingkod sa Iya trono. Sa Iya langitnon nga dagway nakilala nila ang pat-in sang Iya pagpaubus; kag gikan sa Iya mga bibig mabatian nila ang pangamuyo nga ginapahayag sa atubangan sang Amay kag sang balaan nga mga manugtunda, “Bunt ako, nga yadtong mga gintugyan mo sa akon, kon diin ako, didto man sila kaupod nakon.” Juan 17:24 Sa liwan ang tingug nga kaangay sang tingug sang musika kag tingug sa pagdaug, nabatian nga nagasiling: “Nag-abut sila! nag-abut sila! balaan, walay inantus, kag wala madagta-i. Ginbantayan nila ang mga pulong sang akon pagpailub; magalalakat sila kaupod sang mga manugtunda;” kag ang malaspi, nagakurug nga mga bibig sadtong nagpangalig-on sa ila pagtoo, nagbungat sing paninggit sa pagdaug.

Sa tunga’ng gab-i nga ang Dios magapahayag sang Iya gahum sa pagluwas sang Iya mga tinawo. Ang adlaw magapahayag nga nagasilak sa iya bug-os nga kusug. Ang mga talandaan kag mga kalatingalahan magasululunod sing madasig. Ang malaut magatulo-
lok nga may kahadluk kag katingala sa talan-awon, sang ang mga matarung magatan-aw nga may solemne nga kalipay sang tanda-an
sang ila pagkaluwas. Ang tagsatagsa ka butang sa kinaugali daw sa
nagbalalik sa ila dalanon Ang mga tuburan nag-uluntat sa pag-ilig. [500]
Maitum kag madamul nga gal-um ang nagpahayag, kag nagasampokanay sa isa kag isa. Sa tunga sang nagakaakig nga langit makita ang isa ka matin aw nga ginkawaan nga dili masaysay ang iya himaya, sa diin nagagikan ang tingug sang Dios kaangay sang tingug sang madamu nga tubig, nga nagasiling “Nahimo na.” Bugna 16:17.

Ang amo nga tingug nagpakurug sang mga langit kag duta. May daku nga linog, “nga wala pagid sing subung tub tub nga may mga tawo sa duta, linog nga tama ka daku kag tama ka baskug.” Bugna 16:17,18. Ang kahawaan magapahayag nga daw ginabuksan kag daw ginatakpan. Ang himaya gikan sa trono sang Dios daw sa nagakidlab palapus sa iya. Ang mga bukid nag-uluyog subung sang mga kawayanan nga ginahuyup sang hangin, kag ang mga matalum nga mga bato naglalapta sa tanan nga luyo. May yara nga kagahud kaangay sang magaabut nga bagyo. Ang dagat subung nga ginalugay sa mga kaakig. Mabatian ang hagonong sang buhawi, kasubung sang tingug sang yawa nga may gahum sa pagpanlaglag.

Ang bilog nga duta naghabok subung sang balud sa dagat. Ang iya kadaygan nagbuluka. Ang iya sadsaran daw sa nagakatunaw. Ang mga kabukiran nga nagakinubay nagkalatunod. Ang mga pulo nga ginapuy-an nagkalawala. Ang mga puerto nga kaangay sa kalaut sa Sodoma, ginpanlamon sang nagkalaakig nga tubig.

Ang daku nga Babilonia nag-abut sa panumduman sang Dios, “sa paghatag sa iya sang tagayan sang alak sang ka singkal sang iya kaakig.” Bugna 16:19,21. Ang yclo nga kaangay sang binilog sang bato, nga ang kada isa may kabug-aton nga “subung sang isa ka talanton,” nagapanghimo sing kalaglagan. Ang labing palabilabihon nga banwa sang kalibutan ginpangwagwag. Ang mga halangdon nga mga palasio, nga iya ang mga kadalagkuan sang kalibutan nag-usik sang ila mga manggad agud sa paghimaya sang ila kaugalingon, nagkalaguba sa atubangan sang ila mga mata. Ang dingding sang

[501] bilanggoan nagbulukas, kag ang mga tinawo sang Dios nga ginpamilinggo tungud sa ila pagtoo, ginpamuhian.

Ang mga lulubngan nagbulukas, kag “madamu sang mga nagakalatulog sa yab-ok sa duta, ... pagapamat-on ... ang iban nga sa kabuhi nga walay katapusan, kag ang iban nga sa kahuluy-an kag sa pagkatalamayon nga walay katapusan. Ginhimaya ang tanan nga nagkalamatay sa pagtoo sa balita sang ikatlo ka manugtunda nga nagsalaka sa ila lulubngan, pagpamati sang katipan sang Dios sa paghidaet kaupod sad tong nagbalantay sang Iya sugo. “Kag ang mga nagbuno sa iya,” (Bugna 1:7) yadtong nag-uligyat kag nagyubit sa paghimumugto ni Kristo, kag labing mabaskug nga manugsumpong sang Iya kamatuuran kag sang Iya mga tinawo, pagapamangonon sa pagtan-aw sang himaya Niya, kag magatan-aw sang dungug nga pagaihatag sa sadtong mga masinulondon kag matinoohan.

Madamul pa nga gal-um ang nagatabon sa langit; niyan ang adlaw magalapus, nga magapahayag subung sa manugtimalus nga mata ni Jehoba. Mabaskug nga mga pangilat ang magakidlab sa mga langit, nga magalikup sang duta sa isa ka daku nga dabdab. Sa ibabaw sang makahaladluk nga tingug sang daguub, ang mga tingug nga misterioso kag makahaladluk, nagabantala sang katapusan sang mga malaut. Ang mga pulong nga ginbungat wala mahangpi sang tanan; apang nahangpan sila sing maathag sang mga butig nga mga manunudlo. Yadtong mga sang wala lamang madugay

dili matinatapon, mga bugalon kag mga mapasipalahon, kag mga matinaastaason sa ila kapintas sa mga bumalantay sang sugo nga mga tinawo sang Dios, sa karon linikupan sang daku nga pagpalibug, kag nagkulurug sa kahadluk. Ang ila mga pagsingit sa kasakit mabatian nga nagalapaw sa tingug sang mga elemento. Ang mga yawa nagkilala sang pagka Dios ni Kristo, kag nagkurug sa atubangan sang Iya gahum, kag an? mga tawo nagaampo tungud sa iya kalooy, kag nagakalamang sa pagpanago nga may daku nga kahadluk.

Ang kalibutan nakakita sang amo gid nga mga tawo nga ila ginuligyat kag ginyubitan, kag gintinguhaan sa pagdula, nga nagaliligad nga wala ginadauti sang pamiste, sang bagyo, kag sang mga linog. Yadtong Isa nga kaangay sang manughalonhon nga kalayo sa mga manlalapas sang Iya kasugoan, isa ka dalangpan nga malig-on sa Iya mga tinawo.

[502]

Sa isa ka giha sa mga gal-um, nagabanaag ang isa ka bitoon nga ang iya kasilaw nagadugang nga nagadugang sing apat ka dapli kon ipaangay sa kadudulman. Nagahambal sia sing paglaum kag kalipay sa sadtong mga matutum. aparg kasakit kag kaakig sa sadtong mga manlalapas sang kasugoan sang Dios. Yadtong mga naghalad sang tanan tungud kay Kristo sa karon may kalig-onan na, nga nagapalalipod subung nga isa ka tinago sa pabilyon sang Ginoo. Natilawan na nila, kag sa atubangan sang kalibutan kag sa mga manyuyubit sang kamatuuran napakita nila ang ila pagkamatinoohon sa Sadtong nagpakamatay tungud sa ila.

Makatilingala nga pagbaylo ang nag-abut sa sadtong nagpalangalig-on sa ila pagkamatinoohon bisan pa sa atubangan sang kamatayon. Linuwas sila sing hinali gikan sa kadudulman kag makangilidlis nga pagkamalupigon sang mga tawo nga kaangay sang mga yawa. Ang ila mga nawong nga mga malaspi anay, nabalaka kag lapyo, karon nagasilak na sing katingala, pagtoo kag paghigugma. Ang ila mga tingug nagbayaw sa alambahon sa pagdayaw: “Ang Dios amo ang amon dalangpan kag ang amon kuta ang isa ka kabulig nga makita nga gamhanan sa mga kalisdanan. Ngani indi kami mahadluk, bisan magbaliskad ang duta, bisan madala ang mga kabukiran sa tunga sang kadagatan; bisan maghalagnong kag magdalakaldakal ang mga tubig, bisan magkulurug ang mga kabukiran bangud sang iya bugal.” Salmos 46:1,3.

[503] Sang nagasaka ining mga pulong sang balaan nga pagsalig sa
 [504] Dios, ang gal-um magahinhin, kag ang langit sang kabitoonan
 [505] makita, nga dili masaysay ang iya himaya kon ipaangay sa mangi-
 tongito kag nagakaakig nga kahawaan sa luyo niya kag luyo. Ang
 himaya sang langitnon nga banwa nagabanaag gikan sa nabuksan
 nga mga gawang. Niyan nagapahayag sa mga langit ang isa ka
 kamut nga nagpahayag sa mga langit ang isa ka kamut nga nagauyat
 -sang duha ka tapitapi nga bato nga natakup. Ang manalagna nagsil-
 ing, “Kag igabantala sang kalangitan ang iya katarungan kay ang
 Dios amo gid ang hukum.” Salmos 50:6. Yanang kasugoan, ang
 katarungan sang Dios, nga sa tunga sang mga daguub kag kalayo
 ginbantala gikan sa Sinai subung nga kaubay sang kabuhi, sa karon
 ginpakita sa mga tawo subung nga talaksan sang paghukum. Ang ka-
 mut nagbuka sang mga tapitapi, kag didto makita ang mga kasugoan
 sang Sugo, nga ginasulat sang pluma nga kaangay sang kalayo. Ang
 mga pulong tama kaathag nga ang tanan makabasa sa ila. Ang
 panumduman pinamata, ang kadulum sang mga babaylan kag mga
 erejia nagtaliwan sa tagsatagsa ka painoino, kag ang Napulo ka mga
 Pulong sang Dios, nga mga lip-ot, puno sang tanan nga kinahanglan,
 kag may kagamhanan, ginpakita sa tanan nga mga pumuluyo sang
 duta.

Dili mahimo nga ipanaysay ang kahadluk kag ang pagkadula
 sang paglaum sadtong tanan nga naglapak sang balaan nga mga
 kinahanglan sang Dios. Ang Dios naghatag sa ila sang Iya sugo,
 nga ila paangayan sang ila pamatasan, kag ton-an ang ila mga kaku-
 langan sang sila pa ang may mga kahigayonan sa paghinulsul kag
 pagliwan; apang agud nga pagkahamut-an sila sang kalibutan, gin-
 bayaan nila ang Iya mga palatukuran kag tudloan pa ang iban sa
 paglapas. Gintinguhaan nila sa pagpilit ang mga tinawo sang Dios sa
 dipagpakabalaan sang Iya Sabado. Karon ginhimalaut sila sadtong
 kasugoan nga ila gintamay. Sa makakululba nga kaathag nakita nila
 nga wala sila sing balibad. Ginpili nila ang buut nila alagaron kag
 simbahon. “Kag magbalalik kamo sa akon kag makita ninyo ang
 ginkalainan sang mga matarung kag sang malain, sang nagaalagad
 sa Dios kag sang wala magaalagad sa iya. Malakias 3:18.

[506] Ang mga kaaway sang kasugoan sang Dios, sumugod sa mga
 ministro panaug sa labing kubus sa ila, may bag o nga paghangup
 sang kamatuuran kag katungdanan. Nakit-an nila nga ang adlaw nga

Inugpahuway sang ikap-at ka sugo amo ang pat-in sang buhi nga Dios, apang olihi na. Nakit-an nila ang matuud nga kinaugali sang ila butig nga inugpahuway kag ang palatukuran nga balas nga ila ginpatindugan, apang ulihi na. Nasapwan nila nga nakig-away sila sa Dios Ang mga manunudlo sa religion nagdul-ong sa mga kalag sa kalaglagan sang sila ang nagapakamanugtuytuy nila pakadto sa gawang sang Paraiso. Dili tubtub sa katapusan nga adlaw sa pag-usisa mabibaloan kon daw ano ka daku sang salabton sang mga tawo nga yara sa mga balaan nga palangakuan, kag daw ano ka katalagman ang patubas sang ila pagkadilimatutum. Didto lamang sa langit mahangup naton sing matarung ang pagkadula sang isa ka kalag. Kalahadlukan ang pakaabuton sadtong isa nga pagasilingan sang Dios, palayo ka sa akon. alagad nga pinakamalaut.

Ang Walay Katapusan nga Katipan

Ang tingug sang Dios mabatian sa langit, nga magapahayag sang adlaw kag oras sang pagkari ni Kristo, kag ihatag ang walay kata-pusan nga katipan sa Iya mga tinawo. Kaangay sang hangunghung sang labing mabaskug nga daguub, ang Iya tingug mabatian sa bilog nga duta. Ang Israel sang Dios nagatilindug nga nagapalamati, nga ang ila mga mata naunay sa ibabaw. Ang ila mga nawong nasilakan sang Iya himaya, kag nagsililak subung sang nawong ni Aloises sang iya pagpanaug gikan sa Sinai sa Dios. Ang mga malaut dili makatulok sa ila. Kag sang mabungat ang pagpakamaayo sa sadtong mga magtahud sa Dios bangud sa pagbantay sang Iya balaan nga Inugpahuway, may yara nga daku nga paghinugyaw sa pagdaug.

Ang Pagkadula sang Paglaum sang Butig nga Manalagna

[507]

Kon ang tingug sang Dios magbawi sang iya mga tinawo gikan sa kahiulipnan, magaabut ang makakulugmat nga pagmata sadtong mga nadulaan sang tanan nila sa daku nga inaway sang kabuhi. Sang nagapadayon pa ang adlaw sang kaluwasan ginpandulman sila sang mga daya ni Satanas, kag nagbatyag sila sing kabusug sa ila dalanon nga malaut. Ang mga manggaranon nagapalabugal sa sadtong mga kubus; sing ugai natiponn nila ang ila mga manggad bangud sa paglapas sang mga kasugoan sang Dios. Nagapatumbaya

sila sa pagpakaon sang mga gingutum, sa pagsaput sa sadtong mga hubu, sa paghimo sang matarung kag sa paghigugma sang kalooy. Nagtilinguha sila sa pagpakataas sang ila kaugalingon, kag magpasimba sa iya masigkatinuga. Karon ginahublasan sila sang tanan nga nagpakadaku sa ila, kag nabilin nga hublas kag walay panagang. Nagtalamud sila nga may kahadluk sa pagkalapukan sang mga larawan nga ila ginpalabi sang sa Manugbubuhat. Ginbaligya nila ang ila mga kalag sa mga manggad nga dutanon kag mga kalipayan, kag wala magtilinguha sa pagkamang garanon nga sa Dios. Ang patubas amo, ang ila kabuhi walay pinatubas; ang ila mga kalipayan sa karon nabaylo sa apdo, ang ila manggad sa kalaglagan. Ang ila natipon nga mangged sa bug-os nila nga kabuhi sinilhig sa isa lamang ka tion. Ang mga manggaranon nagbalakho tungud sang pagkalapukan sang ila dalagku nga mga balay, sang paglinapta sang ila mga bulawan kag pilak. Apang ang ila panalabiton nag-untat sa kahadluk nga sila sa ila kaugalingon magakaladula kaupod sang ila mga larawan.

[508] Ang mga ministro nga nagbiliya sa kamatuuran agud lamang nga pagkahamut-an sang mga tawo, sa karon nakahangup sang kinaugali kag pagbuyok sang iya mga ginpanudlo. Maathag nga ang Maalam sa tanan nga mata nagasunod sa iya sang sia ang nagatindug sa luyo sang latok, sang sia nagalakat si mga dalan, sang nagaimpon sia sa mga tawo nga may nagkala inlain nga kahimtangan sang pangabuhi. Ang tagsatagsa ka balatiagon sang kalag, ang tagsatagsa ka dinalan nga sinulat, ang tagsatagsa ka pulong nga binungat, ang tagsatagsa ka buhat nga nagdul-ong sa tawo sa pagpalipud sa kabutigan nag sab-og sing mga binhi; kag karon, sa mga kailo. nagkaladula nga mga kalag nga yara sa palibut niya, nakita niya ang pinatubas.

Ang siling ni Jehoba: “Ginbulong nila nga may kadalas ang pilas sang anak nga babae sang akon banwa, nga nagasililing: Paghidaet! paghidaet! kag walay paghidaet.” “Ginpa pasubu ninyo nga may butig ang tagiposoon sang mga matarung, nga sa iya wala ako magpasubu, kag ginpalig-on ninyo ang mga kamut sang madauton, agud nga indi mag-isol sia sa iya malain nga dalanon, agud nga maghatag sa iya sing kabuhi.” Jeremias 8:18; Ezekiel 13:22.

“Kailo sang mga manugbantay nga nagadula kag nagapaalplaag sang mga obeha sa akon halalban! ... yari karon, ako, magaduaw ako sa ibabaw ninyo sang kalainan sang invo mga binuhatan.” “Uluwang

kamo, mga manugbantay, kag singgit kamo, kag liligid kamo sa yab-ok, mga pinili sang pinanong, kay nagkalatuman na ang inyo mga adlaw nga sa pagpamugot ... Ang tanan nga palasilongan nagakakulang sa mga manugbantay, kag sa mga pinili sang pinanong wala na sing katigayonan sa pagpalagyo.” Jeremias 23:1,2; 25:34,35.

Ang mga ministro kag ang mga tawo nakakita nga wala nila matukod ang matarung nga pagpakighiangot sa Dios nga sila nagrebok sa Manunukod sang tanan nga matarung nga kasugoan. Ang pagsikway sang langitnon nga mga sugo magapatubud sang mga linibo nga mga kalautan, mga binahinbahin, dumut, mga kahigkuan tubtub nga ang kalibutan nahimo nga isa ka malapad nga patag sa pag-awayan, isa ka pagkalunod sang kaduluntan. Ini amo na ang nakita sao tong mga nagsikway sang kamatuuran kag nagpili sa pagpalabi sang sayup.

Wala sing pulong nga makasaysay sang mga handum sang mga dili matinumanon kag dili masinulondon nga ila ginbatyag tungud [509] sadtong butang nga ila nadula sing walay katubtuban,—ang kabuhi nga walay katapusan. Ang mga tawo nga ginsimba sang kalibutan tungud sang ila mga kaalam kag kasampaton sa pagpamulong nakakita na karon sini nga mga butang sa ila matuud nga kapawa. Kinilala nila kon ano ang nawala sa ila bangud sa ila pagkamalinapason, kag nagkalapukan sila sa mga tiilan sadtong ang ila pagkamatinoon ginnyubitan nila kag ginpakahuy-an, kag magpanuad nga ginahigugma sila sang Dios.

“Nagaabut ang daguhub tubtub sa ukbong sang duta, kag si Jehoba may kasaba batok sa mga katawohan; sia naghim sing katarungan sa tanan nga unod; ang mga malauton ginatugyan niya sa hinganiban, siling ni Jehoba.” Jeremias 25:31. Sa sulud sang anum ka libo ka tuig ang daku nga sinuay nagapndayon; ang Anak sang Dios kag ang Iya langitnon nga mga manugtunda nagapakigsumpong sa gahum sang mga malaut, sa pagpaaman, sa pag-iwag, kag pagluwas sa mga inanak sang tawo. Karon ang tanan naghimo sang ila pagtapat; ang mga malaut nag-impon sa kay Satanas sa iya pagpakig-away batok sa Dios. Nag-abut na ang dag-on nga igabayaw sane Dios ang kagamhanan sang Iya linapak nga kasugoan. Karon ang sinuay dili lamang batok sa kay Satanas, kondi batok sa mga tawo. “Si Jehoba may kasaba batok sa mga katawohan;” “ang mga malauton ginatugyan niya sa hinganiban.”

Buluhaton sang Manugtunda sing Kamatayon

[510] Ang pat-in sang pagbawi ginpadala sa sadtong “naga panghakroy kag nagabakho bangud sang tanan nga mga kalangil-aran nga ginahilimo sa tunga niya.” Karon ang manugtunda sang kamatayon magalakat, nga ginapahayag sa palanan-awon ni Esekiel bangud sa mga tawo nga may mga hinganiban sa pagpamatay, nga sa ila ang sugo gmhatag: “Pagapatyon ninyo, pagalaglagon ninyo ang mga tigulang, ang mga pamatan-on, kag ang mga ulay, kag ang mga kabataan, kag ang mga kababaen-an; apang sa yadtong tanan nga sa. ibabaw niya may tanda, indi kamo magpalapit sa ila; kag magsulugod kamo kutub sa akon balaan nga Puluy-an okon sanktuaryo.” Esei 9:1-6. Ang manalagna nagsiling, “Nagsulugod sila kutub sa mga tigulang, nga yara sa atubangan sang balay.” Esekiel 9:1-6. Ang buluhaton sa pagpanlaglag nagsugod sa sadtong mga nagpakamanugbantay nga espirituhanon sa mga tinawo. Ang mga butig nga mga bantay amo ang una nga magakalapukan. Wala sing isa nga pagakalooyan okon pagaluwason. Lalaki, babae, mga ulay, kag mga magagmay nga mga kabataan magakaladula sing tingub.

“Kay yari karon nga si Jehoba nagagowa sa iya duug. sa pagduaw sang mga pumuluyo sang duta tungud sang iya kalainan; kag ang duta nagapahayag sang dugo, nga iya nabaton kag indi na sia magatabon sang iya mga minatay.” “Kag ini amo ang manginkalalatan nga pagaipilas ni Jehoba sa tanan nga mga banwa, nga nag-alaway batok sa Jerusalem; pagapatunawon niya ang unod sang tagsatagsa, kon vara pa sia sa ibabaw sang iya mga tiil, kag ang mga mata sang tagsatagsa pagatunawon sa ila gu-ab, kag ang ila dila magakatonaw sa ila baba. Kag mabanabu, sa sadtong adlaw nga may daku nga kawagwagan sa ila gikan kay Jehoba, kag magakapyot ang tagsatagsa sa kamut sang iya isigkatawo, kag ang kamut sang isa magabayaw batok sa kamut sang isa.” Isa. 26:21; Sakarias 14:12,13. Sa yawan-on nga inaway sa ila kaugalingon nga kabangis sing balatiagon, kag bangud sa kalahadkan nga pag-ula sang walay simbog nga kaakig sang Dios, nagkalapukan ang mga malauton nga pumuluyo sang duta, —ang mga saserdote, mga gumalahum, kag mga tawo, manggaranon kag imol, mataa kag manubu. “Kag ang mga pinatay ni Jehoba, sa sadtong adlaw, yara sila kutub sa isa ka ukbong sang

duta tubtub sa isa ka ukbong sang duta; indi sila pagahayaan, bisan tiponon sila, bisan pagaipanlubong sila.” Jeremias 25:32.

36: Ang Pagpanaug sang Hari

[511]

[512]

[513]

Sa Sidlangan nagapahayag ang isa ka diutay ka. maitum nga galum nga kaangay sa katunga sang palad sang tawo ang iya kadakoon. Ina amo ang galum nga nagalibot sa Manluluwas, nga sa malayo nagapahayag nga daw sa nalikupan sang kadudulman. Ang mga tinawo sang Dios nakahibalo nga ini amo ang tandaan sang Anak sang tawo. Sa solemne nga kalinong nagatamud sila sa iya sang nagalapit nga nagalapit sia sa duta, nga naganag kag nagalabi ka mahimayaon, tubtub nga nangindaku kag maputi sia nga gal-um, ang iya puno amo ang himaya nga kaangav sang manughaJonhen nga kalayo, kag sa ibabaw niya makita ang balangaw sang katipan.

[514]

Si Kristo nagpanaug nga kaangay sang isa ka daku nga mandadaug. Karon sia “tawo sang kasakit,” nga magainum sang mapait nga tagayan sang pagpakahuya kag pagkailo. Nagkari sia nga Mandadug as langit kag sa duta, sa paghukum sa mga buhi kag mga minatay. “Matutum kag Mamu- natud-on,” “sa katarungan nagahukum kag nagapakig-away.” Kag ang “mga kasoldadosan sa langit nagasulunod sa Iya.” Bugna 19: 11, 14. Kaupod sang langitnon nga pag-alambahan ang mga balaan nga mga manugtunda, nga isa ka daku, kag dili maisip nga kadamoon, nagapalibut sa Iya dalanon. Ang kahawaan daw sa napuno sang mga “masidlakon nga mga bayhon,—napulo ka libo sang mga napulo ka libo kag linibo sang mga linibo.”

Wala sing tawohanon nga pluma nga makapinta sang talan-awon; wala sing mamalatyon nga hunahuna ang takus makaghangup sang iya pagkadalayawon. “Ang iya himaya nagatabon sang mga langit, kag ang duta napuno sang iya pagdayaw, kag may kasilaw subung sang kapawa.” Habakuk 3:3, 4. Sang nagahu lapit ang buhi nga mga gal-um, ang tagsatagsa ka mata nakakita sang Principe sang kabuhi. Wala na sing purungpurung nga tunokon nga nagapilas sadtong balaan nga olo, kondi purungpurung sang diadema ang nagatungtung sa iya balaan nga kilay. Ang kasilaw sang iya nawong nagdaug sang kasilaw sang nagahingudto nga adlaw. “Kag sa Iya

paa nasulat ini nga ngalan: Hari sang mga hari, kag Ginoo sang mga ginoo.” Bugna 19:16.

Sa atubangan niya “nagabalhin ang tanan nga mga guya sa kalaspi.” “Ang tagiposoon nagakatunaw, kag nagakilibang ang mga tuhod,” “kag ang nawong sang tanan liniku pan sang kadulum.” Jeremias 30:6; Nahum 2:10. Ang mga matarung nagasilinggit nga nagakulurug, “sin-o ang sarrang makapangalig-on?”

Ang alambahanon sang mga manugtunda naglinong, kag nag-abut ang tion sang makahaladluk nga kalinong. Niyan ang tingug ni Jesus mabatian, nga nagasiling: “Ang akon bugay tuman sa imo. ‘ Ang mga nawong sang mga balaan iniwagan, kag ang kalipay nagpuno sang tagsatagsa ka tagiposoon. Kag ang mga manugtunda nagkutingkuting sang isa pagid ka mataas nga nota sa ila arpa, kag magkinanta liwan, sang nagapalapit sila sa duta.

Ang Hri sang mga hari nagpanaug sa mga gal-um, ginalikupan sang ngaadabdlab nga kalayo. Ang langjt naghinhin subung sa isa ka linokot, kag ang duta nag-uyog sa atubangan niya, kag ang tagsatagsa ka bukid kag pulo naghalaln sa ila lugar. “Ang aton Dios nagakari kag wala magabipus kalayo nagaupod sa atubangan niya, kag sa palibot niya may daku nga bagyo. Ginatawag Niya ang mga langit sa ibabaw, kag ang duta, sa paghukum sa iya banwa.” Salmos 50:3, 4.

[515]

Ang mga tiawtiaw sa pagyubit nag-untat. Ang mga butigon nga mga bibig naghilipus Ang inaway sa kamut kag kamut, ang kagahud sang inaway, “nga may paninggit sa kagamu, kag panapton nga nalugum sa dugo,” (Isaias 9:5) naghilipus. Wala na karon sing liwan nga mabatian kondi ang tingug sa pangamuyo kag ang tingug sa pagbinibi kag pagpanalabiton. Ang tingug naggowa gikan sa mga bibig sang mga mayubiton, “nagabut ang daku nga adlaw sang Iya kaakig, kag sin-o ang sarang makapangalig-on?” Ang mga malauton nag-alampo nga pagtagoon sila sa idalum sang mga dalipi kag mga bukid sa baylo sang sa mag-atubang sila sa nawong Sadtong ila ginyn bitan kag ginsikwav.

Yadtong tingug nga naglapus sa mga idulungug sang mga minatay, ila nga nahibaloan. Kapid-an lamang ang iya maathag, malolo nga tingug magtawag sa ila sa paghinulsul. Kapid-an lamang sia mabatian sa mga makabalatiag nga paglaygay sang isa ka abyan, isa ka utod nga lalaki, isa ka Manlulu was. Sa mga sumilikway sang Iya

[516]

bugay, wala na sing liwp.n nga manginpuno sang paghimalaut, nga puno sang pagkailo, nga maglabi sa sinang tingug nga nag-ampo sa iya sing malawig, “Mag-isol, mag-isol kamo sa inyo mga malain nga mga dalanon. Kag kay ngaa bala magkalamatay kamo?” Es-ekiel 33:11. Oh, ini daw isa lamang ka tingug sang dumuloong sa ila! Si Jesus nagsiling: “Nagpanawag ako, kag kamo nagadumili sa pagpamati, gnauntay ko ang akon kamut, kag Walay bisan sin-o nga nagsapak: kondi nga ginsikway ninyo ang tanan ko nga lay-gay, kag ang akon pagsabdong wala ninyo pagkaluyagi.” Hulubaton 1:24, 25. Inang tingug nagpamata sang mga panumduman nga bunt nila walaon,— mga paaman nga ginyubitan, mga pangagda nga gindumilian, mga kahigayonan nga gintiawtiawan.

Yara yadtong mga nag-uloligyat sa kay Kristo sa Iva pagpaubus. Sa makapakurug nga gahum nag-abut sa ila panghunahuna ang mga pulong sang isa ka Umalantus, sang Sia ang ginpasumpa sang pinakamataas nga saserdote, nagsabat Sia sa solemne nga mga pulong. “Kutub karon makita ninyo ang Anak sang Tawo, nga nagalingkod sa too sang gahum kag magakari sa ibabaw sang mga gal-um sang langit.” Mat. 26:64. Karon makita nila sa Iya liimava. kag makita pa nila sia nga na galingkod sa too sang gahum.

Yadtong nagyubit sa Iya sa Iya pag-angkon nga Anak sang Dios wala na karon makatingug. Yara ang bugalon nga Herodes nga nag-uligyat sa harianon nga titlolo ni Jesus, kag nagsugo sa iya mga nagauloligyat nga mga soldado nga purungpurungan Sia nga hari. Yadto amo sila gid ang mga tawo nga nagpasaput sa iya sing saput nga purpura, nga nagpu rungpurung sa Iya sang purungpurung nga tunokon, kag nagbutang sa iya dili mabinatoon nga kamut sing sungkod sa pagpakahuya, kag magluluhod sila sa pag-ulgyat sing pasipala sa atubangan Niya. Ang mga tawo nga nagtampa kag nagdupla sa Principe sang kabuhi, karon nagtalalikod gikan sa naganpanlapus nga panulok, kag magpalanago gikan sa lakas nga liimava sang Iya pagtambong. Yadtong nagpalpal sang lansang sa Iya mga kamut kag mga tiil, ang mga soldado nga nagbuno sang Iya kilid, nakakita sini nga pat-in nga may kahadluk.

Sa kabuhi sang tanan nga nagsikway sang kamatuuran may yara nga tion nga nagamadmad ang ila konsiensia kon ang panumduman magpahayag sang manugsakit nga pagpanumdum sang kabuhi sa pagkasalimpapaw, kag ang kalag ginasakit sang walay pulus nga

pagnusul. Apang isa lamang ka ano ini kon ipaangay sa kasakit sa sadtong adlaw nga ang “kakulba magakari subung sang unos,” kag [517] “ang kalalat-an magaabut subung sang isa ka bagyo!” Hulubaton 1:27. Yadtong nagtinguha sa pagpatay sa kay Kristo kag sa Iya matutum nga mga ti nawo, karon nakakita sang himaya nga nagtungtung sa ila Sa tunga sang ila kahadluk mabatian nila ang mga tingug sang mga balaan sa makalilipay nga paninggit nga nagasiling “Yari karon, ini among Dios, nga nagahulat kami sa Iya, kag pagaluwason kami Niya.” Isaias 25:9.

Pagkabanhaw sang mga Minatay

Sa tunga sang paglumpalumpa sang duta, sang pangilatka paghinagunghung sang daguub, ang tingug sang Anak sang Dios mabatian nga nagapanawag sa mga nagskalatulog nga balaan. Nagtamud Sia sa mga lulubngan sang mga matarung, niyan bayawon ang Iya mga kamut sa langit kag nagsinggit Sia, “Malatamalata, malata kamo nga nagakalatulog sa yab-ok, kag magbalangon kamo!” Sa bug-os nga kalaparon kag kalabaon sang duta ang mga minatay makabali sina nga tingug; kag ang mga nagpakabati nagkalabuhi. Kag ang bug-os nga kadutaan magadinagubdub tungud sang mga tikang sang isa ka daku nga kasoldadosan gikan sa tagsatagsa ka nasionkaliwatan, kag katawohan. Gikan sa bilanggoan sang lulubngan nagsalaka sila, nga nasaputan sang bimaya nga dilimamalasyon, nga magasilinggit, “Oh, kamatayon dina ang imo sudlot? Oh, lulubngan, dina ang imo pagdaug?” Kor. 15:55. Kag ang mga buhi nga matarung kag mga binanhaw nga mga balaan nagtingub sang ila mga tingug sa isa ka malawig, mahimayaon nga paninggit sa pagdaug.

Ang tanan nagsalaka gikan sa ila lulubngan sa amo man nga kataason sang ila pagsulud sa lulubngan. Si Adan, nga nagatindug sa tunga sang pinamanhaw nga kadam-an, mataas kag hrianon sing dagway, apang sa kataason kubuskubus sa Anak sang Dios. Igapakita niya ang daku nga ginkalainaa nila sadtong mga tinawo sa olihing kaliwatan; sa sining isa ka bagay ginpakita ang daku nga pagkubus [518] sang mga kaliwatan. Apang nagbalangon ang tanan sa kabag-o kag ka kusug sang walay katubtuban nga pagkapamatan-on. Sa ginsugoran ang Dios nagtuga sa tawo sa Iya kaangay, dili lamang sa

karakter. kondi sa bayhon kag nawong. Ang sala nagliwan kag balas nagpanas sang langitnon nga larawan; apang nagkari si Kristo sa pag-uli sadtong nadula. Pagabayloban niya ang aton malauton nga lawas, kag bimoon sia nga kaangay sang Iya mahimayaon nga lawas. Ang mamalasyon, madinulunton nga dagway, nga kilang sa kagayon, nga anay bulit sang sala, nahim. nga himpit, magayon kag dili mamalasyon. Ang tanan nga dili kahimpitan kag kasawayan ginbilin sa lulubngan. Ginbalik sila sa kahoy sang kabuhi sa Eden nga nadula na sing madugay, ang mga tinubus “magatulubu” sa kabugosan sang kataason sang mga kaliwatan sa himaya sa ginsugoran. Ang katapusan nga agi sang pagkamalaut sang sala pagakuhaon kag ang mga matutum ni Kristo magapahayag “sa kagayon sang aton Ginoong Dios,” sa hunahuna kag kalag kag lawas nga magakuha sang bimpit nga larawan sang ila Ginoo. Oh katingalahan nga pagpanubus! ginbambalan sing maduga ginlauman sing madugay, ginpanganinaw sing may daku nga kabalaka, apang wala gid anay mahangpi sing bug-os.

Ang matarung nga mga buhi pagapamayloban “Sa isa ka tion, sa isa ka pagpamisok,” sang mata. Sa pagtingug sang Dios, ginhimaya sila; sa karon ginhimo sila nga dili mamalasyon, kag kaupod sa mga binanbaw nga balaan nga mga minatav ginsagmit sila sa pagsugata sa ila Ginoo sa kahanginan. Ang mga manugtunda “magatipon sang mga pinili niya sa mga apat ka hangin, kutub sa isa ka ukbong tubtub sa isa sang langit. Ang mga magagmay nga mga kabataan ginadala sang mga balaan nga mga manugtunda sa sabak sang ila mga iloy. Ang mga abyan nga pinabulag sing madugay na sang kamatayon sa karon nagkililita, nga dili na magbulagay, kag sa mga alambahanon sa pagdayaw nagsalaka sing tingub sa banwa sang Dios.

[519]

Pagpurungpurung sa Mandadaug

Sa wala pa ang pagsulud sa banwa sang Dios ang Manluluwas magahatag sa Iya mga sumulonod sang tandaan sa pagdaug, kag hatagan sila sang tanda sang ila pagkaharianon. Ang masilawon nga kubay ginhimo, sa dagway sang isa ka lupyak nga kuadrado, palibut sang ila Hari, ang Iya harianon nga kataason nagalabaw gid sa Iya sang mga balaan kag mga manugtunda, nga ang Iya nawong nagsilak sa ila nga puro sang walay katubtuban nga gugma. Sa bug-

os nga kadamoon sang dili maisip nga mga tinubus, ang tagsat'agsa ka panulok naunay sa Iya, ang tagsatagsa ka mata nakakita sang Iya himaya nga "tama ang pagliwan sang iya dagway labi pa sa bisan kay sin-o nga tawo kag ang Ij-a bayhon labi pa sang mga inanak sang mga tawo." Sa olo sang mga mandadaug, Jesus nagbutang sang purungpurung sang himaya sa Iya kamut nga too. May yara nga purungpurung nga sa kada isa nga nagadala sang iya "bag-o nga ngalan" (Bugna 2:17) kag ang mga sinulat, "ang kabalaan sa Ginoo." Sa tagsatagsa ka kamut ginbatag ang paklang sa pagdaug kag ang naga-idlap nga arpa. Niyan sang kutingkutingon sang pangolo nga manugtunda ang kuerdas sang tagsatagsa ka kamut nagadahug sa kuerdas sang arpa nga mga batid, nga nagapagowa sang mga matamis nga alambahanon sa bugana kag mayuyum nga tingug. Ang dili masaysay nga kalipay nagpakunyag sa tagsatagsa ka tagiposoon, kag ang tagsatagsa ka tingug ginbayaw sa pagdavaw nga may pasalamat: "Sa iya nga naghigugma sa aton, kag naghugas sa aton sang aton mga sala sa iya dugo; kag naghimo sa aton nga mga bari kag mga saserdote sa Dios, kag sa Iya Amay; sa Iya ang bimaya, kag ang kagamhanan, sa tinuig sang mga katuigan. Bugna 1:5, 6.

Ang Pagsulud sa Balaan nga Banwa

Sa atubangan sang mga tinubus nga kadam-an makita ang balaan nga banwa. Si Jesus nagbukas sing daku sang mga gawang nga mga mutya. kag ang mga katawohan nga naghuput sang kamatuuran nagsululud. Didto nakita nila ang Paraiso sang Dios, ang puluyan-anan ni Adan sang wala pa sia makasala. Niyan ang tingug, nga labing matamis pa sang sa bisan ano nga alambahanon nga nabatian sang tawohanon nga idulungug nga nagasiling, "Natapus na ang inyo pagpakigaway." "Sulud kamo, pinakamaayo sang Akon Amay, panubli-a ninyo ang ginharian nga ginaman sa inyo sumugod sa pagtukod sang kalibutan."

[520]

Sa dili mamitlang nga paghigugma. si Jesus nagbaton sang Iya mga matutum sa "himaya sang ila Ginoo." Ang la lipay sang Manluluwas yara sa iya pagtamud sang mga kalag nga pinanluwas tungud sang iya pagantus sang kasakit kag pagpapaubus, nga yara na sa ginharian sang himaya. Kag ang mga tinubus mangin-umalambit sang Iya mga kalipay, sang makita man nila, sa tunga sang mga

pinakamaayo, yadtong mga pinandaug sa kay Kristo tungud sa ila mga panga muyo, sang ila pagpangabudlay, kag sang ila pag-antus nga puno sang paghigugma. Sang nagatilipon sila palibot sang maputi nga trono, ang kahamungayaan nga dili mamitlang nagpuno sang ila mga tagiposoon, sang makita nila yadtong mga dinaug sa kay Kristo, kag makita nila nga ining isa nagdaug man sining isa kag ini sia sang iban pagid, tanan sil ginpangdala sa dalangpan nga palahuwayan, didto sa pagbutang sang ila purungpurung sa tiilan ni Jesus, kag maghimaya sa Iya sa bug-os nga katuigan nga dayon.

Ang Pagkitaay ni ,Kristo kag ni Adan

[521] Sang ginbaton ang mga tinubus sa banwa sang Dios mabatian sa mga kahawaan ang mabaskug nga tingug sa pagsimba. Ang duha ka Adanm* magakita na. Ang Anak sang Dios nagatindug nga may mga untay nga butkon sa pagbaton sang amay sang katawohan,—ang timawa nga Iya gintuga, nga nagpakasala batok sa iya Magbubuhay, kag tungud sa iya sala ang agi sang paglansang gindala sang Manluluwas. Sang mahangpan ni Adan ang agi sang mapintas nga mga lansang, wala sia magpakapukan sa dughan sang iya Ginoo, kondi sa daku nga pagpaubus nagbagmak sia sa iya kaugalingon sa Iya mga tiilan kag magsiling, “Takus, takus ang Kordero nga ginpatay!” Sing mahinay ang Manluluwas nagbangon sa iya, kag sugoon sia sa pagtulok liwan sa Eden nga puluy-an nga gintabugan sa iya sing madugay na nga mga tuig.

Hinakwat sia sing kalipay. nakit-an ni Adan ang mga kahoy nga amo anay ang puno sang iya mga kalipayan,—ang amo gid nga mga kahoy nga iya ginapamopo ang iya mga bunga sa iya gid kaugalingon sa mga adlaw nga wala pa sia makasala. Nakit-an niya ang mga balagon nga iya ginsagud sa iya kaugalingon nga mga kamut, ang imo gid nga mga bulak nga iya anay ginhigugma sa pagbantay. Ang iya painoiao nagdakup sang pagkatotoo sang talan-awon; iya nahangup nga ini amo ang matuud nga Eden nga binawi, kag labi na karon sa kagayon sang sa sadtong pagpagowa sa iya. Ang Manluluwas nagdala sa iya sa kahoy sang kabuhi. kag sang

* Ang nahauna nga Adan amo ang Amay sang aton kaliwatan nga nagdula sang iya kabuhi kag ginharian bangud sa sala; ang katapusan nga Adan amo si Kristo, nga nagtubus sa kaliwatan bangud sa Iya kamatayon kag bawi-on ang uadula nga kagamhanan.

mapupu niya ang mahimayaon nga bunga ginsugo sia sa pagkaon. Sang nagtulok si Adan sa palibut niya, kag nakit-an niya ang kadam-an sang iya panimalay nga pinanubus nga nagatindug sa Paraiso sang Dios, ginbutang niya ang iya masilawon nga purungpurung sa tiilan ni Jesus, kag haksoi ang Manluluwas sa iya dughan. Ginuyatan niya ang arpa nga bulawan, kag ang tulunggon sang langit nagpatunog sang alambahanon sa pagdaug, “Takus, takus, takus ang Kordero nga linansang kag nagakabuhi liwan!” Ang panimalay ni Adan nag-impon sa pag-ambahan kag pinahamtang nila ang ila mga purungpurung sa tiilan sang Manluluwas sang nagaluluhod sila sa atubangan Niya sa paghimaya.

Ini nga pagkililita natambongan sang mga manugtunda nga nag-talangis sang pagpakasala ni Adan, kag nagkinalipay sang si Jesus, sa tapus sang Iya pagkabanhaw, nagkayab sa langit. sang nabuksan niya ang lulubngan nga sa tanan nga magatoo sa Iya ngalan. Karon nakita nila ang buhat sa pagpanubus nga natuman, kag gintingub nila ang ila mga tingug sa alambahanon sa pagdayaw.

[522]

Sa dagat nga katya sa atubangan sang trono, nga daw sinimbugan sang kalayo,—ang nagasidlak sang himaya sang Dios.—nagalilibot ang kinabon nga mga “nagdalaug sa sapat nga mapintas, kag sa iya larawan, kag sa isip sang iya ngalan.” Bugna 15:2. “Yara sila sa atubangan sang lingkoran nga harianon sang Dios, kag ginasimba nila sia sa adlaw kag gab-i sa iya simbahan. Kag ang nagalingkod sa lingkoran nga harianon, magapuyo sa tunga nila.” Bugna 7:15-17. Nakit-an nila ang duta nga hinublasan sang gutum kag kamatay, ang adlaw may gahum sa pagsunog sa tawo sa daku nga kainit, kag sila sa ila kaugalingon nag-alantus sang mga sakit, gutum, kag kauhaw. Apang dili na sila “gutumon, kag wala na sila sing kauhaw. bisan pa ang kainit sang adlaw indi makatupa sa ila. kag bisan ano nga kasingkal. Kay ang Kordero nga yara sa atubangan sang lingkoran nga harianon magapahalab sa ila, kag magamando sa ila sa mga tuburan sang mga tubig sa kabuhi; kag pagapahiran sang Dios ang tanan nga luha sa ila mga mata.” Bugna 7:15-17.

Pagtolon-an sa mga Pagtilaw

Sa tanan nga panag-on ang mga pinili nga mga tinawo sang Manluluwas napanon-an kag nahanas sa mga disiplina sa eskuelahan

[523]

sang pagtilaw. Naglalakat sila sa mga maki tid nga dalan sa duta; ginaputli sila sa dabdab sang mga pagsakit. Tungud sa kay Jesus ginbatas nila ang mga nagsumpong, dumut, kag mga butangbutang. Ginsunod nila Sia sa mapait nga mga sinumponganay; ginbatas nila ang pagdumili sang kaugalingon kag nakaagi sa mga mapait nga pagkadula sang paglaum. Sa ila kaugalingon nga mga agi nga mga masakit naton-an nila ang pagkamalaut sang sala. sang iya gahum, sang iya silot, sang iya pagkailo; kag ginatulok nila nga may daku nga dumot. Ang pagbatiag sang walay katubtuban nga halad nga ginhimo sa pagbulong sa iya, nagpapaubus sa ila, nagpuno sa ila mga tagiposoon sang pagpasalamat kag pagdayaw nga yadtong mga wala makulog dili raakapakatam-is. Daku ang ila pagliigugma tungud kay daku man ang pagpatawad sa ila. Tungud kay nangin-umalambit sila sa mga pag-antus ni Kristo, takus man sila sa pagambit kaupod niya sa Iya himaya.

Ang mga manunubli sang Dios nagikan sa mga balantayan, sa mga kamalig, sa mga makangilidlis nga bilangoan. sa mga bitayan, sa mga bukid, sa mga kahanayakan, sa mga lungib sang duta, kag sa mga kadadalman sang dagat. Sa duta sila mga “sinikway, ginsakit, kag mga pinaantus.” Minilyon ang nagpalanaug sa lulubngan nga ginabug-atan sang mga pagpakahuya, tungud kay nagdumili sila sing malig-on sa pagpanugyan sa madaya nga gahum ni Satanas. Bangud sa mga paghukum nga tawohanon ginpanghukman sila nga labing mahigku sa tanan nga makasasala. Karon ang “Dios amo ang hukum sa Iya kaugalingon.” Salmos 50:6. Karang paghukum sang duta ginbaliskad, “ginkuha niya ang kahuluy-an sang iya banya sa bug-os nga duta.” Isaias 25:8. “Kag pagatawgon ka nga bamva nga balaan, nga mga tinubus .ni Jehoba.” Gintangdu niya ang “paghatag sa ila sang himaya sa baylo sang abo, sang lana sa kalipay sa baylo sang lalaw, sang bayo sa pagdayaw sa baylo sang espiritu nga masubu.” Isaias 62:12; 61:3. Dili na sila mga maluya, mga sinakit, sinubol, kag pinigos. Sumugod niyan manginkaupod sila sang Ginoo. Magatilindug sila sa atubangan sang trono nga napanaptan sang mga masidlakon nga mga saput nga labi pa sang sa napanaput sang labing halangdon sa duta. Ginpamurungpurungan sila sang mga diadema nga labi ka mahimayaon sang sa nabutang sa kilay sang dutan-on nga mga monarka. Ang mga adlaw sang kasakit kag mga pagtangis gintapus sing wa lay katubtuban. Ang Hari sang hi-

maya nagpahid sang mga luha gikan sa tanan nga mga nawong; ang tagsatagsa ka ginagikanan sang kasakit ginkuha. Sa tunga sang pagbuluyokbuyok sang mga paklang nagasinggit sila sing alambahanon sa pagdayaw, maathag, matam-is kag mayuyum; ang tag satagsa ka tingug nagahugyaw, tubtub ang lanug sang tingug mabatian sa arko sang langit, “Ang pagluwas Iya sang aton Dios, nga nagalingkod sa linkoran nga harianon, kag sang Kordero.” Kag ang tanan nga pumuluho sang langit nagsabat. “Amen: ang pagdayaw, kag ang himaya, kag ang kaalam, kag ang mga pagpasalamat, kag ang kadvngganan, kag ang kagamhanan, kag ang kalig-onan yara sa aton Dios sa tinuig sang katuigan.” Bugna 7:10, 12. [524]

Ang Pagtoon sang Pagpanubus

Sa sini nga kinabuhi makasugod lamang kita sa pazha ngup sang makatilingala nga halambalanon sa pagpanubus. Sa aton makitid nga paghangup matalupangud lamang naton sing labi ka hanuut ang kahuluy-an kag ang himaya, sang kabuhi kag sang kamatayon, sang katarungan kag nga nagkita sa kruz; apang sa labi nga madangatan sang aton gahum sa painoino dili naton mahangup ang iya bug-os nga kahulogan. Ang kalabaon kag ang kasangkaron, ang kada lumon kag ang kataason, sang manugtumbas nga gugma mahangup lamang naton sing madulum.

Ang paagi sa pagpanubus dili mahangup sing bug-0s, bisan nga ang mga tinubus makita subung sang pagkakita sa ila kag mahibaloan subung sa pagkahibalo sa ila apang sa katuigan nga walay katubtuban, ang mga bag-o nga mga kamatuuran pagabukaron sing dayon sa mga natingala kag nagakalipay nga painoino. Bisan nga ang mga kasubu kag mga kasakit kag mga pagpanulay sa duta matapus, kag makuha ang kabangdanan, ang mga tinawo sang Dios may isa ka pinasahi kag mahibaloanon sa gihapon nga kaalam kon ano ang bili sang ila kaluwasan.

Ang kruz ni Kristo mangin amo ang kaalam kag alamba hanon sang mga tinubos sa katuigan nga dayon. Sa kay Kristo nga hinimaya makita nila si Kristo nga linansang. Dili gid malimutan nga Sia sa Iya gahum nagtuga kag nagbayaw sang dili maisip nga kalibutan sa bug-os nga ginha rian sang walay katubtuban, ang Hinigugma sang Dios, ang Halangdon sang langit, Sia nga ginasimba sang mga kerubin [525]

kag masilawon nga serapin,—nagpapaubus sang Iya kaugalingon sa pagbayaw sang nahulog nga tawo; nga gindala niya ang silot kag ang pagpakahuya sang sala, kag ang pagtago sang Amay sang Iya nawong, tubtub nga ang pagkailo sang nadula nga kalibutan nga bcong sang Iya tagiposcoon, kag nagdugmok sang Iya kabuhi sa kruz sang Kalbario. Ang Magbubuhat sang tanan nga mga kalibutan, ang Hukum sang tanan nga bubat, nagbiya sang Iya bimaya. kag papaubuson ang Iya kaugalingon bangud sa paghigugma sa tawo, magapukaw gihapon sang katingala kag pagsimba sang kalibutan.

Sang magatulok ang mga katawohan nga tinubus sa ila Manunubus, kag makita ang walay katubtuban nga himava sang Amay nga nagabanaag sa Iya nawong; sang magatulok sila sa Iya trono, nga mangin sa katuigan sang mga katuigan. kag mahibaloan nga ang Iya ginharian mangin walay katubtuban, magahinugyaw sila sa mabaskug nga alambahanon, “Takus, takus ang Kordero nga pinatay, kag nagtubus sa aton sa Dios bangud sa Iya kaugalingon nga hamili nga dugo!”

Ang misterio sang eruz nagasaysay sang tanan nga mga misterio. Sa kapawa nga nagasilak gikan sa Kalbario, ang kadungganang sang Dios nga nagpuno sa aton sing kahadluk kag katingala nagpahayag nga labi ka tahum kag makaluluyag. Ang kalooy, ang kalolo, kag gugma sang mga ginikanan makita nga nalamud sa pagkabalaan, katarung, kag gahum. Sang makita naton ang pagkahalangdon sang Iya tiono nga mataas kag binayaw, makita naton ang Iya karakter sa iya mahinuklogon nga pagpahayag. kag mahangpan naton subung nga wala anay mahimo sang una, ang kahulogan sinang minamahal nga ngalan, “Amay namon.”

[526] “Makita nga yadtong Isa nga sa kaalam walay katubtuban dili na makabimo sing liwan nga paagi sa pagluwas sa aton kondi bangud sa paghalad sang Iya kaugalingon nga Anak. Ang balus sinang halad amo ang kalipay sa pagtawo liwan sang kalibutan sang mga tinubus nga mga timawa, halaan, malipayon, kag dili mamalatyon. Ang patubas sang pagpakig-away sang Manluluwas sa gahum sang kadudulman amo ang kalipay sa mga tinubus nga nagabalik sa himaya sang Dios sa katuigan nga dayon. Kag ina amo ang bili sang kalag sa bagay nga ang Amay may kabusug sa pagbayad sang bili, kag si Kristo sa Iya kaugalingon, sang makita Niya ang binunga sang Iya daku nga paghalad, may kabusug.

37: Ang Paghublas sang Duta

[527]

Sa pagkari ni Kristo ang mga malauton pagapamanason sa nawong sang bilog nga duta,—pagatunawon sila sang espiritu sang Iya baba, kag pagalaglagon sang kasilaw sang Iya himaya. Si Kristo magadala sang Iya tinawo sa banwa sang Dios, kag ang duta mawad-an sang iya mga pumuluyo.”Yari karon si Jehoba magahuw-ad, kag magaubus sa iya, kag magabaliskad sia sang iya kadaygan, kag pagapalaptahon niya ang iya mga pumuluyo.” “Manginmawad-an ang duta, nawad-an kag inagawan sing bug-os gid; kay ginsiling ni Jehoba ini nga pulong.” Kay “naglapas sila sang mga kasugoan, nagkaladanlug sila sa palatukuran, ginlalis nila ang katipan nga walay katapusan. Tungud sini ang pagpakamalaut naghalonlon sang duta, kag ang iya mga pumuluyo nagdala sa iya silot; tungud sini ginpang-upod ang mga pumuluyo sadtong duta.” Isaias 24:1, 3, 5, 6.

Ang bug-os nga duta nagpahayag subung sang mahawan nga kahanayakan. Ang mga kagub-an sang banwa kag mga minoro nga ginpanlaglag sang linog, ang mga kakahuyan nga nagkahulbut, ang mga matalum nga mga bato nga nagkahakadsa kadagatan okon sa duta sa iya kaugalingon, naglinapta sa iya nawong, kag ang dalagku nga mga gikab nga ginhalinan sang mga bukid nagpahayag.

Karon ang hitabu nga ginapahayag sa katapusan kag solemne nga buluhaton sa adlaw sa pagtumbas matuman. Kon matapus ang pag-alagdan sa balaan sang labing balaan, kag ang mga sala sang Israel makuha sa sanktuario bangud sa dugo sang halad sa sala, niyan pagadal-on ang kanding nga kay Asase!. nga buhi sa atubangan sang Ginoo; kag sa atubangan sang kadam-an ang pinakamataas nga saserdote magatuad “sa ibabaw niya sang tanan nga mga kalainan sang mga inanak ni Israel, kag sang tanan niya nga mga paglapas, suno sang tanan nila nga mga sala; pagaitungtung niya sila sa ibabaw sang olo sang kanding nga lalaki.” Lebitikos 16:21. Sa amo man nga bagay kon ang buluhaton sa pagpanumbas sa langitnon nga sanktuaryo matapus, niyan sa atubangan sang Dios kag sang langitnon nga mga manugtunda, kag sang kadam-an nga mga tinubus, ang

[528]

sala sang mga tinawo sang Dios pagaitungtung sa olo ni Satanas; pagatawgon sia nga nakasala sang tanan nga kalautan nga iva ginpapabuhat sa ila. Kag sang ipadala ang kanding nga kay Asasel sa duta nga wala ginapuy-i, sa amo man nga bagay igabilin si Satanas sa duta nga hublas, wala ginapuy-i kag mamingaw nga kahanayakan.

Si San Juan nga manugbugna nakakita sang paggapus sa kay Satanas, kag sang gumon hublas nga kahimtangan sang duta; kag nagsiling sia nga ini nga kahimtangan magapadayon sing isa ka libo ka tuig. Sa tapus niya mapahayag ang talan-awon sa Ikaduha nga Pagkari sang Ginoo kag sang pagpanlaglag sa mga malauton, ang tagna nagpadayon: “Kag nakit-an ko, nga nagapanaug sa langit ang isa ka manugtunda, nga may yabi sang kadadalman, kag isa ka daku nga talikala sa iya kamut. Kag gindakup niya ang dragon yadtong daan nga inan-ug, nga amo ang yawa kag si Satanas, kag ginhigtan niya sing isa ka libo ka tuig, kag gintagbong niya sia sa kadadalman; kag iya gintakpan, kag ginpat-inan niya sa ibabaw, agud nga indi na makapatalang sa mga katawohan, tubtub nga matapus ang isa ka libo ka tuig, kag sa tapus sini dapat sia pagbuy-an sa isa ka diot nga dag-on.” Bugna 20:1-3.

[529] Nga ang pulong “kadadalman” nagapahayag sang duta sa iya gumon kag madulum nga kahimtangan, maathag sa iban nga mga kasulatan. Nahanungud sang kahimtangan sang duta “sa ginsuguran,” ang sinulat sa Biblia nagasiling “walay kahusayan kag walay unod, kag ang kadudulman yara sa ibabaw sang kadaygan sang kadadalman.” Genesis 1:2. Ang tagna nagasugid nga pagaibalik sia, bisan dili gid bug-os sa sini nga kahimtangan. Si manalagna’ng Jeremias nga nagatamud sa daku nga adlaw sang Dios, nagsiling: “Ginatudlo ko, ang mga bukid, kag yari karon, nga hinapay kag hanayak sia, ginatolok ko ang mga langit,, kag wala sa ila sing kapawa. Ginatulok ko ang mga bukid, kag yari karon, nga nagakulurug sila, kag ang tanan nga mga kabakoloran gina-yog. Ginatulok ko, kag yari karon, wala na sing tawo, kag ang tanan nga mga kapispisan sa langit nagpalalagyo. Gintulok ko, kag yari karon ang latagon nga mabungahon isa ka kahanayakan kag ang tanan niya nga mga kabanwaan ginpangguba sa atubangan ni Jehoba, sa atubangan sang kasingkal sang Iya kaakig. Kay amo ining ginasiling ni Jehoba; manginkahapayan ang bug-os nga duta; bisan pa indi ko paglaglagon sia sing bug-os gid.” Jeremias 4:23, 27.

Diri ang manginpuluy-an ni Satanas kag sang iya mga malaut nga mga manugtunda sa sulud sang sia ka libo ka tuig. Sa duta lamang sia kag dili pagapalapiton sa iban nga mga kalibutan, sa pagpanulay kag sa paggamo sadtong mga wala pa mahulog. Ini amo ang paggapus sa iya; wala na sing mabilin nga sa ila magamit niya ang iya gahum sa pagpandaya. Nakuha gid sia sing bug-os gikan sa buluhaton sa pagpandaya kag pagpanlaglag nga sa sulud sang madamu nga mga siglo nangin amo ang iya daku nga kalalipayan.

Si manalagna'ng Isaias, nga nagatamud sa dag-on sa pagdaug sa kay Satanas, nagsinggit: "Paano bala nga nahulog ka sa langit, bitoon nga masilaw, anak sang pamanagbanag! Paano bala nga ginpapaidalum ka sa duta, ikaw nga nagpukan sang katawohan! ... Ikaw nagasiling sa imo tagiposoon: Magasaka ako sa langit, pagabayawon ko ang lingkoran nga harianon sa ibabaw sang mga kabitoonan sang Dios ... Magapakaangay ako, sa Labing Mataas. Apang ginpapanaug ka sa lulubngan, sa kadadalman sang lulubngan. Ang mga makakita sa imo nagapasisiling sa imo kag nagapamalandong sa imo, nga nagasiling: Amo ini bala yadtong tawo nga nagpakurug sang duta, nga nag-uyog sang mga ginharian, nga naghimo sang kalibutan subung sang kahanayakan, kag naglaglag sang ila mga kabanwaan? Nga wala nagabukas sang balay sang iya mga bihag?" Isaias 14:12.17.4. [530]

Sa sulud sang anum ka libo ka mga tuig, ang buhat ni Satanas sa pagrebok "nagpakurug sang duta." Sia "naghimo sang kalibutan subung nga kahanayakan, kag naglaglag sang ila mga kabanwaan." Kag "wala niya nagbuksi ang balay sang iya mga bihag." Sa sulud sang anum ka libo ka tuig ang iya balay nga bilanggoan (ang lulubngan) nagbaton sang mga tinawo sang Dios, kag huptan niya sila nga mga bihag gihapon, apang ginbugras ni Kristo ang iya mga gapus, kag pamuhian ang mga binilanggo.

Bisan pa ang mga malauton nabutang sa malayo sa gahum ni Satanas; kag sia kag ang iya mga malauton nga mga manugtunda amo lamang ang nabilin sa pagkilala sang patubas sang pagkamalaut nga nahimo sang sala. "Ang tanan nga mga hari sang katawohan, sila nga tanan, nagahalamyang nga may dungug ang tagsatagsa sa iya balay (sa lulubngan). Apang ikaw ginsubol nga malayo sa imo lulubngan, subung sang salingsing sang kalangil-aran, ... Indi ka pag-isimpon sa ila sa lulubngan; kay ikaw naglaglag sang imo duta, ginpatay mo ang imo banwa." Isaias 14:18-20.

[531] Sa sulud sang isa ka libo ka tuig si Satanas magapakadto pa kari sa hublas nga duta, sa pagtan-aw sang patubas sang iya pagrebok batok sa kasugoan sang Dios. Sa sulud sini nga panag-on ang iya pag-antus tama ka daku. Kutub sang iya pagkahulog, ang iya kabuhi nga walay pahuway nagwala sang iya pagpamalandong; apang kinuhaan na sia karon sang iya gahum, kag nabilin na sia sa pagpanumdum sang bahin nga iya nahimo sumugod sang iya una nga pagrebok batok sa pagbulut-an sang langit, kag sa pagtamud nga may pagkurug kag kahadluk sa kalahadlukan nga palaabuton, nga iya pagaantuson tungud sang tanan nga kalautan nga iya nahimo kag pagasilotan sang sala nga iya ginpapahimo sa mga katawohan.

Sa sulud sang isa ka libo ka tuig sa ulot sang nahauna kag sang ikaduha nga pagkabanhaw, pagahimoon ang paghukum sa mga malauton. Si apostol Pablo nagatudlo sa sini nga paghukum subung nga isa ka hitabu nga magasunod sa ikaduha nga pagkari. “Dili kamo maghukum sing bisan ano sa wala pa ang dag-on, tubtub nga mag abut ang Ginoo nga amo ang magaiwag man sadtong natago sa kadudulman, kag magapahayag sang mga tuyo sang mga tagiposoon.” 1 Kor. 4:5. Si Daniel nagsiling nga kon ang Tigulang sang mga adlaw mag-abut “ginhatag ang paghukum sa mga balaan sang Labing Mataas.” Daniel 7:22. Sa sini nga panag-on ang mga matarung magahari subung nga hari kag mga saserdote sa Dios. Si San Juan sa mga palanan-awon nagsiling: “Nakit-an ko ang mga lingkoran nga harianon, nga ginpanglingkoran nila, kag ginhatagan sila sang paghukum.” “Manginsaserdote sila sang Dios kag si Kristo, kag magahalari sila kaupod niya sing isa ka libo ka tuig.” Bugna 20:4, 5; 1 Kor. 6:8, 3. Sa sini nga panag-on nga, sa siling ni San Pablo, “Ang mga balaan magahukum sa kalibutan.”¹⁰ Kaupod sa kay Kristo magahulukum sila sa mga malauton, ipaangay nila ang ila mga buhat sa tolon-an sang kasugoan, sa Biblia, kag tapatan ang tagsatagsa ka kasaba suno sa mga binuhatan nga nahimo sa lawas. Niyang bahin nga pagaantuson sang mga malauton pagatakson, suno sa ila mga binuhatan; kag pagaisulat batok sa ila ngalan sa mga tolonan sang kamatayon.

[532] Si Satanas pati sang iya man mga malaut nga manugtunda pagahukman ni Kristo upod sang Iya mga tinawo. Si San Pablo nagsiling, “Wala kamo kahibalo, nga magahukum kita sa mga manugtunda?” 1 Kor. 6:2, 3. Kag San si Judas nagpamatuud nga ang “mga

manugtunda, nga wala nila paghupti ang ila nahauna nga kabtangan, kondi nga ginbayaan nila ang ila kaugalingon nga puluy-an, sa mga talikala nga walay katapusan, sa kadudulman nga sa paghukum sang daku nga adlaw.” Judas 6.

Sa katapusan sang isa ka libo ka mga tuig mahanabu ang ikaduha nga pagkabanhaw. Niyan ang mga malauton pagapamangonon gikan sa minatay, kag magapalahayag sa atubangan sang Dios sa pagbaton sang “nasulat nga paghukum.” Busa ang manugbugna, sa tapus niya mapanaysay ang pagkabanhaw sang mga matarung nagsiling, “Ang iban nga mga patay, indi sila mabuhi liwan tubtub nga matuman ang isa ka libo ka tuig.” Bugna 20:5; Isaias 24:22. Kag si Isaias naghambal nahanungud sa mga malauton, “Pagatiponon sila nga mga bihag sa bilangoan sa idalum sang duta, sa bilangoan pagatakpan sila; kag pagaduawon sila sa tapus sang madamu nga mga adlaw.” Bugna 20:5; Isaias 24:22.

[533]

38: Ang Pagtapus Sang Sinu-ay

Sa katapusan sang isa ka libo ka tuig, si Kristo magabalik liwan sa duta. Pagaupdan na Sia sang kinabon sang mga tinubus, kag ginaubayan sang mga manug-alagad nga mga manugtunda. Sang magapanaug sia sa labing makahaladluk nga pagkahalangdon, pagasugoon niya ang mga minatay nga mga malaut sa pagbangon sa pagbaton sang ila katagudilian. Magabalangon sila, nga isa ka makusug nga kasoldadosan, nga dili maisip subung sang balas sa dagat. Daw ano ang kalain nila sa sadtong pinamangon sa nahauna nga pagkabanhaw! Ang mga matarung sinaputan sang pagkadilimamalatyon nga pagkapamatan-on kag pagkagayon. Ang mga malaut nagadala sang agi sang balatian kag kamatayon.

[534]

Ang tagsatagsa ka mata sa sinang daku nga kadam-an nagliliso sa pagtamud sa himaya sang Anak sang Dios. Sa isa ka tingug ang mga kadam-an nga mga malauton nagsilinggit, “Palaran yadtong nagkari sa ngalan sang Ginoo!” Dili ang gugma sa kay Jesus ang nagpapailig sini nga mga pulong. Ang kabaskug sang kamatuuran amo ang nagpaawas sini nga mga pulong sa dili maluyagon nga mga bibig. Subung sang pagkaladto sang mga malauton sa ila lulubngan amo man ang ila dagway sang gomowa sila, may amo man nga dumut sa kay Kristo, kag amo man nga espiritu nga manugrebok. Dili na sila paghatagan sing bag-o nga pagtilaw, sa pagbulong sang mga malain sa nagligad nga kabuhi. Wala sing kaayohan nga mahimo sini. Ang pagkamalinapason sa bug-os nga kabuhi wala magpahumok sang ila tagiposoon. Ang ikaduha nga pagtilaw, kon ihatag sa ila, manginangay man sang sa sadtong una, nga puno sang pagpakig-away sa mga kinahanglan sang Dios kag magapadabdab sang rebok batok sa Dios.

Si Kristo magapanaug sa bukid sang Olibo, sa diin man sia, sa tapus sang iya pagkabanhaw, magsaka, kag sa diin man ang mga manugtunda suliton ang mga saad sang Iya pagbalik. Ang siling sang manalagna: “Niyang magaabut si Jehoba, nga akon Dios, kag upod sa iya ang tanan nga mga ba-laan.” “Kag magadulog ang iya

mga tiil, sa sadtong adlaw, sa ibabaw sang bukid sang mga Olibo, nga yara sa atubangan sang Jerusalem, nayon sa sidlangan; kag ang bukid sang mga Olibo mapihak sa tunga ... nga mangin-isa ka daku gid nga nalupyakan didto.” “Kag si Jehoba magamanginhari sa ibabaw sang bug-os nga duta; sa sadtong adlaw si Je-hoba mangin isa Sia, kag isa lamang ang Iya ngalan.” Sakarias 14:5, 4, 9. Sang magapanaug gikan sa langit ang bag-ong Jerusalem sa iya masilawon nga kagayon, magatungtung sia sa dung nga pinaputli kag ginhanda sa pagbaton sa iya kag si Kristo, kaupod sang Iya mga tinawo kag mga manugtunda, magasulud sa balaan nga banwa.

Niyan si Satanas magahanda nga sa katapusan nga daku nga inaway sa pagkamangagahum. Sang sia kinuhaan sing gahum, kag ginpauntat sa iya buluhaton sa pagpandaya, ang principe sang kalautan tama ka makalooloy kag kasubu; apang sang pinamanhaw ang mga malauton nga mga minatay, kag nakita niya ang daku nga kadam-an sa iya luyo, nagdabdab ang iya paglaum, kag nagtapat sia liwan sa dili magpadaug sa inaway. Ginpangolohan niya ang mga kasoldadosan sang mga nagkaladula sa idalum sang iya bandera, kag bangud sa ila nagtinguha sia sa pagtuman sang iya piano.

[535]

Ang mga malauton mga bihag ni Satanas. Sa ila pagsikway sa kay Kristo ila ginbaton ang kagamhanan sang manugrebok nga pangolo. Mga handa sila sa pagbaton sang iya mga pagtudlo kag sa pagtuman sang iya mga sugo. Apang, sanglit kay matuud sia sa iya una nga pagkalalang, dili niya igpakilala ang iya kaugalingon nga si Satanas sia. Nagaangkon sia nga sia amo ang principe nga matarung nga tag-iya sang kalibutan, kag magasiling nga ang iya panublion ginlugos sa iya. Ginpahayag niya ang iya kaugalingon sa iya mga dinayaan nga mga sinakup subung nga ila manunubus, sa pagpasalig sa ila nga ang iya gahum amo ang nagpabangon sa ila gikan sa ila lulubngan, kag nga bunt sia sa pagbawi sa ila sa labing mapintas nga kalugusan.

Sanglit kay ang pagtambong ni Kristo nakuka, si Sat inas magapanghimo sing mga katingalahan sa pagtukud sang iya ginaangkon nga gahum. Pagapapabaskugon niya ang mga maluya, kag pabaskugon ang tanan sang iya kaugalingon nga espiritu kag kusug. Magahunahuna sia sa pagpangolo sa ila sa paggubat sang puluy-an sang mga balaan, kag agawon ang banwa sang Dios. Kaupod sang yawanon nga pagpataastaas, magatudlo sia sa dili maisip nga linaksa nga

mga pinamangon sa mga minatay, kag pasaligon sila nga sa iya pagpangolo takus sila sa pagdaug sang banwa, kag bawi-on liwan ang iya trono kag iya ginharian.

[536] Sa sinang daku nga kadam-an yara makita ang kaliwatan nga nagkalabuhi sing malawig sang wala pa ang anaw; ang mga tawo nga mga layog kag mga higante sing mga hunahuna, nga, sang nagpalasakup sila sa paggahum sang mga nagakalahulog nga mga manugtunda, nagbutang sang tanan nila nga ikasarang kag kaalam sa pagpataastaas sang ila kaugalingon; mga tawo nga ang ila mga makatilingala nga mga binuhatan sa mga arte nagdul-ong sa kalibutan sa pagpakadios sang ila mga binuhatan; apang ang ila kapintas kag malaut nga mga tinukod, nga nagdagta sang duta kag nagliwan sang larawan ang Dios, amo ang nabangdanan sang pagdula sang Dios sa ila sa nawong sang iya duta. Yara ang mga hari kag mga general nga nagpandaug sang mga nasion, mga maisug nga mga tawo nga wala gid malandas sa inaway, mga bugalon, matininguhaon nga mga mangangaway nga nagapakurug sa mga ginharian kon ila palapitan. Sa kamatayon ini sila wala makaagi sing pagbaylo. Sang sila ang magtalakas sa ila lulubngan, sondon nila gihapon ang ilig sang ila hunahuna halin liwan sa ila gin-untatan. Sila pinadabdab sang amo man nga hantlum gihapon sa pagpandaug nga amo ang naggahum sa ila sang ila pagkamatay.

Si Satanas magapakigsapol sa iya mga manugtunda, kag sa sining mga hari kag mga mandadaug kag mga maisug nga mga tawo. Magatamud sila sa kusug kag kadamoon nga nagadampig sa ila, kag magsiling nga ang kasoldadosan nga yara sa sulud sang banwa diutay lamang kon ipaangay sang sa ila, kag sarang nila madaug. Magahimo sila sing mga piano sa pag-agaw sang kamanggaran kag himaya sang Bagong Jerusalem. Sa gilayon ang tanan nag-aman nga sa inaway. Ang mga sampaton nga mga magbubuhat sang mga hinganiban sa inaway nagpanalsal. Ang bantug nga mga pangolo nagbalahinbahin sang kadam-an nga mga tawo nga mahigugmaon sang inaway kag pangolohan sila.

Sa katapusan ang sugo sa paglakat ginhatag, kag ang dili maisip nga kadam-an nagpadayon,—isa ka kasoldadosan nga wala pagid matipon sa pakig-awayan sang bisan sin-o nga mandadaug sa duta, nga bisan pa ang tingub nga kusug sang tanan nga panag-on kutub nga nagsugod ang inaway sa duta dili makaangay. Si Satanas, nga

amo ang labing maisug sa tanan nga mga mangangaway, nagpangolo sang tanan, kag ang iya mga manugtunda nagtingub sang ila kusug nga sa sining katapusan nga inaway. Ang mga hari kag ang mangangaway nagasubay lamang, kag ang kadaman nagasunod sa isa ka madamu nga mga kinabon, ang kada kabon yara sa isa ka pinili nga pangolo. Sa kahanas sang mga soldado ang nagaginutok nga kadam-an naglalakat sa mga buung kag dili matapan nga nawong sang duta pakadto sa banwa sang Dios. Sa sugo ni Jesus ang gawang sang Bagong Jerusalem gintakpan, kag ang kasoldadosan ni Satanas naglilibot sa banwa, kag magpakahanda sa paggubat.

[537]

Niyan si Kristo nagpahayag liwan sa Iya mga kaaway. Didto sa kaibabawan sang banwa, sa sadsaran nga bulawan nga nagadabdab, yara ang trono, mataas kag ginbayaw. Sa sini nga trono nagapungko ang Anak sang Dios, kag sa palibut niya mga sinakup sang Iya ginharian. Ang gahum kag ang pagkahalangdon ni Kristo wala sing pulong nga makasaysay, wala sing pluma nga makapinta. Ang himaya sang walay katubtuban nga Amay nagalibot sa Iya Anak. Ang kasilaw sang Iya pagtambong nagpuno sang banwa sang Dios, kag nagalalapus sa mga gawang, nga nagatugub sa bug-os nga duta ang iya kasilaw.

Ang malapit gid sa lingkoran nga harianon amo yadtong mga makugihon anay sa buluhaton ni Satanas, apang kaangay sang mga agipo nga nakuha sa dabdab, nagsunod sa ila Manluluwas nga may madalum kag daku nga pagpanugyan. Madason amo yadtong naghilimpit sang ila Kristohanon nga karakter sa tunga sang mga kabutigan kag pagkainfidel, yadtong mga nagdungug sa sugo sang Dios sang ginpakawala sia sang kalibutan nga Kristohanon, kag ang linaksa sa tanan nga mga katuigan, nga mga ginmartir tungud sa ila pagtoo. Kag sa pihak nila “isa ka daku nga kadam-an nga wala sing bisan sin-o nga sarang makaisip, sa tanan nga katawohan, kag kabikahan, kag kabanwanan, kag mga pamulong ... sa atubangan sang lingkoran nga harianon, kag sang Kordero, nga napanaptan sing mga panapton nga maputi nga malaba, kag mga paklang sa ila mga kamut.” Bugna 20:11, 12. Natapus na ang ila pagpakig-away, nadaug ang ila pagdaug. Nadalagan na nila ang dalalaganon kag nadangat nila ang tumbas. Ang mga paklang sa ila kamut amo ang tandaan sang ila pagdaug, ang maputi nga panapton tandaan sang walay dagta nga katarungan ni Kristo nga nangin-ila na karon.

[538]

Ang mga tinubus nagkinanta sing mga pag-ambahan nga nagalanog sa arko sang langit, “Kaluwasan sa aton Dios nga nagalingkod sa linkoran nga harianon, kag sa Kordero.” Kag ang mga manugtunda kag ang mga serafin nagtingub sang ila mga tingug sa pagsimba. Sang ginatamud sang mga tinubus ang gahum kag ang dumut ni Satanas, nakita nila labi sang sa una, nga wala sing gahum luwas lamang ang iya ni Kristo nga makakimo sa ila nga mandadaug. Sa tanan sinang nagaidlak nga kadam-an wala sing isa nga nagapabangud sang kaluwasan sa ila kaugalingon subung abi nga nagdaug sila sa ila kaugalingon nga gahum kag pagkaayo. Wala sing ginsambit nga ila nahimo kag inantus; apang ang lulan sang tagsatagsa ka kalantahon, ang tuno sang tagsatagsa kaalambahanon, amo Kaluwasan sa aton Dios, kag sa Kordero.

Ang Pagpurungpurung sa kay Kristo

Sa atubangan sang nagtililipon nga pumuluyo sang duta kag sang langit ang katapusan nga pagpurungpurung sang Anak sang Dios ginhimo. Karon, sang sia hinatagan sang langitnon nga pagkahalangdon kag gahum, ang Hari sang mga hari nagmitlang sang sentensia sa mga manugrebok sa Iya pagbulut-an, kag maghimo sing katarungan sa sadtong naglalapas sang Iya kasugoan kag nagpamigos sang Iya mga tinawo. Ang manalagna sang Dios nagsiling: “Nakit-an ko ang isa ka daku nga linkoran nga harianon nga maputi, kag ang nagalingkod sa iya, nga sa iya nawong, nagpalalagyo ang duta kag ang langit, kag wala sing nakit-an nga lugar nga sa ila. Kag nakit-an ko ang mga minatay, mga dalagku kag mga magagmay nga nagatilingdug sa atubangan sang linkoran nga harianon. Kag napanghumlad ang mga tolon-an, kag ginhumlad ang isa liwan ka tolon-an, nga amo ang kabuhi kag ginpanghukman ang mga minatay siling sang ila mga binuhatan, tungud sang mga butang nga napanulat sa mga tolon-an.” Bugna 20:11, 12.

[539] Sa gilayon sang mapamukad ang mga tolon-an nga mga sinulatan, kag ang mata ni Jesus sa mga malauton, nadumduman nila ang tagsatagsa ka sala nga ila nahimo. Nakit-an nila gid kon diin magpakadto ang ila mga tiil gikan sa banas sang kaputlian kag pagkabalaan, kon daw ano ka layo ang nadal-an sang bugal kag pagkamanugrebok sa ila sa ila paglapas sang kasugoan sang Dios.

Ang mga madaya nga mga panulay nga ila ginpabaskug bangud sa paghuput sang sala, ang mga pagpakamaayo nga ila ginbaliskad, ang mga solagoon sang Dios nga ila gintamay, ang mga paaman nga ila ginsikway, ang balud sang kalooy nga ginpabalik sang matig-a, dili mahinulsulon nga tagiposoon,—tanang nagpahayag subung nga nasulat sa letra nga kalayo.

Talan-awon sa Ibabaw

Kag karon sa ibabaw sang trono nga ginaligkoran ni Jesus, nagpahayag, nga isa ka talan-awon gikan sa ibabaw, ang talan-awon sang pagpakasala kag pagkahulog ni Adan, kag sang nagasulunod nga tikang sa daku nga piano sa pagpanubus. Ang mga pumuluyo sang duta nakakita sang talamayon nga pinakatawohan sang Manluluwas; ang Iya kabuhi sang alangon pa ang pagtugmaw sa Iya kag ang mga pagsulay sa iya sa kahanayakan; ang iya pagpangabudlay sa tunga sang mga tawo, nga nagabukad sa tawo sang labing pinakahamili nga pagpakamaayo sang langit; ang Getsemani; ang pagbaligya sa Iya, ang paghukum, ang paghimalaut; ang paglansang, —ang tanang ginpahayag sing maathag subung sang ila pagkalahanabu.

Si Satanas kag ang iya mga manugtunda kag mga sinakup wala sing gahum sa pagtalikud sa talan-awon nga ila hinimoan. Ang tagtagsa ka manughimo sining makahaladluk nga talan-awon nakadumdam sang bahin nga iya nahimo. Si Herodes, si Pilato, ang mga saserdote kag mga gumalahum, nagpalangita sing walay kapuslanan sa pagpanago gikan sa langiton nga pagkahalangdon sang Iya nawong, sang ang mga tinubus naghaboy sang ila mga purungpurung sa tiilan sang Manluluwas, nga nagasiling, “Sia namatay tungud sa akon!”

Sa tunga sang mga tinubus nga kadam-an yara ang mga apostoles ni Kristo, ang bansagon nga Pablo, ang hanuut nga Pedro, ang hinigugma kag mahigugmaon nga Juan, kag ang ila maminatudon sing tagiposoon nga mga kautoran, kag kaupod nila ang isa ka daku nga kadam-an sang mga martir; kag sa sagowa sang dingding, kaupod sang tanang nga mahigku kag mga kalangil-aran nga mga butang, didto ang mga naghingabut, nagbilanggo, kag nagpamatay sa ila.

[540]

Yara man ang mga pari kag mga obispo, nga nagapakaembahador ni Kristo, apaug naggamit. sang pandug, makangilidlis nga mga bilanggoan, kag mga kalerohan agud sa paggahum sang konsiensia sang mga tawo. Mahibaloan na nila nga si Kristo naghatag sang iya pagkahanuklog sa Iya mga nagaalantus nga mga tinawo apang olihi na; kag binatyag nila ang kabaskug sang Iya gid kaugalingon nga mga pulong, “Sa bagay nga ginhimo ninyo sa isa sining akon mga utod nga mga labing magamay, sa akon ginhimo ninyo” Mat. 25:40.

Sa Hukmanan sang Dios

Ang bilog nga kalibutan nagatindug sa pagsabat sa hukmanan sang Dios, sang panumbong nga pagbudhi sa pagbulut-an sang langit. Wala sing isa nga magaampo tungud sa ila sang ila mga sala; wala sila sing pamalibad; kag ang sentensia nga walay katapusan nga kamatayon ginmitlang batok sa. ila.

Masanag na karon sa tanan nga ang bayad sang sala dili kadunganan nga independensia kag pagkabuhi nga walay ka-tapusan, kondi paghiulipon, kalaglagan kag kamatayon. Ang mga malaut makakita na Icon ano ang ila nadula bangud sa ila pangabuhi sa pagrebok. Ang labi pa gid nga pagkahalangdon, kag pagkawalav katapusan nga kabug-aton sang himaya ila gintamay sang ginatanyag sa ila; apang daw ano na ka halandumon sa karon ang iya pagpahayag. “Tanan ini,” ang paninggit sang nadula nga kalag, “nangin akon kunta; apang nagpili ako sa pagsikway sini nga butang. Oh, katingalahan nga limbong! Ginbaylo ko ang hidaet, kalipay, kag [541] kadunggnan sa pagkailo, kahuluy-an, kag walay paglaum.” Ang tanan nakakita nga ang pagpagowa sa ila sa langit matarung. Bangud sa ila kabuhi nagsiling sila, “Dili kami buut nga ining Jesus maggahum sa amon.”

Sa daku nga katingala, ang mga malauton nagtamud sa pagpurungpurung sa Anak sang Dios. Nakit-an niya sa Iya mga kamut ang mga tapitapi nga nasulatan sang langitnon nga kasugoan, ang mga tulumanon nga ila gintamay kag ginlapas. Nakit-an nila ang singgit sa katingala, singgit sa pagdayaw kag pagsimba gikan sa mga tinubus; kag sang nagasilbig ang balud sang matam-is nga mga alambahanon sa mga kadam-an nga yara sa gowa sang banwa, ang tanan sa isa ka tingug nagsinggit, “Dalagku kag mga kalatingalahan

ang imo nga binuhatan, Ginoong Dios, ang makaako; mga matarung kag mga matuud ang imo mga dalan, hari sang mga balan;” (Bugna 15:3) kag sang magpakapukan sila, ila ginsimba ang principe sang kabuhi.

Si Satanas Nagkilala sang Iya Pagkahulog

Si Satanas daw kaangay sang isa nga walay kusug nagatamud sa himaya kag pagkahalangdon ni Kristo. Yadtong anay isa ka kerubin nga manugtabon nakadumdum kon sa diin sia mahulog. Ang masilaw nga serapin, “Anak sang pamanagbanag” —daw ano nga pagbaylo, daw ano nga pagpakuhuya! Sa katiponan nga sa diin sia anay ginatahud, ginbulag sia sing walay katubtuban. Nakit-an na niya ang isa nga nagatindug malapit sa Amay, nga nagatabon sang Iya himaya. Nakit-an na niya ang purungpurung nga ginbutang sa olo ni Kristo sang isa ka manugtunda nga may kapin nga kataason kag may harianon nga bayhon, kag nahibaloan niya nga ang mataas nga palangakoan sini nga manugtunda nanginiya kunta.

Sang matamdan ni Satanas ang iya ginharian, ang patubas sang iya mga pagpangabudlay, nakit-an lamang niya ang mga pagkahulog kag mga kalaglagan. Natuytuyan niya ang kadam-an sa pagtoo nga ang banwa sang Dios mangin isa lamang ka mahapus nga tulukbon; apang nahibaloan niya nga ini dili matuud. Sing liwan liwan, sa pagpadayon sang labing daku nga inaway, dinaug sia kag mapilitan sa pagpanugyan. Nahibaloan niya sing maayo ang gahum kag ang pagkahalangdon sang walay Katubtuban nga Makaako.

[542]

Ang tuyo sang labing daku nga manugrebok sa gihapon amo ang pagpakamatarung gihapon sang iya kaugalingon, kag sa pagpamatuud sang langitnon nga pagbulut-an nga amo ang may salabton sa pagrebok. Sa pagdangat sini nga katuyoan ginpabuyok niya ang tanan nga gahum sang iya daku nga painoino. Nagpangabudlay sia sing timbangtimbang kag sing pasunod, kag makatilingala ang patubas, nga nagadul-ong sa daku nga kadam-an sa pagbalon sang pagbaliskad sang labing daku nga inaway nga nakagpadayon na sing madugay. Sa sulud sang mga linibo ka mga tuig ining pangolo nga manugbudhi nag-ilis sang kabutigan sa kamatuuran. Apang nagabut na ang dag-on nga ang rebok pagatapuson kag ang istoria kag ang ugali ni Satanas igapahayag. Sa iya katapusan nga daku

nga buhat sa pagkuha sa kay Kristo sa Iya trono, sa paglaglag sang Iya mga tinawo, kag kuhaon ang banwa sang Dios, ang pangolo nga manugdaya nabuksan sing bugos. Yadtong mga nagtingub sa iya nakakita sang pagkahulog sing bug-os sang iya mga tinguha. Ang mga sumulonod ni Kristo kag ang mga masinulondon nga mga manugtunda nakakita sang bug-os nga nadangatan sang iya malaut nga mga pahito batok sa pagbulut-an sang Dios. Sia na karon ang ginkaakigan sang kalibutan.

Kakit-an ni Satanas nga ang iya kinabubut-on nga pagrebok nagpaditakus sa iya sa langit. Nahanas niya ang iya gahum sa pagpakig-away batok sa Dios; ang kaptli, ang hidaet, kag ang pagsinundanay sa langit mangindaku nga silot sa iya. Ang iya panumbong batok sa kalooy kag katarung sang Dios naglinong na karon. Ang pagpakahuya nga iya gintinguhan sa pagbutang sa kay Jehoba natungtung nga tanan sa iya kaugalingon. Kag karon si Satanas nagyaub kag magpanuad nga ang sentensia sa iya matarung.

[543]

Wala sapayan nga si Satanas napilitan sa pagkilala sang katarungan sang Dios, kag sa pagyaub sa pagkagamhanan ni Kristo, wala mabaylo ang iya ngali. Ang espiritu nga marebokon, kaangay sang daku nga sulog, nabuhang liwan. Puno sing pagkayawan-on nagtapat sia sa dili pagpadaug sa sining daku nga inaway. Nag-abut ang dag-on nga sa katapusan nga pagpakig-away batok sa liari sang langit. Nagkadto sia sa mnga sang iya mga sinakup, kag pabaskugon sila sang iya kabangis, kag pabangonon sila sa pagpakig-away gilayon. Apang tunga sang dili maisip nga linaksa nga iya mga dinayaan sa pagrebok, wala na sing isa sa karon nga magakilala sang iya pagkamakagagahum. Natapus na ang iya gahum.

Ang mga malauton mga puno sang amo man nga dumut sa Dios nga yara sa kay Satanas; apang nakit-an nila nga ang ila asunto wala nay paglaum, kag dili sila makadaug sa kay Jehoba. Ang ila kaakig nagdabdab batok sa kay Satanas kag sa sadtong mga iya galamiton sa pagpandaya, kag sa kaakig nga yawan-on nagliliso sila batok sa iya. Ang Ginoo nagsiling, “Ginpadala ko ikaw, kerubin nga manugtabon, sa tunga sang mga bato nga kalayo ... gintagbong ikaw sa duta. sa atubangan sang mga liari ginbutang ko ikaw, agud nga magatulolok sila sa imo ... ginhimo ko ikaw nga abo sa ibabaw sang duta sa mga mata sang tanan nga mga nagatululok sa imo ... iligoon ka sang kakugmat, kag wala ka na sa gihapon.” Esekial 28:16-19.

Ang Katapusan sang mga Malauton

“Sa mga malauton magapaulan sia sing mga siod, sing kalayo kag asupre, ang mga alimpos nga kalayo manginbahin sang tagayan nila.” Salmos 11:6. Ang kalayo magapanaug gikan sa Dios sa langit. Magabuka ang duta. Ang mga hinganiban nga nananago sa iya kadadalman naggolowa. Ang manuglamon nga kalayo naggolowa gikan sa tagsatagsa ka nagabuka nga duta. Ang tagsatagsa ka bato yara sa kalayo. Nag-abut ang adlaw nga magadabdab subung sang isa ka dapug. Ang mga elemento magakatunaw sa tama nga kainit, pati man ang duta, kag ang mga binuhatan nga yara sa iya nagkasunog. Malakias 4:1; 2 Pedro 3:10. Ang nawong sang duta claw kaangay sang isa ka nagabaga nga kalayo,—isa ka malapad nga linaw nga kalayo. Adlaw sia sa paghukum kag kalaglagan sang mga dili diosnon nga mga tawo,—”kay among adlaw sa pagtimalus ni Jehoba, tuig sa pagbalus nga sa kasaba sa Sion.” Isaias 34:8. Hulubaton 11:21.

[544]

Ang mga malauton magabaton sang ila balus sa duta. “Manginalikabo sila; kag ang adlaw nga magaabut, magadabdab sa ila siling ni Jehoba sang sebaot.” Tanawa, Malakias 4:1; Bugna 20:8. Ang ibanpagapanlaglagon sa isa ka tion, kag ang iban magaanus sing madamu nga mga adlaw. Ang tagsatagsa pagasilotan “siling sang iya mga binuhatan.”

Sang nasaylo ang kasal-anan sang mga matarung sa kay Satanas, sia magaanus dili lamang sang bayad sang iya kaugalingon nga pagrebok, kondi sang tanan nga sala nga iya ginpapahimo sa mga tinawo sang Dios. Ang iya silot manginlabi ka daku sang sa iya sadtong iya ginpangdayaan. Sa tapus magkalawala ang tanan nga nagkalahulog bangud sa iya mga daya, igabilin gihapon sia sa pagantus. Sa dabdab nga manug-ulay ang mga malauton sa katapusan pagapanlaglagon, ang gamut kag ang mga sanga,—si Satanas amo ang gamut, kag ang iya mga sumulonod amo ang mga sanga. Ang bug-os nga silot sang kasugoan natuman; ang kinahanglan sang katarungan nasugata; kag ang langit kag ang duta, nagatamud, kag magbantala sang katarungan ni Jehoba.

Ang mga buluhaton ni Satanas sa pagpanlaglag natapu sing walay katubtuban. Sa sulud sang anum ka libo ka mga tuig nahimo niya ang iya kabubut-on, nga nagpuno sang duta sang pagkailo,

kag maghimo sing mga kasulub-an sa bugos. nga kalibutan. Ang tanan nga mga tinuga nagtangis kagnagakasakit sing tingub. Karon ang mga binuhat sang Dios naluwas sing dayon sa atubangan niya kag sa mga pagpanulay. “Nagapalahuway ang bug-os nga duta, malinong sia; nagahilinugyaw sila sa kalipay.” Kag ang paninggit

[545] sa pagdayaw kag pagdaug nagsaka gikan sa bug-os nga kalibutan

[546] nga masinulondon. Mabatian ang “tingug sang isa ka daku nga

[547] kadam-an, kag daw tingug sang madamu nga mga tubig, kag daw tingug sang mga mabaskug nga daguub, nga nagasiling, Aleluya; kay naghari ang aton Ginoong Dios, ang Makaako.” Bugna 19:6.

Sang ginaputus ang duta sang manuglaglag nga kalayo, ang mga matarung nagapabilin nga likaw sa katalagman sa balaan nga banwa. Sa sadtong mga may bahin sa nahauna nga pagkabanhaw, wala sing gahum sa ila ang ikaduka nga kamatayon. Sa mga malauton ang Dios kaangay sang manughalonbon nga kalayo, apang sa Iya mga tinawo Sia isa ka adlaw kag taming.” 2 Pedro 3:7; Salmos 84:11; Bugna 20:6.

“Nakit-an ko ang isa ka bag-o nga langit, kag ang isa ka bag-o nga duta, kay ang nahauna nga langit kag ang nahauna nga duta nagtalaliwan.” Bugna 21:1. Ang kalayo nga naghalonhon sang mga malauton nagputli sang duta. Ang tagsatagsa ka agi sang pagpakamalaut nasilhig na.

Ang Lamang nga Agi sang Paghimalaut

May isa lamang ka nabilin: ang aton Manunubus magadala sa gihapon sang pat-in sang paglansang sa Iya. Sa Iya pinilasan nga olo, sa iya kilid, sa Iya mga kamut kag mga tiil, lamang ang agi makita, ang mapintas nga buhat nga nahimo sang sala. Ang siling sang manalagna nga nagatamud sa kay Kristo sa Iya himaya, “May kasilaw nga nagagikan sa iya kilid; kag didto natago ang iya gahum.” Habakuk 3:4. Yanang linapusan nga kilid nga gintuburan sang mapula nga ilig nga nagpapasag-uli sa tawo sa Dios,—yara ang himaya sang Manluluwas, yara “natago ang iya gahum.” “Gamhanan sa pagluwas,” bangud sa halad sa pagpanubus, gamhanan sa pagbuhat sing katarungan sa sadtong nagtamay sang kalooy sang Dios. Kag ang tandaan sang pagkamapinaubuson Niya amo ang Iya mataas nga dungug; sa sulud sang walay katubtuban nga katuigan ang mga pilas

sa Kalbario magapahayag sang Iya pagdayaw, kag magabantala sang Iya gahum.

Ang Tinubus nga Duta

[548]

Ang duta nga ginhatag anay sa tawo subung nga iya ginharian, iya nga ginbaligya sa kay Satanas, kag ginhuptan sing amo ka lawig sang labing gamhanan nga kaaway, nabawi liwan bangud sa labing daku nga paagi sa pagpanubus. Ang tanan nga nadula sang sala nauli. “Kay amo ining ginasiling ni Jehoba ... nga naghuman sang duta, kag naghimo sa iya, sia nga nagtukud sa iya nga wala niya sia pagtugaha sa walay pulus, ginhuman niya sia agud nga pagpuyan.” Isaias 45:18. Ang una nga tuyo sang Dios sa paghimo sang duta natuman tungud kay mahimo sia nga puluy-anan nga dayon sang mga tinubus. “Ang mga matarung magapanubli sang duta, kag magapuyo sila gihapon sa iya.” Salmos 37:20.

Sa Biblia ang palanublion sang mga tinubus ginatawag nga isa ka duta. Heb. 11:14-16. Didto ang langitnon nga Bantay magatuytuy sang Iya pinanong nga mga obeha sa tuburan sang buhi nga tubig. Ang kahoy sang kabuhi magapamunga kuda bulan, kag ang mga dahon sang kahoy mangin sa pag-alagad sang mga katawohan. May yara nga mga sapa nga nagailig sing dayon, nga mga matin-aw subung sang katya, kag sa luyo nila yara ang nagabuluyokbuyok nga mga kahoy nga nagahatag sing landong sa dalan nga gin-aman nga sa mga pinanubus sang Ginoo. Didto ang malapad nga kapatagan naghobok nga isa ka bakolod nga katahuman, kag ang mga bukid sang Dios nagalabaw ang ila mataas nga putokputokan. Sa sining maliuong nga mga kapatagan, sa luyo sadtong mga buhi nga sapa, ang mga tinawo sang Dios, nga manlulugayaw kag mga dumuloong sa inalawig nga mga dag-on, makakita sang ila puluy-an.

“Ang akon banwa magapuyo sa puluy-an sa paghidaet, kag sa mga puluy-an nga mga malig-on kag sa mga duug nga pagpahuway nga puno sa kalinong.” “Indi na gid mabatian nga pagahambalon sa imo duta ang palugos, ang kahapayan, kag ang kalaglagan sa imo mga dulunan; apang pagatawgon mo ang imo mga kuta nga kaluwasan kag ang imo mga gawang nga pagdayaw.” “Magapalatin-dug sila sing mga balay, kag magapuluyo sila sa ila. kag magatalanum sila sing mga kaubasan. kag magakalaon sila sing bunga

[549]

nila. Indi sila magapalatindug, agud nga liwan ang magapuyo; indi sila magatalanum, nga liwan ang magakaon ang akon mga pinili magagamit sang binuhatan sang ila mga kamut.” Isa. 32:18; 60:18; 65:21, 22.

Didto,” magakalasadya ang kahanayakan kag ang duta nga kigas; magakalasadya ang kamingawan, kag magapamulak subung sang narsiso. “Sa baylo sang sapinit magatindug ang sipres, kag sa baylo sang tunukon magatindug ang mirto.” Isaias 35:1; 55:13. “Magapuyo ang lobo kaupod sang kordero, kag ang tigre magahigda upod sa kanding nga tinday ... kag ang isa. ka bata nga lalaki magadumala sa ila.” “Indi na pagabuhatan sing malain. bisan pagalaglagon pa sa bug-os nga bukid sang akon pagkabalaan,” (Isaias 11:6, 9; 33:24) siling ni Jehoba.

Ang kasakit dili makapadayon sa langit. Didto walay mga luha, walay prosesion sa paglubong, wala sing tandaan sa pagloto. “Wala nay kamatayon, bisan kasubu pa. bisan panghayhay, bisan kasakit; kay ang mga butang nga nahauna nagtalaliwan na.” Bugna 21:4. “Wala sing sin-o nga nagapuvo didto, nga magasing nagabalatian ako. Ang banwa nga nagapuvo sa iya nakabaton sing kapatawaran sang iya sala.” Isaias 11:6, 9; 33:24.

Sa banwa sang Dios “wala na sing kagab-ihon didto.” Wala sing isa nga nagakinahanglan okon maghandum sing pagpahuway. Walay kabudlav sa paghimo sang kabubut-on sang Dios kag paghatag sing pagdayaw sa Iya ngalan. Pagabatyagon naton gihapon ang kabugnawon sang kaagahon, kag manginmalayo gihapon sa iya katapusan. “Kag wala silay kinahanglan sing sulo, bisan kapawa sang adlaw; kay pagasilakan sila sang Ginoong Dios.” Bugna 22:5; 21:22. Ang silak sang adlaw pagalabawan sang kapawa nga dili masakit ang iya kasilaw, apang nagalabaw sing madamu nga dapli sa kapawa sang aton kahingudtohon. Ang himaya sang Dios kag sang Kordero nagtugub sang balaan nga banwa sang dili mapalong nga kapawa. Ang mga tinubus naglalakat sa himaya nga walay adlaw sang katuigan nga day on.

[550] “Kag wala ako sing nakit-an nga simbahan sa iya, kay ang Ginoong Dios, ang Makaako amo ang iya simbahan kag ang Kordero.” Bugna 22:5; 21:22. Ang mga tinawo sang Dios ginatugutan sa pagpakighambal sing dayag kaupod sa Amay kag sa Iya Anak. Sa karon ginatan-aw naton ang larawan sang Dios subung sa mga salaming,

sa mga binuhatan sang iya mga tinuga kag sa Iya pag-alima sa mga tawo, apang ugaling niyan makita naton sia sa nawong kag nawong, nga wala sing madulum nga kumbong sa ulot. Magatilindug kita sa Iya atubangan, kag magatan-aw kita sang himaya sang Iya nawong.

Didto ang mga tinubus pagakilalahon subung sang pagkilala sa ila. 1 Kor. 13:12. Ang paghigugma kag ang paghikaloooy nga tinanum sang Dios sa Iya kaugalingon nga kalag, makakita didto sing matuud kag labing matam-is nga paggawi. Ang putli nga paghiupod sa mga balaan nga mga tinuga, ang nagakasinanto nga kabuhi sosial kaupod sa mga bulahan nga mga manugtunda kag kaupod sang mga matutum sa bug-os nga katuigan, nga nagbulunak sang ila mga saput kag pinaputi sa dugo sang Kordero, ang balaan nga bigot nga nagahigot sing tingub “sang tanan nga panimalay sa langit kag sa duta,” (Bugna 5:3)—ini nagabulig sa paghimo sang khamungayaan sang mga tinubus.

Kag ang mga tinuig sang katuigan, sang sila ang nagaliligad, magadala sing bugana kag labi pa ka mahimayaon nga mga binugna sang Dios kag ni Kristo. Sang naga-uswag ang kaalam, amo man ang gugma, ang pagtabod, kag ang khamungayan magadugang. Sang nagalabi ang kaalam sang tawo sa Dios, nagalabi man ang ila pagdayaw sang Iya karakter. Sang pamuksan ni Jesus sa ila ang kamanggaran sang pagpanubus, kag ang makatilingala nga binuhatan sa daku nga pagpakigaway sa kay Satanas, ang tagiposoon sang mga pinanubus magadabdab sa daku nga pagpanugyan, kag sa labi ka tunog nga paghinugyaw sa kalipay magakinutingkuting sila sang mga arpa nga bulawan; kag napulo ka libo sang napulo ka mga libo kag linibo sang mga linibo nga mga tinuig magatingub sa paghugyaw sang daku nga alambahanon sa pagdayaw.

“Kag nabatian ko ang tanan nga binuhat, nga didto sa langit, kag sa duta, kag sa idalum sang duta kag ang yara sa dagat, kag ang tanan nga mga butang nga yara sa ila, nga nagasiling: Sa nagalingkod sa lingkoran nga harianon, kag sa Kordero, ang pagdayaw kag ang kadungganon, kag ang himaya, kag ang gahum, sa mga timug sang mga katuigan.” Bugna 5:13. [551]

Ang daku nga sinuay natapus. Ang sala kag ang makasasala wala na. Ang bug-os nga kalibutan matinlo na. Ang isa ka pulso sa pagsinundanay kag pagkinalipay nagakibo sa sulud sang isa ka malapad nga tinuga. Gikan sa Sadtong nagtuga sang tanan nagailig

ang kabuhi kag kapawa kag kahamungayaan, sa bug-os nga ginhar-ian sang walay katubtuban. Sumugod sa labing magamay nga atomo tubtub sa labing daku nga kalibutan, ang tanan nga butang, may kabuhi kag wala sing kabuhi, sa ila walay dulum nga kagayon kag himpit nga kalipay, nagabalantala nga ang Dios amo ang Gugma.

Mga nota general

Pinanid 47—PAGSIMBA SA MGA LARAWAN.—”Ang pagsimba sa mga larawan amo ang isa sang mga kaduluntan sang Kristianidad nga nagsuhot sa iglesia sing labi ka hinay kag daw wau. matalupangdi. Ini nga kaduluntan, kaangay sang iban nga mga ereji . wala magtubu sa gilayon sa iya kaugalingon, tungud kay sa sina nga bagay magasugata gid sia sang inabaskug nga pagkaakig kag pagsab dong: apang Sa sulud sang matahum nga tabon nagpamuno sia, ginpasulud sia sing amat amat; ang paggamit sa iya ginhimo sa tapus sang iban nga mga erejia, tubtub ang iglesia natanum sing madalum sa idolatria kag dili lamang kay wala sia pagpamatoki sing walay patubas, kon li nga daw wala nagid sing tinguha sa pagsagang sa iya; kag sang olihi nga gintinguhaan sia sa paggabut, nasapwan nga ang kalautan nalig-on sing madalum kag dili nagid mahimo ang pagkuha ... Dapat sia nga tultulon pagbalik sa madiosdioson nga kaduyogan sang tawohanon nga tagiposoon, kag sa iya kaduyogan sa pag-alagad sa tinuga sing labi sa Manunuga....

“Ang mga larawan kag ang mga retrato ginpasulud anay sa mga iglesia sing una, dili sa tuyo nga pagasimbahon, kondi sa paghatag sing mga pagtolon-an sa sadtong mga dili makahibalo magbasa sa ilia san mga tolon-an, okon sa pagpadabdab sang handum sa pagsimba sa painoino sang iban. Kon isa ka ano ang natuman sina nga katuyoan gim duhaduhaan pa; apang bisan pa nga matud-on nga may nahimo sia sa sulud sang pila ka dag-on, nag-untat sia sa pagkaamo, kag nasapwan nga ang mga retrato kag ang mga larawan nga madala sa mga iglesia nagrpadulum sa baylo sang nagapapawa sang mga painoino sang mga walay alam — nagapanubu sa baylo sang nagapataas sang pagsimba sang mga sumulimba. Eusa, bisan nga gintuyo kunta sila sa pagtudlo sang painoino sang mga tawo sa Dios, nagpapaliso sa ila gikan sa Iya sa pagsimba sa mga butang nga

tinuga.” — J. Mendham, “The Seventh General Council, the Second of .Nicea;” Introduction p. iii — vi.

Para isa ka sinulat sang inga binuhatan kag mga tinapatan Segundo Concillo sa Nicea, 787 T. K., nga ginpatawag sa pagpalig sang pagsimba sa mga larawan, tanawa ang Baronius, “Ecclesiastical annals, Vol. IX, p. 391-407 (ed. do Amberes, 1612); J. Mendham, “The Seventh General Council, the Second of Nicea;” Ed. Stilingfloet, “Dofence of the Discourse Concerning tho Idolatry Practiced in the Church of Rome” (London, 1686); “A Select Library of Nicene and Post-Nicene Fathers,” segunada partes, Vol. XIV, pp. 521 587 (N. Y., 1900)

[553] Pinanid 48—SUGO NI KONSTANTINO.—Ang sugo nga pina-bantala ni Konstantino sang ika 7 sa Marso 321, T. K., nahanungud sa isa ka adlaw nga inngpahuway, mabasa sa masunod:

“Tuguti ang tanan nga mga hukum, kag ang tanan nga mg tawo sa banwa, kag ang tanan nga mga tawo nga mga komersiante sa adlaw sang talahoron nga adlaw (venerable dia delsol). Apang tuguti yadtong tanan nga nagapuyo sa uma nga mg mangunguma sa pagtatap sing dayon kag sa bug-os nga kahilwayn sa ila panguma; sanglit kay masusun nagakahanabu nga, wala sing liwan nga adaw nga igo sa pagpauggas okon sa pagtanum sang mga talamnonon; busa ang maayo nga dag on dili pagpataliwanon. basi ang mga aman sang langit magkadula.”—A. H. Lewis, “History of the Sabbath and the Sunday.” p. 123, 124 (2nd., rev. 1903.)

Ang original (sa “Codigo de Justiniano,” lib. 3, tit. 12, leg. 3) ginsulit ni Dr. J. A. Hessey sa iya “Bampton Lectures naha nungud sa Domingo,” leet. 3. par. 1, kag ni Dr. Phillip Schaff sa iya “History of the Christian Curch,” Vol. III, see. 75, par 5 nota. 1. Tan-awa man ang “Mosheim, Ecclesiastical History siglo 4, bahin 2, cap. 4, sec. 5; Chambers., Encyclopaedia; art. Sabbath”. Encyclopedia Britanica, ika siam nga idision, artSunday; Peter Heylyn, “History of the .Sabbath,” bahin 2, cap. 3 (2nd. ed rev. Iondon 1636, p. 66, 67).

Pinanid— FECHA’NG TAGNAANON.—Tan-awa ang nota para sa pinanid—.

Pinanid 54— PURGATORIO. —Si Dr. Joseph Faa Di Bruno nagsaysay sang purgatorio sa masunod: “Ang purgotorio amo ang kahimtangan sa pag-antus sa tapus sini nga kinabuhi, nga sa iya

yadtong mga kalag nga nagataliwan sa sini nga kinabuhi, ginapunga sing pila ka dag-on, sa tapus ang iya makamamatay nga sala mapatawad, subung abi sa iya dagta kag sayup, kag subung abi sang walay katabtuban nga kasakit nga igahatag sa ila; apang may mga utang gihapon nga pagabayaran sing dili dayon nga silot tungud sad to nga mga sala; kaangay sa sadtong mga kalag nga nagtalaiwan sa sini nga kalibutan nga nakasala sang sala venial.” “Catholic Belief,” p. 196. (ed. 1884; imprimateur Archbishop of New York)

Tanawa man ang K. R. Hagenbaeh, “Compendium of the History of Doctrines,” Vol. I. p. 234-237, 405, 408; Vol. II p. 135-150, 308, 309, (T. & T. Clark Ed.); Chas. Elliott, “Delineation of Roman Catholicism lib. 2, cap. 12; Catholic Encyclopaedia, art. Purgatorio.

Pinanid 54—INDULGENSIA. —Nahanungud sang talaid nga [554] istoria sang pagtolon an sang indulgensia, tan-awa ang Catholic Encyclopaedia, art. Indulgeneia (ni W. H. Kent O. S. C. Bayswateri Londres); Carl Ullmann, “Reformers before the Reformation.”* Vol. 1, lib. 2 part 1, cap. 2; M. Creighton, “History of Papacy,” Vol V. p. 56-64, 71; L. von Ranke, “History of the Reformation in Germany,” lib. 2, cap. 1, par. 131, 132, 139-142, 153-155 (2d ed.) Londress 1845, binadbad ni S. Austin, Vol. I, p. 331, 335-337, 343346; Chas. Elliott, Delineation of Roman Catholicism,” lib. 2; cap. 13; II. C. Lea, “A History of Auricular Confession and Indulgences;” G. P. Fisher, “The Reformation,” cap. 4, par. 7.

Ang patulas sang pagtolon-an song Indulgensia sa panag--’/’ sang Reformasion tan-awa sa sinulat ni Dr. H. C. Lea, nga ginapangolohaa “Indulgences in Spain,” p’ nabantala sa “Papers of the American Society of Church History,” Vol. T, p. 129-171. Nahanungud sa kapuslannan sining mga kapawa sang historia, si Dr. Lea nagsiling, pamuno gid niya nga parafo: “Ang Espaba nagapadayon sing malinong sa pagsunod sa daan kag guba nga mga banas, nga wala matublag sang mga sinu’. v nga nagadabdab sa tunga ni Lutero kag ni Dr. Eck kag ni Silvestre. Prierias, kag nagahatag sa aton sing dili mabaisan nga documento ofrcial nga magpatakus sa aton sa pag usisa sang amo nga butang sa labing bus-ug nga kapawa sang istoria.”

Pinanid 54 — ANG MISA. — Nahanungud sa pagtolon-an sang nisa, tan-awa ang binuhatan ni Cardinal Wiseman, “The Real Presence of the Body and Blood of our Lord Jesus Christ in the Blessed

Eucharist” (Ang Matuud nga Pagtambong sang Lawas kag Dugo sang aton Ginoong Jesukristo sa Santa Cena balaan nga panihapon);” tan-awa man sa Catholic Encyclopaedia, art. Aucaristia (contributed by J. Pohle, ST. D. Breslau); “Canones y decretos del concilio de Trento,” scsion 13, caps. 18 (en la edicion, “Los Sacramentos ecumenicos concilios do Trento v Vaticano, en latin y castellano, por A. M. Diez, Madrid, 1903 p. 126-137) J. Calvino, “Institueion religiosa,” lib. 4’ caps 17. ‘8 p. 925 985 (Obras de los reformadores antiguos españoles, No. 14, Madrid 1858); Lehrbuch der Dogmengeschichte,” Vol. I p. 180-188, 331-33ft. y Vol. II, p. 161-179 (a. ed., Leipzig; 1827).

Pinanid 60—ANG BIELIA SA VERSION VALDENSES,— Naharmngud sang una nga binadbad sa pulong nga Valdenses sang mga bahin san» Biblia sa tumandok nga hambal sang tawo, tan-awa ang Townley, “111.if trations of Biblical Literature,” Vol. I, cap. 10, par. 1-13; E. Petavp: “The Bible in France,” cap. 2, par. 3, 4, 8-10, 13, 21 (Paris ed., 1864); G. H. Putnam, “The Censorship of the Church of Rome. Vol. II, cap. 2.

[555] Pinanid 76 —WICLEFF— Nalianungud sang original nga mga pulong sang bulas papales nga ginhimo batok sa kay Wicleff ngj. binadbad sa iningles. tan-awa ang binuhatan ni J. Foxe, “Acts and Monuments” Vol. III, p. 4-13 (Pratt-Towncend ed., Londres, 1870). Tan-awa mau ang J. Lewis, “Life of Wicleff,” p. 49-51, 305-314 ed 1S20,; Lecher. “John Wycliffe and His English Procurors,” cap. 5, sec. 2 (p. 162-164, Londres ed. 1884, binadbad ni Lorimer); A. Neadner, “General History of the Christian Church,” par. C, sec. 2, part. 1, par. 8.

Pinanid 79 —ANG P A GK A DIL T M AS IN AL A YPO N — Nalianungud aa pagtolon-an sa pagkadilimasinalaypon, tan-awa ang Encyclopaed a Catolica, art. Jnfalibilidad (ni P. J. Turner S. T. D.); Geo. Salmon, “The Infallibility of the Church;” Chas. Elliott, “Delineation of Roman Catholicism” lib. 1, cap. 4; Cardinal Gibbons, “The Faith of Our Fathers,” cap. 7, (49th. ed., 1897). Concillo sa Constanza ni Papa Juan XXIII., sa sugo ni emperador Seg smundo, tan-awa ang Mosheim, “Ecclesiastical History,” lib. 3, siglo

Pinanid 92— CONCILLO DE CONSTANZA. —Ang pagtawag sang 15, part. 2, cap. 2. sec. 3; J. Dowlingg, “History of Romanism,”

lib. 6, cap. 2, par. 13; A. Bower, "History of the Popes," Vol. VII p. 141-143 (ed. en Londres, 17G6); Neander, "History of the Christian Religion and Church," par. G, sec. 1, (1854, 5-vol. ed., binadbad ni Torrey, Vol. V., p. 94-101.)

Pinauid 252—FECHA'NG TAGNAANON.—Ang mga hitabu historieos y cronologicos nga naangot sa panag-on nga tagnaanou sa Daniel 8 kag 9, lakip sang madamu nga mga kasanagan nga nagatudlo sing dili masin laypon sa tuig 457 W. K. subung nga amo ang igo nga dag-on nga paasugoran sa pag-isip sini nga panag-on, napakita sing maathag sang mada mu nga mga tumoloon sang tagna. Tan-awa sa sulat ni Stanley Leather, "Old Testament Prophecy," lectures 10, 11 (Warburton Lectures for 1876 1880); W.Goode, "Fulfilled Prophecy," sermon 10, lakip ang Nota A (Warburton Lectures for 1854-1858); A. Thom. "Chronology o Prophecy," p. 26-106 (Londres ed. 1848); Sir Isaac Newton,, "Obser ration upon the Prophecies of Daniel, and the Apocalypse of St. John." cap. 10 (Londres ed. 1733, p. 128 143) Urias Smith, "Though on Daniel and the Revelation" par. 1, cap. 8, 9. Nalianungnd sa fecha sang paglansang, tan-awa Wm. Hales, "Analysis of Chronology," Vol. I. p. 94-101; Vol. III, p. 164-258 (2d. Londres ed., 1830).

Pinanid 307—ANG TATLO KA BALITA.—Bugna 14: 6, 7, nagasugid sing una sang pagbantala sang balita sang nahauna nga manugtunda. Niyan ang manalagna nagpadayon: 'Kag nagsunod ang isa 'iwan ka manugtunda, ang ikaduha, nga nagasiling: Naholog, naholog ang Babilonia. ... Kag nagsunod sa ila ang isa liwan ka manugtunn. ang ikatlo." Ang pulong "nagsunod," diri nagakahulogan sa gingamit sa iya sa sini nga texto, nga "paglakat upod." Si Liddell ka? si Scott naghatag sang pulong so sini: "Ang pagsunod sa iya. paglakit sa olihi c Con i pod .a iva.' !i Robinson nagsiling: "Ang pagsunod. pag lakat kaupod, pagbuylog sa bisan kay sin-o." Amo man ini nga pu long ang ginamit sa Markos 5:24; "Si Jesus nag upod sa iya; kag nagsulonod sa iya ang isa ka daku nga kadam-an kag gina-ipit sia." Ina gingamit man sa mga tinubes nga sa ka gatus kag kap-atan kag apa* ka libo, nga nagasiling' "Ini sila ang mga nagasulunod sa Kordero, bi diin sia pakadto." Bugna 14:4. Sa tanan sini nga lugar masanag nga ang hunahuna nga gintuyo igahatag amo ang paglakat sing tingub, ang pagululupod. Busa sa 1 Kor. 10:4, sa diin naton mabasa nga ang inanak ni Israel "nagilinum sila sa bato

[556]

nga espirituhauon, nga nagasunod sa ila, ang pulong “nagasunod” ginbadbad sa amo man nga pulong sa Greigo kng ang referenda nagasiling “lakat upod sa ila.” Gikan sa sini maton-nn naton nga ang hunahuna sa Bugna 14:8, 9, dili lamang nga ang ikaduha kag ang ikatlo ka mga manugtunda nagsunod sa nahauna sa tapus sang isa ka dag on, kondi nga nagaupod sila sa iya. Ang tatlo ka mga balita isa lamang ka balita nga tatlo ka dapli. Tatlo sila suno sa pagpasuno sang ila paggowa. Apang sang ila paggowa, naglakat sila sing tingub kag dili mabulag.

Pinanid 317—ANG PAGGAHUM SANG MGA OBISPO SA ROMA. —Ang iban nga mga pangolo nga mga hitabu sa kaang-tanan sang pag angkon sang mga obispo sa Roma sang kagamhanan nasulat sa Mosheim’s “Ecclesiastical History,” siglo 2, parte 2, cap. 4, see. 9-11. Tan-awa man ang G. P. Fisher, “History of the Christian Church,” periodo 2, par. 11-17 (1890 ed., p. 56-58); Gieseler, “Ecclesiastical History,” ne riodo 1, div. 3. cap. 4, sec. 66, par. 3, pati ang Nota 8 (N. Y. ed., 1836, binadbad ni F. Cunningham); J. N. Andrews, “History of the Sabbath,” p. 276-279 (3a. ed., rev.).

Pinanid 439 —SUGO .VI KONSTANTINO.— Tan awa ang nota para sa pinanid 48.

Pinanid 444.—ANG IGLESIA SA ABYSINIA.—Sa pagbantay snug Adlaw nga, Iuugpahuway sa Abvsnia, tan-awa ang Doan A. P. Stanley, “Lectures on the History of the Eastern Church,” leet. 1, par. 15 (N Y. ed., 1862, p. 96, 97); Michael Geddes, “Church History of Ethiopia” p. 87, 88, 311, 312; Gibbon, “Decline and Fall of the Roman Empire.” rap. 47, par. 37-39; Samuel Gobat, “Journal of Three Years’ Residence in Abyssinia,” p. 55-58; 83, 93, 97, 98. (N. Y. od., 1850); A. H. Lewis. “A Critical History of the Sabbath and the Sunday in Christian Church,” p. 208-215 (2ed., rev.).

[557] Pinanid 447. —SUGO NI HILDEBRANDO (GREGORIO VII).Tan-awa sa Earonio (cardenal C.), “Annales Ecclesiastici,” An. 1076 (Antwerp ed., 1608, Vol. XI, p. 479). Ang original nga copia sini ma kita sa Gieseler, “Ecclesiastical History,” per. 3, sec. 47, nota 4. (ed. 1836 binadbad ui F. Cunningham). Ang binadbad ngn iningles nahatag sa Mosheim, “Ecclcsiastical History,” lib. 3, cent.]], part. 2, cap. 2, sec. 9 nota 8 (Soames ed., binadbad ni Murdock).